ΕΚΔΟΣΗ Β'

ΑΜΠΕΛ ΠΑΖ

ΝΤΟΥΡΡΟΥΤΙ

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ 1896 - 1936

Α-Β

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ:	*Ντουρρούτι*
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ:	Αμπέλ Παζ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:	Ζωζώ Πεσκετζή
ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ:	Χ. Δάρλας – Θ. Θεοδωρόπουλος Τ. Νάγιας
ΕΚΔΟΣΕΙΣ:	ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ Βαλτετσίου 53 ΑΘΗΝΑ 106 81 τηλ. 38.02.040
ΧΡΟΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ:	Δεκέμβριος 1999

ΑΜΠΕΛ ΠΑΖ

ΝΤΟΥΡΡΟΥΤΙ

Α΄

Ἡ Κοινωνικὴ Ἐπανάσταση

στὴν Ἰσπανία (1896-1933)

Μετάφραση: ΖΩΖΩ ΠΕΣΚΕΤΖΗ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΜΕΡΟΣ Α΄

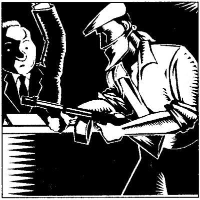
Ο ΑΝΤΑΡΤΗΣ (1896 - 1931)

ΜΕΡΟΣ Β΄

Ο ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ (1931 - 1936)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Ὁ Ἀντάρτης (1896 - 1931)

1. Συνδικαλιστική ταυτότητα Νο 12

Τὸ ἀπόγευμα τῆς 4 'Ιούνη, σ' ἕνα μέρος ποὺ τὸ ἔλεγαν «'Ελ Τερμινίλο» στὰ προάστια τῆς Σαραγκόσσας, δυὸ ἄγνωστοι ἄρχισαν νὰ πυροβολοῦν ἕνα αὐτοκίνητο, ποὺ κατευθύνονταν πρὸς τὴν περιοχὴ τοῦ σχολείου Σαὶν Πώλ. Ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐπιβάτες, ὁ Καρδινάλιος - 'Αρχιεπίσκοπος Δὸν Χουὰν Σολντεβίλα Ρομέρο σκοτώθηκε ἐπὶ τόπου. Ὁ οἰκονόμος, ἀνεψιὸς τοῦ ἀρχιεπίσκοπου πληγώθηκε στὸ μπράτσο. Ὁ ὁδηγὸς ἐπίσης πληγώθηκε ἐλαφρά.

Ἡ ἀπόπειρα ἦταν ξαφνικὴ καὶ κανένας μάρτυρας δὲν μποροῦσε νὰ προσφέρει τὸ παραμικρὸ στοιχεῖο γιὰ τοὺς ἄντρες ποὺ τὴν ἔκαναν. Οἱ καλόγριες τῆς σχολῆς καὶ τὸ προσωπικό τους ἰσχυρίστηκαν ὅτι ἦταν δυὸ ἄντρες ἀπροσδιόριστης ἡλικίας ποὺ εἶχαν ἐξαφανιστεῖ μέσα στοὺς ἀγρούς. Ἡ ἀστυνομία μποροῦσε μόνο νὰ βεβαιώσει ὅτι ὑπῆρχαν δεκατέσσερεις σφαῖρες στὸ σῶμα τοῦ αὐτοκινήτου, μία ἀπ' τὶς ὁποῖες βρισκόταν στὸ ντεπόζιτο τῆς βενζίνας. Ὁ τοπικὸς τύπος, ἐπειδὴ δὲν εἶχε ἄλλες πληροφορίες, μποροῦσε μόνο νὰ ἀναφέρει τὸ γεγονὸς σὰ μιὰ «ἀσυνήθιστη καὶ ἀποτρόπαια ἐπίθεση» καὶ δημοσίευσε μιὰ φωτογραφία τοῦ θύματος.

Οἱ ἀρχὲς μπερδεύτηκαν. Περίπου στὶς ὀκτὼ τὸ ἀπόγευμα ἔφτασαν δύο τηλεγραφήματα: τὰ συλλυπητήρια τοῦ Βασιλιᾶ 'Αλφόνσου XIII καὶ μιὰ διαταγὴ ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸ 'Εσωτερικῶν νὰ ἐρευνηθεῖ αὐτὴ ἡ ὑπόθεση ἀπὸ κάθε ἄποψη. Τὴν ἴδια στιγμὴ ἡ 'Εθνικὴ Συνομοσπονδία 'Εργασίας (CNT) ἐξέδωσε ἕνα μανιφέστο ἀπειλώντας νὰ ἐξαπολύσει μιὰ γενικὴ ἀπεργία ἂν οἱ ἀρχὲς προσπαθοῦσαν νὰ ἐνοχοποιήσουν καὶ νὰ φυλακίσουν ἐργάτες ποὺ ἦταν ἀθῶοι γι' αὐτὴν τὴν δολοφονία. Οἱ Συνδικαλιστὲς καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς Κυβέρνησης πέρασαν μιὰ ἄγρυπνη νύχτα. Οἱ Κυβερνητικοὶ δὲν μποροῦσαν νὰ ἀποφασίσουν τί κατασταλτικὰ μέτρα νὰ πάρουν καὶ οἱ Συνδικαλιστὲς φοβόντουσαν ὅτι θὰ ἦταν τὰ θύματα μιᾶς καταστολῆς.

Τὴν ἄλλη μέρα, στὶς 5 'Ιούνη, ὁ ἐθνικὸς τύπος ἀνάφερε τὸ γεγονός: Ἡ «'Ελ Χεράλντο ντὲ Μαντρίτ» παρουσίαζε τοὺς ἀναρχικοὺς σὰ δράστες. Ἡ «Λὰ 'Αξιόν», ἐφημερίδα τῆς ἄκρας δεξιᾶς, κατηγόρησε τὴν μυστηριώδη συμμορία τῶν τρομοκρατῶν, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς ἦταν ὁ ἐπικίνδυνος ἀναρχικὸς Ντουρρούτι. Μετὰ ἀπὸ μιὰ φοβερὴ σκιαγράφηση τοῦ πορτραίτου αὐτοῦ τοῦ «τρομεροῦ» ἀνθρώπου, ἡ ἐ-

φημερίδα ἀπαιτοῦσε ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση νὰ κάνει τὶς ἀπαραίτητες ἐνέργειες γιὰ νὰ μπεῖ ἕνα τέλος στὶς δραστηριότητες αὐτῆς «τῆς μάστιγας τοῦ Θεοῦ».

Ὁ Μπουεναβεντούρα Ντουρρούτι[1], ποὺ γεννήθηκε στὶς 14 Ἰούλη 1896, ἦταν ὁ δεύτερος γιὸς τοῦ Σαντιάγκο Ντουρρούτι Μαλγκὸρ καὶ τῆς Ἀναστάζια Ντομὰνζ Σολέρ. Οἱ Ντουρρούτι ἦταν Βάσκοι Γαλλικῆς καταγωγῆς καὶ οἱ Ντομὰνζ ἦταν Καταλάνοι[2], ἀλλὰ καὶ οἱ δύο οἰκογένειες ζοῦσαν στὸ Λεόν. Οἱ πόροι τοῦ Λεόν, ὅπως καὶ τῶν περισσότερων πόλεων τῆς Καστίλλης, ἦταν ἡ γεωργία καὶ ἡ στοιχειώδης βιομηχανία τοῦ δέρματος καὶ τοῦ μαλλιοῦ. Στὴ πνευματικὴ ζωὴ δέσποζε ὁ κλῆρος. Ἡ πολιτικὴ ἐξουσία ἦταν στὰ χέρια τῶν κληρικῶν καὶ τοῦ στρατοῦ καὶ αὐτοὶ ἔλεγχαν καὶ τὴν ζωὴ τῶν δήμων καὶ τὴν ἀντιπροσώπευση τῆς πόλης στὸ Κοινοβούλιο.

Ἦταν μιὰ ἐποχὴ ποὺ ἡ Ἰσπανία περνοῦσε μιὰ σοβαρὴ κρίση, ποὺ ἐπηρέαζε τὴν οἰκονομία, καθὼς ἐπίσης καὶ τοὺς πολιτικοὺς καὶ πολιτιστικοὺς θεσμούς. Οἱ ἀποικίες ποὺ εἶχαν ἀπομείνει εἶχαν ξεσηκωθεῖ ἐναντίον τῆς μητρόπολης. Οἱ Κουβανέζοι, μὲ ἀρχηγὸ τὸν Χοσὲ Μαρτί, εἶχαν ἀρχίσει μιὰ ἐπανάσταση καὶ ὁ πρωθυπουργός, ὁ Κάνοβας ντὲλ Καστίλλο, ἔστειλε τὸν στρατηγὸ Οὐέιλερ γιὰ νὰ τὴν καταπνίξει. Οἱ Φιλιππίνες ἦταν ἐπίσης σὲ ἀναβρασμὸ καὶ ἐξεγέρθηκαν ἐναντίον τῶν Κυβερνητικῶν ἀντιπροσώπων καὶ τῶν Δομινικανῶν μοναχῶν, ποὺ διοικοῦσαν τὰ νησιά. Ἡ Κούβα ἔγινε ἕνα στρατόπεδο συγκέντρωσης, ἐνῶ οἱ Φιλιππίνες ὑπέκυψαν σὲ μιὰ βίαιη καταστολή, στὴν ὁποία σκοτώθηκε ὁ διακεκριμένος τους ποιητὴς Χοσὲ Ριζάλ[3].

Στὴν ἴδια τὴν χερσόνησο ἡ ἀναταραχὴ εἶχε γενικευτεῖ. Οἱ ἀγρότες, ἰδιαίτερα στὴν Ἀνδαλουσία, τσακισμένοι ἀπὸ τὴν κυβερνητικὴ διοίκηση καὶ τοὺς μεγαλοκτηματίες, ρίχτηκαν σὲ ἐξεγέρσεις ποὺ πῆραν τὴν μορφὴ ἑνὸς πραγματικοῦ κοινωνικοῦ πόλεμου[4]. Τὸ ἴδιο κλίμα βίας ἐπικρατοῦσε καὶ στὶς περιοχὲς τῶν ὀρυχείων στὴν Ἀνδαλουσία καὶ στὶς Ἀστουρίες. Οἱ ἐργατικὲς διαδηλώσεις καὶ ἀπεργίες ἀκολουθοῦσαν ἡ μία τὴν ἄλλη χωρὶς σχεδὸν καμία διακοπὴ στὶς βιομηχανικὲς περιοχὲς τῆς χώρας τῶν Βάσκων καὶ τῆς Καταλωνίας. Ἡ καταπίεση τῆς Κυβέρνησης συνεχιζόνταν χωρὶς ἔλεος· οἱ φυλακὲς ἦταν γεμάτες ἀπὸ ἀγωνιστὲς καὶ οἱ ἐκτελέσεις ἦταν συχνές. Τὸ ἀποκορύφωμα τῆς ἐξέγερσης καὶ τῆς οἰκονομικῆς κρίσης ἦρθε τὸ 1898, τότε ποὺ χάθηκαν καὶ οἱ τελευταῖες ἀποικίες (ἡ Κούβα,

οἱ Φιλιππίνες καὶ τὸ Πουέρτο Ρίκο)[5].

Στὰ 1900, ὁ Μπουεναβεντούρα Ντουρρούτι γράφτηκε σ' ἕνα σχολεῖο στὴν ὁδὸ Μιζερικόρντια στὸ Λεὸν καὶ ἔμεινε ἐκεῖ τέσσερα χρόνια. Ἔχουμε πολὺ λίγα ντοκουμέντα αὐτῆς τῆς περιόδου, ὅπως ἡ ἔκθεση τοῦ δασκάλου του: «ἀπείθαρχος μαθητὴς ἀλλὰ μὲ τρυφερὰ καὶ γενναιόδωρα αἰσθήματα». Ἀργότερα, ὁ Ντουρρούτι θὰ ἔγραφε στὴν ἀδερφή του Ρόζα: «Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ ἤμουνα πολὺ νέος, τὸ πρῶτο πράγμα ποὺ πρόσεξα γύρω μου ἦταν ἡ δυστυχία, ὄχι μόνο ἡ δυστυχία τῆς οἰκογενείας μου ἀλλὰ καὶ τῶν γειτόνων μας. Ἀπὸ διαίσθηση ἤμουν ἤδη ἕνας ἐπαναστάτης. Νομίζω ὅτι τότε ἦταν ποὺ ἀποφασίστηκε τὸ μέλλον μου»[6]. Αὐτὴ ἡ ἐξομολόγηση ἴσως νὰ ἀναφέρεται στὰ ἰδιαίτερα γεγονότα ποὺ τὸν ἄγγιξαν βαθειά: τὴ σύλληψη καὶ φυλάκιση τοῦ πατέρα του γιὰ τὸν ἐνεργητικὸ ρόλο ποὺ ἔπαιξε στὴν ἀπεργία τῶν ἐργατῶν κατεργασίας δέρματος στὰ 1903, ὅταν ὁ Ντουρρούτι ἦταν ἑπτὰ χρονῶν. Αὐτὴ ἡ ἀπεργία ἦταν ἡ πρώτη σημαντικὴ κοινωνικὴ σύγκρουση στὸ Λεὸν καὶ κράτησε ἐννιὰ μῆνες. Ἡ ἀποφασιστικότητα τῶν ἐργατῶν μπροστὰ στὴν ὁλοένα αὐξανόμενη πεῖνα τους καὶ στὴν σκληρότητα τῆς καταπίεσης σφράγισαν τὸν πρῶτο θρίαμβο τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ ἦταν ἡ ἀρχὴ γιὰ τὴν ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου σ' αὐτὴ τὴ περιοχή.

Οἱ ἐργάτες τοῦ Λεὸν χρωστοῦσαν τὸ ξύπνημά τους στὸν Ἰγνάθιο Ντουρρούτι, θεῖο τοῦ Μπουεναβεντούρα, ποὺ ἵδρυσε τὴν πρώτη ἐργατικὴ ὀργάνωση[7]. Μέχρι τὰ 1900 τὸ πιὸ προοδευτικὸ περιβάλλον στὸ Λεὸν εἶχε δημιουργηθεῖ ἀπὸ μιὰ ὁμάδα Δημοκρατῶν διανοούμενων, τῶν ὁποίων ἡ μετριοπαθὴς καὶ συμβιβαστικὴ ἰδεολογία δὲν ἦταν σὲ θέση νὰ τρομάξει τὶς τοπικὲς ἀρχὲς καὶ τὸν κλῆρο. Ἀλλὰ τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ αἰώνα ἡ κατάσταση ἄλλαξε. Ἐξαιτίας τῆς κατασκευῆς μιᾶς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μεταξὺ Βαλλαντολὶντ καὶ Λεόν, ἄρχισαν νὰ ἐμφανίζονται οἱ πρῶτες Σοσιαλιστικὲς καὶ ἀναρχικὲς ἐκδόσεις σ' αὐτὴν τὴν περιοχὴ καὶ στὴν περιοχὴ τῶν ὀρυχείων τῶν Ἀστουριῶν[8]. Οἱ ἐργάτες κατεργασίας τοῦ δέρματος, σύντροφοι τοῦ Ἰγνάθιο Ντουρρούτι, ἔμαθαν, διαβάζοντάς τες, ὅτι εἶχαν ξεσπάσει κοινωνικὲς ταραχὲς σ' ὅλη τὴν Ἰσπανία, καὶ ἰδιαίτερα στὸ Μπιλμπάο καὶ στὴ Βαρκελώνη.

Αὐτὴ τὴν ἐποχή, τὸ κυριώτερο αἴτημα ἦταν ἡ ἐργάσιμη μέρα τῶν ὀκτὼ ὡρῶν ποὺ τὸ εἶχαν κερδίσει οἱ ράφτες στὴ Μαδρίτη. Οἱ ἐργάτες δέρμα-

τος τοῦ Λεὸν ζητοῦσαν αὔξηση τοῦ ἡμερομίσθιου καὶ μείωση τῶν ὡρῶν δουλειᾶς. Αὐτὸ ἦταν λογικό, ἀφοῦ τ' ἀφεντικὰ εἶχαν βελτιώσει τὶς μεθόδους παραγωγῆς καὶ εἶχαν ἐπεκτείνει τὶς ἀγορές τους. Μέχρι τότε τὰ μεροκάματα γιὰ τὶς τρεῖς κατηγορίες τῶν ἐργατῶν ἄρχιζαν ἀπὸ 1,25 πεσέτες μέχρι 1,75 γιὰ δουλειὰ μιᾶς μέρας, ἀπὸ τὴν ἀνατολὴ μέχρι τὴ δύση τοῦ ἥλιου. Τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς παρουσίασαν τὰ αἰτήματά τους στ' ἀφεντικά: 50 σεντίμια παραπάνω τὴ μέρα καὶ ἐργάσιμη μέρα 10 ὡρῶν. Οἱ ἀντιπρόσωποι ἦταν ὁ Ἰγνάθιο Ντουρρούτι, ὁ Σαντιάγκο Ντουρρούτι (ὁ πατέρας τοῦ Μπουεναβεντούρα), ὁ Ἀντόνιο Κουιντὶν καὶ ὁ Μέλχορ Ἀντόν. Οἱ ἀπαιτήσεις τους θεωρήθηκαν ὑπερβολικὲς καὶ ἀπορρίφτηκαν. Οἱ ἐργάτες ἀπάντησαν κατεβαίνοντας σὲ ἀπεργία. Ἡ ἐπεξεργασία τοῦ δέρματος ἦταν ἡ μόνη τοπικὴ βιομηχανία καὶ τὸ σταμάτημα τῆς δουλειᾶς παρέλυσε σιγὰ - σιγὰ ὅλη τὴν περιοχή.

Οἱ ἀρχὲς φυλάκισαν ὅλους ὅσους θεώρησαν ὅτι ἦταν ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν ἐξέγερση. Οἱ ἄνθρωποι δὲν μποροῦσαν νὰ ὑποφέρουν τὴ φυλάκιση καὶ τὴ σύλληψη τίμιων ἐργατῶν σὰν νὰ ἦταν παλιάνθρωποι καὶ ἔδειξαν τὴν ἀλληλεγγύη τους. Οἱ καταστηματάρχες ἔδιναν πίστωση στοὺς ἀπεργούς. Ὁ Λορέντζο Ντουρρούτι, ποὺ ἦταν ἰδιοκτήτης ἑνὸς ἑστιατόριου, τὸ διέθεσε στοὺς ἐργάτες ποὺ ἀπεργοῦσαν. Ὁ Ἰγνάθιο Ντουρρούτι πούλησε τὸ κατάστημά του καὶ ἔδωσε τὰ χρήματα στοὺς ἀπεργούς. Ἡ συμπαράστασή τους ἐντυπωσίασε τὶς ἀρχές' «φαίνεται ὅτι ὁ ἐπίσκοπος (τὸν ὁποῖο ἡ κοινὴ γνώμη θεωροῦσε σὰν ὑποκινητὴ γιὰ τὴν κατάπνιξη τῆς ἐξέγερσης) μεσολάβησε γιὰ νὰ ἀπελευθερωθοῦν αὐτοὶ ποὺ εἶχαν συλληφθεῖ. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἔσβησε τὶς 15 μέρες ποὺ εἶχαν περάσει στὴ φυλακή»[9]. Ἀλλὰ καθὼς ἡ ἀπεργία συνεχίζονταν γιὰ ἐννιὰ μῆνες, ἡ πείνα ἄρχισε νὰ γίνεται ὅλο καὶ πιὸ αἰσθητὴ μέσα στὰ σπίτια τῶν ἐργατῶν καὶ μὲ τὴν πείνα τὸ πνεῦμα τῆς ἐπανάστασης καταπνίγηκε. Σιγὰ - σιγὰ οἱ ἀπεργοὶ ἐνδίδανε καί, γιὰ μεγάλη ἱκανοποίηση τῆς ἀστικῆς τάξης, ἡ ἀπεργία τέλειωσε. Ὑπῆρχαν ὅμως ἀκόμη ἐργάτες, ὅπως ὁ πατέρας τοῦ Ντουρρούτι, ποὺ προτίμησαν νὰ ἀλλάξουν ἐπάγγελμα παρὰ νὰ συνθηκολογήσουν. Ὁ τελευταῖος ἔγινε μαραγκὸς στὰ καταστήματα τῆς Ἑταιρείας τῶν Βόρειων Σιδηροδρόμων.

Ἀργότερα, θυμίζοντας αὐτὰ τὰ γεγονότα στὴν ἀδερφή του Ρόζα, ὁ Ντουρρούτι ἀναλογίστηκε τὶς συνέπειες ποὺ εἶχε αὐτὴ ἡ πάλη γιὰ τὴν οἰκογέ-

νειά του. Μέχρι τότε, παρὰ τὸ μικρὸ εἰσόδημα τοῦ πατέρα του Σαντιάγκο, ἡ οἰκογένεια Ντουρρούτι ἀπολάμβανε ἕνα ψηλὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο σὲ σύγκριση μὲ ἄλλους ἐργάτες, γιατὶ οἱ ἄντρες τῆς οἰκογένειας, ὁ Λορέντσο, ὁ Πέντρο καὶ ὁ 'Ιγνάθιο, εἶχαν καταστήματα. 'Από τότε καὶ μετά, ἡ ζωὴ ἄλλαξε γιὰ ὅλους τους. 'Ο Λορέντζο ἀναγκάστηκε νὰ κλείσει τὸ ἐστιατόριό του' ὁ 'Ιγνάθιο ἐξαφανίσθηκε χωρὶς νὰ ἐξηγήσει σὲ κανένα τὸν λόγο τῆς φυγῆς του' ὑπόθεσαν ὅτι μετανάστευσε στὴν 'Αμερική. 'Ο Πέντρο Ντομάζ, ὁ πεθερὸς τοῦ Σαντιάγκο, ἔβλεπε τὴν ὑφαντουργία του νὰ παίρνει σιγὰ - σιγὰ τὴν κάτω βόλτα ἐξαιτίας ἑνὸς συστηματικοῦ μποϋκοτάζ ἀπὸ μέρους τῶν τοπικῶν γαιοκτημόνων. 'Η οἰκογένεια ἀναγκάστηκε νὰ ζεῖ μὲ τὰ μεροκάματα τοῦ Σαντιάγκο. Κέρδιζε μόνο δύο πεσέτες τὴν ἡμέρα σὰ μαραγκός.

῏Ηταν ἀπαραίτητο νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ φιλόδοξα σχέδια ποὺ εἶχαν κάνει γιὰ τὸ μέλλον τοῦ Μπουεναβεντούρα. 'Ο παππούς του, Πέντρο, ἤθελε νὰ τὸν στείλει στὸ κολλέγιο γιὰ νὰ κάνει σοβαρὲς σπουδές, ἔτσι ὥστε ν' ἀναλάβει ἀργότερα τὴ διεύθυνση τοῦ ὑφαντουργείου του. 'Αλλὰ αὐτὸ ἦταν πολὺ μεγάλο ἔξοδο. 'Ο Μπουεναβεντούρα πῆγε στὸ σχολεῖο τοῦ Ρικάρντο Φανζούλ, ποὺ ταίριαζε καλύτερα στὰ φτωχὰ μέσα τῆς οἰκογένειας. ῏Ηταν μέτριος μαθητής, ἀλλὰ ὅταν τέλειωσε τὶς σπουδές του, ὁ Φανζοὺλ βρῆκε «ὅτι εἶχε κλίση στὴ φιλολογία»[10].

῞Οταν ἦταν 14 χρονῶν, ὁ γέρο Πέντρο ἐπέμενε νὰ πληρώσει τὶς σπουδές του στὴν Βαλλαντολὶντ, ἀλλὰ ἐκεῖνος ἀρνήθηκε. 'Ο Μπουεναβεντούρα ἤθελε νὰ γίνει ἐργάτης ὅπως ὁ πατέρας του κι ἀποφάσισε νὰ γίνει μηχανικός. Στὰ 1914 μπῆκε στὸ μαγαζὶ τοῦ Μέλκορ Μαρτίνεζ σὰ μαθητευόμενος. 'Ο Μαρτίνεζ εἶχε τὴν φήμη ἑνὸς ἄγριου ἐπαναστάτη γιατὶ διάβαζε τὴν «'Ελ Σοσιαλίστα» φανερὰ στὰ μπάρ. Στὴν πραγματικότητα, ὁ σοσιαλισμὸς τοῦ Μαρτίνεζ δὲν ἦταν πολὺ ξεκάθαρος καὶ ἡ συνέπειά του ἄφηνε πολλὰ ἐρωτηματικά. 'Υπῆρξε ἕνας ἀγωνιστὴς ἐργάτης στὸ Μπιλμπάο καὶ τώρα, γέρος πιά, γεμάτος ἀπὸ θαυμασμὸ γιὰ τὸν Πάμπλο 'Ιγκλεσίας[11], εἶχε ἀποσυρθεῖ στὸ Λεόν. Εἶχε ἀνοίξει ἕνα μηχανουργεῖο καὶ σιδεράδικο καὶ ἐκεῖ συνήθιζαν νὰ συγκεντρώνονται πολλοὶ ἐργάτες γιὰ νὰ μιλήσουν μὲ τὸ γέρο γιὰ τὴν ἐξέλιξη καὶ τὰ προγράμματα τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος. 'Εκείνη τὴν ἐποχὴ τὸ Λεὸν εἶχε δύο ἐργατικὰ συνδικάτα, ποὺ ἀνῆκαν

στὴν «Γιουνιὸν Τζενερὰλ ντὲ Τραμπαχαντόρες» (UGT): τὴν «Γιουνιὸν Φεροβιάρα» καὶ τὴν «Γιουνιὸν Μεταλλούργκικα».

Ἡ νεολαία εἶχε ἀρχίσει νὰ ξεφεύγει ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπὸ τότε ποὺ ἦταν 12 χρονῶν, ὁ Μπουεναβεντούρα εἶχε δείξει ὅτι δὲν ἤθελε νὰ παρακολουθεῖ τὰ μαθήματα τοῦ κατηχητικοῦ, ποὺ ἔκανε ὁ ἱερέας στὴν ἐνορία τῆς Ἁγίας Ἄννας κάθε Πέμπτη. Δὲν πήγαινε πιὰ στὴν ἐκκλησία καὶ τὸν ἐπόμενο χρόνο ἀρνήθηκε νὰ κοινωνήσει τὸ Πάσχα, πράγμα ποὺ προκάλεσε μεγάλο σκάνδαλο. Ἔτσι ἀπόκτησε τὴ φήμη τοῦ ἀντικονφορμίστα[12].

Ὁ Μέλκορ Μαρτίνεζ ἐπαινοῦσε τὸ παιδὶ καὶ τὸ ὑποστήριζε. Εἶπε στὸν Σαντιάγκο: «Θὰ κάνω τὸν γιό σου ὄχι μόνο καλὸ μηχανικό, ἀλλὰ καὶ σοσιαλιστή». Ὁδηγώντας τὸ ἀγόρι στὸ καμίνι, πῆρε τὴν πένσα, ἅρπαξε τὸ πυρωμένο σίδερο καὶ ἀρχίζοντας νὰ τὸ χτυπάει στὸ ἀμόνι εἶπε: «Αὐτὴ εἶναι ἡ δουλειά σου, νὰ χτυπᾶς τὸ σίδερο ἐνῶ εἶναι πυρωμένο ἀπὸ τὴν ζέστη μέχρι νὰ τοῦ δώσεις τὴ μορφὴ ποὺ θέλεις». Ἀφοῦ παρακολούθησε τὸν Μπουεναβεντούρα μιὰ ὁλόκληρη μέρα συμπέρανε: «Θὰ γίνεις καλὸς σιδεράς, γιατὶ ξέρεις πῶς νὰ χτυπᾶς σκληρά. Ἀλλὰ μὴν ξεχνᾶς αὐτό, ὅτι τὰ χτυπήματα πρέπει νὰ γίνονται μὲ ἀκρίβεια. Ἡ δύναμη δὲν εἶναι ἀρκετή, χρειάζεται ἡ ἐξυπνάδα γιὰ νὰ ξέρεις ποῦ νὰ δώσεις τὰ χτυπήματα». Ὁ Μέλκορ ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνάπτυξη τοῦ μαθητευόμενού του καὶ τὸν συμβούλεψε νὰ παρακολουθήσει τὸ νυχτερινὸ σχολεῖο στὸ ἐκπαιδευτικὸ κέντρο ποὺ λεγόταν «Λὸς ἀμίγκος ντὲλ Παίζ». Δυὸ χρόνια μετὰ εἶπε στὸν Μπουεναβεντούρα: «Δὲν μπορῶ νὰ σοῦ διδάξω τίποτα παραπάνω, οὔτε γιὰ τὴν τέχνη, οὔτε γιὰ τὸ σοσιαλισμό». Ὁ νεαρὸς πῆγε σ' ἕνα ἄλλο μαγαζί.

Μετὰ ἀπὸ ἕνα χρόνο στὸ μαγαζὶ τοῦ Ἀντόνιο Μιάγια προβιβάστηκε σὲ «βοηθὸ τορναδόρο» καὶ τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1912 μπῆκε στὸ «Συνδικάτο τῶν Μεταλλουργῶν» μὲ τὴν ταυτότητα Νούμερο 12[13]. Ἦταν ἡ ἀρχὴ τῆς ζωῆς του σὰν ἀγωνιστῆ καὶ σὰ συνδικαλιστῆ. Πήγαινε στὶς συγκεντρώσεις τῶν Μεταλλουργῶν, ἀλλὰ μόνο σὰν παρατηρητὴς καὶ σπάνια ἔπαιρνε μέρος στὶς συζητήσεις. Αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ὁ Σοσιαλιστὴς θεωρητικὸς στὸ Λεὸν ἦταν ὁ Ἰγκλεσίας Μουνίζ, ὁ ὁποῖος τρία χρόνια ἀργότερα ἐξέδωσε τὸ πρῶτο Σοσιαλιστικὸ περιοδικὸ στὴν πόλη, τὸ «Ἐλ Σοσιαλίστα Λεόνες». Ἦταν ἀγωνιστὴς καὶ ἐκ-

παιδευτικὸς καὶ ὅλοι οἱ ἐργάτες, ὅπως ὁ Μπουεναβεντούρα, τὸν ἄκουγαν σὰν νὰ ἦταν προφήτης. Σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς συζητήσεις, ὁ Ἰγκλεσίας σχολίασε τὴν πρόοδο τοῦ Σοσιαλισμοῦ στὴν Ἰσπανία καὶ τὴν ἐκλογικὴ ἐπιτυχία τοῦ Κόμματος, παρὰ τὴν ἀντίθεση τῶν ἐργατῶν τῆς CNT. Δὲν ἔδωσε καμιὰ συγκεκριμένη ἐξήγηση γι' αὐτὸν τὸν ἀνταγωνισμὸ καὶ ὁ Ντουρρούτι θέλησε νὰ μάθει περισσότερα. Οἱ ἀπαντήσεις στὶς ἐρωτήσεις του ἦταν διφορούμενες καὶ δὲν τὸν ἔπεισαν. Ἄρχισε γρήγορα νὰ ἀπελευθερώνεται ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐπιρροὴ καὶ νὰ σκέφτεται ἀπὸ μόνος του τὰ προβλήματα.

Ἀπὸ τότε ὁ Ντουρρούτι ἄρχισε νὰ παίρνει μέρος στὶς συζητήσεις καὶ προκάλεσε σημαντικὲς ἀντιδράσεις ἀνάμεσα στὰ μέλη τῆς ἡγεσίας. Κατάκριναν τὴν ἐπαναστατικὴ του ἀνυπομονησία καὶ ὑποστήριξαν τὴν μετριοπάθεια. Αὐτὸς ἀπάντησε «ὁ Σοσιαλισμὸς εἶναι ἐνεργητικός, ἀλλιῶς παύει νὰ ὑπάρχει». Ὑποστήριξε ὅτι ἡ χειραφέτηση τῆς ἐργατικῆς τάξης δὲν μποροῦσε νὰ πραγματοποιηθεῖ χωρὶς ἕναν ἔντονο ἀγώνα ἐναντίον τῆς μπουρζουαζίας, χωρὶς τὴν ἐπαναστατικὴ δράση ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ σταματήσει παρὰ μόνον ὅταν καταστρεφόταν τελείως τὸ καπιταλιστικὸ σύστημα. Ὅταν οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ ἐναντιώθηκαν καὶ ἐξήγησαν τοὺς λόγους τους γιὰ τὴν πολιτικὴ σκοπιμότητα, αὐτὸς συνέχισε νὰ πιστεύει ὅτι οἱ δραστηριότητες τῆς ἐργατικῆς τάξης δὲν μπορεῖ νὰ ὑπόκεινται στὴν σκοπιμότητα τῆς ἀστικῆς πολιτικῆς. Ἡ διαφωνία μεταξὺ τοῦ Ντουρρούτι καὶ τῶν ἡγετῶν συνεχίζονταν. Ἀλλὰ τὰ λόγια του βρῆκαν ἀπήχηση ἀνάμεσα στὰ νεαρὰ μέλη τοῦ Σωματείου, ποὺ ἦταν ἀνυπόμονα, ὅσο κι αὐτός, νὰ υἱοθετήσουν μιὰ ἐπαναστατικὴ δράση καὶ ἐξεγέρθηκαν μαζί του ἐναντίον τῆς «αἰώνιας συμβουλῆς γιὰ μετριοπάθεια» ἐκείνων ποὺ ἔλεγαν ὅτι «τὰ πράγματα δὲν εἶναι ἀκόμα ὥριμα»[14].

Αὐτὲς οἱ συζητήσεις συνεχίστηκαν μέχρι τὸ 1914 ὅταν, μὲ τὸ ξέσπασμα τοῦ Παγκόσμιου Πολέμου, ἡ οἰκονομικὴ κατάσταση στὴν Ἰσπανία ἄλλαξε. Οἱ ἐμπόλεμοι ἦταν πρόθυμοι νὰ πάρουν τὰ ἀπαραίτητα προϊόντα καὶ ἐφόδια ἀπὸ τὴν οὐδέτερη Ἰσπανία. Συγχρόνως ἡ ἀστικὴ τάξη ἦταν σὲ θέση νὰ πραγματοποιήσει ἕνα κερδοφόρο ἐμπόριο καὶ μὲ τοὺς Γερμανοὺς καὶ μὲ τοὺς Συμμάχους. Ἡ βιομηχανία, τὸ ἐμπόριο καὶ οἱ θαλάσσιες μεταφορὲς ἄρχισαν ν' ἀναπτύσσονται μ' ἕνα γρηγορότερο ρυθμό. Ἡ μεταλλουργία καὶ ἡ ἐξώρυξη μετάλλων εὐνοήθηκαν ἰδιαίτερα. Οἱ παλιὲς ἐπιχειρήσεις

ξαναζωντάνεψαν καὶ τὰ ὀρυχεῖα δούλευαν ἀσταμάτητα. Αὐτὸς ὁ νέος ρυθμὸς παραγωγῆς αὔξησε τὸν ἀριθμὸ τῶν ἐργατῶν καὶ προκάλεσε τὴν ἐσωτερικὴ μετανάστευση τῶν ἀνθρώπων στὶς βιομηχανικὲς ζῶνες. Ἡ ἐπιρροὴ τοῦ προλεταριάτου αὐξήθηκε. Στὴν Βαρκελώνη, ἡ ὁποία εἶχε ἀφομοιώσει μιὰ μαζικὴ μετακίνηση τοῦ πληθυσμοῦ, ὁ ἐργατικὸς συνδικαλισμὸς ἀναπτύχθηκε ραγδαῖα. Στὸ Λεὸν καὶ στὸ λεκανοπέδιο τῶν ὀρυχείων, τὸ φαινόμενο τῆς ἀναγέννησης τῆς παραγωγῆς ἦταν τὸ ἴδιο ὅπως καὶ στὴν ὑπόλοιπη χώρα. Τὰ ὀρυχεῖα λειτουργοῦσαν ἀπασχολώντας πλήρως τὸ ἐργατικὸ δυναμικὸ καὶ τὰ σιδηρουργεῖα τοῦ Ἀντόνιο Μιάγια τριπλασίασαν τὴν παραγωγή τους.

Ἀλλὰ ἀκόμα καὶ μ' αὐτὸ τὸν ρυθμὸ δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ ἐκτελεστοῦν ὅλες οἱ παραγγελίες. Γιὰ νὰ ἐλαφρώσουν αὐτὴ τὴν κατάσταση, στάλθηκαν συνεργεῖα στὰ κέντρα τῶν ὀρυχείων τῆς Ματαλάνα, ντὲλ Ρίο Πονφεράντα καὶ Λὰ Ρόμπλα γιὰ νὰ ἐγκαταστήσουν μηχανολογικὸ ἐξοπλισμό. Ὁ Ντουρρούτι ἦταν ὑπεύθυνος ἑνὸς συνεργείου ποὺ στάλθηκε στὴν Ματαλάνα. Τότε ἦταν ποὺ αὐτὸς καὶ οἱ σύντροφοί του συνάντησαν τοὺς τιμημένους ἐργάτες τῶν ὀρυχείων τῶν Ἀστουριῶν.

Οἱ πρῶτες μέρες πέρασαν γρήγορα ἐξαιτίας τῆς δουλειᾶς ποὺ ὑπῆρχε. Ἀλλὰ γρήγορα οἱ ἐργάτες τῶν ὀρυχείων ἐξαπέλυσαν μιὰ ἀπεργία γιὰ νὰ διαμαρτυρηθοῦν γιὰ τὴν συμπεριφορὰ ἑνὸς μηχανικοῦ ἐναντίον τους. Ἀπαίτησαν τὴν ἀπόλυσή του καὶ ἡ διεύθυνση ἀρνήθηκε. Οἱ ἐργάτες τῶν ἄλλων ὀρυχείων συμπαραστάθηκαν στοὺς ἀπεργοὺς καὶ τὸ σταμάτημα τῆς δουλειᾶς γενικεύθηκε σ' ὅλο τὸ λεκανοπέδιο. Ὁ Μπουεναβεντούρα κατάλαβε ὅτι ἂν συνέχιζε τὴν ἐγκατάσταση τοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ ἡ ἀπεργία δὲν θὰ ἔκανε καμιὰ ζημιὰ στὴν ἑταιρεία τῶν ὀρυχείων. Θὰ ἦταν μᾶλλον πλεονεκτικὴ γι' αὐτήν, ἀφοῦ θὰ ἔκανε οἰκονομία στοὺς μισθοὺς μέχρι νὰ ἔμπαινε σὲ τάξη ὁ ἐκσυγχρονισμός. Ἔτσι ὁ Ντουρρούτι ἐξήγησε στὴν ὁμάδα του: «Ἂν σταματήσουμε τὴ δουλειά μας θὰ ἀναγκάσουμε τὴν Ἑταιρεία νὰ ἱκανοποιήσει τὰ αἰτήματα τῶν ἐργατῶν ἢ διαφορετικὰ νὰ ἀρνηθεῖ νὰ πάρει παραγγελίες τῶν πελατῶν».

Ἡ Διεύθυνση ἀπαίτησε ἀπὸ τοὺς τεχνίτες νὰ ἐκπληρώσουν τὸ συμβόλαιό τους. Ὁ Μπουεναβεντούρα ἀπάντησε ὅτι οἱ τεχνίτες θὰ ἄρχιζαν νὰ δουλεύουν μαζὶ μὲ τοὺς ἐργάτες τῶν ὀρυχείων. Ἡ Διεύθυνση χρησιμοποίησε διάφορες μεθόδους

πίεσης, ἀλλὰ ἀντιμετωπίζοντας τὴν ἀκλόνητη ἀπόφαση τῶν τεχνιτῶν, στὸ τέλος ὑποχώρησε καὶ ὁ μηχανικὸς ἀπολύθηκε[15]. Ἡ στάση τῆς νεολαίας τοῦ Λεόν, ἰδιαίτερα ἡ στάση τοῦ «GRANDOTE», ὅπως ὀνόμασαν τὸ Ντουρρούτι, ἐντυπωσίασε τοὺς ἐργάτες τῶν ὀρυχείων. Ἕνα πνεῦμα ἐμπιστοσύνης ἄρχισε νὰ δημιουργεῖται ἀνάμεσα στὶς δυὸ ὁμάδες τῶν ἐργατῶν. Οἱ ἐργάτες τῶν ὀρυχείων ἄρχισαν κιόλας νὰ φωνάζουν τὸν Ντουρρούτι μὲ τὸ μικρό του ὄνομα. Ἔτσι ὁ Μπουενακάζα θὰ γράφει ὅτι «ὁ Ντουρρούτι ἔγινε τὸ λαικὸ σύμβολο τοῦ ἀγώνα στὶς Ἀστουρίες»[16].

Ὅταν ἡ ἐγκατάσταση τῶν μηχανῶν τέλειωσε, ὁ Ντουρρούτι γύρισε στὸ Λεόν. Ἐκεῖ τὸν περίμενε μιὰ ἔκπληξη. Ὁ Μιάγια τὸν φώναξε στὸ γραφεῖο του νὰ τοῦ μιλήσει γιὰ τὴ στάση του στὴν περιοχὴ τῶν ὀρυχείων. Προειδοποίησε τὸν Ντουρρούτι ὅτι ἡ Γκουάρντια Θιβίλ (Σ.τ.Μ. Πολιτοφυλακὴ) ἄρχισε νὰ ἐνδιαφέρεται γι' αὐτὸν καὶ τὸν συμβούλεψε νὰ συγκρατήσει τὸν ἐνθουσιασμό του γιατὶ «τὸ Λεὸν δὲν εἶναι Βαρκελώνη». Τὴν ἴδια ἔλλειψη κατανόησης καὶ τὶς ἴδιες προειδοποιήσεις δέχτηκε κι ἀπ' τὴ διοίκηση τοῦ Σωματείου τῶν Μεταλλουργῶν. Ἡ νεολαία, ποὺ θαύμαζε τὴν συμμετοχή του στὴν ἀπεργία τῶν ἐργατῶν τοῦ ὀρυχείου, τοῦ ἐπιφύλαξε ἐνθουσιώδη ὑποδοχή. Ἀλλὰ κι ὁ παλιός του δάσκαλος, Μέλκορ Μαρτίνεζ, τοῦ σύστησε φρονιμάδα συμβουλεύοντάς τον ἀκόμη καὶ νὰ ἐγκαταλείψει τὸ Λεόν, γιατὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς Γκουάρντια Θιβίλ, Χοσὲ Γκονζάλες Ρεγκουέραλ, ποὺ ἦταν ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἐπαρχίας καὶ ὁ ταγματάρχης Ἀρλέγκουί δὲν ἀνέχονταν τοὺς ἐξτρεμιστές.

Στὸ σπίτι του, ὁ Μπουεναβεντούρα βρῆκε τὸν πατέρα του στὸ κρεβάτι, πολὺ ἄρρωστο ἀλλὰ καὶ πολὺ εὐχαριστημένο ποὺ μποροῦσε ν' ἀνακοινώσει στὸν γιό του ὅτι τοῦ εἶχε βρεῖ δουλειὰ μηχανικοῦ στὸ κινητὸ συνεργεῖο τῆς Ἑταιρείας τῶν Βόρειων Σιδηροδρόμων. Αὐτὸ τοῦ ἄλλαζε τὰ σχέδια, ἀλλὰ ἡ κατάσταση τῆς οἰκογένειας δὲν τοῦ ἄφηνε περιθώρια ἐκλογῆς καὶ δέχτηκε τὴν δουλειά. Ἔτσι, μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, πῆρε μέρος στὴν περίφημη ἀπεργία τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1917.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Τὸ ὄνομα ΝΤΟΥΡΡΟΥΤΙ προέρχεται ἀπὸ τοὺς Βάσκους, ΟΥΡΡΟΥΤΙ θὰ πεῖ μακριά. Φαίνεται ὅτι ἔδιναν αὐτὸ τὸ ὄνομα στοὺς Βάσκους ποὺ ζοῦσαν σὲ ἀπομανωμένα σπίτια. Πιθανον η ριζα τῆς λέξης νὰ προέρχεται ἀπὸ τὴν Γαλλικὴ ἐπαρχία τῶν Βάσκων Λαμπουρ (Λαμπούρντι).

2 Τις πληροφορίες σχετικὰ μὲ τὴν οἰκογένεια Ντουρρούτι αντλήσαμε ἀπὸ τὶς ἀναμνήσεις τῆς Ἀναστάζια Ντομάνζ, τῆς μητέρας τοῦ Ντουρρουτι ἀπὸ τὰ γράμματα ποὺ μᾶς δάνεισε εὐχαρίστως. Γράφει ὅτι ὁ πεθερός της Λαρέντζα ἦρθε νὰ ζήσει στὸ Λεὸν καὶ μιλοῦσε πολὺ λίγα Ἱσπανικά. Ὅσο γιὰ τὸν πατέρα της, Πέντρο Ντομάνζ, ἡ Ἀναστάζια λέει ὅτι ὑποχρεώθηκε νὰ ἐγκαταλείψει τὴν Καταλωνία γιὰ ἄγνωστους λόγους καὶ ἦρθε νὰ ζήσει στὸ Λεόν, ὅπου ἄνοιξε ἕνα υφαντουργείο καὶ παντρεύτηκε τὴν Ρόζα Σολέρ. Ἡ Ἀναστάζια γεννήθηκε τὸ 1875 καὶ παντρεύτηκε τὸν Ἰγνάθιο Νταυρρούτι ὅταν ἦταν 16 χρονῶν.

3 Ὁ Χοσὲ Ριζὸλ ἦταν Φιλιππινέζος γιατρός, ποιητὴς καὶ συγγραφέας. Γεννήθηκε στὴ Μανίλα καὶ σκοτώθηκε στὶς 30 Δεκέμβρη τοῦ 1898 Ἄφησε δύο νουβέλες ποὺ καταδίκαζαν τὴν Ἱσπανικὴ αποικιοκρατια στὶς Φιλιππίνες: τὴν Νόλι μὲ Τάγκερε (τὸ 1887) καὶ τὴν Φιλιμπουστιὲρς (τὸ 1891) Ο Τζώρτζ Φιοερ ἔγραψε μιὰ τεκμηριωμένη μελέτη γιὰ τὸν Χοσὲ Ριζὰλ που εκδόθηκε τὸ 1970 ἀπὸ τὶς Ἐκδοσεις Μασπερό

4 Γιὸ περισσότερες πληροφοριες σχετικὰ μὲ τὸ κοινωνικὸ κλῖμα ποὺ επικρατοῦσε, συνιστοῦμε στὸν ἀναγνώστη τὰ βιβλία. Χουὰν Ντιάζ ντὲρ Μόραλ «Ἱστορία τῶν ἀγροτικῶν ἐξεγέρσεων στὴν Ἀνδαλουσία», Εκδόσεις Ἀλιαντζα, Μαδριτη 1967 καὶ τοῦ Ρενὲ Λαμπερὲ «Ἐργατικὰ καὶ Σοσιαλιστικὰ Κινήματα στὴν Ἱσπανια» (1750-1938), Εκδόσεις Οὐβριέρ, Παρίσι 1953.

5 Τουνὸν ντὲ Λάρα, «Η Ἱσπανια στο 19ο αἰῶνο», Εκδόσεις Λιμπρέρια Ἐσπανιόλα Παρίσι 1988.

6 Γράμμα που ἔστειλε ο Ντουρρούτι απο μια φυλακὴ στὸ Παρισι στ'ς 10 Μάρτη, 1927

7. Πολὺ λίγα ξέρουμε γι' αυτην την ἕνωση Εἶχε τὸ ὀρχηγεῖο της στὸ Κολὲ ντὲλ Μποντίλλο, στὴν περιοχὴ τῆς Ἀγίας Αννας Η πολιτική της ἦταν προσανατολισμένη στὴν ἀλληλοβοήθεια Τὰ μέλη της συναντιόνταυσαν μιὰ φορὰ τὸν μήνα γιὰ νὰ συζητησουν τὰ ἐπαγγελματικά τους προβληματα. Αυτὴν τὴν πληροφορία μᾶς τὴν ἔδωσε ὁ Φρανθίθκο Μονρόι, παιδικὸς φίλος τοῦ Ντουρρούτι καὶ αργότερα σύντροφος του στὸν ἀγώνα

8 Οι εφημεριδες τῆς περιφέρειας τῶν ὀρυχείων στις Ἀστουριες ἦταν, σύμφωνα μὲ τὸν Μονρόι: ἡ Φρατερνιντὰτ καὶ η Λὰ Ντεφένσο ντὲλ Ὀμπρέρο, ὀναρχικὲς ἐφημερίδες ποὺ εκδίδονταν καὶ αἱ δύο στὴν Γκιχὸν τὸ 1900 και ἡ Ελ Κοσμοπολίτα, ἐπίσης Ἀναρχικη, ποὺ ἐκδιδονταν στο Βαλλαντολιντ Οἱ Σοσιαλιστικὲς ἦταν η Ἐλ Μπιὲν ντὲλ Ὀμπρέρο, ποὺ ἐκδίδονταν στὸ Ἐλ Φερὸλ καὶ ἡ Σολινταριντάτ, ποὺ εκδιδονταν στὸ Βίγκο (Γκαλιτσια).

10 Ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία τῆς Ἀναστοζια

11 ¨Ενας ἐργότης τυπογροφειου, ποὺ ἦτον μελος της πρώτης ὁμάδας που ανῆκε στην Διεθνή στὴν Ἰσπονια (1869) Τὴν εποχη ποὺ διοσπόστηκε η Διεθνης, ακολουθησε τὴν ρεφορμιοτική τάση, ἀρχηγὸς τῆς ὁποίας ἦταν ὁ γαμπρὸς τοῦ Μάρξ. Πὼλ Λαφάργκ. ¨Ιδρυσε τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα τῶν Ἰσπανῶν Ἐργοτῶν τὸ 1888

12. Ὁ Φρανθίθκο Μονρὸι, σὲ γράμματα ποὺ μᾶς ἔστειλε, συνοψίζει τίς ἀναμνησεις του απ᾿ αὐτὴν τὴν εποχη, τότε ποὺ ἦταν ἤδη ενας συνεργάτης τοῦ Ντουρρούτι

13 ¨Ενα ντοκουμεντο από ἰδιωτικὰ αρχεῖα Ὑπάρχουν 20 γραμματα ποὺ ἔγραψε ο Ντορρούτι σὲ διάφορες εποχὲς τῆς ζωῆς του, ἀνέκδοτες φωτογραφίες, ιδιωτικὰ ἔγγραφα, ἔγγραφα σχετικὰ μὲ τὴν Ταξιαρχία Ντουρρούτι καί ἄλλο στοιχεῖα ποὺ μᾶς ἐπιτράπηκε νὰ χρησιμοποιήσουμε.

14 Φρανθίθκο Μονρόι Ο Βαλεντὶν Ρουὰ (Ὀρομπὸν Φερνάντεζ) ἀναφέρεται ἐπίσης σ᾿ αυτὰ τὰ γεγονότα στὸ ἔργο του Ντουρρούτι - Ἀσκὸζα - Χόθερ, ποὺ ἐκδόθηκε ἀπὸ την Ἀντόρκα, στὸ Μπουένος ¨Αϊρες τὸ 1927 (32 σελίδες).

15 Η Ἀναστόζια αναφέρεται σ᾿ οὐτὸ στὶς ἀναμνήσεις της, ἀλλὰ τὰ γεγονότα τῆς ἱστορίας μᾶς δόθηκαν από τὸν Μονρόι

16 Μανουὲλ Μπουενακάζα, σπὸ ἀνέκδοτες σημειώσεις ποὺ ἔστειλε στο συγγραφέα

2. Αὔγουστος 1917

Τὸ προλεταριάτο εἶχε αὐξηθεῖ καὶ εἶχε γίνει δυνατὸ ἐξαιτίας τῆς βιομηχανικῆς ἐξάπλωσης στὴν Ἱσπανία καὶ τώρα ἔμπαινε σὲ μιὰ πραγματικὰ ἐπαναστατικὴ φάση. Ἔφτασε στὸ ἀποκορύφωμά του τὸ Μάη καὶ τὸν Ἰούνη ὅπου ἡ Ἱσπανία βρέθηκε στὰ πρόθυρα τῆς ἐπανάστασης.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ αἰώνα, ἡ βιομηχανικὴ μπουρζουαζία τῆς Καταλωνίας καὶ τῆς περιοχῆς τῶν Βάσκων εἶχε καταλάβει πολὺ καλὰ ὅτι τὸ κυριότερο ἐμπόδιο γιὰ τὴν ἐπέκτασή της προερχόταν ἀπὸ τὶς οἰκονομικὲς καὶ πολιτικὲς δομὲς τῆς χώρας. Ὅσο διάστημα μονοπωλοῦσαν τὴν ἐξουσία τὸ συντηρητικὸ καὶ παραδοσιακὸ μπλὸκ (ὁ κλῆρος, ἡ ἀριστοκρατία καὶ ὁ στρατός), ἡ Ἱσπανία δὲν θὰ μποροῦσε νὰ βγεῖ ἀπὸ τὸν βάλτο μέσα στὸν ὁποῖο ἦταν βυθισμένη.

Αὐτοὶ οἱ τομεῖς τῆς μπουρζουαζίας ἐξαπέλυσαν ἕναν ἀγώνα μὲ σκοπὸ νὰ διώξουν ἀπὸ τὴν ἐξουσία τὰ κόμματα ποὺ τὴν κατεῖχαν διαδοχικά. Ἡ στρατηγική τους εἶχε μιὰ στέρεη ψυχολογικὴ βάση. Βασιζόταν στὸ ἔντονο αἴσθημα γιὰ αὐτονομία τῶν Βάσκων καὶ τῶν Καταλάνων, ποὺ γρήγορα ἔγιναν ἐθνικιστὲς καὶ αὐτονομιστές. Αὐτὰ τὰ αἰσθήματα ποὺ τὰ κατεύθυνε ἐπιδέξια ὁ ἀρχηγὸς τῆς μπουρζουαζίας στὴν Καταλωνία, ὁ Φρανθίσκο Κάμπο, ἔγιναν γρήγορα μιὰ πραγματικὴ πρόκληση γιὰ τὴν κεντρικὴ ἐξουσία στὴ Μαδρίτη.

Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πρώτου Παγκόσμιου Πόλεμου ἡ μπουρζουαζία συγκέντρωνε πλούτη χωρὶς νὰ νοιάζεται γιὰ τὸν συγχρονισμὸ τῶν βιομηχανιῶν της. Καὶ δὲν πῆρε κανένα μέτρο γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει τὴν ἀναπόφευκτη κρίση ποὺ θὰ ἀκολουθοῦσε μόλις θὰ ἔκλειναν πάλι οἱ πύλες τοῦ διεθνοῦς ἐμπόριου. Τὴν ἴδια ἐποχὴ τὸ Κράτος εἶδε ὅτι ἡ κατάστασή του ἦταν ἀπελπιστική. Δὲν ἀντιμετώπιζε μόνο ἕνα ἔλλειμα, ποὺ ξεπερνοῦσε τὸ ἕνα δισεκατομμύριο πεσέτες, ἀλλὰ ἀκόμη ὑπῆρχαν καὶ νέα ἔξοδα ποὺ ἔπρεπε νὰ καλύψει γιὰ νὰ μπορέσει νὰ συνεχίσει τὴν καταστροφική του ἐκστρατεία ἐναντίον τοῦ Μαρόκου[1]. Παρ' ὅλ' αὐτὰ ὅμως, ἡ μονοπωλιακὴ μπουρζουαζία ὅλο καὶ πλούταινε.

Στὴν προσπάθειά του νὰ μαζέψει ἕνα μέρος ἀπὸ τὰ κέρδη ποὺ ἀποκόμιζαν οἱ Βάσκοι καὶ Καταλάνοι βιομήχανοι, γιὰ τὸ ταμεῖο τοῦ Κράτους, ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, Σαντιάγκο Ἄλμπα, ἐ-

φτιαξε ἕνα πρόγραμμα φορολογικῶν μεταρρυθμίσεων, τὸ ὁποῖο πρόβλεπε ἕναν ἄμεσο φόρο πάνω στὰ ὑπερβολικὰ κέρδη τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τῶν ἀτόμων. Ὁ νόμος αὐτὸς ὅμως δὲν ἐπηρέαζε τοὺς γαιοκτήμονες καὶ ἔτσι δείχτηκε γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ ἡ ἐπιρροὴ ποὺ ἀσκοῦσαν οἱ φεουδάρχες μεγαλοϊδιοκτῆτες πάνω στὶς κρατικὲς ἀποφάσεις. Ὁ Φρανθίθκο Κάμπο, ἐκπρόσωπος τῆς βιομηχανικῆς μπουρζουαζίας, ἐκμεταλλευόμενος αὐτὸ τὸ γεγονός, ἐξαπόλυσε στὸ Κοινοβούλιο μιὰ τόσο ὀξεία ἐπίθεση σ' αὐτὸ τὸ πρόγραμμα, ὥστε ὄχι μόνο τὸ ματαίωσε ἀλλὰ καὶ προκάλεσε τὴν πτώση τοῦ Κόντε ντὲ Ρομανόνες.

Αὐτὴ ἡ ἴδια μπουρζουαζία, μὲ τὴ σειρά της, πέρασε μιὰ κρίση, ὅταν μειώθηκαν οἱ ἐξαγωγὲς στὸ τέλος τοῦ πόλεμου. Ἀποδείχτηκε ἀνίκανη νὰ βγάλει τὰ ἀπαραίτητα συμπεράσματα ποὺ ἐπιβάλλονταν ἀπὸ τὴν διεθνὴ κατάσταση καὶ ἰδεολογικὰ βρέθηκε στὴν ἴδια θέση μὲ τοὺς συντηρητικούς.

Ἀντιμετωπίζοντας τὸ ψηλὸ κόστος ζωῆς ἀπ' τὸ 1916, ἡ ἐργατικὴ τάξη ὀργάνωσε μιὰ σημαντικὴ ἐθνικὴ διαμαρτυρία, καλὰ προετοιμασμένη ὥστε νὰ βάλει σὲ ἀνησυχία τὴν ἄρχουσα τάξη. Ἡ CNT καὶ ἡ UGT ἦταν ἑνωμένες γιὰ πρώτη φορὰ μὲ μιὰ συμφωνία, ποὺ μιλοῦσε σαφῶς γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἐπανάσταση[2]. Ἡ Καταλάνικη μπουρζουαζία ἰδιαίτερα, ἔδειξε τὸν ἀντιδραστικὸ καὶ ἀδιάλλακτο χαρακτήρα της ἀπέναντι στὰ αἰτήματα τῶν ἐργατῶν. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ἡ πάλη ἔμελλε νὰ πάρει τὶς διαστάσεις ἑνὸς πραγματικὰ κοινωνικοῦ πόλεμου. Σ' αὐτὴ τὴν ἤδη μπερδεμένη κατάσταση, προστέθηκαν τώρα δυὸ πολὺ σημαντικὰ γεγονότα.

Τὸ πρῶτο ἦταν ἡ Ρώσικη Ἐπανάσταση, ὅπου ἡ ἐργατικὴ τάξη καὶ ἡ ἀγροτικὴ ἔδειξαν γιὰ πρώτη φορὰ ὅτι ἦταν σὲ θέση νὰ διαλέξουν μόνες τους τὴν μοίρα τους. Στὴν Ἰσπανία, τὰ νέα εἶχαν τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς ἔκρηξης καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς ἐξαπλώθηκε πέρα ἀπὸ τὶς πόλεις φθάνοντας στὶς ἀγροτικὲς περιοχές, ὅπου ξέσπασαν σποραδικὲς ἐξεγέρσεις μὲ τὸ σύνθημα «Ζήτω τὰ Σοβιέτ». Οἱ ἀντικειμενικὲς συνθῆκες γιὰ μιὰ ἐπαναστατικὴ ἔκρηξη ἄρχισαν νὰ παίρνουν σχῆμα. Τὸ Μάη τοῦ 1917, φαίνονταν νὰ εἶναι πλούσιες καὶ ὥριμες.

Δεύτερο, εἶχε ἀκουστεῖ ὅτι ἕνα μέρος τοῦ στρατοῦ, τὸ πεζικό, εἶχε στασιάσει γιὰ λόγους ποὺ δὲν ἦταν καθαρὰ πολιτικοί. Ὑπῆρχε μιὰ ἀντίδραση ἐναντίον τῆς μοναρχίας ποὺ ὑποστήριζε τὴν «Ἀφρικάνικη» στρατιωτικὴ κλίκα, ποὺ ἤθελε νὰ συνεχί-

στεῖ ὁ πόλεμος τοῦ Μαρόκου μέχρι τὸ τέλος. Ἡ προεπαναστατικὴ κατάσταση ἀνάγκασε τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν κεντρικῶν συνδικάτων νὰ σχεδιάσουν μιὰ κοινὴ δράση, πιστοὶ στὴ συμφωνία γιὰ κοινὴ δράση ποὺ ἔγινε τὸ 1916.

Ἡ CNT ἔπρεπε νὰ ἐκμεταλλευτεῖ γρήγορα τὶς διαφωνίες ποὺ εἶχαν ἐμφανιστεῖ μέσα στὸν πυρήνα τῶν ἀστικῶν κομμάτων καὶ νὰ ἐπωφεληθεῖ ἀπὸ κάθε ἄποψη ἀπὸ τὶς διχόνοιες μεταξὺ τοῦ Στρατοῦ καὶ τοῦ Κράτους, προκειμένου νὰ καταστρέψει τὴν μοναρχία καὶ νὰ ἀνακηρύξει μιὰ Δημοκρατία ποὺ θὰ εὐνοοῦσε τὴν κοινωνικὴ πρόοδο. Ἡ UGT, ποὺ καθοδηγούνταν ἀπὸ τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα, δὲν ἔβλεπε τὶς πραγματικὲς κοινωνικὲς διαστάσεις αὐτῆς τῆς κατάστασης. Ἐκεῖνο ποὺ μέτραγε γιὰ τὴν UGT ἦταν νὰ σχηματίσει ἕνα ἀντιπολιτευτικὸ μπλόκ, τὸ ὁποῖο θὰ μποροῦσε νὰ ἐπιβάλλει μιὰ φιλελεύθερη κυβέρνηση χωρὶς νὰ ρίξει τὴν μοναρχία.

Αὐτοὶ οἱ δυὸ διαφορετικοὶ τρόποι ὀπτικῆς τῆς κατάστασης προκάλεσαν σύγχυση στὶς συζητήσεις μεταξὺ τῶν δυὸ ὀργανώσεων τῆς ἐργατικῆς τάξης, καὶ πολὺ γρήγορα ἔβαλαν τέλος στὴν περίοδο τῆς συμφωνίας τους. Τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα, μέσω τῆς UGT, συγκράτησε τὸν λαϊκὸ ἐνθουσιασμὸ καὶ ἀνέστειλε τὴν στιγμὴ τῆς μαζικῆς δράσης, ὑποστηρίζοντας μπροστὰ στοὺς ἀντιπρόσωπους τῆς CNT ὅτι ἡ UGT δὲν ἦταν ἕτοιμη γιὰ μιὰ γενικὴ ἀπεργία καὶ ὅτι ἦταν πρόωρο νὰ κατεβοῦν στοὺς δρόμους.

Τότε συνέβηκαν δυὸ γεγονότα ποὺ ἀδυνάτισαν τὴν θέση τῶν ὑπέρμαχων τῆς ἐπανάστασης. Πρῶτα, ὁ Ἐντουάρντο Ντάτο μπῆκε στὴν κυβέρνηση καὶ τὸν Ἰούνη βιάστηκε νὰ ἱκανοποιήσει τοὺς στρατιωτικοὺς ἡγέτες τοῦ πεζικοῦ. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, κατάφερε νὰ ἐπαναφέρει τὴν πειθαρχία στὸ Στρατό. Μετὰ ἦρθε καὶ ἡ πλήρης ἀποτυχία τῆς Κοινοβουλευτικῆς Συνέλευσης. Συνεδρίαζε στὴ Βαρκελώνη γιὰ νὰ ἐκλέξει μιὰ προσωρινὴ κυβέρνηση καὶ ὅταν ἔμαθε ὅτι οἱ ἐργάτες στὴν Βαρκελώνη εἶχαν στήσει ὁδοφράγματα καὶ εἶχαν σηκώσει τὴν κόκκινη σημαία, αὐτὰ τὰ μέλη τοῦ Κοινοβούλιου φοβήθηκαν, διάλυσαν τὴ συνέλευσή τους καὶ ἐγκατέλειψαν τοὺς διαδηλωτὲς στὴν καταστολὴ (19 Ἰούλη, 1917).

Ἡ Συνέλευση διαλύθηκε καί, ἀφοῦ καταστράφηκε τὸ πολιτικὸ ὄνειρο τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος, ἡ UGT παρέμεινε χωρὶς ντιρεκτίβες γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει τὴν συνεχῶς αὐξανόμενη κοινωνικὴ ἀναταραχή. Οἱ ἀρχηγοί της καὶ τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμ-

μα κατάληξαν στὸ συμπέρασμα: νὰ ἀφοπλιστεῖ ἡ ἐργατικὴ τάξη. Ὁ Πάμπλο Ἰγκλεσίας τοὺς συμβούλεψε ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἱκανοποιηθοῦν μὲ μιὰ εἰρηνικὴ διαδήλωση ἢ μὲ μιὰ γενικὴ ἀπεργία γιὰ νὰ καθησυχάσουν τὶς μάζες. Ἀπὸ τότε καὶ μετά, ἡ UGT συμπεριφερόταν μ' αὐτὸ τὸν τρόπο στὴν CNT, ἀξιοποιώντας γιὰ τὸν ἑαυτό της τὴν ἀποκλειστικὴ ὑπευθυνότητα τῆς καθοδήγησης τοῦ κινήματος. Ἐξέλεξε μιὰ ἐθνικὴ ἀπεργιακὴ ἐπιτροπή, ἡ ὁποία ἔπεσε στὰ χέρια τῆς ἀστυνομίας λίγες ὧρες μετὰ τὴν κήρυξη τῆς γενικῆς ἀπεργίας.

Αὐτὸ ἔκανε ἕναν μάρτυρα νὰ σχολιάσει: «Τὸ κίνημα ἄρχισε χωρὶς νὰ ἔχει ἀποφασιστεῖ μιὰ ἀκριβὴς διάρκεια καὶ κράτησε μόνο μιὰ ἑβδομάδα. Οἱ ἐργάτες τῶν Ἀστουριῶν, μὲ ἄφθαστο ἡρωϊσμό, τὸ συνέχισαν γιὰ ὀκτὼ μέρες περισσότερο. Στὴ Βισκάγια ὑπῆρχαν πολλὰ θύματα. Τὸ κίνημα ἦταν τόσο ἐξαπλωμένο ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη ὅλης τῆς Ἰσπανίας, ποὺ δὲν εἶχε ὑπάρξει παρόμοιό του πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο. Ὑπῆρχαν ἑκατοντάδες θύματα ἀνάμεσα στοὺς ἐργάτες ὁλόκληρης τῆς χερσονήσου». Ἕνας ἄλλος μάρτυρας, ὁ Τζ. Μπρενάν, ἔγραφε: «Τὰ στρατεύματα εἶχαν ἔρθει καὶ χρησιμοποίησαν τὰ πολυβόλα τους ἐναντίον τῶν ἀπεργῶν ποὺ θεωρήθηκε ὅτι εἶχαν συμπεριφερθεῖ βάρβαρα. Ἦταν ἀπαραίτητο νὰ καταδειχτεῖ ὅτι μόνο ὁ Στρατὸς μποροῦσε νὰ ὑπερασπιστεῖ τὸ Κράτος, καὶ ἔπρεπε νὰ δημιουργηθεῖ μιὰ καλὴ φήμη στὸ ἐθνικὸ πολιτικὸ πεδίο ἀπὸ τὶς πράξεις του. Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα, μαζὶ μὲ τὸν Βασιλιά, ἦταν ἡ μόνη ἀληθινὴ ἐξουσία στὴ χώρα»[4].

Αὐτὲς ἦταν οἱ γενικὲς γραμμὲς τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς κίνησης στὴν Ἰσπανία τὸν Αὔγουστο τοῦ 1917. Τί συνέβαινε στὸ Λεόν; Ὑπῆρχε κι ἐκεῖ ἐπίσης μιὰ γενικὴ ἀπεργία ὅπως στὴν ὑπόλοιπη Ἰσπανία καὶ αὐτὸ εἶχε ἐρεθίσει τοὺς πιὸ προοδευτικοὺς νέους, μεταξὺ αὐτῶν καὶ τὸν Μπουεναβεντούρα Ντουρρούτι. Αὐτὴ ἡ φούχτα τῶν νέων ἀνθρώπων, ἀφοῦ εἶχε παίξει ἕνα ἐνεργητικὸ ρόλο στὸ κίνημα, μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀπεργίας, πῆρε μέρος στὸν ἀγώνα τῶν ἐργατῶν τῶν ὀρυχείων στὶς Ἀστουρίες καὶ μπλοκάρισε τὴν σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία σ' αὐτὴ τὴν περιφέρεια. Πολλοὶ ἐργάτες ἀκολουθώντας τὸ παράδειγμά τους, συνεργάστηκαν μ' αὐτοὺς σὲ πράξεις σαμποτάζ, βάζοντας φωτιὰ στὶς ἀτμομηχανὲς καὶ στὶς ἐγκαταστάσεις καὶ βγάζοντας τὰ καρφιὰ ἀπὸ τὶς σιδηροδρομικὲς γραμμές.

Οἱ σοσιαλιστὲς ἡγέτες, βλέποντας τὸν χαρακτήρα τῆς ἀπεργίας καὶ ἐπειδὴ οἱ δραστηριότητες τῶν ἐργατῶν ξέφευγαν ἀπὸ τὸν ἔλεγχό τους, βιάστηκαν νὰ διατάξουν τὴν ἐπιστροφὴ στοὺς τόπους δουλειᾶς. Καὶ κατηγόρησαν δημόσια τὸ σαμποτάζ, ἐπειδὴ θεώρησαν ὅτι αὐτὲς οἱ πράξεις δὲν ταιριάζουν στὴν ἐργατικὴ τάξη. Γι' αὐτὸ τὸν λόγο, οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἔκαναν αὐτὲς τὶς βίαιες πράξεις ἀποκηρύχτηκαν καὶ ἔμειναν ἀπομονωμένοι ὅταν βρέθηκαν ἀντιμέτωποι μὲ τὴν καταστολὴ τῆς ἀστυνομίας. Στὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς ἐνεργητικῆς περιόδου ἔγιναν πολλὲς συγκρούσεις μὲ τὴν Γκουάρντια Θιβίλ. Περισσότερο ἀπὸ μιὰ φορὰ οἱ ἀστυνομικὲς δυνάμεις ἀντιμετωπίστηκαν μὲ πέτρες ἀπὸ τοὺς πικετοφόρους ἀπεργοὺς μπροστὰ στὶς πόρτες τῶν σιδηροδρομικῶν καταστημάτων, γιατὶ οἱ ἀπεργοὶ δὲν εἶχαν ἄλλα ὅπλα. Οἱ νέοι δὲν ἦταν οἱ μόνοι ποὺ παρακινήθηκαν στὴ δράση. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐργάτες δὲν συμφώνησαν οὔτε μὲ τὴν διαταγὴ τῆς ἐπιστροφῆς στοὺς τόπους δουλειᾶς, ἀφοῦ ἤξεραν ὅτι οἱ ἀπεργοὶ πυροβολοῦνταν στοὺς δρόμους τῶν 'Αστουριῶν.

'Αλλὰ σιγὰ - σιγὰ αὐτὲς οἱ δραστηριότητες ἔχασαν τὴν δύναμή τους. Τὰ καταστήματα ἄρχισαν λειτουργοῦν ἀλλὰ τὸ σαμποτὰζ στὶς σιδηροδρομικὲς γραμμὲς συνεχιζόταν καὶ τὰ πράγματα δὲν ἠρέμησαν μέχρι ποὺ ἀκούστηκε ὅτι ἡ ἀντίσταση στὶς 'Αστουρίες εἶχε τελειώσει. Μετὰ ἄρχισε ἡ καταστολή. Ἡ «Κομπανία Φεροβιάρια» ἀνακοίνωσε ὅτι ἀπολύει μαζικὰ ὅλους τοὺς ἐργάτες καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ ζητήσει ὁ καθένας προσωπικὰ νὰ ξαναπροσληφτεῖ. Αὐτὸ σήμαινε μιὰ ἀπώλεια τῶν προηγούμενων κεκτημένων δικαιωμάτων. Ἐπίσης μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ ἑταιρεία θὰ μποροῦσε νὰ διαλέξει τὸ προσωπικό της. 'Απολύθηκαν οἱ πιὸ ἐπαναστατικοὶ ἐργάτες καὶ ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς καὶ ὁ Μπουεναβεντούρα Ντουρρούτι.

Τὸ «Συνδικάτο τῆς Φεροβιάρια» ὁλοκλήρωσε τὴν καταστολὴ μὲ τὸ νὰ διώξει ἀπὸ τὴν ὀργάνωσή του τὴν ὁμάδα τῶν νέων ποὺ ἦταν ἡ καρδιὰ τῆς ἀντίστασης. Τὸ ὄνομα τοῦ Ντουρρούτι ἦταν πρῶτο στὸν κατάλογο. Ἡ ἀνακοίνωση τῆς ἀποβολῆς ποὺ εἶχε διαταχθεῖ ἀπὸ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο ἔλεγε: «Αὐτὴ ἦταν μιὰ εἰρηνικὴ ἀπεργία στὴν ὁποία μιὰ πειθαρχημένη ἐργατικὴ τάξη ἔδειξε τὴν δύναμή της στὴν μπουρζουαζία. Οἱ πράξεις ποὺ ἔγιναν ἀπ' αὐτὴ τὴν ὁμάδα τῶν νέων εἶναι ἀντίθετες μὲ τὶς τακτικὲς τοῦ Συνδικάτου. Αὐτοὶ οἱ νέοι διώχνονται ἀ-

πὸ τὶς γραμμὲς τοῦ Συνδικάτου γιὰ ἔλλειψη πειθαρχίας».

Ἡ ὁμάδα τῶν νέων ποὺ εἶχαν διωχτεῖ δὲν μποροῦσε νὰ ὑπερασπίσει τὸν ἑαυτό της ἀπέναντι σὲ τέτοια μέτρα. Τὸ ἴδιο τὸ Συνδικάτο τοὺς ὑπόδειχνε σὰν τοὺς δράστες ὅλων αὐτῶν τῶν βιαιοπραγιῶν καὶ ἔτσι ἔκανε εὔκολη τὴν δουλειὰ τῆς ἀστυνομίας. Κάτω ἀπ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες δὲν εἶχαν ἄλλη ἐκλογὴ παρὰ νὰ πέσουν στὰ χέρια τῶν δυνάμεων τῆς καταστολῆς ἢ νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πόλη καὶ νὰ περιμένουν τὸν ἐρχομὸ καλύτερων μερῶν[6].

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Τὸ Γενάρη τοῦ 1906 συγκροτήθηκε μιὰ διεθνὴς συνδιάσκεψη από τὸ Γερμανικο Ράϊχ και συνεδρίασε στὴν Αλγεθίρα γιὰ νὰ άποφασίσει γιά τὴν τύχη τῆς αὐτοκρατοριας τοῦ Μαροκου Η τελευταία σύσκεψη τῆς συνδιασκεψης, ἐνῶ ἐγγυήθηκε την ακεραιότητα τοῦ Μαρόκου και την εξουσια τοῦ Σουλτάνου, ὀνόθεσε στὴ Γαλλία και στὴν 'Ισπανία, τις δύο δυνάμεις που είχαν τα πιὸ άμεσα συμφέροντα ἐκεῖ, νὰ διατηροῦν την ταξη Η Γερμανία, πού δεν μπoρούσε να χωνέψει αυτὴν την διπλωματικη ἧττα, υποκίνησε μιὰ εξέγερση Τὸ Μαρόκο ἔγινε τό επίκεντρο ενὸς πολέμου πού είχε κηρυχτεί εναντίον τῆς Γαλλιας και τῆς Ισπανίας, με αρχηγό τῶν επαναστατῶν τὸν Αμπντ ἐλ - Κριμ και τῶν οποιων η πολεμικη κραυγη ἦταν «Το Ριφ στοὺς Ριφιονούς»

Η αναμιξη τῆς Ισπανιας σ' αυτόν τὸν πόλεμο ἦταν ανεπιθύμητη καὶ ο λαὸς ἐξεγέρθηκε στὴν Βαρκελώνη τα 1909, αυμμοχώντος με τοὺς επαναστατες στρατιῶτες πού εἶχαν ἀρνηθει νά πὸνε στο Μαρόκο

2 Η συνθηκη τῶν CGT-UGT Στις 12 Μαρτη ἔγινε στη Μαδριτη το 12ο συνέδριο τῆς UGT Η αντιπροσωπεια τῶν εργατῶν τῆς Αστουρίας ὀποφασισε νὰ οργανωσει μιὰ εθνική διαμαρτυρια εναντίον τοῦ υψηλοῦ κοστους ζωῆς καί προτεινε τὴν υπογροφη μιᾶς συμφωνιας μὲ την CNT γιά να γινει η διαμαρτυρία περισσότερο ὀποτελεσματική Το Συμβούλιο συμφωνησε καὶ τὸν 'Ιουλη τοῦ 1916 μιὲ λεπτομερής συμφωνία ὑπογρόφτηκε απο τις δυὸ εργατικὲς ἐνώσεις (ο Λάργκο Καμπαλλέρο καὶ ο Χουλιὰν Μπεστέϊρο υπόγραψαν γιὰ την UGT Ὁ 'Αντζελ Πεατόνιο καὶ ο Σαλβαντορ Σεγκουι υπογροψαν γιο την CNT) Στις 18 Δεκέμβρη εξαπολυθηκε μιὰ εικοσιτετράωρη απεργιο που πέτυχε απόλυτα Αλλα παρ ὀλη αυτὴ τη μαζικη διαμαρτυρια, η Κυβερνηση χρησιμοποιησε την πολιὰ πολιτική της ὄπως πρῶτα και οἱ δυὸ εργατικες ἑνώσεις ὑποχρεωθηκαν νὰ μεινουν πιστὲς στην συμφωνία που τις εἶχε ἑνώσει

3 Οι ἄντρες τοῦ πεζικοῦ, βλέποντας ὅτι ὑποβιβάζονται από την Κυβερνηση, ὀποφασισαν να οργανωθοῦν μυστικὸ σὲ χοῦντες Στρατιωτικῆς "Αμυνας, που θα συντονίζονταν σὲ εθνικο επιπεδο απο μιὰ Κεντρικη Χουντα, προεδρος τῆς όποιος ἦταν ο Συνταγματαρχης Μαρκεζ Οι απαιτήσεις τους ἦταν η μισθολογικη βελτιωση και μέτρα πού θα εἶχαν σὰ σκοπο την μεταρρύθμιση

καὶ τὴν κάθαρση στην οργάνωση τοῦ Στρατοῦ Στὰ τέλη τοῦ Μαη τοῦ 1917, ἡ Κυβερνηση διέταξε τὴν φυλάκιση καὶ τὴν δίκη τῶν μελῶν τῆς Κεντρικῆς Χούντας. Γιὰ νὰ διαμαρτυρηθοῦν γι' αυτὸ τὸ μέτρο οι Στρατιωτικὲς Χοῦντες δημοσιευσαν ἕνα μανιφέστο τὴν 1 Ἰούνη, πού ἦταν ἕνα τελεσίγραφο, απαιτωντας τὴν ἀπελευθερωση τῶν φυλακισμενων καὶ ἱκανοποιηση τῶν αἰτημστων τους μεσα σὲ 24 ὧρες Η Κυβέρνηση παραιτήθηκε Ὁ συντηρητικὸς Ἐντουαρντο Ντατο ἦταν εκεῖνος πού σχημάτισε την νέα Κυβέρνηση

4 Μανουὲλ Μπουενακάζα «Ἱστορία τοῦ Ἰσπανικοῦ Ἐργατικοῦ Κινήματος Ἐκδόθηκε στὸ Παρίσι τὸ 1966. Τζέραλντ Μπρενάν· Ὁ Ἱσπανικος Λαβύρινθος, Ἐκδόσεις Ρουέντο Ἰμπέρικα, σελ 53

5 Μανουὲλ Μπουενακάζα.

6 Γι' αὐτὲς τὶς δραστηριότητες τοῦ Ντουρρούτι, ἀκολουθοῦμε τὴν μαρτυρία τῶν Μονρόι, Ὀρομπὸν Φερνάντεζ καὶ Μανουὲλ Μπουενακάζα· ἀνέκδοτες σημειώσεις

3. Ἀπὸ τὴν Ἐξορία στὸν Ἀναρχισμὸ

Στὶς ἀρχὲς τοῦ Σεπτέμβρη τοῦ 1917 ὁ Ντουρρούτι, μαζὶ μὲ τὸν φίλο του «Ἔλ Τότο», βρῆκε καταφύγιο στὴ Γκιχόν. Φαίνεται ὅτι εἶχε ἀνανεώσει τὶς σχέσεις του μὲ τοὺς ἐργάτες τῶν ὀρυχείων στὶς Ἀστουρίες, μετὰ τὰ γεγονότα στὴ Ματαλάνα. Ἔμεινε μόνο λίγο σ' αὐτὴν τὴν ἐπαρχία. Τὸ Δεκέμβρη ἡ οἰκογένειά του πῆρε ἕνα γράμμα ποὺ εἶχε τὴν σφραγίδα τοῦ ταχυδρομείου τοῦ Βὰλ λὲ Μπαὶν στὸ Ἀρντὲς τῆς Γαλλίας, στὸ ὁποῖο προσπαθοῦσε νὰ τοὺς διαβεβαιώσει ὅτι ἦταν «καλὰ χάρη στὴ βοήθεια μιᾶς Ἱσπανικῆς οἰκογένειας ποὺ ὀνομάζονταν Μαρτίνεζ»[1].

Ὁ «Ἔλ Τότο» καταζητούνταν ἐξαιτίας τοῦ σαμποτὰζ ποὺ εἶχε κάνει στὴ διάρκεια τῶν ἀπεργιῶν. Καὶ ὁ Ντουρρούτι ἦταν λιποτάκτης, γιατί, λίγες μέρες πρὶν ξεσπάσει ἡ ἀπεργία, εἶχε κληθεῖ νὰ ὑπηρετήσει στὸ πυροβολικὸ στὴν περιοχὴ τοῦ Σὰν Σεμπάστιαν. Ἔπρεπε νὰ εἶχε καταταχθεῖ στὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου. Σ' ἕνα γράμμα, ποὺ ἔγραψε ἀργότερα στὴν ἀδερφή του, τῆς λέει: «Ἡ ἐπιθυμία μου νὰ ὑπηρετήσω τὴ χώρα ἦταν μικρή, ἀλλὰ ἀκόμη κι αὐτὴ ἡ μικρὴ ἐπιθυμία ἐξαφανίστηκε ἐξαιτίας ἑνὸς λοχία ποὺ διέταζε τοὺς νεοσύλεκτους σὰν νὰ ἦταν κιόλας στὰ χαρακώματα. Ἐγκαταλείποντας τὸ στρατολογικὸ κέντρο, εἶπα στὸν ἑαυτό μου ὅτι ὁ Ἀλφόνσος XIII ἔπρεπε νὰ ὑπολογίζει ἕναν στρατιώτη λιγότερο κι ἕναν ἐπαναστάτη περισσότερο»[2]. Εἶναι πιθανὸν πὼς ὅταν οἱ ἐργάτες τῶν ὀρυχείων στὶς Ἀστουρίες ἔμαθαν γιὰ τὴν λιποταξία του, ἀποφάσισαν νὰ τὸν κρύψουν καὶ νὰ τὸν διευκολύνουν νὰ περάσει στὴ Γαλλία.

Ὁ Μπουενακάζα, ὁ ὁποῖος εἶχε ἐξαφανιστεῖ κι αὐτὸς ἐξαιτίας τῆς καταστολῆς, θὰ πρέπει νὰ εἶχε συναντήσει τὸν Ντουρρούτι αὐτὴ τὴν περίοδο. Τὰ σχόλιά του γιὰ τὴν πρώτη τους ἐπαφή: «Δὲν συμπαθήσαμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Ἐγὼ ἤμουν περισσότερο θεωρητικός, αὐτὸς περισσότερο ἐπαναστάτης»[3]. Ὁ Μπουενακάζα δὲν εἶχε νέα ἀπὸ τὸν Ντουρρούτι μέχρι τὴν ἄνοιξη τοῦ 1920. Ὅταν συναντήθηκαν ξανὰ στὸ Σὰν Σεμπάστιαν, ὁ Μπουενακάζα ἐντυπωσιάστηκε ἀπὸ τὴν πρόοδο τοῦ Ντουρρούτι «στὸ θεωρητικὸ ἐπίπεδο». Λέει ἐπίσης πὼς ὅταν ἐπισκέφτηκαν τὰ Συνδικάτα τῆς Συνομοσπονδίας στὸ Σὰν Σεμπάστιαν, εἶδε τὸν Ντουρρούτι νὰ παρου-

σιάζει μιὰ ταυτότητα τῆς CNT. Αὐτὴ ἡ ἰδιότητα καὶ ἡ «θεωρητική του πρόοδος» ἦταν οἱ καρποὶ τῶν χρόνων τῆς ἐξορίας στὴ Γαλλία, ἀπὸ τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1917 μέχρι τὸν Μάρτη τοῦ 1919.

Ἡ ἀλληλογραφία ποὺ εἶχε μὲ τὴν οἰκογένειά του δείχνει ὅτι ἄλλαζε συχνὰ τόπο διαμονῆς. Τὸν εἶχαν δεῖ στὴ Μασαλία, στὸ Μπεζιέ, στὴν Τουλούζη, στὸ Μπορντώ, στὸ Μπιαρὶτζ καὶ ἀλλοῦ. Ὅταν ἔφτασε στὴ Γαλλία, ὑπῆρχε ἐκεῖ ἕνας σημαντικὸς πυρήνας ἀπὸ Καταλάνους, Ἀναρχικοὺς ἀγωνιστὲς ἐξόριστους στὸ Μιντὶ καὶ ἰδιαίτερα στὴ Μασαλία. Εἶχαν ὀργανωθεῖ μὲ τὸν κλασσικὸ τρόπο, σὲ συγγενικὲς ὁμάδες. Στὴ Μασαλία ὑπῆρχε μιὰ Ἐπιτροπὴ γιὰ τὶς Ἀναρχικὲς Ἐπαφές. Αὐτὴ ἡ πόλη ἦταν ἀκόμη ἕνα πολὺ σπουδαῖο κέντρο γιὰ τὶς ἐπικοινωνίες μὲ τὴν Βαρκελώνη, καθὼς οἱ λιμενεργάτες ἦταν κατάφωρα ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὸν ἐπαναστατικὸ συνδικαλισμὸ τῆς πρώτης CGT.

Μιὰ ἀπὸ τὶς κυριότερες δραστηριότητες αὐτῶν τῶν ἀγωνιστῶν ἦταν οἱ χρηματικοὶ ἔρανοι μεταξὺ τῶν Ἰσπανῶν ἐμιγκρέδων. Τὰ χρήματα χρησιμοποιοῦνταν γιὰ νὰ χρηματοδοτεῖται τὸ προπαγανδιστικὸ ὑλικὸ ποὺ ἔστελναν στὴν Ἰσπανία, ἢ οἱ ἐκδόσεις (ὅπως τὸ Π ρ ί σ μ α ποὺ ἔβγαινε στὸ Μπεζιὲ) ποὺ προορίζονταν νὰ καθοδηγοῦν ἰδεολογικὰ τὶς ὁμάδες τῶν Ἰσπανῶν ποὺ ἦταν σκορπισμένες σ' ὁλόκληρη τὴ Γαλλία. Ἦταν ἐπίσης ἀπαραίτητο καὶ πολὺ πιὸ δύσκολο, νὰ βροῦν ὅπλα καὶ νὰ τὰ στείλουν στὴ Βαρκελώνη.

Ὅλ' αὐτὰ ἀπαιτοῦσαν συχνὲς μετακινήσεις. Στὴν ἀρχὴ ὁ Ντουρρούτι πήγαινε πιθανὸν ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ μεταξὺ Μασαλίας καὶ Μπορντώ, ἕνα ἄλλο κατάλληλο λιμάνι ὅπου μποροῦσε νὰ δημιουργηθεῖ ἕνα συνωμοτικὸ κέντρο γιὰ τοὺς Βάσκους καὶ τοὺς κατοίκους τῶν Ἀστουριῶν. Ὡστόσο ὁ Ντουρρούτι μποροῦσε νὰ διατηρεῖ τὴν ἐπαφὴ του μὲ τοὺς φίλους του στὸ Λεόν. Ὁ «Ἐλ Τότο», ποὺ ζοῦσε στὴ περιοχὴ τῶν Ἀστουριῶν μέχρι τὸ 1919, ἔπαιρνε νέα ἀπ' αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μέχρι τὸ τέλος τῆς ἐξορίας του[4].

Ὅσο γιὰ τὴν ἰδεολογικὴ ἐξέλιξη τοῦ Ντουρρούτι, ποὺ ὁ Μπουενακάζα ὀνομάζει «θεωρητικὴ πρόοδο», ὁ Καμίνσκι λέει ὅτι «πυρπολοῦσε τὰ μέρη ἀπ' ὅπου περνοῦσε. Χρειάστηκε λιγότερο καιρὸ ἀπ' ὅ,τι ὁ Μπακούνιν γιὰ νὰ δηλωθεῖ σὰν ἀναρχικός»[5]. Ὁ Καμίνσκι τὸ ἔγραψε αὐτὸ τὸν Ἰούλη τοῦ 1936, γοητευμένος ἀπὸ τὴν προσωπικότητα τοῦ Ντουρρούτι. Στὴν πραγματικότητα, στὴν περίπτω-

ση τοῦ Ντουρρούτι, δὲν ὑπάρχει καμιὰ μετάβαση ἀπὸ τὸ Σοσιαλισμὸ στὸν ἀναρχισμό: ἦταν πάντα ἕνας ἀναρχικός, ἔστω καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνει.

Ὁ Μαρξισμὸς στὴν Ἰσπανία, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ ἔφτασε ἐκεῖ ὁ Πὼλ Λαφάργκ στὰ 1872, ἦταν καιροσκοπικὸς καὶ γρήγορα ἔγινε ρεφορμιστικός. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πολὺ ὀρθόδοξη ἰδέα τοῦ κόμματος, ὅλα τὰ ἄλλα ξεχάστηκαν ἀπὸ τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα. Ἂν κάποιος ἀπὸ τοὺς ἡγέτες μιλοῦσε, πολὺ καθυστερημένα, γιὰ τὴν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπ' τὴν ἐργατικὴ τάξη, αὐτὸ γινόταν χωρὶς πίστη ἢ πεποίθηση. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν συμβολὴ τῆς ὁμάδας τοῦ Ἀντρὲ Νίν[6], τὸ παραδοσιακὸ ἰδεολογικὸ ἐπίπεδο τῶν Μαρξιστῶν στὴν Ἰσπανία ἦταν τὸ ἴδιο μὲ τῆς Γερμανικῆς ἢ τῆς Γαλλικῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς δεκαετίας τοῦ 1930. Ἀντίθετα, ὁ ἀναρχισμὸς ἀναπτύσσονταν σὲ φρέσκο καὶ γόνιμο ἔδαφος. Σὲ μιὰ χώρα ὅπου τὰ πάντα κινούνταν πρὸς τὴν ἀποκέντρωση, ὅπου ἡ ἐργατικὴ τάξη κοιτοῦσε μὲ ἀποδοκιμασία τοὺς κοινοβουλευτικοὺς ἐλιγμούς, ἡ ἄρνηση τοῦ Κράτους κατανοήθηκε τέλεια[7]. Ὅταν ὁ Ντουρρούτι κατάλαβε τὸν ἀναρχισμό, πρῶτα στὴν πράξη καὶ μετὰ στὴ θεωρία, τὸν ταύτισε μὲ τὸν ἐπαναστατικὸ σοσιαλισμό, ὅπως τὸν εἶχε προσδιορίσει στὸ Λεόν. Συνεπῶς, μπορεῖ κανεὶς νὰ μιλήσει μᾶλλον γιὰ τὴν «θεωρητική του πρόοδο», ὅπως ἔκανε ὁ Μπουενακάζα, παρὰ γιὰ «μετάβαση», ὅπως ἔγραψε ὁ Καμίνσκι.

Τὸ Μάρτη τοῦ 1919, ὁ Ντουρρούτι ἦταν στὸ στρατιωτικὸ νοσοκομεῖο τοῦ Μπούργκος. Ἔγραψε ἕνα γράμμα στὴν οἰκογένειά του: «Ἤμουν ἕτοιμος νὰ σᾶς ἐπισκεφτῶ, ἀλλὰ βρέθηκα καταταγμένος στὸ στρατό. Μὲ πῆγαν μπροστὰ στὸ Πολεμικὸ Συμβούλιο καὶ μὲ μετάθεσαν στὸ Μαρόκο. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ἀνακάλυψαν ὅτι εἶχα κήλη, στὴν διάρκεια τῶν ἰατρικῶν ἐξετάσεων, βρίσκομαι στὸ νοσοκομεῖο, ἀλλὰ μόνο γιὰ λίγο. Δὲν θέλω νὰ φύγω γιὰ τὸ Μαρόκο πρὶν νὰ δῶ τοὺς φίλους μου ἀκόμη μιὰ φορά, τοὺς φίλοι · ποὺ ξέρετε. Πρέπει νὰ ἔρθουν καί νὰ μὲ δοῦν γρήγορα». Ὅπως συνήθως ἔκρυψε τὴν ἀλήθεια. Ἡ σύλληψή του σχετίζονταν μὲ μιὰ ἀποστολὴ ποὺ ἐκτελοῦσε στὴν Ἰσπανία μαζὶ μὲ τοὺς φίλους του ἀπ' τὸ Μπορντῶ[8].

Τὴν πρώτη τοῦ Γενάρη τοῦ 1919 πέρασε τὰ σύνορα γιὰ νὰ πληροφορήσει τὴν ὀργάνωση στὴ Γκιχὸν γιὰ τὰ σχέδιά του γιὰ δράση στὴ Γαλλία. Ὅταν ἡ ἀποστολή του τέλειωσε ἀποφάσισε νὰ μείνει

γιὰ λίγο στὴν 'Ισπανία, βλέποντας τὶς δυνατότητες γιὰ δράση ποὺ πρόσφερε ἡ κατάσταση στὶς 'Αστουρίες. 'Ο «'Ελ Τότο» τὸν ἐνημέρωσε γιὰ τὴν πρόοδο στὸ Λεόν. 'Η ὁμάδα τῶν νέων, ποὺ εἶχε διωχτεῖ (ἀνάμεσά τους ἦταν καὶ ὁ Τεγιερίνα), εἶχε δημιουργήσει μιὰν 'Αναρχικὴ "Ενωση καὶ ἕνα συνδικάτο, ἀπὸ διάφορα ἐπαγγέλματα, τῆς CNT, ποὺ ἀποτελούνταν ἀπὸ ἕναν μεγάλο ἀριθμὸ συντρόφων. Στὴν ὑπόλοιπη 'Ισπανία, ἡ ἐξάπλωση τῆς CNT συνεχίζονταν, ἰδιαίτερα στὴ Βαρκελώνη, ὅπου ὁ συνδικαλισμός, ποὺ εἶχε ἀναζωογονηθεῖ ἀπὸ τὸν Σαλβαντὸρ Σεγκουΐ καὶ τὸν "Αντζελ Πεστάνια, τρομοκρατοῦσε τὴν μπουρζουαζία. "Ενας στοὺς δύο ἐργάτες ἀνῆκε στὴ Συνομοσπονδία ποὺ εἶχε **370.000** μέλη.

'Ο Ντουρρούτι ἔπιασε δουλειὰ σὰν μηχανικὸς στὸ Μιέρες, κέντρο δραστηριότητας τῶν μεταλλουργῶν ὅπου ὁ ἀναρχοσυνδικαλισμὸς ἦταν πολὺ ἰσχυρός. 'Εκεῖ ἀπόκτησε τὴν πρώτη του ταυτότητα τῆς CNT. 'Η παραμονή του ἐκεῖ ὑπῆρξε μικρὴ ἂν καὶ πολὺ σημαντική. Γύρισε γρήγορα στὸ λεκανοπέδιο τῶν ὀρυχείων τοῦ Λεόν, γιατὶ εἶχε ξεσπάσει μιὰ σκληρὴ σύγκρουση στὴν περιοχὴ τῆς Λὰ Ρόμπλα. 'Ο «'Ελ Τότο», ποὺ μέχρι τότε ἦταν ὑπεύθυνος γιὰ τὶς ἐπαφὲς μὲ τὸ Λεόν, ἔλειπε στὴ Βαλλαντολὶντ γιὰ τρεῖς μῆνες. 'Επειδὴ ἦταν ἀπαραίτητο νὰ γίνει σαμποτὰζ στὰ ὀρυχεῖα γρήγορα, σκέφτηκαν νὰ στείλουν τὸν Ντουρρούτι γιατὶ ἦταν ἄγνωστος σ' αὐτὴ τὴ περιοχή. Τοῦ ἔδωσαν σὰ βοηθοὺς δυὸ ἀγωνιστὲς ἀντιπρόσωπους ἀπ' τὴν Κορούνα. "Οπως προβλέφτηκε, ἀφοῦ ἔγινε τὸ σαμποτάζ, ἡ διεύθυνση τῶν ὀρυχείων ὑπόγραψε μιὰ συμφωνία μὲ τοὺς ἐργάτες.

'Ο Ντουρρούτι ἤθελε νὰ πάει μέχρι τὸ Λεὸν γιὰ νὰ δεῖ ξανὰ τοὺς παλιούς του φίλους. Συμφώνησαν νὰ συναντηθοῦν στὰ Σαντιάγκο ντὲ Κομποστέλλα. 'Αλλὰ στὴ διάρκεια τοῦ ταξιδιοῦ συνελήφθηκε σὰν ὕποπτος ἀπὸ τὴν Γκουάρντια Θιβὶλ καὶ στάλθηκε στὴ Λὰ Κορούνα. 'Αφοῦ ἀναγνωρίστηκε σὰν λιποτάκτης, τὸν πῆγαν στὸ Σὰν Σεμπάστιαν, ὅπου ἀφοῦ πέρασε ἀπὸ Στρατοδικεῖο, παραπονέθηκε γιὰ τὴν κήλη του γιὰ νὰ κερδίσει καιρὸ καί γιὰ νὰ μπορέσει νὰ δραπετεύσει. Τὰ κατάφερε μὲ τὴ βοήθεια τῶν φίλων του ἀπὸ τὸ Λεόν, ποὺ εἶχαν προειδοποιηθεῖ ἀπὸ ἕνα γράμμα ποὺ εἶχε στείλει στὴν ἀδερφή του Ρόζα. Κρύφτηκε γιὰ ἀρκετὲς μέρες στὰ βουνὰ καὶ τὸν 'Ιούνη βρέθηκε ξανὰ ἐξόριστος στὴ Γαλλία.

Αὐτὴ τὴ φορὰ πῆγε μέχρι τὸ Παρίσι, ὅπου γιὰ λίγο καιρὸ δούλεψε στὰ ἐργοστάσια τῆς Ρενώ. Ὑπάρχουν πολὺ λίγα γράμματα σχετικὰ μ' αὐτὴν τὴν περίοδο. Μόνο μερικὲς κάρτες μὲ σκόπιμα οὐδέτερα καὶ ἀκίνδυνα μηνύματα, στὰ ὁποῖα ἔλεγε ὅτι «ζεῖ μόνος του, ἀποκομμένος ἀπὸ ὅλους καὶ δουλεύοντας σὰν μηχανικός». Οἱ φωτογραφίες ἀπ' αὐτὴ τὴν περίοδο διαψεύδουν αὐτὰ τὰ λόγια, ἀφοῦ φαίνεται περικυκλωμένος ἀπὸ φίλους. Δὲν ξέρουμε ποιὲς ἦταν οἱ δραστηριότητές του. Ξέρουμε μόνο ὅτι κρατοῦσε μιὰ τακτικὴ ἐπικοινωνία μὲ τὸν Τεγιερίνα, τὸν γραμματέα τῆς ἀναρχικῆς ὁμάδας στὸ Λεόν.

Ὁ Ἀλεξάντερ Γκίλαμπερτ, στὴν περιγραφή του γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ Ντουρρούτι, γράφει ὅτι «οἱ σύντροφοι τὸν ἐνημέρωναν τακτικὰ γιὰ τὴν πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάσταση στὴν Ἱσπανία». Ὁ κυριότερος σκοπὸς αὐτῆς τῆς ἐπικοινωνίας ἦταν νὰ κρατηθεῖ ἐνήμερος «γιὰ τὴν πρόοδο ποὺ ἔκαναν οἱ ἀναρχικὲς ὁμάδες στὴ χώρα» καθὼς καὶ γιὰ τὶς «συμφωνίες ποὺ εἶχαν κάνει οἱ ἀναρχικὲς ὁμάδες σὲ μιὰ Ἐθνικὴ Συνέλευση, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ συνδεθοῦν μὲ τὴν Ἐθνικὴ Συνομοσπονδία Ἐργασίας, χάρη στὴν ἐνεργητικὴ ἀγωνιστικότητά τους»[9]. Προσθέτει ὅτι «αὐτὴ ἡ ἀπόφαση τῶν ὁμάδων πάρθηκε γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς πιστολέρος, ποὺ εἶχαν ὀργανώσει ἡ ἀστυνομία καὶ ἡ Κυβέρνηση γιὰ νὰ δολοφονοῦν τοὺς ἀγωνιστὲς ἐργάτες».

Ὁ Γκίλαμπερτ συνεχίζει λέγοντας ὅτι ὁ Ντουρρούτι ἔμαθε ἀκόμη καὶ «γιὰ τὸ μεγάλο Συνέδριο ποὺ ἔγινε στὴ Μαδρίτη ἀπὸ τὴν CNT τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1919· ἕνα Συνέδριο στὸ ὁποῖο πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι σχεδὸν 1.000.000 ἐργατῶν. Αὐτὸ τὸ Συνέδριο ἀποφάσισε νὰ προσχωρήσει ἡ CNT στὴν Τρίτη Διεθνὴ καὶ ὁ Ἄντζελ Πεστάνια ὁρίστηκε σὰν ἀντιπρόσωπος γιὰ τὸ Δεύτερο Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ποὺ ἔγινε στὴ Μόσχα τὸ 1920». Ὁ Γκίλαμπερτ συμπέρανε ὅτι ὁ Ντουρρούτι ἐνθουσιάστηκε μ' αὐτὰ τὰ νέα καὶ αὐτὸ ἐπηρέασε τὴν ἐπιστροφή του στὴν Ἱσπανία τὴν ἄνοιξη τοῦ 1920.

Πολλοὶ νέοι, ὅπως ὁ Ντουρρούτι, γοητεύτηκαν ἀπὸ τὴν Ρωσικὴ Ἐπανάσταση σὲ τέτοιο σημεῖο ποὺ ὁ τρόπος τους σημαδεύτηκε μ' ἕνα καθορισμένο Μπολσεβίκικο ὕφος. Ὅμως κράτησαν μιὰ ἀπόσταση ἀπὸ τὶς μεθόδους ποὺ χρησιμοποιήθηκαν ἐκεῖ, καταλαβαίνοντας ὅτι ἡ Ἱσπανικὴ ἐπανάσταση ἐπρε-

πε νὰ πραγματοποιηθεῖ μὲ τὸν δικό της πρωτότυπο τρόπο, ἐξαιτίας τῶν διαφορετικῶν ἱστορικῶν συνθηκῶν. Αὐτὸ ἐπιβεβαιώθηκε ἀργότερα, ὅταν ξεσκεπάστηκε ὁ γραφειοκρατικὸς καὶ ἐξουσιαστικὸς χαρακτήρας τῆς Μπολσεβίκικης δικτατορίας. Ἀλλὰ τότε, οἱ ἰδέες καὶ τὰ συναισθήματα ἦταν ἀκόμη μπερδεμένα. Στὴν πραγματικότητα κανείς δὲν ἤξερε τί ἀκριβῶς γινότανε στὴ Ρωσία. Ἀλλὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ καταλάβει τὶς συκοφαντίες γιὰ τοὺς ἐπαναστάτες μὲ τὶς ὁποῖες ἡ μπουρζουαζία γέμιζε ὅλο τὸν τύπο. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο τοὺς ὑπερασπίζονταν τ' ἀδέλφια τους σὲ κάθε χώρα. Ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ βοηθηθεῖ ἡ Ρωσικὴ Ἐπανάσταση ἦταν νὰ ξεσπάσουν ἐπαναστάσεις καὶ σὲ ἄλλες χῶρες. Αὐτὸ τὸ συμπέρασμα ἔγινε αἰτία τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Ντουρρούτι στὴν Ἱσπανία.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Γράμμα τοῦ Ντουρρούτι, Δεκέμβρης 1917.

2 Γράμμα τῆς 25 Μάρτη, 1927

3 Μανουὲλ Μπουενοκάζα, ἐκδότης ἀναρχικῶν ἐκδόσεων, μέλος τῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς CNT στὰ 1918, μεθοδικὸς ὀργανωτής. Μέσα στὸ ἄλλο ἔργο ποὺ ἔχει ἀφήσει ἕνα σπουδαῖο εἶναι Η Ἱστορία τοῦ Ἐργατικοῦ Κινήματος ἀπὸ τὸ 1888 μέχρι τὸ 1927. Πέθανε ἐξόριστος στὴν Γαλλία τὸ 1964 Συνεργάστηκε γιὰ νὰ γίνει αὐτὴ ἡ βιογραφία τοῦ Ντουρρούτι, προσφέροντάς μας κομμάτια απ' τίς ἀναμνήσεις του καὶ ὅταν ἀναφερόμαστε α' αὐτόν, ἀναφερόμαστε σ' αὐτὲς τὶς ἀναμνήσεις

4 Μαρτυρία τοῦ Τεγιερίνο (γιοῦ) Μᾶς μίλησε γιὰ τὴν ἀλληλογραφία ποὺ εἶχε ὁ πατέρας του μὲ τὸν Ντουρρούτι αὐτὴν τὴν ἐποχὴ Αὐτὴ ἡ πλούσια ἀλληλογραφία κρύφτηκε ἀπὸ τὸν Τεγιερίνο τὸ 1936, ὅταν οἱ Φασίστες κατέλαβαν τὸ Λεόν Ὁ Τεγιερίνα (πατέρας) ἔμεινε κρυμμένος γιὰ ἀρκετὰ χρόνια στὴν Ἱσπανία Πέθανε στὴν ἐξόριο ποὺ εἶχε ὁ ἴδιος του διαλέξει, κάπου σ' ἕνα προάστιο τοῦ Λεόν

5 Καμινσκι, CEUX DE BARCELONE, σελ 58, Ντενοέλ, Παρισι 1938

6 Ἀντρὲ Νίν, γεννήθηκε στὸ Βεντρὲλ (Ταραγωνια) τὸ 1892, καὶ δολοφονήθηκε ἀπὸ τὴν GPU τόν Ἰούνη τοῦ 1937. Ἐργαζόταν σάν δημοσιογράφος στὴ Λὰ Πουμπλισιτάτ στὴν Ἱσπανία Στὰ 1917 ἀνῆκε στὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα Τὸν ἑπόμενο χρόνο ἔγινε μέλος τῆς CNT, στὸ Συνδικάτο Ἐπαγγελματιῶν Ἐργατῶν στὴν Βαρκελώνη Ἀντιπροσώπευσε αὐτὸ τό Συνδικάτο στὸ δεύτερο Συνέδριο τῆς CNT τὸ 1919.

Το 1921 ἔκανε ἕνα ταξίδι στὴν Ρωσία καὶ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς παραμονῆς του ἐκεῖ αποδέχτηκε πληρως τίς θέσεις τῶν Μπολσεβίκων Ἀργότερα προσχώρησε στὴ Ρώσικη Ἐργατικη Ἀντιπολίτευση Τελικὰ υιοθέτησε τη θέση τοῦ Τρότσκυ Διωγμενος από τὴν Ρωσία, γύρισε παλι στὴν Ἱσπανία τό

1931 Από κεῖ καί πέρα στήν Ἰσπανία, μέσα ἀπό τίς ἐκδόσεις της Τεταρτης Διεθνοῦς ('Αριστερῆς Κομμουνιστικῆς και τῆς Λ ά Μπ α τ ά γ ι α (ἐφημερίδας παὐ τύπωνε ὁ Μαουρίν τῆς ομάδας Ομπρέρο Καμπερόλ) ἄρχισε νά ὑποστηρίζει ἀναιχτά τάν ἐπαναστατικό Μαρξισμό, σέ ἀντίθεση μέ τό Ἰσπανικό Κομμαυνιστικο Κόμμα καί το Ἰσπανικό Σοσιαλιστικό - Εργατικό Κόμμα Ο Αντρέ Νιν καί ὡς πρός τά πιστεύω ταυ καί ὡς πρός τίς πράξεις του μπορεί νά θεωρηθεί σάν ὁ πιό διάσημος Ἰσπανός Μαρξιστης.

7 Φράνς Μποργκενάου Ἔ λ Ρ ε ν ι ν τ έ ρ ο Ἔσ π α ν ι ό λ, Ἐκδόσεις Ραυέντα Ἰμπέρικα, Παρίσι 1971.

8 Στίς ἀναμνήσεις τῆς Ἀναστασίας, παὐ ἤδη ἔχουμε αναφερει, διαβάζουμε· «Στάλθηκε ἀπό τήν CNT τό 1919 στίς Αστουρίες καί στό Λεόν (Λά Ρόμπλα)» Πρόσθετες πληροφορίες βρέθηκαν σ' ἕνα γράμμα πού εἶχε στείλει από τό στρατιωτικό νοσοκομεῖο τοῦ Μπούργκας, τό Μάρτη ταῦ 1919.

9 Αναφέρεται στα Ἐθνικό Συνέδρια παὐ ἔγινε τό Ναέυβρη τοῦ 1918. Μέχρι τοτε πολλαί Αναρχικοί δέν ὀνῆκαν στήν CNT και δροῦσαν απακλειστικά σάν αὐτόνομες ὁμάδες Μετά ὀπ' αυτό, ἐνώθηκαν μέ τήν CNT ἀλλά λειτουργοῦσαν γενικά σε ἐπίπεδα βάσης, χωρίς νά παίρνουν ἀντιπροσωπευτικές ὑπευθυνότητες Στοιχεία γι' αυτό τό συνέδρια μπαροῦν νά βρεθοῦν ατό ἔργο τοῦ Μ. Μπαυενακόζα πού ἤδη ἀναφέραμε καί στό εργο τοῦ Ἀλεξάντρο Γκίλαμπερτ Ν τ ο υ ρ ρ ο ύ τ ι, Βαρκελώνη 1937.

4. «Λὸς Ζουστικιέρος»

Ὅταν ὁ Ντουρρούτι ἔφτασε στὸ Σὰν Σεμπάστιαν, ἡ CNT ἄρχιζε νὰ διεισδύει σὲ μιὰ περιοχὴ ποὺ μέχρι τότε κυριαρχοῦνταν ἀπὸ τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα καὶ τὸ συνδικάτο του, τὴν UGT. Μέχρι τὸ δεύτερο Συνέδριο τῆς CNT, ὁ ἀναρχισμὸς εἶχε περιοριστεῖ στὴν προπαγάνδα μέσα ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις ποὺ ἔβγαζαν μικρὲς ὁμάδες στὴν περιοχὴ τῶν Βάσκων. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀπεργία τοῦ Αὐγούστου 1917 καὶ τὴν ἔντονη ἀνάπτυξη τοῦ ἀναρχοσυνδικαλισμοῦ σ' ὁλόκληρη τὴν Ἰσπανία, οἱ ἀναρχικὲς ὁμάδες τοῦ Σὰν Σεμπάστιαν καὶ τοῦ Μπιλμπάο ἄρχισαν νὰ χρησιμοποιοῦν τὴν ἄμεση δράση καὶ νὰ ὀργανώνονται πιὸ σταθερά.

Στὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς περιόδου εἶχε ἀρχίσει ἡ κατασκευὴ ἑνὸς Καζίνου, τοῦ Γκρὰντ Κουρσάαλ, στὰ προάστια τῆς Οὐρουμέα καὶ γι' αὐτὸ τὸ ἔργο εἶχε ἔρθει πολὺ ἐργατικὸ προσωπικὸ ἀπὸ τὴν Ἀραγωνία καὶ τὸ Λογκρόνο. Οἱ ἀναρχικὲς ὁμάδες στὸ Σὰν Σεμπάστιαν, παρακινούμενες ἀπὸ τὸν Μουαζὲ Ρουΐζ, ἄρχισαν νὰ ὀργανώνουν σὲ συνδικάτα αὐτὴν τὴν ὁμάδα τῶν ἐμιγκρέδων ἐργατῶν ἀλλὰ ὁ Μουαζὲ Ρουΐζ, ἕνας παλιὸς ἀναρχικὸς ἀγωνιστής, κατάλαβε πολὺ γρήγορα ὅτι ὁρισμένες τακτικὲς θὰ ἔρχονταν σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν λαὸ τῆς περιοχῆς, ποὺ ἦταν συνηθισμένος σὲ ἤπιες σοσιαλιστικὲς μεθόδους. Ὁ Ρουΐζ ζήτησε τὴ βοήθεια τοῦ φίλου Μπουενακάζα καὶ τοῦ ζήτησε νὰ ἔρθει ἀπὸ τὴν Βαρκελώνη, γιὰ νὰ πολεμήσουν ἐναντίον τοῦ σοσιαλισμοῦ στὸ ἰδεολογικὸ ἐπίπεδο. Οἱ ἱκανότητες τοῦ Μπουενακάζα σὰν ὀργανωτῆ καὶ θεωρητικοῦ ἔγιναν γρήγορα αἰσθητές, ὄχι μόνο ἀναφορικὰ μὲ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἐπίπεδου τῶν ἀγωνιστῶν ἀλλὰ ἀκόμη καὶ στὴν δημιουργία τοῦ πρώτου οἰκοδομικοῦ Συνδικάτου. Οἱ ἰδέες ποὺ παρουσίασε στὰ συνέδρια καὶ τὰ ἐπιχειρήματα ποὺ εἶχε ἐναντίον τῶν Σοσιαλιστῶν σὲ μιὰ σειρὰ ἀπὸ δημόσιες συζητήσεις, χρησίμεψαν σημαντικὰ σὰν προπαγάνδα.

Οἱ ἀγωνιστὲς τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος κατάλαβαν γρήγορα τὸν κίνδυνο καὶ κάλεσαν πιὸ ἔμπειρους συντρόφους τους ἀπὸ ἄλλες περιοχές. Καὶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἄρχισε μιὰ σκληρὴ σύγκρουση στὴν περιοχὴ τῶν Βάσκων μεταξὺ τῶν Σοσιαλιστῶν καὶ τῶν ἀναρχικῶν. Ἡ μπουρζουαζία τῶν Βάσκων εἶδε σ' αὐτὴ τὴ σύγκρουση μιὰ εὐκαιρία γιὰ νὰ σπάσει τὴ δύναμη τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ ἄρχισε νὰ

ἐνθαρρύνει τὸν κοινοβουλευτικὸ σοσιαλισμό, ἐλπίζοντας στὸ διαίρει καὶ βασίλευε[1].

«Μιὰ μέρα», γράφει ὁ Μπουενακάζα, «ἕνας μεγαλόσωμος, δυνατὸς νέος μ' ἕνα χαρούμενο παρουσιαστικὸ ἐμφανίστηκε στὸ Συνδικάτο. Μᾶς χαιρέτησε ἐγκάρδια σὰν νὰ μᾶς ἤξερε ἀπὸ παλιά. Μᾶς εἶπε χωρὶς προλόγους, δείχνοντάς μας τὴν ταυτότητά του τῆς CNT, ὅτι εἶχε μόλις φτάσει στὴν πόλη καὶ ὅτι ἔψαχνε γιὰ δουλειά. Ὅπως σ' ὅλες αὐτὲς τὶς περιπτώσεις, τὸν φροντίσαμε καὶ τοῦ βρήκαμε δουλειὰ σ' ἕνα μηχανουργεῖο στὴν Ρεντέρια. Ἀπὸ τότε, συνήθιζε νὰ ἔρχεται κάθε ἀπόγευμα μετὰ τὴν δουλειὰ στὸ Συνδικάτο. Καθόταν σὲ μιὰ γωνιά, ἔπαιρνε ἕνα περιοδικὸ ἀπὸ μιὰ στοίβα πάνω σ' ἕνα τραπέζι καὶ διάβαζε. Ἔπαιρνε πολὺ λίγες φορὲς μέρος στὶς συζητήσεις καὶ ὅταν ἐρχόταν ἡ νύχτα πήγαινε στὸ σπίτι ποὺ τοῦ εἴχαμε βρεῖ γιὰ νὰ μένει».

Αὐτὸς ὁ ἄντρας ἐντυπωσίασε τὸν Μπουενακάζα. Μετὰ ἀπὸ λίγη σκέψη, θυμήθηκε τὴν προηγούμενη συνάντησή τους. Ἦταν αὐτὸς ὁ πολὺ ἀγωνιστικὸς νεαρός, ποὺ εἶχε γνωρίσει πρὶν ἀπὸ τρία χρόνια στὴν Γκιχόν. «Τότε», συνεχίζει ὁ Μπουενακάζα, «ἤμουν περίεργος νὰ τὸν γνωρίσω καλύτερα καὶ ἐπιδίωξα τὴν φιλία του. Ἀπὸ τὶς πρῶτες συζητήσεις ποὺ εἶχα μαζί του, τὸ μόνο πράγμα ποὺ ἤξερα μὲ σιγουριὰ ἦταν ὅτι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶχε ζήσει ἀρκετὰ χρόνια στὴ Γαλλία. Ἀλλὰ δὲν μοῦ εἶπε τοὺς λόγους γιὰ τὴν παραμονή του πέρα ἀπὸ τὰ Πυρηναῖα καὶ ἐπίσης δὲν ἀνέφερε τὴν συνάντησή μας στὴν Γκιχόν. Ἤμουν σίγουρος ὅτι μὲ εἶχε ἀναγνωρίσει καὶ μοῦ εἶχε κινήσει τὸ ἐνδιαφέρον ἡ σιωπή του γι' αὐτὴν τὴν συνάντηση. Ἦταν μήπως ἐπειδὴ καὶ οἱ δύο εἴχαμε μιὰ δυσάρεστη ἀνάμνηση ἀπ' αὐτήν; Γεγονὸς εἶναι ὅτι οὔτε ἐγὼ οὔτε αὐτὸς ἀναφερθήκαμε ἄμεσα σ' αὐτήν».

Ὁ Μπουενακάζα, ποὺ θεωροῦσε πάντα τὸν ἑαυτό του σὰν «καλὸ κριτὴ τῶν ἀνθρώπων», ἡ ἀγαπημένη του ἔκφραση, συνεχίζει: «Τοῦ ἄρεσε νὰ συζητάει, ὄχι νὰ λογομαχεῖ. Στὶς συζητήσεις ἀπόφευγε πάντα τὶς παρεμβάσεις καὶ ἦταν πάντα μέσα στὸ θέμα. Δὲν ἦταν οὔτε πεισματάρης, οὔτε φανατικός, ἀλλὰ εἶχε πλατιὲς ἀντιλήψεις καὶ ἦταν πρόθυμος νὰ παραδεχτεῖ τὴν πιθανότητα νὰ ἔχει κάνει λάθος. Εἶχε τὴν σπάνια ἱκανότητα νὰ ξέρει νὰ ἀκούει, παίρνοντας ὑπόψη τὶς ἀντιρρήσεις τοῦ ἀντιπάλου του καὶ τὶς ἀποδεχόταν μέσα στὰ ὅρια τῆς λογικῆς. Ἡ δουλειά του στὸ συνδικάτο ἦταν ἀθόρυβη ἀλλὰ

σημαντική. Μαζί μὲ τοὺς ἄλλους μεταλλουργοὺς ἐργάτες γράφτηκε στὸ συνδικάτο μας «ντὲ 'Οφίσιος Βάριος» καὶ ἐπίσης στὸ «Συνδικάτο Μεταλλουργῶν» ἄρχισε ν' ἀκούγεται ἡ φωνή του, καὶ περισσότερο ἀπὸ μιὰ φορὰ ἕνας Σοσιαλιστὴς ἡγέτης ἄρχιζε νὰ ἀνησυχεῖ ὅταν ὁ Ντουρρούτι ζητοῦσε τὸ λόγο. Τὰ σχόλιά του στὸ Σωματεῖο καθὼς καὶ ἀργότερα στὶς συγκεντρώσεις ἦταν ὀλιγόλογα καὶ τσουχτερά. 'Εξέφραζε τὶς σκέψεις του ἁπλὰ καὶ ὅταν φώναζε ψωμί, ψωμί, τὸ ἔκανε μὲ τέτοια δύναμη ποὺ δὲν ὑπῆρχε κανένας τρόπος γιὰ νὰ τὸν ἀντιμετωπίσεις».

Τοῦ πρότειναν ὑπεύθυνες θέσεις στὴν ἐπιτροπὴ τῶν μεταλλουργῶν. 'Αλλὰ ποτὲ δὲν θέλησε νὰ τὶς ἀποδεχτεῖ. Στοὺς συντρόφους του «ἀπαντοῦσε ὅτι ἡ θέση δὲν εἶναι τὸ σπουδαιότερο, τὸ κυριότερο πράγμα ἦταν ἡ ἐπαγρύπνηση στὴ βάση ποὺ θὰ ἐπέβαλε σ' αὐτοὺς ποὺ βρίσκονταν στὴν κορυφὴ νὰ πραγματοποιήσουν τὶς ὑποχρεώσεις τους καὶ δὲν θὰ ἐπέτρεπε τὴν γραφειοκρατικοποίηση».

«Πέρασαν μῆνες. Εἴχαμε συνδεθεῖ μὲ φιλία καὶ μοῦ μίλησε γιὰ τὴ ζωή του. 'Από τὴν πλευρά μου προσπάθησα νὰ τὸν φέρω σ' ἐπαφὴ μὲ τοὺς καλύτερους ἀγωνιστὲς στὸ Σὰν Σεμπάστιαν, ἀλλὰ κάνοντάς το μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ μὴν μπορέσει νὰ ὑποψιαστεῖ ὅτι ἔχω μεσολαβήσει ἐγώ. Πολὺ γρήγορα τοὺς γοήτευσε ὅλους αὐτὸς ὁ σιωπηλὸς νέος ἀπὸ τὸ Λεόν»[2]. Αὐτοὶ οἱ ἀγωνιστὲς ἦταν ὁ Γκρεγκόριο Σουμπερβιέλα, ἐπιστάτης τῶν ὀρυχείων· ὁ Μαρθελῖνο ντὲλ Κάμπο, οἰκοδόμος καὶ γιὸς δασκάλου· ὁ Ρουΐζ, γιὸς ἑνὸς σταθμάρχη καὶ ὁ 'Αλμπαντετρεκού, ποὺ ἀνῆκε σὲ μιὰ ἀστικὴ οἰκογένεια ἀπὸ τὸ Μπιλμπάο, μὲ τὴν ὁποία εἶχε μαλώσει γιατί συμπαθοῦσε τὸν ἀναρχισμό. 'Επιπλέον, ἐπειδὴ γοητεύτηκε ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον, δημιούργησαν μιὰ ἀναρχικὴ ὁμάδα ποὺ ὀνομάστηκε «Λὸς Ζουστικιέρος», ἡ ὁποία δροῦσε ταυτόχρονα στὴ Σαραγκόσσα καὶ στὸ Σὰν Σεμπάστιαν.

Τὴν ἴδια ἐποχὴ ποὺ σχηματίστηκε αὐτὴ ἡ ὁμάδα, ὑπῆρχε μιὰ ἔντονη ἀναταραχὴ στὰ ὀρυχεῖα καὶ στὶς μεταλλουργεῖες στὸ Βορρά. Οἱ ἀπεργίες ἀκολουθοῦσαν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη σὰν ἐπιδημία καὶ οἱ ἀγωνιστὲς τῆς βάσης ὑπερεῖχαν τῆς ἡγεσίας τους. 'Η Κυβέρνηση τῆς Μαδρίτης, ἀντιμέτωπη μὲ τὴν αὐξανόμενη ἀναταραχή, τοποθέτησε στρατιωτικοὺς στὶς περιφερειακὲς διοικήσεις καὶ ὀνόμασε τὸν ἀντισυνταγματάρχη Χοσὲ Ρεγκουέραλ Κυβερνήτη τῆς Βισκάγια. 'Ο τελευταῖος δὲ διέφερε καθόλου ἀπὸ τὸν Στρατηγὸ Μαρτίνεζ 'Ανίντο ἢ τὸν ἀντισυν-

ταγματάρχη 'Αρλέγκουι τῆς Γκουάρντια Θιβίλ. 'Η πρώτη του πράξη σὲ μιὰ πρὲς κόνφερανς ἦταν νὰ δηλώσει ὅτι θὰ ἀνάγκαζε τὰ σωματεῖα νὰ ὑπακούσουν. Καὶ γιὰ νὰ στηρίξει τὸν ἰσχυρισμό του μὲ τὴν τρομοκρατία, βασάνιζε ὁ ἴδιος τοὺς φυλακισμένους καὶ καθιέρωσε τὴν Ντετενσιὸν Κουμπερνατίβα»[3].

Στὴ Βαρκελώνη ἡ κατάσταση ἦταν χειρότερη. 'Η συστηματικὴ καταστολὴ τέλειωσε μὲ τὴ μετατροπὴ τοῦ συνδικαλιστικοῦ ἀγώνα σὲ ταξικὸ ἀγώνα. Οἱ ἀγωνιστὲς ἐργάτες καταδιώκονταν κυριολεκτικὰ στοὺς δρόμους ἀπὸ τὶς συμμορίες τῶν «πιστολέρος» ποὺ ἦταν στὴν ὑπηρεσία τῆς μπουρζουαζίας. 'Η ἀστυνομία ἔκανε συχνὴ χρήση τοῦ «λέι ντὲ φούγκα»[4]. Οἱ καλύτερα ἐκπαιδευμένοι ἀγωνιστὲς τοῦ προλεταριάτου τῆς Καταλωνίας φυλακίστηκαν. Μόνο οἱ νέοι μποροῦσαν ν' ἀντέξουν αὐτὸν τὸν σκληρὸ ἀγώνα, γιατὶ δὲν ἦταν ἀκόμη γνωστοὶ στὴν ἀστυνομία καὶ στοὺς «πιστολέρος».

'Η 'Εθνικὴ 'Επιτροπὴ τῆς CNT, ποὺ δροῦσε τώρα μυστικά, δὲν ἦταν σὲ θέση νὰ ἀντιμετωπίσει αὐτὴν τὴν κατάσταση καὶ ζήτησε νὰ ἔρθουν ἀγωνιστὲς ἀπ' ὅλη τὴν 'Ισπανία γιὰ νὰ βοηθήσουν μὲ κάθε τρόπο ἐναντίον τῆς ἐπίθεσης τῆς μπουρζουαζίας καὶ τῆς ἀστυνομίας στὴ Βαρκελώνη. Μιὰ αὐταρχικὴ καταπίεση, σκληρὴ καὶ ἀνελέητη, ἀκολούθησε τὶς δολοφονίες ποὺ ἐκτελοῦσαν οἱ ἀστυνομικοὶ στοὺς δρόμους. «Οἱ καλύτεροι ἀγωνιστές», γράφει ὁ Μπουενακάζα, «ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸ δίλημμα: νὰ σκοτωθοῦν, νὰ δραπετεύσουν ἢ νὰ φυλακιστοῦν. Οἱ βίαιοι ἀγωνιστὲς ὑπερασπιζόμενοι τὸν ἑαυτό τους σκοτώνονταν· οἱ στωϊκοὶ σκοτώνονταν μαζὶ μὲ τοὺς γενναίους μὲ μιὰ σφαίρα στὴν πλάτη· οἱ ἀνόητοι φυλακίζονταν»[5].

Αὐτὴ ἡ ἐπίθεση τῆς Κυβέρνησης καὶ τῶν ἐργοδοτῶν ἦταν ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἐξτρεμιστικὰ ὅπλα ποὺ χρησιμοποιήθηκαν ἀπὸ τὴν ἄρχουσα τάξη ἐναντίον τῆς ἀνάπτυξης τῆς δύναμης τῶν συνδικάτων στὴ Βαρκελώνη καὶ τῆς ὡριμότητας ποὺ εἶχε ἀποκτήσει τὸ προλεταριάτο. 'Η μπουρζουαζία, ποὺ εἶχε κάνει λὸκ ἄουτ σὲ 200.000 ἐργάτες στὰ τέλη τοῦ 1919 καὶ ποὺ σὰν ἀποτέλεσμα εἶχε χάσει τὴν δύναμή της, στὴν πραγματικότητα δὲν εἶχε καμιὰ ἄλλη διέξοδο ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀδιάντροπη στάση.

«Οἱ Λὸς Ζουστικιέρος» δὲν ἔμειναν ἀδιάφοροι στὶς ἐκκλήσεις ποὺ ἔφθαναν ἀπὸ τὴν Βαρκελώνη καὶ σκέφτηκαν ὅτι «ὁ καλύτερος τρόπος γιὰ νὰ βοηθήσουν τοὺς συντρόφους τους ἦταν νὰ μετατρέψουν τὴν 'Ισπανία σὲ μιὰ μεγάλη Βαρκελώνη». 'Αλ-

λὰ «αὐτὸ σήμαινε ὅτι ἔπρεπε νὰ κάνουν ἕνα στρατηγικὸ σχέδιο, ποὺ γιὰ τὴν ὥρα ἦταν ἀδύνατο νὰ ἐφαρμοστεῖ, γιατὶ σκέφτονταν συνέχεια ὅτι ἔπρεπε νὰ πᾶνε στὴ Βαρκελώνη γιὰ νὰ καταλάβουν τὶς θέσεις ποὺ εἶχε ἀφήσει κενὲς ὁ ἀγώνας»[6]. Ὁ Μπουενακάζα μεσολάβησε περισσότερο ἀπὸ μιὰ φορὰ «γιὰ νὰ χαλιναγωγήσει τὴν νεανικὴ τους φλόγα χρησιμοποιώντας ὅλη τὴν προσωπική του ἐπιρροὴ καὶ συμβουλεύοντάς τους νὰ μείνουν στὸ Σὰν Σεμπάστιαν ὅπου ὁ ἀγώνας ἦταν τὸ ἴδιο σημαντικὸς ὅπως καὶ στὴ Βαρκελώνη, ἂν καὶ λιγότερο θεαματικός»[7].

Κάτι, ποὺ συνέβηκε στὴν Βαλέντσια ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση στοὺς «Λὸς Ζουστικιέρος». Αὐτὸ ἦταν μιὰ ἀπόπειρα, ποὺ ἔγινε στὶς 4 Αὐγούστου τοῦ 1920, ποὺ εἶχε ὀργανωθεῖ ἀπὸ μιὰ ὁμάδα ἀναρχικῶν ἐναντίον τοῦ πρώην Κυβερνήτη, τοῦ Χοσὲ Μαέστρε ντὲ Λαμπόρντα, Κόμη τοῦ Σαλβατιέρα, ὁ ὁποῖος, ὅταν ἦταν Κυβερνήτης τῆς Βαρκελώνης, εἶχε ἐπιτρέψει νὰ χρησιμοποιηθεῖ ἐναντίον τριάντα τριῶν συνδικαλιστῶν τὸ «λέι ντὲ φούγκα».

Γιὰ τοὺς «Ζουστικιέρος» αὐτὴ ἡ ἀπόπειρα ἦταν παραδειγματική. Σύντομα ἄρχισαν νὰ σχεδιάζουν μιὰν ἀπόπειρα ἐναντίον τοῦ Κυβερνήτη τοῦ Μπιλμπάο, Ρεγκουέραλ. Ἐνῶ τὴν προετοίμαζαν, ἔμαθαν ὅτι ὁ Ἀλφόνσος XIII θὰ ἔπαιρνε μέρος στὰ ἐγκαίνια τοῦ Γκρὰντ Κουρσάαλ. «Σκέφτηκαν ὅτι μιὰ ἀπόπειρα γιὰ νὰ σκοτώσουν τὸν Βασιλιὰ θὰ σήμαινε περισσότερα γιὰ τὸν σκοπὸ τοῦ προλεταριάτου»[8]. Ὁ πιὸ πρακτικὸς τρόπος γιὰ νὰ τὸ πετύχουν θὰ ἦταν νὰ φτιάξουν ἕνα τοῦνελ ποὺ θὰ προχωροῦσε κάτω ἀπὸ τὸ κέντρο τῆς σάλας, στὴν ὁποία θὰ ὑποδέχονταν τοὺς καλεσμένους. Μὲ ἀρχηγὸ τὸν Σουμπερβιέλα, ἄρχισαν νὰ σκάβουν τὸν ὑπόγειο διάδρομο ἀπὸ ἕνα γειτονικὸ σπίτι. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ντουρρούτι ἦταν νὰ βρεῖ τὰ ἐκρηκτικὰ καὶ νὰ τὰ κρύψει. Ἡ δουλειὰ ἦταν δύσκολη καὶ κουραστική. Ὅταν ἔφτασαν στὰ θεμέλια τοῦ κτίριου, προχωροῦσαν πολὺ σιγά. Εἶχαν μετατρέψει τὸ χῶρο κάτω ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἔσκαβαν τὸ τοῦνελ σὲ μιὰ ἀποθήκη μὲ κάρβουνα. Ἀλλὰ ἡ ἀστυνομία πρέπει κάτι νὰ εἶχε ὑποψιαστεῖ, γιατὶ ἔβγαζαν πολλὰ σακιὰ μὲ χῶμα. Ἡ δουλειὰ ἀνακαλύφτηκε ἐνῶ προχωροῦσε καὶ ἡ ὁμάδα ποὺ τὴν εἶχε ἀναλάβει τράπηκε σὲ φυγὴ κάτω ἀπ' τὶς σφαῖρες τῶν ἀστυνομικῶν[9].

Ὅταν ἔγινε αὐτὸ ὁ Ντουρρούτι ἦταν στὴν Γκιχόν, ἀλλὰ ὡστόσο θεωρήθηκε ὑπεύθυνος γιὰ τὴν ἀπόπειρα μαζὶ μὲ τὸν Σουμπερβιέλα καὶ τὸν Μαρ-

θελίνο ντὲλ Κάμπο. «Κάτω ἀπ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες», τοὺς εἶπε ὁ Μπουενακάζα, «δὲν μπορεῖτε νὰ μείνετε στὸ Σὰν Σεμπάστιαν. Τὰ ἔχω κανονίσει ὅλα γιὰ νὰ φύγετε γιὰ τὴν Βαρκελώνη». Ἡ φυγή τους ἀπὸ τὸ Σὰν Σεμπάστιαν δὲν ἦταν εὔκολη. Ἡ ἀστυνομία εἶχε κινητοποιηθεῖ γιὰ νὰ βρεῖ καὶ νὰ συλλάβει «τοὺς τρεῖς ἐπικίνδυνους ἀναρχικοὺς ποὺ εἶχαν καταγγελθεῖ ἀπὸ τὸν τοπικὸ τύπο». Μερικοὶ ἐργάτες τῶν σιδηροδρόμων, γνωστοὶ τοῦ Μπουενακάζα, βοήθησαν τοὺς τρεῖς ἄντρες νὰ δραπετεύσουν μέσω τῆς Σαραγκόσσα, μ' ἕνα ἐμπορικὸ τραῖνο, κι ἔτσι ξέφυγαν ἀπὸ τὴν ἀστυνομία[10].

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Ο Κλέμεντ Μανγκάντο, μέλος τῆς ὁμάδας, μᾶς ἔδωσε ενα ἀνέκδοτα στοιχεία μαζὶ μὲ τὶς προσωπικές του σημειώσεις. Αὐτὸ μᾶς βοήθησε νά ἀναςχηματίσουμε αὐτὰ τὰ γεγονότα. Ὁ Κ. Μανγκάντο πέθανε ἀπὸ φυματίωση, ἐξόριστος στὴν Γαλλία, τὸ 1966. Θὰ ἀναφερθοῦμε α' αὐτά τὰ ντακαυμένα μὲ τὰ ἀρχικὰ Τ.Κ.Μ.

2 Ἀνέκδοτες σημειώσεις τοῦ Μανουὲλ Μπουενακάζα

3 «Ντετενσιόν Κουμπερνατίβα» σημαίνει (ἀκόμα καὶ σήμερα) τὰ ἀκόλουθα: ἕνας ἐπαρχιακὸς Κυβερνήτης (Διευθυντὴς τῆς Ἀστυναμίας) εἶχε τὸ δικαίωμα νά στέλνει στὴν φυλακὴ γιὰ τρεῖς μῆνες, κάθε πρόσωπο τοῦ ὁποίου τὶς δραστηριότητες θεωροῦσε σὰν ὕποπτες. Αὐτὴν τὴν ἐποχή, ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς διαδικασίας, εἶχαν φυλακιστεῖ πολλοὶ ἀγωνιστὲς ἐργάτες γιὰ ἀρκετὰ χρόνια. Ἀργότερα στὴν διάρκεια τῆς Φρανκικῆς καταστολῆς, αὐτὸ τὸ μέτρο χρησιμοποιήθηκε ξανά. Γιὰ παράδειγμα, ὁ Ἀλεξάντρο Ζάτερ, Πρέσβυς τῆς Αὐστρίας στὴν Μαδρίτη τὸ 1935, συνελήφτηκε τὸ 1939 ἀπὸ τὰ στρατεύματα τοῦ Φράνκο καὶ κρατήθηκε στὴν φυλακὴ ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς νόμιμης διαδικασίας μέχρι τὸ 1950. Ἐλευθερώθηκε τότε χάρις στὴν παρέμβαση τοῦ Ἀμερικανοῦ Πρεσβευτῆ

4 «Λέι ντέ φούγκα» Αὐτὸ σήμαινε ὅτι οἱ φυλακισμένοι δολοφονοῦνταν κατὰ τὴν μεταφορά τους ἀπὸ τὴν ἀστυνομία στὴν φυλακη μὲ τὴν δικαιολογία ὅτι «εἶχαν προσπαθήσει νὰ δραπετεύσουν»

5 Μπουενακάζα, στὸ ἴδιο

6 Τ.Κ.Μ.

7 Μπουενακάζα, CAHIERS INEDITS

8 Τ.Κ.Μ

9 Ορομπὸν Φερνάντεζ, στὸ ἴδια

10 Μπουενακάζα, CAHIERS INEDITS

5. Ἀντιμετωπίζοντας τὴν Κυβερνητικὴ Τρομοκρατία

Ὁ Μαρθελίνο ντὲλ Κάμπο καὶ ὁ Γκεγκόριο Σουμπερβιέλα ἦταν γνωστοὶ στὴ Σαραγκόσσα. Ἀλλὰ ὁ Μπουεναβεντούρα Ντουρρούτι ἐρχόταν στὴν περιοχὴ τῆς Ἀραγωνίας γιὰ πρώτη φορά. Τοὺς εἶχαν δώσει τὴν διεύθυνση τοῦ Ἰνοσέντιο Πίνα, ἑνὸς ἀπὸ τοὺς «Ζουστικιέρος» στὴν Σαραγκόσσα, ἀλλὰ ἦταν ἀκόμα νωρὶς καὶ ἔτσι πῆγαν κατ' εὐθεῖαν στὸ τοπικὸ Συνδικάτο, στὴν ὁδὸ Ἀγκουστίν.

Ἦταν πολὺ διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ μικρὸ γραφεῖο ποὺ ἤξερε ὁ Ντουρρούτι στὸ Σὰν Σεμπάστιαν. Αὐτὸ τὸ Κέντρο Κοινωνικῶν Μελετῶν, παρόμοιο μ' αὐτὸ ποὺ διεύθυνε στὴν Γκιχὸν ὁ Κουϊντανίλα[1] καὶ τὸ ὁποῖο ὁ Ντουρρούτι δὲν ἔτυχε ποτὲ νὰ τὸ ἐπισκεφτεῖ, ἦταν μεγάλο, μοντέρνο καὶ προσαρμοσμένο σὲ ὅλες τὶς δραστηριότητες τοῦ συνδικάτου, ὑλικὲς καὶ πνευματικές. Ὑπῆρχε ἕνα γραφεῖο γιὰ τὰ «Τρόφιμα», ἕνα τμῆμα γιὰ τὴν «Μεταλλουργία», ἕνα ἄλλο γιὰ τὸν «Ἠλεκτρισμὸ» καὶ ἄλλα. Ὑπῆρχε ἀκόμη μιὰ καλὰ ἐξοπλισμένη βιβλιοθήκη' μιὰ ἐφημερίδα, ἡ Ἐ λ Κ ο μ μ ο υ ν ί σ τ α, φερέφωνο τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων τῆς περιφερείας καὶ ὑπερασπιστὴς τοῦ Διεθνοῦς Προλεταριάτου' καὶ ἡ ἐφημερίδα τῶν συνδικάτων τῆς ONT τῆς περιοχῆς, ἡ Κ ο υ λ τ ο ύ ρ α ι Ἀ ξ ι ό ν.

Ὅταν ἔφτασαν στὸ Κέντρο οἱ τρεῖς ἄντρες ἦταν ἐκεῖ μόνο ὁ πρόεδρος Σανταλόρια, ὁ διευθυντὴς τῆς Ἐ λ Κ ο μ μ ο υ ν ί σ τ α, ὁ Ζένον Καναῦντο καὶ ὁ θυρωρός[2]. Ὁ Γκεγκόριο Σουμπερβιέλα ἤξερε τοὺς δύο πρώτους καὶ τοὺς σύστησε στοὺς συντρόφους του. Μίλησαν γιὰ τὸν Ἀσκάζο, τὸν ὁποῖο ὁ Ντουρρούτι δὲν ἤξερε ἀκόμα. Ὁ νεαρὸς ἦταν κλεισμένος στὴ φυλακὴ τοῦ Πρεντικατόρες ἀπὸ τὸ 1920 καὶ περίμεναν ὅτι θὰ τὸν καταδίκαζαν σὲ θάνατο. Εἶχε κατηγορηθεῖ γιὰ τὴν δολοφονία τοῦ ἀρχιουντάκτη τῆς Ἐ λ Χ ε ρ ά λ ν τ ο ν τ ὲ Ἀ ρ α γ κ ό ν[3]. Μετὰ οἱ νεοφερμένοι ρώτησαν πῶς πάει ὁ ἀγώνας στὴ Σαραγκόσσα. Καθὼς τὰ συζητοῦσαν ὅλ' αὐτά, μπῆκε μέσα στὸ δωμάτιο ὁ Χοσὲ Τσουέκ, ἀρχισυντάκτης τῆς Ἐ λ Κ ο μ μ ο υ ν ί σ τ α, γιὰ νὰ τοὺς πεῖ τὰ καταπληκτικὰ νέα. Μόλις εἶχε μάθει γιὰ τὴν ἀνακάλυψη μιᾶς ἀπόπειρας ἐναντίον τοῦ Ἀλφόνσου XIII, τῆς ὁποίας δράστες ἔλεγαν ὅτι ἦταν... καὶ ἔδωσε τὰ ὀνόματα τῶν τριῶν ἀντρῶν ποὺ ἦταν μπροστά του, πράγμα ποὺ προ-

κάλεσε γέλια στοὺς ἄλλους.

Ὁ Σανταλόρια, πρὶν ἀφήσει τοὺς τρεῖς φίλους του, τοὺς συμβούλεψε «νὰ μὴν ἐπισκέπτονται τὸ τοπικὸ συνδικάτο, γιατί ἦταν ἢ μπορεῖ νὰ ἦταν κάτω ἀπὸ παρακολούθηση»[4]. Ὅταν βράδιασε, συνάντησαν τὸν Ἰνοσέντιο Πίνα στὸ σπίτι του στὰ προάστια καὶ συζήτησαν λίγο μὲ τὸν Τόρες Ἐσκαρτίν[5]. Ἔμαθαν ὅτι ὁ Μανουὲλ Σάντσο, ὁ Κλέμεντ Μαγκάντο καὶ ὁ Ἀλμπαντετρεκοὺ βρίσκονταν στὴ φυλακή, μὲ τὴν κατηγορία ὅτι εἶχαν κάνει μιὰ ἀπόπειρα κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Χιλάριο Μπερνάλ, διευθυντῆ τῆς Κουίμικα Α.Ε., ἡγέτη οὐσιαστικὰ τῆς μπουρζουαζίας στὴ Σαραγκόσσα[6]. Καὶ οἱ τέσσερεις ἦταν μέλη τῆς ὁμάδας «Λὸς Ζουστικιέρος».

«Γιὰ νὰ ἀποφύγουμε τὴν καταδίκη τους σὲ θάνατο ἢ φυλάκιση», εἶπε ὁ Πίνα, «πρέπει νὰ κινητοποιήσουμε τὴν ἐργατικὴ τάξη καὶ νὰ ἀντιμετωπίσουμε τὴν μπουρζουαζία καὶ τὶς ἀρχές. Ἡ ὁμάδα μπορεῖ νὰ στηριχτεῖ μόνο σὲ δυὸ ἀπὸ μᾶς, τὸν Ἐσκαρτὶν καὶ μένα, γιὰ νὰ τὸ κάνουμε. Εἴμαστε πολὺ λίγοι. Δὲν νομίζετε ὅτι θὰ ἦταν καλύτερα νὰ μένατε ἐδῶ ἀντὶ νὰ συνεχίσετε τὸ ταξίδι σας»; «Στὴν πραγματικότητα», γράφει ὁ Μανγκάντο, «ὁ Ντουρρούτι καὶ οἱ σύντροφοί του εἶχαν ἤδη ἀποφασίσει νὰ μείνουν, γιατί δὲν τὄχανε συνήθεια νὰ ἐγκαταλείπουνε τοὺς φίλους. Ἀπὸ κείνη τὴ στιγμή, ὁ νεαρὸς ἀπὸ τὶς Ἀστουρίες, ὅπως ονόμασαν τὸ Ντουρρούτι ὅταν εἶχε πρωτοέρθει στὴ Σαραγκόσσα, καὶ οἱ σύντροφοί του ἔγιναν ἕνα ἀναπόσπαστο μέρος τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στὴν πρωτεύουσα τῆς Ἀραγωνίας[7].

Αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ἡ μπουρζουαζία ἔπαιρνε ἐκδίκηση μ' ἕνα συγκαλυμένο λὸκ ἄουτ, γιὰ τὶς παραχωρήσεις ποὺ ἀναγκάστηκε νὰ κάνει μετὰ τὶς ἀπεργίες τῶν ἐργατῶν γκαζιοῦ καὶ ἠλεκτρικοῦ καθὼς καὶ τῶν σερβιτόρων καὶ τῶν ἐργατῶν στὰ τρόλλεϋ ποὺ εἶχαν γίνει ἕνα χρόνο νωρίτερα.[8]. Χρησιμοποιώντας σὰν δικαιολογία τὴν οἰκονομικὴ κρίση, ἐλάττωσε τὶς προσλήψεις καὶ πραγματοποίησε μιὰ συστηματικὴ καταπίεση ποὺ εἶχε ὑποκινηθεῖ ἀπὸ τὸν Κόμη ντὲ Κοέλλο ι Πορτουγκάλ, Κυβερνήτη τῆς Ἐπαρχίας καὶ ἀπὸ τὸν Καρδινάλιο Σολντεβίλα. Γι' αὐτὸ τὸν λόγο οἱ τρεῖς φυγάδες δὲν μποροῦσαν νὰ βροῦν δουλειὰ εὔκολα. Ὁ Ντουρρούτι ἔπιασε δουλειὰ ἀρκετὰ εὔκολα στὸ μαγαζὶ τοῦ μηχανουργοῦ Ἐξκορίζα, χάρη στὴν ἐπαγγελματική του ἱκανότητα. Ἀλλὰ οἱ ἄλλοι ἔπρεπε νὰ μείνουν ἱκανοποιημένοι μὲ τὸ νὰ βοηθοῦν τὸν Πίνα στὸ μι-

κροεμπόριο φρούτων καὶ λαχανικῶν ποὺ ἔκανε.

Ἡ Σαραγκόσσα, παρ' ὅλ' αὐτά, περνοῦσε μιὰ περίοδο εὐημερίας, ἐνῶ καὶ οἱ δυὸ πλευρές, ἡ μπουρζουαζία καὶ οἱ ἐργάτες, κέρδιζαν ἀπ' αὐτὴν καὶ δυνάμωναν. Ἡ δύναμη τῶν ἐργατῶν εἶχε αὐξηθεῖ περισσότερο, παρ' ὅλη τὴν καταστολὴ ποὺ εἶχαν ὑποστεῖ στὰ 1920 καὶ οἱ ἐργάτες συνδικαλίζονταν σὲ ὁλοένα καὶ μεγαλύτερους ἀριθμούς. Οἱ ἐφημερίδες τῶν ἐργατῶν, παρόλο ποὺ πιέζονταν καὶ παραμορφώνονταν ἀπὸ τὴ λογοκρισία, ὡστόσο κατάφερναν νὰ ἐμφανίζονται. Ἡ ζωή, παρὰ τὴν αὐξανόμενη ἀνεργία, φαινόταν ἥσυχη.

Αὐτὴ ἡ φαινομενικὴ καὶ ἐπιφανειακὴ ἠρεμία τῆς Σαραγκόσσα ἐρχόταν σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς ἀνοιχτοὺς ἀγῶνες ποὺ διαδραματίζονταν στὴ Βαρκελώνη, ὅπου ὁ Μαρτίνεζ Ἀνίντο, ὁ Τοπικὸς Κυβερνήτης, ἐξασκοῦσε μιὰ συστηματικὴ ἐπιχείρηση δολοφονιῶν. Τὰ συνδικάτα ἀναγκάστηκαν νὰ δροῦν κρυφά, οἱ ἀγωνιστὲς εἶχαν φυλακιστεῖ καὶ μέσα σ' αὐτοὺς ἦταν καὶ ὁ Ἄντζελ Πεστάνια, ποὺ εἶχε ἐπιστρέψει πρόσφατα ἀπὸ τὴ Ρωσία. Οἱ νέοι ὀργανώνονταν σὲ ἀναρχικὲς ὁμάδες γιὰ ν' ἀντιμετωπίσουν τὴν ἀστυνομία. Αὐτὲς οἱ ἐκκαθαρίσεις προκάλεσαν μιὰ πρόωρη προώθηση ὁρισμένων ἀγωνιστῶν ποὺ δὲν εἶχαν πεῖρα. Ὅταν ἡ ἀστυνομία συνέλαβε τὴν Ἐθνικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς CNT τὸ Μάρτη τοῦ 1921, ἦταν ἀπαραίτητο νὰ σχηματιστεῖ μιὰ καινούργια ἀπὸ ἄπειρα μέλη καὶ ἀγωνιστὲς ποὺ μόλις πρόσφατα εἶχαν γίνει μέλη, ὅπως ὁ Ἀντρὲ Νίν, ποὺ εἶχε προσχωρήσει στὴν CNT μόλις πρὶν ἀπὸ δυὸ χρόνια[9].

Ὁ Ἐβέλιο Μπόαλ, γενικὸς γραμματέας τῆς CNT συνελήφθηκε ἐπίσης. Εἶχε μόλις πάρει ἕνα ἔγγραφο ποὺ τοῦ εἶχε στείλει ὁ Ἄντζελ Πεστάνια ἀπὸ τὴν φυλακή. Ἦταν ἡ ἀναφορὰ τοῦ Πεστάνια γιὰ τὴ δουλειά του στὸ Δεύτερο Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς στὴ Μόσχα, τὸν Αὔγουστο τοῦ 1920. Σημείωνε ὅτι «γιὰ πολλοὺς λόγους καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὶς εἴκοσι μία προτάσεις ποὺ εἶχαν υἱοθετηθεῖ, ἦταν ἀπαραίτητο γιὰ τὴν CNT νὰ ἀναθεωρήσει τὴ συμφωνία προσχώρησής της στὴν Τρίτη Διεθνῆ, μιὰ συμφωνία ποὺ εἶχε γίνει μὲ ἐνθουσιασμὸ τὸ 1919»[10]. Ὁ Μπόαλ δὲν εἶχε καιρὸ νὰ δώσει αὐτὸ τὸ μήνυμα στὰ συνδικάτα. Ἡ καινούργια ὀργανωτικὴ ἐπιτροπή, μὲ πρόεδρο τὸν Νίν, ἔπρεπε νὰ φροντίσει γι' αὐτὸ τὸ ἔγγραφο. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀνέλαβε τὴ διανομή του, περιορίζοντας τὴν κυριολεκτική του ἑρμηνεία στὰ νομοθετήματα τῆς Συνομοσπονδίας. Ἀποφάσισαν ὅτι τὰ σωματεῖα δὲν εἶχαν

τὸ κύρος γιὰ νὰ διορθώσουν τὶς ἀποφάσεις ἑνὸς συνεδρίου καὶ μέχρι ποὺ νὰ γίνει ἕνα καινούργιο συνέδριο, ἡ συμφωνία τοῦ 1919 θὰ ἐξακολουθοῦσε νὰ ἰσχύει. Ἡ νέα ἡγεσία καὶ οἱ φιλομπολσεβίκικες ἑρμηνεῖες της, καθὼς καὶ οἱ ἴντριγκες ποὺ σχετίζονταν μ' αὐτὸ τὸ πρόβλημα καὶ οἱ δυσκολίες ποὺ ἔφερναν οἱ διώξεις, ὅλα αὐτὰ σιγὰ - σιγὰ ἐλάττωσαν τὴν πρόοδο τῆς CNT.

Περίπου αὐτὴ τὴν ἐποχή, ἔγινε αἰσθητὴ στὴ Σαραγκόσσα ἡ ἀνάγκη νὰ θεμελιωθεῖ μιὰ Ἀναρχικὴ Ὁμοσπονδία, ποὺ θὰ δροῦσε σὲ ὁλόκληρη τὴν χερσόνησο. Γιὰ νὰ συζητήσουν αὐτὸ τὸ ζήτημα διάφορες ἀναρχικὲς ὁμάδες ἡ «Βία Λίμπρε», ἡ «Ἑλ Κομμουνίστα», ἡ «Λὸς Ζουστικιέρος», ἡ «Βολουντὰτ» καὶ ἡ «Ἰμπούλσο» ἔκαναν μιὰ συνέλευση. Συμφώνησαν νὰ στείλουν μιὰ ἀντιπροσωπεία στὸ βορρά, στὸ κέντρο καὶ στὰ ἀνατολικὰ τῆς χώρας γιὰ νὰ συγκρίνουν τὶς διάφορες γνῶμες καὶ νὰ προτείνουν ἕνα σχέδιο. Ὁ Ντουρρούτι ὁρίστηκε ὑπεύθυνος γι' αὐτὴν τὴν ἀποστολή. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἀναλάμβανε μιὰ τέτοια ὑπευθυνότητα καὶ τὸν Φλεβάρη τοῦ 1921 ἔφυγε ἀπὸ τὴ Σαραγκόσσα συνοδευόμενος ἀπὸ τὴν Τζουλιάνα Λοπέζ.

Στὴν Ἀνδαλουσία, μπόρεσε νὰ πείσει τοὺς ἀγωνιστὲς νὰ δημιουργήσουν, δοκιμαστικά, συμφωνίες ἀλληλεγγύης μεταξὺ τῶν διαφόρων ὁμάδων κάθε τόπου. Μιὰ Ἐπιτροπὴ γιὰ τὶς Ἀναρχικὲς Σχέσεις θὰ συντόνιζε ὅλες τὶς δραστηριότητες σὲ περιφερειακὸ ἐπίπεδο[11].

Ἔφτασαν στὴ Μαδρίτη στὶς 9 Μάρτη 1921, μιὰ μέρα μετὰ ἀπὸ μιὰ θεαματικὴ ἀπόπειρα. Κάποιοι ἄγνωστοι μὲ μιὰ μοτοσυκλέτα, στὴ μέση τοῦ Πασέο ντὲ λὰ Ἰντεπεντένθια, πυροβόλησαν ἐναντίον ἑνὸς αὐτοκινήτου μέσα στὸ ὁποῖο βρισκόταν ὁ Ἐντουάρντο Ντάτο καὶ τὸν σκότωσαν. Ἡ ἀστυνομία εἶχε ἀμέσως κηρύξει τὸν στρατιωτικὸ νόμο στὴν πρωτεύουσα, κάνοντας μπλόκο σ' ὁλόκληρες συνοικίες γιὰ νὰ ἐμποδίσει τοὺς τρομοκράτες νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πόλη[12]. Κάτω ἀπ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες ἦταν πολὺ ἐπικίνδυνο νὰ προσπαθήσουν νὰ ἔρθουν σὲ ἐπαφὴ μὲ τοὺς ἀναρχικοὺς τῆς Μαδρίτης. Ἔτσι ὁ Ντουρρούτι καὶ ἡ Τζουλιάνα Λοπὲζ ἔφυγαν ἀμέσως ἀπὸ τὴν πόλη[13].

Στὴ Βαρκελώνη, εἶχαν μιὰ μεγάλη συζήτηση μὲ τὸν Ντομίγκο Ἀσκάζο σ' ἕνα ἑστιατόριο ὅπου συνήθιζε νὰ τρώει καὶ ἀργότερα σ' ἕνα σπίτι στὴν ἐργατικὴ συνοικία τοῦ Πουέμπλο Νουέβο. Συζήτησαν τὰ τελευταῖα γεγονότα διεξοδικά. Εἶχαν κυ-

κλοφορήσει κάτι φήμες ὅτι ἡ Κυβέρνηση, τρομοκρατημένη ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Ντάτο, εἶχε στείλει ἕναν ἀπεσταλμένο γιὰ νὰ ζητήσει ἀπὸ τὸν Μαρτίνεζ 'Ανίντο νὰ σταματήσει τὶς διώξεις ἐναντίον τῶν συνδικαλιστῶν. Θὰ ἐπέτρεπε στὸν ἑαυτό του νὰ τρομοκρατηθεῖ ἀπὸ τὴν κεντρικὴ ἐξουσία; Ἦταν μᾶλλον ἀπίθανο[14].

Ὁ Ντομίγκο 'Ασκάζο ἐνημέρωσε τοὺς δυὸ ταξιδιῶτες γιὰ τὰ τελευταῖα ἐπισόδεια τῶν διώξεων: τὴ διάλυση τῶν συνδικάτων, τὴν φυλάκιση ἡγετῶν ἀγωνιστῶν (τοῦ Σέγκουι, τοῦ Πεστάνια, τοῦ Μπόαλ, τοῦ Πειρὸ) καὶ δεκάδων ἄλλων λιγότερο γνωστῶν ἀγωνιστῶν. Οἱ «πιστολέρος» δούλευαν σὰν βοηθητικὴ ἀστυνομία, ἀναγνωρίζοντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλον μὲ μιὰ μπλὲ ταυτότητα. Στεκόνταν μπροστὰ στὶς πῦλες τῶν ἐργοστασίων γιὰ νὰ ἐκφοβίσουν τοὺς ἡγέτες τῶν συνδικάτων ἢ γιὰ νὰ τοὺς πυροβολήσουν, ἂν τ' ἀφεντικά τους τοὺς τὸ διέταζαν. Οἱ χαφιέδες εἶχαν ἑνωθεῖ μὲ τοὺς «πιστολέρος». Μερικοὶ ἀνῆκαν στὴ Συνομοσπονδία, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ ἀστυνομία τοὺς εἶχε «στριμώξει», ἀντιμετωπίζοντας τὸ δίλημμα νὰ προδώσουν ἢ νὰ πεθάνουν, κατάληξαν νὰ ἐνδώσουν. 'Αντιμέτωποι μ' αὐτὸ τὸν κίνδυνο, ἐκ τῶν ἔσω καὶ ἐκ τῶν ἔξω, οἱ 'Αναρχικοὶ εἶχαν κλείσει τὶς γραμμές τους, διώχνοντας τοὺς ὕποπτους καὶ πραγματοποιώντας θεαματικὲς πράξεις σὰν τὴν ἀπόπειρα ἐναντίον τοῦ Ντάτο, τοῦ πραγματικοῦ ὑποκινητῆ τῶν μεθόδων τοῦ Μαρτίνεζ 'Ανίντο καὶ προετοιμάζοντας καινούργιες[15].

Κάτω ἀπ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες, ὁ Ντομίγκο 'Ασκάζο τόνισε στὸν Ντουρρούτι ὅτι γιὰ τὴν ὥρα τὰ σχέδιά του δὲν ἦταν ἐφαρμόσιμα καὶ ὅτι ὑπῆρχαν σπουδαιότερα πράγματα νὰ γίνουν. «Μπορεῖς νὰ τὰ ἀναφέρεις ὅλ' αὐτὰ στοὺς συντρόφους στὴν Σαραγκόσσα καὶ νὰ τοὺς προειδοποιήσεις ὅτι μερικοὶ "πιστολέρος", πολὺ γνωστοὶ στὴ Βαρκελώνη, θὰ μεταφέρουν τὶς δραστηριότητές τους ἐκεῖ»[16].

Μόλις γύρισε στὴν Σαραγκόσσα, ὁ Ντουρρούτι ἔκανε μιὰ ἀναφορὰ γιὰ τὸ ταξίδι του. Σὲ μερικὲς περιοχές, ὁ ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τῶν ἀτόμων ἔκανε τὰ πράγματα δύσκολα. 'Αλλὰ γενικὰ οἱ ἄνθρωποι ἦταν πρόθυμοι νὰ κάνουν στέρεες συμφωνίες, τὸ πρῶτο βῆμα γιὰ τὴν ἵδρυση μιᾶς 'Αναρχικῆς 'Ομοσπονδίας στὴ χερσόνησο. Οἱ ὁμάδες τῆς Σαραγκόσσας ἄρχισαν νὰ δουλεύουν ἀμέσως. Ἡ ὁμάδα «Βία Λίμπρε» ἀνέλαβε τὴν εὐθύνη ν' ἀρχίσει ἕναν διάλογο μέσω τῆς ἐφημερίδας της, ποὺ εἶχε τὸ ἴδιο ὄνομα μὲ τὴν ὁμάδα, γιὰ νὰ ἐξεταστεῖ ἡ ἀνάγκη γιὰ

μιὰ ἀναρχικὴ ὀργάνωση σὲ ἐθνικὸ ἐπίπεδο. Ἀλλὰ οἱ «Λὸς Ζουστικιέρος» εἶχαν ἀναλάβει μιὰ ἐπιπλέον ἀποστολή, νὰ βροῦν ὅπλα καὶ χρήματα καὶ νὰ τὰ στείλουν στὴ Βαρκελώνη, γιὰ νὰ βοηθήσουν τὶς ἐκεῖ ἀναρχικὲς ὁμάδες. Αὐτὴ ἡ δύσκολη δουλειὰ εἶχε ἀνατεθεῖ στὸν Ντουρρούτι καὶ στὸν Σουμπερβιέλα, ποὺ ἤξεραν τοὺς Βάσκους ἀγωνιστὲς μᾶλλον καλά. Ἔφυγαν γιὰ τὸν Βορὰ καί στὴν πρώτη τους ἐπαφή, οἱ σύντροφοι τοὺς εἶπαν: Ἀπὸ τὴ μέρα ποὺ ἦρθε ὁ Ρεγκουέραλ στὸ Μπιλμπάο, ἡ CNT δὲν ἔπαψε νὰ δρᾶ μυστικά. Τὰ ταμεῖα τῶν συνδικάτων εἶναι ἄδεια, γιατὶ χρειάστηκαν λεφτὰ γιὰ νὰ βοηθήσουμε τὶς οἰκογένειες τῶν φυλακισμένων ἢ γιὰ νὰ πληρώσουμε τὰ ἔξοδα γιὰ τὶς δίκες. Γι' αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπολογίζετε σ' ἐμᾶς γιὰ οἰκονομικὴ βοήθεια». Ὡστόσο ἔκαναν μερικὲς προσπάθειες γιὰ νὰ μαζέψουν χρήματα ἢ ὅπλα ἀπὸ τοὺς συντρόφους τους. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν μηδέν. Συγκέντρωσαν πολὺ λίγα χρήματα καὶ πολὺ λίγα ὅπλα μικροῦ θελνεκοῦς κι αὐτό, χάρη στὴ θυσία ὁρισμένων συντρόφων τοῦ Μπιλμπάο «ποὺ ἔδωσαν τὰ πιστόλια τους τὴ στιγμὴ ποὺ ἕνα ὅπλο ἦταν ἡ καλύτερη ταυτότητα».

Τότε ὁ Γκεγκόριο ἀποφάσισε ὁρμητικὰ ὅτι «οἱ μεγάλες φασαρίες χρειάζονται δραστικὰ φάρμακα». Θὰ προσπαθοῦσαν νὰ ληστέψουν μερικὲς τράπεζες, ἀφοῦ τὸ Κράτος ἄδειαζε τὰ ταμεῖα τῶν ἐργατικῶν ἑνώσεων. Ὁ Τόρες Ἐσκαρτὶν καὶ ὁ Ντουρρούτι συμφώνησαν ἀλλὰ εἶπαν ὅτι δὲν ἔχουν τὴν κατάλληλη πείρα. Πραγματικά, εἶχαν πολεμήσει μὲ τὴν ἀστυνομία καὶ μὲ τοὺς «πιστολέρος», εἶχαν πετύχει στὶς ἀπόπειρές τους μὲ τοὺς δυναμίτες, ἀλλὰ δὲν εἶχαν ποτὲ χρησιμοποιήσει ὅπλα γιὰ νὰ ἐπιτεθοῦν σὲ τράπεζα. Ὡστόσο, μοιράστηκαν τὴν εὐθύνη καὶ ἄρχισαν νὰ κάνουν σχέδια γιὰ μιὰ ἐπίθεση στὴν Τράπεζα τοῦ Μπιλμπάο. Αὐτὴ ἡ ἀπόπειρα ἀπέτυχε.

Ὁ Ζαμπαράιν, ἕνας σύνδεσμός τους μὲ τὸ Βορά, τοὺς πρότεινε νὰ ἀρκεστοῦν σὲ ὁποιαδήποτε κλοπή. Πρότεινε νὰ κλέψουν τὸν ταμία ἑνὸς ἀπὸ τὰ μεταλλουργικὰ κέντρα τοῦ Ἐιμπάρ, ὁ ὁποῖος, κατὰ πᾶσα πιθανότητα, θὰ μετέφερε σημαντικὰ ποσὰ ἀπὸ τὴν τράπεζα τοῦ Μπιλμπάο στὸ ἐργοστάσιο καὶ συνοδεύονταν μόνο ἀπὸ ἕναν ὁδηγό. Τὸ ἀπόγευμα, ὁ Ντουρρούτι καὶ οἱ σύντροφοί του σκηνοθέτησαν ἕνα δυστύχημα καὶ μπλοκάρισαν τὸν δρόμο ποὺ ὁδηγοῦσε ἀπὸ τὸ Μπιλμπάο στὸ Ἐϊμπάρ λίγο πρὶν περάσει τὸ αὐτοκίνητο τοῦ ταμία. Ἀφοῦ

ἀφόπλισαν τοὺς δύο ἄντρες, τοὺς ἄφησαν φιμωμένους στὸ πάτωμα τοῦ αὐτοκινήτου καὶ ἔφυγαν μὲ τὰ λεφτά.

Τὴν ἄλλη μέρα, ὁ τοπικὸς τύπος ἀνάφερε τὴν θρασύτατη κλοπὴ 300.000 πεσετῶν. Ἡ ἀστυνομία ὑποψιάζονταν μιὰ συμμορία ἀπὸ Καταλάνους «ἀτρακατόρες» (ληστές). Οἱ «Λὸς Ζουστικιέρος» κρύφτηκαν σ' ἕνα σπίτι στὴ συνοικία «Λὸς Σιέτε Κάλες». Τότε ὁ Ζαμπαράϊν πῆγε στὸ Ἐϊμπὰρ γιὰ νὰ βρεῖ ὅπλα καὶ ἀγόρασε 100 πιστόλια τύπου Στάρ, ἕνας τύπος ὅπλου ποὺ αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ὀνομάζονταν «τὸ πιστόλι τῶν συνδικαλιστῶν». Τὰ χρήματα ποὺ περίσεψαν χωρίστηκαν σὲ δυὸ μέρη, τὸ ἕνα ἦταν γιὰ τὸ Μπιλμπάο καὶ τὸ ἄλλο τὸ πῆρε μαζί της στὴν Σαραγκόσσα ἡ Τζουλιάνα Λοπέζ. Λίγες μέρες ἀργότερα, οἱ τρεῖς φίλοι ἔφυγαν γιὰ τὸ Λογκρόνιο, ἐπιστρέφοντας ἀργότερα στὴ Σαραγκόσσα[17].

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ὁ Ἐλεουτέριο Κουϊντονίλα, ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς ἱδρυτὲς τῆς CNT. Ὑπῆρξε δάσκαλος καὶ ἱδρυτὴς τοῦ Σοσιολιστικοῦ Κέντρου στὴ Γκιχὸν καὶ συντάκτης τῆς ἑβδομαδιαίας ἐφημερίδας Ἀ ξ ι ὸ ν Σ ο σ ι ά λ. Στὸ Συνέδριο τῆς CNT τὸ 1919, εἶχε ἤδη ἀποκηρύξει τὸν ἐξουσιαστικὸ χαρακτήρα τῆς Ρωσικῆς Ἐπανάστασης. Προσχώρησε στὴν ὁμάδα ποὺ ἦταν ἀντίθετη μὲ τὴν προσχώρηση τῆς CNT στὴν Τρίτη Διεθνή. Πέθανε σὲ ἡλικία 80 χρονῶν στὸ Μπορντώ, τὰ 1985.

2. Η CNT σύμφωνα μὲ τὸ καταστατικό της, δὲν ἀπασχολοῦσε ὑπαλλήλους οὔτε ἔμμισθους ἐργάτες. Στὰ τοπικὰ γραφεῖα της ὑπῆρχε συνήθως ἕνας φροντιστής. Αὐτοὶ οἱ κανονισμοὶ εἶχαν σὰ σκοπὸ νά κατοπολεμήσουν τὴν γραφειοκρατία στὰ συνδικάτο

3 Αὐτὴ ἡ ἀπόπειρα ἔγινε ἀπὸ τὸν Ντομίγκο Ἀσκάζο. Ὁ ἀδερφός του, Φρανθίθκο, δὲν εἶχε καμιὰ σχέση μ' αὐτήν. Ὁ κυρὸτερος λόγος γιὰ αὐτην τὴν δολοφονίο ἦτον οἱ σχέσεις τοῦ θύμοτος μὲ τὴν ἀστυνομία Εἶχε ἀποκηρύξει τοὺς στρατιῶτες ποὺ εἶχον πάρει μέρος στὴν ἐξέγερση στὸ στρατῶνα τοῦ ντὲλ Κάρμεν, τὴ νύχτα τῆς 8 πρὸς 9 Γενάρη 1920 (βλέπε Ἐ λ Κ ο μ ο υ ν ί σ τ α, Φλεβάρης 1920)

4 Τό κείμενο ποὺ εἶναι μέσα στὰ εἰσογωγικὰ καὶ τὴ συνέντευξη γενικὰ τὴν χρωστᾶμε σ' ἕνα μάρτυρο τὸ Σ. Μπ., ποὺ τώρα μένει στὴν Ἱσπανίο

5 Γεννήθηκε στὴν Χουέσκο, γιὸς μιᾶς εὔπορης οἰκογένειας, φοιτητής ἔμαθε γιὰ τὸν Ἀναρχισμὸ ἀπὸ τὸν Καθηγητὴ Ραμόν Αοιν (ποὺ σκοτώθηκε ἀπὸ τοὺς Φασίστες τὸ 1938) Ὑπῆρξε ενεργητικὸς στὸ συνδικὸτο τῶν ἐργοτῶν Τροφίμων, στὰ 1919 Σκοτώθηκε ὁπὸ τὰ στρατεύμστο τοῦ Φράνκο τὸ 1939 στὴ Βαρκελωνη.

6 Ο Μανγκάντο γράφει σχετικὰ μ' αὐτό· «Ὁποιοσδήποτε εργατης στὴν Σαραγκόσσα θὰ μποροῦσε νά κάνει αὐτὴν τὴν

άnoπειρο ένοντίον τοῦ Μπερνὸλ, γιατὶ ένεργοῦσε σὰν τύροννος μέσα στὴν Κουίμικα Α.Ε. καὶ ἀποκήρυξε τοὺς ἐργάτες που ἀνῆκαν στὴν CNT (..) δὲν ἔχουμε καμιὰ σχέση μ' αὐτην τὴν αποπειρα. Στὴν πραγματικότητα προετοιμάζομε μιὰ ἄλλη εναντιον τοῦ Τοπικοῦ Κυβερνήτη, τοῦ Κόντε ντὲ Κοέλλο. Αὐτός και ὁ Καρδινάλιος Σολντεβίλα εἶχον φέρει τὸν «πιστολερισμο» στὴν Σαραγκόσσα καθὼς καὶ τὶς μεθόδους που χρησιμοποιησε ο Μαρτινεζ 'Ανίντο στὴ Βορκελώνη».

7. Τ Κ Μ.

8 Τὸ Συνδικάτο τῶν 'Εργατῶν 'Ηλεκτρισμοῦ εἶχε αναγκάσει τὴν ετοιρεία νὰ ἀνογνωρισει τὴ συνδικαλιστική του ὀργάνωση, νὰ δώσει μιὰ οὔξηση 80ο)ο στὰ ἡμερομίσθια και νὰ κάνει δῶρο ἕνα πολτὸ σὲ κάθε ἐργάτη στὴν περίοδο τῶν βροχῶν. Στην 'Εταιρία τῶν Τρὰμ εἶχε δοθεῖ μιὰ αὔξηση στο ημερομίσθιο τῶν ἐργατῶν καθε κατηγοριας. 'Επίσης εἶχε ἀνογνωρισθεῖ καὶ τὸ συνδικάτο τους Βλέπε τὴν «'Ε λ Κ ο μ ο υ ν ί σ τ α» Νο. 14-20.

9 Βλ. σημείωση 8, Κεφάλαιο 3.

10 'Ο Πεστάνιο δημοσίευσε δυὸ ἄρθρα σχετικὰ μ αὐτὸ τὸ θέμα· «Πληροφορίες γιὰ τὴν δροστηριότητά μου στο Δεύτερο Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καὶ «Γνῶμες γιὰ τὴν Τρίτη Διεθνῆ». Αὐτὰ τὰ ἄρθρα ἐκδόθηκαν στὴ Μαδρίτη ἀπὸ τὸν οἶκο Ν ο υ έ β α Σ έ ν τ α Τὸ 1969 ὁ ἐκδοτικος οἶκος ΖΥΧ τὰ ἐξέδωσε ξανὰ (στὴν Μαδρίτη)

11. Τ.Κ.Μ και Σ. Μπ

12 Αὐτὴ ἡ ἀπόπειρα ἦταν ἔργο μιᾶς ἀναρχικῆς ομαδας τῆς Βορκελώνης, τῆς «Μεταλλούργικο». Τρία ἀπὸ τὰ μέλη της πῆγαν στὴ Μαδρίτη γιὰ νὰ τὴν ἐκτελέσουν: ὁ Πέντρο Ματέου, ὁ Λουίς Νικολάου καὶ ο Ραμὸν Καζανέλλας 'Ο Ματέου συνελήφθη στὴν Μαδρίτη ἀλλὰ οι ἄλλοι κατάφεραν νὰ ξεφύγουν. 'Αλλὰ ὁ Νικολάου παραδόθηκε στὶς 'Ισπονικὲς αρχὲς απο τοὺς Γερμανοὺς και ὁ Καζανέλλας κατέφυγε ἐξόριστος στην Ρωσία, όπου προσχώρησε στὸν Μπολσεβικισμό

'Ο Ματέου καὶ ο Νικολάου καταδικάστηκαν σὲ θάνατο, ἀλλὰ τοὺς δόθηκε χάρη και ἀπελευθερώθηκαν τὸ 1931 Αὐτὴν τὴν ἐποχή, ὁ Καζανέλλας, ποὺ εἶχε γυρίσει πρόσφατα ἀπὸ τη Ρωσία, πέθανε σ' ἕνα αὐτοκινητικὸ δυστυχημα Ο Πέντρο Ματέου εἶναι ἐξόριστος στὴν Γαλλία.

13 Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς μικρῆς παραμονῆς του στὴν Μαδρίτη ὁ Ντουρρούτι θεωρήθηκε ὕποπτος 'Αλλὰ μπορεσε νὰ πείσει τὶς ἀρχὲς ὅτι «ἦταν γόνος καλῆς οἰκογένειας, οτι βρισκόταν στὴ Μαδρίτη μὲ μιὰ φιλενάδα του καὶ ὅτι θὰ καταστρεφόταν ἡ καλὴ φήμη τῆς οἰκογένειας ἂν μαθευόταν αὐτό» «Ο ἐπιθεωρητὴς πείστηκε ἀπὸ τοὺς καλοὺς του τρόπους, ἀπὸ τὴν κομψότητά του, ἀπὸ τὸ ξενικὸ παρουσιαστικὸ του καὶ ἀπὸ τὴν φυσική του γοητεία. "Αφησε τὸν πλούσιο γιὸ καὶ τὴν ἐρωμένη του νὰ φύγουν ἐλεύθεροι». Μπουενακάζα, CAHIERS INEDITS

14. 'Ο 'Αλλέντε Σολαζὰρ ἀντικατέστησε τὸν 'Εντουάρντο Ντάτο καὶ διέταξε τὸν 'Υπουργὸ 'Εσωτερικῶν, τὸν Μαπλαγκάλ, νὰ πάρει τὰ ἀπαραίτητα μέτρα γιὰ νὰ σταματήσει η τρομοκρατία στὴ Βαρκελώνη. 'Ο τελευταῖος ἔστειλε ἕναν απεσταλμένο γιὰ νὰ πείσει τὸν Μαρτίνεζ 'Ανίντο τὸν Κυβερνήτη τῆς Βαρκελώνης, ὁ ὁποῖος τοῦ ἀπάντησε: «"Ετσι ὅπως εἶναι τὰ πράγματα, εἶναι ἀδύνατο νὰ ἀλλάξω αὐτὸ τὸ ρυθμό» Καὶ πρόσ-

θεσε· «αφοῦ ἡ Κυβέρνηση ἀντιμετωπίζει τὸ ἴδιο πρόβλημα, ν' αναλάβει ο καθένας τίς ευθύνες του».

Πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα μπορεῖ κανεὶς νά συμβουλευτεῖ τὸ βιβλίο τοῦ Χοσὲ Πεϊράτς Οι Ἀναρχικοί κι ἡ Ἱσπονική Πολιτική Κρίση καὶ τά βιβλίο τοῦ Ἀλμπέρτο Μπαροέλ: Ὁ Συνδικαλισμός στη Βαρκελώνη

15 Ὁ Ντομίγκο Ἀσκάζο ὑπονοεῖ μιά ἀπόπειρο πού ἔγινε στὸ στρατηγείο τῶν «πιστολέρος» καὶ πού εἶχε ὀργανωθεί ἀπό οκτώ αναρχικές ὁμάδες στὴν Βαρκελώνη

18. Αὐτὴ τὴ συνέντευξη χρωστᾶμε στὸν ΤΚΜ

17. Μαρτυρίο τοῦ Τ.Κ.Μ.

6. Σαραγκόσσα, 1922

Μιὰ καινούργια πολιτικὴ κρίση εἶχε ἀρχίσει νὰ δημιουργεῖται αὐτὴ τὴν ἐποχὴ στὴν Ἰσπανία. Ὁ ἀντιδημοφιλὴς πόλεμος τοῦ Μαρόκου εἶχε ἐξελιχτεῖ σὲ μιὰ πραγματικὴ συμφορά. Τὰ στρατεύματα τοῦ Στρατηγοῦ Σιλβέστρε κατατροπώθηκαν ἀπὸ τὸν στρατὸ τοῦ Ἄμπντ ἐλ - Κρὶμ καὶ στὴ μάχη τοῦ Ἀνουὰλ σκοτώθηκαν 14.000 Ἰσπανοὶ στρατιῶτες.

Ὅταν ἀνακοινώθηκε ἡ τελευταία ἥττα, στὶς 11 Αὐγούστου 1921, οἱ Ἰσπανοὶ ἦταν πολὺ ἀγανακτισμένοι καὶ ἀπαίτησαν ὄχι μόνο νὰ μπεῖ ἕνα τέλος σ' αὐτὸν τὸν πόλεμο, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ νὰ δικαστοῦν αὐτοὶ ποὺ ἦταν ὑπεύθυνοι γι' αὐτὴ τὴ σφαγὴ καθὼς καὶ οἱ πολιτικοὶ ποὺ εἶχαν εὐνοήσει τὶς ἐπιχειρήσεις στὴν Ἀφρική. Σὲ μερικὲς περιοχὲς ἡ κοινωνικὴ ἀναταραχὴ πῆρε τὴν μορφὴ ἐξέγερσης καὶ ξέσπασαν μεγάλες ἀπεργίες σ' ὅλες τὶς βιομηχανικὲς περιοχές. Τὰ ὅπλα τῆς Γκουάρντια Θιβὶλ δὲν μποροῦσαν ν' ἀναχαιτίσουν τὶς διαδηλώσεις καὶ ὁ Πρωθυπουργός, ὁ Ἀλλέντε Σαλαζάρ, αἰφνιδιασμένος, πῆγε στὸ Παλάτι γιὰ νὰ δώσει τὴν παραίτησή του στὸ Βασιλιά. Ὁ Ἀλφόνσος XIII, μὲ τὴ συνηθισμένη του περιφρόνηση γιὰ «τὸν ὄχλο», ἦταν ἕτοιμος νὰ ἀναχωρήσει γιὰ νὰ περάσει τὶς θερινές του διακοπὲς στὸ παλάτι του στὴ Ντοβίλ.

Κάλεσε τὸν Μάουρα, ζητώντας του νὰ σχηματίσει μιὰ ἰσχυρὴ κυβέρνηση ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ἐπιβάλλει τὴ σιωπὴ σ' ὅλους ἐκείνους ποὺ ἀπαιτοῦσαν μιὰ ἐξήγηση γιὰ τὴν ἐκστρατεία στὸ Μαρόκο. Καὶ τοῦ ζήτησε νὰ ὁρίσει ἕναν Ὑπουργὸ Πολέμου ἄξιο νὰ κερδίσει τὸν πόλεμο, ὄχι μόνο στὸ Μαρόκο ἐναντίον τῶν Μαροκινῶν ἀλλὰ καὶ στὴν Ἰσπανία ἐναντίον τῶν Ἰσπανῶν ἐργατῶν. Ὁ Μάουρα, ἕνας ἔξυπνος καὶ ἔμπειρος ἄντρας, κατάλαβε ὅτι ὁ Ἀλφόνσος XIII τοῦ ζητοῦσε «νὰ κάνει τὴν Ἰσπανία νὰ ὑποταχθεῖ»[1]. Σχημάτισε μιὰ κυβέρνηση καὶ διόρισε ἕναν πρώην Κυβερνήτη τῆς Σαραγκόσσα, τὸν Κόμη ντὲ Κοέλο ι Πορτουγκὰλ σὰν Ὑπουργὸ Ἐσωτερικῶν. Τὸ πολιτικό του πρόγραμμα ἦταν νὰ καταπιέσει τὴν ἐργατικὴ τάξη καὶ νὰ κάνει τὰ πράγματα εὐκολότερα γιὰ τὴν μπουρζουαζία, ἰδιαίτερα γιὰ τὴν Καταλάνικη μπουρζουαζία, ποὺ ἔδειχνε μιὰ περιφρόνηση γιὰ τὴν κεντρικὴ ἐξουσία τῆς Μαδρίτης.

Ὁ Μάουρα πέτυχε τὴν «εἰρήνευση» τοῦ ἔθνους, αὐξάνοντας τὶς δολοφονίες στὸ δρόμο, μεγαλώνον-

τας τις ἀτέλειωτες γραμμὲς τῶν φυλακισμένων, χύνοντας αἷμα στοὺς δρόμους τῆς Ἰσπανίας[2] καὶ γεμίζοντας τις φυλακὲς μὲ ἐργάτες. Ἀλλὰ ἡ προσπάθεια νὰ κατακτήσει τὴν Καταλάνικη μπουρζουαζία ἀπέτυχε ὁλοκληρωτικά. Ἡ τελευταία ἤθελε νὰ κρατήσει γιὰ τὸν ἑαυτό της τὸ Ὑπουργεῖο Οἰκονομικῶν καὶ ἐπειδὴ δὲν τὰ κατάφερε προκάλεσε μιὰ νέα κυβερνητικὴ κρίση καθὼς καὶ τὴν παραίτηση τοῦ Μάουρα τὸ Μάρτη τοῦ 1922.

Ὁ Ἀλφόνσος XIII σκέφτηκε τὸ παράδειγμα ποὺ ἔδωσαν ὁ Μουσολίνι καὶ ὁ Βίκτωρ - Ἐμμανουὴλ. Ὁ ἄνθρωπος γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἕνας στρατηγὸς μὲ φασιστικὲς τάσεις ποὺ θὰ ἔβαζε τὴ χώρα κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχό του καὶ θὰ τοῦ ἐπέτρεπε νὰ κυβερνάει εἰρηνικά. Κι ἔτσι ἔδωσε τις ἀπαραίτητες ὁδηγίες στὸν Σάντσεζ Γκουέρα. Ἀλλὰ αὐτὸς κατάλαβε ὅτι θὰ ἔμενε γιὰ λίγο μόνο καιρὸ στὴν κυβέρνηση καὶ γι' αὐτὸ περιορίστηκε νὰ κάνει μιὰ ἀνακωχὴ ἀνάμεσα στὶς τάξεις, ἐπαναφέροντας τις συνταγματικὲς ἐγγυήσεις στὶς 22 Ἀπρίλη, 1922.

Αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ἡ Σαραγκόσσα ζοῦσε μέσα στὴ τραγωδία τοῦ «πιστολερίσμο», ποὺ εἶχαν φέρει ἀπὸ τὴ Βαρκελώνη ὁ Κόμης ντὲ Κοέλο καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σολντεβίλα. Ὅταν ἄκουσαν γιὰ τὴν ἀποτυχία τοῦ Μάουρα καὶ τὴν ἀντικατάστασή του ἀπὸ τὸν Σάντσεζ Γκουέρα, αὐτὲς οἱ τοπικὲς ἀρχὲς ἀποφάσισαν νὰ ἐπιτεθοῦν πρῶτες. Πρῶτα - πρῶτα πίεσαν τὰ δικαστήρια νὰ ξεκαθαρίσουν τις ὑποθέσεις ποὺ ἦταν σὲ ἀναβολὴ καὶ νὰ καταδικάσουν αὐτοὺς ποὺ πίστευαν ὅτι ἦταν ἔνοχοι γιὰ τὴν ἀπόπειρα ἐναντίον τοῦ Μπερνὰλ καὶ αὐτοὺς ποὺ ἦταν ἀνακατεμμένοι στὴν ὑπόθεση τοῦ δημοσιογράφου Γκουτιέρεζ, καὶ νὰ τοὺς ἐπιβάλλουν τις μεγαλύτερες ποινές, ὅσο γρηγορότερα μποροῦσαν.

Ἀμέσως οἱ «Λὸς Ζουστικιέρος» ἄρχισαν ἕνα νομικὸ ἀγώνα μὲ τὴν ὑποστήριξη δικηγόρων ποὺ εἶχαν ἔρθει ἀπὸ τὴν Βαρκελώνη καὶ ἀπὸ τὴ Μαδρίτη. Ὁ Ἐντουάρντο Μπαριομπέρο, κύριος συνήγορος καὶ νομικὸς σύμβουλος τῆς CNT, ἐξέθεσε τὴν ἄποψή του στὴν ἐπιτροπὴ βοηθείας τῶν φυλακισμένων: «Μὲ τὸν Σάντσεζ Γκουέρα στὴν κυβέρνηση τὰ πολιτικὰ πράγματα θ' ἀλλάξουν καί, μὲ τὴν ἐπαναφορὰ τῶν συνταγματικῶν ἐγγυήσεων, ἡ CNT καθὼς καὶ ἡ ὑπόλοιπη ἀντιπολίτευση θ' ἐγκαταλείψουν τὴν παρανομία. Ἀλλὰ ἂν ἡ δίκη γίνει πρὶν ἀπ' αὐτὴ τὴν φιλελευθεροποίηση καὶ ἂν οἱ φυλακισμένοι καταδικαστοῦν, δὲν θὰ μπορεῖ νὰ γίνει καμιὰ

ἀναθεώρηση τῆς δίκης, παρὰ τὴν πολιτικὴ «ἀνακωχή», καὶ αὐτοὶ ποὺ καταδικάστηκαν θὰ πᾶνε στὴ φυλακὴ γιὰ πολλὰ χρόνια. Γιὰ νὰ ἐπωφεληθοῦμε ἀπ' αὐτὴ τὴν κατάσταση καὶ γιὰ νὰ ἀπελευθερώσουμε τοὺς φυλακισμένους, ὁ μόνος δυνατὸς τρόπος ὑπεράσπισης εἶναι νὰ βγεῖ ὁ λαὸς στοὺς δρόμους τῆς Σαραγκόσσα καὶ νὰ διακηρύξει τὴν ἀθωότητά τους. Μόνο αὐτὴ ἡ λαικὴ πίεση μπορεῖ νὰ κάνει τὰ πράγματα εὐνοικὰ γιὰ μᾶς».

Ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν ἀναρχικῶν ὁμάδων εἶπε κι αὐτὸς τὴ γνώμη του στὴν ἴδια ἐπιτροπή. Εἶπε ὅτι ἡ καλύτερη ὑπεράσπιση ἦταν μιὰ γενικὴ ἀπεργία καὶ βίαιες διαδηλώσεις στοὺς δρόμους. Ὁ ἀντιπρόσωπος ὅμως τῆς CNT εἶχε ἀντιρρήσεις: «Καθὼς τὰ συνδικάτα ἔχουν πάψει νὰ λειτουργοῦν, οἱ ἐργάτες δὲν θὰ ἀκολουθήσουν τὸ κάλεσμα γιὰ μιὰ γενικὴ ἀπεργία». Γιὰ νὰ τὸ ἀποφύγουν αὐτό, οἱ ἀναρχικὲς ὁμάδες ἀποφάσισαν ν' ἀναλάβουν οἱ ἴδιες τὴν εὐθύνη καθὼς καὶ τὶς συνέπειες, ἀφοῦ ἡ CNT κάλεσε ὅλους μαζὶ τοὺς ἀντιπρόσωπους τῶν συνδικάτων γιὰ νὰ μελετήσουν, σὲ μιὰ ὁλομελῆ συνεδρίαση, τὴ στάση ποὺ θὰ κρατοῦσαν στὴν Σαραγκόσσα. Ἂν οἱ ἐργάτες συμφωνοῦσαν γιὰ τὴν ἀπεργία αὐτὸ θὰ ἦταν ἕνας θρίαμβος γιὰ τὴν CNT καὶ γιὰ τοὺς φυλακισμένους. Ἂν ὅμως ἡ ἀπεργία δὲν θὰ ἦταν γενική, ἡ CNT θὰ ἐξασθένιζε καὶ οἱ ἀρχὲς θὰ εἶχαν τὰ χέρια τους ἐλεύθερα γιὰ νὰ ἐνισχύσουν τὴν καταστολή.

Ὁ Ντουρρούτι πρότεινε τὸ κάλεσμα γιὰ τὴν ἀπεργία νὰ γίνει στοὺς ἐργάτες ἀπὸ τὶς ἀναρχικὲς ὁμάδες. Σὲ περίπτωση ἀποτυχίας ἡ CNT θὰ ἦταν ὁ μόνος ὠφελημένος καὶ ἔτσι θὰ μεγάλωνε ἡ ἐπιρροή της στὶς μάζες. Ἡ πρόταση ἔγινε δεκτή. Ἦταν ἀπαραίτητο νὰ δράσουν γρήγορα, γιατὶ ἡ δίκη, γι' αὐτοὺς ποὺ εἶχαν κατηγορηθεῖ ὅτι εἶχαν κάνει τὴν ἀπόπειρα ἐναντίον τοῦ Μπερνάλ, εἶχε ὁριστεῖ γιὰ τὶς 20 τοῦ μήνα.

Στὶς 19 Ἀπρίλη μοιράστηκαν φυλλάδια ποὺ περιγράφανε τὸν χαρακτήρα αὐτῆς τῆς δίκης καθὼς καὶ τὴν ἐξέλιξή της καὶ καλοῦσαν σὲ μιὰ γενικὴ ἀπεργία καὶ μαζικὲς διαδηλώσεις μπροστὰ στὶς πόρτες τῆς φυλακῆς καὶ τοῦ δικαστηρίου. Τὴν ἑπόμενη μέρα ἡ Γκουάρντια Θιβὶλ κατέλαβε τὰ πιὸ σημαντικὰ σημεῖα στὴν πόλη καθὼς καὶ τὰ γύρω ἀπ' τὴ φυλακὴ καὶ τὰ δικαστήρια καὶ προσπάθησε νὰ διαλύσει τὸ πλῆθος μὲ πυροβολισμοὺς καὶ δυνατὲς φωνές. Τὸ τουφεκίδι συνεχίστηκε γιὰ δυὸ ὧρες, μέχρι ποὺ ἦρθε ἡ ὥρα νὰ μεταφερθοῦν οἱ φυλακισμένοι στὸ

δικαστήριο. Όταν βγῆκαν ἔξω στὸ δρόμο, τὸ μεγάλο πλῆθος τοὺς χαιρέτησε μὲ κραυγὲς ὅπως: «Ζήτω οἱ ἀθῶοι φυλακισμένοι, ζήτω ἡ CNT». Τὸ θάρρος τῶν ἐργατῶν δὲ συντρίφτηκε ἀπὸ τοὺς πυροβολισμοὺς τῆς ἀστυνομίας καὶ οἱ διαδηλωτὲς συνόδεψαν τοὺς φυλακισμένους μέχρι τὴν αἴθουσα τοῦ δικαστηρίου ποὺ γέμισε ἀμέσως».

Μόλις ἦρθαν οἱ δικαστὲς καὶ ἄρχισε ἡ ἐξέταση τῆς ὑπόθεσης, τὸ ἀκροατήριο σηκώθηκε καὶ χειροκρότησε τοὺς φυλακισμένους. Οἱ ἴδιες φωνὲς ἀκούγονταν καὶ ἀπὸ τὸν δρόμο, ὅπου ἡ ἀστυνομία ἀκόμα πυροβολοῦσε στὸν ἀέρα προσπαθώντας νὰ διαλύσει τὸ πλῆθος. Ἀμέσως ὅλοι κατάλαβαν, καὶ ἰδιαίτερα οἱ δικηγόροι ὑπεράσπισης, ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ δικαστηρίου ἦταν νὰ τελειώσουν ὅλα γρήγορα, ἴσως ἐπειδὴ τοὺς πίεζε ὁ Κυβερνήτης. Πρόβλεψαν τὸν θρίαμβο. Ὁ Ἐντουάρντο Μπαριομπέρο ἄρχισε τὴν ὑπεράσπισή του μ' αὐτὲς τὶς ἁπλὲς λέξεις «Ἀποδείξεις γιὰ τὴν ἀθωότητα τῶν πελατῶν μου; Δὲν εἶμαι ἐγὼ αὐτὸς ποὺ θὰ σᾶς τὶς δώσω. Ὅταν ὁλόκληρος ὁ πληθυσμὸς τὴν διαδηλώνει στοὺς δρόμους, ἡ ἀθωότητά τους ἔχει ἀποδειχτεῖ». Οἱ φωνὲς τοῦ κόσμου συνόδευαν αὐτὴ τὴ δήλωση. Καὶ ἀμέσως μετά, τὸ θῦμα τῆς ἐπίθεσης, ὁ Μπερνάλ, ὁμολόγησε ὅτι δὲν ἀναγνωρίζει κανέναν ἀπὸ τοὺς κατηγορούμενους σὰν δράστες αὐτῆς τῆς πράξης. Μιὰ ὥρα ἀργότερα, τὸ δικαστήριο κήρυσσε τοὺς κατηγορούμενους ἀθώους. Καὶ ὅταν τοὺς πῆραν γιὰ νὰ τοὺς πᾶνε πίσω στὴ φυλακή, τὸ πλῆθος διέλυσε τὶς ἀστυνομικὲς δυνάμεις. Φωνὲς θριάμβου ἀκούγονταν παντοῦ[3].

Στὶς 22 Ἀπρίλη 1922, ὁ Σάντσεζ Γκουέρα ἀποκατέστησε τὶς συνταγματικὲς ἐγγυήσεις. Ὁ λαὸς τῆς Σαραγκόσσα, χωρὶς νὰ περιμένει τὴν ἐπίσημη ἄδεια γιὰ τὸ ἄνοιγμα τῶν τοπικῶν συνδικάτων, ἄρχισε ἀμέσως νὰ ξαναζωντανεύει τὶς συνδικαλιστικές του δραστηριότητες. Ἡ ἀποκατάσταση τῶν ἐγγυήσεων, ἰδιαίτερα στὴ Βαρκελώνη, δημιούργησε τὸ κλίμα μιᾶς πραγματικῆς ταξικῆς γιορτῆς. Τὰ γραφεῖα τῶν συνδικάτων ἄνοιξαν καὶ οἱ «ντετένιντος κουμπερνατίβος» (πολιτικοὶ κρατούμενοι) ἀπέκτησαν τὴν ἐλευθερία τους· ὁ λαὸς μποροῦσε πάλι νὰ ἐκφραστεῖ ἐλεύθερα καὶ οἱ ἐφημερίδες τῶν ἐργατῶν μποροῦσαν ν' ἀρχίσουν νὰ ἐκδίδονται ξανά.

Στὴ Βαρκελώνη κάθε συνδικάτο πραγματοποίησε μιὰ γενικὴ συνέλευση στοὺς κινηματογράφους ἢ στὰ θέατρα ποὺ εἶχαν νοικιαστεῖ γι' αὐτὸ τὸ σκο-

πό. Μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ σημαντικὲς ἦταν αὐτὴ ποὺ ἔγινε ἀπὸ τὸ Συνδικάτο τῶν Ξυλεργατῶν στὸ θέατρο Βικτώρια, ὅπου διαβάστηκε ἕνας κατάλογος μὲ τὰ ὀόματα 107 μελῶν τῆς Συνομοσπονδίας ποὺ εἶχαν δολοφονηθεῖ ἀπ' τοὺς «πιστολέρος». Ὁ Λιμπέρτο Καλλέχα (Μάρκο Φλόρο) διάβασε τὰ ὀνόματα τοῦ Ἐθέλιο Μπόαλ, τοῦ Ἀντόνιο Φελιού, τοῦ Ραμὸν Ἄρκ καὶ ἄλλων[4].

Στὰ ἄλλα Καταλάνικα συνδικάτα γίνονταν ὅλο καὶ περισσότερες παρόμοιες συγκεντρώσεις. Ἐκλέχτηκαν ὑπεύθυνοι συνδικαλιστὲς καὶ τερματίστηκαν οἱ ἀντιδημοκρατικὲς διαδικασίες ποὺ ὑπῆρξαν ἀναπόφευκτες στὴν περίοδο τῆς παρανομίας. Ἡ CNT βρῆκε ἀμέσως τὰ παλιά της μέλη καὶ ἐνίσχυσε περισσότερο τὶς γραμμές της. Ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπίσει πολὺ γρήγορα ἕνα δύσκολο πρόβλημα, τὶς σχέσεις της μὲ τὴν Τρίτη Διεθνή[5]. Γιὰ νὰ ξεκαθαρίσουν τὴ σύγχυση, ἡ καινούργια Ἐθνικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ ὁ Χουὰν Πεϊρό, ὁ νέος γραμματέας, ἀποφάσισαν νὰ ὀργανώσουν ἕνα νέο συνέδριο. Ἀλλὰ πῶς θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ καλέσουν ἕνα συνέδριο ὅταν, παρὰ τὴν νομιμότητα τῆς συνδικαλιστικῆς δουλειᾶς, ἡ CNT ἦταν παράνομη ἐθνικὴ ὀργάνωση; Γιὰ ν' ἀντιμετωπίσει αὐτὴ τὴ δυσκολία, ἡ νέα Ἐθνικὴ Ἐπιτροπὴ χρησιμοποίησε ἕνα τέχνασμα. Ζήτησε ἀπὸ τὸν Κυβερνήτη τῆς Σαραγκόσα νὰ τοὺς ἐπιτρέψει νὰ ὀργανώσουν ἕνα ἐθνικὸ συνέδριο στὶς 11 Ἰούνη 1922, γιὰ νὰ συζητήσουν τὰ κοινωνικὰ προβλήματα τῆς Ἰσπανίας. Τὴν ἔναρξη τοῦ συνεδρίου ἔκανε ὁ Βικτοριάνο Γκραθία στὸ ὄνομα τῶν ἐργατῶν τῆς Ἀραγωνίας. Μετὰ μίλησε ὁ Χουὰν Πεϊρό, ἀπευθύνοντας τὸν χαιρετισμό του στὴν Ἰσπανικὴ ἐργατικὴ τάξη. Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Κυβέρνησης κατάλαβε πολὺ γρήγορα τὴ φύση τοῦ συνέδριου καὶ ἐκμεταλλευόμενος ἕνα γεγονός, προσπάθησε νὰ τερματίσει τὴ συνεδρίαση. Ὁ Γκραθία τοῦ εἶπε τότε ὅτι «ἡ ἐργατικὴ τάξη τῆς Σαραγκόσσα δὲν μποροῦσε νὰ ἀνεχτεῖ τέτοια πρόκληση» καὶ τὸν ἀπείλησε μὲ μιὰ γενικὴ ἀπεργία. Ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Κυβέρνησης ἀναγκάστηκε νὰ ὑποχωρήσει καὶ ἡ συνεδρίαση συνεχίστηκε. Τέλειωσε μὲ μιὰ συγκέντρωση στὴν Πλάζα ντὲ Τόρος.

Στὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς συνεδρίασης μελετήθηκε ἐκτενῶς τὸ πρόβλημα τῆς Τρίτης Διεθνοῦς. Ὁ Χιλάριο Ἀρλάντις[6] ἐπέμενε ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποί του, ποὺ εἶχαν ἐκλεγεῖ ἀπ' τὴν Ὁλομέλεια τῆς Λερίντα, ἦταν οἱ ἀληθινοὶ ἀντιπρόσωποι. Ὁ Γκαστὸν Λεβὰλ καὶ ὁ Πεστάνια ἔδωσαν πλήρεις ἀναφορὲς

γιὰ τὴν παραμονὴ τους στὴ Μόσχα. Μετὰ «τὸ Συμβούλιο ἀποφάσισε ὅτι ἡ ἀντιπροσωπεία τῶν Νίν, Μαουρὶν καὶ 'Αρλάντις εἶχε ἐκμεταλλευτεῖ τὴν ἐμπιστοσύνη τῆς CNT, ἐπωφελούμενη ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ CNT εἶχε ἀναγκαστεῖ νὰ βγεῖ στὴν παρανομία». 'Επικύρωσε τὶς συμφωνίες τοῦ Συμβούλιου τοῦ Λογκρόνο καὶ ἐνέκρινε τὴν ἀναφορὰ τοῦ "Αντζελ Πεστάνια. 'Ο 'Αντρὲ Νὶν ἀνακλήθηκε ἀπὸ ἀντιπρόσωπος τῆς CNT στὴν Κόκκινη Διεθνῆ (ISR). 'Αφοῦ μελέτησαν τὰ περίφημα «21 ἄρθρα», τὸ Συμβούλιο ἀποφάσισε ὅτι ἦταν ἀδύνατο νὰ συνεχίσουν νὰ συμμετέχουν σ' αὐτὴ τὴν Διεθνή. 'Αντίθετα προτάθηκε νὰ προσχωρήσουν στὴ Διεθνὴ "Ενωση 'Εργαζόμενων (ΑΙΤ), ποὺ εἶχε ἀναδιοργανωθεῖ πρόσφατα στὸ Βερολίνο. Τὸ Συμβούλιο δὲν ἦταν σὲ θέση νὰ πάρει μιὰ ἀπόφαση πάνω σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα καὶ εἰδοποίησε τὰ συνδικάτα νὰ ψηφίσουν γι' αὐτό, κάτι ποὺ ἦταν ἀπαραίτητο πρὶν προσχωρήσουν στὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνή[7].

Οἱ συζητήσεις καὶ τὰ συμπεράσματα τῆς Συνδιάσκεψης ἔγιναν γνωστὰ σὲ μιὰ συγκέντρωση ποὺ ἔγινε στὴν Πλάζα ντὲ Τόρος, στὴ Σαραγκόσσα. 'Ο Σαλβαντὸρ Σεγκουί, ποὺ εἶχε ἐκλεγεῖ γενικὸς γραμματέας, ἀποκήρυξε τὴν κυβερνητικὴ καταστολὴ σ' ἕνα πύρινο λόγο του. «Κατηγορῶ τὴν Κυβέρνηση σὰν ὑπεύθυνη γιὰ τὴν τρομοκρατία τῶν ἐτῶν 1920 μέχρι 1922». Μετὰ μίλησε ὁ Βικτοριάνο Γκραθία, ἀπαιτώντας τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ Φρανθίθκο 'Ασκάζο, θύματος τῶν δολοπλοκιῶν τοῦ Πέντρο 'Απαρίθιο, ἀρχηγοῦ τῆς ἀστυνομίας. 'Ο Τύπος ἀνάφερε τὴν σημαντικὴ πολιτικὴ διάσταση αὐτῆς τῆς συγκέντρωσης. 'Η Σολινταριντὰτ 'Ομπρέρα τῆς Βαρκελώνης ἔγραψε στὸ κύριο ἄρθρο της: «Αὐτοὶ ποὺ σκοτώσατε εἶναι ζωντανοὶ καὶ παρόντες».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 «Μέτερ α Εσπανια ἐν σιντaύρα», μιὰ ἔκφραση ποὺ χρησιμοποιήθηκε από πολλούς ιστορικους, μεταξυ τῶν οποίων και ο Αλμπέρτο Μπαραὲλ στό O C

2 Αὐτοι που καταδικαζαντον σέ φυλάκιση συνοδευονταν από τὴν Γκουαρντια Θιβιλ δεμένοι μεταξυ τους μὲ ἁλυσίδες στά πόδια καί ὁπο κεῖ προῆλθε ὁ ὅρος «ὁλυσιδα τῶν φυλακισμενων».

3 Σ' αυτό το σημείο ἀκολουθοῦμε τὴν μαρτυρία τοῦ Κλέμεντ Μανγκάντα Σάν μέλος τῶν «Λός Ζολιτικιέρος» που ἦταν καί σάν φυλακισμένος με τὴν κατηγορια τῆς απόπειρας εναντίον τοῦ Χοσέ Μπερνάλ, ἡ συνεισφορά του εἶναι πολύτιμη

4. Βαλεντὶν Ρουά, Ο C.

5 'Εθέλιο Μπόαλ, Γενικός Γραμματέας τῆς CNT' συνελήφθη μαζί μὲ ἄλλα μέλη τῆς 'Εθνικῆς 'Επιτροπῆς. 'Ο 'Αντρὲ Νὶν και ο Χοακιν Μαουρίν, καὶ οἱ δύο ἐνθουσιώδεις ὑποστηρικτές τῆς Ρωσικῆς 'Επανάστασης μπῆκαν στὴν 'Εθνικὴ 'Επιτροπή Λιγο καιρό ἀργότερα πῆραν προσκλήσεις γιὰ νὰ πάρουν μέρος στὸ Συμβούλιο τῆς Κόκκινης Διεθνοῦς 'Ενωσης, ποὺ θὰ γινόταν τον 'Ιούνη τοῦ 1921. Μιὰ ομάδα ἀγωνιστῶν συναντήθηκε τὸν 'Απριλη στὴν Βαρκελώνη (η 'Ολομέλεια τῆς Λερίντα ὅπως λανθασμένα ὀνομάστηκε) καὶ χωρίς νὰ πάρει ὑπόψη της τὴν ἀναφορὰ τοῦ Πεστάνια, σχημάτισε μιὰ ἀντιπροσωπεία ἀποτελούμενη ἀπὸ πέντε μέλη, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦταν καὶ ὁ 'Αντρὲ Νίν, ὁ Χοακὶν Μαουρίν καὶ ὁ Χιλάριο 'Αρλάντις. Οἱ 'Αναρχικὲς ὁμαδες πρόσθεσαν κι ἕναν παρατηρητὴ στὴν ἀντιπροσωπεία, τὸν Γκαστὸν Λεβάλ, ἕναν νεαρό Γάλλο ποὺ δροῦσε στὶς 'Αναρχικὲς ὁμαδες τῆς Καταλωνίας.

"Ενα ἐθνικὸ συνέδριο τῆς CNT ποὺ ἔγινε στὸ Λαγκρόνα, τὸν Αὔγουστο τοῦ 1921, ἀπόρριψε αὐτὴ τὴν ὁλομέλεια σὰν παράνομη. Οἱ ἀντιφατικὲς συμφωνίες, ἡ μυστικότητα ποὺ ἀπατελοῦσε τώρα μιὰ ἀναγκαιότητα στὴν 'Ισπανία, ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν φιλομπολσεβίκων καὶ τὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον ποὺ ἔδειχναν ὁ Λένιν καὶ ὁ Τρότσκυ γιὰ νὰ κατακτήσουν τὴν ὀργάνωση τῆς CNT, ὅλ' αὐτὰ δημιούργησαν μιὰ πολὺ μεγάλη σύγχυση μέσα στὶς γραμμὲς τῆς CNT

6. 'Ο 'Αντρὲ Νὶν καὶ ὁ Χοακὶν Μαουρὶν ἔμειναν στὴ Ρωσια 'Ο πρῶτος πῆρε τὴν θέση τοῦ Διεθνοῦς Γραμματέα τῆς ISR 'Ο Ρουίζ, ὁ Χιλάριο 'Αρλάντις καὶ ὁ Γκαστὸν Λεβὰλ ἐπέστρεψαν.

7 Γιὰ τὴν ἀναφορὰ τοῦ Γκαστὸν Λεβὰλ μπορεῖ κανεὶς νὰ προσφύγει στὸ Οὔτε Θεός Οὔτε 'Αφέντης, τοῦ Ντανιέλ Γκερέν, 'Εκδόσεις ντὲ Ντέλφ, Παρίσι 1964, σελ. 57 Γιὰ τὸν Πεστάνια μπορεῖ κανεὶς νὰ συμβουλευτεῖ τὰ ἄρθρα ποὺ ἤδη ἀναφέρθηκαν καὶ γενικὰ τὰ ἔργα τοῦ Χοσὲ Πεϊράτς καὶ τοῦ Μανουὲλ Μπουενακάζα 'Ασχολήθηκαν μ' αὐτὸ τὸ πρόβλημα καὶ μὲ τὸ Συνέδριο τοῦ 1919 πολὺ ἐκτεταμένα.

7. «Λὸς Σολιντάριος»

Ὁ Φρανθίθκο Ἀσκάζο βγῆκε ἀπὸ τὴ φυλακὴ πολὺ γρήγορα, χάρη στὴν ἐργατικὴ κινητοποίηση. Ἀφοῦ ἀπελευθερώθηκε, μίλησε πολὺ σύντομα σὲ μιὰ συγκέντρωση γιὰ νὰ καταγγείλει τὶς ἀστυνομικὲς μηχανορραφίες τοῦ Ἀπαρίθιο καὶ τῆς κλίκας του. Ἡ μπουρζουαζία ἐκδικήθηκε μποϋκοτάροντας τὸν Ἀσκάζο. Οἱ ἐργάτες τὸ ὀνόμασαν αὐτὸ «ἡ ἀνακωχὴ τῆς πείνας». Ὁ Ἀσκάζο μὲ τὴ συνηθισμένη του ἐνεργητικότητα, ἐναντιώθηκε σ' αὐτὴ τὴν κήρυξη πολέμου. Στὴν 1η συνεδρίαση τῶν «Ζουστικιέρος», μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσή του, συνάντησε τὸν Ντουρρούτι καὶ τὸν Τόρες Ἐσκαρντίν. Τὰ προβλήματα ποὺ ἔπρεπε νὰ συζητηθοῦν ἦταν σημαντικά. Ἕνα ἀπ' αὐτὰ θὰ ἔβαζε σὲ δοκιμασία τὴν ἰδεολογικὴ ἑνότητα τῆς ὁμάδας. Ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ἰνοσέντιο Πίνα εἶχαν διαφορετικὲς ἀπόψεις πάνω στὸ ζήτημα. Ὁ δεύτερος πίστευε σὲ μιὰ Μπολσεβίκικη ἐπαναστατικὴ πρωτοπορία. Εἶχε ἀκόμη προτείνει στοὺς συντρόφους του νὰ ὀργανωθοῦν σὰν «ἐπαγγελματίες ἐπαναστάτες»[1]. Ὁ Ντουρρούτι εἶχε τελείως διαφορετικὲς ἰδέες, ὄχι μόνο σχετικὰ μὲ τὸν ρόλο τῆς πρωτοπορίας ἀλλὰ ἀκόμη καὶ σχετικὰ μὲ τοὺς «ἐπαγγελματίες ἐπαναστάτες». Γι' αὐτόν, ὁ πραγματικὸς ἀρχηγὸς τῆς ἐπανάστασης ἦταν τὸ προλεταριάτο καὶ ἂν οἱ ἀναρχικὲς ὁμάδες εἶχαν κάποια ἐπιρροή, αὐτὸ συνέβαινε μόνον ἐξαιτίας τοῦ ριζοσπαστισμοῦ τους. «Οἱ μεγάλοι θεωρητικοί», εἶπε ὁ Ντουρρούτι, «ἔχουν πάρει τὶς ἰδέες τους ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ προλεταριάτου, γιατὶ αὐτὸ ἐξεγείρεται ἀπὸ ἔνστικτο καὶ ἀπὸ ἀνάγκη. Ἡ κατάστασή του σὰν ἐκμεταλλευόμενη τάξη, τοῦ ἐπιβάλλει τὴν ἀνάγκη νὰ ἀγωνιστεῖ γιὰ τὴν δική του χειραφέτηση».

Ὁ ἀγώνας γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι βασισμένος σὲ μιὰ ὀργάνωση τῆς ὁποίας τὸ κύριο ἐλατήριο θὰ ἦταν ἡ ἀλληλεγγύη. Γιὰ τὸν Ντουρρούτι, ἡ κοινωνικὴ ἱστορία τῆς Ἰσπανίας ἔδειξε ὅτι, πρὶν οἱ θεωρητικοὶ παρουσιάσουν λύσεις ἢ ντιρεκτίβες στὸ προλεταριάτο, αὐτὸ εἶχε ἤδη βρεῖ τὸ μέσο γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσή του μέσα ἀπὸ τὶς ὁμοσπονδίες τῶν ἐργατῶν καὶ ἀπὸ τὶς ὁμάδες τῶν ἐργοστασίων. Καὶ ἡ ἐπέμβαση τῶν «ἐπαγγελματιῶν ἐπαναστατῶν» μόνο ἕνα ἀποτέλεσμα θὰ μποροῦσε νὰ φέρει, θὰ ἐπιβράδυνε τὴ διαδικασία τῆς πολιτικῆς ὡρίμανσης τοῦ προλεταριάτου. Συνεπῶς, ὁ σκοπὸς τοῦ ἀναρχικοῦ ἦταν νὰ μπορέσει νὰ καταλάβει αὐτὴ τὴν φυσικὴ διαδικασία. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα, τὸ νὰ ξεχωρίζει κανεὶς τὸν ἑαυτό του ἀπὸ

τὴν ἐργατικὴ τάξη μὲ τὴν δικαιολογία ὅτι τὴν ὑπηρετεῖ καλύτερα, σήμαινε προδοσία καὶ τὸν πρόλογο τῆς γραφειοκρατικοποίησης, δηλαδὴ μιὰ νέα μορφὴ κυριαρχίας[2].

Ὁ Ἀσκάζο γοητεύτηκε ἀπὸ τὴ σκέψη καὶ τὴν προσωπικότητα τοῦ Ντουρρούτι. Εἶχε ἐκθέσει τὶς δικές του ἀπόψεις σ' ἕνα ἄρθρο ποὺ εἶχε δημοσιεύσει ἡ Β ο λ ο υ ν τ ά τ, μὲ τίτλο «Κόμμα ἢ ἐργατικὴ ὀργάνωση»[3]. Οἱ ἰδέες του συμπίπτανε μ' ἐκεῖνες τοῦ Ντουρρούτι. Καὶ οἱ δύο ἔβαζαν χαλινάρι στὴν Μπολσεβικοποίηση καὶ σὲ ἄλλες διαστρεβλώσεις ποὺ προέρχονταν ἀπὸ μιὰ λαθεμένη ἀντίληψη τῆς Ρωσικῆς Ἐπανάστασης.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς συγκέντρωσης, ἀπ' ὅπου γιὰ λόγους ἀσφάλειας ἔφυγαν δύο - δύο, ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ἀσκάζο ἔφυγαν μαζί. Αὐτὸ ἦταν ἡ ἀρχὴ μιᾶς δυνατῆς φιλίας, ἡ ὁποία ἀργότερα ἔμελλε νὰ ἐνισχυθεῖ ἀπὸ μιὰ σειρὰ περιστάσεων. Οἱ διαφορὲς στοὺς χαρακτῆρες τους φανέρωναν μόνο καλύτερα τὴν ὁμοιότητα ἀνάμεσα στοὺς δύο ἄντρες. Ὁ Ἀσκάζο, μικρόσωμος, λεπτός, νευρικός· ὁ Ντουρρούτι, ἀθλητικὸς καὶ ἤρεμος. Ὁ Ἀσκάζο μὲ τὸ τεταμένο καὶ φιλύποπτο βλέμμα του, φαινόταν ἀντιπαθητικὸς μὲ τὴν πρώτη ματιά· ὁ Ντουρρούτι, ἀντίθετα, ἀκτινοβολοῦσε συμπάθεια. Ψυχρὸς ὑπολογισμός, λογικὴ καὶ δυσπιστία στὸν ἕνα· πάθος καὶ ὀπτιμισμὸς πίσω ἀπὸ μιὰ φαινομενικὰ ἤρεμη ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση στὸν ἄλλο. Ἂν ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ ὁ Ντουρρούτι δόθηκε ὁλοκληρωτικὰ στὴ φιλία μὲ τὸν Ἀσκάζο, αὐτὸς δείχτηκε πιὸ συγκρατημένος, περιμένοντας νὰ γνωρίσει τὸν Ντουρρούτι καλύτερα. Ἀλλὰ μόλις δημιουργήθηκε ἕνα κλίμα ἀπόλυτης ἐμπιστοσύνης, ἀπὸ τὸν διάλογο μεταξὺ τῶν δύο ἐπαναστατῶν γεννήθηκαν μεγαλεπίβολα σχέδια.

Μιὰ μέρα πῆραν ἕνα γράμμα ἀπὸ τὸν ἀδερφὸ τοῦ Φρανθίσκο Ἀσκάζο, τὸν Ντομίγκο, ποὺ περιέγραφε τὴν κατάσταση στὴ Βαρκελώνη: «Ἡ ἠρεμία εἶναι ψεύτικη καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ διακρίνει τὰ σημάδια τῆς τραγωδίας. Ὁ πιστολερίσμο τοῦ ἀφεντικοῦ πῆρε τώρα μιὰ καινούργια μορφή, μὲ τὴ δημιουργία μιᾶς ἀντιένωσης, τῆς ὁποίας τὰ μέλη απολαμβάνουν τὰ ἴδια προνόμια ποὺ ἀπολάμβαναν νωρίτερα οἱ πιστολέρος ποὺ συγκρότησε ὁ Μπράβο Πορτίλλο. Ἂν οἱ ἡγέτες τῆς CNT πιστεύουν σ' αὐτὴν τὴν ἠρεμία, οἱ ἀναρχικὲς ὁμάδες, κατὰ τὴ γνώμη μου, δὲν εἶναι ἀνόητες ἀφοῦ προετοιμάζονται γιὰ μιὰ νέα ἐπίθεση, ποὺ θὰ ξεσπάσει ὅπου νἆναι ἐναντίον τοῦ ἐργατικοῦ συνδικαλισμοῦ. Αὐτὸς ὁ νέ-

ος ἀγώνας θὰ εἶναι ἀποφασιστικὸς καὶ θὰ πέσουν πολλοὶ συντρόφοι μας, ἀλλὰ δὲν μποροῦμε νὰ τὸ ἀποφύγουμε». Συμβούλεψε τὸν Φρανθίσκο νὰ μείνει στὴ Σαραγκόσσα μέχρι νὰ ἐπέρθει μιὰ ὁλοκληρωτικὴ ἀλλαγὴ στὴ Βαρκελώνη[4]. Ἀλλὰ ἡ Βαρκελώνη τραβοῦσε τὸν Ντουρρούτι καὶ τὸν Ἀσκάζο σὰν μιὰ ἐρωμένη καὶ ἔτσι ἀνακοίνωσαν στὴν ὁμάδα τὴν ἀπόφασή τους νὰ πᾶνε ἐκεῖ. Ὁ Τόρες Ἐσκαρντίν, ὁ Γκεγκόριο Σουμπερβιέλα καὶ ὁ Μαρθελίνο ντὲ Κάμπο ἀποφάσισαν νὰ πᾶνε μαζί τους. Μ' ἕνα νέο ὄνομα, «Κρισόλ», οἱ πέντε φίλοι ἄρχισαν μιὰ καινούργια ζωὴ τὸν Αὔγουστο τοῦ 1922.

Ὅταν ἔφτασαν στὴ Βαρκελώνη ἔμαθαν ὅτι οἱ «πιστολέρος» εἶχαν ἐπιτεθεῖ στὸν φημισμένο ἀναρχικό, Ἄντζελ Πεστάνια, λίγες ὧρες νωρίτερα· ἕνα γεγονὸς ποὺ ἔκανε τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς Βαρκελώνης πιὸ ἀποπνικτικὴ σ' αὐτὲς τὶς καυτὲς μέρες τοῦ Αὐγούστου 1922[5]. Σὰν ἀπάντηση, οἱ ἐργάτες τῆς Καταλωνίας ἀποφάσισαν νὰ κάνουν γενικὴ ἀπεργία. Μιὰ ὁμάδα ἀπὸ Καταλάνους διανοούμενους δημοσίευσε μία ἐπίκριση ἐνάντια στοὺς ἡγέτες τῆς μπουρζουαζίας καὶ τὶς πράξεις τους. Στὸ Κοινοβούλιο, ὁ Σοσιαλιστὴς βουλευτής, Ἰνταλέθιο Πριέτο, τοὺς κατηγόρησε ἐπίσης, ἀπαιτώντας τὴν ἀπομάκρυνση τοῦ Μαρτίνεζ Ἀνίντο ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση. Ὁ Πρόεδρος, Σάντσεζ Γκουέρα, πιεζόμενος ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση καὶ ἀπὸ τὸ κύμα τῆς λαϊκῆς ἀγανάκτησης, ἀναγκάστηκε νὰ ἐπέμβει. Ἀπὸ τότε «τὸ ἄστρο τοῦ Μαρτίνεζ Ἀνίντο ἄρχισε νὰ χάνει τὴν λάμψη του»[6]. Ὡστόσο, ὁ «πιστολερίσμο» συνέχιζε νὰ ὑπάρχει καὶ νὰ δρᾶ μέσω τῶν «ἐλεύθερων συνδικάτων», τῶν ὀργανώσεων ποὺ εἶχαν δημιουργηθεῖ καὶ χειραγωγηθεῖ ἀπὸ τ' ἀφεντικὰ κι ἀκόμη ἦταν προστατευμένος τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ προσπαθοῦσε νὰ εἰσάγει τὸν Καθολικὸ συνδικαλισμό. Ὁ Ραμὸν Σέιλς, ποὺ ἦταν ὁ ὀργανωτής τους, ἤθελε νὰ τοὺς κάνει ἀνταγωνιστὲς τῆς CNT. Ὄντας παλιότερα ἀρχηγὸς τῶν «πιστολέρος», ἐπέβαλε σ' αὐτὰ τὰ σωματεῖα τὸν δικό του τρόπο συμπεριφορᾶς. Οἱ ἐργοδότες ἀπαιτοῦσαν ἀπὸ τοὺς ὑπαλλήλους τους νὰ γίνουν μέλη αὐτῶν τῶν νέων συνδικάτων καὶ νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὰ μέλη τῆς CNT. Οἱ «πιστολέρος» ὑποστήριζαν τὶς μεθόδους τους μὲ τὴν τρομοκρατία στοὺς δρόμους καὶ τὰ ἐργοστάσια. Ὅσο γιὰ τὸν Μαρτίνεζ Ἀνίντο, συνέχιζε νὰ καταδιώκει τὰ συνδικάτα τῆς Συνομοσπονδίας, παρὰ τὴν πολιτικὴ τῆς ἀνακωχῆς ποὺ εἶχε υἱοθετήσει ἡ κεντρικὴ κυβέρνηση. Ὅλ' αὐτὰ δημιούργησαν μιὰ κατάσταση ἀμείλικτου πολέμου.

Ἡ πλειοψηφία τῆς Καταλάνικης Ἰντελιγκέντσιας, μὲ ἀρχηγὸ τὸν Φρανθίθκο Μασία[7], ἦταν ἀντίθετη μ' αὐτὴ τὴν κατάσταση πραγμάτων καὶ γιὰ μιὰ φορὰ ἀκόμη ὑποστήριξε τὴν «αὐτονομία». Αὐτὴ ἡ τοποθέτηση βοηθοῦσε τὴν CNT, ποὺ ἦταν ἀναγκασμένη νὰ ἐπιζήσει μέσα ἀπὸ τὴ βία. Τὸ πιὸ δραστήριο κέντρο της ἦταν τὸ Συνδικάτο τῶν Ξυλουργῶν στὴν ὁδὸ Σὰν Πάμπλο, ὅπου συναντιόνταν οἱ πιὸ ριζοσπάστες ἀγωνιστές, οἱ ἀναρχοσυνδικαλιστές. Σ' αὐτὸ τὸ συνδικάτο ὁ Ντουρρούτι καὶ οἱ σύντροφοί του δημιούργησαν μιὰ φιλία μὲ τοὺς Καταλάνους ἀγωνιστές. Ἀργότερα, τὸν Ὀκτώβρη τοῦ 1922, σχημάτισαν μαζί τους τὴν περίφημη ὁμάδα τῶν «Σολιντάριος»[8].

Αὐτοὶ οἱ ἀγωνιστὲς ἑνώθηκαν γιὰ τρεῖς λόγους: «γιὰ ν' ἀντιμετωπίσουν τὸν «πιστολερισμο», γιὰ νὰ διατηρήσουν τὶς συνδικαλιστικὲς μορφὲς τῆς CNT καὶ γιὰ νὰ θεμελιώσουν μιὰν ἀναρχικὴ ὁμοσπονδία ποὺ θὰ ἕνωνε ὅλες τὶς ὁμάδες, ποὺ εἶχαν μιὰ στενὴ ἰδεολογικὴ συγγένεια ἀλλὰ ποὺ ἦταν σκορπισμένες σ' ὁλόκληρη τὴ χερσόνησο»[9]. Στὰ μάτια τους τὸ πρόβλημα τῆς ὀργάνωσης ἔρχονταν πρῶτο καὶ ἦταν μιὰ ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ τὸ θρίαμβο τῆς ἐπανάστασης. Ἀκόμη καὶ ὁ ἀγώνας ἐναντίον τῆς μπουρζουαζίας καὶ τῆς τρομοκρατίας ἐρχόταν σὲ δεύτερη μοίρα. Ἔβγαλαν μιὰ ἑβδομαδιαία ἐφημερίδα, τὴν Κ ρ ι σ ὸ λ καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἄρχισαν νὰ γράφουν σ' αὐτὴν ὁ Μπάρθ, ἕνας Γάλλος ἐξόριστος, ὁ Φελίπε Ἀλαΐζ, ὁ Λιμπέρτο Καλλέχα, ὁ Τόρες Τρίμπο καὶ ὁ Φρανθίθκο Ἀσκάζο.

Ἡ ὁμάδα ἀποφάσισε νὰ ἐπιτεθεῖ στὸν Μαρτίνεζ Ἀνίντο καὶ στὸν Ἀρλέγκουι, ποὺ ἦταν ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν ἀντεργατικὴ πολιτική. Εἶχαν ἤδη ἀρχίσει νὰ κάνουν σχέδια ὅταν ἔμαθαν ὅτι αὐτοὶ οἱ δύο στρατιωτικοὶ εἶχαν ὀργανώσει μιὰ ψεύτικη ἀπόπειρα ἐναντίον τους, γιὰ νὰ προσπαθήσουν νὰ δικαιολογήσουν τὴν πολιτικὴ τῆς τρομοκρατίας τους στὰ μάτια τῆς Μαδρίτης. Ἕνας δημοσιογράφος τοῦ Καταλάνικου Τύπου εἶχε ματαιώσει τὴ συνωμοσία τους τηλεφωνώντας στὸν Πρόεδρο τοῦ Συμβουλίου ὅτι «ὁ Μαρτίνεζ Ἀνίντο εἶχε προετοιμάσει μιὰ ψεύτικη ἐπίθεση ἐναντίον του γιὰ νὰ τὴν χρησιμοποιήσει σὰ δικαιολογία καὶ νὰ αἱματοκυλίσει τοὺς συνδικαλιστὲς ἀγωνιστές». Ὁ Σάντσεζ Γκουέρα ἀνησύχησε μὲ τὴν τροπὴ ποὺ ἔπαιρναν τὰ πράγματα στὴ Βαρκελώνη καὶ τηλεφώνησε στὸν Μαρτίνεζ Ἀνίντο τὸ πρωῒ τῆς 24 Ὀκτώβρη γιὰ νὰ τοῦ πεῖ ὅτι «σύμφωνα μὲ μερικὲς ἀξιόπιστες πληροφορίες ποὺ ἔφτα-

σαν στὴ Μαδρίτη, ὁ συνταγματάρχης 'Αρλέγκουι, μετὰ ἀπ' αὐτὰ ποὺ ἔγιναν, δὲν μποροῦσε νὰ συνεχίσει νὰ ἀσκεῖ τὰ καθήκοντά του». Διέταξε τὸν 'Ανίντο νὰ μεταβιβάσει τὴν διοίκηση τῆς ἀστυνομίας στὸν διοικητὴ τῆς Γκουάρντια Θιβίλ. 'Ο Μαρτίνεζ, ἀφοῦ ἀπάντησε ὅτι «δὲν μποροῦσε νὰ ὑπακούσει στὶς διαταγὲς τῆς Μαδρίτης» ἄκουσε ἀπ' τὸν Πρόεδρο ὅτι ἀπολύεται καὶ ἔπρεπε νὰ παραδώσει τὴν κυβέρνηση τῆς ἐπαρχίας στὸν 'Αρχιδικαστή[10]. Αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ στὰ πρόσωπα ποὺ ἀσκοῦσαν τὸν ἔλεγχο, ἀνάγκασε τὸν Σάντσεζ Γκουέρα νὰ κάνει οὐσιαστικὲς τὶς συνταγματικὲς ἐγγυήσεις στὴν Καταλωνία καὶ ἔτσι μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο, ἔφερνε τὴν ὁμαλότητα στὴν πολιτικὴ καὶ συνδικαλιστικὴ ζωὴ αὐτῆς τῆς περιοχῆς.

Οἱ «Λὸς Σολιντάριος» ἐκμεταλλεύτηκαν αὐτὴ τὴ κατάσταση γιὰ νὰ κάνουν ἕνα ἀναρχικὸ συνέδριο τῆς περιοχῆς Καταλωνίας. 'Η συμμετοχὴ ἦταν ἐνεργητικὴ κι ἔγινε ἀπόλυτα φανερὸ ὅτι οἱ περιφερειακὲς ὁμάδες δὲν ἦταν ἀδιάφορες γιὰ τὰ ὀργανωτικὰ σχέδια ποὺ ὑποστήριζαν οἱ «Σολιντάριος» στὴν Κ ρ ι σ ό λ. Σχηματίστηκε μιὰ περιφερειακὴ 'Επιτροπὴ γιὰ τὶς 'Αναρχικὲς Σχέσεις, τὸ ἔμβρυο αὐτοῦ πού, λίγα χρόνια ἀργότερα, θὰ γινόταν ἡ 'Ιβηρικὴ 'Αναρχικὴ 'Ομοσπονδία (Φεντεραθιὸν 'Αναρκίστα 'Ιμπέρικα, FAI). Οἱ ὁμάδες μελέτησαν τὴν νέα πολιτικὴ κατάσταση καὶ κατάληξαν στὸ συμπέρασμα ὅτι παίρνοντας ὑπ' ὄψη τὰ συμφέροντα ποὺ διακυβεύονταν στὴν πολιτικὴ ἐξέλιξη ποὺ ὑπάρχει τώρα στὴν 'Ισπανία, ἰδιαίτερα στὴν Καταλωνία, αὐτὴ ἡ περίοδος τῆς ἠρεμίας δὲ μποροῦσε νὰ κρατήσει γιὰ πολύ. «'Η καταπίεση στὴν Καταλωνία δὲν ἦταν ἕνα καπρίτσιο τοῦ Μαρτίνεζ 'Ανίντο, ἀλλὰ ἡ φυσικὴ συνέπεια τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν τάξεων. 'Ο Μαρτίνεζ 'Ανίντο δὲν ἦταν παρὰ μόνο ἕνα ὄργανο τῆς μπουρζουαζίας καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι αὐτὸ τὸ πρόσωπο ἔχει ἐξαφανιστεῖ ἀπὸ τὸ πολιτικὸ προσκήνιο δὲν σημαίνει ὅτι ἡ μπουρζουαζία εἶχε παραιτηθεῖ ἀπὸ τὶς καταπιεστικές της μεθόδους. Θὰ ἄλλαζαν μόνο ὡς πρὸς τὴν μορφή, ἀλλὰ ἡ μπουρζουαζία, ἐπειδὴ εἶναι ἀπὸ τὴ φύση της ἀντιδραστική, θὰ συνέχιζε νὰ μεταχειρίζεται τρομοκρατικὲς τακτικές»[11].

Οἱ ὁμάδες ποὺ συναντήθηκαν τότε, κατάλαβαν ὅτι οἱ δεξιὲς κλίκες εἶχαν δεχτεῖ ἀπρόθυμα τὴν πολιτικὴ τῆς «ταξικῆς ἀνακωχῆς» τοῦ Σάντσεζ Γκουέρα. 'Ο Στρατός, ὑποστηριζόμενος ἀπὸ τοὺς γαιοκτήμονες καὶ ἀπὸ τὸν κλῆρο θὰ ἐκμεταλλευόταν

ένα εὐνοϊκό γεγονός γιὰ νὰ ἁρπάξει τὴν κρατικὴ ἐξουσία καὶ νὰ ἐπιβάλει μιὰ στρατιωτικὴ δικτατορία. Ἡ μοναρχία δὲν θὰ μποροῦσε νὰ συγκρατήσει αὐτὴ τὴν τάση, γιατί ἡ μοίρα της ἦταν ἀναπόσπαστα δεμένη μὲ τὸν Στρατό, ὁ ὁποῖος, ἀπὸ τὸ 1917, εἶχε δείξει τὴν πρόθεσή του νὰ προσφέρει τὶς ὑπηρεσίες του μέχρι νὰ τοποθετηθεῖ ἐπικεφαλῆς τοῦ Ἔθνους.

Ἀντιμετωπίζοντας ἕνα ἄμεσο πραξικόπημα, οἱ ὁμάδες δὲν βρῆκαν καμιὰ ἄλλη λύση παρὰ νὰ ἐπιταχύνουν τὴν ἐπαναστατικὴ διαδικασία μὲ μιὰ ἐκστρατεία ἀγκιτάτσιας στὶς βιομηχανικὲς καὶ στὶς ἀγροτικὲς περιοχές. Ἡ Ἐπιτροπὴ γιὰ τὶς Ἀναρχικὲς Σχέσεις θὰ συντόνιζε τὶς δραστηριότητες καὶ τὰ σχέδια στὴ χερσόνησο. Θὰ ἔπαιρναν μέρος καὶ τὰ ὄργανα τῆς ἀναρχικῆς προπαγάνδας στὴν Καταλωνία, ἡ Κ ρ ι σ ό λ, ἡ Φ ρ ά γ κ ο υ α Σ ο σ ι ὰ λ καὶ ἡ Τ ι έ ρ α ι Λ ι μ π ε ρ τ ά τ.

Τὸ συμβούλιο ἀναθεώρησε τὴν ἀντιμιλιταριταριστικὴ τακτικὴ ποὺ εἶχε χρησιμοποιηθεῖ μέχρι τότε. Αὐτὴ ἡ τακτικὴ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ ἐλαττωθεῖ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγωνιστῶν. Πολλοὶ εἶχαν ὑποχρεωθεῖ νὰ αὐτοεξοριστοῦν, γιατί εἶχαν ἀρνηθεῖ νὰ ὑπηρετήσουν τὴ στρατιωτική τους θητεία. Ἀποφασίστηκε ὅτι θὰ ἦταν περισσότερο ρεαλιστικὸ γιὰ τοὺς νέους νὰ πᾶνε στὸ στρατὸ καὶ νὰ σχηματίσουν πυρῆνες ἐπαναστατικῆς δράσης στοὺς στρατῶνες: τὶς «ἀντιμιλιταριστικὲς» ἐπιτροπὲς ποὺ θὰ ἦταν σὲ ἐπαφὴ μὲ τὶς τοπικὲς ἀναρχικὲς ὁμάδες. Γιὰ νὰ διαδοθοῦν οἱ ἐπαναστατικὲς ἰδέες μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν, εἶχε βγεῖ ἕνα εἰδικὸ φυλλάδιο, τὸ Χ ί κ ο ς ν τ ὲ λ Π ο υ έ μ π λ ο (Παιδιὰ τοῦ Λαοῦ).

Στὴν Ἐπιτροπὴ γιὰ τὶς Ἀναρχικὲς Σχέσεις ὑπῆρχαν τρεῖς «Σολιντάριος»: ὁ Φρανθίθκο Ἀσκάζο, ὁ Ἀουρέλιο Φερνάντεζ καὶ ὁ Μπουεναβεντούρα Ντουρρούτι. Ὁ πρῶτος ἦταν γενικὸς γραμματέας, ὁ δεύτερος ἦταν ὑπεύθυνος γιὰ τὶς ἀντιμιλιταριστικὲς ἐπιτροπὲς καὶ ὁ τρίτος ἦταν ὑπεύθυνος γιὰ τὴ συγκρότηση μιᾶς ἀποθήκης ὅπλων καὶ ἐκρηκτικῶν. Μαζὶ μ' ἕναν ἄλλο μεταλλουργό, ὁ Ντουρρούτι ἔφτιαξε ἕνα παράνομο μαγαζὶ ὅπου φτιάχνονταν χειροβομβίδες καὶ ἀκόμη ὑπῆρχε καὶ ἕνα χυτήριο γι' αὐτὸ τὸ σκοπό. Φτιάχτηκαν κι ἄλλα ὁπλοστάσια σὲ ἄλλες περιοχές. Κατάφεραν νὰ συγκεντρώσουν ἕνα ἀπόθεμα ἀπὸ ἕξι χιλιάδες χειροβομβίδες μέσα σὲ πολὺ λίγο καιρό. Ὁ Ἀουρέλιο Φερνάντεζ δούλευε μὲ τὸν τρόπο του στὶς γραμμὲς τοῦ

στρατοῦ, παίρνοντας μὲ τὸ μέρος τοῦ ἐπαναστατικοῦ σκοποῦ ἀρκετοὺς δεκανεῖς, ποὺ τοὺς ἀκολούθησαν πολλοὶ λοχίες καὶ ἀκόμα καὶ ἀξιωματικοί. Οἱ 'Αντιμιλιταριστικὲς 'Επιτροπὲς ἄρχισαν νὰ πολλαπλασιάζονται στὶς περιφέρειες ποὺ βρίσκονταν ἔξω ἀπὸ τὴν Καταλωνία. 'Ο Φρανθίθκο 'Ασκάζο προέκτεινε τὶς ἐπαφές τους μὲ τὴν ὑπόλοιπη 'Ισπανία. 'Ενίσχυσε τὶς ἐπαφὲς μὲ ἄλλες αὐτόνομες περιφερειακὲς ἐπιτροπὲς ἀναρχικῶν, ποὺ εἶχαν ἀρχίσει νὰ σχηματίζονται ἀπὸ τὸν προηγούμενο χρόνο μετὰ τὸ ταξίδι τοῦ Ντουρρούτι.

Μετὰ ἀπὸ τὶς πρῶτες πρωτοβουλίες, τὰ ἀποτελέσματα ἔδειξαν ὅτι οἱ προϋποθέσεις ἦταν ὥριμες γιὰ νὰ ἐπιχειρήσουν τὴν πραγμάτωση πλατύτερων στόχων. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ κλίμα τῆς ἔντονης καὶ καρποφόρας δραστηριότητας, στὶς 10 τοῦ Μάρτη 1923, ἦρθε σὰν σίφουνας τὸ νέο ὅτι εἶχε δολοφονηθεῖ ὁ Σαλβαντὸρ Σεγκουί, ἕνας ἀπὸ τοὺς καλύτερους ἐγκέφαλους τοῦ 'Ισπανικοῦ 'Αναρχισμοῦ. Μισθοφόροι πληρωμένοι ἀπὸ τὸν Φελὶξ Γκραουπέρα, Πρόεδρο τῆς 'Ομοσπονδίας 'Εργοδοτῶν, εἶχαν πυροβολήσει ἐν ψυχρῷ αὐτὸν καὶ τὸν σύντροφό του, Παρόνας, στὴ ὁδὸ Καντένα, μέρα - μεσημέρι καὶ μπροστὰ στὰ μάτια ὅλης τῆς γειτονιᾶς, ποὺ ἦταν κι αὐτὴ τρομοκρατημένη ἀπὸ τὰ ὅπλα τῶν «πιστολέρος».

Οἱ λαικὲς μάζες καταλήφθηκαν ἀπὸ ἄγρια ἀγανάκτηση. 'Η ὑπόληψη τοῦ θύματος ἦταν πολὺ μεγάλη ἀνάμεσα στοὺς ἐργάτες καὶ διανοούμενους τῆς Βαρκελώνης. 'Η CNT ἀμέσως κάλεσε σὲ συγκέντρωση τοὺς Καταλάνους ἀγωνιστές. 'Αποφασίστηκε νὰ ἐμποδίσουν μὲ κάθε τρόπο τὴν ἀναβίωση τῆς παλιᾶς καταπίεσης καὶ νὰ βάλουν ἕνα τέλος μιὰ γιὰ πάντα στὸν «πιστολερίσμο» καὶ στοὺς ἡγέτες του. "Ηταν ἐπίσης ἀπαραίτητο νὰ βροῦν λεφτὰ γιὰ τὸν ἀνεφοδιασμὸ τῶν ταμείων τῶν συνδικάτων τὰ ὁποῖα ἄδειαζαν συνέχεια οἱ ἀρχές[12].

Οἱ «Σολιντάριος» ἀποφάσισαν νὰ ἐξοντώσουν διάφορες ἀντεπαναστατικὲς προσωπικότητες: τὸν Μαρτίνεζ 'Ανίντο, τὸ Συνταγματάρχη 'Αρλέγκουϊ, τοὺς πρώην ὑπουργοὺς Μπαγκαλλὰλ καὶ Κόμη ντὲ Κοέλλο, τὸν Χοσὲ Ρεγκουέραλ, Κυβερνήτη τοῦ Μπιλμπάο καὶ τὸν Καρδινάλιο 'Αρχιεπίσκοπο τῆς Σαραγκόσσα, Σολντεβίλα, ποὺ ἦταν ἄμεσα ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν πολιτικὴ τῆς τρομοκρατίας.

'Απὸ τὴ μεριά τους, οἱ διάφορες ἀναρχικὲς ὁμάδες στὴ Βαρκελώνη ἑνώθηκαν γιὰ νὰ ἐπιτεθοῦν στὸν Κύκλο τῶν Κυνηγῶν, καταφύγιο τῶ «πιστολέρος» καὶ τόπο συνάντησης τῶν πιὸ ἀντιδραστικῶν

ἐργοδοτῶν. Αὐτὴ ἡ ἐπίθεση εἶχε τὰ πιὸ συντριπτικὰ ψυχολογικὰ ἀποτελέσματα: τέτοιο θράσος φαινόταν ἀπίστευτο, νὰ ὁρμήσουν δέκα πέντε ἄντρες μέσα στὰ δωμάτια καὶ νὰ πυροβολοῦν ἐξ ἐπαφῆς. Οἱ καπιταλιστὲς ζήτησαν τὴν προστασία τῆς ἀστυνομίας στὰ σπίτια τους καὶ πολλοὶ «πιστολέρος» ἐγκατέλειψαν τὴν Βαρκελώνη.

Ἡ ἀναταραχὴ ποὺ δημιουργήθηκε ἀπ' αὐτὸ τὸ γεγονὸς ἦταν πολὺ μεγάλη. Εἶχε ἀρχίσει ἕνας ἀνελέητος πόλεμος. Ὁ Ντουρρούτι καὶ οἱ φίλοι του περνοῦσαν τὶς πιὸ δραματικὲς στιγμὲς τῆς ζωῆς τους αὐτὴ τὴν ἐποχή. Ἕνας μάρτυρας αὐτῆς τῆς περιόδου ἀναφέρει ὅτι «αὐτὸ δὲν εἶχε ἄλλο προηγούμενο παρὰ μόνο τὴν περίοδο, ἀπὸ τὸ 1906 μέχρι τὸ 1913, ποὺ ἔζησαν οἱ Ρῶσοι ἐπαναστάτες. Αὐτοὶ οἱ νέοι ἄνθρωποι πού, ἀγνοώντας τὴν συμβουλὴ τῶν μεγαλυτέρων, θεώρησαν τοὺς ἑαυτούς τους κριτὲς καὶ ἐκδικητὲς στὰ τέσσερα βασικὰ σημεῖα τῆς Ἱσπανίας, συχνὰ κυνηγημένοι ἀπὸ τὶς καταπιεστικὲς δυνάμεις τοῦ Κράτους, δὲν εἶχαν καμιὰ ἄλλη ἠθικὴ ὑποστήριξη παρὰ μόνο τὴ δική τους πεποίθηση καὶ τὴν ἐπαναστατική τους πίστη»[13].

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Αποδείχτηκε ὅτι ο Πίνο δὲν ἦταν μιὰ ειδικὴ περιπτωση Πολλοὶ αναρχικοὶ εἶχαν ὀρχιαει νὰ μιμοῦνται τίς Μπολσεβικικες μεθόδους

2 Στα γράμματά του, ὁ Μανγκόντο αναλύει αυτη τη συζητηση «Ο Ντουρρούτι ὄχι μόνο ἐναντιώθηκε στόν ἐπαγγελματια επαναστααη, αλλὰ ακόμα ἐπιτέθηκε καὶ εναντίον τῆς ιδέας τῶν μονίμων συνδικαλιστικῶν στελεχῶν, τῶν σπερμότων μιᾶς νεας γραφειοκρατικοποίησης Ὁ Μανγκόντο προσθέτει «οτι κι αργοτερα, ο Ντουρρούτι ὑποστηριζε πάντα αὐτὴ τὴ θέση»

3 «Η καθημερινὴ πάλη δὲν εἶναι τιποτ' ἄλλα παρὸ η επαναστατικη προπαρασκευὴ τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ μόνο μεσα ἀπ' αὐτην τιην προπαρασκευὴ οι ἐργάτες θὰ αποκτησουν την πειρα που θὰ τούς κάνει ικανούς νὰ δείξουν ὅτι ἡ οἰκονομικὴ και πολιτικη χειραφέτηση πρέπει νὰ εἶναι μόνο δικη τους υπόθεση» Β ο λ α υ ν τ ά τ. Νο 3 (1918-1919)

4 Τ.Κ.Μ.

5 Αὐτο ἔγινε στίς 25 τοῦ Αὐγουστου στην Μανρεσο Τὸ πιὸ καταπληκτικὸ στοιχεῖο σ αὐτὴν τὴν ἐπίθεση εἶναι οτι οι «πιστολέρος» τοῦ ἐλεύθερου Συνδικάτου τὸν εγκατέλειψαν πληγωμένο καὶ δεν μπόρεσαν ν αποτελειώσουν τὸ ἔγκλημα τους γιατι ἐπεμβηκανε οι περαστικοὶ Αλλὰ εἶχαν τὸ θράσος να μποῦνε μέσα στὸ νοσοκομειο μὲ σκοπὸ ν' ἀποτελειωσουν τον πληγωμένο ἄντρα. Τὸ προσωπικο τοῦ νοσοκομειου τους πεταξε ἔξω

6 Χοσε Πεϊράτς Ο ι Ἀ ν α ρ χ ι κ ο ὶ κ ι η Ἱ σ π α ν ι κ η Π ο λ ι τ ι κ η Κ ρ ί σ η. Ἐκδόσεις Ἄλφα, Μοντεβίδεο 1963, σελ 53.

7 'Ο Φρανθίθκο Μασία γεννήθηκε στή Λερίντα τό 1858. Έφυγε από τό στρατό όταν ήταν συνταγματάρχης τοῦ πεζικοῦ. Στά 1905 ἄρχισε τόν ἀγώνα του γιά τήν αὐτονομία τῆς Καταλωνιας Αντιπροσώπευε τό ρομαντικό πνεῦμα τοῦ Καταλανισμοῦ. Σε ηλικια 88 χρονῶν ὀργάνωσε μιά ἀντάρτικη ὁμάδα μέ σκοπό ν απελευθερώσει την Καταλωνία από τήν δικτατορία τοῦ Πρίμο ντε Ριβέρα (1926) Σχετικά μ αυτό μπορεῖ κανείς νά διαβάσει τό βιβλίο τοῦ Χένρυ Τόρες ACCUSES HORS SERIE. Ἐκδόσεις Γκαλιμόρ Παρίσι 1957, σελ 34 Πέθανε στή Βαρκελώνη τό 1932, ἐνῶ ήταν Πρόεδρος τῆς «Κυβέρνησης τῆς Καταλωνιας»

8 Οι «Λός Σολιντόριος» προῆλθαν από τήν συγχώνευση τῆς «Κρισολ» μέ τήν Καταλόνικη ὁμάδα Αυτη η ὁμάδα αποτελουνταν από τόν Φρανθίθκο Ἀσκάζο, σερβιτόρο από τόν Ντουρρούτι, μηχανουργό από τόν Μανουέλ Τόρες Ἐσκαρντιν, ζαχαροπλάστη από τόν Χουάν Γκαρθία Ὀλιβέρ, ζαχαροπλάστη από τόν Ἀουρέλιο Φερνόντεζ, μηχανουργό από τάν Ρικάρντο Σόνζ, ὑφαντουργό από τόν Ἀλφόνσο Μιγκαυέλ, ἐπιπλοποιό από τόν Γκρεγκόριο Σουμπερθιέλα, μηχανουργό από τόν Ἐαυσέμπιο Μπρόου, εργότη σέ χυτήρια από τά Μαρθελίνο Μανουέλ Κάμπο (Τόμας Ἀράτε), μαραγκό από τόν Μιγκουέλ Βιβάνκας, ὁδηγο και από τόν Ἀντόνιο ντέλ Τότο, ἐργάτη.

9 Μαρτυρία τοῦ Ἀαυρέλια Φερνάντεζ.

10 Χοσέ Πεϊράτς, βλέπε παραπάνω

11 Μαρτυρία τοῦ Ἀουρέλιο Φερνάντεζ

12 Στό ἴδιο

13 Ρόμπερτ Λεφράνκ, ἄρθρο στήν Λ ι μ π ε ρ τ έ ρ, Νοέμβρης 1937.

8. Ὁ Ρεγκουέραλ καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σολντεβίλα

Ὁ Ντουρρούτι εἶχε ἐναντιωθεῖ στὸν φίλο του Πίνα, ποὺ πίστευε στὴν ἀνάγκη γιὰ «ἐπαγγελματίες ἐπαναστάτες». Καὶ τώρα ὁ ρυθμὸς τῶν γεγονότων ἀνάγκασε αὐτὸν καὶ τοὺς συντρόφους του νὰ χαράξουν ἕνα τρόπο ζωῆς παρόμοιο μ' αὐτὸν ποὺ ὑποστήριζε ὁ Πίνα. Γιατὶ γιὰ τοὺς «Σολιντάριος», αὐτὸ ἀπαιτοῦσε μιὰ ριζικὴ ἀλλαγὴ στὸ τρόπο ζωῆς τους. Θὰ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ὁ Ντουρρούτι καὶ οἱ σύντροφοί του ποτὲ δὲν πληρώθηκαν γιὰ τὶς ὑπηρεσίες ποὺ πρόσφεραν στὴν ἐπανάσταση, κάτι ποὺ τοὺς ξεχώριζε ἀπὸ τοὺς γραφειοκράτες καὶ τοὺς «μόνιμους ὑπάλληλους» τῶν Σοσιαλιστικῶν, Κομμουνιστικῶν καὶ Συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων.

Μιὰ ἀπὸ τὶς πρῶτες δυσκολίες ποὺ ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπίσουν ἦταν τὸ οἰκονομικὸ πρόβλημα: ὅλα τὰ διαθέσιμα κεφάλαια εἶχαν χρησιμοποιηθεῖ γιὰ νὰ ἀγοραστοῦν ὅπλα καὶ ἐκρηκτικά. Ἔπρεπε λοιπὸν τώρα νὰ φροντίζουν οἱ ἴδιοι γιὰ τὶς ἀνάγκες τους, προκειμένου νὰ ἐπιδοθοῦν στὶς νέες τους δραστηριότητες. Ἔτσι ἀποφάσισαν νὰ κάνουν μιὰ ἐπίθεση ἐναντίον τῶν ἐργοδοτῶν στὸ δημοτικὸ κτίριο τῆς Βαρκελώνης, τὴν ὥρα ποὺ γίνονταν οἱ μεταφορὲς χρημάτων. Διακινδυνεύοντας πάρα πολύ, ἔπιασαν αὐτοὺς τοὺς ἐργοδότες μαζὶ μὲ τὴν ἀστυνομική τους συνοδεία, ποὺ δὲν ἦταν προετοιμασμένη γιὰ τὴν ἐπίθεση, στὸ σταυροδρόμι τῶν ὁδῶν Φερνάντο καὶ Ράμπλας, μόλις δύο βήματα μακριὰ ἀπὸ τὴν Τράπεζα. Κατάφεραν νὰ ἀφοπλίσουν τοὺς ἀστυνομικοὺς καὶ νὰ πάρουν τὰ χρήματα, ποὺ ὁ Τύπος τὰ ὑπολόγισε σὲ 100.000 πεσέτες[1].

Ὁ Ντουρρούτι ἔφυγε ἀμέσως μετὰ γιὰ τὴν Μαδρίτη, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ πάρει μέρος τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1923, στὸ Ἀναρχικὸ Συνέδριο, ποὺ εἶχε συγκληθεῖ ἀπὸ τὴν ὁμάδα «Βία Λίμπρε»[2]. Τότε γινόταν ἡ δίκη τοῦ Πέντρο Ματέου καὶ τοῦ Λουίς Νικολάου, ποὺ κατηγορούνταν καὶ οἱ δύο γιὰ μιὰ ἐπίθεση ἐναντίον τοῦ Ἐντουάρντο Ντάτο, Προέδρου τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, καὶ ὁ Ντουρρούτι ἔφερε οἰκονομικὴ ἐνίσχυση γιὰ τὰ δικαστικὰ ἔξοδα.

Τὴν ἴδια ἐποχὴ στὴ Βαρκελώνη, τὰ γεγονότα διαδραματίζονταν μὲ γρηγορότερο ρυθμό. Οἱ «Λὸς Σολιντάριος» εἶχαν ἀνακαλύψει τὸ κρυσφήγετο ἑνὸς ἀπὸ τοὺς πιὸ περίφημους «πιστολέρος», τοῦ

Λανγκουΐα, δεξί χέρι τοῦ Σέϊλς, τοῦ ἡγέτη τῶν ἐλεύθερων συνδικάτων. Ὑποψιάζονταν ὅτι εἶχε βάλει τὸ χέρι του στὴ δολοφονία τοῦ Σαλβαντὸρ Σεγκουΐ. Ὁ Ἀσκάζο καὶ ὁ Γκαρθία Ὀλιβὲρ βρῆκαν τὸ καταφύγιό του στὴν Μανρέζα. Ἀνακάλυψαν ὅτι ὁ Λανγκουΐα ποτὲ δὲν ἔβγαινε χωρὶς νὰ συνοδεύεται ἀπὸ ἄλλους τρεῖς «πιστολέρος» καὶ ὅτι τὸν περισσότερο καιρό του τὸν περνοῦσε παίζοντας μαζί τους χαρτιὰ στὸ πίσω μέρος ἑνὸς μπάρ. Χωρὶς νὰ χάσουν καιρό, ἀποφάσισαν νὰ τὸν αἰφνιδιάσουν καὶ ὁρμώντας μέσα στὸ μπὰρ ἄρχισαν νὰ στέλνουν τὶς σφαῖρες τους πρὸς τὸ μέρος τῶν παικτῶν καὶ ἐκμεταλλευόμενοι τὴ σύγχυση ποὺ δημιουργήθηκε ἔφυγαν γρήγορα, καὶ πῆραν τὸ δρόμο γιὰ τὴ Βαρκελώνη. Ὁ ἀπογευματινὸς Τύπος ἔλεγε ἤδη γιὰ μιὰ ἐπίθεση ποὺ στοίχισε τὴ ζωὴ στὸν «ἐλ κουινταντάνο ντὲ ὄρντεν, σενιὸρ Λανγκουΐα (στὸν «ἔντιμο πολίτη» Λανγκουΐα).

Ὁ θάνατος αὐτοῦ τοῦ πασίγνωστου «πιστολέρο» προκάλεσε αἴσθηση στὸν ὑπόκοσμο τοῦ «πιστολερίσμο» στὴ Βαρκελώνη. Ὁ Σέϊλς διέταξε τοὺς δολοφόνους του νὰ σκοτώσουν ὅλους αὐτοὺς ποὺ ἦταν ὕποπτοι. Ἀναφέρθηκαν πάλι ὅπως πάντα, τὰ ὀνόματα τοῦ Γκαρθία, τοῦ Ἀσκάζο καὶ τοῦ Ντουρρούτι, τὴν ἑπόμενη μέρα τῆς δολοφονίας. Ἔτσι, σχεδὸν καταδικασμένοι καὶ κυνηγημένοι, οἱ «Σολιντάριος» ἔπρεπε ἀπὸ τότε νὰ κάνουν μιὰ παράνομη ζωή, βασιζόμενοι μόνο στὴν ἕκτη τους αἴσθηση γιὰ νὰ ξεφεύγουν ἀπὸ τὶς παγίδες καὶ τὶς ἔρευνες τῶν «πιστολέρος». Ὅμως ἦταν ἀκόμη ἀποφασισμένοι νὰ πραγματοποιήσουν τὸ σχέδιό τους γιὰ νὰ ἐξοντώσουν τοὺς κυριώτερους αἰτίους αὐτῆς τῆς καταστολῆς.

Ἔτσι μόλις ἔμαθαν ποῦ ἀκριβῶς κρύβονταν ὁ Μαρτίνεζ Ἀνίντο καὶ ὁ Χοσὲ Ρεγκουέραλ, κινήθηκαν ἀμέσως. Ὁ Ἀσκάζο, ὁ Τορὲς Ἐσκαρντὶν καὶ ὁ Ἀουρέλιο Φερνάντεζ ξεκίνησαν γιὰ τὸ κρυσφήγετο τοῦ πρώτου, ἐνῶ ὁ Γκρεγκόριο Σουμπερβιέλα καὶ ὁ Ἀντόνιο «Ἐλ Τότο» πῆγαν στὸ Λεόν, ὅπου εἶχε καταφύγει ὁ Ρεγκουέραλ. Ὁ Μαρτίνεζ Ἀνίντο ἦταν στὴν Ὀνταρέτα, τὴν ἀριστοκρατικὴ συνοικία τοῦ Σὰν Σεμπάστιαν καὶ ἔμενε σ' ἕνα σαλὲ μαζὶ μὲ δύο ἀστυνομικούς, ποὺ τὸν συνόδευαν ὅπου κι ἂν πήγαινε. Ἀλλὰ κάθε μέρα περνοῦσε ἀπὸ ἕνα τοῦνελ ποὺ χωρίζει τὴν Μιρακούσα ἀπὸ τὴν Ὀνταρέτα κι ἔκανε βόλτα στὸ δρόμο ποὺ βρισκόταν κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς τῆς Κόντσα καὶ τέλειωνε τὴ βραδιά

του στὸ στρατιωτικὸ καζίνο ἢ στὸ μεγάλο Κουρσάαλ.

Θέλοντας νὰ ἐπιβεβαιώσουν αὐτὴ τὴν πληροφορία, οἱ τρεῖς ἀναρχικοὶ πῆγαν καὶ κάθισαν σ' ἕνα ζαχαροπλαστεῖο ἀπ' ὅπου μποροῦσαν νὰ βλέπουν ὅλη τὴν κίνηση. Μετὰ ἀπὸ λίγο ξεχώρισαν μιὰ σκιὰ στὸ τζάμι ποὺ προσπαθοῦσε ἀπ' ἔξω νὰ ἀναγνωρίσει τοὺς πελάτες. Ὁ Τόρες Ἐσκαρντὶν βγῆκε ἔξω καί... βρέθηκε πρόσωπο μὲ πρόσωπο μὲ τὸν Στρατηγὸ Ἀνίντο. Ὄντας ἀνίσχυρος, ἄφησε τὸν Ἀνίντο νὰ φύγει, ἀγανακτισμένος ποὺ εἶχε ἀφήσει τὸ ὅπλο του στὸ ξενοδοχεῖο. Ἀμέσως πῆγαν καὶ οἱ τρεῖς νὰ πάρουν τὰ πιστόλια τους, ἀποφασίζοντας νὰ σκοτώσουν τὸν Ἀνίντο ὅπου κι ἂν τὸν ἔβρισκαν, ἀλλὰ ἔψαχναν μάταια. Τοὺς εἶπανε ὅτι ὁ Στρατηγὸς ἔφυγε ξαφνικὰ ἀπὸ τὴν πόλη γιὰ νὰ πάει στὴ Λὰ Κορούνα, ἐπειδὴ πιθανὸν νὰ πληροφορήθηκε γιὰ τὴν παρουσία τους στὸ Σὰν Σεμπάστιαν.

Ἀποφάσισαν νὰ πᾶνε ἐκεῖ ξεχωριστά. Μόλις ἔφτασε ἐκεῖ, ὁ Ἀσκάζο πληροφορήθηκε γιὰ τὴν φόρτωση τῶν ὅπλων ἀπὸ τὴν Γκαλίτσια στὴ Βαρκελώνη. Ἔτσι, πῆγε ἀμέσως στὸ λιμάνι μὲ τὸν Ἀουρέλιο, ἐνῶ ὁ Τόρες Ἐσκαρντὶν προσπαθοῦσε νὰ ἔρθει σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν CNT. Ἐπρόκειτο νὰ συναντηθοῦν τὸ μεσημέρι σ' ἕνα ζαχαροπλαστεῖο, στὸ κέντρο τῆς πόλης. Τότε, ἐνῶ περιπλανιόντουσαν στὸ λιμάνι ὁ Ἀσκάζο καὶ ὁ Ἀουρέλιο, ἡ ἀστυνομία τοὺς σταμάτησε καὶ ἄρχισε νὰ τοὺς κάνει ἐρωτήσεις καὶ τελικὰ τοὺς πῆγε στὸ ἀστυνομικὸ τμῆμα τοῦ λιμανιοῦ. Κατηγορήθηκαν ὅτι ἦταν ἔμποροι ναρκωτικῶν. Στὴ διάρκεια μιᾶς αὐστηρῆς ἀνάκρισης μπόρεσαν νὰ πείσουν τὴν ἀστυνομία ὅτι ἡ παρουσία τους κοντὰ στὶς βάρκες ὀφείλονταν στὴν ἐπιθυμία τους νὰ μεταναστεύσουν γιὰ τὴν Ἀμερική. Τοὺς ἄφησαν ἐλεύθερους καὶ αὐτοὶ βιάστηκαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πόλη.

Ὁ Μαρτίνεζ Ἀνίντο ἦταν ἐκεῖνος ποὺ εἶχε σκηνοθετήσει αὐτὴ τὴ παγίδα μὲ τὰ ναρκωτικὰ γιὰ νὰ ἐνοχοποιήσει τοὺς διῶκτες του. Ἦταν ἀπερίγραπτη ἡ μανία του ὅταν, φτάνοντας στὸ ἀστυνομικὸ τμῆμα τοῦ λιμανιοῦ γιὰ νὰ ἀνακρίνει τοὺς ὑπόπτους, ἔμαθε ὅτι τοὺς εἶχαν ἀφήσει ἐλεύθερους ἀφοῦ εἶχαν ἐπαληθευτεῖ οἱ ταυτότητές τους. Πληροφόρησε τὸν διοικητὴ ὅτι στὴν πραγματικότητα ἦταν δύο ἐπικίνδυνοι ἀναρχικοὶ ποὺ τὸν ἀκολουθοῦσαν βῆμα μὲ βῆμα γιὰ νὰ τὸν σκοτώσουν. Καὶ ἀκόμη τοῦ εἶπε ὅτι, ἐξαιτίας αὐτῆς τῆς ἄτυχης πρωτοβουλίας του, μποροῦσε νὰ θεωρεῖ τὴν καρριέρα του σὰν ἀ-

στυνομικοῦ τελειωμένη[3]. Ἡ ἀστυνομία προσπάθησε νὰ τοὺς ἀνακαλύψει ξανά, ψάχνοντας στὰ ξενοδοχεῖα καὶ συλλαμβάνοντας ὑπόπτους. Ἀλλὰ αὐτοὶ εἶχαν φύγει ἀπὸ τὴν Λὰ Κορούνια ἐγκαταλείποντας τὰ σχέδιά τους.

Ἀπογοητευμένοι, ἔφτασαν στὴ Βαρκελώνη ὅπου ἔμαθαν ὅτι ὁ Ντουρρούτι εἶχε συλληφθεῖ στὴ Μαδρίτη. Ὅπως ξέρουμε, ἐπρόκειτο νὰ πάρει μέρος σ' ἕνα ἀναρχικὸ συνέδριο. Ὅταν ἔφτασε στὴ πρωτεύουσα, ἔμαθε ὅτι αὐτὸ εἶχε ἀναβληθεῖ γιὰ ὀκτὼ μέρες. Νὰ περιμένει ὑπομονετικὰ μέχρι τότε; Δὲν μποροῦσε οὔτε νὰ τὸ διανοηθεῖ. Πῆγε νὰ δεῖ τὸν Μπουενακάζα γιὰ νὰ τὸν βοηθήσει οἰκονομικὰ γιὰ τὴν δίκη τῶν δύο συντρόφων. Ὁ Μπουενακάζα δὲν τὸν ἀναγνώρισε: «Ἦταν ντυμένος σὲ Ἐγγλέζικο στὺλ καὶ εἶχε ἀλλάξει τὴν ἐμφάνισή του μ' ἕνα ζευγάρι χοντρὰ γιαλιά». Ἤθελε νὰ ἐπισκεφτεῖ τοὺς φυλακισμένους καὶ ὁ Μπουενακάζα προσπάθησε νὰ τὸν πείσει μὲ κάθε δυνατὸ μέσο γιὰ τὴν τρέλλα αὐτῆς τῆς παράτολμης ἐπίσκεψης. Ὁ Ντουρρούτι ἐπέμενε ὅτι ἡ ἐπίσκεψή του θὰ ἀνέβαζε τὸ ἠθικὸ τῶν φυλακισμένων. Τελικά, ὁ Μπουενακάζα σκέφτηκε ὅτι ἔτσι ὅπως ἦταν μεταμφιεσμένος σὰν ξένος ὁ Ντουρρούτι, οἱ φρουροὶ θὰ μποροῦσαν νὰ τὸν περάσουν σὰν ἕνα ἐκκεντρικὸ τουρίστα[4]. Ἔτσι, ὁδήγησε τὸν φίλο του στὴ φυλακή. Ἐκεῖ, ὁ Ντουρρούτι μπόρεσε νὰ δεῖ στὸ δωμάτιο τῶν ἐπισκέψεων ἕναν μόνο ἀπὸ τοὺς φυλακισμένους, τὸν δημοσιογράφο Μάουρο Μπαχιατιέρα[5]. Καὶ ὁ Ντουρρούτι δὲν μπόρεσε νὰ συνεννοηθεῖ μαζί του γιατὶ ἦταν κουφός. Ὅταν ἔφυγε, ἀποφάσισε νὰ κάνει μιὰ βόλτα μόνος του στὴν πόλη. Καθὼς προχωροῦσε στὴν ὁδὸ Ἀλκάλα, τὸν πλησίασε ἕνας ἀστυνομικὸς καὶ ξαφνικὰ περικυκλώθηκε ἀπὸ ἄλλους ποὺ τὸν ἀφόπλισαν. Τὸν πῆγαν μ' ἕνα αὐτοκίνητο στὸ κεντρικὸ ἀστυνομικὸ τμῆμα. Ἀφοῦ τὸν ἀναγνώρισαν, τοῦ ἀπάγγειλαν τρεῖς κατηγορίες, ἔνοπλη ληστεία ἐναντίον ἑνὸς ἐπιχειρηματία, τοῦ Μεντιζαμπὰλ στὸ Σὰν Σεμπάστιαν, ἀπόπειρα ἐναντίον τῆς ζωῆς τοῦ Ἀλφόνσου XIII καὶ λιποταξία, ὅταν εἶχε δραπετεύσει ἀπὸ τὸ στρατιωτικὸ νοσοκομεῖο στὸ Μπούργκος. Φυλακίστηκε στὸ Σὰν Σεμπάστιαν ὅπου διέπραξε τὰ ἐγκλήματά του.

Αὐτὴ ἡ σύλληψη ἀναφέρθηκε μὲ πολλὲς λεπτομέρειες ἀπὸ τὸν Τύπο τῆς Μαδρίτης καὶ τῆς Βαρκελώνης. Οἱ δημοσιογράφοι παρουσίασαν τὸν Ντουρρούτι σὰν ἕναν ἀπὸ τοὺς κυριότερους τρομοκράτες τῆς Ἱσπανίας, μιὰ μόναδικὴ προσωπικό-

τητα, ένα τέλειο «λήσταρχο», ληστή τραίνων, γεννημένο συμμορίτη, διανοητικά ανισόρροπο, μὲ λίγα λόγια, ένα τύπο ὅπως αὐτὸς ποὺ εἶχε περιγράψει ὁ ἐγκληματολόγος Λομπρόζο στὴ θλακώδη μελέτη του γιὰ τοὺς ἀναρχικούς[6].

Ἡ φυλάκιση τοῦ Ντουρρούτι κλόνισε τὸ ἠθικὸ τῶν φίλων του, τῶν «Σολιντάριος», ἰδιαίτερα ὅταν ἔμαθαν ὅτι ὁ Ἀρλέγκουι ἦταν στὴν Ἀσφάλεια τῆς Μαδρίτης. Αἰσθάνθηκαν ὅτι ὁ σύντροφός τους εἶναι χαμένος, ἡ τακτικὴ «λέι ντὲ φούγκα» μποροῦσε νὰ ἐφαρμοστεῖ γι' αὐτὸν ὁπουδήποτε στὴν Ἱσπανία. Ἀλλὰ ὁ Ἀσκάζο δὲν ἐπέτρεψε στὸν ἑαυτό του νὰ σαστίσει. Μαζὶ μὲ τὸν δικηγόρο Ρουζινιόλ, μελέτησε πολὺ προσεκτικὰ τὰ νομικὰ προβλήματα ποὺ ἐμφάνιζαν οἱ κατηγορίες. Ἀπὸ τὶς τρεῖς κατηγορίες, ἡ χειρότερη ἦταν αὐτὴ τῆς ἔνοπλης ληστείας. Στὴ πραγματικότητα δὲν ὑπῆρχε καμιὰ ἀπόδειξη γιὰ τὴ ἀπόπειρα ἐναντίον τοῦ Βασιλιᾶ. Ὅσο γιὰ τὴν λιποταξία, αὐτὴ μποροῦσε νὰ χρησιμοποιηθεῖ ὑπὲρ αὐτοῦ. Συνεπῶς ἦταν ἀπαραίτητο νὰ πείσουν μόνο τὸν Μεντιζαμπὰλ ὅτι θὰ ἔκανε ἕνα «βαρὺ σφάλμα» ἂν ἀναγνώριζε τὸν Ντουρρούτι σὰν ἕναν ἀπ' αὐτοὺς ποὺ τοῦ ἐπιτέθηκαν.

Ὁ Φρανθίθκο Ἀσκάζο, ὁ Τόρες Ἐσκαρντὶν καὶ ὁ δικηγόρος πῆγαν στὸ Σὰν Σεμπάστιαν, παίρνοντας μαζί τους καὶ τοὺς λιγοστοὺς πόρους ποὺ εἶχε ἡ ὁμάδα. Ζήτησαν νὰ ἔχουν μιὰ συνάντηση μὲ τὸν ἐπιχειρηματία. Αὐτὸς τοὺς πληροφόρησε ὅτι δὲν εἶχε κάνει καταγγελία ἐναντίον κανενὸς ἀνθρώπου μὲ τὸ ὄνομα Ντουρρούτι καὶ ὅτι ἦταν ἕτοιμος νὰ τὸ ὁρκιστεῖ στὸ δικαστήριο «Ἀφοῦ ὁ Μεντιζαμπὰλ εἶχε δηλώσει ὅτι ὁ Ντουρρούτι ἦταν ἀθῶος, ἡ συμμετοχή του στὴν ἀπόπειρα ἐναντίον τοῦ Βασιλιᾶ ἦταν ἀμφίβολη καὶ καταβάλλοντας ἕνα γερὸ ποσὸ χρημάτων ὁ δικηγόρος ζήτησε τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ πελάτη του. Τὸ δικαστήριο τὴ δέχτηκε. Ἀλλὰ ὑπῆρχε καὶ ἡ τρίτη κατηγορία»[7].

Μετὰ τὴν ἐπίσκεψη τοῦ δικηγόρου του, ποὺ εἶχε ἔρθει γιὰ νὰ τὸν ἐνημερώσει γιὰ τὶς ἐνέργειες ποὺ εἶχε κάνει, ὁ Ντουρρούτι ἔγραψε στὴν ἀδερφή του, Ρόζα: «Πέρασαν ἤδη δυὸ μέρες ἀπὸ τότε ποὺ ἔπρεπε νὰ εἶχα ἀφεθεῖ ἐλεύθερος, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι κάποιος ἔχει γοητευτεῖ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ποὺ ὀνομάζεται Ντουρρούτι καὶ μὲ κρατάει κι ἐγὼ δὲν ξέρω γιὰ ποιὸ λόγο. Σοῦ γράφω τὴ νύχτα μὲ τὸ φῶς ἑνὸς κεριοῦ, γιατὶ μὲ τὸ θόρυβο ποὺ κάνουν τὰ κύματα τῆς θάλασσας καθὼς σπᾶνε στοὺς τοίχους τῆς φυλακῆς δὲν μπορῶ νὰ κοιμηθῶ. Ἔχω ἐμπιστοσύ-

νη στὴ λογικὴ σου ὅτι δὲν θ' ἀφήσεις τὴ μητέρα νὰ κάνει ἄλλο ἕνα ταξίδι στὸ Σὰν Σεμπάστιαν, κάτι ποὺ εἶναι πολὺ κουραστικὸ γι' αὐτὴν καὶ ποὺ θὰ εἶναι μιὰ πολὺ σκληρὴ δοκιμασία γιὰ μένα νὰ τὴν ἀντικρύσω πίσω ἀπὸ τὰ σίδερα. Θὰ γύριζε πίσω τσακισμένη. Προσπάθησε νὰ τὴν πείσεις ὅτι εἶμαι καλὰ καὶ ὅτι ἡ ἀπελευθέρωσή μου εἶναι ζήτημα ἡμερῶν, ἴσως καὶ ὡρῶν»[8].

Ἐνῶ ὁ Ντουρρούτι περίμενε νὰ βγεῖ ἀπὸ τὴ φυλακή, στὸν τόπο ποὺ γεννήθηκε, στὸ Λεόν, καθένας μὲ τὸν τρόπο του γιόρταζε τὴν Φιέστα Μαγιόρ, ἕνα πανηγύρι τοῦ Προστάτη Ἁγίου. Οἱ πλούσιοι ἔκαναν μιὰ ἀκόμα μεγαλύτερη ἐπίδειξη τοῦ πλούτου τους ἀπ' ὅ,τι συνήθως. Οἱ φτωχοὶ ξόδευαν τὰ λεφτά τους σὲ πλούσια γεύματα καὶ διάφορες ἀγορές. Μιὰ φορὰ τὸ χρόνο, ἦταν μιὰ εὐκαιρία γι' αὐτοὺς νὰ φᾶνε καλά. Ἄναβαν πυροτεχνήματα στὶς ἐργατικὲς συνοικίες. Οἱ πιὸ πλούσιοι πήγαιναν στὸ κέντρο τῆς πόλης γιὰ τὸν ἐτήσιο χορὸ τοῦ Καζίνου ἢ γιὰ νὰ παρακολουθήσουν ἕνα σόου στὸ θέατρο. Αὐτὸ τὸ χρόνο, εἶχε ἔρθει ἕνας δραματικὸς θίασος γιὰ νὰ παίξει τὸ «Ἔλ Ρέι κὲ ράμπιο» (Ὁ Βασιλιὰς ποὺ λύσσαξε). Ἡ πρεμιέρα αὐτοῦ τοῦ ἔργου ἔγινε στὶς 17 Μάη 1923 καὶ παρευρίσκονταν ὅλοι οἱ εὐγενεῖς τῆς πόλης. Ὁ πρώην Κυβερνήτης Ρεγκουέραλ, συνοδευόμενος ἀπὸ ἀστυνομικούς, ἦταν ἐπίσης παρών.

Γιὰ ἕναν ἄγνωστο λόγο, ὁ τελευταῖος θέλησε νὰ φύγει ἀπὸ τὸ θέατρο πρὶν ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ ἔργου. Αὐτὸ ἔκανε εὔκολη τὴ δουλειὰ τοῦ Γκρεγκόριο Σουμπερβιέλα καὶ τοῦ «Ἔλ Τότο» ποὺ ἦταν ἀθέατοι σ' αὐτόν, κρυμμένοι μέσα στὸ πλῆθος τῆς πλατείας. Εἶδαν τὸν Ρεγκουέραλ νὰ ἐμφανίζεται στὰ σκαλοπάτια, νὰ στέκεται γιὰ λίγο στὴν κορυφὴ τῆς σκάλας, προηγούμενος τῶν δύο ἀστυνομικῶν ποὺ τὸν συνόδευαν. Κανεὶς ἀπὸ τὴν πλατεία δὲν παρατήρησε τὴν παρουσία αὐτῆς τῆς προσωπικότητας, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς δυὸ «Σολιντάριος». Ἄρχισε νὰ κατεβαίνει τὶς σκάλες ὅταν ἀκούστηκαν δυὸ πυροβολισμοί, ποὺ ἀνακατεύτηκαν μὲ τὸν θόρυβο τῶν πυροτεχνημάτων. Ὁ Ρεγκουέραλ, θανάσιμα πληγωμένος, ἔπεσε κυλώντας ἀπὸ τὶς σκάλες. Οἱ σωματοφύλακές του ἔτρεξαν καί, ἀνίκανοι νὰ ἀνακαλύψουν ἀπὸ ποῦ ἦρθαν αὐτοὶ οἱ πυροβολισμοί, ἔστεκαν ἔκπληκτοι μπροστὰ στὸ ἄψυχο σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ἦταν τόσο ἀνελέητος στὸ μίσος του ἐναντίον τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἐκμεταλλευόμενοι τὸν πανικὸ ποὺ ἀκολούθησε, ὁ Σουμπερβιέλα καὶ

ὁ «Ἐλ Τότο» ἐξαφανίστηκαν μέσα στὴ ζεστὴ καὶ ἀστροφώτιστη νύχτα.

Τὴν ἑπόμενη μέρα ὁ Τύπος ἀνάφερε τὰ γεγονότα μὲ λεπτομέρειες, ἀλλὰ μ' ἕνα φανταστικὸ τρόπο, γιατὶ κανεὶς δὲν ἤξερε πραγματικὰ τί εἶχε συμβεῖ. Ἐνοχοποιοῦσαν μιὰ ὁμάδα ἀπὸ ἀναρχικοὺς τοῦ Λεόν, τῆς ὁποίας ὁ βασικὸς ἡγέτης, ὁ Ντουρρούτι, ἦταν στὴ φυλακή. Ἄλλοι ὑποστήριζαν ὅτι οἱ δράστες τοῦ ἐγκλήματος βρίσκονταν ἤδη στὰ χέρια τῆς ἀστυνομίας τοῦ Λεόν. Στὴν πραγματικότητα, ἡ ἀστυνομία, ποὺ δὲν ἦταν σὲ θέση νὰ ξεκαθαρίσει τὴν κατάσταση, ἄρχισε νὰ χτυπάει στὰ τυφλά, συλλαμβάνοντας στὴν τύχη ὑπόπτους. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ποὺ συνέλαβαν ἦταν καὶ ὁ ἀδερφὸς τοῦ Ντουρρούτι, ὁ Σαντιάγκο. Ἤθελαν ἀκόμη νὰ φυλακίσουν καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν τῶν νεαρῶν. Ἦταν ἄρρωστος στὸ κρεβάτι καὶ ἡ γυναίκα του καὶ οἱ γείτονες διαμαρτυρήθηκαν ἀποτελεσματικά. Ὅλοι οἱ φίλοι τοῦ Ντουρρούτι φυλακίστηκαν καὶ ἀνάμεσά τους ὁ Βισέντε Τεχερίνα, γραμματέας τῆς τοπικῆς ἐπιτροπῆς τῆς CNT. Ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ εἰκοσιτέσσερεις ὧρες, ἐπειδὴ δὲν εἶχαν βρεῖ καμιὰ ἀπόδειξη σὲ βάρος τους, τοὺς ἄφησαν ὅλους ἐλεύθερους. Καὶ ἔτσι ἔκλεισε ἡ ὑπόθεση· τὸ ἔγκλημα ἔμεινε ἀτιμώρητο.

Οἱ δράστες του κρύφτηκαν σ' ἕνα σπίτι κοντὰ στὸν καθεδρικὸ ναό. Μιὰ βδομάδα ἀργότερα, «σὰν δυὸ καλοὶ ἀγρότες τοῦ Λεόν, ἔφυγαν ἕνα πρωὶ γιὰ τὰ λειβάδια γιὰ νὰ βροῦν ἕνα καινούργιο κρυσφήγετο στὴ Βαλλαντολίντ».[9]. Αὐτὴ ἡ ὑπόθεση παρακίνησε τὶς ἀρχὲς νὰ ἀσχοληθοῦν περισσότερο μὲ τὴν περίπτωση τοῦ Ντουρρούτι καὶ ἀνέβαλαν τὴν ἀπελευθέρωσή του. Ὁ Ἐσκαρντὶν καὶ ὁ Ἀσκάζο, ποὺ περίμεναν ἀκόμη στὸ Σὰν Σεμπάστιαν νὰ βγεῖ ὁ φίλος τους ἀπὸ τὴ φυλακή, ἀποφάσισαν ὅτι θὰ ἦταν φρόνιμο νὰ μὴν παρατείνουν τὴ διαμονή τους σ' αὐτὴ τὴ πόλη καὶ ἀφοῦ συμφώνησαν μὲ τὸν δικηγόρο, ἀποφάσισαν νὰ συναντηθοῦν ὅλοι πάλι στὴν Σαραγκόσσα.

Ὅμως κι αὐτὴ δὲν ἦταν ἕνα καλύτερο κρυσφήγετο γι' αὐτούς, ἐπειδὴ ὁ Τύπος εἶχε δημοσιεύσει τὰ ὀνόματά τους σὰν «μπαντολέρος» (λῃστές). Ἕνας Καταλάνος Ἀναρχικός, ὁ Νταλμάου, τοὺς πρόσφερε τὸ σπίτι του στὰ προάστια γιὰ νὰ κρυφτοῦν. Ἐκεῖ βρῆκαν μιὰ παλιὰ προπαγανδίστρια, τὴν Τερέζα Κλάραμουντ, ποὺ ξεκουράζονταν μετὰ ἀπὸ μιὰ κουραστικὴ περιοδεία στὴν Ἀνδαλουσία. Τοὺς ἤξερε μόνο μὲ τὰ ὀνόματά τους καὶ τοὺς ὑποδέ-

χτηκε ἀπρόθυμα γιατί κατάκρινε τὶς βιαιότητες που εἶχαν διαπραχθεῖ στὴ Σαραγκόσσα. Τοὺς εἶπε ὀρθὰ - κοφτὰ ὅτι τοὺς θεωροῦσε ὑπεύθυνους γιὰ τὸν «πρόσφατο θάνατο ἑνὸς ἀπεργοσπάστη καὶ ἑνὸς φρουροῦ, ποὺ καὶ οἱ δύο ἦταν ἄνθρωποι μὲ οἰκογένειες». Αὐτὲς οἱ πράξεις, αἰσθάνθηκε, ἔκαναν κακὸ μόνο στὰ ἰδανικὰ τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἡ ὁποία τὶς καταδίκαζε. Ἂν πρέπει νὰ χρησιμοποιηθεῖ βία, ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιηθεῖ ἐναντίον ἐκείνων ποὺ ἐσκεμμένα τὴν ἐξασκοῦσαν: ἐναντίον τῶν ἐξουσιαστῶν, τῶν ὑπουργῶν, τῶν ἀρχιεπισκόπων, ἀλλὰ ὄχι ἐναντίον ἄτυχων ἀνθρώπων ὅπως αὐτὸς ὁ ἀπεργοσπάστης»[10].

Οἱ δύο ἄντρες ἄκουγαν, αἰφνιδιασμένοι, καθὼς ἐκείνη ξεστόμιζε τὶς κατηγορίες της. Ὅταν ἠρέμησε, τὴν διαβεβαίωσαν ὅτι οἱ δικές τους ἰδέες γιὰ τὴ χρησιμοποίηση τῆς βίας συνταυτίζονταν μὲ τὶς δικές της, καὶ σιγὰ - σιγὰ ἄρχισε νὰ γίνεται ἕνας ἀνθρώπινος διάλογος ἀνάμεσά τους. Τὴ ρώτησαν γιὰ τὸ πῶς εἶναι ἡ κατάσταση στὴ Σαραγκόσσα. Ἦταν σχεδὸν ὅμοια μὲ τὴν κατάσταση στὴ Βαρκελώνη. Οἱ «πιστολέρος», ποὺ εἶχαν φύγει ἀπὸ τὴν Βαρκελώνη, εἶχαν βρεῖ καταφύγιο ἐκεῖ καὶ κάτω ἀπὸ τὶς διαταγὲς ἑνὸς ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τους, τοῦ Πάλλας, ἐπιδίδονταν σὲ βίαιες πράξεις, ληστεῖες, ἀκόμη καὶ δολοφονίες. Ὁ τοπικὸς ἀστικὸς Τύπος ἀπέδιδε ὅλα αὐτὰ τὰ ἐγκλήματα στοὺς συνδικαλιστές, ἐπηρεάζοντας τὴν κοινὴ γνώμη, ἀκόμη καὶ αὐτοὺς ποὺ ἦταν πληροφορημένοι ὅπως ἡ Τερέζα Κλάραμουντ. Ἦταν φανερό, ὅμως, ὅτι μέσα σὲ μιὰ τέτοια ἠλεκτρισμένη ἀτμόσφαιρα οἱ συνδικαλιστὲς ἔκαναν ἐπίσης μοιραῖα λάθη. Ἦταν ἀπαραίτητο νὰ ἐπέμβουν πρωτοῦ νὰ χειροτερέψει περισσότερο ἡ κατάσταση.

Μαζὶ μὲ τοὺς ἀγωνιστὲς τῆς Σαραγκόσσα συμφώνησαν ὅτι ὑπῆρχε μόνο μιὰ δυνατὴ λύση. Μόνο μιὰ ψυχολογικὴ πράξη θὰ μποροῦσε ὄχι μόνο νὰ ταρακουνήσει τὴν τοπικὴ κατάσταση, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τὰ θεμέλια τοῦ Κράτους καὶ θὰ μποροῦσε νὰ σταματήσει αὐτὸ τὸ κύμα βίας ποὺ ἀπειλοῦσε νὰ διαφθείρει ἀκόμα καὶ τὰ πιὸ ὑγιὴ καὶ ἰσορροπημένα μυαλά. Αὐτὴ τὴ ἐποχὴ ὑπῆρχε στὴν πόλη ἕνα πρόσωπο ποὺ συμβόλιζε ἀκριβῶς τὸν Μακιαβελισμὸ τῆς ὅλης κατάστασης: ὁ Ἀρχιεπίσκοπος - Καρδινάλιος Σολντεβίλα. Αὐτὸς ἦταν ποὺ εἶχε φέρει τοὺς «πιστολέρος» καὶ ποὺ τοὺς προστάτευε. Ὅλοι μιλοῦσαν γιὰ τὰ βδομαδιάτικα ὄργιά του σ' ἕνα συγκεκριμένο μοναστήρι[11]. Ἡ ἐκτέλεσή του θὰ ἦταν

μιὰ ὑποδειγματικὰ ἐξαγνιστική, κοινωνικὴ πράξη. Ὁ Ἀσκάζο καὶ ὁ Ἐσκαρντὶν ἀποφάσισαν νὰ τὴν ἀναλάβουν.

Στὶς 4 Ἰούνη τοῦ 1923 γύρω στὶς 3 μ.μ., ἕνα μαῦρο αὐτοκίνητο ἔφυγε ἀπὸ τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸ Μέγαρο τῆς Σαραγκόσσα. Στὸ πίσω μέρος τοῦ αὐτοκίνητου, ποὺ ἦταν χωρισμένο μ' ἕνα διχτυωτό, δυὸ κληρικοί, ὁ ἕνας σαράντα καὶ ὁ ἄλλος ὀγδόντα χρονῶν, συζητοῦσαν γιὰ τὴν ὑγεία μιᾶς συγγενοῦς τους, τῆς μητέρας τοῦ πρώτου καὶ ἀδερφῆς τοῦ δεύτερου. Ἡ τελευταία ἔδειχνε σημεῖα πνευματικῆς διαταραχῆς. Ἔχοντας περάσει ἀπὸ τὸ κέντρο τῆς πρωτεύουσας, τὸ αὐτοκίνητο κατευθύνονταν στὰ προάστια τῆς περιοχῆς Λὰς Ντελισίας, πρὸς τὸ «Ἑλ Τερμινίλλο, ὅπου βρίσκονταν ἕνα οἴκημα «ἄσπρο, χαρούμενο, περιτριγυρισμένο ἀπὸ μιὰ πλούσια βλάστηση, τὸ Σχολεῖο - Ἄσυλο τοῦ Σὰν Πάμπλο».

Τὸ αὐτοκίνητο ἔκοψε ταχύτητα καθὼς ἔφτασε στὴν εἴσοδό του. Ἐκείνη τὴ στιγμή, τρία - τέσσερα μέτρα μακριά, δυὸ ἄντρες ἄρχισαν νὰ πυροβολοῦν μὲ τὰ πιστόλια τους τοὺς ἐπιβάτες τοῦ αὐτοκίνητου. Φαίνεται ὅτι ἔρριξαν δεκατρεῖς σφαῖρες. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς διαπέρασε τὴν καρδιὰ τοῦ Ἀρχιεπίσκοπου, ποὺ πέθανε ἀμέσως. Οἱ δράστες ἐξαφανίστηκαν ὡς διὰ μαγείας καὶ κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ δώσει τὴν ἀκριβῆ περιγραφὴ τους ἢ λεπτομέρειες γιὰ τὸ γεγονός». Τὰ νέα διαδόθηκαν πολὺ γρήγορα. Στὶς 5 τὸ ἀπόγεμα, ὁ Βασιλιάς, ποὺ ἐκτιμοῦσε πολὺ τὸν Καρδινάλιο Σολντεβίλα, ἔστειλε ἕνα συλλυπητήριο τηλεγράφημα καὶ ἕναν ἀπὸ τοὺς γραμματεῖς του στὸν τόπο τοῦ τραγικοῦ γεγονότος γιὰ νὰ ξεκαθαρίσει τὴν ὑπόθεση ὅσο τὸ δυνατὸν γρηγορότερα.

Ὅλες οἱ ἐφημερίδες κάλυψαν πλήρως τὸ γεγονός. Ἡ Ἑλ Χεράλντο ντὲ Ἀραγκὸν ἔγραψε μὲ μεγάλα γράμματα στὴν πρώτη σελίδα: «Ἀσυνήθιστη καὶ αἰσχρὴ ἀπόπειρα τὴ χθεσινὴ μέρα. Ὁ Καρδινάλιος Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Σαραγκόσσα, ὁ Δὸν Χουὰν Σολντεβίλα Ρομέρο δολοφονήθηκε», μὲ μιὰ φωτογραφία τοῦ θύματος καὶ πολλὰ σχόλια γιὰ τὴν προσωπικότητά του. Ἀκολουθοῦσαν τρεῖς σελίδες μὲ τὰ γεγονότα καὶ μὲ τὶς ἔρευνες τῆς ἀστυνομίας: «Ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας ἀκολούθησε τὴν πορεία, ποὺ μᾶλλον ἀκολούθησαν φεύγοντας οἱ δράστες. Βρῆκε ἕνα πιστόλι τύπου «Ἀλκὰρ» μὲ τὴν ἐμπορικὴ μάρκα «Ἀλκάρτο», ἑνὸς ἐργοστάσιου ὅπλων τῆς Γκουέρνικα. Διαμετρήματος τῶν 9. Καμιὰ σφαίρα δὲν ὑπῆρχε στὸ

μύλο του. Οἱ ντετέκτιβς ἀκολούθησαν μέσα στὰ λειβάδια τὰ ἴχνη τους ποὺ **ὁδηγοῦσαν στὴν ἐργατικὴ** συνοικία Λὰς Ντελισίας. Στὸ δρόμο κανεὶς δὲν μπόρεσε νὰ δώσει τὴν παραμικρὴ πληροφορία γιὰ τὴν κατεύθυνση ποὺ πῆραν οἱ δράστες». Ἡ Ἀ ξ ι ὸ ν τῆς Μαδρίτης σχολίαζε: «Αὐτὸ τὸ ἔγκλημα ἀντικατοπτρίζει ξεκάθαρα τὴν κατάσταση στὴν ὁποία βρίσκεται σήμερα ἡ Ἰσπανία». Καὶ ἡ Ἐ λ Χ ε ρ ά λ ν τ ο ν τ ὲ Μ α ν τ ρ ὶ τ ἔλεγε προσθέτοντας περισσότερες πληροφορίες: «Τὸ ἔγκλημα δὲν ἦταν ἔργο τῶν συνδικαλιστῶν, ἀλλὰ τῶν Ἀναρχικῶν»[12].

Ὅλες οἱ ἔρευνες τῆς ἀστυνομίας τὴ νύκτα τῆς 4 πρὸς 5 Ἰούνη ἦταν μάταιες. Ὅμως, ἐπειδὴ πιέζονταν ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸ «ντὲ Γκοβερναθιόν» (τῶν Ἐσωτερικῶν), τὸν Σενιὸρ ντὲ λὰ Θιέβρα, ποὺ ἦταν ἐπίσης ἀρχηγὸς τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος, ὁ Διοικητὴς τῆς Σαραγκόσσα Σενιὸρ Φερνάντεζ Κόμπος, διέταξε τὸν διοικητὴ τῆς ἀστυνομίας, Σενιὸρ Φερνάντεζ, νὰ ἐντείνει τὶς ἐρευνες. Ἡ ἀστυνομία κατεύθυνε τὶς ἔρευνές της ἐναντίον τοῦ ἀναρχικοῦ καὶ Συνδικαλιστικοῦ χώρου, ἀποφασισμένη νὰ φυλακίσει τοὺς ὕποπτους καὶ νὰ τοὺς ἀπαγγείλει κατηγορίες. Ἀλλὰ ὁ Βικτοριάνο Γκραθία, Γενικὸς Γραμματέας τότε τῆς τοπικῆς Ὁμοσπονδίας τῶν συνδικάτων τῆς CNT στὴ Σαραγκόσσα, προειδοποίησε τὸν Κυβερνήτη ὅτι «ἂν συλληφθεῖ ἔστω καὶ ἕνας ἐργάτης ποὺ δὲν εἶναι ἀπόλυτα ὑπεύθυνος γιὰ τὸ ἔγκλημα, θὰ εἶναι ὑπεύθυνες οἱ ἀρχὲς καὶ μόνο αὐτὲς γιὰ τὸ ὅ,τι θὰ μποροῦσε νὰ συμβεῖ στὴ Σαραγκόσσα»[13].

Ἐξαιτίας τῆς δημόσιας κατακραυγῆς ἀπὸ μέρους τῆς CNT, ὁ Κυβερνήτης τρομοκρατήθηκε καὶ ἔπνιξε τὸν θόρυβο γύρω ἀπὸ τὴν ὑπόθεση. Καὶ διέταξε νὰ μὴ γίνει καμιὰ σύλληψη χωρὶς ἀποδείξεις καὶ νὰ γίνει μόνον ἕνας κατάλογος ὑπόπτων. Ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλον, οἱ φυλακισμένοι ἀφέθηκαν ἐλεύθεροι: πρῶτα ὁ Σαντιάγκο Ἀλόνσο Γκαρθία καὶ ὁ Χοσὲ Μαρτίνεζ Μαγκόρντα, δυὸ νέα παιδιὰ 18 καὶ 17 χρονῶν, ποὺ εἶχαν συλληφθεῖ ἐνῶ πήγαιναν στὴ Μαδρίτη, ὅπου θὰ ἔπιαναν δουλειά, καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτοὺς ὁ Σιλβίνο Ἀκιτόρες καὶ ὁ Ντανιὲλ Μεντόζα.

Στὶς 14 Ἰούνη μιὰ σύντομη ἀνάλυση στὴν Λ ὰ Β α ν γ κ ο υ ά ρ ν τ ι α τῆς Βαρκελώνης ἀνέφερε ὅτι ὁ τοπικὸς Κυβερνήτης τῆς Σαραγκόσσα εἶχε πεῖ στὸν Ὑπουργὸ Ἐσωτερικῶν ὅτι προετοίμαζε τὴν ἀπαγγελία κατηγορίας ἐναντίον ἑνὸς ἀτόμου ποὺ

μᾶλλον εἶχε πάρει μέρος στὴ δολοφονία τοῦ Σολντεβίλα. Ἀλλὰ ἡ ἴδια ἐφημερίδα, στὸ φύλλο της τῆς 23 Ἰούνη, δήλωνε ὅτι τὸ δικαστήριο ποὺ μελετοῦσε τὴν ὑπόθεση τῆς δολοφονίας τοῦ Καρδινάλιου Σολντεβίλα δὲν εἶχε βγάλει κανένα συμπέρασμα.

Ἀπὸ τὶς 28 Ἰούνη καὶ μετὰ ἦταν ποὺ ἀποφάσισαν οἱ ἀρχὲς τῆς Μαδρίτης νὰ βροῦν ἕνα ἐξιλαστήριο θύμα, εἴτε εἶχε κάνει τὸ ἔγκλημα εἴτε ὄχι καὶ διέταξαν νὰ γίνουν συλλήψεις. Ὁ Πεστάνια καὶ ἄλλοι ἀναρχοσυνδικαλιστὲς ἡγέτες συνελήφθηκαν μὲ τὴν ὑποψία ὅτι ἦταν τρομοκράτες. Οἱ ὑπόλοιποι ἡγέτες κυκλοφόρησαν ἕνα παράνομο φυλλάδιο στοὺς στρατῶνες τὸ ὁποῖο πληροφοροῦσε τοὺς στρατιῶτες γιὰ τὶς μηχανορραφίες ποὺ ἔκαναν οἱ ἀρχηγοί τους προκειμένου νὰ ἐγκαθιδρύσουν ἕνα δικτατορικὸ καθεστώς. Παρότρυνε τοὺς στρατιῶτες νὰ ἑνωθοῦν μὲ τὸν λαό.

Στὴ διάρκεια τῆς ἐπιδρομῆς τῆς 28 Ἰούνη, ἡ ἀστυνομία τῆς Σαραγκόσσα συνέλαβε τὸν Φρανθίθκο Ἀσκάζο. Ὁ τελευταῖος μπόρεσε νὰ ἀποδείξει ὅτι τὴ στιγμὴ ποὺ εἶχε γίνει ἡ ἀπόπειρα ἐναντίον τοῦ Καρδινάλιου, ἦταν στὶς φυλακὲς Πρεντικατόρες γιὰ νὰ ἐπισκεφτεῖ κάτι πολιτικοὺς κρατούμενους καὶ ἔφερε ἀκόμη καὶ μάρτυρες. Παρ' ὅλ' αὐτά, τὸν κατηγόρησαν γιὰ τὸ ἔγκλημα. Ὁ ἐθνικὸς τύπος ἀμέσως βιάστηκε νὰ δημοσιεύσει τὰ νέα. Ὁ δολοφόνος τοῦ Σολντεβίλα εἶχε συλληφθεῖ καὶ ἀνῆκε στὴν πασίγνωστη συμμορία τῶν τρομοκρατῶν, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς ἦταν ὁ περίφημος Ντουρρούτι.

Μαζὶ μ' αὐτὰ τὰ νέα μποροῦσε κανεὶς νὰ διαβάσει καὶ τὶς δηλώσεις τῶν συντηρητικῶν βουλευτῶν: «Στὴν Βαρκελώνη γίνονται καθημερινὰ δολοφονίες, «ἀτράκος», ποὺ μένουν ἀτιμώρητες καὶ οἱ ἐγκληματίες δὲν μποροῦν νὰ βρεθοῦν. Ὅπως ἡ ἔνοπλη ληστεία στὸ Γραφεῖο τῆς Ἐφορείας ἢ ἡ ἐπίθεση ποὺ εἶχε γίνει στὸ Μπιλμπάο ἐναντίον ἑνὸς δικηγόρου. Ρωτᾶμε τὴν κυβέρνηση, σὰν ἀντιπρόσωποι τῆς χώρας μας, ἂν ἔχει τὰ μέσα νὰ βάλει ἕνα τέλος σ' αὐτὲς τὶς τρομοκρατικὲς πράξεις»[14].

Ἡ πίεση τῆς Ἐκκλησίας στὶς κυβερνητικὲς ἀρχὲς αὐξήθηκε ὅπως συνέβηκε καὶ στὴ Σαραγκόσσα καὶ ἀποφασίστηκε νὰ διογκώσουν τὸ φάκελλο τῆς ὑπόθεσης συλλαμβάνοντας δυὸ ἄγνωστους ἀναρχικούς, τὸν Ἐστεμπὰν Σαλαμέρο Μπερνὰρντ καὶ τὴ Τζουλιάνα Λοπὲζ Μαιμάρ. Ὁ πρῶτος δὲν βρίσκονταν στὸ σπίτι του ὅταν ἦρθε ἡ ἀστυνομία γιὰ νὰ τὸν συλλάβει. Πῆραν μαζί τους τὴν γριὰ μάνα του, ποὺ ἦταν ἑβδομήντα χρονῶν, σὰν ὅμηρο μέχρι

νὰ παραδοθεῖ ὁ γιός της. Τὴ δεύτερη, ποὺ ὑπόφερε ἀπὸ φυματίωση, τὴ σήκωσαν θάναυσα ἀπὸ τὸ κρεβάτι ποὺ ἦταν ξαπλωμένη. Δώδεκα ὧρες ἀργότερα, ὁ Ἐστεμπὰν Σαλαμέρο παραδόθηκε στὴν ἀστυνομία τῆς Σαραγκόσσα ἀνακοινώνοντας ὅτι εἶχε ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη στὴ δικαιοσύνη «ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν εἶχε τίποτα νὰ φοβηθεῖ» καὶ ἀπαίτησε νὰ ἀπελευθερωθεῖ ἡ μητέρα του. Πρὶν νὰ τὴν ἀφήσουν ἐλεύθερη ὅμως, τὴν θασάνισαν καὶ μετὰ τὴν πῆγαν μπροστὰ στὸ γιό της. Αὐτός, μὴ μπορώντας νὰ ἀντέξει στὸ θέαμα, παραδέχτηκε τὴν συνενοχή του στὴν δολοφονία. Τὴν ἡμέρα τῆς δίκης, ἀνακοίνωσε δημόσια τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἡ ἀστυνομία τὸν εἶχε ἀναγκάσει νὰ ὁμολογήσει. Ἀλλὰ ἡ δικαιοσύνη κράτησε τοὺς δράστες Ἀσκάζο καὶ Ἐσκαρντὶν καὶ τοὺς δυὸ συνενόχους, Σαλαμέρο καὶ Τζουλιάνα Λοπέζ[15].

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Ρικαρντα Σάνζ, Ο Συνδικαλισμας κι η Πολιτικη, Τουλαύζη 1967. Εκδόθηκε απά τον αυγγραφέο.

2 Βλ τὴ αυλλαγὴ τῆς Καυλτούρα και Δρααη Σαραγκασσα, 1922-1923.

3 Μαρτυρία ταῦ Ἀαυρέλια Φερνάντεζ

4 Σημειώαεις παὺ ἔατειλε ὁ Μανουὲλ Μπαυενακαζα σταν αυγγραφέα

5 Συγγραφεας παλλῶν διηγημάτων και θεατρικῶν ἔργων ταξικοῦ περιεχομένου, αυνεργάτης τῶν Αναρχικῶν εφημεριδων καὶ περιοδικῶν, πολεμικάς ανταποκριτής ατό Μέτωπα τῆς Μαδρίτης (1936-1939) τῆς Σαλινταρινττάτ Ομπρερα καὶ τῆς CNT Στά τέλος ταῦ παλέμου (Απριλης 1939) άντιστάθηκε στίς αστυνομικές δυνάμεις πού εἶχαν ἔρθει νά ταν αυλλάβουν ατό απίτι του καὶ πέθανε στὴ διάρκεια αυτῆς τῆς αύγκρουσης σέ ἡλικια 84 χρονῶν.

8 Ὅταν α Τυπας ανακοίνωσε ὅτι αυνέλαβαν τὸν Νταυρραυτι, κυκλοφαρησε στη Μαδρίτη τά παρακατω ανέκδοτα Στὰ προαατια της Μαδριτης ενας Κύριας και τὸ καριτσάκι ταυ παυ εκαναν βόλτα με το αυτακινητα, δεχτηκαν την επίθεαη μιας «αυμμοριας» Συμφωνα μέ τόν Τυπα, ένα από τὸ μελη αυτῆς της «αυμμαριας» ἦταν ὁ Νταυρρούτι Τὸ καριτσάκι παυ ἦταν τεασαρων - πεντε χρονῶν ἄρχιαε νὰ κλαιει. Ο Νταυρραύτι πρaσπαθησε να τα παρηγαρησει «Δέν θὰ σαῦ καναυμε κανένα κακο, μονο που ο μπαμπας σαυ ἔχει παλλὰ λεφτα, ἐνῶ εμεις δεν εχαυμε καθολαυ Καναυμε μανα μιάν αναδιανομη» Και με τρυφερατητα προσπαθησε να της σκουπίσει τά δακρυα»

Αυτο τὸ ανέκδοτο τα είπε στόν αυγγραφεα ο Γκαρθια Τελλα, ενας ζωγραφος που ζει εξόριστας στα Παριαι

7 Ρικαρντο Σανζ, οπως παραπανω

8 Γράμμα απο προσωπικὰ αρχεία

9. Δὲν δίναυμε τὰ ὄναμα αὐταῦ τοῦ μάρτυρα, γιατὶ εἶναι ἀκόμα στὴν Ἱσπανία.

10 Αὐτὰ τὰ γεγανάτο αναφέρθηκαν ατὸν αυγγραφεα απο μιὰ ὁμάδα αγωνιατῶν τῆς CNT τῆς Σαραγκοσσας

11. Στὰ Τιέμπας Ναυέθος, Παριαι, 2 Απρίλη, 1925, Να 10, μιὰ ἔκδοση τῶν ἐξαριστων αναρχικῶν, ὑπάρχει μιὰ βιογραφία ταῦ Καρδιναλιου Σαλντεβιλα Αργότερα στὰ 1971, ἕνος υπάλληλας τῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Σαραγκόσσα, πού την έπαχή τῆς δολαφονιας δαύλευε στὸ «Υποθηκοφυλακεία», άπακάλυψε τὰ πορακάτω: «Μετὰ τὰ θάνατα ταῦ Καρδινολιου καὶ ὅταν διαθάστηκε η διαθηκη του, ανακαλυφτηκε ὅτι ἄφηνε μιὰ μεγάλη περιουσια (κτήματα) αὲ μιὸ καλόγρια, η ἀπαία ἀργότερα εγκοτέλειψε τὸ μοναστήρι Αυτο το γεγονος προσβαλε πολλοὺς ἀνθρώπους τοῦ Καθολικοῦ περιβάλλοντας τῆς Σαραγκόσσας

12 Χεράλντα ντὲ Ἀραγκόν, 1923 απο τὶς 5 Ἰαύνη καὶ μετά

13 Μοναυὲλ Μπαυενακάζα, CAHIERS CITES

14 Λὰ Βανγκουάρντια, Βαρκελωνη, ἴδιο ημερομηνια

15 Τιεμπας Ναυέθας, Παρίαι, 2 Απριλη, 1925

9. Πρὸς τὴ Δικτατορία τοῦ Πρίμο ντὲ Ριβέρα

Στὴ Σαραγκόσσα χρησιμοποιήθηκαν κάθε εἴδους πιέσεις προκειμένου νὰ παραδοθοῦν στὰ χέρια τῆς μπουρζουαζίας οἱ πιθανοὶ δολοφόνοι τοῦ Καρδινάλιου Σολντεβίλα. Στὸ μεταξύ, ὁ ἄντρας ποὺ ὅλοι ἔλεγαν ὅτι ἦταν ὁ κύριος πρωταγωνιστὴς στὴν ὑπόθεση, «ὁ τρομερὸς συμμορίτης Ντουρρούτι», ἀπελευθερώθηκε ἀπὸ τὶς φυλακὲς τοῦ Σὰν Σεμπάστιαν. Ἡ ἀντιφατικότητα τοῦ μηχανισμοῦ τῆς δικαιοσύνης δείχτηκε γιὰ μιὰ ἀκόμα φορά.

Ὁ Ντουρρούτι σχεδίαζε νὰ περάσει λίγες μέρες μὲ τὴν οἰκογένειά του στὸ Λεόν. Ἀλλὰ μαθαίνοντας γιὰ τὴ σύλληψη τοῦ Ἀσκάζο καὶ τῶν φίλων του, ἐγκατέλειψε τὰ σχέδιά του καὶ ξεκίνησε ἀμέσως γιὰ τὴν Βαρκελώνη. Ἡ κατάσταση ἐκεῖ ἦταν μπερδεμένη τόσο στὸ κοινωνικὸ ὅσο καὶ στὸ πολιτικὸ πεδίο. Στὴν CNT ὑπῆρχαν τρεῖς τάσεις, ποὺ ἀντιτίθονταν ἡ μιὰ στὴν ἄλλη. Ὑπῆρχαν ἀγωνιστὲς ποὺ ἤθελαν τὴν ἐπαναστατικὴ βία, ἄλλοι, ὅπως ὁ Πεστάνια καὶ ὁ Πειρό, ἀμφισβητοῦσαν δημόσια τὴν εὐθύνη τῆς CNT γι' αὐτὲς τὶς πράξεις καὶ τέλος ἔμπειροι Μπολσεβίκοι (ὁ Νὶν, ὁ Μαουρὶν) εἶχαν σχηματίσει ἐπαναστατικὲς συνδικαλιστικὲς ἐπιτροπές, ποὺ δούλευαν μέσα στὰ συνδικάτα τῆς CNT γιὰ νὰ τὰ διαιρέσουν.

Στὴν πολιτική, ὑπῆρχε ἀκόμη μεγαλύτερη σύγχυση. Τὰ κόμματα περνοῦσαν μιὰ κατάφωρη κρίση ἐνῶ ἡ ἐπιρροὴ τοῦ Στρατοῦ, ποὺ ὑποστηριζόταν τώρα ἀνοιχτὰ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, μετὰ τὴ δολοφονία τοῦ Σολντεβίλα, ὅλο καὶ μεγάλωνε. Στὴν Κυβέρνηση, ὁ ἀδύνατος καὶ δειλὸς Γκαρθία Πριέτο κατεῖχε ἕνα ὀγκώδη φάκελο σχετικὰ μὲ τὸν πόλεμο τοῦ Μαρόκου. Ἔδειχνε πολὺ καθαρὰ καὶ ὑπῆρχαν σημαντικὲς ἀποδείξεις ποὺ τὸ στήριζαν, ὅτι ὁρισμένα σπουδαία πρόσωπα καὶ ὁ ἴδιος ὁ Βασιλιάς, ἦταν ὑπεύθυνα γιὰ τὸ μακελειὸ τοῦ Ἀνουάλ. Φοβισμένος ἀπὸ τὸ σκάνδαλο ποὺ προμηνύονταν, ὁ Γκαρθία Πριέτο ἔλπιζε σὲ κάποιο σπουδαῖο γεγονὸς ποὺ θὰ τὸν ἀνάγκαζε νὰ παραιτηθεῖ, ἐπειδὴ ἡ δουλικότητά του τὸν ἐμπόδιζε νὰ ἔρθει σὲ ἀνοικτὴ σύγκρουση μὲ τὸν Βασιλιά.

Στὴν πραγματικότητα, ὁ Ἀλφόνσος XIII συνωμοτοῦσε γιὰ νὰ ρίξει τὴν Κυβέρνηση καὶ νὰ τὴν ἀντικαταστήσει μὲ μιὰ δικτατορία τύπου Μουσολίνι. Εἶχε καλέσει τὸ Στρατηγὸ Πρίμο ντὲ Ριβέρα καὶ δούλευαν μαζὶ γιὰ νὰ ἐγκαθιδρύσουν αὐτὴ

τὴν μορφὴ καθεστῶτος, ἰσχυριζόμενοι ὅτι χρειάζονταν ἄμεσα μέτρα γιὰ τὴν καταπολέμηση τῆς «ἐργατικῆς ληστείας».

Οἱ μηχανορραφίες διευκολύνθηκαν ἀπὸ σοβαρὲς διαφωνίες ποὺ προκύψανε μέσα στὸ Ὑπουργικὸ Συμβούλιο. Ὁ ὑπουργὸς Ναυτικῶν, Σιλβέλα, προσπαθοῦσε νὰ δώσει ἕνα τέλος στὸν πόλεμο τοῦ Μαρόκου. Εἶχε στείλει τὸ Στρατηγὸ Κάστρο Γκερόνα γιὰ νὰ διαπραγματευτεῖ μὲ τὸν Ντρὶς Μπὲν Σαΐντ, τὸν ἀντιπρόσωπο τοῦ Ἄμπντ Ἐλ - Κρίμ. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ὁ Ὑπουργὸς Πολέμου, Ἀλκαλὰ Ζαμόρα, ὑποστηριζόμενος ἀπὸ ὁμάδες ποὺ εἶχαν ὄφελος ἀπὸ τὴ συνέχιση τῆς σύγκρουσης, δὲν ἤθελε τὴν ἀνακωχή. Μιὰ βίαιη σύγκρουση ἔφερε σὲ ἀντίθεση τοὺς δυὸ ἄντρες καὶ ὅταν ὁ Ζαμόρα ἔμαθε τὶς ἐνέργειες ποὺ εἶχε κάνει ὁ Σιλβέλα κι ὁ στρατηγὸς Κάστρο Γκερόνα, ἀπαίτησε ἀπὸ τὸν πρῶτο νὰ παραιτηθεῖ. Ὁ διάδοχός του ἔστειλε τὸν Στρατηγὸ Μαρτίνεζ Ἀνίντο στὴ Μελίνα, κι αὐτὸς διέκοψε τοὺς «εἰρηνευτικοὺς» ἑλιγμοὺς τοῦ προκατόχου του μὲ τὴ δολοφονία τοῦ Ντρὶς Μπὲν Σαΐντ. Ὁ δρόμος ἦταν ἐλεύθερος γιὰ τὸν Ἀλφόνσο XIII καὶ τὸν Πρίμο ντὲ Ριβέρα.

Ὅλ' αὐτὰ τὰ προβλήματα συζητήθηκαν σὲ μιὰ συγκέντρωση ποὺ εἶχαν ὀργανώσει οἱ «Λὸς Σολιντάριος», ὅταν ὁ Ντουρρούτι ἔφτασε στὴ Βαρκελώνη. Ἦταν παρὼν καὶ ὁ Λοχαγὸς Σάντσο, ποὺ χρησίμευε σὰ σύνδεσμος μὲ τοὺς στρατῶνες τῆς Βαρκελώνης. Ὁ Σάντσο τοὺς πληροφόρησε ὅτι στὶς αἴθουσες συγκέντρωσης τῶν ἀξιωματικῶν μιλοῦσαν ἀνοιχτὰ γιὰ τὸ πραξικόπημα ποὺ προετοίμαζε ὁ Πρίμο ντὲ Ριβέρα. Καὶ δὲν ἀναμενόταν μεγάλη ἀντίσταση ἀπὸ τὸ στρατό, γιατὶ οἱ περισσότεροι στρατιῶτες δὲν εἶχαν πολιτικὴ διαπαιδαγώγηση. Οἱ ἀντιμιλιταριστικὲς ἐπιτροπὲς εἶχαν μόλις δημιουργηθεῖ μέσα στὸ στράτευμα καὶ πολλὲς ἀπ' αὐτὲς εἶχαν ἀνακαλυφτεῖ ἤδη, ἐξαιτίας τῆς στενῆς παρακολούθησης ποὺ ὑπῆρχε στοὺς στρατῶνες. Ὑπῆρχε ὅμως μιὰ μικρὴ ἐλπίδα ὅτι θὰ μποροῦσε νὰ ὑπάρξει κάποιο εἶδος διαμαρτυρίας ἀπὸ τὴ μάζα τῶν ἐργατῶν ποὺ θὰ ὁδηγοῦσε σὲ μιὰ σύγκρουση μὲ τὸ στρατὸ στοὺς δρόμους. Μποροῦσαν νὰ ὑπολογίζουν σὲ μιὰ συμφιλίωση τῶν στρατιωτῶν μὲ τὸ λαό, ὅπως αὐτὴ ποὺ εἶχε γίνει ὅταν μερικοὶ λόχοι εἶχαν ἑνωθεῖ μὲ τοὺς στασιαστές.

Ἔτσι δὲν τοὺς ἔμενε τίποτ' ἄλλο νὰ κάνουν, παρὰ νὰ προετοιμάσουν ἕνα ἐπαναστατικὸ χτύπημα. Γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ αὐτὸ οἱ ἐργατικὲς ὀρ-

γανώσεις ἔπρεπε νὰ οἰκοδομήσουν ξανὰ μιὰ συμφωνία ἀνάμεσα στὶς ἀναρχικὲς ὁμάδες καὶ τὶς ὀργανώσεις τῆς CNT, ἐπειδὴ εἶχαν ἀποδιοργανωθεῖ ἐξαιτίας τῶν διαφόρων μορφῶν τρομοκρατίας ποὺ εἶχαν ἐξαπολύσει ἡ μπουρζουαζία καί ἡ Κυβέρνηση. 'Αλλὰ γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ τοὺς ἔλειπαν τὰ οἰκονομικὰ μέσα καὶ τὰ ὅπλα, ποὺ ἦταν ἀπαραίτητα γιὰ νὰ μπορέσουν ν' ἀναλάβουν μιὰ τέτοια δράση. Ὅλες οἱ ὁμάδες εἶχαν ἐξαντλήσει τὰ ἀποθέματά τους[1]. Ἔτσι ἀποφασίστηκε νὰ χτυπήσουν μιὰ Τράπεζα στὴ Γκιχόν καὶ ἐξουσιοδότησαν τὸν Τόρες Ἐσκαρντὶν καὶ τὸν Μπουεναβεντούρα Ντουρρούτι νὰ κάνουν τὶς προετοιμασίες γι' αὐτὴ τὴν ἐνέργεια.

Κάτω ἀπὸ ἕνα καυτὸ ἥλιο, ποὺ εὐνοοῦσε τὶς πυρκαγιὲς στοὺς κάμπους, ἕνα τραῖνο διέσχιζε τὴν πεδιάδα τῆς 'Αραγωνίας, μεταφέροντας τὸν Ντουρρούτι καὶ τὸν Τόρες Ἐσκαρντὶν στὴ Σαραγκόσα, ὅπου θὰ σταματοῦσαν πρὶν ἀπὸ τὴν Γκιχόν. Μέσα ἀπὸ τὸ παράθυρο, ὁ Ντουρρούτι κοιτοῦσε τὴν ξερὴ γῆ τῆς 'Αραγωνίας, ποὺ ἦταν ἄσπρη ἀπὸ τὴ σκόνη. Λίγα χρόνια ἀργότερα, σ' αὐτὴ τὴν ἴδια γῆ, θὰ βάδιζε ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριό, ἐπικεφαλῆς ἑνὸς ἰσχυροῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ, σὰν κατακτητὴς τῆς μπουρζουαζίας καὶ τῆς ἀντίδρασης.

Σκεφτόταν τὸν 'Ασκάζο, ποὺ ἦταν ἀκόμη φυλακισμένος στὴ Σαραγκόσσα. 'Αναπολοῦσε τοὺς ἀγῶνες ποὺ ἔκαναν μαζί. Ξαναθυμόταν τὶς πολλὲς ἀντιξοότητες, ὅπως ἐκείνη τὴ μέρα στὴ Βαρκελώνη, τότε ποὺ ὁ θάνατος τοὺς περίμενε σὲ κάθε γωνιὰ τοῦ δρόμου. Εἶχαν βγεῖ ἀπὸ τὸ μικρὸ παράνομο τυπογραφεῖο ὅπου τυπωνόταν ἡ Κ ρ ι σ ό λ, στὴν παλιὰ γειτονιὰ τῆς Σάντα Καταλίνα, ὅταν εἶδαν ὅτι τοὺς ἀκολουθοῦσαν μερικοὶ «πιστολέρος», ἐνῶ οἱ ἴδιοι ἦταν ἄοπλοι. Κυριαρχώντας στὸ φόβο τους, προσπάθησαν νὰ αἰφνιδιάσουν τοὺς διῶκτες τους μὲ μιὰ ἀπότομη μεταβολὴ ποὺ ἔκαναν πρὸς τὰ πίσω. Ὁ ἑλιγμός τους πέτυχε, οἱ «πιστολέρος» γλίστρησαν μέσα στὰ δωμάτια τῶν γειτονικῶν σπιτιῶν, ἐνῶ αὐτοὶ ἐκμεταλλευόμενοι τὴν ἔκπληξή τους, ἔφυγαν τρέχοντας γιὰ νὰ σωθοῦν. Καὶ ὁ 'Ασκάζο ἔλεγε τότε «γιὰ τὸ σὸκ ποὺ τοὺς προκαλέσαμε καὶ τὸν φόβο ποὺ νοιώσαμε ἐμεῖς»[2].

Ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ἐσκαρντὶν ἔμειναν στὴ Σαραγκόσσα τόσο ὅσο χρειαζόταν γιὰ νὰ βεβαιωθοῦν γιὰ τὴν τύχη τοῦ 'Ασκάζο καὶ τῶν συντρόφων του ποὺ ἦταν στὴν φυλακή. Ὁ Γενικὸς Γραμματέας τῆς CNT ἦταν αἰσιόδοξος καὶ τοὺς εἶπε: «Οἱ ἀστοὶ

δὲν θὰ ἔχουν τὴν ἱκανοποίηση νὰ δοῦν τὸν 'Ασκάζο κρεμασμένο»[3]. Ἔτσι συνέχισαν τὸ ταξίδι τους γιὰ τὸ Βορά. Στὸ Μπιλμπάο ἀγόρασαν μακρύκανα πιστόλια (τουφέκια). Μόλις ἔφτασαν στὴ Γκιχόν, ἄρχισαν νὰ μελετᾶνε μεθοδικὰ τὰ σχέδιά τους γιὰ τὴν ἐπίθεση στὸ ἐκεῖ ὑποκατάστημα τῆς Τράπεζας τῆς Ἱσπανίας, τελείως ἀνενόχλητοι μιὰ καὶ κανένας δὲν τοὺς ἤξερε.

Στὸ μεταξὺ τὰ σχέδια τοῦ 'Αλφόνσου XIII γιὰ τὴν δικτατορία ἄρχισαν νὰ παίρνουν μορφὴ αἰφνιδιαστικά, ἐνῶ ἡ λεγόμενη πολιτικὴ ἀντιπολίτευση δὲ φαινόταν ν' ἀνησυχεῖ. Ἡ μόνη ὀργάνωση ποὺ κινούνταν ἦταν ἡ CNT. Ὁ Γκαρθία 'Ολιβέρ, στὸ ὄνομα τῶν ἀναρχικῶν ὁμάδων, εἶχε συζητήσει τὴν πιθανότητα νὰ ἐξαπολύσουν μιὰ γενικὴ ἀπεργία μαζὶ μὲ τὴν 'Εθνικὴ 'Επιτροπὴ τῆς CNT. 'Αλλὰ οἱ προοπτικὲς ἐπιτυχίας ἦταν προβληματικές. Οἱ ἀγωνιστικοὶ πυρῆνες τῆς CNT εἶχαν ἀποδεκατιστεῖ καὶ μερικὰ συνδικάτα ὑπῆρχαν μόνο συμβολικά. Ὅλ' αὐτὰ τὰ χρόνια τῆς καταπίεσης εἶχαν σὰν ἀποτέλεσμα τὴν ἀποδιοργάνωση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ὁ Πεστάνια εἶπε στὸν Γκαρθία 'Ολιβέρ: «Ἡ 'Επανάσταση εἶναι μιὰ δραστηριότητα ποὺ ἀπαιτεῖ ὀργάνωση. Συνεπάγεται ἕνα μικρὸ μόνο βαθμὸ αὐθορμητισμοῦ. Γιὰ νὰ πετύχει ἡ 'Επανάσταση τὰ ἐνενῆντα στὰ ἑκατὸ πρέπει νὰ εἶναι ἡ ὀργάνωση κι ἐμεῖς δὲν ἔχουμε οὔτε πενῆντα». Συζήτησαν ἀκόμη καὶ γιὰ τὴ σύγχυση ποὺ εἶχε προκαλέσει ὁ Μπολσεβικισμός, ὁ ὁποῖος σὲ μερικὲς περιοχές, ὅπως στὴν Σαμπαντέλ, εἶχε καταφέρει νὰ ἀποπροσανατολίσει τελείως τοὺς ἀγωνιστές. Ἕνα μεγάλο ποσοστὸ ἐνεργητικότητας, ποὺ ἔπρεπε νὰ εἶχε ξοδευτεῖ στὸν ἀγώνα ὑπὲρ τῆς ἐργατικῆς τάξης, εἶχε σπαταληθεῖ σὲ ἀνώφελες πολεμικὲς μεταξὺ τῶν συντρόφων.

'Απὸ τὴν ἄλλη μεριά, ἡ UGT φαινόταν ὅτι δὲν ἐνδιαφερόταν καθόλου νὰ δοκιμάσει τὴ δύναμη τοῦ προλεταριάτου, ποὺ θ' ἀντιμετώπιζε ἕνα στρατιωτικὸ πραξικόπημα. Ὁ Πεστάνια εἶχε ρωτήσει τὰ μέλη αὐτῆς τῆς ὀργάνωσης καὶ εἶχε ἀποδεχτεῖ τὸ γεγονὸς ἡ CNT θὰ ἀντιμετώπιζε ἐντελῶς μόνη τὴ δικτατορία. «Ὡστόσο», κατέληξε ὁ Πεστάνια, «ἀφοῦ ἡ στρατιωτικὴ ἐπανάσταση στρέφεται ἐναντίον τῶν γνήσιων ἐπαναστατικῶν δυνάμεων τῆς χώρας καὶ ἀφοῦ αὐτὲς κρύβονται κάτω ἀπὸ τὰ ἀρχικὰ CNT, ὁ ἀναρχοσυνδικαλισμὸς θὰ τιμήσει τὴν ἐπαναστατικὴ παράδοση, ὅπως συνέβηκε πάντα»[4]. Οἱ ἀναρχικὲς ὁμάδες καὶ ἰδιαίτερα οἱ «Λὸς Σολιντάριος», κα-

τάλαβαν ὅτι εἶχε φτάσει ἡ ἀποφασιστικὴ στιγμὴ καὶ διπλασίασαν τὴ δραστηριότητά τους τὶς τελευταῖες μέρες τοῦ Αὐγούστου 1923.

Ἀπὸ τὴν Γκιχόν, ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Τόρες Ἐσκαρντὶν ζήτησαν νὰ πᾶνε νὰ τοὺς βοηθήσουν ὅλοι οἱ διαθέσιμοι ἄντρες. Ἦταν σημαντικὸ νὰ πετύχει ἡ ἐπίθεση στὴν Τράπεζα. Μιὰ ὁμάδα ἀπὸ ἀναρχικοὺς εἶχε ὑπογράψει ἕνα συμβόλαιο μὲ κάποιο κύριο Ζουλουέτα, ποὺ εἶχε χρησιμέψει σὰ μεσάζων μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Γκαράτε καὶ Ἀνίτουα, κατασκευαστῶν ὅπλων στὸ Εἰμπάρ. Ὑπῆρχε μιὰ σημαντικὴ ποσότητα ἀπὸ ὅπλα ποὺ ἔπρεπε νὰ πληρωθοῦν.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς 1ης Σεπτέμβρη, μερικοὶ ἄντρες ὅρμησαν μέσα στὴν τράπεζα, μὲ τὰ πιστόλια στὰ χέρια, καὶ διέταξαν ὅλους τοὺς ὑπάλληλους νὰ πέσουν στὸ πάτωμα. Ἐνῶ πρόσεχαν τοὺς ὑπαλλήλους καὶ τὸν κόσμο, ἄνοιξαν τὸ χρηματοκιβώτιο καὶ ἀφαίρεσαν τὸ περιεχόμενό του, περίπου 650.000 πεσέτες. Δυὸ ἀπ' αὐτοὺς ἔτρεξαν γρήγορα σ' ἕνα αὐτοκίνητο, παίρνοντας τὰ χρήματα μαζί τους. Οἱ ἄλλοι ἔμειναν γιὰ λίγο πίσω γιὰ νὰ καλύψουν τὴν φυγή τους. Ἀλλὰ τὴ στιγμὴ ποὺ σχεδίαζαν νὰ φύγουν, εἰσέβαλε μέσα ἡ Γκουάρντια Θιβίλ, ποὺ εἶχε εἰδοποιηθεῖ ἀπὸ ἕνα γείτονα. Ἀντιμετώπισαν τὴν Γκουάρντια προσπαθώντας νὰ προστατέψουν τὴν φυγὴ αὐτῶν ποὺ εἶχαν πάρει τὰ λεφτά. Χωρίστηκαν σὲ δυὸ ὁμάδες καὶ ἀντάλλαξαν πυροβολισμοὺς μὲ τὴν ἀστυνομία. Ξαφνικὰ κάποιος φώναξε, «τὸν ψηλό, τὸν ψηλό, εἶναι ὁ Ντουρρούτι». Αὐτὲς οἱ κραυγὲς παρέλυσαν γιὰ μιὰ στιγμὴ τοὺς μαχητές, μετὰ οἱ πυροβολισμοὶ ξανάρχισαν μὲ μεγαλύτερη σφοδρότητα ἀπ' ὅ,τι προηγούμενα, ἐνῶ ἡ Γκουάρντια Θιβὶλ συγκέντρωνε τὰ πυρά της στὸν Ντουρρούτι. Αὐτὸ ἔδωσε τὴν εὐκαιρία στοὺς ἄλλους νὰ ξεφύγουν. Μερικοὶ βρῆκαν καταφύγιο στὶς γωνιὲς τῶν δρόμων καὶ ἀπὸ κεῖ πυροβολοῦσαν τὴν ἀστυνομία προσπαθώντας νὰ διασώσουν τὸν Ντουρρούτι ἀπὸ τὴν ἄσχημη θέση ποὺ βρισκόταν. Αὐτὸς κατάφερε νὰ προχωρήσει πρὸς τὸ ἐπάνω πάτωμα τοῦ κτιρίου, ἐνῶ ἡ Γκουάρντια Θιβὶλ ἄρχισε νὰ ὑποχωρεῖ κάτω ἀπὸ τὰ πυρὰ τῶν ἐπιτιθέμενων. Τὸ πλῆθος ἄρχισε νὰ φωνάζει ἐνῶ ἕνας ἄντρας ξέφευγε ἀπὸ τὴ στέγη. Ὁ Ντουρρούτι ἐπωφελούμενος ἀπὸ τὴ σύγχυση, πήδηξε σ' ἕνα διπλανὸ σπίτι, ἐγκατέλειψε τὴν πόλη καὶ ἐξαφανίστηκε στὰ βουνά. Μετὰ ἀπὸ χίλιες δυὸ δυσκολίες, κατάφερε νὰ φτάσει στὴ Βαρκελώνη καὶ βρῆκε τὸν Γκρεγκόριο Σουμπερβιέλα,

πού εἶχε ἐπίσης καταφέρει νὰ ξεφύγει. Ὁ Τόρες Ἐσκαρντὶν καὶ ὁ Εὐσέμπιο Μπράου δὲν μπόρεσαν νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τοὺς διῶκτες τους καὶ ἀναγκάστηκαν νὰ τοὺς ἀντιμετωπίσουν τὴν ἑπόμενη μέρα κοντὰ στὸ Ὀβιέντο[5].

Ἡ Γκουάρντια Θιβὶλ εἶχε χάσει ἀρκετοὺς ἄντρες στὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς σύγκρουσης. Καὶ παρακινούμενη ἀπὸ τὸ μεγάλο χρηματικὸ ποσὸ ποὺ εἶχε κλαπεῖ, κινητοποίησε τὶς δυνάμεις σ' ὅλη τὴν περιοχή. Μόλις βρῆκαν τὰ ἴχνη τοῦ Ἐσκαρντὶν καὶ τοῦ Μπράου τοὺς περικύκλωσαν. Ἀντιστάθηκαν ἀρκετὲς ὧρες. Τελικά, ὅταν τοὺς τέλειωσαν οἱ σφαῖρες, προσπάθησαν νὰ πάρουν τὰ ὅπλα τῶν ἀστυνομικῶν ποὺ εἶχαν σκοτωθεῖ κοντά τους. Ἀλλὰ ὁ Μπράου σκοτώθηκε καὶ ὁ Τόρες Ἐσκαρντὶν ἔπεσε κάτω χτυπημένος ἀπὸ τὰ κοντάκια τῶν ἀστυνομικῶν ὅπλων. Ἔμεινε στὰ χέρια τῆς Γκουάρντια Θιβὶλ γιὰ πολλὲς ὧρες, πράγμα ποὺ ἦταν ἀρκετὸ γιὰ νὰ τὸν καταστρέψει σωματικά. Τὸν πῆγαν στὴ φυλακὴ τοῦ Ὀβιέντο σὲ ἄθλια κατάσταση, δίχως καμιὰ ἄλλη ἰατρικὴ βοήθεια παρὰ μόνο αὐτὴ ποὺ τοῦ πρόσφεραν οἱ σύντροφοί του στὴ φυλακή.

Ὁ Τύπος κάλυψε αὐτὴ τὴν ἱστορία καὶ ἐπειδὴ ἀναφέρθηκε πάλι τὸ ὄνομα τοῦ Ντουρρούτι, τὸν συνέδεσαν μὲ τὴ δολοφονία τοῦ Καρδινάλιου Σολντεβίλα. Ὁ Νόμος στὴν Σαραγκόσα ἔκανε κι αὐτὸς τὸ ἴδιο. Σὲ λίγες μέρες, προετοίμασε τὴν δίκη τοῦ Τόρες Ἐσκαρντίν, ἀποδίδοντας τὸ ἔγκλημα καὶ τὴν ἔνοπλη ληστεία σ' αὐτόν. Εἶχε προετοιμαστεῖ ἡ μεταφορὰ τοῦ φυλακισμένου στὴν πόλη, ὅταν μερικοὶ ἀπὸ τοὺς φυλακισμένους τοῦ ζήτησαν νὰ ἑνωθεῖ μαζί τους σ' ἕνα σχέδιο ἀπόδρασης. Δὲν εἶχε συνέρθει ἀρκετὰ γιὰ μιὰ τέτοια περιπέτεια, ἀλλὰ ξέροντας ὅτι τὸν περιμένει σίγουρος θάνατος, σηκώθηκε κι ἀποφάσισε νὰ τὸ ριψοκινδυνέψει. Πηδώντας ἀπὸ ἕνα τοῖχο στραμπούλιξε τὸν ἀστράγαλό του καὶ δὲν μποροῦσε νὰ κινηθεῖ, γιατὶ δὲν εἶχε ἀκόμα συνέρθει ἀπὸ τὰ βασανιστήρια τῆς ἀστυνομίας. Ἔπεισε τοὺς συντρόφους του νὰ τὸν ἀφήσουν στὴν τύχη του. Προσπάθησε νὰ προχωρήσει, στηριζόμενος στοὺς τοίχους. Οἱ δυνάμεις του τὸν ἐγκατέλειψαν στὰ σκαλιὰ μιᾶς ἐκκλησίας, ὅπου καὶ λιποθύμησε. Ἕνας παπᾶς ποὺ ἔβγαινε βρῆκε τὸν ὕποπτο καὶ εἰδοποίησε τὴν ἀστυνομία. Τὸν πῆραν πάλι πίσω στὴ φυλακή, ὅπου ἔμεινε ἐκεῖ, μετὰ τὴ σκανδαλώδη δίκη τοῦ Μάρτη 1925, μέχρι τὶς 14 Ἀπρίλη 1931, τὴν ἡμερομηνία ποὺ μεταφέρθηκε σ' ἕνα τρελλοκομεῖο[6].

Ὁ ἀστικὸς Τύπος ἐκμεταλλεύθηκε τὴν ἐπίθεση ἐναντίον τῆς Τράπεζας. Δημοσίεψε πολλὲς φλυαρίες γιὰ «τὴν περίφημη συμμορία τοῦ Ντουρρούτι». Οἱ ἐφημερίδες τοῦ Λεὸν δημοσίευσαν μιὰ φωτογραφία τοῦ Ντουρρούτι, ποὺ ἀναφέρονταν οἰκεῖα μὲ τὸ ὄνομα Πέπε, μ' ἕνα μακρὺ κατάλογο τῶν ἐγκλημάτων του. Ἔφθασαν δὲ σὲ τέτοιο σημεῖο ὥστε νὰ ποῦν ὅτι εἶχε καταφέρει νὰ δραπετεύσει μεταμφιεσμένος σὲ παπὰ καὶ ὅτι γι' αὐτὸ τὸ λόγο εἶχε ἐπιτεθεῖ ἐναντίον ἑνὸς παπᾶ σὲ μιὰ ἐκκλησία, ὑποχρεώνοντάς τον νὰ τοῦ δώσει τὸ ράσο του, κάτω ἀπ' τὴν ἀπειλὴ τοῦ πιστολιοῦ του[7].

Ἦταν τὸ βασικὸ θέμα συζήτησης στὴ γειτονιὰ τῆς Σάντα Ἄννα. Ἡ Ἀναστασία, ἡ γριὰ μητέρα τοῦ Ντουρρούτι, ἔγινε ἡ πιὸ γνωστὴ γυναίκα στὸ Λεόν. Πολλὲς φορὲς ἦταν ἀναγκασμένη νὰ μαλώνει γιὰ τὶς κατηγορίες ποὺ στρέφονταν ἐνάντια στὸ γιό της. Σ' αὐτοὺς ποὺ τῆς ἔλεγαν ὅτι ὁ Πέπε της εἶχε κλέψει καὶ ὅτι ἦταν ἕνας ληστής, ἀπαντοῦσε: «Δὲν ξέρω ἂν ὁ γιός μου ἔχει ἑκατομμύρια. Τὸ μόνο πράγμα γιὰ τὸ ὁποῖο εἶμαι σίγουρη εἶναι ὅτι κάθε φορὰ ποὺ ἔρχεται στὸ Λεόν, πρέπει νὰ τὸν ντύσω ἀπὸ πάνω μέχρι κάτω καὶ νὰ τοῦ πληρώσω τὸ εἰσιτήριό του γιὰ νὰ φύγει πάλι»[8].

Ὅλη ἡ Ἰσπανία μιλοῦσε ἀδιάφορα γι' αὐτὰ τὰ γεγονότα, ἐνῶ βάδιζε γοργὰ σὲ μιὰ σύγκρουση μεταξὺ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν δημίων του. Ὁ χρόνος δὲ δούλευε ὑπὲρ τῶν «Σολιντάριος», ποὺ ἔλπιζαν νὰ πάρουν τὰ ὅπλα ποὺ εἶχαν ἀγοράσει πρὶν ἀπὸ τὸ πραξικόπημα. Χάρη στὴν ἀναξιότητα τῶν πολιτικῶν, τὰ σχέδια τοῦ Ἀλφόνσου XIII ἀναπτύσσονταν χωρὶς κανένα ἐμπόδιο καὶ ἀκόμη μὲ τέτοια εὐκολία ποὺ ὁ Βασιλιὰς σκέφτηκε νὰ γίνει ὁ ἴδιος δικτάτορας. Ὁ Μάουρα τὸν μετάπεισε. Ἔτσι κανόνισε τὶς τελευταῖες λεπτομέρειες τῶν σχεδίων γιὰ τὸ πραξικόπημα σὲ μιὰ συνάντηση ποὺ εἶχε στὶς 7 Σεπτέμβρη 1923 μὲ τὸν Πρίμο ντὲ Ριβέρα. Ὅρισαν τὶς 15 τοῦ Σεπτέμβρη σὰν τὴ μέρα ποὺ θὰ γινόταν τὸ πραξικόπημα. Ἀλλὰ διάφοροι λόγοι τοὺς ἀνάγκασαν νὰ ἐπισπεύσουν τὸ κίνημα κατὰ μιὰ μέρα. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ὁ Στρατηγὸς Σανχοῦρχο, στρατιωτικὸς Κυβερνήτης τῆς Σαραγκόσσα, ζήτησε νὰ ἐπιταχυνθεῖ ἡ ἐκτέλεση τοῦ σχεδίου. Ἐξάλλου, ἡ ἐπιτροπὴ ποὺ εἶχε ὁριστεῖ ἀπὸ τὸ Κοινοβούλιο γιὰ νὰ φτιάξει ἕνα φάκελλο γιὰ τοὺς ὑπεύθυνους τοῦ πόλεμου στὸ Μαρόκο, ἐπρόκειτο νὰ δημοσιεύσει τὰ συμπεράσματά της στὶς 19 Σεπτέμβρη καὶ ἦταν

ἀπαραίτητο ν' ἀποφευχθεῖ ἡ καταστροφὴ τῆς ὑπόληψης τοῦ Βασιλιᾶ.

Στὶς 13 Σεπτέμβρη, στὶς 2 τὸ πρωί, ὁ Πρίμο ντὲ Ριβέρα ἐξέδωσε ἕνα «Μανιφέστο πρὸς τὴ Χώρα» ἀνακοινώνοντας ὅτι ἕνα στρατιωτικὸ διευθυντήριο ἔπαιρνε τὴν κατάσταση στὰ χέρια του. Ἦταν ἕνα κίνημα ἀ ν τ ρ ῶ ν (μάκος μάλες). Ὅποιος δὲν ἦταν σίγουρος γιὰ τὸν ἀντρισμό του δὲν θὰ ἔπαιρνε μέρος, ἔτσι ὥστε νὰ μὴν ἀνακατευτεῖ στὴν κανονικὴ πορεία τῶν γεγονότων κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγηση τῶν νέων ἀρχηγῶν. Τὸ σχέδιο αὐτὸ ἦταν δικαιολογημένο γιὰ λόγους ἀσφάλειας· δὲν ἦταν πιὰ δυνατὸν νὰ παρακολουθοῦν μὲ σταυρωμένα χέρια τὶς δολοφονίες τῶν κληρικῶν, τῶν κυβερνητῶν, τῶν διοικητῶν τῆς ἀστυνομίας καὶ ἄλλων. Γιὰ μιὰ καλύτερη διακυβέρνηση τῆς χώρας, τὰ πολιτικὰ κόμματα δὲν ἦταν ἀπαραίτητα. Τὸ συμπέρασμα ἦταν πὼς εἶχε ἔρθει πιὰ ὁ καιρὸς γιὰ τὴν μπουρζουαζία νὰ ἀντιδράσει καὶ νὰ ὀργανωθεῖ σὲ ἐθνοφρουρές, ποὺ θὰ βοηθοῦσαν τὸ Στρατό.

Μαθαίνοντας γι' αὐτὴν τὴν διακήρυξη, ἡ ἐργατικὴ τάξη ἀγανάκτησε, ἀλλὰ ἡ ἀγανάκτησή της δὲν μετατράπηκε σὲ βίαιες πράξεις γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ φασιστικοῦ κινήματος. Τὸ πραξικόπημα ἔγινε ἀποκλειστικὰ σὲ ἐπίπεδο παλατιοῦ, στοὺς δρόμους δὲν φαινόταν τίποτε.

Πρὶν νὰ φύγει γιὰ τὶς καλοκαιρινὲς διακοπές του στὸ Σὰν Σεμπάστιαν, ὁ Ἀλφόνσος XIII εἶχε ἀφήσει διαταγὲς σ' ἕναν ἀπὸ τοὺς ἔμπιστούς του ὅτι μόλις ἀνακοινώνονταν τὸ πραξικόπημα, ἔπρεπε νὰ ἀντικατασταθεῖ τὸ Συμβούλιο τῶν Βουλευτῶν καὶ νὰ ἐξαφανιστεῖ ὁ φάκελος «τῶν ὑπεύθυνων». Στὴ Μαδρίτη, ἡ Κυβέρνηση εἶχε συγκαλέσει ἕνα Ὑπουργικὸ Συμβούλιο, ἐπιτρέποντας στοὺς στασιαστὲς στρατηγοὺς νὰ καταλάβουν τὰ νευραλγικὰ κέντρα, ἐνῶ συζητοῦσαν γιὰ τὸ πῶς θὰ παρέλυαν τὴν ἀντίδραση. Ἡ Κυβέρνηση συγκάλεσε ἕνα ἔκτακτο Συμβούλιο καὶ ἐξέδωσε μιὰ ἀνακοίνωση ὅτι θὰ ἐκπλήρωνε τὰ καθήκοντά της καὶ ὅτι θὰ παρέμενε στὴ θέση της. Θὰ ἐγκατέλειπε τὰ καθήκοντά της μόνο ἂν τὴν «ἀνάγκαζαν» βίαια καὶ ἂν οἱ στασιαστὲς ἀποφάσιζαν νὰ ἀναλάβουν ὅλες τὶς συνέπειες τῶν πράξεών τους. Ἀνακοίνωσε ὅτι ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότητα ὁ Βασιλιὰς ἐπρόκειτο νὰ ἐπιστρέψει στὴ Μαδρίτη τὴν ἴδια μέρα.

Καὶ πράγματι ὁ Βασιλιὰς ἦρθε. Ἡ Κυβέρνηση, μὲ ὅλα της τὰ μέλη, πῆγε στὸ σταθμὸ γιὰ νὰ τὸν ὑποδεχτεῖ. Ὁ Πρωθυπουργὸς Γκαρθία Πριέτο, πρό-

τεινε στὸ Βασιλιὰ νὰ ἀπολύσει τὸν Πρίμο ντὲ Ριβέρα. Ὁ Βασιλιὰς τοῦ ἀπάντησε ὅτι ἀπέλυε τὸν ἴδιο. Φτάνοντας στ' Ἀνάκτορα, ὁ Ἀλφόνσος XIII ἔστειλε ἕνα τηλεγράφημα στὸ μέλλοντα δικτάτορα, λέγοντάς του ὅτι, ἐπιθυμώντας νὰ ἀποφύγει τὴν αἱματοχυσία, παρέδιδε τὴν ἐξουσία προσωπικὰ στὸν ἴδιο.

Στὶς 14 Σεπτέμβρη, ἡ CNT κάλεσε τὸ λαὸ νὰ κατέβει σὲ γενικὴ ἀπεργία καὶ στὴ συνέχεια ἐξέδωσε ἕνα μανιφέστο: «Αὐτὴ τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ δειλία εἶναι ὁ κανόνας καὶ ποὺ ἡ πολιτικὴ ἐξουσία ἔχει καταληφθεῖ ἀπὸ τὸ στρατὸ χωρὶς νὰ προβληθεῖ καμιὰ ἀντίσταση, ἐναπόκειται στὴν ἐργατικὴ τάξη νὰ κάνει τὴν παρουσία της αἰσθητή. Καὶ δὲν πρέπει ν' ἀφήσει νὰ τὴν ποδοπατήσουν ἐκεῖνοι οἱ ἄντρες πού, παραβιάζοντας κάθε ἔννοια δικαίου, θέλουν νὰ ἐκμηδενίσουν ὅλα τὰ δικαιώματα ποὺ κέρδισε ἡ ἐργατικὴ τάξη μετὰ ἀπὸ μακρόχρονους καὶ δύσκολους ἀγῶνες».

Ἀλλὰ ἡ ἐθνικὴ ἐπιτροπὴ τῆς CNT δὲν ἔτρεφε καμιὰ ψευδαίσθηση γιὰ τὴν ἀποτελεσματικότητα αὐτῆς τῆς ἀντιφασιστικῆς ἀντιενέργειας. Ἤξερε ὅτι ἡ CNT ἦταν πολὺ ἀπομονωμένη καὶ ἀποδιοργανωμένη γιὰ νὰ προσφέρει οὐσιαστικὴ ἀντίσταση. Καὶ αὐτὸ ποὺ θὰ ἔπρεπε ν' ἀποτελεῖ μιὰ ὁμόφωνη ἀνταπάντηση ἀπὸ μέρους τῆς ἐργατικῆς τάξης, περιορίστηκε σὲ μερικὲς σποραδικὲς ἐνέργειες πού, ἂν καὶ πραγματικὰ ἡρωϊκές, δὲν κατάφεραν νὰ ξεσηκώσουν τὶς μάζες.

Ἡ UGT καὶ τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα, ποὺ συμμετεῖχαν στὴν τότε Κυβέρνηση, ἐξέδωσαν μιὰ ἀποθαρρυντικὴ ἀνακοίνωση ποὺ ὑποστήριζε τὴν Κυβέρνηση καὶ ἦταν ὑπογραμμένη ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸ τοῦ κόμματος καὶ τὸν Πάμπλο Ἰγκλεσίας, τὸ γραμματέα. Ἀγνοώντας τὸ μανιφέστο τῆς CNT, ἀνάφερε ἁπλῶς νὰ μὴν «ὑποστηρίξουν τὴν ἐξέγερση». Καὶ τὴν ἑπόμενη μέρα μιὰ ἄλλη ἀνακοίνωση ἔλεγε ἁπλὰ ὅτι ἀναγνώριζαν τὴν δικτατορία καὶ προειδοποιοῦσαν τὸν λαὸ «νὰ ἀποφύγει τὶς ἄκαρπες ἐνέργειες ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ προκαλέσουν τὴν καταπίεση». Ἀποκήρυττε «κάθε ἐπιτροπὴ ποὺ θὰ ἔπαιρνε δικές της πρωτοβουλίες»[9].

Ἡ ἀπεργία ἀπέτυχε. Ἡ CNT καὶ οἱ ἀναρχικὲς ὁμάδες δὲν εἶχαν ἄλλη ἐκλογὴ παρὰ νὰ βγοῦνε στὴν παρανομία. Οἱ «Λὸς Σολιντάριος» ἄρχισαν τὴ νέα τους δραστηριότητα κρύβοντας σ' ἕνα ἀσφαλὲς μέρος τὰ ὅπλα ποὺ εἶχαν ἀγοράσει στὸ Ἐιμπὰν καὶ ποὺ δὲν τὰ εἶχαν χρησιμοποιήσει ἀκόμα. Στὸν

Ντουρρούτι ἀνατέθηκε νὰ ὀργανώσει μιὰ Ἐπιτροπὴ Ἐπαναστατικοῦ Συντονισμοῦ στὴ Γαλλία.

Ἐνῶ ἡ CNT καὶ οἱ ἀναρχικὲς ὁμάδες δημιουργοῦσαν τὴν παράνομη ὀργάνωσή τους, ἡ στρατιωτικὴ ἡγεσία σχημάτιζε τὴν κυβέρνησή της. Ὁ Πρίμο ντὲ Ριβέρα περιορίστηκε στὸ νὰ ἀλλάξει τὰ ὀνόματα τῶν ὑπουργείων καὶ ἔβαλε δικούς του ἀνθρώπους σ' αὐτὲς τὶς θέσεις. Ὁ Στρατηγὸς Μαρτίνεζ Ἀνίντο ἔγινε Γραμματέας τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν καὶ προήγαγε τὸν Ταξίαρχο Ἀρλέγκουι σὲ Στρατηγὸ καὶ τὸν ὀνόμασε Γενικὸ Διευθυντὴ τῆς Ἀσφάλειας. Ἀλλὰ αὐτὲς οἱ εἰκονικὲς ἀλλαγὲς δὲν ἱκανοποίησαν τὸν Πρίμο ντὲ Ριβέρα. Ἤθελε τὴν ὑποστήριξη τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἀκολουθώντας τὸ παράδειγμα τοῦ Μουσολίνι, δημιούργησε ἕνα κόμμα, τὴν Πατριωτικὴ Ἕνωση, ποὺ τὸ ἀποτελοῦσαν ὁμάδες ἀνθρώπων, οἱ «Σοματέν», πιστὰ ἀντίγραφα τῶν «Μελανοχιτώνων» (Ἐσκουάντρας Νέγκρας). Ἀλλὰ ὅλες οἱ προσπάθειες τοῦ δικτάτορα γιὰ νὰ κερδίσει τὸ λαὸ ὑπῆρξαν μάταιες.

Ἡ δικτατορία ἔδινε τὴν ἐντύπωση ἑνὸς κολοσσοῦ μὲ πόδια ἀπὸ λάσπη. Ἀναστέλλοντας τὸ φιλελεύθερο σύνταγμα, κλείνοντας τὸ Κοινοβούλιο, κηρύσσοντας παράνομα τὰ πολιτικὰ κόμματα καὶ τὶς ἐργατικὲς ὀργανώσεις, νόμιζε ὅτι θὰ μποροῦσε νὰ ἐξαφανίσει τὴν ἐπαναστατικὴ παράδοση τοῦ Ἰσπανικοῦ προλεταριάτου.

Μετὰ ἀπὸ τὶς τελευταῖες μισονόμιμες συναντήσεις στὶς 30 Δεκέμβρη 1923 καὶ στὶς 4 Μάη 1924, ἡ CNT διαλύθηκε καὶ βγῆκε στὴν παρανομία[10]. Ἡ UGT συμφώνησε νὰ ὑποταχθεῖ στὶς ταπεινωτικὲς συνθῆκες τῆς δικτατορίας καὶ στὴν πραγματικότητα συνεργάστηκε μὲ τὸν δικτάτορα. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ πολιτικὴ στάση ὑπῆρξε μοιραία γι' αὐτή. Τὰ πιὸ δραστήρια μέλη της πέρασαν στὴ παρανομία καὶ προσχώρησαν στὶς ἀναρχικὲς ὁμάδες. Μαζί τους ἑνώθηκαν ἀκόμη ὁμάδες νέων τῆς Καταλωνίας. Ἡ δικτατορία εἶχε πετύχει νὰ «ὑποδαυλίσει τὴν ἔνταση καὶ ἀκόμη κι ἐκεῖνο ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ὀνομαστεῖ γειτονικὸς ἀνταγωνισμὸς ἀνάμεσα στὸν Καταλανισμὸ καὶ στὸν συνδικαλισμό». Οἱ σκορπισμένες ἐπαναστατικὲς ὁμάδες ἑνώθηκαν μὲ βάση κοινοὺς στόχους γιὰ νὰ σχηματίσουν ἕνα ἑνωμένο μέτωπο. Μιὰ ἀτμόσφαιρα ἐμπιστοσύνης καὶ συμπαράστασης δημιουργήθηκε ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τὰ στοιχεῖα. Γιὰ νὰ συντονίσουν τὸν ἀγώνα, εἶχαν ἱδρύσει μιὰ Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπὴ ὅπου ἀντιπροσωπεύονταν ὅλες οἱ τάσεις. Οἱ «Λὸς Σολιντάριος» ἐ-

παιξαν ἕνα σημαντικὸ ρόλο στὸ σχηματισμὸ αὐτῆς τῆς ἐπιτροπῆς, ἐξηγώντας στὸν καθένα ὅτι ἕνα κλίμα ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης εἶναι ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ τὴν ἐπαναστατικὴ ὀργάνωση. Δὲν ἀρκέστηκαν στὸ νὰ εἶναι τὰ δημιουργικὰ πνεύματα τῆς ἐπιτροπῆς, ἀλλὰ τῆς πρόσφεραν ἀκόμα καὶ τὸν ἐπαναστατικὸ μηχανισμὸ τῆς ὁμάδας τους[11].

Οἱ «Λὸς Σολιντάριος», ἀκόμη, ἔκαναν ἕνα σχέδιο γιὰ νὰ δραπετεύσουν ὁ Φρανθίθκο 'Ασκάζο καὶ ὁ Τόρες 'Εσκαρντίν. 'Ο Γκαρθία Βιβάνκος προετοίμαζε τὴν φυγὴ τοῦ 'Εσκαρντὶν ἀπὸ τὴν φυλακὴ τοῦ 'Οβιέντο, κερδίζοντας τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν στρατιωτῶν ποὺ φρουροῦσαν τοὺς φυλακισμένους. Εἶχε σημειώσει μεγάλη πρόοδο σ' αὐτὸ καὶ ἦταν σίγουρος γιὰ τὴν βοήθειά τους ἀναφορικὰ μὲ τὸ σχέδιο τῆς ἀπόδρασης, ὅταν οἱ στρατιῶτες τῆς φρουρᾶς ἄλλαξαν. Προσπάθησε νὰ χρησιμοποιήσει πάλι τὸν ψυχολογικό του πόλεμο καὶ μὲ τοὺς νέους στρατιῶτες ἀλλὰ τὸν ὑποψιάστηκαν καὶ τὸν φυλάκισαν. Κατάφερε νὰ ἀποδείξει ὅτι δούλευε σὰν ἐμπορικὸς πράκτορας ἑνὸς σπουδαίου ὑφαντουργείου τῆς Καταλωνίας, ἀλλὰ ἀποφάσισε ὅτι δὲν θὰ ἦταν φρόνιμο νὰ παρατείνει τὴν παραμονή του στὸ 'Οβιέντο. Ὅταν γύρισε στὴν Βαρκελώνη, ἔκανε μιὰ ἀναφορὰ γιὰ τὴν ἀποτυχημένη του ἀποστολή, παρόλο ποὺ εἶχε ἀποδείξει ὅτι ἦταν ἕνας ὀργανωτὴς μὲ μεγάλο ταλέντο. Τοῦ εἶπαν ὅτι ὁ Φρανθίθκο 'Ασκάζο εἶχε καταφέρει νὰ δραπετεύσει[12].

Στὴν Βαρκελώνη, ἡ κατάσταση τῶν «Σολιντάριος» εἶχε χειροτερέψει. 'Ο Μαρτίνεζ 'Ανίντο εἶχε νὰ ξεκαθαρίσει ἕνα προσωπικὸ λογαριασμὸ μὲ τὴν «συμμορία τοῦ Ντουρρούτι» καὶ ἔστειλε μιὰ εἰδικὴ ἀστυνομικὴ ὁμάδα γιὰ νὰ ἐπισημάνει τὸν Ντουρρούτι καὶ τὸν 'Ασκάζο. Ἡ ὁμάδα τὸ πληροφορήθηκε ἀμέσως καὶ ἀποφάσισε νὰ στείλει τοὺς δυὸ ἀναρχικοὺς στὸ ἐξωτερικό, δίνοντάς τους ὁδηγίες γιὰ νὰ ὀργανώσουν μιὰ ἐπαναστατικὴ ὑποεπιτροπὴ στὴ Γαλλία, ποὺ θὰ βοηθοῦσε τὴν ὁμάδα τῆς Βαρκελώνης στις ἀνατρεπτικές της ἐνέργειες. Ἔπρεπε ἐπίσης νὰ δημιουργήσουν ἕναν ἐκδοτικὸ οἶκο στὴ Γαλλία. Γιὰ νὰ πραγματοποιήσουν αὐτὲς τις δραστηριότητες τοὺς ἐμπιστεύτηκαν ἕνα μεγάλο ποσὸ χρημάτων, ὅ,τι εἶχε ἀπομείνει ἀπὸ τὴ ληστεία τῆς Γκιχόν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Ρικάρντο Σάνζ Ο Συνδικαλισμός κι η Πολιτική
2. Ἀνέκδοτο πού άναφέρει ὁ Ροῦντολφ Ράκερ, στό ἴδιο.
3 Μπουενοκάζα· CAHIERS CITES
4 Ἀουρέλιο Φερνάντεζ, μαρτυρια πού ἤδη αναφέρθηκε
5 Ρικάρντο Σάνζ, στό ἴδιο Και ἄλλοι μάρτυρες πού ρωτήθηκαν από τόν συγγραφέα
6. Ὅταν τά στρατεύματα τοῦ Στρατηγοῦ Φράνκο κατέλαβαν την Βορκελώνη, πῆραν τόν Τορες Εσκαρντίν από τό ἄσυλο πού ἦτονε κλεισμένος καί τόν σκότωσαν.
7. Εἰπώθηκε ἀκόμη ὅτι εἶχε κρυφτεῖ και στό σπίτι τοῦ Διοικητῆ τῆς Γκουάρντια Θιβίλ στό Λεόν, ὅπου τόν ἔκρυψε μιά από τίς θεῖες του πού δούλευε εκεῖ σά μαγείρισσα... Καί στό Μποῦργκος εἶχε ἀγοράσει τά ροῦχο ἑνός ταχυδακτυλουργοῦ καί τίς μαϊμοῦδες του Μεταμφιεσμένος μ αυτό τόν τροπο, μπόρεσε νά ξεφύγει ἀπό τήν ἀστυνομία.
8 Ανεκδοτο πού το αφηγήθηκε ο Λιμπερτο Καλλεχο Μπορεῖ νά βρεθεῖ ἀκόμη και σέ ἕνα ἄρθρο τῆς Σολιντσρινταντ Ὀμπρέρο στό Παρισι, Νο 4, 1944
9 Μ Μπουενοκάζο, στό ἴδιο (Βλ ἀκόμα και τό βιβλιο τοῦ Τουγιόν ντέ Λάρα Η Ἱσπανία στόν 20ό αἰώνα»
10 Ο Μπουενοκάζα στο ἔργο που αναφέραμε δινει εξαιρετικές πληροφορίες γι' αυτες τις ολομέλειες τῆς CNT
11 Μαρτυρίο τοῦ Αουρέλιο Φερνάντεζ και τοῦ Ρικάρντο Σάνζ, στό ἴδιο.
12 Ἡ φυγή τοῦ Ασκάζο οργανωθηκε από τον Μανουέλ Μπουενακάζο, πού ἦταν τότε γραμματέας τῆς CNT στην Αραγωνία

10. Ἐξόριστος στὸ Παρίσι κι ἀντάρτης στὰ Πυρηναῖα

Τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1923, τὸ ἀρχηγεῖο τοῦ Γαλλικοῦ ἀναρχισμοῦ βρίσκονταν στὸ Παρίσι, στὸν ἀριθμὸ 14 τῆς ὁδοῦ Πετὶ στὴ 19η Λεωφόρο (ὄχι μακριὰ ἀπὸ τὸ μετρὸ τοῦ Λωμιὲρ καὶ τὴν ὁδὸ Κριμέ). Στὴ βιτρίνα ἑνὸς μικροῦ μαγαζιοῦ φιγουράριζαν διάφορες ἐκδόσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ Λ ὲ Λ ι μ π ε ρ τ α ί ρ, τὸ ὄργανο τῆς Γαλλικῆς Ἀναρχικῆς Ὁμοσπονδίας. Τὸ ἐσωτερικὸ θύμιζε ἕνα ἁπλὸ βιβλιοπωλεῖο ὅπου, ὅμως, μαζεύονταν ἀρκετὰ πρόσωπα καὶ συζητοῦσαν μὲ ἔξαψη. Τὸ πίσω μέρος τοῦ μαγαζιοῦ στέγαζε ὄχι μόνο τὴν διεύθυνση καὶ τὸ ἐκδοτικὸ προσωπικὸ τῆς βδομαδιάτικης ἐφημερίδας, ἀλλὰ ἀποτελοῦσε κι ἕνα συντονιστικὸ κέντρο τῶν διάφορων ὁμάδων τῆς Ὁμοσπονδίας καὶ διασυνδέσεων μὲ τὶς Ὁμοσπονδίες ἄλλων χωρῶν

Ἐκεῖ ἦταν ποὺ πῆγαν ὁ Ἀσκάζο καὶ ὁ Ντουρρούτι γιὰ νὰ κάνουν τὶς ἀπαραίτητες διασυνδέσεις μὲ τοὺς Γάλλους ἀγωνιστὲς καὶ γιὰ νὰ δημιουργήσουν μαζὶ μ' αὐτοὺς τὶς Διεθνεῖς Ἀναρχικὲς Ἐκδόσεις. Τοὺς δέχτηκαν μὲ ἐπιφύλαξη καὶ ἐναντιώθηκαν σὲ ὅλες τὶς προτάσεις τους γιατὶ δὲν εἶχαν λεφτά. Ὁ Ντουρρούτι τότε τοὺς εἶπε ὅτι οἱ Ἰσπανοὶ ἀναρχικοὶ ἦρθαν γιὰ νὰ συνεργαστοῦνε συνεισφέροντας μισὸ ἑκατομμύριο, τὸ ὁποῖο ἔβαλε ἐπάνω στὸ τραπέζι. Ἀμέσως ὅλοι συμφώνησαν νὰ ὁρίσουν μιὰ Διεθνὴ Ἐπιτροπὴ γιὰ τὴν διοίκηση, γιὰ τὴν διαχείρηση καὶ γιὰ τὶς ἐκδόσεις[1].

Μετὰ ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ἀσκάζο ἄρχισαν νὰ μελετᾶνε πῶς ἐμφανιζόταν ὁ ἀναρχισμὸς στὴν ἐξορία. Τὸ Ἰσπανικὸ στοιχεῖο κυριαρχοῦσε καὶ τὸ Ἰταλικὸ ἀκολουθοῦσε. Οἱ περισσότεροι Ἰσπανοὶ ἦταν σκορπισμένοι στὴ Νότια Γαλλία. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶχαν ἀποσυρθεῖ καὶ περίμεναν ὑπομονετικὰ νὰ ἔρθουν καλύτερες μέρες. Ἄλλοι, ἀνυπόμονοι, ἤθελαν νὰ ριχτοῦν στὸν ἀγώνα. Αὐτοὶ οἱ τελευταῖοι ἔδιναν ζωὴ στὴν ἑβδομαδιαία ἐφημερίδα Λ ι μ π ε ρ ι ὸ ν καί οἱ ἡγέτες τους ἦταν νέα παιδιὰ ὅπως ὁ Λιμπέρτο Καλλέχα, ποὺ ἦταν ἐπίσης ἐξόριστος. Ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ἀσκάζο ἦρθαν σὲ ἐπαφὴ μαζί τους γιὰ νὰ σχηματίσουν μιὰ Ἐπιτροπὴ Συντονισμοῦ. Οἱ σύντροφοί τους, ποὺ εἶχαν μείνει στὴν Βαρκελώνη, τοὺς ὑπενθύμισαν σ' ἕνα γράμμα ποὺ πῆραν μόλις ἔφτασαν στὸ Παρίσι, ὅτι ὑπῆρχε ἄμεση ἀνάγκη γι' αὐτὴν τὴν Ἐπιτροπή[2]. Ἀλλὰ

προχωροῦσαν ἀργὰ καὶ τὰ κεφάλαια ποὺ εἶχαν διατεθεῖ γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸ ἐξαντλήθηκαν γρήγορα. Ἔτσι ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ἀσκάζο ἄρχισαν ν' ἀναζητοῦν τρόπο γιὰ νὰ κερδίζουν τὰ καθημερινά τους ἔξοδα. Ὁ πρῶτος ἔγινε μηχανικὸς στὰ ἐργοστάσια τῆς Ρενὼ καὶ ὁ δεύτερος ἐργάτης σ' ἕνα ἐργοστάσιο μόλυβδου. Ἔπιασαν ἕνα δωμάτιο στὴν ὁδὸ Μπελλβίλ. Αὐτὴ τὴν ἐποχή, τὸ Παρίσι ἦταν ἕνα κέντρο ἀποδιοργανωμένης πολιτικῆς δραστηριότητας: οἱ διάφορες τάσεις τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος μπερδεύονταν ἡ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη καὶ ἡ κάθε μιά τους πάλευε μὲ μανία γιὰ νὰ μονοπωλήσει τὴν ἡγεσία τῆς ἐργατικῆς τάξης, ποὺ καθοδηγούνταν βασικὰ ἀπὸ τὴ CGT.

Ἡ ἡγεσία τοῦ ρεφορμιστικοῦ Σοσιαλισμοῦ (Σοσιαλδημοκρατικοῦ), παρὰ τὸ κακὸ ὄνομα τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος καὶ τῶν μελῶν του, ἀσκοῦσε ἀκόμη μεγάλη ἐπιρροὴ μέσα στὴ CGT. Ἀλλὰ γρήγορα ἕνας βίαιος πόλεμος ξέσπασε ἀνάμεσα στὴν ἡγεσία τοῦ νέου Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, τοῦ ὁποίου τὰ ἡγετικὰ στελέχη (πρώην Σοσιαλιστὲς καὶ ἀναρχοσυνδικαλιστὲς) συμβούλεψαν τοὺς ἐργάτες νὰ πάψουν νὰ πληρώνουν τὴ συνδρομή τους στὸ συνδικάτο γιὰ νὰ σταματήσουν τὸν ἐφοδιασμὸ τοῦ Σοσιαλιστικο - Συνδικαλιστικοῦ γραφειοκρατικοῦ μηχανισμοῦ.

Ὁ μαχητικὸς ἀναρχισμὸς εἶχε ὑποταχτεῖ κάτω ἀπ' τὰ πλήγματα ποὺ εἶχε δεχτεῖ ἀπ' τὴ Ρωσικὴ Ἐπανάσταση. Εἶχε ὀπισθοχωρήσει, παραμένοντας στὴν ἄμυνα, ἐνῶ συγχρόνως ἀποκήρυττε τὸ γραφειοκρατικὸ χαρακτήρα τῆς Μπολσεβίκικης δικτατορίας. Ἡ θεωρητική του ἀνάλυση, ἂν καὶ περιλάμβανε κατάφωρες ἀλήθειες, δὲν κατάφερε νὰ εἰσχωρήσει μέσα στὶς μάζες. Οὔτε μποροῦσε νὰ ἀφοπλίσει τοὺς ἀναρχοσυνδικαλιστές, ποὺ τοὺς εἶχε κερδίσει ὁ Μπολσεβικισμὸς καὶ εἶχαν κατακτηθεῖ ἀπὸ τὸ γόητρο τῆς Ρωσικῆς Ἐπανάστασης καὶ τὶς λαμπρὲς προσωπικότητες τοῦ Λένιν καὶ τοῦ Τρότσκυ.

Γιὰ τὸν Ντουρρούτι καὶ τὸν Ἀσκάζο ἡ Ρωσικὴ ἐμπειρία ἦταν πολὺ διδακτική. Κατὰ τὴ γνώμη τους, κάθε συνειδητὸς ἐπαναστάτης ὄφειλε νὰ ἀναλύσει τὸ πρόβλημα τῆς ἐπανάστασης κάτω ἀπὸ τὸ φῶς αὐτῆς τῆς ἐμπειρίας: τὴν οἰκονομική της ὀργάνωση, τὴν πολιτική της κατεύθυνση, τὶς Μπολσεβίκικες λύσεις ποὺ εἶχαν υἱοθετήσει πολλὲς περιοχές. Αὐτὴ ἡ κριτικὴ ἐξέταση πάντα κατέληγε σὲ ἀδιέξοδο: μήπως ἡ μοίρα τῆς ἐπανάστασης ἦταν

νὰ πεθαίνει πάντα στὰ χέρια τοῦ Βοναπαρτισμοῦ καὶ τῆς γραφειοκρατίας;

Μερικοὶ ἀναρχικοὶ κατέληξαν συμβουλεύοντας ὅτι ἡ δραστηριότητά τους πρέπει νὰ περιοριστεῖ στὸ ἐπιμορφωτικὸ ἔργο γιὰ μιὰ συνεχὴ κριτικὴ ἀντίθεση. Ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ἀσκάζο, ἄντρες περισσότερο τῆς δράσης παρὰ τῆς θεωρίας, γεμάτοι ἀπὸ ἐνθουσιασμὸ καὶ ξέχειλοι ἀπὸ ἐνεργητικότητα, δὲν συμμερίζονταν αὐτὴ τὴν ἄποψη. Δὲν πίστευαν στὸν ἀναπόφευκτο θάνατο τῆς ἐπανάστασης. Καὶ σκέφτηκαν ὅτι ἡ ἱστορικὴ ἀποτυχία τῆς Ρώσικης Ἐπανάστασης ὀφείλονταν, ὄχι σὲ μιὰ ἔλλειψη ἐπαναστατικῆς πρακτικῆς ἀπὸ μέρους τῶν μαζῶν, ἀλλὰ στὴν μονοπωλιακὴ ἐξουσία ποὺ εἶχαν ἐπιβάλλει οἱ Μπολσεβίκοι πάνω στὸ προλεταριάτο. Αὐτὴ τὴ διαφθορά, πίστευαν, θὰ μποροῦσε νὰ τὴν ἀποφύγει μιὰ ἐπανάσταση ποὺ θὰ δραστηριοποιόταν σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα καὶ ποὺ θὰ ξυπνοῦσε ἕνα αἴσθημα εὐθύνης στὴν ἐργατικὴ τάξη.

Τὸ ἔργο τοῦ ἐπαναστάτη γιὰ τὸν Ντουρρούτι ἦταν ὄχι μόνο νὰ θέσει σὲ κίνηση μιὰ βίαιη ἐξέγερση, μὲ τὸ ὅπλο στὸ χέρι, ἀλλὰ καὶ νὰ γαλουχεῖ τὴν ἐπανάσταση συνέχεια. Χάρη στὴν πρακτικὴ τῆς ἄμεσης συμμετοχῆς, ἡ ἐργατικὴ τάξη θὰ ἀνάπτυσσε ἐκ τῶν ἔσω τὴ δική της θεωρία γιὰ τὴν ἐπανάσταση. Καὶ ὅταν θὰ 'ρχόταν ἡ στιγμὴ τῆς συλλογικῆς δράσης, αὐτὴ ἡ συνείδηση, ἀναπτυγμένη κι ὁλότελα ἀποδεσμευμένη, θὰ ἄρχιζε νὰ ἀνοικοδομεῖ τὴν κοινωνία, ἀπελευθερωμένη ἀπὸ προκατασκευασμένα σχήματα. Φανταζόταν αὐτὴ τὴν καινούργια κοινωνία σὰν μιὰ κυψέλη, ὅπου κάθε ἄτομο θὰ ἦταν ἕνα ἐνεργὸ κύτταρο καὶ ὅπου ἕνας μεταδοτικὸς ἐνθουσιασμὸς θὰ ὁδηγοῦσε συνεχῶς πρὸς τὰ ἐμπρός[3].

Στὸ μεταξύ, ἐνῶ ἡ ὀργανωτικὴ δουλειὰ στὸ Παρίσι προχωροῦσε πολὺ σιγά, στὴν Ἱσπανία τὰ πράγματα πήγαιναν ἀπὸ τὸ κακὸ στὸ χειρότερο. Ὁ Μαρτίνεζ Ἀνίντο εἶχε ὁρκιστεῖ νὰ διαλύσει τὴν ὁμάδα «Σολιντάριος». Ἕνα δίκτυο κατασκόπων τὸν κρατοῦσε πολὺ καλὰ ἐνημερωμένο γιὰ τὴν πολιτικοκοινωνικὴ κατάσταση στὴν Βαρκελώνη. Ἡ πρώτη του ἐπιτυχία ἦταν ἡ ἁρπαγὴ τῶν ὅπλων ποὺ ἀνῆκαν στὴν ὁμάδα καὶ ποὺ βρίσκονταν σὲ μιὰ κρύπτη στὸ προάστιο Πουέμπλο Σέκο στὴ Βαρκελώνη. Ἐπειδὴ ὑποψιάστηκαν τὴν ὕπαρξη ἑνὸς κατάσκοπου μεταξὺ τῶν γειτόνων τους, οἱ «Σολιντάριος» βιάστηκαν νὰ κινηθοῦν. Ἀλλὰ ὁ κλειὸς γύρω τους στένεψε ξανὰ καὶ στὶς 24 Μάρτη 1924, ἡ ἀστυνομία περικύ-

κλωσε τὰ σπίτια τῶν Γκρεγκόριο Σουμπερβιέλα, Μαρθελίνο ντὲλ Κάμπο, Ἀουρέλιο Φερνάντεζ, Γκρεγκόριο Χόβερ καὶ Ντομίγκο Ἀσκάζο. Ὁ πρῶτος προσπάθησε νὰ ξεφύγει καὶ κατάφερε νὰ φτάσει μέχρι τὸ δρόμο, ἀλλὰ ἐκεῖ ἔπεσε κάτω ἀπὸ τὶς σφαῖρες τῆς ἀστυνομίας, ποὺ ἐνέδρευε σὲ κάθε γωνιά. Στὸ σπίτι τοῦ Μαρθελίνο ντὲλ Κάμπο, οἱ ἀστυνομικοὶ ἐμφανίστηκαν δῆθεν σὰ «σύντροφοι» ποὺ τοὺς κυνηγοῦσαν. Ὑποκρίθηκε ὅτι τοὺς πιστεύει καὶ προσφέρθηκε νὰ τοὺς ὁδηγήσει σ' ἕνα «ἀσφαλὲς μέρος», ἐλπίζοντας ὅτι θὰ τοὺς ξεφορτωθεῖ στὸ δρόμο. Ἀλλὰ μόλις βγῆκε ἔξω τὸν περικύκλωσαν. Προσπάθησε νὰ τοὺς ξεφύγει, πληγώνοντας θανάσιμα μερικοὺς ἀπ' τοὺς ἀστυνόμους ποὺ τὸν συνόδευαν, ἀλλὰ αὐτοὶ ὑπερτεροῦσαν κι ἔτσι ὑπέκυψε καὶ σκοτώθηκε κι αὐτός. Στὸ σπίτι τοῦ Ἀουρέλιο Φερνάντεζ, ὁ αἰφνιδιασμὸς ἦταν τόσο πετυχημένος ποὺ οὔτε αὐτὸς οὔτε ὁ ἀδερφός του Καφερίνο, οὔτε ὁ Ἀντόλφο Μπαλλάνο, βρῆκαν εὐκαιρία νὰ χρησιμοποιήσουν τὰ ὅπλα τους· τοὺς ὁδήγησαν κατ' εὐθεῖαν στὴ φυλακή. Τὸ ἴδιο ἔκαναν καὶ στὸ σπίτι τοῦ Γκρεγκόριο Χόβερ, ἀλλὰ αὐτός, ἐκμεταλλευόμενος μιὰ στιγμὴ ἀπροσεξίας τῶν φρουρῶν, πήδηξε ἀπὸ ἕνα παράθυρο καὶ ξέφυγε. Ὅσο γιὰ τὸν Ντομίγκο Ἀσκάζο, αὐτὸς ἄρχισε νὰ πυροβολεῖ ἐναντίον τῆς ἀστυνομίας, ποὺ εἶχε ἔρθει νὰ τὸν συλλάβει αἰφνιδιαστικὰ καὶ μετὰ μπόρεσε νὰ ξεφύγει γλιστρώντας μ' ἕνα σκοινὶ ἀπὸ τὸν τέταρτο ὅροφο τοῦ κτίριου ποὺ ἔμενε.

Τὴν ἄλλη μέρα στὶς ἐφημερίδες, ἡ ἀστυνομία ἔδινε συγχαρητήρια στὸν ἑαυτό της, ποὺ ἐπὶ τέλους, χάρη στὶς προσπάθειές της, εἶχε πιάσει τὴν τρομερὴ συμμορία τοῦ Ντουρρούτι «καὶ ἔτσι θὰ πειθόταν ὁ κόσμος ὅτι τὸ ἔγκλημα πάντα τιμωρεῖται καὶ ὅτι στὸ τέλος οἱ ἀρχὲς πάντα ἀποκαθιστοῦν τὴν τάξη».

Ὁ Μαρτίνεζ Ἀνίντο ἤξερε ὅμως ὅτι ἡ ἐπιτυχία του δὲν ἦταν ἀπόλυτη. Στὴν πραγματικότητα, ἕνας ἀριθμὸς ἀπὸ τοὺς «Σολιντάριος» εἶχε ξεφύγει ἀπὸ τὴν ἐπιδρομὴ καὶ χωρὶς νὰ ποτηθοῦν, ἄρχισαν νὰ ὀργανώνουν ξανὰ τὴν Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπή, μὲ τὸν Ρικάρντο Σάντζ καὶ τὸν Ἀλφόνσο Μιγκουὲλ καὶ νὰ τοποθετοῦν ἀγωνιστὲς στὶς θέσεις ποὺ εἶχαν μείνει ἄδειες.

Ὁ Ντομίγκο Ἀσκάζο εἶχε βρεῖ καταφύγιο σὲ κάτι φίλους, ἀλλὰ μὴ θέλοντας νὰ ἐκθέσει σὲ κίνδυνο κανένα, ἦταν ἀναγκασμένος νὰ ἀλλάζει κρυσφήγετο συχνά. Τελικὰ βρῆκε καταφύγιο στὸ νε-

κροταφείο τοῦ Πουέμπλο Νουέβο, ἐπειδὴ ἤξερε τὸν νυχτοφύλακα, ἕναν γέρο 'Αραγωνέζο. Μετὰ ἀπὸ μερικὲς μέρες κατόρθωσε νὰ ἔρθει σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν Γκαρθία 'Ολιβέρ. 'Αποφασίστηκε ὅτι θὰ ἦταν καλύτερο γι' αὐτὸν νὰ πάει στὴ Γαλλία γιὰ νὰ βοηθήσει τὸν Ντουρρούτι καὶ τὸν ἀδερφό του Φρανθίσκο, νὰ δημιουργήσουν τὴν ἐπαναστατικὴ ὀργάνωση.

Σχεδὸν τὴν ἴδια ἐποχή, ὁ Καταλάνος πολιτικός, Φρανθίσκο Μασία, προσπαθοῦσε νὰ ὀργανώσει μιὰ ἀντάρτικη ἐπιχείρηση ἀπὸ τὰ Καταλάνικα Πυρηναία, ποὺ ἀπόβλεπε στὸ ξέσπασμα μιᾶς ἐπαναστατικῆς ἐξέγερσης στὴν Καταλωνία. 'Υποστηριζόταν στὴ Βαρκελώνη ἀπὸ μιὰ ὁμάδα ποὺ εἶχε σχηματιστεῖ τὸ 1922 καὶ ὀνομάζονταν «'Εστὰτ Κατάλα» (Κράτος τῆς Καταλωνίας) καὶ ἀποτελοῦνταν ἀπὸ νεαρὰ ἐνεργητικὰ στοιχεία, ποὺ ἤθελαν νὰ ἔρθουν σὲ ἐπαφὴ μὲ τὶς ἀναρχικὲς ὁμάδες. Καθὼς ἡ δικτατορία ὁλοένα καὶ δυνάμωνε, οἱ δεσμοὶ ἀνάμεσα σ' αὐτὲς τὶς δυὸ ὁμάδες ἔγιναν ὅλο καὶ πιὸ στενοί, σὲ τέτοιο σημεῖο ὥστε ἡ Καταλάνικη αὐτονομιστικὴ ὁμάδα μπῆκε στὴν ἐπαναστατικὴ ἐπιτροπὴ ποὺ εἶχαν κάνει οἱ ἀναρχικοί. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ οἱ Καταλάνοι καὶ οἱ ἀναρχικοὶ ἀποφάσισαν νὰ δράσουν ἀπὸ κοινοῦ.

Τὸ σχέδιο γιὰ μιὰ ἐπαναστατικὴ ἐξέγερση στὴν Καταλωνία συζητήθηκε ἀπὸ τὶς ἀναρχικὲς ὁμάδες καὶ ἀπὸ τὴν τοπικὴ CNT. 'Αποφασίστηκε νὰ στείλουν τὸν Μπουενακάζα στὴ Γαλλία γιὰ νὰ συζητήσει ἄμεσα μὲ τὸ Συνταγματάρχη Φρανθίσκο Μασία τὰ σχέδια γιὰ μιὰ ἐξέγερση. Ἡ συνάντηση ἔγινε στὸ Φὸντ - Ρομέ, χωρὶς θετικὰ ἀποτελέσματα[4]. Ἔτσι ἡ CNT καὶ οἱ ἀναρχικοὶ ἀποφάσισαν νὰ κάνουν μόνοι τους τὰ δικά τους σχέδια γιὰ τὴν ὀργάνωση τοῦ ἀντάρτικου μὲ δυὸ κέντρα εἰσβολῆς, τὸ ἕνα στὰ ὅρια τῶν Πυρηναίων καὶ τὸ ἄλλο στὴν περιοχὴ τῶν Βάσκων.

Φτάνοντας στὴ Γαλλία, ὁ Ντομίγκο 'Ασκάζο ἔφερε ὁδηγίες ἀπὸ τὴν Βαρκελώνη γιὰ νὰ συντονιστεῖ αὐτὴ ἡ ἐνέργεια, χωρὶς ἤ μὲ τὸν Μασία. Συζήτησε τὰ πάντα μὲ τὸν ἀδερφό του καὶ μὲ τὸν Ντουρρούτι. Αὐτὸ τὸ ἐπαναστατικὸ σχέδιο ξαναζωντάνεψε τὸν ἐνθουσιασμὸ τῶν δύο ἐξόριστων. Ἄρχισαν πάλι ἔντονες ὀργανωτικὲς δραστηριότητες ἀνάμεσα στὶς ὁμάδες τῶν 'Ισπανῶν ἐμιγκρέδων.

Στὴ Βαρκελώνη τὸ ἐπαναστατικὸ σχέδιο βρῆκε ἐπίσης μιὰ εὐνοϊκὴ ἀνταπόκριση. Γίνονταν ἐνέργειες γιὰ νὰ πάρουν τὰ ὅπλα ποὺ εἶχαν ἀγοραστεῖ

στὸ 'Ειμπὰρ καὶ ποὺ ἀκόμα περίμεναν κάποιον νὰ τὰ μεταφέρει. 'Ο Ζουλουέτα πῆρε διαταγὴ νὰ τὰ φορτώσει γιὰ νὰ πᾶνε δῆθεν στὸ Μεξικό, πράγμα ποὺ ἔκανε. 'Αλλὰ μόλις βγῆκαν στὴν ἀνοιχτὴ θάλασσα, ἕνα μικρὸ ἐμπορικὸ πλοῖο ποὺ εἶχε πληρωθεῖ ἀπὸ τὴν 'Επαναστατικὴ 'Επιτροπή, τὰ πῆρε καὶ τὰ πῆγε στὴ Βαρκελώνη, ὅπου ἔμειναν στὸ τελωνεῖο. Αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ὁ Μασία πῆγε κρυφὰ στὴ πόλη. 'Η 'Επιτροπὴ τὸν ρώτησε ποιά ἦταν τὰ σχέδιά του γιὰ τὴν ἐπανάσταση. 'Η ἀπάντησή του ἦταν ἀκόμη ἀόριστη καὶ πρότεινε νὰ κρατηθοῦν τὰ ὅπλα στὸ λιμάνι μέχρι νὰ ὡριμάσει ἡ προετοιμασία. 'Αλλὰ στὸ μεταξὺ ἐπειδὴ ὁ νόμιμος χρόνος γιὰ τὴν παραλαβὴ τῶν ἐμπορευμάτων εἶχε περάσει, τὸ φορτίο στάλθηκε πίσω στὸν ἀποστολέα[6]. Καὶ σ' αὐτὸ ὀφειλόταν καὶ τὸ ὅτι, ἡ ἐπανάσταση ποὺ ξέσπασε λίγους μῆνες ἀργότερα, ἔχασε τὸ κυριότερο ἀτού της.

Αὐτὴ τὴ ἐποχὴ ἡ δημόσια ζωὴ τῆς CNT τέλειωσε μὲ τὸ 'Εθνικὸ Συνέδριο τῆς 4 Μάη 1924. 'Η 'Εθνικὴ 'Επιτροπὴ πῆρε μέρος μὲ ὅλα τὰ μέλη της' 237 ἀντιπρόσωποι ἦρθαν κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὰ Καταλάνικα συνδικάτα καὶ πάρα πολλὲς ἀντιπροσωπεῖες ἀπὸ ἄλλες περιοχές. Τὸ πιὸ σημαντικὸ θέμα συζήτησης ἦταν ἀκόμη τὸ ζήτημα τῆς Τρίτης Διεθνοῦς. 'Αρκετοὶ ἀγωνιστὲς ποὺ εἶχαν προσχωρήσει στὸ Μπολσεβικισμὸ —ὅπως ὁ Μαουρὶν— ἐπέμεναν στὴν ἰδέα ν' ἀφεθεῖ τὸ ζήτημα ἀνοικτό, παρὰ τὸ συμπέρασμα τῶν συνδικάτων στὴ Σαραγκόσσα καὶ τὸ δημοψήφισμα στὸ ὁποῖο ἡ πλειοψηφία τὸ θεώρησε τετελεσμένο. 'Η συζήτηση κατάληξε στὰ ἴδια συμπεράσματα ὅπως προηγουμένως, ὅτι δηλαδὴ ἡ CNT εἶχε σὰ στόχο τὴν ἐγκαθίδρυση τοῦ ἀντιεξουσιαστικοῦ κομμουνισμοῦ διαμέσου τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης. 'Η συμφωνία ψηφίστηκε μὲ 236 ψήφους ἔναντι μιᾶς. Αὐτὸς ποὺ διαφωνοῦσε ἦταν ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν συνδικάτων τῆς Σαμπαντέλ, ὁ Μουά, ὁ ὁποῖος ἤθελε ἕναν οὐδέτερο συνδικαλισμό. Τὸ Συνέδριο τέλειωσε μὲ δραματικὸ τρόπο καθὼς ἡ ἀστυνομία περικύκλωσε τὸν τόπο συγκέντρωσης. Εὐτυχῶς οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ πῆραν μέρος κατάφεραν νὰ ξεφύγουν, ἀλλὰ συνελήφθηκε ὁ Γκαρθία 'Ολιβέρ, ὁ ὁποῖος καταδικάστηκε καὶ φυλακίστηκε στὸ Μποῦργκος, ὅπου καὶ ἔμεινε μέχρι τὴν ἀμνηστία τῆς 14 'Απρίλη 1931.

'Απὸ τότε, ἡ CNT βγῆκε στὴν παρανομία. 'Η δικτατορικὴ κυβέρνηση, ἰσχυριζόμενη ὅτι αὐτὴ ἡ ὀργάνωση δὲν εἶχε ὑποταχτεῖ στὴν νέα κοινωνι-

κὴ νομοθεσία, ο' ἀντίθεση μὲ τὴν UGT, συνέλαβε ὅλα τὰ μέλη τῶν ὁμόσπονδων ἐπιτροπῶν καὶ ἀπογόρεψε τὴν κυκλοφορία τοῦ συνδικαλιστικοῦ Τύπου. Καὶ ἔτσι ἡ CNT καὶ τὸ ἀναρχικὸ κίνημα ἀναγκάστηκαν νὰ κάνουν μιὰ ἀλλαγὴ στὶς τακτικές τους κι αὐτὸ συνεχίστηκε γιὰ ἕξι ὁλόκληρα χρόνια. Πρῶτα συγκάλεσαν ἕνα μυστικὸ Συνέδριο ποὺ ψήφισε ὑπὲρ τῆς ἐκτέλεσης ἑνὸς ἀνατρεπτικοῦ σχέδιου. Οἱ ἀναρχικὲς ὁμάδες, στηριζόμενες στὶς ἀντιμιλιταριστικὲς ἐπιτροπές, θὰ χτυποῦσαν στοὺς στρατῶνες, ἐνῶ ταυτόχρονα θὰ γινόταν μιὰ ἐπίθεση ἀπὸ δυὸ·μακρινὰ σημεῖα·τοῦ μετώπου τῶν Πυρηναίων. Τὸ Συμβούλιο ἀνάθεσε στὸν Γκρεγκόριο Χόβερ νὰ πάει στὴ Γαλλία καὶ νὰ πληροφορήσει τὴν 'Επαναστατικὴ 'Επιτροπὴ τῆς Γαλλίας γιὰ τὶς ἀποφάσεις τους ἔτσι ὥστε ὅλες οἱ ἐνέργειες νὰ εἶναι καλὰ συντονισμένες.

"Οταν ἔφτασε στὸ Παρίσι ὁ Γκρεγκόριο Χόβερ, στὰ τέλη τοῦ 'Ιούλη 1924, συνάντησε τοὺς ἐξόριστους ἀγωνιστὲς σὲ μιὰ μικρὴ συγκέντρωση. Τοὺς εἶπε γιὰ τὴν κατάσταση στὴν 'Ισπανία καὶ γιὰ τὶς ἀποφάσεις τοῦ Συνέδριου τῆς Βαρκελώνης. "Ολοι αὐτοὶ ποὺ συμμετεῖχαν συμφώνησαν ὁμόφωνα νὰ πάρουν μέρος στὴν ἔνοπλη ἐξέγερση. 'Ο Ντουρρούτι καὶ ὁ 'Ασκάζο ἄρχισαν νὰ προετοιμάζουν δραστήρια αὐτὸ ποὺ πίστευαν ὅτι θ' ἀποτελοῦσε τὴν ἀρχὴ μιᾶς γενικῆς ἐξέγερσης. "Οσον ἀφορᾶ τὰ ὅπλα, ὅποιος θὰ γινόταν μέλος μιᾶς περιπόλου, συμφώνησε νὰ πληρώσει γιὰ τὰ δικά του ὅπλα καὶ ἐφόδια. Γιὰ νὰ καλυφθοῦν τὰ ἄλλα ἔξοδα ἡ ὁμάδα «Γκέρμεν» (Τὸ Σπέρμα) ποὺ ἐξέδιδε τὴν 'Ι μ π ε ρ ι ὸ ν (ἐφημερίδα ποὺ διαδέχθηκε τὴ Λ ι μ π ε ρ ι ό ν, τὴν ὁποία εἶχε κλείσει ἡ Γαλλικὴ ἀστυνομία ἔκανε μιὰ ἔκκληση βοήθειας καὶ οἱ συνεισφορὲς βοήθησαν νὰ καλυφτοῦν ἀποτελεσματικὰ οἱ ἀνάγκες. Βρῆκαν ἕναν ἔμπορο ὅπλων ἀπὸ τὸ Βέλγιο, ποὺ τοὺς πούλησε τουφέκια γιὰ τριάντα φράγκα τὸ κομμάτι καὶ μιὰ ποσότητα ἀπὸ 100 φυσίγγια γιὰ τὸ κάθε ὅπλο[7].

Πρὸς τὰ τέλη τοῦ Σεπτέμβρη, συμφωνήθηκε ἕνα γενικὸ σχέδιο ἐπίθεσης ἀπὸ τὰ δύο σημεῖα τοῦ μετώπου: τὸ σημαντικὸ σημεῖο ἦταν στὰ Καταλάνικα Πυρηναῖα καὶ τὸ ἄλλο θὰ ἦταν ἕνα ἁπλὸ σημεῖο ἀντιπερισπασμοῦ τοῦ ἐχθροῦ στὴ Βέρα ντὲ Μπιντασόα, στὰ Πυρηναῖα τῆς περιοχῆς τῶν Βάσκων. 'Αλλὰ σ' αὐτὸ τὸ διάστημα, τὰ πράγματα ἔγιναν περίπλοκα στὴ Βαρκελώνη. Οἱ στρατιῶτες, ποὺ εἶχαν συμφωνήσει νὰ πάρουν μέρος στὴν ἐξέγερ-

ση, ἄρχισαν νὰ διστάζουν. Ἐπίσης δὲν μπόρεσαν νὰ πάρουν τὰ ὅπλα ποὺ ἦταν ἀποθηκευμένα στὸ λιμάνι τῆς Βαρκελώνης. Καὶ τελικά, δὲν ἦταν ἀπόλυτα σίγουροι γιὰ τὴν μαζικὴ ὑποστήριξη τῆς ἐργατικῆς τάξης. Στὴν πραγματικότητα, οἱ ἀγωνιστὲς ὑπολόγιζαν μόνο στὸν δικό τους ἐπαναστατικὸ ἐνθουσιασμό. Πίστευαν ὅτι παρ' ὅλες τὶς δυσκολίες, θὰ μποροῦσαν νὰ πραγματοποιήσουν τὸ ἀρχικὸ σχέδιο. Ὁ Γκρεγκόριο Χόβερ πέρασε τὰ σύνορα γιὰ νὰ συμβουλέψει τὶς ἐξόριστες ὁμάδες καὶ νὰ ἐνεργήσει σὰ σύνδεσμος μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν. Ἡ μέρα καὶ ἡ ὥρα τῆς ἐπίθεσης θὰ ἀνακοινώνονταν ἀπὸ τὴν Βαρκελώνη μὲ δύο τηλεγραφήματα. Τὸ πρῶτο θὰ ἦταν γιὰ νὰ τοὺς εἰδοποιήσει καὶ τὸ δεύτερο γιὰ νὰ δηλώσει τὴν ἔναρξη τῶν ἐπιχειρήσεων.

Στὸ Παρίσι ἡ ἀτμόσφαιρα δὲν ἦταν πολὺ θερμή. Ὁ Ντουρρούτι προσπάθησε νὰ ἐμψυχώσει τοὺς ἐπαναστάτες μ' ἕνα λόγο ποὺ ἔσφυζε ἀπὸ ἐπαναστατικὴ πίστη: «Ἡ ἐπανάσταση εἶναι μιὰ δραστηριότητα μὲ συνεχῆ σκαμπανεβάσματα. Περιλαμβάνει ἀπρόβλεπτους παράγοντες, ποὺ στὴν πραγματικότητα καθορίζουν τὸ πεπρωμένο της καὶ αὐτὰ τὰ ἀπρόβλεπτα περιστατικὰ πρέπει νὰ παρθοῦν ὑπόψη σ' ἕνα στρατηγικὸ σχέδιο. Ἂν οἱ προϋποθέσεις ποὺ ἀπαιτοῦνται γιὰ μιὰ ἐπανάσταση εἶναι κρυμμένες, μιὰ τολμηρὴ πράξη ἀρκεῖ γιὰ νὰ ἀποδεσμεύσει τὴ συλλογικὴ δράση. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ προεξωφλήσουμε πότε ὁ ἄνθρωπος ἔχει φτάσει τὰ ὅρια τῆς ὑπομονῆς του; Ποιός σοφὸς ἄνθρωπος εἶναι σὲ θέση νὰ καθορίσει ποιά μέρα καὶ ὥρα εἶναι πιὸ εὐνοϊκὴ γιὰ τὴν ἐπανάσταση; Δὲν ὑπάρχει κανένας κανόνας ποὺ νὰ μποροῦμε νὰ ἀκολουθήσουμε. Πρέπει νὰ γίνει μιὰ σοβαρὴ μελέτη τῆς κατάστασης καὶ ὕστερα μιὰ καλὴ δόση ὑποκειμενικότητας εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ νὰ τὴν ἐξηγήσει. Στὴν πραγματικότητα ἡ ἔναρξη τῆς ἐπανάστασης εἶναι σχεδὸν πάντα ἕνας περιπετειώδης καὶ τολμηρὸς τρόπος γιὰ νὰ δοκιμαστοῦν οἱ μάζες. Ὑπάρχει περίπτωση νὰ κάνουμε λάθος, ὑπάρχει περίπτωση νὰ νικηθοῦμε σ' αὐτὸν τὸν ἀγώνα. Αὐτὴ ἡ ἥττα ὅμως δὲν θὰ εἶναι ὁριστική, θὰ εἶναι ἕνα ἀκόμη κεφάλαιο στὴν ἱστορία τοῦ προλεταριάτου. Σὰν συνειδητοὶ ἐπαναστάτες, ἡ ἀποστολή μας εἶναι νὰ δράσουμε σὰν φυτίλια, μιά, δυό, εἴκοσι φορὲς ἂν χρειαστεῖ, μέχρι ποὺ ἡ μαζικὴ ἐξέγερση, ἡ μόνη ποὺ μπορεῖ νὰ κάνει τὴν ἐπανάσταση μιὰ

συνεχή δραστηριότητα, νά παραταθεί, φθάνοντας στόν μοναδικό άληθινό της σκοπό, σέ μιά όλοκληρωτική άλλαγή τοῦ τρόπου ζωῆς τῶν ἀνθρώπων». Ὁ λόγος ἦταν ἀποφασιστικός καί λίγο - πολύ πρόθυμα ὁ καθένας κίνησε γιά τίς στρατηγικές θέσεις[8].

Λίγες μέρες ἀργότερα, τό ἠθικό αὐτῆς τῆς ὁμάδας ἀναπτερώθηκε ἀπό μιά ἐξέγερση ἀνάμεσα στούς διανοούμενους. Ὁ Μιγκουέλ ντέ Οὐναμοῦνο καί ὁ Ροντρίγκο Σοριάνο ἔφτασαν στό Παρίσι μετά ἀπό μιά ἀπίστευτη δραπέτευση ἀπό τό νησί Φουεντεβεντούρα (στίς Καναρίους Νήσους) ὅπου εἶχαν φυλακιστεῖ ἀπό τήν δικτατορία. Ἡ ἀνεξάρτητη ἰντελιγκέντσια τῆς Γαλλίας δέχθηκε μέ ἐνθουσιασμό αὐτές τίς ἀποδράσεις καί ὁ συντάκτης τῆς ἐφημερίδας Λέ Κβοτιντιέν τούς πρόσφερε τίς στῆλες τῆς ἐφημερίδας του γιά νά γράψουν τίς ἀπόψεις τους ἐναντίον τῆς δικτατορίας. Τούς ὑποστήριξε ἀκόμη καί ὁ Ἐντουάρντο Ὀρτέγκα ι Κασσέτ. Τελικά, ὁ διηγηματογράφος Μπλάσκο Ἰμπάνεζ βγῆκε ἀπό τήν ἀπομόνωσή του καί ἔγραψε μιά μπροσούρα, τήν *Ἰσπανία, Τό Ἀπομονωμένο Ἔθνος*, πού προκάλεσε μεγάλη αἴσθηση ὄχι μόνο ἐξαιτίας τῆς προσωπικότητας τοῦ συγγραφέα της, ἀλλά καί γιά τά γεγονότα πού ἀποκάλυπτε. Οἱ Ἰσπανικές ἀρχές βιάστηκαν νά στείλουν μιά διαμαρτυρία στή Γαλλική κυβέρνηση, μέ τόν Πρεσβευτή Κουινόνες ντέ Λεόν, «γιά τήν ἀπό μέρους της ἀνοχή ἀπέναντι σέ μιά προπαγάνδα πού βλάπτει τό καλό ὄνομα ἑνός φιλικοῦ ἔθνους»[9]. Ἐπειδή ἡ Ἰσπανία εἶχε ἔρθει ἔτσι στό προσκήνιο τῆς διεθνοῦς πολιτικῆς, ἡ ἔναρξη τοῦ ἀνταρτοπόλεμου θά φαίνονταν μιά πιό ἀντρίκια ἀπάντηση στή δικτατορία τοῦ Πρίμο ντέ Ριβέρα καί τοῦ Ἀλφόνσου XIII.

Ἐπιτέλους, τό τηλεγράφημα πού τόσο καιρό περίμεναν, ἔφτασε. Ἀλλά τό κείμενο δέν ἦταν αὐτό πού εἶχε συμφωνηθεῖ. Στήν πραγματικότητα δέν ἦταν τό πρῶτο τηλεγράφημα πού θά ἦταν ἡ προειδοποίηση, ἀλλά τό δεύτερο πού ἔδινε τή διαταγή γιά τήν ἐπίθεση. Στήν ἀρχή μπερδεύτηκαν. Ἡ Ἐπαναστατική Ἐπιτροπή στό Παρίσι τηλεγράφησε ἀμέσως στίς διάφορες ὁμάδες νά καταλάβουν τίς θέσεις τους. Οἱ Ἀσκάζο ἔφυγαν γιά τό Περπινιάν καί ὁ Ντουρρούτι γιά τήν Βέρα ντέ Μπιντασόα. Μόλις ἔφτασαν ἔβαλαν σέ πράξη τίς ἀντάρτικες μεθόδους, πού εἶχαν συμφωνηθεῖ. Ἀλλά δέν κατάλαβαν, ὅτι ὄχι μόνον εἶχε ἀποτύχει ἡ ἀπόπειρα στή Βαρ-

κελώνη, άλλὰ κι ὅτι ἡ Κυβέρνηση εἶχε εἰδοποιηθεῖ καὶ εἶχε ἐπιστρατεύσει τὰ στρατεύματά της γιὰ νὰ φρουρήσουν τὰ σύνορα[10]. Ἔτσι μόλις οἱ ὁμάδες τῆς Βέρα ντὲ Μπινταsόα εἶχαν περάσει τὰ σύνορα, βρέθηκαν ἀντιμέτωπες μὲ μιὰ ἰσχυρὴ ἀντίσταση ἀπὸ μέρους τῆς Γκουάρντια Θιβίλ. Οἱ ἀντάρτες κατάφεραν νὰ σκοτώσουν δυὸ ἀστυνομικοὺς καὶ νὰ τρέψουν σὲ φυγὴ τοὺς ὑπόλοιπους, πράγμα τὸ ὁποῖο τοὺς ἔδωσε θάρρος νὰ συνεχίσουν τὶς προσπάθειές τους γιὰ νὰ καταλάβουν ἕνα μέρος στὸ ὁποῖο θὰ ἦταν εὐκολότερο νὰ ἀντισταθοῦν. Ὅταν ἔφτασαν σ' αὐτὸ τὸ μέρος τοὺς ὑποδέχθηκε μιὰ ἀτέλειωτη ὁμοβροντία πυροβολισμῶν. Δυὸ ἀντάρτες ἔπεσαν νεκροί. Οἱ ὑπόλοιποι αἰφνιδιασμένοι χωρίστηκαν σὲ δυὸ ὁμάδες. Αὐτοὶ ποὺ ἦταν μπροστά, προσπαθοῦσαν ἐπιτιθέμενοι νὰ σπάσουν τὸν κλειὸ ποὺ τοὺς εἶχε παγιδέψει. Κατάφεραν νὰ κάνουν ἕνα ἄνοιγμα καὶ νὰ ξεφύγουν πρὸς τὰ βουνά, ὅπου μποροῦσαν νὰ ἀμυνθοῦν καλύτερα. Ἀλλὰ ἡ δεύτερη ὁμάδα, ποὺ ἦταν καὶ μεγαλύτερη, δὲν μποροῦσε νὰ προχωρήσει περισσότερο καὶ ὁ κλειὸς γύρω τους εσφιγγε πιὸ πολύ, κόβοντάς τους τὴ φυγὴ πρὸς τὴ Γαλλία. Ὁ Ντουρρούτι ἦταν σ' αὐτὴ τὴν ὁμάδα. Βλέποντας ὅτι ἡ κατάσταση ἦταν ἀπελπιστική, κατάλαβε ὅτι ἦταν ἀπαραίτητο νὰ ριψοκινδυνέψει τὰ πάντα καὶ ἔκανε μιὰ προσπάθεια γιὰ νὰ διασπάσει τὶς γραμμὲς τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ ἐλιγμὸς πέτυχε καὶ ἡ δεύτερη ὁμάδα κατάφερε νὰ ξεφύγει καὶ ἀκόμη νὰ περάσει καὶ τὰ σύνορα. Ἀλλὰ οἱ ἀντάρτες τῆς πρώτης ὁμάδας κυκλώθηκαν ξανὰ ἐνῶ προσπαθοῦσαν νὰ ὑποχωρήσουν καὶ ὑπέκυψαν μετὰ ἀπὸ δυὸ μέρες ἀντίστασης, μπροστὰ στὴ συντριπτικὴ ἀριθμητικὴ ὑπεροχὴ τοῦ ἐχθροῦ. Ὅλοι τους σκοτώθηκαν ἢ πιάστηκαν αἰχμάλωτοι.

Τὰ πράγματα ἦταν λιγότερο τραγικὰ γιὰ τοὺς ἀδερφοὺς Ἀσκάζο καὶ τὴν ὁμάδα τους, ἀλλὰ ἡ ἧττα ἦταν περισσότερο καταθλιπτική. Ἐνῶ ἦταν ἀκόμη σὲ Γαλλικὸ ἔδαφος, ἔπεσαν πάνω σὲ μιὰ ἐξαιρετικὰ φιλύποπτη ὁμάδα τῆς τοπικῆς ἀστυνομίας ποὺ εἶχε εἰδοποιηθεῖ. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀντάρτες συνελήφτηκαν καὶ ἔχασαν τὸ τραῖνο γιὰ τὸ Περπινιάν. Μόνο πενῆντα περίπου ἀπ' αὐτούς, μαζὶ μὲ τοὺς Ἀσκάζο, μπόρεσαν νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὴν ἀστυνομία καὶ νὰ φτάσουν στὸ μέρος ἀπ' ὅπου εἶχαν σχεδιάσει νὰ μποῦνε στὴν Ἰσπανία. Ἀπογοητεύτηκαν ὅμως ὅλοι ἀπὸ τὰ νέα ποὺ τοὺς ἔφερε ὁ ὁδηγὸς Μαρτί. Ἡ ἀπόπειρα στὴ Βαρκελώνη εἶχε ἀποτύχει, τὸ Καταλάνικο μέτωπο φυλάγονταν ἀπὸ

τὸν Στρατὸ ποὺ κατέλαβε ὅλα τὰ παραμεθόρια χωριὰ καὶ σὰν προληπτικὸ μέτρο εἶχαν συλληφθεῖ πολλοὶ ἐργάτες. Κάτω ἀπ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες τὸ σχέδιο τῶν ἀνταρτῶν ἦταν καθαρὴ αὐτοκτονία. Ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ποὺ εἶχαν πάρει μέρος ἐπρόκειτο νὰ σχολιάσει: «Κλαίγοντας ἀπὸ λύσσα καὶ ἀδυναμία γιὰ τὸ ὅτι νικηθήκαμε χωρὶς νὰ ἔχουμε πολεμήσει, ὑποχρεωθήκαμε νὰ γυρίσουμε πίσω στὸ μέρος ἀπ' ὅπου εἴχαμε ξεκινήσει. Ὅμως μιὰ σκέψη μᾶς συγκρατοῦσε, εἴχαμε ἀπωθηθεῖ ἀλλὰ δὲν συντριβήκαμε. Ἴσως αὐτὴ νὰ μὴν ἦταν ἡ τελευταία μας ἧττα ἀλλὰ στὸ τέλος θὰ νικούσαμε»[11].

Ὅμως αὐτὲς οἱ φανερὲς ἧττες στὸ πολεμικὸ πεδίο εἶχαν σημαντικὸ πολιτικὸ ἀντίκτυπο, καθὼς ξυπνοῦσαν τὰ πάθη στὴ Μαδρίτη. Ἡ δικτατορία ἔκανε διαβήματα στὴ Γαλλικὴ κυβέρνηση γιὰ νὰ προκαλέσει τὴ συντριβὴ τῶν ἐξόριστων ὁμάδων στὴ Γαλλία. Ἐπιπλέον, μετὰ ἀπὸ εἰσήγηση τοῦ Μαρτίνεζ Ἀνίντο, μιὰ ὁμάδα κατασκόπων στάλθηκε στὴ Γαλλία ἔχοντας ὁδηγίες νὰ δηλητηριάσει τὸ περιβάλλον τῶν ἐμιγκρέδων, διαδίδοντας φῆμες καὶ σπέρνοντας τὴν ἀμφιβολία γιὰ τὴν ἐπαναστατικὴ ἐντιμότητα τῶν πιὸ φημισμένων ἀγωνιστῶν. Ἀλλὰ αὐτὸς ὁ ἐλιγμὸς εἶχε λίγη ἐπιτυχία, γιατὶ οἱ κατάσκοποι ξεσκεπάστηκαν γρήγορα.

Τὰ διαβήματα τοῦ Πρίμο ντὲ Ριβέρα στὴ Γαλλικὴ Κυβέρνηση ἦταν περισσότερο ἐπικίνδυνα, γιατὶ αὐτὴ τὴν ἐποχὴ οἱ Γάλλοι ἀντιμετώπιζαν ἕνα ἄλυτο πρόβλημα σχετικὰ μὲ τὸ Μαρόκο καὶ τὴν Ἱσπανικὴ Κυβέρνηση. Τὰ σχέδια τοῦ Πρίμο ντὲ Ριβέρα καὶ τοῦ Στρατάρχη Πεταὶν, γιὰ τὴ ρύθμιση αὐτῆς τῆς σύγκρουσης, συμπίπτανε. Καὶ γιὰ νὰ ἀποδείξουν τὴν καλή τους θέληση, οἱ Γάλλοι ἀνταποκρίθηκαν πρόθυμα στὶς Ἱσπανικὲς προτάσεις. Ὁ Ἱσπανὸς Πρεσβευτὴς Κουινόνες ντὲ Λεόν, πλήρωσε ἕνα μεγάλο ποσὸ χρημάτων γιὰ μιὰ ἐκστρατεία δυσφήμισης τῶν Ἱσπανῶν ἐμιγκρέδων καὶ ἰδιαίτερα τοῦ Ἀσκάζο καὶ τοῦ Ντουρρούτι, ποὺ κατηγορήθηκαν καὶ οἱ δύο γιὰ δολοφονία ἑνὸς κληρικοῦ στὴ Σαραγκόσσα. Ὁ ἀστικὸς καὶ ὁ ἀντιδραστικὸς Τύπος ὑποστήριξαν αὐτὴ τὴν καμπάνια, υἱοθετώντας τὰ ἐπιχειρήματα ποὺ προμήθευε ὁ Πρεσβευτής. Ἡ ἀστυνομία ἄρχισε νὰ παίρνει αὐστηρὰ μέτρα καὶ πολλοὶ ἐξόριστοι συνελήφθηκαν καὶ ἀπελάθηκαν. Ἡ πλειοψηφία τους ἔφυγε γιὰ τὶς Βρυξέλες γιὰ νὰ ἑνωθεῖ μὲ τὴν Διεθνὴ Ἐπιτροπὴ Ἀναρχικῆς Ἀλληλεγγύης, τῆς ὁποίας ἡγέτες ἦταν οἱ Βέλγοι Χὲμ Νταὶν καὶ Λεὸ Καμπιόν. Αὐτὴ ἡ ὀργάνωση ἡ

θὰ κανόνιζε νὰ μείνουνε στὸ Βέλγιο ἢ θὰ τοὺς ἔστελνε στὴ Νότια Ἀμερικὴ μὲ τὴν μεσολάβηση τῶν ἐργατῶν τοῦ λιμανιοῦ τῆς Ἀμβέρσας.

Γιὰ τὸν Ἀσκάζο καὶ τὸν Ντουρρούτι τὸ Βέλγιο δὲν πρόσφερε ἀρκετὲς ἐγγυήσεις κι οὔτε μποροῦσαν νὰ σκεφτοῦν νὰ μεταναστεύσουν στὴν Ἀμερική, χωρὶς νὰ ξέρουν τὰ καινούργια σχέδια δράσης ποὺ εἶχαν ἀποφασιστεῖ στὴ Βαρκελώνη. Περιμένοντας, ἔμεναν κρυμμένοι σ' ἕνα μικρὸ σπίτι στὸ Σαὶν Ντενίς, ἕνα προάστιο τοῦ Παρισιοῦ, ποὺ τοὺς τὸ εἶχαν διαθέσει Γάλλοι Ἀναρχικοί. Ἀφοῦ περίμεναν ἕνα μήνα, ἕνας ἀπεσταλμένος, ὁ Ρικάρντο Σάνζ, ποὺ εἶχε ἀντικαταστήσει τὸν Γκρεγκόριό Σουμπερβιέλα, ἦρθε καὶ τοὺς ἔφερε νέα ἀπὸ τὴν Ἰσπανία. Τοὺς ἀνάφερε ὅτι ἡ καταπίεση συνεχίζονταν χειρότερα ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ καὶ οἱ φυλακὲς ἦταν γεμάτες ἀπὸ ἀγωνιστές, ἐνῶ τὰ χρήματα γίνονταν ὁλοένα καὶ πιὸ σπάνια. Ὅμως ὁ ἀγώνας συνεχίζονταν καὶ καινούργιες ὁμάδες προσχωροῦσαν στὸ κίνημα, γοητευμένες ἀπὸ τὸν ἐπαναστατικὸ δυναμισμὸ τῶν Ἀναρχικῶν. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς ὁμάδες προέρχονταν ἀπὸ τὸ κίνημα τῶν Καταλάνων καὶ οἱ νέοι ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν ἀποφάσισαν νὰ ὀργανώσουν μιὰ ἀπόπειρα ἐναντίον τῆς ζωῆς τοῦ Ἀλφόνσου XIII. Ἡ ἐπαναστατικὴ ἐπιτροπὴ τοὺς εἶχε δώσει χρήματα, ὅπλα καὶ ἐκρηκτικά[12].

Ὁ Ρικάρντο Σὰνζ τοὺς εἶπε ἀκόμη ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ στὴ Βαρκελώνη τοὺς πρότεινε νὰ πάρουν οἰκονομικὴ ἐνίσχυση. Θὰ μποροῦσαν ν' ἀρχίσουν μιὰ προπαγάνδα καὶ μιὰ ἀγκιτάτσια μεταξὺ τῶν Ἰσπανῶν ποὺ ζοῦσαν στὴ Νότια Ἀμερική. Ἄρχισαν τότε νὰ ἑτοιμάζονται γιὰ τὴν Ἀ μ ε ρ ι κ ά ν ι κ η ἐ ξ ό ρ μ η σ η. Πρῶτα θὰ πήγαιναν στὴ Κούβα καὶ μετὰ στὸ Μεξικὸ ὅπου θὰ σχημάτιζαν μιὰ ὁμάδα μὲ τὸν νεώτερο ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς Ἀσκάζο, τὸν Ἀλεξάντρο καὶ τὸν Γκρεγκόριο Χόβερ, ποὺ θὰ ἐρχόταν ἀπὸ τὴν Ἰσπανία. Ὁ Ντομίγκο Ἀσκάζο θὰ ἔμενε στὴν Ἀμβέρσα γιὰ νὰ ἔχει ἐπαφὴ μαζί τους, χάρη σ' ἕνα δίκτυο ναυτικῶν, ποὺ εἶχε ὀργανωθεῖ σ' αὐτὸ τὸ λιμάνι καὶ στὸ Μοντεβίδεο. Περίπου στὰ τέλη τοῦ Δεκέμβρη 1924, ἐφοδιασμένοι μὲ ψεύτικα διαβατήρια, ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ἀσκάζο μπάρκαραν στὴ Χάβρη σ' ἕνα Γερμανικὸ φορτηγὸ πλοῖο ποὺ πήγαινε στὶς Ἀντίλλες[13].

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 LE REVEIL τῆς Γενεύης, 18 Ἰούνη 1924, αναφέρει τὴν ἵδρυση αὐτῶν τῶν Διεθνῶν Ἀναρχικῶν Ἐκδόσεων

2. Μαρτυρία τοῦ Ἀλμπέρτο Κολλέχο.

3. Στὸ ἴδιο

4. Μανουὲλ Μπουενακόζο, στὸ ἴδιο

5. Ρικάρντο Σάνζ, στὸ ἴδιο.

6. Ὅταν ἀνακηρύχτηκε ἡ Δεύτερη Δημοκρατία, ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ἀσκάζο ἐπέστρεψαν στὴν Ἱσπανία Ὁ τελευταῖος αποφάσισε νὰ ξαναπάρει αὐτὰ τὰ ὅπλα, ἀλλὰ στὸ μεταξύ, ὁ Μιγκουὲλ Μάουρα τὰ εἶχε ἐπιστρέψει στὴν «Ντελεγκασιόν ντὲ Ὄρντεν Πούμπλικο» τῆς νέας αὐτόνομης κυβέρνησης τῆς Καταλωνίας Μ' αὐτὰ τὰ ὅπλα ο Ντενκίας, Σύμβουλος τῆς Δημόσιας Τάξης τῆς Καταλωνιας, ὅπλισε τὰ μέλη τῆς «Ἐστάτ Κατάλα» τὸν Ὀκτώβρη τοῦ 1934 Ἀλλὰ ἡ ἐξέγερση ἀπέτυχε τὰ ὅπλα ἐγκαταλείφτηκαν στοὺς δρόμους καὶ τὰ μάζεψαν οι ἐργάτες τῆς CNT Στὶς 19 Ἰούλη 1936, χρησιμοποιήθηκαν γιὰ νὰ πολεμήσουν τους στρατιωτικοὺς στασιαστές. Καὶ ὁ Ἀουρέλιο Φερνάντεζ καταλήγει: «Ἐπὶ τέλους, μ' αὐτὰ τὸν τρόπο, χρησιμοποιήθηκαν γιὰ τὸν σκοπὸ γιὰ τὸν ὁποῖο ἀγοράστηκαν»

7. Πληροφορία ποὺ τὴν ἔδωσε ὁ Γκρεβιο Βιβάγκος.

6 Μαρτυρία τοῦ Λιμπέρτο Κολλέχο

9 Β. Ὀρομπὸν Φερνάντεζ, στὸ ἴδιο.

10 Στὸ ἴδιο

11. Στὸ ἴδιο.

12. Ἡ ἐπίθεση ἔγινε στις 3 Ἰούνη, 1925 Η αστυνομία ἀνακάλυψε μιὰ βόμβα ποὺ ζύγιζε 176 λίμπρες, στὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ τοῦ Κόστας ντὲ Κάρο (Βαρκελώνη) Ἐπρόκειτο νὰ ἐκραγεῖ τὴν ὥρα ποὺ ἐπέστρεφε ὁ Ἀλφόνσος XIII ἀπὸ τὸ ταξίδι του στὴ Βαρκελώνη Ἡ ἀπόπειρα ἀποδόθηκε στοὺς νεαροὺς Καταλανούς, Μιγκουὲλ Μποντία καὶ Τζαὶμ Κόμπτε

13 Ρικάρντο Σάνζ καὶ Ὀρομπὸν Φερνάντεζ, στὸ ἴδιο

11. 'Αντάρτες στὴ Νότια 'Αμερικὴ

Πηγαίνοντας γιὰ τὴν 'Αργεντινή, ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ 'Ασκάζο θὰ ἔκαναν μόνον ἕνα μικρὸ σταθμὸ στὴ Κούβα, ὅπου τὸ ἀναρχικὸ κίνημα ἀναπτύσσονταν παλεύοντας σκληρὰ ἐναντίον τοῦ Κεφάλαιου καὶ τοῦ Κράτους. 'Αλλὰ οἱ ἐργάτες ποὺ τοὺς ὑποδέχτηκαν, τοὺς ἔδωσαν μιὰ τέτοια εἰκόνα τῆς κοινωνικῆς κατάστασης ποὺ ἐπικρατοῦσε στὸ νησί, ὥστε ἀποφάσισαν νὰ μείνουν γιὰ λίγο. 'Ο Γκεράρντο Ματσάντο, ποὺ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἦταν δικτάτορας τοῦ νησιοῦ, εἶχε ἐφαρμόσει ἕνα φανταστικὸ πρόγραμμα κοινωνικῆς εἰρήνης, ποὺ στηρίζονταν ἄμεσα στὴν κυριαρχία τῶν 'Αμερικάνικων ἐπιχειρήσεων καὶ τῶν γαιοκτημόνων. Μιὰ ἐπιφανειακὴ καὶ παραπλανητικὴ ἀφθονία στὴν 'Αβάνα ἔκρυβε τὴν σκληρὴ πραγματικότητα τῆς φτώχειας καὶ τῆς διαφθορᾶς. 'Η ἀστυνομία ἦταν ἀχαλίνωτη καὶ κατάπνιγε μὲ τὴ βία τὰ συχνὰ ξεσπάσματα τῆς ἐκμεταλλευόμενης ἐργατικῆς τάξης. 'Η Λαικὴ ἐξέγερση ἔβραζε κρυφά.

'Ωστόσο οἱ Κουβανοὶ ἀναρχικοὶ ἀκολουθοῦσαν μιὰ στρατηγικὴ ἑνὸς μακροῦ, ὑπομονετικοῦ καὶ ἀδιάκοπου ἔργου χωρὶς νὰ κάνουν σπασμωδικὲς κινήσεις, ὁ μόνος τρόπος, κατὰ τὴ γνώμη τους, ποὺ ὁδηγοῦσε στὴν κοινωνικὴ ἐπανάσταση. 'Επέκριναν τὸν 'Ασκάζο καὶ τὸν Ντουρρούτι γιὰ τὸν «ἀνυπόμονο ἀκτιβισμό τους» καὶ τοὺς εἶπαν: «Οἱ ἐνέργειές σας εἶναι καταδικασμένες σὲ ἀποτυχία. Οἱ 'Ισπανοὶ ἐργάτες ἀκόμη κι ἂν δὲν ἔχουν νὰ φᾶνε θὰ σᾶς δώσουν μερικὰ πέζος, ἀλλὰ οἱ ἐκμεταλλευτὲς θὰ σᾶς παραδώσουν στὴν ἀστυνομία».

'Ο Ντουρρούτι καὶ ὁ 'Ασκάζο ἔπιασαν δουλειὰ σὰν φορτοεκφορτωτὲς στὸ λιμάνι. Στὰ διαλείματα τῆς δουλειᾶς δὲν σταματοῦσαν νὰ λένε στοὺς ἐργάτες τοῦ λιμανιοῦ γιὰ τὴν ἀνάγκη γιὰ ὀργάνωση, γιὰ ἕνωση, γιὰ ἀλληλεγγύη, προειδοποιώντας τους γιὰ τοὺς κινδύνους τῆς γραφειοκρατίας στὰ συνδικάτα. «Ποτὲ νὰ μὴν ἀφήνετε τὴν τύχη σας καὶ τὴ λύση τῶν προβλημάτων σας στὰ χέρια τῶν ἐπαγγελματιῶν πολιτικῶν καὶ μὴν ἐπιτρέψετε ποτὲ νὰ ἐμφανιστοῦν ἀρχηγοὶ ἀνάμεσά σας. Καὶ οἱ δύο θὰ σᾶς προδώσουν καὶ ποτὲ δὲν θὰ ξεφύγετε ἀπὸ τὴν κατάσταση τοῦ σκλάβου. Θὰ ἀρχίσετε νὰ ἀπελευθερώνεστε μόνον ὅταν μπορέσετε νὰ κατευθύνετε ἐσεῖς οἱ ἴδιοι τὸν ἀγώνα σας». Πολὺ γρήγορα οἱ ἐργάτες τοῦ λιμανιοῦ ὀργανώθηκαν σ' ἕνα ἰσχυρὸ

συνδικάτο καὶ συνενώθηκαν ὁμοσπονδιακὰ μαζὶ μὲ ἄλλα συνδικάτα ποὺ ὑπῆρχαν στὴν 'Αβάνα: τὸ Συνδικάτο τῶν Σερβιτόρων καὶ τῶν 'Εργατῶν καπνοῦ, ποὺ καὶ τὰ δυό τους ἔφεραν τὴ σφραγίδα τῆς ἐπιρροῆς τῶν 'Αναρχικῶν[1].

Αὐτὴ ὑπῆρξε μιὰ σημαντικὴ περίοδος γιὰ τὸν Ντουρρούτι γιατί ἀπόδειξε ὅτι ἦταν ἕνας σπουδαῖος ρήτορας στὶς καθημερινὲς ἀγορεύσεις του πρὸς τοὺς ἐργάτες. Οἱ ἁπλοὶ λόγοι του, γεμάτοι ἀπὸ ζεστασιά, ἔκαναν γρήγορα τὸ ὄνομά του γνωστὸ καὶ ἀγαπητό. Ἡ φήμη του ἔφτασε ἐπίσης γρήγορα καὶ στ' αὐτιὰ τῆς ἀστυνομίας, ποὺ ἔστειλε νὰ τὸν βροῦν καὶ νὰ τὸν συλλάβουν. Τότε αὐτὸς καὶ ὁ 'Ασκάζο ἐγκατέλειψαν τὴν πρωτεύουσα καὶ ἕνας νεαρὸς Κουβανὸς τοὺς ὁδήγησε στὴ Σάντα Κλάρα. 'Εκεῖ βρῆκαν δουλειὰ στὰ ζαχαροκάλαμα, σὲ μιὰ χασιέντα ποὺ βρίσκονταν ἀνάμεσα στὸ Κροῦσες καὶ στὴν Παλμύρα. Λίγες μέρες μετὰ τὴν πρόσληψή τους, οἱ ἐργάτες τῶν ζαχαροκάλαμων προσπάθησαν νὰ κάνουν μιὰ ἀπεργία. Τὰ μεροκάματά τους εἶχαν μειωθεῖ μὲ τὴ δικαιολογία ὅτι ἡ τιμὴ τῆς ζάχαρης εἶχε κατέβει κι αὐτοὶ ἀρνήθηκαν νὰ δουλέψουν. Οἱ ἐπιστάτες, ἀπειλώντας τοὺς ἐργάτες, τοὺς ἀνάγκασαν νὰ συγκεντρωθοῦν σὲ μιὰ πλατεία κοντὰ στὸ σπίτι τοῦ ἀφεντικοῦ. 'Εκεῖ ἐμφανίστηκε τὸ ἀφεντικὸ καὶ σφυροκόπησε τοὺς ἀντάρτες μὲ βίαιες ἐπιπλήξεις καὶ ἔδειξε στὴν τύχη τρεῖς ἀνάμεσά τους, ποὺ τοὺς κατηγόρησε ὅτι εἶχαν καθοδηγήσει τὴν ἐξέγερση. Οἱ ἐπιστάτες τοὺς ἅρπαξαν καὶ μὲ τὴ συνοδεία τῶν ὅπλων τοὺς πῆγαν στὸ κοντινότερο κέντρο τῆς τοπικῆς ἀστυνομίας. Μιὰ ὥρα ἀργότερα, μιὰ ὁμάδα φρουρῶν ἔφερε πίσω στὸν τόπο τῆς ἀπεργίας τὰ ἀκίνητα σώματα τῶν τριῶν ἀντρῶν, πού, ἂν καὶ ἦταν ἀκόμη ζωντανοί, εἶχαν ὑποστεῖ τρομερὰ βασανιστήρια. Τοὺς πέταξαν στὸ χῶμα, ἐνῶ τὸ ἀφεντικὸ ἀνακοίνωνε: «Αὐτὸ θὰ συμβεῖ καὶ σὲ σᾶς ἂν δὲν ἀρχίσετε νὰ δουλεύετε ἀμέσως. 'Επιπλέον, θὰ πάρετε μικρότερο μεροκάματο ἐξαιτίας τῶν ὡρῶν ποὺ χάσατε». Ἡ τρομοκράτηση ἦταν πετυχημένη καὶ ἡ δουλειὰ ἄρχισε πάλι.

Ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ 'Ασκάζο συζήτησαν αὐτὴ τὴν ὑπόθεση μὲ τὸν Κουβανὸ φίλο τους. 'Αποφάσισαν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐκτελέσουν τὸ ἀφεντικό. Ἡ ἄμεση ἀπόδοση δικαιοσύνης καὶ ἡ γρήγορη ἐκδίκηση θὰ ἦταν μιὰ σοβαρὴ προειδοποίηση γιὰ τοὺς ἄλλους γαιοκτήμονες καὶ θὰ ἄνοιγε λίγο τὸν σκοτεινὸ ὁρίζοντα τῶν ἐργατῶν. Τὴν ἄλλη μέρα βρῆκαν τὸ πτῶμα τοῦ ἀφεντικοῦ στὸ γραφεῖο του μ' αὐ-

τὴ τὴν προειδοποίηση· «Λὰ Ζουστίσια ντὲ λὸς Ἐρράντες». (Ἡ Δικαιοσύνη τῶν Περιπλανώμενων). Ἡ ἀστυνομία ἄρχισε ἀμέσως νὰ καταδιώκει τοὺς τρεῖς ἄντρες ἀλλὰ αὐτοὶ εἶχαν ἤδη φτάσει στὴν Ἐπαρχία τοῦ Καμάγκουεϊ. Τὰ νέα γι' αὐτὴ τὴν ἐκτέλεση ἔγιναν παντοῦ γνωστὰ ἀπ' τὴν Παλμύρα ὡς στὸ Κρούσες, μετὰ στὴ Σάντα Κλάρα καὶ ἀκόμη καὶ μέχρι τὴν Ἀβάνα. Ὁ θρύλος ἄρχισε νὰ διογκώνει τὴν ἱστορία: μιὰ συμμορία ἀπὸ Ἰσπανοὺς ἐγκληματίες, οἱ «Λὸς Ἐρράντες», εἶχε δολοφονήσει μισὴ ντουζίνα γαιοκτήμονες. Εἶχαν κινητοποιηθεῖ ὅλοι οἱ στρατιῶτες, ἡ τοπικὴ ἀστυνομία καὶ οἱ ἐπιστάτες γιὰ νὰ συλλάβουν τοὺς φυγάδες, τρομοκρατώντας τοὺς ἀγρότες ποὺ ὑποψιάζονταν ὅτι τοὺς ἔκρυβαν καὶ βασανίζοντάς τους γιὰ νὰ μάθουν περισσότερα. Γιὰ νὰ δυσκολέψουν τὶς ἀναζητήσεις τους, ἀκούστηκε ὅτι ἕνας ἐπιστάτης στὴν περιοχὴ τοῦ Χολκὶν εἶχε ἐπίσης σκοτωθεῖ καὶ ἡ δολοφονία ἔφερε τὴν ὑπογραφὴ τῆς πρώτης. Ἡ συνεχὴς παρουσία αὐτῆς τῆς τρομερῆς συμμορίας μπέρδεψε τὶς ἀρχὲς καὶ τρομοκράτησε τοὺς μεγαλογαιοκτήμονες, ποὺ εἶχαν ὀχυρώσει τὰ σπίτια τους.

Ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ἀσκάζο εἶχαν φτάσει στὴν Ἀβάνα καὶ προσπαθοῦσαν νὰ πᾶνε στὸ Μεξικό. Νοίκιασαν μιὰ βάρκα ἀναψυχῆς ποὺ κατευθύνονταν πρὸς τὸν κόλπο καὶ στὴ μέση τοῦ ταξιδιοῦ τους ἀποβιβάστηκαν σὲ μιὰ ἀγκυροβολημένη ψαράδικη βάρκα. Μπῆκαν μέσα καὶ ἀνάγκασαν τὸν βαρκάρη της νὰ βάλει μπρὸς τὴ μηχανή. Τοὺς πῆγε μέχρι τὸ Γιουκατάν, εὐχαριστημένος ποὺ ἔπαιρνε κι αὐτὸς μέρος στὴν ἐπικίνδυνη ἀποστολή τους. Ἀλλὰ ὅταν βγῆκαν στὴ στεριά, οἱ τελωνειακοὶ ἄρχισαν νὰ τοὺς ἀνακρίνουν, γιατὶ νόμισαν ὅτι εἶναι λαθρέμποροι καὶ ἤθελαν νὰ τοὺς πᾶνε στὸ λιμάνι τοῦ Προγκρέσο γιὰ νὰ τοὺς παραδώσουν στὶς ἀρχές. «Στὸ δρόμο, ὁ Ντουρρούτι τοὺς πρόσφερε χρήματα γιὰ νὰ τοὺς ἀφήσουν ἐλεύθερους. Οἱ τελωνειακοὶ τὰ δέχτηκαν καὶ τοὺς ἔδειξαν τὸ δρόμο γιὰ νὰ πᾶνε στὴ Μερίντα. Ἔμειναν ἐκεῖ μιὰ βδομάδα καὶ μετὰ πῆγαν στὸ λιμάνι τοῦ Προγκρέσο γιὰ νὰ μπαρκάρουν γιὰ τὴν Βέρα Κρούζ»[2].

Ὁ Ἀλεξάντρο Ἀσκάζο καὶ ὁ Γκρεγκόριο Χόβερ τοὺς περίμεναν ἐκεῖ ἐδῶ καὶ μιὰ βδομάδα. Τοὺς συνάντησαν στὰ γραφεῖα τῆς CGT, στὸν ἀριθμὸ 3 τῆς Πλάζα ντὲ λὰ Βιζκαΐνα. Ἦταν ἡ παλιὰ «Κάζα ντὲλ Ὀμπρέρο Μουντιάλ» (Διεθνὴς Οἶκος Ἐργατῶν) ἀλλὰ ὁ προηγούμενος δυναμισμός της εἶχε ἀτονήσει. Ἡ Μεξικάνικη ἐπανάσταση εἶχε γί-

νει κάτι «ἐπίσημο» χωρὶς καμιὰ σημαντικὴ ἀλήθεια. Ὁ Φλόρες Μαγκόν, ποὺ εἶχε πεθάνει πρὶν λίγα χρόνια σὲ μιὰ φυλακὴ τῶν Γιάνκηδων, εἶχε πεῖ στὸν Μαντέρο: «Ὁ νόμος εἶναι χαλινάρι καὶ μ' ἕνα χαλινάρι δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ εἶναι ἐλεύθερος. Ὁ νόμος εὐνουχίζει καὶ τοὺς εὐνουχισμένους δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ φιλοδοξεῖ νὰ τοὺς κάνει ἀνθρώπους. Ἡ ἀπαλλοτρίωση γίνεται καταπατώντας τὸ νόμο, ὄχι κουβαλώντας τον στὴν πλάτη». Τοῦ εἶχε ἀκόμα πεῖ: «Ὁ νόμος συντηρεῖ, ἡ ἐπανάσταση ἀνανεώνει. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἂν μπαίνει θέμα ἀνανέωσης, πρέπει κανεὶς ν' ἀρχίσει νὰ παραβιάζει τὸ νόμο. Ὁ ἀληθινὸς ἐπαναστάτης πρέπει νὰ ζεῖ βασικὰ ἐκτὸς νόμου»[3]. Οἱ ἀναρχικοί, ποὺ κληρονόμησαν αὐτὲς τὶς διδασκαλίες, κυνηγήθηκαν. Οἱ ἄλλοι ἄφησαν τοὺς ἑαυτούς τους νὰ ὁδηγηθοῦν στὸν κρατικὸ ρεφορμισμό.

Μόλις φτάσανε στὸ Μεξικό, ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ἀσκάζο ζήτησαν νὰ μάθουν γιὰ τὴν κατάσταση στὴν Ἱσπανία. Ἦταν ἀκόμα δυσάρεστη. Ὡστόσο τὰ ταξίδια ποὺ ἔκαναν εἶχαν δυναμώσει τὴν πίστη τους ὅτι ἡ ἐπανάσταση δὲν ἔχει πατρίδα. Ἔτσι, ἀποφάσισαν νὰ βοηθήσουν τὸ ἀπελευθερωτικὸ κίνημα στὴν Λατινικὴ Ἀμερικὴ ὅσο μποροῦσαν. Ἔφτασαν ἀκριβῶς στὴ μέση μιᾶς ἔντονης συζήτησης, ἀνάμεσα σὲ ὑπεύθυνα μέλη τῆς CGT, σχετικὰ μὲ τὶς οἰκονομικὲς δυσκολίες τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος καὶ τῆς ἐκδοτικῆς του δραστηριότητας. Πρόσφεραν τὰ χρήματά τους ἀνταποκρινόμενοι σὲ μιὰ ἔκληση γιὰ ἐνίσχυση. Λίγες ἑβδομάδες ἀργότερα, ὁ Ντουρρούτι πῆγε στὰ γραφεῖα τοῦ περιοδικοῦ Ρεζενεραθιόν. Ἐκεῖ ἔμαθε γιὰ τὴν γενικὴ πρόοδο τῆς Ὁμοσπονδίας καθὼς καὶ γιὰ τὶς ἐκδόσεις τους. Πουλοῦσαν αὐτὲς τὶς ἐκδόσεις στοὺς δρόμους ἀλλὰ μὲ δυσκολία, γιατὶ οἱ ἀναγνῶστες δὲν ἦταν συνηθισμένοι νὰ πληρώνουν τὴν τιμὴ ποὺ τοὺς ζητοῦσαν. Ὁ Ντουρρούτι ξαφνιάστηκε. Ἔβαλε ἕνα δέμα μὲ χαρτονομίσματα στὸ τραπέζι λέγοντας: «Ἐδῶ ὑπάρχουν ἀρκετὰ χρήματα, ποὺ θὰ σᾶς ἐπιτρέψουν νὰ ἀναπνεύσετε γιὰ λίγο ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐπιμένετε νὰ πληρώνουν οἱ ἐργάτες γιὰ τὶς ἐργατικὲς ἐκδόσεις». Τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς κύταξαν τὰ λεφτὰ μὲ ὑποψία. Τοὺς καθησύχασε βγάζοντας ἀπὸ τὴν τσέπη του ἕνα γράμμα τοῦ Σεμπάστιαν Φώρ. Ὁ Γάλλος ἀναρχικὸς τὸν εὐχαριστοῦσε γιὰ τὴν σημαντικὴ δωρεά του στὴν Ἐντιτόριαλ Ἰντερνασιονάλ. Ὁ Ντουρρούτι ἐξήγησε ὅτι οἱ «Λὸς Ἐράντες» δούλευαν μυστι-

κὰ καὶ ἦταν ἕτοιμοι νὰ δώσουν ἀκόμα καὶ τὴ ζωή τους γιὰ τὶς ἰδέες τους. «Ἐσεῖς δουλεύετε παλεύοντας ἐνάντια στὸ Κράτος νόμιμα, ἐμεῖς πολεμᾶμε παράνομα καὶ τὸ ἀψηφοῦμε. Ἀλλὰ οἱ σκοποί μας εἶναι ἴδιοι». Στὴν πραγματικότητα, ἦταν φανερὸ ὅτι αὐτοὶ ἦταν οἱ δράστες διάφορων ἐπιθέσεων σὲ τράπεζες, ποὺ εἶχαν γίνει τελευταῖα.

Οἱ «Λὸς Ἐράντες» εἶχαν διαλέξει νὰ ζοῦν καὶ νὰ δουλεύουν παράνομα, ὄχι ἐπειδὴ τὸ ἤθελαν ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶχαν μάθει ὅτι οἱ ἀναρχικὲς ὁμάδες καὶ τῶν παλιῶν καὶ τῶν νέων ἠπείρων χρειάζονταν λεφτά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἕνα μεγάλο μέρος ἀπορροφοῦσαν οἱ ἐκδόσεις τους. Πάνω ἀπ' ὅλα ἦταν ἀπαραίτητο νὰ βοηθήσουν τὰ συνδικάτα, ποὺ ἤθελαν νὰ δημιουργήσουν ὀρθολογιστικὰ σχολεῖα, σὰν αὐτὰ ποὺ εἶχε ἱδρύσει ὁ Φρανθίσκο Φερὲρ στὴν Ἱσπανία τὸ 1906. Τὸ Συνδικάτο Ἐργατῶν Πετρελαίου εἶχε ἤδη ἀνοίξει μιὰ τέτοια σχολή, ποὺ εἶχε περισσότερους ἀπὸ διακόσιους σπουδαστές. Τὸ Συνδικάτο τῶν Σερβιτόρων ἤθελε ἐπίσης ν' ἀνοίξει μιὰ τέτοια σχολή. Ὁ πρόεδρός του εἶχε πάρει ἕνα γράμμα ἀπὸ τὸν Ντουρρούτι, μὲ τὸ ὁποῖο τὸν προσκαλοῦσε νὰ φάνε. Ἀργότερα ἔλεγε ὅτι τοὺ εἶχε πεῖ νὰ ντυθεῖ κομψά, «γιατὶ πρόκειται νὰ πᾶμε νὰ φᾶμε σ' ἕνα ἑστιατόριο ποὺ συχνάζουν "καλοαναθρεμένοι" ἄνθρωποι». Ἀρνήθηκα ὄχι ἀπὸ δισταγμό, ἀλλὰ γιατὶ δὲν μοῦ ἄρεσαν ὅλοι αὐτοὶ οἱ τύποι εὐγένειας, ποὺ ἦταν ἀντίθετοι μὲ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς μου καὶ μὲ τὶς ἰδέες μου, σὰν ἀγωνιστῆ. Ὁ Ντουρρούτι, σ' ἕνα γράμμα του, ἐπέμενε, λέγοντας ὅτι πρέπει νὰ πάω, ὅτι ἔπρεπε νὰ μοῦ μιλήσει καὶ ὅτι δὲν μποροῦσε νὰ μὲ προσκαλέσει σ' ἕνα ἁπλὸ ἑστιατόριο, γιατὶ στὸ Ταμπίκο παρίστανε τὸν πλούσιο. Πῆγα, κατανικώντας τὴν ἀποστροφή μου, σκεπτόμενος ὅτι θὰ εἶχε νὰ μοῦ πεῖ κάτι σημαντικό. Μοῦ εἶπε: «Τί γνώμη θὰ εἶχες γιὰ ν' ἀνοίξουν ἑκατὸ σχολεῖα ὅπως αὐτὸ ποὺ ἄνοιξε τὸ Συνδικάτο τῶν Ἐργατῶν Πετρελαίου»; Ἐγὼ ἀπάντησα: «Εἶναι ἕνα πολὺ ὡραῖο ὄνειρο...». Ὁ Μιγκουέλ, τὸ ὄνομα ποὺ χρησιμοποιοῦσε ὁ Ντουρρούτι στὸ Μεξικό, ἀπάντησε· «Δὲν εἶναι ὄνειρο, ἀλλὰ μιὰ πραγματικότητα. Σὲ λίγο θὰ ἔχεις ἕνα ἑκατομμύριο πέζος γι' αὐτὴ τὴ δουλειά».

Καὶ στὴ διάρκεια τῶν τεσσάρων μηνῶν ποὺ ἔμεινε ὁ Ντουρρούτι στὸ Μεξικό, οἱ ἐπιθέσεις στὶς τράπεζες αὐξήθηκαν. Καὶ ἡ ἀστυνομία ὀργάνωνε σκληρότερες ὁμαδικὲς συλλήψεις κάθε φορά. Ἀλλὰ οἱ ἀναζητήσεις γίνονταν συνήθως σὲ κακόφημες

(φτωχικὲς) συνοικίες, ἐνῶ ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ 'Ασκάζο ἔμεναν σ' ἕνα πολυτελέστατο ξενοδοχεῖο στὸ Μεξικό, μ τὸ ὄνομα Μεντόζα, προσποιούμενοι ὅτι εἶναι πλούσιοι ἰδιοκτῆτες ὀρυχείων ἀπὸ τὸ Περού. «Μιὰ μέρα, χωρὶς καμιὰ βαλίτσα καὶ ἔχοντας μόνο λίγα πέζος στὶς τσέπες τους, ἄφησαν τὸ ξενοδοχεῖο καὶ τὸ λογαριασμὸ ποὺ θὰ πλήρωνε ὁ "κύριος Μεντόζα" καὶ ἐγκατέλειψαν τὴν πρωτεύουσα γιὰ νὰ πᾶνε στὰ Βόρεια τῆς ἠπειρωτικῆς χώρας»[4]. Τοὺς κυνηγοῦσαν ἀπὸ παντοῦ καὶ ὅλη ἡ 'Αμερικάνικη ἀστυνομία εἶχε εἰδοποιηθεῖ γιὰ τοὺς «Λὸς 'Εράντες» ἢ γιὰ τὴν «μπάντα μεξικάνα» (τὴν Μεξικάνικη συμμορία), ὅπως τοὺς ὀνόμαζαν. "Επρεπε νὰ χρησιμοποιήσουν ὅλο τους τὸ κουράγιο καὶ τὸ μυαλὸ γιὰ νὰ ξεφύγουν.

Ἡ 'Αργεντινὴ ἦταν ἀπὸ παράδοση ἡ πιὸ φιλόξενη χώρα γιὰ τοὺς 'Ιταλοὺς μετανάστες, ἰδιαίτερα τὴν ἐποχὴ ποὺ κατέλαβε τὴν ἐξουσία ὁ Μουσολίνι. Λίγες μέρες πρὶν νὰ φτάσουν οἱ «Λὸς 'Εράντες», ἕνας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἐξόριστους, ὁ Σεβερίνο ντὶ Τζιοβάννι, ἕνας ἐνθουσιώδης καὶ ζωηρὸς νεαρὸς ἀντιφασίστας, δάσκαλος τῆς ἐπανάστασης, ποὺ εἶχε υἱοθετήσει τὶς 'Αναρχικὲς ἰδέες, ἔγινε διάσημος γιὰ ἕνα σπουδαῖο κατόρθωμα. Στὶς 6 'Ιούνη 1925, ὁ 'Ιταλὸς Πρεσβευτής, Λουίτζι 'Αλντροβάντο Μαρεσότι, εἶχε ὀργανώσει μιὰ μεγαλοπρεπῆ γιορτὴ γιὰ νὰ τιμήσει τὴν εἰκοστὴ πέμπτη ἐπέτειο τῆς βασιλείας τοῦ Βίκτωρα 'Εμμανουὴλ ΙΙ. Εἶχε προσκαλέσει ὅλα τὰ μέλη τῆς 'Ιταλικῆς παροικίας. Μέσα στὶς ἄλλες ἐκδηλώσεις ἦταν καὶ μιὰ κι ἕνα ἔργο ποὺ θὰ παιζόταν στὸ θέατρο Καλόν, τὸ ὁποῖο θὰ τιμοῦσαν μὲ τὴν παρουσία τους ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας τῆς 'Αργεντινῆς, Ντ. Μαρτσέλο Τ. ντὲ 'Αλβίαρ καὶ ἡ γυναίκα του, Ρεγκίνα Πασίνι. Τὴν τάξη κρατοῦσαν οἱ παραστρατιωτικὲς φασιστικὲς ὁμάδες τοῦ Πρεσβευτῆ, ποὺ ἔλεγχαν ἀκόμη καὶ τὶς εἰσόδους. Τὸ κοινὸ ποὺ θὰ παρακολουθοῦσε τὸ ἔργο, ἀποτελοῦσαν κυρίως πλούσιοι 'Ιταλοί, μεγιστάνες τῆς 'Αργεντινῆς καὶ διακεκριμένοι ἐκπρόσωποι τῆς ἄρχουσας τάξης τῆς χώρας. "Οταν ἀκούστηκε τὸ 'Ιταλικὸ βασιλικὸ ἐμβατήριο μετὰ τὸν ἐθνικὸ ὕμνο, ὅλοι ξαφνιάστηκαν ἀκούγοντας τὶς φωνὲς ποὺ ἔρχονταν ἀπὸ ἕνα θεωρεῖο: «Δολοφόνοι! Κλέφτες! Ζήτω ὁ Ματτεότι!». 'Αμέσως οἱ Μελανοχίτωνες τοῦ Πρεσβευτῆ ἔκαναν τὸ Ντὶ Τζιοβάννι νὰ σωπάσει. 'Αλλὰ αὐτὸς κατάφερε νὰ ἀπελευθερωθεῖ καὶ ἄρχισε νὰ ἐξαπολύει μύδρους ἐναντίον τοῦ 'Ιταλοῦ δικτάτορα. Δὲν μπόρεσε ὅμως νὰ πεῖ πολλά, γιατὶ

τὸν περικύκλωσαν, αὐτὸν καὶ τοὺς συντρόφους του, τοὺς ἅρπαξαν καὶ τοὺς κακοποίησαν βίαια. Ἡ ἀστυνομία τοὺς πῆγε σ' ἕνα ἀπὸ τ' αὐτοκίνητά της, ἀλλὰ πρὶν μπεῖ μέσα, ὁ Ντὶ Τζιοβάννι ἔφτυσε στὸ πρόσωπο ἕνα στρατιώτη καὶ φώναξε: «Ζήτω ἡ Ἀναρχία!»[5].

Ὅταν ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ἀσκάζο ἔφτασαν στὴν Ἀργεντινή, λίγες μέρες ἀργότερα, ὁ Ντανάτο Ἀντόνιο Ρίτσο, διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ Λ ἀ Ἀ ν τ ό ρ χ α, δὲν παράλειψε νὰ τοὺς πεῖ γι' αὐτὸ τὸ ἐπεισόδιο καὶ γιὰ τὴν προσωπικότητα τοῦ πρωταγωνιστῆ του. Αἰσθάνθηκαν μεγάλο θαυμασμὸ γι' αὐτὸν τὸν νέο ἄντρα. Ἦταν ὅμως πιθανὸ νὰ τὸν συναντοῦσαν ἐπειδὴ ἡ ἐφημερίδα τοῦ ντὶ Τζιοβάννι Κ ο υ λ μ ί ν ε ἐκδίδονταν στὸ ἴδιο κτίριο μὲ τὴν Λ ἀ Ἀ ν τ ό ρ χ α, ποὺ τὸ ἐπισκέπτονταν συχνά. Ἀλλὰ ἴσως νὰ μὴ μποροῦσαν νὰ τὸν συναντοῦν τακτικὰ γιατὶ πάντα τοὺς παρακολουθοῦσαν καὶ δὲν μποροῦσαν νὰ συνδεθοῦν στενὰ μὲ τὸν ἀναρχικὸ χῶρο. Θὰ μποροῦσε νὰ πεῖ κανεὶς ἀναρχικὸ χῶρο ἐπειδὴ ὑπῆρχαν πολλὲς τάσεις ποὺ ἀσκοῦσαν πολεμικὴ ἡ μιὰ στὴν ἄλλη. Ὅμως μπόρεσαν νὰ ἔρθουν σὲ ἐπαφὴ μὲ μιὰ μικρὴ ὁμάδα Ἰσπανῶν ἐξόριστων ἀπὸ τὴν Βαρκελώνη καὶ προσέλκυσαν ἰδιαίτερα δύο ἀπ' αὐτούς: τὸν Πέντρο Μποάντο Ρίβας καὶ τὸν Τεοντόρο Πένια, ποὺ ἦταν ἀγωνιστὲς ἀπὸ τὸ 1923[6]. Ἀποφάσισαν ἀπὸ κοινοῦ, νὰ προσπαθήσουν νὰ ἐξαφανίσουν τὶς διαφορές, ποὺ διασποῦσαν τὸ ἀντιεξουσιαστικὸ κίνημα. Ὑπῆρχαν δυὸ βασικὲς ὁμάδες. Ἡ πρώτη συνήθιζε νὰ συγκεντρώνεται γύρω ἀπ' τὸ περιοδικὸ Λ ἀ Π ρ ο τ έ σ τ α καὶ τοὺς συντάκτες του, Ντιέγκο Ἀμπὰντ ντὲ Σαντιγιὰν καὶ Ἐμίλιο Λοπὲζ Ἀράγκο, ποὺ ἦταν θερμοὶ ὀπαδοὶ μιᾶς ἐξελικτικῆς γραμμῆς δράσης. Ἡ ἄλλη ὁμάδα περιέβαλε τοὺς Ἀργεντινούς, Ροντόλφο Γκονζάλες Πακέτο καὶ Τεοντόρε Ἀντίγι, ποὺ ἐκδίδανε τὴ Λ ἀ Ἀ ν τ ό ρ χ α. Οἱ τελευταῖοι κριτικάριζαν αὐτὸ ποὺ ὀνόμαζαν ρεφορμιστικὴ πρακτικὴ τῆς ἄλλης ὁμάδας καὶ ὑποστήριζαν τὴν ἔνοπλη σύγκρουση καὶ τὴν ἐξέγερση.

Ἡ Λ ἀ Π ρ ο τ έ σ τ α ἐπηρέαζε τὴν FOPA (Φεντεραθιὸν Ὀμπρέρα Ρετζιονὰλ ντὲ Ἀρζεντίνα) καὶ μέσω αὐτῆς ἕνα μεγάλο ἀριθμὸ ἀνθρώπων μέσα στὸ κίνημα. Ἐνῶ ἡ Λ ἀ Ἀ ν τ ό ρ χ α (καθὼς καὶ μιὰ ἄλλη ριζοσπαστικὴ ἔκδοση, ἡ Ἐ λ Λ ι μ π ε ρ τ ά ρ ι ο) ἐπηρέαζε περισσότερο ἕναν ἀριθμὸ ἀνεξάρτητων συνδικάτων μὲ ἀναρχοσυνδικαλιστικὲς τάσεις. Εἶχαν δημιουργήσει μιὰ κοινὴ

πολιτικὴ ἐκπροσώπηση, τὴ Συνδικαλιστικὴ Συμμαχία τῆς 'Αργεντινῆς. Μερικὲς ἀσήμαντες ὁμάδες ποὺ τὶς καθοδηγοῦσαν δυναμικὲς προσωπικότητες, μὲ τὶς βίαιες πράξεις, προκαλοῦσαν συγκρούσεις ἀνάμεσα στὶς δύο βασικὲς ὁμάδες. 'Ο Ντὶ Τζιοβάννι ἀποτελοῦσε τὴν ψυχὴ μιᾶς τέτοιας ὁμάδας καὶ ἦταν ἡ αἰτία μιᾶς ἀπὸ τὶς πιὸ σοβαρὲς συγκρούσεις ἀνάμεσα στὶς δυὸ παρατάξεις, πρὶν χαθεῖ τόσο τραγικά[7].

'Ο Ντουρρούτι προσπάθησε νὰ χρησιμοποιήσει ὅλη του τὴν ἐπιρροὴ γιὰ νὰ σταματήσει αὐτὲς τὶς διαμάχες, ἀλλὰ τὸ μόνο ποὺ πέτυχε ἦταν νὰ προσελκύσει τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ἀστυνομίας καὶ ἡ παρακολούθηση καὶ οἱ διώξεις ἔγιναν πιὸ ἔντονες.

'Ο Ντουρρούτι κι ὁ 'Ασκάζο ἀποφάσισαν νὰ σταματήσουν πρὸς τὸ παρὸν κάθε παράνομη δραστηριότητά τους, παρόλες τὶς πιεστικὲς ἐκκλήσεις γιὰ χρηματικὴ βοήθεια, ποὺ τοὺς ἔστελνε ἀπ' τὸ Ἄντβερπ ὁ Ντομίγκο 'Ασκάζο. 'Ο Ντουρρούτι βρῆκε μιὰ δουλειὰ στὸ λιμάνι μὲ τ' ὄνομα Ραμὸν Καρθάνα Καμπαλλέρο κι ὁ 'Ασκάζο ἔγινε ὁ Τεοντόρο Ριχάρντο, ἕνας πολὺ καλὸς σκαφτιᾶς, ἐνῶ ὁ Γκρεγκόριο Χόβερ βρῆκε μιὰ δουλειὰ ξυλουργοῦ. Ἡ ἀστυνομία διπλασίασε τὶς διώξεις της ἐνάντια στοὺς ἐργάτες. Πολλοὶ συνελήφθηκαν, μὲ τὸ ἕνα πρόσχημα ἢ τὸ ἄλλο, καὶ φυλακίστηκαν στὴ φημισμένη φυλακὴ τῆς Λὰ Τὲρ ντὲ Φέ, Οὐσουάγια[8]. Οἱ 'Αναρχικοὶ διαμαρτύρονταν μάταια ἐνάντια στὴν αὐθαίρετη καὶ βίαιη συμπεριφορὰ τῆς 'Αργεντινῆς ἀστυνομίας, ποὺ ἄρχισε ἀκόμα καὶ νὰ προστατεύει φανερὰ τὶς 'Ιταλικὲς φασιστικὲς ὁμάδες. 'Ανάμεσα στὶς τελευταῖες, ὁ «Πατριωτικὸς Σύνδεσμος», ἀνοιχτὰ καὶ ἀτιμώρητα, ἀφοσιώθηκε στὸ νὰ ἐπιβάλλει κάθε λογῆς ἀξιώσεις πάνω στοὺς χωρικοὺς καὶ τοὺς συνδικαλιστές[9].

Οἱ ἐργάτες ἀπάντησαν σ' αὐτὲς τὶς προκλήσεις μὲ πράξεις ἐκδίκησης κι αὐτοάμυνας, ὅπου στάθηκε δυνατό. Εἶχε σχηματιστεῖ μιὰ «'Επιτροπὴ γιὰ τοὺς Φυλακισμένους καὶ 'Απελαθέντες», γιὰ νὰ βοηθάει τὶς οἰκογένειές τους, νὰ πληρώσει τοὺς δικηγόρους καὶ νὰ χρηματοδοτήσει ἀποδράσεις. Χρειάζονταν χρήματα καὶ ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἦταν ὑπεύθυνος γι' αὐτὴν τὴν ὀργάνωση, ὁ Μιγκουὲλ Ἄντζελ Ροσίνια, ὑποχρεώθηκε νὰ χρησιμοποιήσει «παράνομα μέσα, ποὺ οἱ καταστάσεις τὰ ἔκαναν ἀπαραίτητα»[10].

Ἡ ζωὴ τοῦ Ντουρρούτι, τοῦ 'Ασκάζο καὶ τοῦ Χόβερ παρουσιάζονταν σὲ ἕνα διαφορετικὸ πλά-

νο, καθὼς ὁ ἀγώνας τους ἦταν ἰδεολογικός. Ἐπειδὴ δὲν ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ βγοῦν στὴν παρανομία, ὅπου εἶχαν ὁδηγηθεῖ πολλοὶ ἀγωνιστὲς ἐξαιτίας τῆς καταπίεσης, δὲν εἶχαν τίποτα νὰ φοβηθοῦν ἀπ' αὐτήν. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν κράτησε γιὰ πολύ. Μιὰ μέρα στὸ προάστιο τοῦ Παλέρμο, οἱ ὑπάλληλοι τοῦ σταθμοῦ τῶν τρὰμ Λὰς Χέρας εἶδαν τρεῖς ἄντρες, ποὺ ὁ ἕνας φοροῦσε μάσκα, νὰ ὁρμοῦν ἀνάμεσά τους ἀναγκάζοντάς τους νὰ τοὺς δώσουν ὅλες τὶς εἰσπράξεις. Ἡ λεία ἦταν ψιλοπράγματα. Αὐτοὶ ποὺ ἦταν μπροστὰ εἶπαν στὴν ἀστυνομία ὅτι οἱ κακοποιοὶ πρέπει νὰ ἦταν Ἱσπανοί, ἐξαιτίας τῆς προφορᾶς τους καὶ μερικῶν λέξεων ποὺ εἶχαν ἀνταλλάξει. Ἕνα μήνα ἀργότερα, στὶς 17 Νοέμβρη 1925, τὸ ἴδιο σενάριο ἐπαναλήφθηκε στὸν ὑπόγειο σταθμὸ Πριμέρα Γιούντα στὸ Καμπαλίτο. Αὐτὴ τὴ φορά, καὶ γιὰ ἕνα σχεδὸν γελοῖο κέρδος, σκοτώθηκε ἕνας ἀστυνομικός.

Ἡ ἀστυνομία σύνδεσε αὐτὰ τὰ γεγονότα μὲ τὶς πληροφορίες ποὺ εἶχε πάρει ἀπὸ τὴν ἀστυνομία τοῦ Μεξικοῦ καὶ τῆς Χιλῆς. Σύμφωνα μ' αὐτὰ τὰ στοιχεῖα «μιὰ συμμορία ἀπὸ "ἀτρακαντόρες" εἶχε ζητήσει καταφύγιο στὴν Ἀργεντινή». Ἦταν «Ἱσπανοί, Μεξικάνοι ἢ Κουβανοί, ποὺ στὶς 16 Ἰούλη τοῦ ἴδιου χρόνου εἶχαν κάνει μιὰ ληστεία 46.923 πέζος στὴν Τράπεζα τῆς Χιλῆς, στὸ ὑποκατάστημα Ματαντέρος». Ἡ Χιλιανὴ ἀστυνομία εἶχε τὶς φωτογραφίες τους καὶ προχωροῦσε σὲ λεπτομέρειες. «Αὐτὴ ἡ συμμορία ἀποτελεῖται ἀπὸ πέντε ἄτομα, ἕνας ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔχει μπαρκάρει ἀπὸ τὸ Βαλπαραῖζο γιὰ τὴ Γαλλία. Ἔχει ἀνακαλυφτεῖ ἡ πανσιὸν στὴν ὁποία ἔμεναν στὸ Σαντιάγκο, στὴ Χιλή. Ἡ ξενοδόχος λέει ὅτι ἦταν πέντε εὐπαρουσίαστοι ἄντρες, ποὺ συζητοῦσαν συνέχεια γιὰ τοὺς κοινωνικοὺς ἀγῶνες καὶ ἔλεγαν ὅτι ἦταν Ἱσπανοὶ ἐπαναστάτες ποὺ ἔκαναν μιὰ περιοδεία στὴν Ἀμερικὴ γιὰ νὰ μαζέψουν χρήματα, ποὺ θὰ τὰ χρησιμοποιοῦσαν γιὰ ν' ἀνατρέψουν τὴν Ἱσπανικὴ Μοναρχία. Ὀνομάζονταν: Ραμὸν Καρβάνα Καμπαλλέρο, Μεξικάνος· Χοσὲ Μανουὲλ Λαμπράντα, Κουβανός· Μανουὲλ Σεράνο Γκαρθία, ἀπὸ τὴν Βαλέντσια· καὶ τέλος Τεοντόρο Ρικάρντο Ράμος, ἐπίσης Μεξικάνος»[11].

Καὶ ἔτσι ἡ ἀστυνομία τοῦ Μπουένος Ἄιρες ἄρχισε νὰ ἀναζητάει τὰ ἴχνη τους. Ἔδειξαν τὶς φωτογραφίες στοὺς ὑπάλληλους τοῦ τράμ, ποὺ νόμισαν ὅτι ἀναγνώρισαν τοὺς ἄντρες ποὺ τοὺς εἶχαν ἐπιτεθεῖ. Ἐπειδὴ δὲν μποροῦσαν νὰ τοὺς βροῦν πουθενά, κόλλησαν τὶς φωτογραφίες τους στοὺς ὑ-

πόγειους σταθμούς. Ἡ Λ ὰ Π ρ έ ν σ α, ἐφημερίδα τῆς Πρωτεύουσας ἔδινε λεπτομερεῖς περιγραφές: «Εἶναι ἄτομα μὲ καλὴ ἐμφάνιση, ντυμένα καλὰ καὶ τίποτε πάνω τους δὲν δείχνει ὅτι μπορεῖ νὰ εἶναι ὕποπτοι. Ἐπιπλέον, ἡ συμπεριφορά τους εἶναι γοητευτική, σύμφωνα μὲ αὐτὰ ποὺ λένε ἐκεῖνοι ποὺ εἶδαν τοὺς γκάγκστερς χθές». Τοὺς εἶχαν περιγράψει καὶ τοὺς εἶχαν ἐπισημάνει μὲ τέτοιο τρόπο, ποὺ ἡ μικρὴ ὁμάδα τῶν Ἀναρχικῶν ἔπρεπε νὰ κρύβεται καὶ ἐξαφανίστηκε ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα. Κρύφτηκαν τόσο καλὰ ποὺ χάθηκαν τελείως τὰ ἴχνη τους μέχρι τὶς 18 Γενάρη 1926. Αὐτὴ τὴ μέρα ἔγινε μιὰ ἐπίθεση στὴ Τράπεζα Σὰν Μαρτίν, ὑποκατάστημα τῆς Τράπεζας Λὰ Προβινθία. «Ἐνῶ οἱ κάτοικοι τῆς ἥσυχης πόλης τοῦ Σὰν Μαρτὶν ἔτρωγαν στὰ σπίτια τους, προφυλαγμένοι ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ τὴ ζέστη, μιὰ ὁμάδα ληστῶν, ὁπλισμένοι μὲ τουφέκια, μπῆκαν στὴν εἴσοδο τοῦ ὑποκαταστήματος τῆς Τράπεζας Λὰ Προβινθία, ποὺ ἔβλεπε στὴ Πλατεία Πρινθιπάλ. Αὐτοὶ οἱ ἑπτὰ ἄγνωστοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ τέσσερεις φοροῦσαν μάσκες, εἶχαν βγεῖ ἀπὸ ἕνα αὐτοκίνητο ποὺ ἦταν στὴ γωνία τῶν δρόμων Μπουένος Ἄϊρες καὶ Μπελγκράνο, δυὸ τετράγωνα μακριὰ ἀπὸ τὸ ἀστυνομικὸ τμῆμα. Τέσσερεις ἀπ' αὐτοὺς μπῆκαν μέσα, ἀφήνοντας τοὺς ἄλλους γιὰ νὰ φρουροῦν τὸ δρόμο, ἀπειλώντας μὲ τὰ τουφέκια τους τοὺς πεζοὺς ποὺ θὰ προσπαθοῦσαν νὰ κινηθοῦν. Στὸ μεταξὺ οἱ ἄλλοι πῆραν τὸ ποσὸ τῶν 64.085 πέζος, φωνάζοντας μὲ διαπεραστικὴ φωνὴ πρὸς τοὺς ὑπάλληλους: «Ἂν κινηθεῖ κανείς, τέσσερεις σφαῖρες θὰ τὸν σταματήσουν!». Ὕστερα οἱ κλέφτες μπῆκαν μαζὶ μὲ τὰ λεφτὰ στὸ αὐτοκίνητο. Βιάστηκαν νὰ τοὺς καταδιώξουν, ἀλλὰ ἐκεῖνοι κάλυψαν τὴν φυγή τους μὲ πυκνοὺς πυροβολισμούς, χωρὶς νὰ κάνουν οἰκονομία στὶς σφαῖρες». Ἡ ἀστυνομία δὲν εἶχε καμιὰ ἀμφιβολία ὅτι ὁ δράστης αὐτῆς τῆς ληστείας ἦταν ὁ Ντουρρούτι. Ἀλλὰ αὐτὴ τὴ φορὰ οἱ συνένοχοι ἦταν ἑπτά, χωρὶς νὰ ὑπολογίσουμε καὶ τὸν ὁδηγό. Συνέλαβαν πολλοὺς ὑπόπτους, ἀλλὰ ἡ ἀνάκρισή τους δὲν ἔφερε κανένα ἀποτέλεσμα. Εἰδοποιήθηκε ἡ Ἰσπανικὴ ἀστυνομία, ποὺ ἔστρεψε ὅλες τὶς ὑποψίες στὸν Ντουρρούτι, στὸν Ἀσκάζο καὶ στὸν Χόβερ ἀναφέροντας: «Αὐτὸ ἀφορᾶ μιὰ τρομερὴ συμμορία ἀναρχικῶν ποὺ δροῦσε στὴ Βαρκελώνη γιὰ πολὺ καιρὸ καὶ ἔκανε πολυάριθμες ἐπιδρομές, ἐπιθέσεις, ληστεῖες, δολοφονίες». Καὶ κατονόμασαν τὸν Ἀσκάζο σὰν ὑπεύθυνο γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Καρδινάλιου Σολντεβίλα.

Ἡ ἀστυνομία τῆς Ἀργεντινῆς ἔδωσε τὴν ἱστορία αὐτῆς τῆς «συμμορίας» στὴν Λὰ Πρένσα ἡ ὁποία στὴ συνέχεια ἔγραψε: «Ἀπὸ τὴ Γκιχὸν πήγαν στὸ Μεξικό, ὅπου λήστεψαν τὴν Τράπεζα τῆς Καρολίνας. Μετά, στὴ Κούβα ἔκαναν μιὰ πετυχημένη ἀπόπειρα σὲ μιὰ ἄλλη τράπεζα. Στὴν Ἀβάνα μπαρκάρισαν στὸ πλοῖο «Ὁριάνα», ποὺ τοὺς πῆγε στὸ Βαλπαραΐζο, στὴ Χιλή, ὅπου ἔφτασαν στὶς 9 Ἰούνη 1925. Δούλεψαν ἐκεῖ μέχρι τὶς 11 Ἰούλη καὶ τότε ἐπιτέθηκαν στὴν Τράπεζα τῆς Χιλῆς στὸ Σαντιάγκο. Ἄρχισαν πάλι νὰ δουλεύουν σὰν ἐργάτες μέχρι τὶς ἀρχὲς τοῦ Αὐγούστου καὶ μετὰ πῆγαν μὲ τραῖνο στὸ Μπουένος Ἄιρες». Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ἡ ἀστυνομία συγκέντρωσε τὶς ἔρευνές της στοὺς ἀναργικοὺς κύκλους, ἀλλὰ χωρὶς κανένα ἀποτέλεσμα»[12].

Λίγους μῆνες ἀργότερα ἦρθαν νέα ἀπὸ τὴ Γαλλία γιὰ τὴν σύλληψη τοῦ Ντουρρούτι καὶ τοῦ Ἀσκάζο, τὴ στιγμὴ ποὺ προετοίμαζαν μιὰ ἀπόπειρα ἐναντίον τῆς ζωῆς τοῦ Ἀλφόνσου XIII, τοῦ Βασιλιᾶ τῆς Ἱσπανίας. Εἶχαν φτάσει στὴ Γαλλία στὶς 30 Ἀπρίλη 1926, ἀφοῦ ἀποβιβάστηκαν στὸ Σερμπρού, ὁ Ντουρρούτι μὲ τὸ ὄνομα Ρομπέρτο Κοτέλο' ὁ Ἀσκάζο μὲ τὸ ὄνομα Σαλβαντὸρ Ἀρεβάλο καὶ ὁ Χόβερ μὲ τὸ ὄνομα Λουΐ Βικτόριο Ρεχέτο. Αὐτὰ τὰ ὀνόματα ἦταν τριῶν πολὺ γνωστῶν ἀναρχικῶν ἀπὸ τὴν Ἀργεντινὴ καὶ ἡ ἀστυνομία ἄρχισε νὰ τοὺς ἀναζητάει παντοῦ. Μπόρεσε νὰ πιάσει μόνο τὸν πρῶτο, ποὺ δήλωσε ὅτι εἶχε χάσει τὸ Οὐραγουάϊκο διαβατήριό του λίγες ὧρες ἀφοῦ τὸ ἔβγαλε. Ἐπέμενε σ' αὐτὸ τὸ ἔξυπνο ἄλλοθί του παρὰ τὴν πίεση τῆς ἀστυνομίας καὶ τὸ δικαστήριο τὸν ἄφησε ἐλεύθερο. Ὡστόσο, ἡ Ἀργεντινὴ ζήτησε ἀπὸ τὴ Γαλλία νὰ ἐκδώσει τὴν ὁμάδα τῶν Ἱσπανῶν ἀναρχικῶν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Τὰ γεγονοτα αυτα ονέφερε ἕνας παλιὸς ἀναρχικὰς μαχητής, που γνώρισε τὸν Ντουρρουτι στὴν Κούβα Προτιμάει νὰ μη πεῖ τ ὄνομά του Τώρα εἶναι στὴν Κούβα (1970)

2 «Ὁ Ντουρρούτι στὴν Ἀμερικάνικη ἤπειρο», ἕνα ἄρθρο στὴν Ἑλ ἀμίγκο ντὲλ Πουέμπλο, ὄργανο τῶν «Φίλων τοῦ Ντουρρουτι», Νο 11, 20 Νοέμβρη, 1937

3 Ἕνο ἄρθρο τῆς Ρεζενεραθιόν, ὀργάνου τῆς Μεξικάνικης Ἀναρχικῆς Ομοοπονδίας, ἀπὸ τὸν Φλόρενς Μαγκόν, Ἀπρίλης 1970.

4 Ελ ἀμίγκο ντὲλ Πουέμπλο, ἡ ἐφημερίδο ποὺ ἤδη ἀναφέραμε Ροῦτα (Καράκας, Βενεζουέλα), Νο

38, ένα άρθρο τοῦ Βικτόρ Γκαρθίο πού έλεγε γιά τό ταξίδι τοῦ Ντουρούτι στό Μεξικό

5 Οσβαλντο Μπάγιερ, Σ ε β ε ρ ί ν ο ν τ ί Τ ζ ι ο β ά ν ν ι, Ὁ Ἰ δ ε α λ ι σ τ ή ς τ ῆ ς Β ί α ς Ἐκδόσεις Γκαλέρνα, Μπουένος Ἄϊρες, 1969.

6 Ο Πέντρο Μποάντα, ό Τεοντόρο Πένια καί ο Αγκαυστιν Γκαρθία Καμπντεβίλα ύποχρεώθηκαν νά καταφύγουν έξόριστοι στήν Γαλλία Μετά τήν ἥττα τῆς έπίθεσης τῶν ανταρτῶν στήν Μπινταοόα, ἔφυγαν γιά τήν Ἀμερική. Στήν Ισπανία ύπῆρξαν ίδιαίτερα ένεργητικοι, στή διάρκεια τῆς στρατιωτικῆς τους θητείας, στίς αντιμιλιταριστικές έπιτροπές Τό στρατοδικεῖο τούς καταδίκασε, άλλά αύτοί δραπέτευσαν άπό τις φυλακές Πῆραν μέρες σε πολλες δυναμικές ένέργεις. Όταν ἔφυγαν από τήν Ισπανία καταδικάστηκαν σέ θάνατο έρήμην.

7 Αύτή ή διαμάχη χειροτέρεψε μέ την άποτυχημενη παρεμβαση τοῦ ντι Τζιοβάννι Αύτός ό νέος ήταν ειρηνιστής άπό τήν φύση του Αλλά η ἐξέλιξη τῆς δίκης τῶν Σάκκο καί Βανζετι στήν Αμερική τόν ύποχρέωσε νά άλλάξει τήν τακτική του Νόμισε ότι μιά ἄμεση επίθεση ένάντια στά οικονομικά συμφέροντα τῶν Ενωμένων Πολιτειῶν θά ἔφερνε μιά ριζική μεταστροφη στήν Αμερικη υπέρ τῶν δύο Ιταλῶν Αναρχικῶν πού εἶχαν καταδικαστεί σέ θάνατο Ο Ντί Τζιοβάννι τοποθέτησε πολλές βόμβες στίς Αμερικάνικες τράπεζες και ἔβαλε δυναμιτη στό Ιταλικό Προξενείο τοῦ Μπαυένος Αϊρες Αλλά ή βόμβα έξεράγη σέ λάθος ὥρα, χωρις νά κάνει τιποτα σ' αυταύς γιά τούς όποίους εἶχε τοποθετηθεῖ, ενῶ άντίθετα σκοτωσε πολλούς ἀθώους Ἡ άστυνομια τῆς Αργεντινῆς έπωφεληθηκε άπ' αὐτό γιά νά χτυπησει τό Αναρχικό κίνημα Συνέλαβε καί φυλάκισε άμέτρητους άγωνιστές Η Λά Π ρ ο τ έ α τ α κατακρινε δημόσια αύτή τήν τακτική καί αποχώρησε απο τήν όμαδα τοῦ Ντι Τζιοβάννι, δειχνοντας ότι αυτός ἦταν ξένος πρός τό Αναρχικό κίνημα Η Λ ά Α ν τ ό ρ χ α καί η παροικια τῶν Ιταλῶν εξοριστων υπερασπιστηκε τον Ντι Τζιοβαννι Χωριαμένοι σέ δυα στρατόπεδα καί πολεμώντας μεταξύ τους, οι αναρχικοί ἔφτασαν στό σημεῖο νά κάναυν καί προσωπικές συγκρούσεις Στό βιβλιο τοῦ Οσβάλντο Μπόγιερ δινεται αυτη η περιοδος πολυ καθαρά

8 Ἡ καταπιεση ἔφτασε στο αποκορύφωμα της τα 1909 Ένας συνταγματάρχης, ό Φάλκον, διακρίθηκε γιά τις σφαγές έκατοντάδων χωρικῶν, προκειμεναυ νά βάλει ένα τέλος στίς έξεγέρσεις καί στίς άπεργίες τους Απο κεί καί πέρα, ή καταπίεση ἔγινε μεγαλύτερη, τελειώνοντας με τήν τραγικη βδομάδα τοῦ Μπαυένος Αϊρες (Γενάρης 1919) Όλα άρχισαν όπό μιά άπεργία τῶν μεταλλουργῶν, τήν οποία η κυβέρνηση είχε προσπαθήσει νά σπάσει, προστατεύοντας τούς απεργοσπάστες μέ τό στρατό καί τήν άστυνομία.

Στήν πρώτη έπίθεση ύπῆρξαν πολλοί νεκροι μεταξυ τῶν έργατῶν. Αλλά τά πιό αιματηρά γεγανότα συνέβησαν όταν ἔγινε η κηδεία τους .Υπῆρχαν περιπου 1 500 σκοτωμέναι, περισσότεροι άπό 5.000 πληγωμέναι καί ἔγιναν περίπου 50.000 συλλήψεις (Τό Π α ν ό ρ α μ α, στίς 5 Γενάρη 1971, δίνει λεπτομερείς περιγραφές γι' αύτά τά γεγονότα) Ἡ κυβέρνηση δέν πέτυχε νά καταπνίξει τήν έξέγερση τῶν έργατῶν μ' αὐτά τά μέσα Ἡ σύγκρουση παρέμενε τό χαρακτηριστικό μέσο έπικοινωνίας μεταξύ έργατῶν καί άφεντικῶν. Αύτός ο αγώνας συνεχιζονταν ό-

ταν ο Ντουρρουτι καὶ οι φιλοι του ἔφτασαν στα Μπουενος ˇΑΐρες

9. «Π α τ ρ ι ω τ ι κ ό ς Σ ύ ν δ ε σ μ ο ς» ἦταν ο διαδοχος της «Γκουαρντια Θιβιλ», μια οργανωση που εἶχε δημιουργηθεῖ απο τους αστοὺς με σκοπο να τη χρησιμοποιήσει για να σπασει τὶς απεργιες Με τον καιρο, ο «Πατριωτικος Συνδεσμος» ἔγινε μιὰ φασιστικη οργανωση, μελη της οποιας γίνονταν τὰ παιδιὰ των πλουσιων οικογενειῶν τῆς χωρας, καθὼς και αξιωματικοι του Στρατοῦ και τοῦ Ναυτικοῦ Ο Δοκτωρ ΜανουέΛ Καρλες ἦταν ο ιδρυτης και αρχηγος της (βλ το «Οι Αργεντινοι Εθνικιστες» του Οσκαρ ΤρονκαΖο, Εκδοσεις Σάγκα, Μπουενος ˇΑΐρες, 1957)

10 Η απαλλοτριωση και οι ενοπλες ληστείες ἦταν σπανιες στην Αργεντινη Δεν εἶναι απολυτα σιγουρο ὅτι αὐτες ἦταν εργο τῶν αναρχικῶν Ο πραγματικὸς πρωταγωνιστης τους φαίνεται ὅτι ἦταν ὁ Γκέρμαν Μπόρις Βλαντιμίροβιτς ποὺ γεννήθηκε το 1876 ˇΗταν ἕνας Ρῶσος αριστοκράτης, που ξέκοψε απο τα περιβάλλον του ὅταν παντρεύτηκε μιὰ επαναστατρια, στὰ εἴκοσι χρονια του. Απο τότε αφιέρωσε τον εαυτο του στην πάλη τῶν ταξεων στη Ρωσια, ξοδεύοντας γι αυτὸ αλη του την περιουσια Γιὰ ἕνα διαστημο διδασκε βιολογία στὴν Ζυρίχη τῆς Ελβετίας. ˇΗταν μέλος τοῦ ΣοσιαλδημοκρατικοῦΚομματος και πήρε μέρος, σὰν Ρῶσος ἀντιπρασωπος, στὸ Διεθνὲς Σοσιαλιστικο Συνέδριο στὴ Γενεύη τὸ 1904, ὅπου ἦρθε σὲ σύγκρουση μὲ τὸ Λένιν ˙Από τότε ἄρχισε νὰ δρᾶ στίς γραμμὲς τοῦ αναρχισμοῦ Γιὰ λόγους ὑγειας, πηγε στὸ Μπουένος ˇΑιρες τὸ 1918 ˇΕζησε τὰ γεγονοτα τῆς «τραγικης ἑβδομάδας» και τίς μηχανορραφίες που ἔκανε ο «Πατριωτικος Σύνδεσμος» εναντίον τῆς Ρωσικης παροικιας Οι παρτιΖάνοι τοῦ Καρλς, απαντώντας στην Ρωσικη Επανάσταση, ἀφοσιώθηκαν στο κυνηγητο τῶν Ρώσων που Ζοῦσαν στὴν ˙Αργεντινη

Ο Γκέρμον Μπόρις και οι φιλοι του σκεφτηκαν νὰ ἐκδόσουν μιὰ εφημεριδα για νὰ διαφωτίσουν τοὺς Αργεντιναὺς σχετικὰ μὲ τα νοημο της Ρωσικῆς Επαναστασης και νὰ προσπαθήσουν συγχρονως νὰ περιορίσουν τίς ἄγριες επιθέσεις τοῦ «Πατριωτικοῦ Συνδεσμου» Για να βροῦν λεφτὰ αποφάσισαν να επιτεθοῦν ο ἕνα κοσμηματοπωλεἰο (1920) ˇΗταν η πρώτη πραξη ποὺ ἐγκαινιασε την προκτικη τῆς «ἀπαλλοτρίωσης» γιὰ ἐπαναστατικοὺς σκοπους Ο ΑντΖελ ΡοΖίνια, μέλος τῆς «Καμιτε Πρό - πρεΖος», αναγκάστηκε επίσης νὰ χρησιμοποιήσει αὐτὲς τις μεθοδους γιὰ νὰ ἐξασφαλισει λεφτα γιὸ τοὺς φυλακισμενους, ποὺ πλήθαιναν ολο και περισσοτερο

11 Τ ο ν τ α ε ς Ι σ τ ό ρ ι α, περιοδικὸ τοῦ Μπουένος ˇΑΐρες Σ ενα ἄρθρο, «Λος αναρκιστας εξπροπιαντορες», ο Οσβάλντο Μπόγιερ δινει αμφιβολες πληροφορίες γιὸ το ταξιδι τοῦ Ντουρρούτι στην ˙Αργεντινη (Νο 33 καὶ 34).

12 Η περιγραφη μας συμφωνεῖ με τις παρατηρησεις που κανει ο ˙Οσβάλντο Μπάγιερ ˇΟμως εἶναι απαραίτητο νὰ γινει σαφής Κανένα από τὰ μέλη τῆς ὁμάδας «Λὸς Σολιντόριος», ποὺ βοήθησαν σ' αὐτή τη βιογραφια, δὲν ἔκρυψε τὰ γεγονότα για τὴν Γκιχὸν και τὸ Μεξικό ˙Αλλὰ ἀρνήθηκαν ἐπανειλημμένα ὅτι ἦταν αὐτοί οι δραστες τῶν πράξεων ποὺ τους ἀποδώθηκαν στὸ Μπουένος ˇΑΐρες καί στην Κουβα, ἐκτὸς ἀπ' αὐτὰ ποὺ ἀναφέραμε γιὰ την απεργία στὴν φυτεία μὲ τὰ Ζαχαροκαλαμα Η γνώμη μας εἶναι ὅτι η δραστηριότητα τοῦ Νταυρρούτι καὶ

τῶν συντρόφων του στην Αργεντινή περιορίστηκε στά «Ισπανικα Ζητήματα» Πηραν μέρος μονον σέ «δραπετευσεις φυλακισμένων» Είχαν οργανώσει μιά μαζική δραπέτευση άπό τίς φυλακές τοῦ Μοντεβίδεο μέσα απο ένα τοῦνελ Σ αὐτή τήν πόλη ήταν πού ἔμειναν κρυμμένοι όταν ή αστυνομία τούς ἔψαχνε στήν Αργεντινή Η μαρτυρίο που ἔχουμε ἀπό τόν Ρομπέρτο Κοτέλο, πού αναμιχθηκε σ αυτήν τήν ὑπόθεση, μπορεί να ἐγγυηθεῖ ανεπιφυλακτα γιά την γνησιότητα της (Ο Κοτέλο πέθανε στην Ουραγουάη τό 1971)

12. Ἡ ἀποτυχημένη ἀπόπειρα ἐναντίον τοῦ Ἀλφόνσου XIII καὶ ἡ Συνθηκολόγηση τοῦ Πουανκαρὲ

Μετὰ τὴν ἐπίθεση στὴν Τράπεζα τοῦ Σὰν Μαρτίν, ἡ ἀστυνομία φύλαγε τὰ σύνορα καὶ ἰδιαίτερα τὸ λιμάνι τοῦ Μπουένος Ἄιρες. Ὅμως, οἱ «τρεῖς ἐπικίνδυνοι ἀναρχικοὶ» κατόρθωσαν νὰ μπαρκάρουν γιὰ τὸ Μοντεβίδεο. Κρύφτηκαν ἐκεῖ μέχρι ποὺ ἔφυγαν γιὰ τὴ Γαλλία. Ἔφυγαν μὲ ἕνα πλοῖο ποὺ δὲν θὰ σταματοῦσε σὲ Ἰσπανικὸ λιμάνι. Ὅμως, στὴ διάρκεια τοῦ ταξιδιοῦ, ἦρθε μιὰ διαταγὴ ἀπὸ τὴν ναυτιλιακὴ ἑταιρεία νὰ πλεύσουν γιὰ τὶς Καναρίους Νήσους (Σάντα Κροὺζ ντὲ Τενερίφε). Αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ στὸ δρομολόγιο ἀνησύχησε τοὺς τρεῖς ἄντρες ποὺ νόμισαν ὅτι τοὺς εἶχαν ἀνακαλύψει καὶ θὰ τοὺς παρέδιδαν στὸν Ἰσπανὸ Κυβερνήτη. Ἀλλὰ ἔμαθαν ἀπὸ ἕνα μέλος τοῦ πληρώματος, ποὺ ἦταν ἀναρχικός, ὅτι ὁ σταθμὸς γίνονταν γιὰ τεχνικοὺς λόγους, γιὰ μιὰ ἐπείγουσα ἐπισκευὴ στὶς μηχανές. Καθησυχασμένοι ἐγκατέλειψαν τὸ σχέδιο ποὺ προετοίμαζαν, νὰ καταλάβουν, δηλαδή, τὸ πλοῖο. Στὴ Σάντα Κροὺζ οἱ ἐπιβάτες ἔμειναν σ' ἕνα ξενοδοχεῖο ὅπου περίμεναν τὸν ἐρχομὸ ἑνὸς ἄλλου πλοίου, ποὺ ἀνῆκε στὴν ἴδια ἑταιρεία, ποὺ θὰ τοὺς πήγαινε στὴ Χάβρη. Ὅλες αὐτὲς οἱ ἀναποδιὲς τοὺς ἀνησύχησαν τόσο πολὺ ποὺ ἀποφάσισαν νὰ φύγουν μ' ἕνα ἐγγλέζικο πλοῖο, καὶ ἀπὸ τὴν Ἀγγλία πῆγαν στὸ Χερβοῦργο καὶ ἀπὸ κεῖ στὸ Παρίσι.

Ἔμειναν στὴν ὁδὸ Λεζέντρ, κοντὰ στὴ Λεωφόρο ντὲ Κλισύ. Γρήγορα ὅμως ἀντιλήφθηκαν ὅτι ἡ κατάσταση εἶχε ἀλλάξει· οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἐξόριστους Ἰσπανοὺς ἀναρχικοὺς εἶχαν πάει στὶς Βρυξέλες, ὅπου εἶχαν ἑνωθεῖ μαζί τους Ρῶσοι καὶ Ἰταλοί. Ἔτσι σχεδίασαν νὰ πᾶνε κι ἐκεῖνοι ἐκεῖ. Ἀλλὰ τότε ἔμαθαν ὅτι ὁ Βασιλιὰς τῆς Ἰσπανίας Ἀλφόνσος XIII καὶ ὁ Πρωθυπουργός του Πρίμο ντὲ Ριβέρα, προσκαλεσμένοι τῆς Γαλλίας, ἐπρόκειτο νὰ φτάσουν ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ γιὰ μιὰ ἐπίσημη ἐπίσκεψη. Ἦταν ἡ εὐκαιρία ποὺ ὀνειρεύονταν γιὰ μιὰ θεαματικὴ πράξη ποὺ θὰ κλόνιζε τὴ δικτατορία — νὰ δολοφονήσουν τὸν Ἀλφόνσο XIII καὶ τὸν Πρίμο ντὲ Ριβέρα.

Ἡ προετοιμασία τῆς ἀπόπειρας ἦταν δύσκολη, γιατὶ δὲν εἶχαν τὸ χρόνο, τὰ μέσα καὶ τοὺς συντρόφους, ἀφοῦ οἱ καλύτεροι ἀναρχικοὶ ἀγωνιστὲς ἦταν στὶς Βρυξέλες. Ὡστόσο ἑτοίμασαν τὰ πάντα, ὅταν

ξαφνικὰ ἐμφανίστηκε ἡ ἀστυνομία συλλαμβάνοντας τὸν Ντουρρούτι, 'Ασκάζο καὶ ἀργότερα τὸν Γκρεγκόριο Χόβερ. Ποτὲ δὲν ἔμαθαν πῶς ἡ ἀστυνομία ὑποπτεύθηκε τὰ σχέδιά τους. Φυλακίστηκαν τὸ πρωὶ τῆς 25 'Ιούνη 1926, καί μόνο στὶς 2 'Ιούλη ἐπιτράπηκε στὶς ἐφημερίδες νὰ δημοσιεύσουν τὰ νέα: «Ἡ Γαλλικὴ ἀστυνομία βρισκόταν στὰ ἴχνη μιᾶς συνωμοσίας γιὰ μιὰ ἀπόπειρα ἐναντίον τῆς ζωῆς τοῦ 'Αλφόνσου XIII ποὺ ἦταν προσκαλεσμένος τῆς Γαλλικῆς Κυβέρνησης γιὰ τὶς γιορτὲς τῆς 14 'Ιούλη». 'Ανακοίνωσαν ἐπίσης ὅτι οἱ «ἐξόριστοι 'Ισπανοὶ εἶχαν συλληφθεῖ», χωρὶς νὰ ἀνακοινώσουν τὰ ὀνόματά τους.

Στὸ μεταξὺ οἱ διπλωματικὲς ὑπηρεσίες εἶχαν ἀρχίσει νὰ κινοῦνται. Ἡ 'Ισπανία πίεζε τὶς Γαλλικὲς ἀρχὲς γιὰ νὰ ἐκδώσουν τοὺς φυλακισμένους, κατηγορώντας τους γιὰ ληστεῖες καὶ δολοφονίες. Ἡ 'Αργεντινὴ ζητοῦσε τὴν ἔκδοσή τους, στηρίζοντας τὸ αἴτημά της στὸ γεγονὸς ὅτι οἱ ὕποπτοι εἶχαν μαζί τους 'Αργεντινὲς ἐπιταγὲς καὶ κατηγορώντας τους γιὰ τὴ ληστεία τῆς Τράπεζας τοῦ Σὰν Μαρτίν.

Ἡ Γαλλικὴ δικαιοσύνη δὲν ἄκουγε κανέναν καὶ ἀκολούθησε τὶς νόμιμες διαδικασίες ποὺ σχετίζονταν μὲ τὰ ἀδικήματα τῆς ἐξέγερσης, τῶν πλαστῶν διαβατηρίων, τῆς κατοχῆς ὅπλων καὶ τῆς παραβίασης τοῦ νόμου ἀπὸ ἀλλοδαπούς. Στὶς 17 'Οκτώβρη ἐμφανίστηκαν μπροστὰ στὴ συνεδρίαση τοῦ δικαστήριου. 'Υπερασπίστηκαν μὲ θάρρος τὸ δικαίωμα νὰ ἐργάζονται ἀκατάπαυστα γιὰ νὰ ἀνατρέψουν τὴν 'Ισπανικὴ δικτατορία καί παραδέχτηκαν ὅτι ἤθελαν νὰ σκοτώσουν τὸ Βασιλιὰ 'Αλφόνσο XIII, καὶ νὰ βάλουν ἕνα τέλος στὴ μοναρχία. 'Ο Χένρυ Τόρες, ὁ δικηγόρος τους, κατόρθωσε νὰ περιορίσει τὰ ἀδικήματά τους στὴ Γαλλία καὶ τοὺς ἔκανε νὰ ὑποσχεθοῦν ὅτι ἀποδέχονται τὸ Γαλλικὸ νόμο. Ἔτσι, μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἦταν σὲ θέση νὰ τοὺς προστατέψει ἀπὸ τὶς 'Ισπανικὲς καὶ 'Αργεντινὲς ἀρχές[1].

'Ο Ντουρρούτι ἔγραψε τότε στὴν οἰκογένειά του: «Ἡ ἐπιρροὴ τῆς 'Ισπανικῆς ἀστυνομίας δὲν ἔχει κανένα ἀντίκτυπο στὴ Γαλλία, κι ἔτσι ἐλπίζω νὰ ἀποκτήσω γρήγορα τὴν ἐλευθερία μου, ἀφοῦ ἐπανορθωθοῦν οἱ ἀδικίες ποὺ μοῦ ἔγιναν»[2].

Καταδικάστηκαν σὲ ἕξι μῆνες φυλακὴ χωρὶς ἔφεση. Ὅμως οἱ 'Ισπανοὶ καὶ 'Αργεντινοὶ Πρεσβευτὲς συνέχισαν τὶς μηχανορραφίες τους γιὰ νὰ πάρουν τοὺς φυλακισμένους καὶ ἕνωσαν τὶς δυνάμεις τους γιὰ νὰ εἶναι πιὸ ἀποτελεσματικοί. Οἱ ἀντιπρόσωποί τους, ὁ Κουϊνόνες ντὲ Λεὸν καὶ ὁ 'Αλβαρὲζ

ντὲ Τολέντο, ὑποστηριζόμενοι ἀπὸ τὸν Γαλλικὸ ἀστικὸ Τύπο, προσπάθησαν νὰ ἐπιστρατεύσουν τὴν κοινὴ γνώμη, ἔτσι ὥστε αὐτοὶ οἱ ἐπικίνδυνοι ληστὲς νὰ δικαστοῦν στὶς ἀντίστοιχες χῶρες τους.

Στὸ Μπουένος Ἄϊρες ἡ ὑπόθεση αὐτὴ ἔφερε μιὰ μεγάλη κοινωνικὴ ἀντίδραση καὶ ἡ ἀστυνομία τὸ ἐκμεταλλεύτηκε γιὰ νὰ σκηνοθετήσει μιὰ θεαματικὴ δίκη τῶν ἀναρχικῶν τῆς χώρας. Ἀμέσως ἡ FORA καὶ ἡ Ἀντιεξουσιαστικὴ Συνδικαλιστικὴ Συμμαχία ἑνώθηκαν γιὰ νὰ διαμαρτυρηθοῦν ἐνάντια σ' αὐτὴ τὴν καταπίεση, τασσόμενοι ὑπὲρ τῶν Ντουρρούτι καὶ Ἀσκάζο, τῶν ὁποίων διακήρυξαν τὴν ἀθωότητα.

Ἡ ἀστικὴ διπλωματία, κάνοντας κοινὸ μέτωπο πέρα ἀπ' τὰ σύνορα, ἄρχισε μετὰ νὰ μελετάει τὴν ὑπόθεση τῶν τριῶν ἀντρῶν, οἱ ὁποῖοι γιὰ ἔξι μῆνες ἦταν σχετικὰ ἀσφαλεῖς στὶς Γαλλικὲς φυλακές. Ἔψαξαν γιὰ νομικὰ παραθυράκια ἔτσι ὥστε νὰ πάρουν τοὺς φυλακισμένους προκαλώντας ὅσο τὸ δυνατὸν μικρότερη ἐνόχληση στὴν κυβέρνηση τοῦ Πουανκαρέ. Ὁ Ὑπουργὸς Δικαιοσύνης, Λουΐ Μπαρτού, ξανάρχισε νὰ ἐξετάζει τὸ αἴτημα τῆς Ἀργεντινῆς γιὰ τὴν ἔκδοσή τους[3].

Ὁ Χένρυ Τόρες ἔγραψε ὅτι: «Ἀπὸ τότε ἡ ὑπόθεση ἔγινε πολὺ σοβαρή, γιατὶ εἶχαν γίνει δυὸ αἰτήσεις γιὰ τὴν ἔκδοση τοῦ καθενὸς ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἄντρες. Ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνηση ἀπόρριψε τὸ αἴτημα τῆς Ἰσπανίας ἀλλὰ μελετοῦσε αὐτὸ τῆς Ἀργεντινῆς. Γιατὶ σύμφωνα μ' ἕνα καινούργιο νόμο, οἱ Ἰσπανοὶ ποὺ εἶχαν καταδικαστεῖ ἔπρεπε νὰ περάσουν ἀπὸ μιὰ νέα δίκη. Αὐτὴ ἡ δεύτερη δίκη μποροῦσε νὰ ἔχει καταφατικὰ ἀποτελέσματα»[4].

Ἡ Ἀναρχικὴ Ὁμοσπονδία, ποὺ μέχρι τότε περιορίστηκε μόνο στὸ νὰ ἐξασφαλίσει τὴν ὑπεράσπιση τῶν κατηγορουμένων, ἀναμίχθηκε ἄμεσα στὴν ὑπόθεση, ἀναθέτοντας στὸν Λουΐ Λεκουὰν τὸ ἔργο τῆς κινητοποίησης τῆς Γαλλικῆς κοινῆς γνώμης[5]. Αὐτὸς ὅμως εἶχε πολὺ λίγο καιρὸ γιὰ νὰ μελετήσει τὸν φάκελλο τῆς ὑπόθεσης πρὶν ν' ἀρχίσει ἡ δίκη. Ἐκείνη τὴ μέρα, τὸ κτίριο τῶν Δικαστηρίων καὶ οἱ γύρω χῶροι φρουροῦνταν πάρα πολὺ καλά, ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ἐπίδειξη δύναμης ἄφησε ἀσυγκίνητους τοὺς τρεῖς Ἰσπανοὺς ἐπαναστάτες. Ἕνας ἀπὸ τοὺς δικηγόρους, ὁ Μπαρτού[6], ποὺ ὑπεράσπιζε τοὺς «τρεῖς τρομεροὺς πιστολέρος», ἀπευθύνθηκε στὸ δικαστήριο μ' αὐτὰ τὰ λόγια: «Ἔχουμε τὴν τιμή, ἐγὼ καὶ οἱ βοηθοί μου, νὰ ἀναλάβουμε τὴν ὑπεράσπιση αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἀντιπροσωπεύουν τὴν πιὸ

προχωρημένη θέση τῆς 'Ισπανικῆς ἀπελευθερωτικῆς ἀντίστασης».

'Αλλὰ ὅλες οἱ προσπάθειες τῆς ὑπεράσπισης ἦταν ἄκαρπες καὶ τὸ δικαστήριο ἀποφάσισε τὴν ἔκδοσή τους στὴν 'Αργεντινή. Οἱ δικηγόροι ὅμως δὲν θεώρησαν ὅτι ἔχασαν τὴν δίκη καὶ κατέθεσαν μιὰν ἄλλη προσφυγὴ γιὰ νὰ κερδίσουν χρόνο. 'Αλλὰ οἱ ἐνδιαφερόμενες χῶρες δέχτηκαν μ' ἐνθουσιασμὸ τὴν ἀπόφαση τοῦ δικαστηρίου. Στὴν 'Ισπανία ὁ Τύπος ἔγραφε, στὴν Ἐ λ Ν τ ι ά ρ ι ο ν τ ὲ Λ ε ό ν: «'Ο 'Αργεντινὸς Πρεσβευτὴς στὸ Παρίσι, Σενιὸρ 'Αλβαρὲζ ντὲ Τολέντο, συναντήθηκε μὲ τὸν Μ. 'Αριστὶντ Μπριάντ καὶ δὲν ὑπάρχει καμιὰ ἀμφιβολία ὅτι αὐτὴ ἡ συνάντηση κανόνισε τὶς τελευταῖες λεπτομέρειες γιὰ τὴν ἔκδοση στὴν 'Αργεντινὴ τῶν τρομοκρατῶν Ντουρρούτι, 'Ασκάζο καὶ Χόβερ». Στὴν 'Αργεντινὴ οἱ ἀρχὲς πανηγύριζαν καὶ ἔστειλαν στὸ Παρίσι τρεῖς ἀπὸ τοὺς καλύτερους ἀστυνομικούς, ποὺ ἦταν εἰδικοὶ στὴν καταδίωξη τῶν ἀναρχικῶν, γιὰ νὰ χρησιμέψουν σὰ σύμβουλοι τοῦ Πρεσβευτῆ. Μόλις ἔφτασαν ἐκεῖ ζήτησαν ἀπὸ τὶς 'Αργεντινὲς ἀρχὲς νὰ τοὺς στείλουν ἕνα πολεμικὸ πλοῖο, τὸ «Μπαχία Μπλάνκα» γιὰ νὰ μεταφέρουν τοὺς τρεῖς ἀναρχικούς. Ἦταν ζήτημα ἡμερῶν πιὰ καὶ ὁ Ντουρρούτι ἦταν καταδικασμένος νὰ ἐκτελεστεῖ στὸ Μπουένος Ἄιρες.

Τὰ νέα αὐτὰ σάστισαν τοὺς 'Αργεντινοὺς 'Αναρχικούς. Χωρὶς νὰ τρομοκρατηθοῦν, ἀποφάσισαν γρήγορα νὰ ὀργανώσουν μιὰ τρομερὴ ἀναταραχὴ σ' ὁλόκληρη τὴ χώρα. Ἡ Κυβέρνηση τοῦ Τεοντόρο 'Αλβίαρ, πιεζόμενη ἀπὸ τὴν ἀστυνομία τοῦ Μπουένος Ἄϊρες, ἀπαγόρεψε τὶς διαδηλώσεις καὶ ὅλες τὶς δημόσιες συγκεντρώσεις, ποὺ ὀργανώνονταν γιὰ νὰ διακηρύξουν τὴν ἀθωότητα τῶν τριῶν 'Ισπανῶν. Αὐτὸ ὅμως δὲν πτόησε τὴν ἀποφασιστικότητα τῶν ἀναρχικῶν, ποὺ συγκέντρωσαν τὶς δυνάμεις τους γύρω ἀπὸ τὴν Λ ἀ 'Α ν τ ό ρ χ α καὶ τὴν 'Επιτροπὴ Πρὸ - Πρέζος, τῶν ὁποίων οἱ ἐκδόσεις καὶ ἡ ὀργάνωση στηρίζονταν στὰ ἀνεξάρτητα συνδικάτα τῶν φουρνάρηδων, τῶν μπογιατζήδων, τῶν ὀδηγῶν, τῶν μαραγκῶν κλπ.

'Οργανώθηκαν μεγάλες συγκεντρώσεις. «Χρησιμοποιοῦν πραγματικὰ ἀσυνήθιστες μεθόδους. Λογουχάρη, ἀνακοινώνουν μιὰ διαδήλωση στὴν Τάδε Πλατεία. Εἰδοποιημένη ἡ ἀστυνομία περικυκλώνει τὴν Πλατεία καὶ σκορπίζει ἕνα σχεδὸν ἀσήμαντο πλῆθος. Τότε ἐμφανίζεται ἕνας ἀναρχικὸς ποὺ στηρίζεται σ' ἕνα κιγκλίδωμα, ἐνῶ δυὸ ἄλλοι τὸν δέ-

νουν γρήγορα σ' αὐτὸ μὲ ἀλυσίδες. Ὁ ἀναρχικός, ἀκινητοποιημένος ἀρχίζει νὰ μιλάει δυνατά, μὲ μιὰ φωνὴ ποὺ εἶναι καλὰ ἐκπαιδευμένη σὲ ἀμέτρητες δημόσιες συγκεντρώσεις, ὅπου δὲν ὑπῆρχαν ἠλεκτρικὰ συστήματα ἢ ἐνισχυτὲς γιὰ ν' ἀκούσει ὁ λαός. «Ἐλᾶτε ἐδῶ καὶ ἀκοῦστε με. Εἴμαστε ἀναρχικοὶ ποὺ βρισκόμαστε ἐδῶ γιὰ νὰ σᾶς ποῦμε τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸν Ντουρρούτι, τὸν Ἀσκάζο καὶ τὸν Χόβερ!».

Ἡ ἀστυνομία ὁρμάει βιαστικὰ πρὸς τὸ μέρος τους, γιὰ ν' ἀντικρύσει ἕνα ἀπίστευτο θέαμα, ἕνας δεμένος ἄντρας μιλάει σὰν πολυβόλο. Στὴν ἀρχὴ προσπαθοῦν νὰ τὸν κάνουν νὰ σωπάσει χτυπώντας τον. Ἀλλὰ τὸ πλῆθος ἐξεγείρεται βλέποντας ἕναν ἀνυπεράσπιστο ἄνθρωπο νὰ χτυπιέται. Καὶ ὁ ἀναρχικὸς συνεχίζει νὰ μιλάει, νὰ μιλάει, προσελκύοντας χιλιάδες ἀνθρώπους. Αὐτὴ ἡ σκηνὴ κρατοῦσε πάντα περισσότερο ἀπὸ μιὰ ὥρα, ὥσπου ἐρχόταν ἕνας σιδερὰς γιὰ νὰ σπάσει τὶς ἀλυσίδες. Ὅλη αὐτὴ τὴν ὥρα, ὁ ρήτορας μιλοῦσε, ὄχι μόνο γιὰ τὴν ὑπόθεση τῶν Ἰσπανῶν, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ γιὰ τὴν Ἀμερικάνικη δικαιοσύνη στὴν ὑπόθεση Σάκκο καὶ Βανζέτι, γιὰ τὴν περίπτωση τοῦ Ραντοβίζκι κλπ., καὶ γιὰ τὴν καταπιεστικὴ πολιτικὴ τῆς κυβέρνησης Ἀλβίαρ»[7].

Στὴ Γαλλία, ἡ δίκη καὶ τὸ ἀποτέλεσμά της εἶχε ἀναστατώσει ὁλόκληρη τὴ φιλελεύθερη ἰντελιγκέντσια, καὶ αὐτὴ μαζὶ μὲ τὸν ἀριστερὸ Τύπο θεώρησε τὴν παράδοση τοῦ Ντουρρούτι καὶ τῶν συντρόφων του στὴν Κυβέρνηση τῆς Ἀργεντινῆς σὰν παράνομη καὶ ἀπαίτησε νὰ ἀπελευθερωθοῦν ἀμέσως. Μέσα σ' ὅλη αὐτὴ τὴν ἀναταραχή, ὁ ἀκούραστος Λουῒ Λεκουὰν ὀργάνωνε διαμαρτυρίες μὲ τὴν ὑποστήριξη τοῦ Συνδέσμου γιὰ τὰ Δικαιώματα τοῦ Ἀνθρώπου. Αὐτὸς ὁ Σύνδεσμος εἶχε στὴν ἀρχὴ τρομοκρατηθεῖ ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸ Δικαιοσύνης, ὁ ὁποῖος εἶχε πληροφορήσει τὸν πρόεδρό του, Βίκτωρ Μπάχ, ὅτι ἦταν μάταιο νὰ μεσολαβήσει σ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεση, «ἀφοῦ οἱ τρεῖς Ἰσπανοὶ ἦταν ἔνοχοι». Ἀλλὰ ὁ Λεκουὰν μπόρεσε νὰ κατανικήσει τοὺς δισταγμούς του, μὲ τὴ βοήθεια τῶν Σεβερὶν καὶ Μεσνάρντ - Ντόριαν, ποὺ ἔπεισαν τὸν Βίκτορ Μπὰχ ὅτι ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ἀσκάζο ἦταν ἀναρχικοὶ ποὺ δὲν εἶχαν τίποτε κοινὸ μ' αὐτοὺς ποὺ χρησιμοποιοῦσαν αὐτὴ τὴν ἰδεολογία γιὰ «νὰ ζήσουν τὴ ζωή τους». Ἡ διαμαρτυρία ἔφτασε μέχρι τὸ Συμβούλιο τῶν Βουλευτῶν, ὅπου πολλοὶ Σοσιαλιστὲς Βουλευτὲς πρότειναν νομοσχέδια γιὰ μιὰ μεταρρύθμιση

τοῦ νόμου περὶ ἔκδοσης. Ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνηση ἄρχισε νὰ καταλαβαίνει ὅτι τὸ ἔδαφος εἶχε ἀρχίσει νὰ γλυστράει κάτω ἀπ' τὰ πόδια της καὶ ὅτι δὲν θὰ μποροῦσε νὰ πραγματοποιήσει τὴν ἔκδοση χωρὶς νὰ ἐκπληρώσει ὁρισμένες νομικὲς προϋποθέσεις.

Γιὰ τὸν Λεκουὰν καὶ τοὺς ἄλλους ὑποστηρικτὲς αὐτὸ σήμαινε μιὰ κατάλληλη ἀναβολή, τὴν ὁποία χρησιμοποίησαν πολὺ καλά, κινητοποιώντας τὴν κοινὴ γνώμη καὶ τὴν ὑποστήριξη τῶν ἐργατῶν, γιατὶ τώρα ἡ μάχη ἔπρεπε νὰ κερδηθεῖ στοὺς δρόμους. Οἱ ἀριστερὲς ἐφημερίδες ὀργάνωσαν μιὰ δυναμικὴ ἐκστρατεία ποὺ κράτησε μέχρι τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1927. Ἡ Ἐπιτροπὴ Βοήθειας ὀργάνωσε διαδηλώσεις καὶ συγκεντρώσεις. Ἀλλὰ ἀκόμα τὰ πάντα ἦταν ἀβέβαια. Ἕνα γράμμα ποὺ ἔγραψε ὁ Ντουρρούτι στὴ οἰκογένειά του αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ἐκφράζει τὴν τρομερὴ ἀγωνία του. Μέσα σ' ὅλη αὐτὴ τὴν ἔξαψη, ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνηση ἀποφάσισε τὸν Ἀπρίλη νὰ ἐπικυρώσει τὴν ἀπόφασή της νὰ παραδώσει τοὺς τρεῖς ἀναρχικοὺς στὴν Κυβέρνηση τῆς Ἀργεντινῆς[8].

Ἦταν ἕνα ἀναπάντεχο χτύπημα γιὰ τὸν Λεκουὰν καὶ τοὺς φίλους του. Στὸ Μπουένος Ἄιρες ἡ Λ ὰ Ἀ ν τ ό ρ χ α ἀπήχησε τὴν ἀπογοήτευσή τους: «Ἡ Γαλλία δίνει κρέας στὰ ἄγρια θηρία, ἡ Γαλλία, ποὺ εἶναι σάπια, ἐμπορεύεται τὶς ἀνθρώπινες ζωές». Καὶ ἀκόμα: «Μιὰ βάρβαρη, ἀπολίτιστη χώρα χωρὶς ἐγγυήσεις γιὰ τὸ ἄτομο ἢ τὸ σύνολο, διάπλατα ἀνοικτὴ ἔτσι ὥστε στὴν κάθε κατάχρηση καὶ βία ποὺ προέρχεται ἀπὸ πάνω νὰ μπορεῖ νὰ βρεῖ ἀμέσως στήριγμα. Αὐτὴ εἶναι ἡ Ἀργεντινή. Ἐδῶ κυβερνάει μόνο ἕνας ἐπαίσχυντος φόβος καὶ ἀκόμα χειρότερα, ἕνας χυδαῖος φόβος ὑπακούει. Ἡ μόνη ἀσφάλεια εἶναι ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς δειλίας, ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ ψέματος καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς βρωμιᾶς».

Ὁ Ἱσπανὸς Πρεσβευτὴς στὸ Παρίσι, Κουινόνες ντὲ Λεόν, πίεσε πάλι τὸν Πρεσβευτὴ τῆς Ἀργεντινῆς νὰ μεσολαβήσει στὴ Γαλλικὴ Κυβέρνηση γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ ἔκδοση. Μιὰ παράγραφος ἑνὸς ἄρθρου στὸν ἀστικὸ Τύπο, ἀνακοίνωνε ὅτι ἕνα Ἀργεντινὸ πολεμικὸ πλοῖο ἐπρόκειτο νὰ φτάσει σύντομα στὴ Χάβρη, τὸ δεύτερο ποὺ ἔστελνε ἡ Ἀργεντινὴ γιὰ νὰ παραλάβει τὸ «πολύτιμο ἐμπόρευμα». Ὁ Γαλλικὸς καὶ Ἀργεντινὸς ἀναρχικὸς Τύπος ἀπάντησε μὲ μιὰ βίαιη ἐπίθεση ἐναντίον καὶ τῶν δύο Πρεσβευτῶν. Ἡ Λ ὰ Ἀ ν τ ό ρ χ α προ-

χώρησε τόσο πολύ, ὥστε νὰ καταγγείλει δημόσια «ὁρισμένες παρανομίες στὴν δημόσια διοίκηση» καὶ ἔγραψε ὅτι ὁ Πρόεδρος 'Αλβίαρ εἶχε κερδίσει αὐτὸ τὸ ρουσφέτι ἀπ' τὴ Γαλλία «γιατὶ θὰ πρόσφερε σὰν ἀντάλλαγμα γιὰ τοὺς τρεῖς ἀναρχικοὺς μιὰ πόρνη ἀπὸ τὴν 'Ανατολή». Τελικά, ἔφτασαν στὸ σημεῖο νὰ ἀπειλήσουν ὅτι θὰ ἐξαπέλυαν μιὰ μαζικὴ κινητοποίηση, συνδυάζοντας τὴν ὑπεράσπιση τοῦ Ντουρρούτι μ' αὐτὴν τῶν Σάκκο καὶ Βαντζέτι. Αὐτὴ ἡ ἀπειλὴ ἔφερε τὸ ἐπιθυμητὸ ἀποτέλεσμα. 'Ο 'Αλβίαρ ἄρχισε νὰ ταλαντεύεται ἀνάμεσα στὴν ἐπιθυμία του νὰ εὐχαριστήσει τὴν 'Ισπανικὴ μοναρχία καὶ στὸν φόβο του νὰ δεῖ νὰ χειροτερεύει ἡ κατάσταση στὴν 'Αργεντινή[9].

'Ενῶ ὁ 'Αργεντινὸς Πρόεδρος προσπαθοῦσε νὰ ξεφύγει ἔξυπνα ἀπ' τὸ ἀδιέξοδο ποὺ βρισκόταν, ἡ 'Ισπανικὴ διπλωματία, ἀποφασισμένη ὅσο ποτέ, ἐνοχλοῦσε τὴν Γαλλικὴ Κυβέρνηση. Τώρα στὴ Γαλλία οἱ ἐκδηλώσεις διαμαρτυρίας εἶχαν ἀρχίσει νὰ γενικεύονται. 'Ο Λεκουὰν ἔφθασε στὰ ἄκρα, ἂν καὶ χωρὶς ἐλπίδα: «'Η Τυραννία θριάμβευε, περιφρονώντας τὴν κοινὴ γνώμη, ποὺ ἀπαιτοῦσε μὲ θάρρος τὴν ἀπελευθέρωση τῶν φυλακισμένων». 'Αναρωτιόταν ὅμως «ἂν αὐτὴ ἡ πρόσκληση θὰ στοίχιζε στὴν Γαλλικὴ Κυβέρνηση». Μετὰ ἀποφάσισε νὰ προκαλέσει ἕνα δημόσιο σκάνδαλο: «Νὰ χαστουκίσει τὸν 'Υπουργὸ Δικαιοσύνης, Λουὶ Μπαρτού, ἐνῶ θὰ βρισκόταν μεταξὺ τῶν συνεργατῶν του». Γιὰ νὰ πραγματοποιήσει αὐτὴ τὴν πράξη μπῆκε μέσα στὸ Παλάτι τῶν 'Ιλισίων, γλυστρώντας ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς δημοσιογράφους, τὴ στιγμὴ ποὺ συνεδρίαζε ἡ Κυβέρνηση. Ἕνας ἀστυνομικὸς τὸν ἀναγνώρισε καὶ ζήτησε τὰ χαρτιά του. Τοῦ ἔδειξε τὴν ταυτότητά του σὰν ἐκδότη τῆς Λ ι μ π ε ρ τ α ί ρ, ἀλλὰ ὁ ἀστυνόμος ἀποφάνθηκε ὅτι «δὲν ἦταν ἀληθινὸς δημοσιογράφος» καὶ τὸν πέταξε ἔξω. «Αὐτὴ ἡ ἀναποδιὰ μὲ ἐρέθισε», ἔγραψε ὁ Λεκουάν, «ἀφοῦ δὲν μπόρεσα νὰ χτυπήσω τὸν Μπαρτοὺ σωματικά, θὰ τὸν κατάστρεφα πολιτικά». Καὶ ρίχτηκε σὲ μιὰ ἐκστρατεία ἀναταραχῆς, συγκεντρώσεων καὶ ἐξέγερσης[10].

Σὲ μιὰ συγκέντρωση στὸ Μπουλιὲ ἔγινε ὁμόφωνα δεκτὴ μιὰ αἴτηση ποὺ ἀπευθύνονταν στοὺς πολίτες Πανλεβὲ καὶ 'Εριὸ ζητώντας τους «σὰ χειρονομία πραγματικοῦ δημοκρατισμοῦ, ν' ἀπαντήσουν μ' ἕνα σκέτο «ὄχι» στὴν 'Ισπανία διαμέσου τῆς 'Αργεντινῆς». Ὅπως τὸ περίμεναν, ὁ Πανλεβὲ δὲν ἔκανε τίποτα, γιατὶ «ἦταν ἕνα σπασμένο καλάμι». 'Αντίθετα, ὁ 'Εριὸ ζήτησε τὸν φάκελλο γιὰ νὰ τὸν

παρουσιάσει στὸ ἑπόμενο 'Υπουργικὸ Συμβούλιο. 'Ο Λεκουὰν κατάλαβε τὴ σπουδαιότητα τῆς πράξης τοῦ 'Εριό. "Αν αὐτὸς ἀνακάτευε τὸ Κοινοβούλιο σ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεση, θὰ ἔβαζε τὴν Κυβέρνηση σὲ δύσκολη θέση. Θὰ μποροῦσε νὰ δημιουργήσει ἕνα πραγματικὸ κοινοβουλευτικὸ ζήτημα: ὁ Πουανκαρὲ ἀψηφοῦσε τὴν κοινὴ γνώμη καὶ ἡ κοινὴ γνώμη δέχτηκε τὴν πρόκληση. "Ενας ἄλλος βουλευτής, ὁ Ρενοντέλ, συμφώνησε νὰ προσθέσει κι αὐτὸς τὸ ὄνομά του στὴν κοινοβουλευτικὴ ἐπερώτηση καὶ μαζὶ μὲ τὸν Λεκουάν, ἔγραψε μιὰ ἀνακοίνωση ποὺ τὴν ἔδωσε στὸν Τύπο. Οἱ κυριότερες ἀριστερὲς ἐφημερίδες τὴν δημοσίευσαν ὁλόκληρη. "Εμειναν ἀκόμα ἔκπληκτοι βλέποντας ὅτι ἡ Οὐμανιτέ, τὸ ὄργανο τοῦ Γαλλικοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος (ποὺ μέχρι τότε πολὺ σπάνια ἀνέφερε τὴν περίπτωση τῶν τριῶν 'Ισπανῶν) δημοσίευσε κι αὐτὴ ὁλόκληρη τὴν ἀνακοίνωση, μὲ τὴν ὑπογραφὴ ὄχι τοῦ Ρενοντέλ, ἀλλὰ τοῦ Βαγιὰν Κουτουριέ[1].

'Ο Λεκουάν, γιὰ τὸν ὁποῖον ὅλοι ἤξεραν ὅτι κρύβονταν πίσω ἀπὸ τὴν ἐπερώτηση, ἐγκατέστησε τὰ γραφεῖα του στὴν αἴθουσα Πὰ Περντί, μέσα στὸ Κοινοβούλιο. Κέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν Ριζοσπαστῶν Σοσιαλιστῶν Ντουραφοὺ καὶ Ρενὲ Ρισάρ, ποὺ τοῦ ὑποσχέθηκαν νὰ μιλήσουν σὰν ἐκπρόσωποι τοῦ κόμματός τους. 'Ο ἀνεξάρτητος Σοσιαλιστής, Μορὸ - Γκιαφέρι, συμφώνησε νὰ ἑνωθεῖ μαζί τους. 'Ο Λεκουὰν κατάφερε νὰ μαζέψει τὶς ὑπογραφὲς 250 βουλευτῶν, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἦταν ἀρκετό, ἀφοῦ ὁ σκοπός του δὲν ἦταν μόνο ἡ ἀπελευθέρωση τῶν φυλακισμένων ἀλλὰ καὶ ἡ πτώση τοῦ Πουανκαρέ. Τοῦ ἔλειπαν μόνο πενῆντα ὀνόματα καὶ προσπαθοῦσε νὰ τὰ βρεῖ ἀκόμη καὶ μέσα στὸ Κόμμα τοῦ Πρωθυπουργοῦ.

"Οσο γιὰ τοὺς φυλακισμένους, εἶχαν ἀρχίσει μιὰ ἀπεργία πείνας καὶ κάθε μέρα ὁ Τύπος ἀνάφερε τὴν φυσική τους κατάσταση σὲ μιὰ ἐξαγριωμένη κοινὴ γνώμη. Οἱ ἀρχὲς προσπάθησαν μὲ κάθε δυνατὸ μέσο νὰ κάνουν τοὺς ἀπεργοὺς ν' ἀλλάξουν γνώμη, ἀλλὰ αὐτοὶ συνέχιζαν ἀποφασισμένοι. 'Ο Διευθυντὴς τῶν Φυλακῶν ἐξουσιοδότησε τὸν Λεκουὰν νὰ ἐπισκεφτεῖ τοὺς φυλακισμένους στὸ νοσοκομεῖο τῶν φυλακῶν Φρεσνὲς γιὰ νὰ τοὺς πείσει νὰ φᾶνε. Τοῦ ἀπάντησαν ὅτι δὲν θὰ σταματοῦσαν τὴν ἀπεργία μέχρι νὰ ἀφεθοῦν ἐλεύθεροι.

"Ολ' αὐτὰ εἶχαν ἀνεβάσει τὴν ὑπερένταση στὸ μάξιμουμ, πρὶν ἀκόμη τεθεῖ ἡ κοινοβουλευτικὴ ἐπερώτηση, στὶς 3 'Ιούλη τὸ 1927 στὶς 2 τὸ μεσημέρι.

Τὸ πρωὶ αὐτῆς τῆς μέρας, ὁ Πουανκαρὲ συζήτησε τὴν ὑπόθεση τοῦ Λουὶ Λεκουὰν μὲ τὸν Ὑπουργὸ Δικαιοσύνης. Ἀποφάσισαν νὰ στείλουν ἕναν ἀγγελιοφόρο, τὸν Μαλβύ, σ' αὐτόν. Ἦταν προσωπικὸς φίλος τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ Πρόεδρος τοῦ Ἐθνικοῦ Ταμείου. «Τί ζητᾶς, Λεκουάν; Τόσο πολὺ σ' ἐνδιαφέρει ἡ πτώση τοῦ Πουανκαρέ;» — «Καθόλου. Θέλουμε μόνο ἕνα πράγμα καὶ μ' ὅλο μας τὸ εἶναι, τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ Ἀσκάζο, τοῦ Ντουρρούτι καὶ τοῦ Χόβερ». Ὁ Μαλβὺ ὑποσχέθηκε στὸ Λεκουὰν νὰ μιλήσει στὸν Πρόεδρο τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβούλιου καὶ νὰ ὁρίσει μιὰ ὥρα γιὰ νὰ τὸν πληροφορήσει γιὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἔκκλησής του. Ἦταν ἡ ὥρα στὴν ὁποία θὰ γινόταν ἡ κοινοβουλευτικὴ ἐπερώτηση. Ἡ ἀπάντηση ἦρθε πρὶν ἀπ' αὐτήν: ὁ Πουανκαρὲ καὶ ὁ Μπαρτοὺ συνθηκολόγησαν. Οἱ τρεῖς ἐκτὸς νόμου Ἰσπανοὶ θὰ ἀπελευθερώνονταν τὴν ἄλλη μέρα[12].

Στὶς ἀπογευματινὲς ἐφημερίδες τεράστιες ἐπικεφαλίδες ἀνακοίνωναν τὴν ἀπελευθέρωσή τους. Τὴν ἑπόμενη μέρα ὁ Τύπος σχολίαζε τὸ γεγονός. Ὁ Μωρὶς Ντελεπὶν ἔγραψε στὴν Λὲ Ποπουλέρ: «Τὸ ὅτι οἱ πόρτες τῆς φυλακῆς ἄνοιξαν γιὰ νὰ βγοῦν αὐτοὶ οἱ τρεῖς ἀθῶοι ἄνθρωποι, εἶναι ἕνας θρίαμβος τῆς ἐργατικῆς τάξης». Στὴν Λὲ Κβοτιντιέν, ἡ Οὐγκὲτ Γκοντὶν ἔγραψε μ' ἕναν πολὺ συναισθηματικὸ τρόπο γιὰ τὴν συνέντευξη ποὺ πῆρε ἀπὸ τοὺς ἀποφυλακισμένους: «Καὶ τώρα; Ὁ Ντουρρούτι μὲ κοίταξε χαμογελώντας: Τώρα; θ' ἀρχίσουμε τὸν ἀγώνα ξανά... ἀλλὰ στὴν Ἰσπανία». Καὶ ἡ δημοσιογράφος κατέληγε: «Εἶναι ἀλήθεια ὅτι βγῆκαν ἀπὸ τὴ φυλακή, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐγκαταλείψουν τὴ Γαλλία τὸ πολὺ μέσα σὲ δέκα πέντε μέρες, γιὰ νὰ ἀπελαθοῦν σὲ μιὰ ἄλλη χώρα, ὅπου ἴσως τοὺς καταδιώξουν μὲ τὸν ἴδιο τρόπο»[13].

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Χένρυ Τόρες

2 Γράμμα τοῦ Ντουρρούτι, 17 Σεπτέμβρη 1926. Προσωπικά ορχεῖα.

3 Ἡ Ἰσπανική μοναρχία πρόσθεσε σ' αὐτή τή μηχανορραφία «την ἀνακαλυψη μιᾶς πλατιᾶς ἀναρχικῆς συνωμοσίας μέ διεθνή χαρακτῆρο» Αὐτοι οι ἀναρχικοί εἶχαν προετοιμάσει ἀπόπειρες εναντίον τοῦ Πρίμο ντέ Ριβέρα, τοῦ Πουανκαρέ καί τοῦ Μουσσολίνι. Ἡ ἐπίθεση ἐναντίον τοῦ Πρίμο ντέ Ριβέρα θα γινοταν στήν διάρκεια τῆς κηδείας τοῦ Ἀνώτερου Δικαστικοῦ, Σεν:όρ Τόρνος Λ ἀ Β α ν γ κ ο υ ά ρ ν τ ι α, 2 Δεκέμβρη 1926

Η Ἰσπανική Κυβέρνηση σκέφτηκε ὅτι μ' αὐτό τό κόλπο θά μποροῦσε νά φοβίσει τόν Πουανκαρέ καί νά τόν ἀναγκάσει νά τῆς παραδώσει τούς φυλακισμένους. Γιά νά ἐνισχύσουν τήν ἀληθοφάνεια αυτῆς «τῆς ανακάλυψης», κατηγόρησαν τόν Γκαρθία Ὀλιβέρ ὅτι ἦταν ὁ ὀργανωτής αὐτῆς τῆς συνωμοσίας. Μεταφέρθηκε ὁπό τίς φυλακές τοῦ Μποῦργκας στήν Παμπλόνα, ὅπου επρόκειτο νά δικαστεῖ

4 Χένρυ Τόρες

5 Λουΐ Λεκουάν, Ἡ π ο ρ ε ί α μ ι ᾶ ς ζ ω ῆ ς, Ἐκδόσεις Λιμπερτέ, Παρίσι 1966 Ὁ Λεκουάν, ποὐ πέθανε τό 1971 στό Παρίσι σέ ἡλικία 83 χρονῶν, ἦταν ἕνας γνωστός Γάλλος αναρχο - πασιφιστής, πού ἀφιέρωσε τήν ζωή του, μέσα κι ἔξω απ' τή φυλακή, στόν ἀγώνα γιά τήν εἰρήνη.

6 Δέν ἔχει σχέση μέ τόν Ὑπουργό Δικαιοσύνης Μπαρτού

7 Ὀσβάλντο Μπάγιερ, REV, Νο. 34 Φλεβάρης 1970.

8 Λουΐ Λεκουάν, στό ἴδιο.

9 Ἀναφέρεται ἀπό τόν Ὀσβάλντο Μπάγιερ

10 Λουΐ Λεκουάν: Οἱ ἐφημερίδες πού ἀσχολήθηκαν περισσότερο μ' αὐτή τήν ὑπόθεση ἦταν ἡ Λ έ Π ο π ο υ λ έ ρ, ἡ Λ έ Κ β ο τ ι ν τ ι έ ν καί ἡ Λ' Ἔ β ρ.

11 Λουΐ Λεκουάν.

12 Στό ἴδιο.

13 Λ έ Π ο π ο υ λ έ ρ καί Λ έ Κ β ο τ ι ν τ ι έ ν, 15 Ἰούλη, 1927.

13. Κρυβόμενος στὴν Εὐρώπη

Ἡ «Ἐπιτροπὴ τῶν Προσφύγων» ἀντιμετώπιζε ἀξεπέραστες δυσκολίες, στὴν προσπάθειά της νὰ πάρει βίζες γιὰ τοὺς Ἱσπανοὺς ἀναρχικούς, τὸν Ντουρρούτι καὶ τὸν Ἀσκάζο. Καμιὰ χώρα δὲν τοὺς ἤθελε. Ἦρθαν σὲ ἐπαφὴ ἀκόμα καὶ μὲ τὴν ΕΣΣΔ, ἀλλὰ ὁ Πρεσβευτής της στὸ Παρίσι ἔπρεπε νὰ συμβουλευτεῖ τὴ Μόσχα καὶ ἀπὸ τότε δὲν πῆραν κανένα νέο[1]. Ὅμως, οἱ δυὸ ἄντρες δὲν ἀπογοητεύτηκαν καὶ ἔλπιζαν νὰ γυρίσουν στὴν Νότια Ἀμερική, ἢ καλύτερα στὴν Ἱσπανία. Ὁ ἀναρχισμὸς ἐκεῖ εἶχε ἀποκτήσει ἕνα νέο κῦρος ἀπὸ τότε ποὺ ἱδρύθηκε ἡ Ἰβηρικὴ Ἀναρχικὴ Ὁμοσπονδία (FAI) τὸν Ἰούλη τοῦ 1927[2].

Στὴ διάρκεια τῶν δεκαπέντε ἡμερῶν ποὺ ἔμειναν στὸ Παρίσι ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ἀσκάζο μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσή τους, συνέβηκαν δυὸ πράγματα ποὺ ἀποτέλεσαν μιὰ καινούργια καμπὴ στὴ ζωή τους. Συνάντησαν δυὸ νεαρὲς Γαλλίδες στὴ Διεθνῆ Βιβλιοθήκη, ποὺ ἀνῆκαν στὸ Κίνημα τῆς Συνδικαλιστικῆς Νεολαίας, τὴν Ἐμιλιὲν Μορὶν καὶ τὴν Μπέρθ Φαβέρ. Ἀναπτύχθηκε μεταξύ τους μιὰ μεγάλη φιλία, ποὺ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ δημιουργηθοῦν δυὸ σταθεροὶ δεσμοί, τῆς Ἐμιλιὲν μὲ τὸν Ντουρρούτι καὶ τῆς Μπὲρθ μὲ τὸν Ἀσκάζο.

Ἐπίσης στὸ ἴδιο διάστημα εἶχαν μιὰ συνάντηση μὲ τὸν Οὐκρανὸ ἀντάρτη Νέστορα Μάχνο, ποὺ αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ἦταν πολὺ ἀπογοητευμένος ἀπὸ τὸν πόλεμο ποὺ τοῦ ἔκαναν οἱ ἐξόριστοι Ρῶσοι σύντροφοί του[3]. Συνήθως δὲ δεχόταν κανέναν, ἀλλὰ ξέροντας τὴν περιπετειώδη ζωὴ τῶν δυὸ Ἱσπανῶν, δέχτηκε νὰ τοὺς συναντήσει στὸ δωμάτιο τοῦ φτωχοῦ ξενοδοχείου ὅπου ἔμενε. «Ἐρχόμαστε νὰ χαιρετήσουμε, ἐσένα, τὸ σύμβολο ὅλων ἐκείνων τῶν ἐπαναστατῶν ποὺ ἀγωνίστηκαν γιὰ τὴν ὑλοποίηση τῶν Ἀναρχικῶν Ἰδεῶν στὴ Ρωσία. Καὶ ἀκόμη ἐρχόμαστε νὰ ἐκφράσουμε τὸ σεβασμό μας γιὰ τὴν πλούσια ἐμπειρία τῆς Οὐκρανίας». Τὰ λόγια τοῦ Ντουρρούτι εἶχαν ἕνα φανερὸ ἀντίκτυπο πάνω στὸν ἀπογοητευμένο ἀγωνιστή. Ἀργότερα ὁ Ἀσκάζο ἀνάφερε: «Αὐτὸς ὁ μικρόσωμος, ἀδύνατος ἄντρας, φάνηκε νὰ ξαναγυρνάει στὴν ζωή. Τὸ βλέμμα στὰ λοξά του μάτια ἔγινε διαπεραστικὸ καὶ ἔντονο, ἐκφράζοντας καθαρὰ τὴν ἀτέλειωτη ζωτικότητα ποὺ κρυβόταν στὸ ἄρρωστο σῶμα του».

Τοὺς ἀπάντησε: «Στὴν Ἱσπανία, οἱ συνθῆκες

γιὰ μιὰ ἐπανάσταση μὲ ἕνα ἔντονο ἀναρχικὸ περιεχόμενο εἶναι καλύτερες ἀπ' ὅ,τι στὴ Ρωσία. Ὑπάρχει ἕνα προλεταριάτο καὶ μιὰ ἀγροτιὰ μὲ μιὰ ἐπαναστατικὴ παράδοση, τῶν ὁποίων ἡ πολιτικὴ ὡριμότητα φαίνεται στὶς ἀντιδράσεις τους. Μακάρι ἡ ἐπανάστασή σας νὰ γίνει ἔγκαιρα, γιὰ νὰ ἔχω τὴν ἱκανοποίηση νὰ δῶ τὸν ἀναρχισμὸ ζωντανὸ καὶ προβληματισμένο ἀπὸ τὴν Ρωσικὴ ἐμπειρία. Στὴν Ἰσπανία ἔχετε μιὰ ἀντίληψη γιὰ τὴν ὀργάνωση ἡ ὁποία μᾶς ἔλειπε στὴ Ρωσία. Ἡ ὀργάνωση εἶναι ἐκείνη ποὺ βασικὰ ἐξασφαλίζει τὴν ἐπιτυχία ὅλων τῶν ἐπαναστάσεων. Γι' αὐτό, ὄχι μόνο θαυμάζω τὸ ἀναρχικὸ κίνημα στὴν Χερσόνησο, ἀλλὰ καὶ ἀκόμα πιστεύω ὅτι αὐτὴ τὴ στιγμή, εἶναι τὸ μόνο ποὺ μπορεῖ νὰ πραγματοποιήσει μιὰ ἐπανάσταση τελειότερη ἀπ' αὐτὴν τῶν Μπολσεβίκων καὶ μάλιστα χωρὶς τὸν κίνδυνο τῆς γραφειοκρατίας, ποὺ τὴν ἀπειλοῦσε ἀπὸ τὴν ἀρχή της. Πολεμεῖστε γιὰ νὰ διατηρήσετε αὐτὸ τὸ αἴσθημα τῆς ὀργάνωσης καὶ νὰ μὴν ἐπιτρέψετε νὰ καταστραφεῖ ἀπ' αὐτοὺς ποὺ νομίζουν ὅτι ὁ ἀναρχισμὸς εἶναι ἕνα δόγμα ποὺ δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μὲ τὴν πραγματικὴ ζωή. Ὁ Ἀναρχισμὸς εἶναι τὸ ἀντίθετο τοῦ σεχταρισμοῦ καὶ τοῦ δογματισμοῦ. Τελειοποιεῖται μὲ τὴ δράση. Δὲν ἔχει ἕνα καθορισμένο δόγμα. Εἶναι ἕνα φυσιολογικὸ γεγονὸς ποὺ ἐμφανίζεται ἱστορικὰ σὲ ὅλες τὶς συλλογικὲς ἀνθρώπινες καταστάσεις. Ἀντιπροσωπεύει ἀκόμα καὶ τὴν πρόοδο τῆς ἱστορίας καὶ εἶναι ἡ δύναμη ποὺ σπρώχνει τὴν ἱστορία μπροστά».

Ὁ Μάχνο ἔκανε μεγάλες προσπάθειες νὰ ἐκφραστεῖ στὰ Γαλλικὰ καὶ ἀπευθύνονταν συνέχεια στὸν φίλο του Ντοβίσκυ γιὰ νὰ τοῦ μεταφράζει ὁρισμένες ἐκφράσεις. Καὶ ἐνῶ ὁ μεταφραστὴς μιλοῦσε στοὺς Ἰσπανούς, ὁ Μάχνο παρακολουθοῦσε προσεκτικὰ γιὰ νὰ δεῖ τὸν ἀντίκτυπο ποὺ εἶχαν τὰ λόγια του σ' αὐτοὺς τοὺς νέους καὶ πολλὲς φορὲς τὸν διέκοπτε ἀπότομα γιὰ νὰ μιλήσει μὲ πάθος ὁ ἴδιος, φοβούμενος ὅτι οἱ σκέψεις του διαστρεβλώνονταν. Γιὰ πολλὲς ὧρες, ὁ Ἀσκάζο καὶ ὁ Ντουρρούτι ἄκουγαν ἕναν ἀπολογισμὸ τῶν γεγονότων στὴν ἐπαναστατημένη Οὐκρανία, γιὰ τὴ ζωὴ τῶν ἀναρχοκομμουνιστικῶν ὁμάδων στὰ Γκουλάι - Πολὲ καὶ γιὰ τὴν ἐπανάσταση τῶν Ἐλεύθερων Σοβιὲτ στὴ ζώνη ποὺ λειτουργοῦσαν.

«Ἡ ἀγροτική μας κομμούνα ἦταν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸ οἰκονομικὸ καὶ πολιτικὸ ζωτικὸ κέντρο τοῦ κοινωνικοῦ μας συστήματος. Αὐτὲς οἱ κοινότητες δὲν βασίζονταν στὸν ἀτομικὸ ἐγωϊσμὸ ἀλλὰ στηρίζον-

ταν πάνω στις θεμελιώδεις ἀρχὲς τῆς κοινοτικῆς, τοπικῆς καὶ περιφερειακῆς ἀλληλεγγύης. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ποὺ τὰ μέλη τῶν ἐπιτροπῶν αἰσθάνονταν ἀλληλεγγύη μεταξύ τους, οἱ ἐπιτροπὲς ὁμοσπονδοποιούνταν ἡ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη. Ἡ πρακτική μας στὴν Οὐκρανία ἔδειξε πολὺ καθαρὰ ὅτι τὸ ἀγροτικὸ πρόβλημα εἶχε τελείως διαφορετικὲς λύσεις ἀπ' αὐτὲς ποὺ ἐπέβαλε ὁ Μπολσεβικισμός. Ἂν ἡ ἐμπειρία μας εἶχε ἐξαπλωθεῖ καὶ στὴν ὑπόλοιπη Ρωσία, δὲν θὰ εἶχε δημιουργηθεῖ αὐτὴ ἡ ὀλέθρια διαίρεση ἀνάμεσα στὴν ἐπαρχία καὶ στὴν πόλη. Θὰ εἴχαμε ἀποφύγει ὅλ' αὐτὰ τὰ χρόνια τῆς πείνας καὶ τῶν μάταιων ἀγώνων ἀνάμεσα στοὺς ἀγρότες καὶ στοὺς ἐργάτες. Καὶ τὸ σπουδαιότερο, ἡ ἐπανάσταση θὰ εἶχε ἐξελιχτεῖ καὶ ἀναπτυχθεῖ σὲ τελείως διαφορετικὴ κατεύθυνση. Ἔχει ὑποστηριχθεῖ ἐναντίον τοῦ συστήματός μας στὴν Οὐκρανία, ὅτι μπόρεσε νὰ κρατηθεῖ γιατὶ ἦταν βασισμένο μόνο σὲ ἀγροτικὰ θεμέλια. Δὲν εἶναι ἀλήθεια. Οἱ κομμοῦνες μας ἦταν ἀνακατεμμένες, ἀγροτικὲς - βιομηχανικές, καὶ ἀκόμα, μερικὲς ἀπ' αὐτὲς ἦταν μόνο βιομηχανικές. Εἴμασταν ὅλοι μας ἀγωνιστὲς καὶ ἐργάτες. Ἡ λαϊκὴ συνέλευση ἔπαιρνε τὶς ἀποφάσεις. Στὴ στρατιωτικὴ ζωὴ ὑπῆρχε μιὰ Ἐπιτροπὴ Πολέμου, ποὺ τὴ ἀποτελοῦσαν ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν ἀντάρτικων ὁμάδων, ποὺ δροῦσαν. Γιὰ νὰ ὁλοκληρώσω, ὁ καθένας ἔπαιρνε μέρος στὴ συλλογικὴ ἐργασία γιὰ νὰ ἐμποδίσει τὴν γέννηση μιᾶς διευθύνουσας τάξης ποὺ θὰ μονοπωλοῦσε τὴν ἐξουσία. Καὶ τὸ πετύχαμε. Ἐπειδὴ κατορθώσαμε καὶ διαψεύσαμε τὶς Μπολσεβίκικες γραφειοκρατικὲς μεθόδους, ὁ Τρότσκυ, προδίνοντας τὴ συνθήκη μεταξὺ τῆς Οὐκρανίας καὶ τῶν Μπολσεβίκικων ἀρχῶν, ἔστειλε τὸν Κόκκινο Στρατὸ γιὰ νὰ μᾶς πολεμήσει. Ὁ Μπολσεβικισμὸς θριάμβεψε στρατιωτικὰ πάνω στὴν Οὐκρανία καὶ τὴν Κροστάνδη, ἀλλὰ μιὰ μέρα ἡ ἐπαναστατικὴ ἱστορία θὰ μᾶς παινέσει καὶ θὰ καταδικάσει τοὺς νικητὲς σὰν ἀντεπαναστάτες νεκροθάφτες τῆς Ρωσικῆς ἐπανάστασης».

Στὴ διάρκεια τῆς συζήτησης ὁ Μάχνο ἔδειχνε συχνὰ σημάδια ἀδυναμίας, ἰδιαίτερα ὅταν ξαναθυμόταν δυσάρεστες ἀναμνήσεις. Μιὰ φορὰ ἀναστέναξε, λέγοντας: «Ἐλπίζω πὼς ὅταν ἔρθει ἡ ὥρα, ἐσεῖς θὰ ἐνεργήσετε καλύτερα ἀπὸ μᾶς». Ὅταν ἔφευγαν, εἶπε στοὺς δυὸ Ἰσπανούς, μ' ἕνα αἰσιόδοξο χαμόγελο: «Ὁ Μάχνο ποτὲ δὲν ἀρνήθηκε νὰ πολεμήσει. Ἂν εἶμαι ἀκόμα ζωντανός, ὅταν ἀρχίσετε τὸν ἀγώνα σας, θὰ εἶμαι μαζί σας»[4].

Οἱ μέρες ποὺ ἡ Γαλλία ἐπέτρεψε στὸν Ντουρρούτι καὶ τὸν 'Ασκάζο νὰ βρίσκονται στὸ ἔδαφός της ἦταν περιορισμένες καὶ οἱ δυὸ ἄντρες βρέθηκαν σὲ μιὰ Εὐρώπη ποὺ τοὺς εἶχε κλείσει τὶς πόρτες της. Ἔξι μέρες μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσή τους, ὁ Ντουρρούτι ἔγραψε στὴν οἰκογένειά του ὅτι θὰ ἔπρεπε πολὺ γρήγορα ν' ἀρχίσουν νέα ταξίδια καὶ ἀναγκαστικὲς περιπλανήσεις. Στὶς 29 'Ιούλη 1927, ἡ Γαλλικὴ ἀστυνομία τοὺς πῆγε στὰ Βελγικὰ σύνορα. Κωμικοτραγικὸ ἐπισόδειο: ἡ Γαλλικὴ ἀστυνομία τοὺς ἀπέλαυνε καὶ οἱ Βέλγοι δὲν τοὺς ἐπέτρεπαν νὰ μποῦν μέσα. Ἔτσι, ἡ Γαλλικὴ ἀστυνομία κατάφερε νὰ τοὺς στείλει κρυφὰ στὴν γειτονική της χώρα. Χάρη στὴ φιλοξενία τοῦ Βέλγου ἀναρχικοῦ, Χὲμ Ντέη, μπόρεσαν νὰ μείνουν ὅλο τὸν Αὔγουστο στὶς Βρυξέλες. 'Αλλὰ ἐντελῶς συμπτωματικὰ συνελήφθηκαν ἀπὸ τὴν Βελγικὴ ἀστυνομία, ποὺ τοὺς πῆγε πάλι στὰ σύνορα καὶ τοὺς ἔστειλε πίσω στὴ Γαλλία, μὲ τὸ ἴδιο τρόπο ποὺ εἶχε χρησιμοποιήσει ἡ Γαλλικὴ ἀστυνομία.

Μόλις ἔφτασαν στὸ Παρίσι, ἡ ἀστυνομία ἀνακάλυψε γρήγορα τὰ ἴχνη τους. Ὅλα τὰ σπίτια ποὺ θὰ μποροῦσαν πρόθυμα νὰ τοὺς φιλοξενήσουν παρακολουθοῦνταν. Προσπάθησαν νὰ βροῦν καταφύγιο στὸ σπίτι ἑνὸς εἰρηνιστὴ ἀγωνιστή. 'Αλλὰ κι ἐκεῖ μόλις ποὺ βρῆκαν τὸν καιρὸ νὰ ξεγλιστρήσουν, ἐνῶ ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ προσπαθοῦσε νὰ πείσει ἕναν ἀστυνομικό, ποὺ εἶχε ἔρθει γιὰ νὰ κάνει ἔρευνα, ὅτι οὔτε κἂν τοὺς ἤξερε[5]. Οἱ πιὸ δραστήριοι ἀγωνιστὲς (καὶ ἰδιαίτερα ἡ 'Εμιλιὲν καὶ ἡ Μπέρθ) παρακολουθοῦνταν ἐπίσης στενά. Αὐτὸ ἔκανε ἀνυπόφορη τὴ ζωὴ τῶν δυὸ φυγάδων.

Ἡ 'Επιτροπὴ 'Επαναστατικῆς Συμμαχίας[6], ποὺ εἶχε πρόσφατα ἀνανεωθεῖ, εἶχε ἑνωθεῖ μὲ τοὺς «Λὸς Σολιντάριος» γιὰ νὰ πάρει μέρος σ' ἕνα καινούργιο σχέδιο γιὰ τὸ ξέσπασμα τῆς ἐπανάστασης στὴν Εὐρώπη. Ἡ Συμμαχία τοὺς συμβούλεψε νὰ πᾶνε στὴ Λυών, μιὰ πιὸ ἥσυχη πόλη, ὅπου θὰ ἦταν εὐκολότερο γι' αὐτοὺς νὰ κρυφτοῦν καὶ νὰ πάρουν μέρος στὰ ἐπαναστατικὰ σχέδια ποὺ εἶχαν ἀρχίσει νὰ διαμορφώνονται. Ἔτσι προμηθεύτηκαν ἀμέσως πλαστὰ χαρτιὰ καὶ βρῆκαν γρήγορα δουλειὰ στὴ Λυών. 'Αλλὰ γρήγορα τοὺς ἀνακάλυψαν, τοὺς συνέλαβαν καὶ τοὺς κατηγόρησαν ὅτι παραβίασαν τοὺς νόμους περὶ ἀλλοδαπῶν. Οἱ Γάλλοι ἀναρχικοὶ ἄρχισαν ξανὰ μιὰ ἐκστρατεία γιὰ νὰ προειδοποιήσουν τὴν κοινὴ γνώμη γιὰ τὶς πιθανὲς μηχανορραφίες τῆς Γαλλικῆς ἀστυνομίας. Γιὰ νὰ κάνουν τὰ πρά-

γματα λιγότερο περίπλοκα, τοὺς καταδίκασαν βιαστικὰ σὲ ἕξι μῆνες φυλάκιση. Μετά, γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά, ἀναγκάστηκαν νὰ περάσουν κρυφὰ τὰ Βελγικὰ σύνορα. Εἶχε περάσει ἕνας χρόνος ἀπὸ τὴν τελευταία τους ὀδύσσεια, ἀλλὰ οἱ Πρεσβευτὲς συνέχιζαν νὰ εἶναι ἀνένδοτοι. Κανεὶς δὲν θᾶδινε ἄσυλο σὲ ἀνθρώπους ποὺ μποροῦσαν νὰ δολοφονήσουν κληρικοὺς καὶ νὰ ἐπιτεθοῦν σὲ τράπεζες.

Μετὰ ἀπὸ χίλιους δισταγμούς, ἡ Ε.Σ.Σ.Δ. δήλωσε ὅτι ἦταν ἕτοιμη νὰ δεχτεῖ τὸν Ντουρρούτι καὶ τὸν 'Ασκάζο. Παρόλες τὶς προειδοποιήσεις ποὺ τοὺς ἔκαναν οἱ Ρῶσοι ἀναρχικοί, ἀποφάσισαν νὰ τὸ ρισκάρουν. Σ' ἕνα γράμμα πρὸς τοὺς φίλους του, ὁ Ντουρρούτι ἔγραψε: «"Οταν αὐτὸ τὸ γράμμα φτάσει σὲ σᾶς, ἡ ἀπόσταση ποὺ μᾶς χωρίζει θὰ εἶναι τεράστια. Δὲν μπορεῖτε νὰ φανταστεῖτε μὲ πόση λύπη φεύγω μακριὰ ἀπὸ τὴν 'Ισπανία. Ἔχουμε πάρει μιὰ εὐνοϊκὴ ἀπάντηση ἀπὸ τὴν Ρωσικὴ Κυβέρνηση καὶ ἔχω ἕτοιμη τὴν βαλίτσα μου γιὰ τὴ μεγάλη περιπέτεια»[7]. 'Ο Ντουρρούτι εἶχε ἀποφασίσει νὰ κάνει αὐτὸ τὸ ταξίδι, ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ἀπόφαση δὲν κράτησε πολύ. Τὸ Σοβιετικὸ Προξενεῖο στὶς Βρυξέλες τοὺς εἶπε ὅτι ἀφοῦ ἡ αἴτησή τους ἔγινε στὴ Γαλλία, ἔπρεπε καὶ τὰ διαβατήριά τους νὰ ἐκδοθοῦν ἐκεῖ. Ὑποστήριξαν ὅτι τοὺς εἶχε ἀπαγορευτεῖ νὰ μείνουν στὴ Γαλλία, ἀλλὰ οἱ Σοβιετικοὶ ὑπάλληλοι ἦταν ἀνένδοτοι. Ἔτσι οἱ δυὸ 'Ισπανοὶ ἀναγκάστηκαν νὰ πᾶνε πάλι στὸ Παρίσι παράνομα.

'Απὸ τὸ Προξενεῖο στάλθηκαν στὴν Πρεσβεία. 'Εκεῖ τοὺς ὑπόβαλαν σὲ μιὰ σκληρὴ ἀνάκριση γιὰ τὸ τί σκόπευαν νὰ νὰ κάνουν φτάνοντας στὴ Ρωσία. Τοὺς ζήτησαν νὰ συμπληρώσουν κάτι αἰτήσεις, στὶς ὁποῖες ἔπρεπε νὰ ὑποσχεθοῦν ὅτι θὰ ὑπεράσπιζαν τὸ Κράτος τῶν Σοβιέτ, ὅτι δὲν θὰ τοῦ ἔκαναν κανένα κακό, ὅτι θὰ τὸ ἀναγνώριζαν σὰν τὴ γνήσια ἔκφραση τῆς λαικῆς θέλησης. 'Εκεῖνοι ὅμως θεώρησαν αὐτὲς τὶς συνθῆκες ἀνυπόφορες καὶ ἀποφάσισαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ ταξίδι[8].

Ὅπου κι ἂν στρέφονταν, στὴ Γαλλία, στὸ Βέλγιο, στὴν 'Ελβετία, στὴ Γερμανία, στὸ Λουξεμβοῦργο, οἱ δυὸ ἄντρες ἔπαιρναν πάντα τὴν ἴδια ἀρνητικὴ ἀπάντηση: παντοῦ ἦταν ἀνεπιθύμητοι. Αὐτοὶ οἱ ἄντρες ποὺ ἀρνοῦνταν συστηματικὰ ὅλους τοὺς νόμους καὶ τὰ πολιτικὰ στρατόπεδα μποροῦσαν νὰ ζήσουν κάπου μόνον παράνομα.

'Αποφάσισαν νὰ πᾶνε στὴ Γερμανία καὶ τὸν 'Οκτώβρη τοῦ 1928 ἔφτασαν στὸ Βερολίνο, ὅπου τοὺς ὑποδέχτηκε ὁ 'Αγκουστὶν Σούκυ. Συμβουλεύτηκαν

τὸν Ροῦντολφ Ρόκερ, ἕνα σπουδαῖο Γερμανὸ ἀναρχικό, γιὰ τὸ πῶς νὰ λύσουν τὸ πρόβλημά τους. Ἀρχικά, ἀποφασίστηκε νὰ κρατήσουν μυστικὴ τὴν παρουσία τῶν δυὸ Ἰσπανῶν στὴ Γερμανία. Ἐγκαταστάθηκαν σ' ἕνα ἥσυχο σπίτι σὲ μιὰ ἐργατικὴ γειτονιὰ τοῦ Βερολίνου. Μετὰ ὁ Ρόκερ ἦρθε σ' ἐπαφὴ μὲ τὸν ἀντιεξουσιαστὴ ποιητή, Ἔριχ Μύνσαμ καὶ πῆγαν μαζὶ νὰ ζητήσουν τὴ βοήθεια ἑνὸς παλιοῦ συναγωνιστῆ τους, ποὺ ἔγινε συνακόλουθα μέλος τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Κόμματος. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ποὺ ὀνομάζονταν Καμπφμάγιερ, ἦταν ἕνας σπουδαῖος σύνδεσμος, γιατὶ κατεῖχε ἕνα πόστο στὴ διοίκηση. Εἶχε βοηθήσει ἄλλοτε, μεσολαβώντας γιὰ τὴν Ἔμμα Γκόλντμαν καὶ τὸν Νέστορα Μάχνο. Ἀποφάσισε νὰ μεσολαβήσει γιὰ τὸν Ντουρρούτι καὶ τὸν Ἀσκάζο.

Ἔπρεπε νὰ περιμένουν δέκα πέντε μέρες γιὰ τ' ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς μεσολάβησης. Αὐτοὶ ποὺ ἤξεραν τὸν κίνδυνο στὸν ὁποῖο εἶχαν ἐκτεθεῖ οἱ δυὸ Ἰσπανοί, κατέχονταν ἀπὸ φοβερὴ ἀνησυχία στὸ διάστημα αὐτῆς τῆς περιόδου. Ὅμως ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ἀσκάζο παρέμεναν συγκινητικὰ ἤρεμοι. Μελετοῦσαν τὰ Γερμανικὰ καὶ προσπαθοῦσαν νὰ μιλήσουν μὲ τὰ παιδιὰ τῆς γειτονιᾶς ποὺ ἔμεναν. Τὰ ἀπογεύματα δέχονταν τὶς ἐπισκέψεις τοῦ Ρόκερ ἢ τοῦ Σούκυ, ἐνῶ ὁ Μύνσαμ σπάνια τοὺς ἄφηνε. Ἀναπολοῦσαν τὶς προσωπικές τους ἐμπειρίες. Οἱ Γερμανοὶ μιλοῦσαν γιὰ τὴν ἐπανάσταση καὶ τὰ ἐργατικὰ συμβούλια τῆς Βαυαρίας, ἐνῶ οἱ Ἰσπανοὶ τοὺς πληροφοροῦσαν γιὰ τὸ διεθνὲς ἀναρχικὸ κίνημα. Καὶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο δημιούργησαν δυνατοὺς καὶ διαρκεῖς δεσμοὺς φιλίας.

Τελικὰ ὁ Καμπφμάγιερ εἶπε στὸν Ρόκερ ὅτι δὲν μποροῦσε νὰ κάνει τίποτε περισσότερο γιὰ τοὺς 2 Ἰσπανούς. Ἂν εἶχαν δολοφονήσει τὸν Βασιλιὰ τῆς Ἰσπανίας, ἡ ὑπόθεσή τους θὰ μποροῦσε νὰ κανονιστεῖ. Ἀλλὰ εἶχαν σκοτώσει ἕναν ἀπὸ τοὺς κληρικοὺς τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ ἦταν κάτι ποὺ τὸ Καθολικὸ κόμμα δὲν μποροῦσε νὰ συγχωρέσει καὶ μ' αὐτὸ τὸ κόμμα ἦταν ποὺ εἶχαν κάνει ἕναν συνασπισμὸ οἱ Σοσιαλδημοκράτες. Ἡ κατάσταση ἦταν σοβαρή. Ἂν οἱ Ἰσπανοὶ συλλαμβάνονταν, ἀσφαλῶς θὰ τοὺς παρέδιδαν στὴν Ἰσπανικὴ ἀστυνομία. Τὸ Σοσιαλδημοκρατικὸ κόμμα, ἐξαιτίας τῆς πολιτικῆς του συμμαχίας, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ κάνει τίποτε γιὰ νὰ ἐμποδίσει αὐτό. Οἱ λύσεις ποὺ τοὺς εἶχαν ἀπομείνει ἦταν τὸ ἴδιο ἐπικίνδυνες: νὰ ζήσουν παράνομα σὲ μιὰ ὁποιαδήποτε χώρα, νὰ

πᾶνε στὴν 'Ισπανία ἢ νὰ γυρίσουν στὴν Νότια 'Αμερική.

'Αποφάσισαν νὰ περάσουν τὸν ὠκεανό. 'Αλλὰ αὐτὴ τὴ φορὰ εἶχαν ἕνα σοβαρὸ οἰκονομικὸ πρόβλημα. 'Ο Ρόκερ, ὄντας γραμματέας τῶν Γερμανικῶν 'Αναρχικῶν συνδικάτων (FSA) δὲν μποροῦσε νὰ χρησιμοποιήσει τὰ κεφάλαιά τους χωρὶς νὰ δώσει λογαριασμὸ στοὺς ἄλλους συντρόφους. 'Εξάλλου ἦταν ἀπαραίτητο νὰ ἀποφύγουν τὶς ἀπρέπειες. 'Ο Μύνσαμ ἀποφάσισε νὰ μαζέψει τὰ ἀπαραίτητα χρήματα ἀπὸ φίλους, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦταν καὶ ὁ ἀλτρουϊστὴς καὶ γενναιόδωρος Γερμανὸς ἠθοποιὸς τοῦ κινηματογράφου 'Αλεξάντερ Γκρανάχ. Αὐτός, μόλις ἔμαθε ποιό ἦταν τὸ πρόβλημα, τοὺς ἔδωσε ἀμέσως ὅλα τὰ λεφτὰ ποὺ εἶχε, περίπου 400 μάρκα. Τὸ ποσὸ συμπληρώθηκε καὶ ἀπὸ ἄλλους καὶ ἔτσι ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ 'Ασκάζο μποροῦσαν τώρα νὰ φύγουν γιὰ τὴν 'Αμβέρσα, ἀπ' ὅπου σχεδίαζαν νὰ μπαρκάρουν γιὰ τὸ Μεξικό[10].

Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1929 τὸ Βέλγιο εἶχε ἀλλάξει εὐτυχῶς τὴν τακτικὴ τῆς πολιτικῆς ἀδιαλλαξίας ἀπέναντι στοὺς ἀλλοδαπούς. 'Ο Χὲμ Ντέη προσπάθησε ἀκόμη μιὰ φορὰ νὰ βοηθήσει τοὺς 'Ισπανοὺς καὶ ἡ ἀστυνομία τοὺς ἐπέτρεψε νὰ μείνουν στὸ Βέλγιο, μὲ τὸν ὅρο ὅτι θὰ ἔπαιρναν καινούργιες ταυτότητες. Αὐτὸ ἦταν μιὰ μεγάλη ἔκπληξη γι' αὐτοὺς τοὺς ἄντρες, ποὺ ἦταν βασικὰ ἀντίθετοι μὲ κάθε νόμο. 'Εδῶ ἡ νομιμότητα ἔπαιζε μὲ τὴν παρανομία. Καὶ ὁ 'Ασκάζο εἶπε: «Αὐτὸ εἶναι τὸ πιὸ περίεργο πράγμα ποὺ ἔχει συμβεῖ ποτὲ στὴ ζωή μου»[11].

Τότε ἔγραψαν ἀμέσως στὸ Ρόκερ γιὰ νὰ τὸν ἐνημερώσουν γιὰ τὴν ἀλλαγὴ τῶν σχεδίων τους καὶ γιὰ νὰ τοῦ στείλουν πίσω τὰ λεφτὰ ποὺ εἶχαν μαζευτεῖ γι' αὐτούς, κρατώντας μόνο τόσα ὅσα χρειάζονταν γιὰ νὰ πᾶνε ἕνα ταξίδι στὴν 'Ισπανία. Καὶ γιὰ μιὰ φορὰ ἀκόμη προσπάθησαν νὰ σταθεροποιήσουν τὴ ζωή τους ὅσο μποροῦσαν. 'Ο Ντουρρούτι ἔπιασε δουλειὰ σὰν μηχανουργὸς σ' ἕνα ἐργοστάσιο. 'Ο 'Ασκάζο ἄλλαξε ἀρκετὲς φορὲς δουλειὰ σὰν μπογιατζής. 'Εξαιτίας τοῦ νευρικοῦ χαρακτήρα του, δὲν μποροῦσε ν' ἀνεχτεῖ τὴν καταπίεση. 'Η 'Εμιλιὲν καὶ ἡ Μπέρθ ἦρθαν πολὺ γρήγορα νὰ μείνουν μαζί τους. 'Επειδὴ εἶχαν τὴν ἐμπειρία ἀπὸ τὶς προηγούμενες ἐξορίες τους καὶ οἱ τέσσερεις ἔμεναν ὅσο μποροῦσαν πιὸ μακριὰ ἀπὸ συντροφιὲς ποὺ τὶς ἀποτελοῦσαν μόνο ἐξόριστοι, ὅπου οἱ ἔχθρες καὶ οἱ προσωπικὲς φιλοδοξίες, τροφοδοτούμενες ἀπὸ τὶς ψευδαισθήσεις καὶ τὰ ὄνειρά τους, χειροτέρευ-

αν. 'Ο 'Ασκάζο ἄρχισε νὰ μελετάει διάφορα πράγματα καὶ ὁ Ντουρρούτι χρησιμοποιοῦσε τὸν ἐλεύθερο χρόνο του γιὰ νὰ δουλεύει μὲ τὴν Διεθνῆ 'Αναρχικὴ 'Επιτροπή, ἡ ὁποία μαζὶ μὲ τὶς Διεθνεῖς 'Εκδόσεις τοῦ Παρισιοῦ, ἐξέδιδε μιὰ μεγάλη ποικιλία προπαγανδιστικοῦ ὑλικοῦ.

Στὸ μεταξὺ στὴν 'Ισπανία, τὸ 'Αναρχικὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα ἔμπαινε σὲ μιὰ περίοδο καρποφόρας δραστηριότητας καὶ οἱ συνδικαλιστικοὶ πυρῆνες τῆς CNT ἀπόκτησαν καινούργια ζωή. 'Η 'Εθνικὴ 'Επιτροπὴ ἔστειλε ἀρκετὰ τηλεγραφήματα στὶς ὁμάδες ποὺ βρίσκονταν στὴν ἐξορία. 'Ανάφερε ὅτι τὸ 1929 θὰ ἦταν μιὰ ζωτικὴ χρονιὰ γιὰ τὸ ἐργατικὸ κίνημα. Διαβάζοντας αὐτὲς τὶς ἀναφορὲς ἀπὸ τὴν 'Ισπανία, ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ 'Ασκάζο κατάλαβαν ὅτι τὰ θεμέλια τῆς μοναρχίας ἔτρεμαν. 'Ο Βασιλιὰς 'Αλφόνσος XIII, δὲν δίσταζε νὰ τὸ παραδεχτεῖ αὐτὸ στοὺς κύκλους του. Οἱ πολιτικοὶ τραβιόνταν μακριὰ ἀπὸ τὴν μοναρχία, ποὺ εἶχε ἀρχίσει νὰ ἀμφισβητεῖται, καὶ στοὺς στρατῶνες, γιὰ μιὰ ἀκόμα φορά, γίνονταν συνωμοσίες. 'Ο Νικέτο 'Αλκαλὰ Ζαμόρα καὶ ὁ Μιγκουὲλ Μάουρα εἶχαν διακόψει ἀκόμα καὶ τὶς σχέσεις τους μὲ τὸν Βασιλιά[13] καὶ ὑπῆρχε ἕνα πλησίασμα ἀνάμεσα στοὺς διανοούμενους καὶ στὴν ἐργατικὴ τάξη. Πιθανὸν τὸ 1930 νὰ ἦταν ἡ χρονιὰ ποὺ θὰ γύριζαν οἱ ἐξόριστοι. 'Εγγυόταν γι' αὐτὸ ἡ 'Εθνικὴ 'Επιτροπή.

Τὸ Γενάρη τοῦ 1930 ὁ Βασιλιὰς ἔδιωξε τὸν παλιὸ δικτάτορα Πρίμο ντὲ Ριβέρα καὶ τὸν ἀντικατέστησε μὲ τὸν Στρατηγὸ Νταμάζο Μπερεγκουέρ, ὁ ὁποῖος ἀποκατάστησε τὶς συνταγματικὲς ἐγγυήσεις στὶς 20 Γενάρη 1930. 'Η ἀμνηστεία ποὺ δόθηκε στὶς 16 Φλεβάρη δὲν ἀφοροῦσε τοὺς ἐργάτες ἀλλὰ τοὺς ἐπαγγελματίες πολιτικούς, ποὺ εἶχαν συνωμοτήσει ἐνάντια στὸ Βασιλιὰ (ὅπως ὁ Σάντσεζ Γκουέρα, ποὺ ἦταν ὁ ἐγκέφαλος τῆς στρατιωτικῆς συνωμοσίας τοῦ 'Ιούνη 1929 στὴν Βαλένσια). 'Ωστόσο, πολλοὶ ἐξόριστοι φέρθηκαν σὰν νὰ ἀφοροῦσε κι αὐτοὺς ἡ ἀμνηστία καὶ γύρισαν στὴν 'Ισπανία. 'Η 'Εθνικὴ 'Επιτροπὴ τῆς CNT πιστεύοντας ὅτι «στὴ βράση κολλάει τὸ σίδερο», βγῆκε ἀπὸ τὴν παρανομία καὶ ἀπαίτησε ἀπὸ τοὺς Περιφερειακοὺς Διοικητὲς νὰ νομιμοποιήσουν τὰ συνδικάτα. Στὶς μεγάλες πόλεις ὅπως ἡ Βαρκελώνη, οἱ ἐργάτες δὲν περίμεναν κἂν τὴν ἄδεια γιὰ ν' ἀνοίξουν τὰ τοπικά τους γραφεῖα. 'Η CNT τῆς Καταλωνίας ὀργάνωσε ἀμέσως ἕνα δημόσιο συνέδριο καὶ ἐξέλεξε μιὰ Περιφερειακὴ 'Επιτροπή. 'Ανάμεσα σ' αὐτοὺς ποὺ ἐκλέχτηκαν

ἦταν οἱ Μάγιο Φερὰν (τοῦ συνδικάτου μεταλλουργῶν), Μανουὲλ Χερνάντεζ (τῶν ξυλουργῶν), Λούζμπελ Ρουΐ (τῆς ὑγείας), Χουὰν Γκουιλὸν (τῶν τροφίμων), Χουὰν Χίβα (τῶν ὑφαντουργῶν), Ἐμίλιο Μπάσους (τῶν ὑαλουργῶν). Αὐτὸ τὸ Συνέδριο ἔληξε μὲ μιὰ μεγάλη συγκέντρωση στὸ Θέατρο Νουέβο ντὲλ Παραλέλο, στὴ Βαρκελώνη. Τὸ πλῆθος γέμισε ὄχι μόνο τὸ θέατρο ἀλλὰ καὶ τοὺς δρόμους γύρω ἀπ' αὐτό. Οἱ ὁμιλητές, Ἄντζελ Πεστάνια, Χουὰν Πειρὸ καὶ Σεμπάστιαν Κλάρα, καταδίκασαν τὴν μοναρχία δημόσια, προκαλώντας τὴν διαμαρτυρία τοῦ ἐκπρόσωπου τῆς κυβέρνησης. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἄκουγε τὶς διαμαρτυρίες του κι αὐτὸς φοβισμένος, δὲν τόλμησε νὰ ἐμποδίσει τὴ συγκέντρωση.

Μέχρι τὸν Αὔγουστο τὰ κυριότερα συνδικάτα λειτουργοῦσαν νόμιμα. Οἱ περιφερειακὲς ἐπιτροπὲς καὶ οἱ τοπικὲς ὁμοσπονδίες ἐργάζονταν ἤδη σ' ὁλόκληρη τὴν Καταλωνία. Ἕνα ἄλλο περιφερειακὸ Συνέδριο ἀποφάσισε νὰ ξαναρχίσει ἡ ἔκδοση τῆς Σολινταρίντὰτ Ὀμπρέρα. Τὸ πρῶτο φύλλο ἐμφανίστηκε στὶς 31 Αὐγούστου. Ὁ ἐκδότης του ἦταν ὁ Χουὰν Πεϊρὸ καὶ συντάκτες ὁ Ἐουσέμπιο Κάρμπο, ὁ Σεμπάστιαν Κλάρα, ὁ Πέντρο Φόιξ, ὁ Ραμὸν Μέγκρε καὶ ἄλλοι. Σιγὰ - σιγὰ ἡ Ὁμοσπονδία ἔδινε ἀποδείξεις τῆς ζωντάνιας της. Ὀργανώθηκε ἕνα Συνέδριο ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ Πρὸ - Πρέζος στὸ Κτίριο τῶν Καλῶν Τεχνῶν στὴ Βαρκελώνη. Οἱ ὁμιλητές, Ἄντζελ Σαμπλανκὰτ, Λουΐς Κομπάνις, Ροβίρα Βιργκίλι καὶ Χοσὲ Ἀλμπερόλα ἀπαίτησαν τὴ χορήγηση γενικῆς ἀμνηστίας. Ἕνα ἄλλο συνέδριο ἔγινε στὸ Ρεούς, ὅπου μίλησε ὁ Κουβανὸς ἀναρχικὸς Ντομίγκο Ζερμινάλ, ποὺ εἶχε δραπετεύσει πρόσφατα ἀπὸ τὶς φυλακὲς τοῦ δικτάτορα Μαγκάντο[14]. Ἡ μιὰ ταραχὴ ἀκολουθοῦσε τὴν ἄλλη μέχρι τὴν ἔκρηξη τοῦ Δεκέμβρη. Ἡ Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπή, ποὺ εἶχε σχηματιστεῖ μετὰ τὴ συμφωνία τοῦ Σὰν Σεμπάστιαν[15], εἶχε ὀργανώσει ἕνα γενικὸ ξεσηκωμὸ γιὰ τὶς 13 Δεκέμβρη. Τὴν τελευταία στιγμὴ δόθηκε μιὰ ἀντίθετη διαταγή. Ἀλλὰ δυὸ λοχαγοί, ὁ Φερμὶν Γκαλὰν καὶ ὁ Γκαρθία Χερνάντεζ, ἐξεγέρθηκαν μὲ τὰ συντάγματά τους καὶ ἀνακήρυξαν τὴ Δεύτερη Δημοκρατία. Αὐτὸ τὸ κίνημα καταπνίγηκε γρήγορα, ἀφοῦ δὲν ὑπῆρχε καμιὰ ὑποστήριξη γι' αὐτὸ σ' ὁλόκληρη τὴ Χερσόνησο. Ἕνα στρατοδικεῖο καταδίκασε σὲ θάνατο τοὺς στασιαστές. Ἐκτελέστηκαν τὴν ἑπόμενη μέρα, στὶς 14 Δεκέμβρη, τὴν ἡμέρα ποὺ σφράγισε τὴν πρώτη

ἄνανδρη πράξη τῶν μελλοντικῶν Δημοκρατικῶν κυβερνητῶν[16].

Ἡ CNT εἶχε μείνει πιστὴ στὴ συμφωνία γιὰ τὸν ξεσηκωμό. Ἀλλὰ ἡ Περιφερειακὴ Ἐπιτροπὴ πιάστηκε ἀκριβῶς τὴν ὥρα ποὺ προσπαθοῦσε νὰ καταλάβει τὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Πρὰτ ντὲ Λομπρεγκὰτ στὴ Βαρκελώνη καὶ ἡ γενικὴ ἐξέγερση δὲν πραγματοποιήθηκε. Οἱ φυλακὲς γέμισαν πάλι ἀπὸ ἐπαναστάτες ἐργάτες, ἀλλὰ ἦταν ἡ τελευταία φορὰ ποὺ θὰ μποροῦσε ἡ μοναρχία νὰ προσφύγει σ' αὐτὰ τὰ καταπιεστικὰ μέτρα. Ἐγκαταλειμένος ὁ Ἀλφόνσος XIII διάταξε τὸ Ναύαρχο Ἀζνὰρ νὰ σχηματίσει κυβέρνηση καὶ νὰ προετοιμάσει γενικὲς ἐκλογὲς γιὰ τὶς 12 Ἀπρίλη 1931. Ἡ ψηφοφορία ἔρριξε τὴ μοναρχία. Ἡ Δημοκρατία ἀνακηρύχτηκε στὶς 13 Ἀπρίλη 1931 στὸ Ἐϊμπὰρ (Ἐπαρχία τῆς Γκουϊπουζκόα). Τὴν ἑπόμενη μέρα ἡ ἀνακήρυξη ἐπισημοποιήθηκε σ' ὅλη τὴν Ἰσπανία. Ὁ Βασιλιὰς ἐγκατάλειψε τὴν Ἰσπανία ἀπὸ τὴν Καρθαγένη καὶ εἶχε τὸ θράσος νὰ δηλώσει ὅτι ἔφευγε γιὰ ν' ἀποφευχθεῖ ἡ αἱματοχυσία. Στὴ Μασσαλία εἶχε τὴν ὑποδοχὴ ποὺ τοῦ ἄξιζε. Ἕνας ἀπὸ τοὺς «ὑπηκόους» του, ὁ λιμενεργάτης Ἐσκουντέρο, τὸν χαστούκισε δημόσια, ἐκφράζοντας τὴν περιφρόνηση ὅλων. Ὅλοι οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Βασιλιᾶ ἔφυγαν γιὰ τὴ Γαλλία, γιατὶ φοβήθηκαν τὴ λαικὴ ἀγανάκτηση ποὺ εἶχε ἐκδηλωθεῖ. Φεύγοντας, συναντοῦσαν στὸ δρόμο τὰ τραῖνα ποὺ ἔρχονταν φέρνοντας πίσω στὴν Ἰσπανία αὐτοὺς ποὺ περίμεναν αὐτὴ τὴν στιγμὴ τόσο πολύ. Ἀνάμεσα στοὺς ἐνθουσιασμένους ἐξόριστους ποὺ γύριζαν ἦταν καὶ ὁ Ντουρρούτι μὲ τὸν Ἀσκάζο.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Βλ. ακόμα τό γράμμα τοῦ Ντουρρουτι στὴν οικογενειο του

2 Η Ἐλ Προντουκτόρ, εβδομοδιαια Ἀναρχική ἐφημεριδα που τυπωνονταν στό Μπλέϊν στά 1926, ἄρχισε τὴν δημοσίευση ἄρθρων μὲ θέμα «Αναρχική ὀργάνωση.» Τὴν ἴδια χρονιά οι Ἀναρχικές ομάδες στὴ Γαλλία, ἔκαναν ἕνα Συνέδριο, ὅπου ἀποφάσισαν νά ἑνώσουν ὅλους τους Ἀναρχικούς πυρῆνες που ἦταν σκορπισμέναι στὴ Γαλλία, σέ μιά Ἀναρχική Ομοσπονδία τῶν Ἰσπανῶν Ἐξόριστων.

Αὐτὴ ἡ Ομοσπονδια ἦταν ὁ πρόδρομος τοῦ Ἐθνικοῦ Συνέδριου τῶν Ἀναρχικῶν ὁμάδων πού ἔγινε στὴν Βαλένταια (Ελ Καμπανιάλ) τάν Ἰούλη τοῦ 1927 Ἦρθαν αντιπρόσωποι άπ ολόκληρη σχεδάν τὴν Ισπανία, ἕνας άντιπρόσωπος άπό τὶς ἐξό-

ριστες ὁμάδες καὶ δυὸ αντιπρόσωποι τῶν Πορτογάλων αναρχικῶν

Ἀποφάσισαν νὰ ἐνσωματώσουν τὸν Ἰσπανικὸ ἀναρχισμὸ σὲ μιὰ Ὁμοσπονδία Γιὰ τὴν δομή της υιοθέτησαν τὴν πρώϊμη φόρμα τῆς συγγενικῆς ὁμάδας, καὶ τὴν τοπικὴ Ὁμοσπονδία τῶν Ἀναρχικῶν Ὁμάδων Οι διάφορες τοπικὲς ὁμοσπονδίες θὰ σχημάτιζαν τὴν περιφερειακὴ ὁμοσπονδία, ποὺ θὰ συντονίζονταν ἀπὸ μιὰ Ἐπιτροπὴ τῆς Χερσονησου

Τὰ πρακτικὰ αυτῆς τῆς συγκέντρωσης καταστράφηκαν ἀπὸ ἕνα μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς λιγο πρὶν συλληφθεῖ στὴν Σεβιλλη. Τὰ πρῶτο ἔγγραφο ποὺ ἐκδόθηκε ἀπὸ τὴν FAI ἦταν τὸ μανιφέστο ποὺ ἀναφέρει ὁ Χοσὲ Πεϊράτς, στὸν πρῶτο τόμο τοῦ ἔργου του ποὺ ἔχουμε ἤδη αναφέρει τὸ ἔγγραφο ἔχει ἡμερομηνία 19 Δεκέμβρη 1929

Σύμφωνα μὲ τὸν Χοσὲ Πεϊράτς, ἡ FAI ἔπρεπε «νὰ ἐμπνέει τὴν ἐπανάσταση, νὰ προστατεύει τὸ ἀληθινὸ πνεῦμα τοῦ Ἰσπανικοῦ Ἀντιεξουσιαστικοῦ Κινήματος καὶ νὰ ἀποφεύγει τὸν κίνδυνο τῆς παρέκκλισης Αὐτὸς ὁ κίνδυνος εἶχε ἤδη παρατηρηθεῖ σὲ ὁρισμένους ἡγέτες τῆς CNT στὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια τῆς δικτατορίας»

3 Αὐτὴ ἦταν μιὰ πολεμικὴ ποὺ αφοροῦσε τὸ οργανωτικὸ ζήτημα. Ἡ Ἀναρχικὴ ὁμάδα μέσα στὴν ὁποία δροῦσαν ὁ Μάχνο καὶ ὁ Ἀρσίνωφ, δημοσίευσε ἕνα ἀναρχικὸ σχέδιο ὀργάνωσης ποὺ ὀνόμασαν Ὀργανωτικὸ Πρόγραμμα (1927). Ἐνιωθαν ὅτι τὸ διεθνὲς ἀναρχικὸ κίνημα, καὶ ἰδιαίτερα τὸ Ρωσικό, θὰ ἔπρεπε νὰ πάρουν παραδείγματα ἀπὸ τὰ διδάγματα τῆς Ρωσικῆς ἐπανάστασης Ἡ ὁμάδα στὴν ὁποία δροῦσε ὁ Βολίν, ἦταν ἀντίθετη μ' αὐτὸ τὸ οργανωτικὸ σχέδιο καὶ τὸ πολέμησε δημόσια Ἡ πολεμικὴ αυτὴ ξεπέρασε τὴν θεωρία καὶ ἔφτασε μέχρι καὶ τις προσωπικὲς ἐπικρίσεις

4 Γι αὐτὴν τὴν συνέντευξη, στηριχτήκαμε·

α Στὴν Σολινταριντάτ Ομπρέρα τῆς 31 Ἰούλη 1934, σ ἕνα ἀνυπόγραφο ἄρθρο, που γράφτηκε ὅμως ἀπὸ τὸν Φρανθίθκο Ἀσκάζο καὶ ἀναφέρονταν στὸν θάνατο τοῦ Νέστορα Μάχνο.

β Στὴν Σολινταριντάτ Ὁμπρέρα τῆς 22 Νοέμβρη, 1936, ποὺ σκιαγραφοῦσε τὴν βιογραφία τοῦ Ντουρ ρούτι

γ Στὶς ἀναφορὲς ποὺ μᾶς ἔγιναν ἀπὸ τὸν Ἀουρέλιο Φερνάντεζ καὶ τὸν Λιμπέρτο Καλλέχο.

δ Σχετικὰ μὲ τὸ κίνημα τοῦ Μάχνο μπορεῖ κανεὶς νὰ συμβουλευτεῖ τὰ ἀκόλουθα βιβλία:

Η Ἄγνωστη Ἐπανάσταση, ποὺ εκδόθηκε ἀπὸ τὸν Μπελφὸντ στὸ Παρίσι τὸ 1970

Η Ρωσικὴ Ἐπανάσταση στὴν Ουκρανία (1918 — 1921), ἀναμνήσεις τοῦ Νέστορα Μάχνο, που εκδόθηκε ἀπὸ τὸν Μπελφὸντ στὸ Παρίσι τὸ 1970

Ἡ Ἱστορία τοῦ Μαχναβίτικου Κινήματος, τοῦ Π Ἀρσίνωφ, ἐκδόσεις Μπελιμπόστ, Παρισι 1970.

ε Στὸ Ροῦντολφ Ρόκερ, ποὺ γράφει ὅτι «οι Ἰσπανοι εἶχαν κάνει ἕνα σχέδιο γιὰ ἕναν επαναστατικὸ ξεσηκωμὸ καὶ ὁ Μαχνο εἶχε συμφωνήσει νὰ πάρει μέρος σ αὐτὴ τὴν ἐξέγερση»

5 Στή μαρτυρία τοῦ Ἐμίλ Μπουγκέ, Γάλλου εἰρηνιστῆ, πού τους φιλοξένησε. Ὅπως ἀντιλαμβάνεται ὁ ἀναγνώστης, απο τότε πού ὁ Ντουρρούτι βγῆκε από τήν φυλακή, δέν αναφερόμαστε πιά στόν Γκρεγκόριο Χόβερ. Αὐτός, ἀφοῦ προμηθεύτηκε ψεύτικα χαρτιά, κατάφερε νά ἐγκατασταθεῖ στό Μπεζιέ, στή Γαλλία και δέν ἔζησε μαζί μέ τόν Ντουρρούτι καί τόν Ἀσκάζο αυτή τήν περιοδο.

6 Αυτή ή Ἐπιτροπή Ἐπαναστατικῆς Συμμαχίας ἦταν μιά συνέχεια τῆς παλιᾶς Ἐπαναστατικῆς Ἐπιτροπῆς πού εἶχε σχηματιστεῖ τό 1924, και ή όποία εἶχε προσπαθήσει νά ὀργανώσει τό ἀντάρτικο στήν Βέρο ντέ Μπιντασόα καί στά Περπινιάν.

Ὁ Καίσαρ Μ. Λορέντζο, στό βιβλίο του Οἱ Ἱσπανοί Ἀναρχικοί καί ἡ Ἐξουσία, στή σελίδα 58, μιλώντας γι αυτήν τήν Ἐπιτροπή Ἐπαναστατικῆς Συμμαχίας, ἔγροψε ὅτι «τά μέλη τῆς Συμμαχίας ἦταν αἱ πρῶται ἀντιεξουσιαστές πού ὑποστήριξαν τή συμμετοχή στήν κυβέρνηση». Στήν πραγματικότητα, ὁ Λορέντζο μπερδεύει αὐτήν τήν Ἐπιτροπή μέ τήν ρεβιζιονιστική φράξια πού εἶχε ἤδη ἐμφανιστεῖ στήν Ἱσπανία μέ τό ὄνομα «Ποσσιμπιλιστές Συνδικαλιστές». Οἱ «Λάς Σαλιντάριος» δέν εἶχαν τίποτα κοινό μαζί τους καί στήν πραγματικότητα τούς θεωροῦσαν σάν τούς κυριότερους ἐχθρούς τους.

Ὁ Λορέντζο ἀναφέρει ἀκόμα γιά μιά μυστική συγκέντρωση στό Παρίσι περί τά τέλη τοῦ 1926, ὅπου ὑπῆρχε μόνο ἕνας αμιλητης, ὁ Γκαρθία Ὀλιβέρ, πού ἀνάπτυξε τήν θεωρία ἑνός Μπολσεβίκικου Ἀναρχισμοῦ καί ὑποστήριξε τήν «κατάληψη τῆς ἐξουσίας». Ὁ Λορέντζο δέν ἀναφέρει τίς πηγές του. Σύμφωνα μέ τίς δικές μας πληροφορίες, ὁ Γκαρθία Ὀλιβέρ, βρισκόταν στις φυλακές τοῦ Μποῦργκας ἀπό τό 1924. Στά 1926, ἐνῶ ἦταν ἀκόμη στή φυλακη, ἐνοχοποιήθηκε γιά μιά ἀπόπειρα ἐναντίον τῆς ζωῆς τοῦ Ἀλφόνσου XIII. Γι' αὐτό, μεταφέρθηκε στό Φρούριο τοῦ Σάν Κριστόφ, στήν Παμπλόνα, γιά νά δικαστεῖ. Ὁ Γκαρθία Ὀλιβέρ ἀπελευθερώθηκε μετά τήν ἀνακήρυξη τῆς Δεύτερης Δημοκρατίας, στίς 14 Ἀπρίλη τοῦ 1931. Ἄρα, ὁ Γκαρθία Ὀλιβέρ δέν μπορεί νά ἦταν στό Παρίσι τό 1926. Αὐτήν τήν ἐποχή, ἀκόμη καί ὁ Ντουρρούτι καί ὁ Ἀσκάζο ἦταν στήν φυλακή, τά ἄλλα μέλη τῆς ὁμάδας ἦταν στήν Βαρκελώνη καί μόνο ὁ Γκαρθία Βιβάνκος ζοῦσε μυστικά στό Παρίσι.

7 Γράμμα ἀπό τόν Ντουρρούτι, μέ ἡμερομηνία Βρυξέλλες, Ὀκτωβρης 1928.

8 Τήν πληροφορία μᾶς την ἔδωσε ὁ Λιμπέρτο Καλλέχα. Ὁ Μορτιν Γκοῦντελ, στά Κάμπο, στίς 20 Νοέμβρη 1937, δημοσιευσε ἕνα ἄρθρο «Ὁ Ντουρρούτι στήν Ρωσία», στό ὁποίο δινει τά ἴδια γεγονότα.

9 Εριχ Μυνσαμ (1878 — 1934), ἐπαναστάτης ποιητής και Γερμανός ἀναρχικός, συγγραφεας τοῦ MARSELLAISE DES CONSEILS OUVRIERS, πῆρε μέρος στο Βουρικο «συμβουλιακο» κινημα (7 Ἀπρίλη, 1919) μαζί μέ τόν ανορχικό Γκούσταβ Λοντασυερ (1870 — 1919), συγγραφέα πολλῶν ἔργων μεταξυ τῶν ὁποιων τό INCITACION AL SOCIALISMO.

Ο Λονταουερ δολοφονηθηκε ἄγρια ἀπό τό στρατεύματα τοῦ Νοσκε. Ὁ Μυνσαμ περασε ἀπό στρατοδικείο και καταδικάστηκε σέ 15 χρονια φυλάκιση. Ἀμνηστεύθηκε τό 1924. Στίς 28 Φλεβάρη 1933, τόν συνελαβαν οι Ναζί καί δολοφονηθηκε ἀπό

τά ¨Ες ¨Ες την νυχτα τῆς 9 πρός τίς 10 'Ιούλη 1934. (Ρόλαντ Λιούϊν, Ερίχ Μυνααμ, συμπληρωμα στήν Λ έ Μ ό ν τ Λ ι μ π ε ρ τ α ι ρ, Ιουνης 1988).

10 Γιά την Γερμανία, άκολουθοῦμε τό κειμενο πού αναφέρεται απο τόν Ροῦντολφ Ρόκερ

11 ¨Ενα ανέκδοτο που τό είπε ό Λιμπερτο Καλλέχα, πού αυτο τόν καιρό βρισκόταν κι αυτός εξόριστος ατις Βρυξέλες.

12 Γιά την περιοδο στίς Βρυξελες, τά γεγονότα δόθηκαν από τους ¨Ιντα Μέτ, 'Εμιλιέν Μορίν, Μπερθ Φαβέρ, Χουάν Μανουέλ Μολινα (Χουανελ), Νταλόρες Ιτουρμπε και απο μιά μπροσουρα τοῦ Λεέ Καμπιάν, Α α κ ά Ζ ο — Ν τ ο υ ρ ρ ο ύ τ ι, 'Εκδόσεις 'Εμανσιπατερ, Βρυξέλες 1930.

13 ΒΛ ASI CAVO ALFONSO XIII, Μιγκουέλ Μάουρα, 'Εκδοσεις Αριέλ, Βορκελώνη, 1968.

14 Ο Μπερναρντο Που και ό ΤΖ Ρ Μαγκρίνα καί αι δυό μέλη αυτην τήν εποχή τῆς Περιφερειακῆς Επιτροπῆς τῆς CNT στήν Καταλωνία, ἔγραψαν γιά τις δραστηριοτητές τους ἕνα βιβλιο με τίτλο ¨Ε ν α ς χ ρ ό ν ο ς σ υ ν ω μ ο σ ί α ς, που τυπώθηκε στήν Βαρκελώνη τά 1931 Ακολουθοῦμε αυτό τό κειμενο περιγράφοντας την άναδιοργάνωση τῆς CNT στήν διαρκειο αυτῆς τῆς περιόδου

15 «Η Συνθηκη τοῦ Σάν Σεμπάστιαν», εἶναι τά ὄνομα που δοθηκε στις άποφάσεις που πῆραν αι αρχηγοί διαφόρων πολιτικῶν οργανώσεων, πού συναντήθηκαν στό Σάν Σεμπάστιαν τό καλοκαιρι τοῦ 1930. Τά κόμματα καί οι ἄντρες πού πῆραν μέρος σ αύτές τίς συγκεντρώσεις αποφασισαν νά δουλέψουν γιά τη θεμελίωση μιᾶς Δημοκρατιας, μέ μιά στρατιωτικη συνωμοσία καί μιά λαϊκή ἐξέγερση Γιά νά οργανώσουν αυτές τις δραστηριότητες, σχηματίστηκε μιά Επαναστατική 'Επιτροπή πού εἶχε τό αρχηγεία της στήν Μαδριτη Τά μέλη της ἦταν: 'Αλκαλά Ζαμόρα, Μιγκουέλ Μάουρα, 'Ινταλέθιο Πριέτο, Μανουέλ 'ΑΖάνια, Μαρθελινο Νταμίγκο, 'Αλθάρο ντέ 'ΑλμπορνόΖ καί Φερνάντο ντέ λάς Ρίος

16 Φερμίν Γκαλάν ΡοντριγκουεΖ (4 Οκτώβρη 1899—14 Δεκέμβρη 1930) ¨Ηταν συγγραφέας ἑνός βιβλίου γιά τόν 'Αναρχισμό τοῦ Ν α υ έ θ α Κ ρ ε α θ ι ό ν, που γράφτηκε τήν εποχη που ἦταν φυλακισμένος στό Μάνχαυϊκ (Βαρκελώνη) 'Εκδόσεις Θερβάντες, 1930 Μιά δεύτερη ἔκδοση ἔγινε άπό τίς Εκδόσεις Νουέβα ¨Ερα τά 1937 'Ο Χοσέ 'Αρντέριους ἔγραψε μιά βιογραφία του. Η Ζ ω ή τ ο ῦ Φ ε ρ μ ί ν Γ κ α λ ά ν, πού ἐκδοθηκε στήν Βορκελωνη τά 1931 ¨Ενα μερος τῆς άλληλογραφίας του άναφέρεται σ ἕνα ἄρθρο, «LO QUE SE INGNORABA DE FERMIN GALAN», πού γράφτηκε από τον Αντωνιο Λεάλ καί τον Χουάν Αντονιο Ροντριγκες, Βορκελωνη 1931

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ὁ Ἀγωνιστής (1931 - 1936)

1. 14 'Απρίλη, 1931

Στὰ 1931 ἦταν φανερὸ ὅτι ἡ χώρα προχωροῦσε στὴν ἀνατροπὴ τοῦ μοναρχικοῦ πολιτεύματος. Μετὰ τὴν ἀποτυχημένη ἐξέγερση τῆς Γιάκα (ποὺ τὴν ἀκολούθησε ἡ ἐκτέλεση τῶν λοχαγῶν Φερμὶν Γκαλὰν καὶ Γκαρθία Χερνάντεζ) καὶ τὴ γενικὴ ἀπεργία ποὺ ξέσπασε δυὸ μέρες ἀργότερα, ἡ προσωρινὴ κυβέρνηση ἔγινε στὴν πραγματικότητα μιὰ δεύτερη δύναμη, ἀναγνωρισμένη ἀπὸ τὸν Βασιλιὰ καὶ τὴν 'Εκκλησία.

'Ο Σάντσεζ Γκουὲρα, ὁ Γκρεγκόριο Μαρανὸν Καὶ ὁ Κόντε ντὲ Ρομανόνες, καλώντας τὸν Νικέτο 'Αλκαλὰ Ζαμόρα ν' ἀναλάβει τὴν πρωθυπουργία στὸ ὄνομα τοῦ βασιλιᾶ, προετοίμαζαν τὸν δρόμο γιὰ τὴ Δημοκρατία. 'Ενῶ ἡ 'Εκκλησία ἐπιδίωκε νὰ βεβαιωθεῖ γιὰ τὴ στάση τῆς νέας κυβέρνησης ἀπέναντι στὴ θρησκεία, ἔστειλε τὸν ἴδιο τὸν ἀντιπρόσωπο τοῦ Πάπα, τὸν Μονσινιὸρ Τεντεσκίνι, γιὰ νὰ ἐπισκεφτεῖ τὸν μελλοντικὸ Πρόεδρο τῆς προσωρινῆς κυβέρνησης, ποὺ ἦταν στὴ φυλακή. Οἱ διαβεβαιώσεις ποὺ ἔδωσαν ὁ 'Αλκαλὰ Ζαμόρα καὶ ὁ Μιγκουὲλ Μάουρα στοὺς ἀγγελιαφόρους τοῦ βασιλιᾶ καὶ τοῦ κλήρου, διευκόλυναν τὴν μεταβίβαση τῆς ἐξουσίας καὶ ὁ Βασιλιάς, ἀποδεχόμενος τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἐθνικοῦ δημοψηφίσματος, παραιτήθηκε καὶ ἐγκατέλειψε τὴ χώρα.

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν στὶς 12 'Απρίλη ἦταν ἐκπληκτικά. Μέσα σὲ εἰκοσιτέσσερεις ὧρες ἄλλαξε ἡ πορεία τῆς ἱστορίας. 'Αλλὰ ἡ συνθήκη τῆς "Ενωσης τοῦ Σὰν Σεμπάστιαν ἔγινε ἀποδεκτή, ἂν καὶ ἦταν μόνο ἕνα πολιτικὸ καταπραϋντικὸ καὶ ὄχι μιὰ πραγματικὴ γιατρειὰ γιὰ τὶς πληγὲς τῆς χώρας. 'Ανακηρύχτηκε ἡ Δημοκρατία καὶ χαιρετίστηκε μὲ ἐνθουσιώδεις ἐκδηλώσεις στοὺς δρόμους. 'Η ἀλλαγὴ ἔγινε χωρὶς νὰ προβληθεῖ ἀντίσταση κι ἔτσι ὁ κόσμος νόμισε ὅτι θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ ἐπιβάλλει μιὰ νέα ἱστορικὴ τάξη, χωρὶς νὰ χρειαστεῖ νὰ καταφύγει στὴ βία, μιὰ στάση ποὺ ἔμπασε ἕνα σπόρο διχόνοιας μέσα στὴν ἐπαναστατικὴ παράδοση τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Μὲ τὴν ἀνακήρυξη τῆς νέας Δημοκρατίας, ἄρχισε ἕνα νέο κεφάλαιο τῆς ζωῆς τοῦ Ντουρρούτι, ἕνα σπουδαῖο καὶ ἀποφασιστικὸ κεφάλαιο. 'Η ἐπαναστατική του δραστηριότητα, ποὺ μέχρι τότε εἶχε περιοριστεῖ στὰ σαμποτάζ, ἄρχισε ἀπὸ τότε νὰ ἐπεκτείνεται στὶς μαζικὲς ἐκδηλώσεις. Συγχρόνως ἦ-

ταν άπαραίτητο νά άντιμετωπιστοῦν τά δύσκολα προβλήματα, πού είχαν δημιουργηθεῖ ἀπό μιά προεπαναστατική κατάσταση, ή όποία σιγά - σιγά άπόκτοῦσε μεγάλη ὀξύτητα, καθὼς μεγάλωνε ή μαχητικότητα τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Όταν ἔφτασε ὁ Ντουρρούτι στή Βαρκελώνη στίς 15 Άπρίλη 1931, ὁ ένθουσιασμός τῆς προηγούμενης μέρας ἦταν άκόμα ίσχυρός. Οἱ λαικές μάζες άφοσιωμένες μέ πάθος στό καινούργιο καθεστώς, ἔδειχναν μιάν έμπιστοσύνη πού ἦταν άντίθετη μέ τή συμπεριφορά τῆς ἐργατικῆς τάξης στή διάρκεια τῆς προηγούμενης χρονιᾶς, μιά χρονιά πού είχε συγκλονιστεῖ άπ' τίς άμέτρητες άπεργίες, μερικές ή γενικές καί άπό τήν ἄκαρπη ἐξέγερση τῆς Γιάκα.

Στήν πραγματικότητα, ή Δημοκρατία, σάν λύση στά πολιτικά προβλήματα τῆς 'Ισπανίας, είχε γεννηθεῖ μέσα σ' ἕνα άδιέξοδο. Τό 'Ισπανικό πρόβλημα δέν ἦταν βασιλικό, ἦταν κοινωνικό, καί άπαιτοῦσε μιά ριζοσπαστική λύση. Ώστόσο, διαλέχτηκε ἕνας δρόμος πού στηρίχτηκε σέ μιά εὔθραυστη πολιτική συνθήκη, σέ μιά ἕνωση άνάμεσα σέ έτερογενεῖς καί άνταγωνιστικές δυνάμεις πού δέν άντιπροσώπευε τήν έργατική τάξη καί δέν έμπνεόταν άπό ἕνα σχέδιο γιά μιά ίστορική μεταρρύθμιση. Ή λύση δέν θά βρίσκονταν μέ τό νά δώσουν στή χώρα νομικές καί συνταγματικές βάσεις. Κάτω άπ' αὐτές τίς συνθῆκες ἦταν άναπόφευκτο ὅτι μόλις κατασίγαζε ὁ ένθουσιασμός τοῦ κόσμου, ή Δημοκρατία θά βρισκόταν άντιμέτωπη μέ τά ἴδια κοινωνικά προβλήματα, πού είχε ν' άντιμετωπίσει καί τό προηγούμενο καθεστώς.

Ή άγροτική τάξη, πού άποτελοῦνταν άπό έκατομμύρια έργατῶν καί άγροτῶν τῆς μέσης καί τῆς κατώτερης τάξης, ή όποία ἦταν οίκονομικά καθὼς έπίσης καί πολιτικά ὑποδουλωμένη, άποτελοῦσε τό θεμέλιο τοῦ ἔθνους. Όμως, παρόλο πού οἱ φεουδαρχικές δομές συνθέτανε τό βασικό πλοῦτο τῆς 'Ισπανίας, μολοντοῦτο έμπόδιζαν τήν οίκονομική καί βιομηχανική άνάπτυξη τῆς χώρας. Χρειαζόταν μιά ἄμεση μεταρρύθμιση ἔτσι άπελπιστική πού ἦταν ή κατάσταση. Οἱ άγρότες πού δέν είχαν γῆ στήν οὐσία πέθαιναν άπό τήν πείνα, δουλεύοντας 4 μῆνες τό χρόνο, παίρνοντας μεροκάματα πού ἄρχιζαν άπό μιάμιση καί ἔφθαναν τίς τρεῖς πεσέτες κι αὐτό γιά δουλειά 12 μέχρι 14 ὧρες τή μέρα (άπό «τό χάραμα μέχρι τό ήλιοβασίλεμα»). Όσο γιά τούς ἄλλους, τούς ίδιοκτῆτες τῶν ἄγονων μικρῶν κομ-

ματιῶν γῆς, κι αὐτοὶ ἐπίσης ζοῦσαν μέσα στὴ μιζέρια.

Οἱ 'Ισπανοὶ ἀριστοκράτες, ποὺ εἶχαν στὴν κατοχή τους περισσότερο ἀπὸ τὸ 53% τῆς εὔφορης γῆς, εἶχαν τεράστιες περιουσίες. 'Ανάμεσά τους ὑπῆρχαν δέκα ἰδιοκτῆτες ἀγροκτημάτων, τῶν ὁποίων ἡ ἔκταση κυμαίνονταν ἀπὸ 37.000 ἐκτάρια (ὅπως ἐκεῖνα τοῦ Κόντε ντὲ Ρομανόνες) μέχρι 195.000 ἐκτάρια (ὅπως ἐκεῖνα τοῦ Δούκα ντὲ Μεντιναθέλι). 'Η κοινωνικὴ κυριαρχία τῶν μεγάλων ἰδιοκτητῶν ἦταν τέτοια ὥστε, σὰν τὸ δίχτυ τῆς ἀράχνης, περικύκλωνε ὁλόκληρη τὴν ἀγροτικὴ ζωή. "Ηταν οἱ μοναδικοὶ ρυθμιστὲς αὐτῆς τῆς ζωῆς. Οἱ κοινωνικὲς σχέσεις ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς καὶ στὶς στερημένες ἀγροτικὲς μάζες ἀπεικόνιζαν πολὺ καθαρὰ τὴν πιὸ σχηματικὴ καὶ πιὸ σκανδαλώδη διαλεκτικὴ ἀνάμεσα στὸν ἀφέντη καὶ στὸν δοῦλο. Αὐτὴ ἡ ἄρχουσα τάξη, ποὺ βρῆκε ἕνα ἰδανικὸ στήριγμα στὴ μοναρχία, ἀπολάμβανε τὴν οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ ἐξουσία. 'Η πρόοδος καὶ ἡ ὀπισθοδρομικότητα τῆς χώρας στηρίζονταν σ' αὐτήν. Στὴν πραγματικότητα, ἡ ἐθνικὴ πολιτικὴ δὲν ἐξυπηρετοῦσε κανένα ἄλλο συμφέρον, παρὰ μόνον ἐκεῖνο τῆς ἀριστοκρατικῆς ἐπαρχιακῆς τάξης. "Ολες οἱ προσπάθειες γιὰ ἀλλαγή, βρίσκονταν αὐτόματα ἀντιμέτωπες μ' αὐτὴ τὴν οἰκονομικοπολιτικὴ ὁμάδα. Γιὰ νὰ πετύχει τὸ σχέδιο γιὰ τὴν ἐθνικοποίηση τῆς γῆς, ἔπρεπε πρῶτα νὰ συντριβεῖ ὁ φεουδαρχισμός. Κάθε ἄλλη λύση σ' αὐτὸ τὸ πρόβλημα ἔφτανε σὲ ἀδιέξοδο καὶ δὲν βοηθοῦσε τὴν χώρα. Αὐτὴ ἡ οἰκονομικὴ στασιμότητα δημιούργησε μιὰ ἐκρηκτικὴ κοινωνικὴ κατάσταση, ποὺ γεννήθηκε ἀπὸ τὶς δυσχέρειες τῶν ἰδιοκτητῶν μικρῶν ἀγροτεμάχιων, ποὺ συχνὰ ἦταν μικρότερα ἀπὸ 25 ἐκτάρια, καὶ τῶν ἀγροτῶν ποὺ δὲν εἶχαν καθόλου γῆ. Οἱ τελευταῖοι, ποὺ ἦταν περίπου τρία ἑκατομμύρια, δούλευαν στὴν καλύτερη περίπτωση 180 μέρες τὸ χρόνο καὶ λιγότερο σὲ περιόδους κρίσης, ποὺ ἦταν πολὺ συχνὲς στὴ γεωργία. Σὲ τέτοιες περιπτώσεις, στὶς πλατεῖες τῶν χωριῶν, ἰδιαίτερα στὴν 'Ανδαλουσία, ἔβλεπε κανεὶς πλήθη ἀνθρώπων νὰ ψάχνουν γιὰ δουλειά.

'Η κατάσταση τῶν ἐργατῶν ἦταν λιγότερο δραματική. 'Αλλὰ ὁ 'Ισπανικὸς καπιταλισμός, ποὺ γεννήθηκε ἀργὰ καὶ ἀναπτύσσονταν πολὺ σιγά, συνέχιζε νὰ σημαδεύεται ἀπὸ τὴν συμμαχία του μὲ τὶς πιὸ ἀντιδραστικὲς δυνάμεις, τοὺς ἰδιοκτῆτες τῶν λατιφούντιων, τὸν κλῆρο καὶ τὸ στρατό. Αὐτὸ μεγάλωσε τὸν ἀνταγωνισμὸ ἀνάμεσα στὶς κοινωνικὲς

τάξεις καὶ τὸ παραμικρὸ γεγονὸς ἦταν ἀρκετὸ γιὰ νὰ γεννήσει τὴ βία μέσα στὸν ἐργαζόμενο κόσμο.

Ἡ ἄνιση βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη δημιούργησε τὸ ἴδιο εἶδος συγκέντρωσης τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, ἰδιαίτερα στὶς βόρειες περιοχὲς τῆς Ἰσπανίας (τὴ Βισκάγια καὶ τὶς Ἀστουρίες) καὶ στὴν Καταλωνία, τὴν περιοχὴ ποὺ ὅλο καὶ περισσότερο γινόταν τὸ κέντρο ἐκτεταμένων κοινωνικῶν ἀγώνων. Στὰ 1930, τὸ Ἰσπανικὸ προλεταριάτο ἀριθμοῦσε δύο ἑκατομμύρια ἐργάτες, ποὺ ἦταν κατανεμημένοι ἀκόλουθα: 35.000 στὴν μεταλλουργία, 222.000 στὴν ὑφαντουργία, 119.000 στὴ βιομηχανία τῶν ρούχων, 24.300 στὴ μεταλλοβιομηχανία, 373.351 στὴν οἰκοδομικὴ βιομηχανία, 378.000 σὲ ἄλλες δουλειὲς καὶ τελευταία, ἡ βιομηχανία καὶ τὰ μεταφορικὰ μέσα ἀπασχολοῦσαν μισὸ ἑκατομμύριο ἐργάτες.

Ἀναμενόταν ὅτι ἡ Δημοκρατία θὰ ὀρθολογικοποιοῦσε τὴν ἐκμετάλλευση καὶ θὰ τὴν ἔκανε ἀνταγωνιστική, ὅτι θὰ ἀξιοποιοῦσε τὴν κυκλοφορία τῶν προϊόντων μέσα στὴ χώρα ἀλλὰ καὶ τὶς ἐξαγωγές. Ἡ κοινωνικὴ ἀνακωχὴ ποὺ εἶχαν ζητήσει ἀπὸ τὴ χώρα οἱ Ρεπουμπλικάνοι καὶ οἱ Σοσιαλιστὲς ἐξαρτιόταν ἀπ' τὶς λύσεις ποὺ θὰ υἱοθετοῦνταν. Ἡ ἐργατικὴ καὶ ἀγροτικὴ τάξη ζητοῦσαν πρακτικὲς καὶ ἄμεσες λύσεις ἀπὸ τὴν Δημοκρατία. Σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν ἀργὴ ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας, ἡ κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ μόρφωση τοῦ Ἰσπανικοῦ προλεταριάτου ὑπῆρξε τόσο γρήγορη, ὥστε στὰ 1930 αὐτὴ ἡ ἐργατικὴ τάξη, ἐξαιτίας τῆς ταξικῆς της συνείδησης καὶ τῆς ὀργάνωσής της, ἐμφανιζόταν σὰ μιὰ ἀπ' τὶς πιὸ προχωρημένες σ' ὁλόκληρη τὴν Εὐρώπη.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ἡ ἀριστοκρατία εἶχε τὴν ὑποστήριξη δύο ὀπισθοδρομικῶν δυνάμεων, τοῦ Στρατοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ οἱ τρεῖς μαζὶ ἀποτελοῦσαν τὸ κυριότερο στήριγμα τῆς Μοναρχίας. Σ' ἀντάλλαγμα, ἡ Μοναρχία εἶχε ἐξασφαλίσει στὴν ἐκκλησία πολλὰ προνόμια. Τὸ βασιλικὸ σύνταγμα διακήρυσσε ὅτι τὸ Κράτος εἶναι Καθολικό. Ὁ κλῆρος καὶ τὰ διάφορα τάγματα μοναχῶν ἦταν ἀπαλλαγμένα ἀπὸ κάθε ἔλεγχο. Μονοπωλοῦσαν τὴ μόρφωση, τὴν ἐνημέρωση καὶ ἀσκοῦσαν μιὰ ἀποπνικτικὴ ἰδεολογικὴ ἐξουσία, ποὺ ἦταν συνδυασμένη μὲ τὴν οἰκονομικὴ διαχείριση μεγάλων περιουσιῶν. Ὁ Στρατὸς καὶ ὁ Κλῆρος ἦταν ἕνα. Ὁ Στρατός, ποὺ εἶχε τὴν τάση νὰ ἐπεμβαίνει περισσότερο στὶς πολιτικὲς παρὰ στὶς δικές του ὑποθέσεις, ἐμφανιζόταν σὰν πολιτικὴ ὁμάδα, ἡ ὁποία ὄχι μόνο ἀπορροφοῦσε τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδή-

ματος, ἀλλὰ ἀκόμη ἐπέβαλε τὴ θέλησή του μὲ τὴν ἀπειλὴ τοῦ «προνουντσιαμέντο» (πραξικόπημα).

Ἡ Δημοκρατία, ποὺ βρισκόταν πάντα στὸ ἔλεος τῶν δύο αὐτῶν δυνάμεων, ἔπρεπε νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπ' αὐτές. Ἤδη ἀπὸ τὸν προηγούμενο αἰώνα οἱ νεαροὶ διανοούμενοι, ποὺ διψοῦσαν γιὰ νέες ἀξίες, εἶχαν ἐξεγερθεῖ ἐνάντια στὸ μονοπώλιο ποὺ ἀσκοῦσε ἡ Ἐκκλησία στὸ πεδίο τῆς ἐκπαίδευσης. Μετὰ τὸ 1914, εἶχαν ἐμφανιστεῖ μεταξὺ τῶν διανοούμενων ἄνθρωποι ποὺ εἶχαν σοσιαλιστικὲς ἰδέες, οἱ ὁποῖες ἂν καὶ ἄτολμες ἦταν ὡστόσο προοδευτικές. Ξεχώριζαν οἱ Ὀρτέγκα ι Γκασέτ, Ἀμέρικο Κάστρο, Φερνάντο ντὲ λὸς Ρίος, Μάνουαλ Ἀζάνια καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Δραστήριοι μέσα στὸ Σύνδεσμο τῆς Ἰσπανικῆς Πολιτικῆς Μόρφωσης, προσπάθησαν νὰ βοηθήσουν στὸν σχηματισμὸ μιᾶς μειονότητας, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ἀναλάβει τὴν πολιτικὴ μόρφωση τῶν μαζῶν. Ὡστόσο αὐτοὶ οἱ διανοούμενοι, ποὺ θὰ γίνονταν, μετὰ τὸ 1931, οἱ πολιτικοὶ ἀρχηγοὶ τῆς χώρας, ἐπανέλαβαν τὸ ἴδιο λάθος ποὺ ἔκανε καὶ ἡ «γενιὰ τοῦ 98»· ἀπότυχαν νὰ προσαρμόσουν τὶς προτάσεις τους στὴν κοινωνικὴ ἐξέλιξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ποὺ ἦταν πολὺ πιὸ προχωρημένο θεωρητικὰ ἀπὸ τὴν φιλοσοφία καὶ τὴν ἐπιστήμη τῆς ἀστικῆς τάξης.

Ξέρουμε ὅτι ἡ ἐργατικὴ τάξη, ποὺ ἔμελλε νὰ παίξει τὸν σπουδαιότερο ρόλο σ' αὐτὴ τὴν περίοδο, ἦταν χωρισμένη σὲ δυὸ παρατάξεις, ἡ μιὰ ποὺ εἶχε Σοσιαλδημοκρατικὴ τάση περιλάβαινε τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα καὶ τὴ Γενικὴ Ἕνωση Ἐργατῶν (UGT) καὶ ἡ ἄλλη, ποὺ εἶχε μιὰ Ἀναρχικὴ τοποθέτηση περιλάβαινε τὴν Ἰβηρικὴ Ἀναρχικὴ Ὁμοσπονδία (FAI) καὶ τὴν Ἐθνικὴ Συνομοσπονδία Ἐργασίας (CNT).

Τὸ 1931, ἡ πρώτη παράταξη ἦταν χωρισμένη σὲ δυὸ φράξιες: ὁ Χουλιὰν Μπεστέιρο, ὁ Ἀντρὲς Σαμπορὴτ καὶ ὁ Τριφὸν Γκομὲζ ἀποτελοῦσαν τὴν ἀντιπολίτευση καὶ ἦταν ἀντίθετοι μὲ τὴν συνεργασία μὲ τὴν προσωρινὴ κυβέρνηση, ποὺ εἶχε ἀστικὸ χαρακτήρα καὶ ἀρχηγός της ἦταν ὁ Ἀλκαλὰ Ζαμόρα. Ἡ ἄλλη φράξια, ποὺ ἀποτελοῦσε καὶ τὴν πλειοψηφία, εἶχε ἀρχηγὸ τὸν Λάργκο Καμπαλλέρο. Ὁ Ἰνταλέθιο Πριέτο καὶ ὁ Φερνάντο ντὲ λὸς Ρίος εὐνοοῦσαν τὴν συμμετοχὴ καὶ πῆραν μέρος στὴν προσωρινὴ κυβέρνηση.

Ἡ Ἐθνικὴ Συνομοσπονδία Ἐργασίας (CNT) ἦταν κι αὐτὴ χωρισμένη σὲ δυὸ τάσεις, ἀλλὰ ἡ δυσάρεστη θέση της ἦταν χειρότερη ἀπ' αὐτὴν τοῦ

Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος. Τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα καὶ ἡ UGT δὲν εἶχαν ζήσει στὴν παρανομία ἢ ὑποστεῖ τὴν καταπίεση ποὺ ἀντιμετώπισε ἡ CNT στὴ διάρκεια τῆς ἑπτάχρονης δικτατορίας τοῦ Πρίμο ντὲ Ριβέρα.

Μόνο ἕνα Ἐθνικὸ Συνέδριο θὰ μποροῦσε νὰ ξεπεράσει τὴν κρίση ποὺ περνοῦσε ἡ CNT. Αὐτὸ τὴν ἐμπόδισε νὰ παίξει τὸν ρόλο ποὺ ἔπρεπε νὰ εἶχε παίξει σὰν ἡ πιὸ σημαντικὴ παράταξη τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ὡστόσο ἡ CNT σ' ἕνα μανιφέστο, καθόρισε τὴ θέση της ἀπέναντι στὴν Δημοκρατία: «Δὲν εἴμαστε ἐνθουσιασμένοι μὲ μιὰ ἀστικὴ Δημοκρατία, ἀλλὰ δὲν θὰ ἀνεχτοῦμε μιὰ νέα δικτατορία. Ἂν ἡ Δημοκρατία ἔχει σκοπὸ νὰ ἰσχυροποιηθεῖ, πρέπει νὰ ὑπολογίζει στὴν ὀργάνωση τῆς Συνομοσπονδίας. Ἂν ὄχι, τότε δὲν θὰ μπορέσει νὰ ἐπιζήσει»[1].

Ὑπῆρχαν κι ἄλλες ὁμάδες μὲ μικρότερη σπουδαιότητα, ποὺ συνεργάζονταν μὲ τὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνῆ, καὶ ἦταν ἐμπνευσμένες ἀπὸ τοὺς Μπολσεβίκους. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς ἦταν τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα, ποὺ ἱδρύθηκε τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1921. Ἀπὸ τότε εἶχε κάνει μιὰ μικρὴ πρόοδο, ὄντας θύμα μιᾶς σοβαρῆς κρίσης, ποὺ ἀντανακλοῦσε τὴν κρίση ποὺ περνοῦσε ἡ Ρωσία κάτω ἀπὸ τὸ Σταλινισμό. Στὰ 1931 εἶχε μόλις χίλια μέλη, ποὺ ἦταν σκορπισμένα σ' ὁλόκληρη τὴν Ἰσπανία. Ἡ τοποθέτησή της ἀπέναντι στὴ Δημοκρατικὴ Κυβέρνηση ἦταν ξεκάθαρη: «Δὲν θὰ ὑποστηρίξουμε οὔτε θὰ ὑπερασπίσουμε τὴ Δημοκρατικὴ Κυβέρνηση σὲ καμιὰ περίπτωση»[2].

Μιὰ ἄλλη ὁμάδα, ποὺ στὴν ἀρχὴ ἦταν ἐμπνευσμένη ἀπὸ τοὺς Μπολσεβίκους, εἶχε γιὰ ἀρχηγό της τὸν Χοακὶν Μαουρὶν καὶ τὸ κέντρο δραστηριότητάς της ἦταν στὴ Λερίντα (στὴν Καταλωνία). Αὐτὴ ἦταν ὁ Ἐργατοαγροτικὸς Συνασπισμὸς ποὺ ἀργότερα ἀποτέλεσε τὸ POUM.

Τελικά, σχετικὰ μὲ τὶς πολιτικὲς δυνάμεις ποὺ ἦταν μέσα στὴν προσωρινὴ κυβέρνηση, πρέπει κανεὶς νὰ ξαναγυρίσει στὴ Συνθήκη τοῦ Σὰν Σεμπάστιαν (Ἀπρίλης 1930), ἕνα ἀληθινὸ πολιτικὸ μωσαϊκό, στὴν ὁποία αὐτοὶ ποὺ τὴν ὑπόγραψαν δὲν εἶχαν ἄλλο σκοπὸ παρὰ νὰ κρατήσουν τὶς μάζες μακριὰ ἀπὸ τὸ πολιτικὸ παιχνίδι. Γι' αὐτούς, στὴν πραγματικότητα, αὐτὸ ποὺ μετροῦσε ἦταν νὰ περνᾶνε ἀπὸ τὴ μιὰ κατάσταση στὴν ἄλλη χωρὶς νὰ διαταράσσουν τὴν δημόσια τάξη ἢ νὰ ἀλλάξουν τὴν κοινωνικὴ δομή. Τὸ σχέδιό τους ἦταν πετυχημένο, ἐξαιτίας τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ λαοῦ γιὰ τὴν ἰδέα μιᾶς Δημοκρατίας μὲ ὁμοσπονδιακὰ χαρακτηριστι-

κά. Καὶ πράγματι οἱ δημοτικὲς ἐκλογὲς στὶς 12 Ἀπρίλη τοῦ 1931 εἶχαν μεγάλη ἀνταπόκριση.

Ἀλλὰ ἀπὸ τὸν Αὔγουστο τοῦ 1930 μέχρι τὶς ἐκλογὲς τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1931, ἡ Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπή, ποὺ ἔμελλε νὰ γίνει ἡ προσωρινὴ Κυβέρνηση, πέτυχε μόνο σ' ἕνα πράγμα: σ τ ὴ ν ἕ ν ω σ η. Ἀλλὰ ἦταν μιὰ ἑτερογενὴς ἕνωση χωρὶς ἕνα πολιτικὸ πρόγραμμα, στὴν ὁποία οἱ Σοσιαλιστὲς χρειάζονταν τοὺς Ρεπουμπλικάνους, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴ σειρά τους, στηρίζονταν στὸ Σύνταγμα[3]. Καὶ οἱ δύο ἤθελαν μιὰ σχετικὴ ἠρεμία γιὰ νὰ ἐκμεταλλευτοῦν τὴν ἐκλογικὴ νίκη καὶ νὰ οἰκοδομήσουν τὰ πολιτικα τους κόμματα, ποὺ ἦταν μέχρι τότε ἀνύπαρκτα. Ἀκόμα, ἡ Συνθήκη τοῦ Σὰν Σεμπάστιαν εἶχε μόνο ἕνα στόχο· νὰ προστατέψει τὴν δημόσια ταξη καὶ νὰ ἐγγυηθεῖ στὴ μοναρχία καὶ στὶς τάξεις ποὺ τὴν ὑποστήριζαν, ὅτι δὲν θὰ γινόταν καμιὰ ἐπανασταση. Ἡ ἀλλαγὴ τοῦ καθεστῶτος ἦταν ἔργο ψυχρῶν γραφειοκρατῶν πολιτικῶν, ποὺ δὲν εἶχαν καμιὰ λαικὴ βάση καὶ καμιὰ ἱστορικὴ σπουδαιότητα παρὰ μόνο τὴν ἱκανότητά τους νὰ ἐπιβραδύνουν τὴν πτώση[4] τῆς μοναρχίας.

Τὰ θεμέλια γιὰ τὸ Ριζοσπαστικὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα τοῦ Μαρθελίνο Ντομίγκο καὶ γιὰ τὸ φιλελεύθερο Δημοκρατικὸ Κόμμα (ποὺ ἀντιπροσώπευε τὴν ἀντίδραση) τοῦ Ἀλκαλὰ Ζαμόρα καὶ τοῦ Μιγκουὲλ Μάουρα, εἶχαν ἐπίσης μπεῖ στὸ Σὰν Σεμπάστιαν. Ὑπῆρχαν ἀκόμα οἱ Ριζοσπαστικοὶ τοῦ Λερού καὶ ἡ Δημοκρατικὴ Δράση τῶν Ἀζάνια καὶ Μαρτίνεζ Μπάριο, ἡ Ὀργκανιζασιὸν Ρετζιονὰλ Καλέγκα Ἀουτονόμα καὶ ἡ Ἐσκουέρα Καταλάνα. Ὅλες αὐτὲς οἱ διαφορετικὲς ὁμάδες καὶ κόμματα σχημάτισαν μαζὶ μὲ τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα τὴν Προσωρινὴ Κυβέρνηση, στὶς 14 Ἀπρίλη 1931.

Οἱ ἐξόριστοι καὶ οἱ φυλακισμένοι, ποὺ ἀπελευθερώθηκαν ἀπὸ τὴν αἰφνιδιαστικὴ κατάληψη τῶν φυλακῶν ἀπὸ τὸν λαό, ποὺ δὲν ἐμπιστεύονταν τὴ Δημοκρατία, βρέθηκαν ἀντιμέτωποι μὲ μιὰ ἀντιφατικὴ κατάσταση: ἀπὸ τὴ μιά, ἕνα Δημοκρατικὸ ρεῦμα, ποὺ εἶχε γεννηθεῖ ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὶς ἐκλογὲς καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ θέσεις τῆς CNT ποὺ συγκρούονταν μὲ τὴν γενικὴ εὐφορία. Ἀπὸ τὶς 15 Ἀπρίλη τοῦ 1931, ἡ Σ ο λ ι ν τ α ρ ι ν τ ὰ τ Ὀ μ π ρ έ ρ α εἶχε ἀπαιτήσει νὰ ἀπελευθερωθοῦν οἱ φυλακισμένοι καὶ εἶχε ζητήσει ἀπὸ τὴν Προσωρινὴ Κυβέρνηση ν' ἀσχοληθεῖ ἀμέσως μὲ τὸ ἀγροτικὸ πρόβλημα: «Δὲν ξέρουμε τὶς προθέσεις τῆς Προσωρινῆς Κυβέρνησης σχετικὰ μ' αὐτὸ τὸ ὀδυ-

νηρὸ πρόβλημα, ἀλλὰ εἴμαστε σίγουροι ὅτι ἂν ἡ Δημοκρατία σχεδιάζει νὰ χρησιμοποιήσει τὶς μεθόδους τῆς μοναρχίας, τὸ πρόβλημα θὰ μείνει ἄλυτο καὶ αὐτὸ δὲν θὰ τὸ ἀνεχθοῦν οἱ ἀγρότες σύντροφοί μας»[5]. Σιγὰ - σιγὰ οἱ ἀδιάκοπες ἐκκλήσεις τῆς Σολινταρίνταντ 'Ομπρέρα ξεσήκωσαν τὴν κοινὴ γνώμη, ποὺ βρισκόταν σὲ κατάσταση σύγχυσης, ἐνῶ στὴ Βαρκελώνη πολλοὶ ἐργάτες στὰ τοπικὰ συνδικάτα προβλέπανε τὴν ἀπάτη τῆς νέας κυβέρνησης.

Ἡ CNT καὶ οἱ σπουδαιότεροι ἀγωνιστές της συγκέντρωσαν τὴν προσοχή τους στοὺς Σοσιαλιστὲς ποὺ εἶχαν μπεῖ στὴ κυβέρνηση καὶ ποὺ ἡ ὑπουργικὴ πολιτική τους δὲν ἦταν πιὰ προσανατολισμένη στὴν πολεμικὴ ἐναντίον τῶν ἀναρχοσυνδικαλιστικῶν δυνάμεων, ἀλλὰ στὸ νὰ βροῦν μιὰ λύση στὰ ἐσωτερικὰ προβλήματα τῆς χώρας. Στὴ Βαρκελώνη, οἱ συγκεντρώσεις τῶν ἀγωνιστῶν ἀκολουθοῦσαν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη, ὀργανώνονταν ἐπιτροπὲς καὶ στέλνονταν ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῆς Καταλωνίας γιὰ νὰ ὀργανώσουν ξανὰ τὰ συνδικάτα. 'Αλλὰ καὶ στὴν ὑπόλοιπη 'Ισπανία βιάζονταν νὰ προσδώσουν μεγαλύτερη συνοχὴ στὴ δύναμη τῆς ἕνωσης καὶ νὰ καθορίσουν ξεκάθαρα τὶς πολιτικὲς θέσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Τὴν Κυριακή, στὶς 18 'Απρίλη, ἡ περιφερειακὴ ἐπιτροπὴ τῆς CNT συγκέντρωσε τοὺς γνωστότερους ἀγωνιστὲς γιὰ νὰ όργανώσει τὴν προπαγάνδα στὴ Βαρκελώνη καὶ στὶς ἐπαρχίες. Ταυτόχρονα ἀνακοινώνονταν πολλὲς συγκεντρώσεις ποὺ θὰ γίνονταν τὴν ἑπόμενη μέρα. Τὰ θέματα ἦταν πάντοτε τὰ ἴδια: ἡ ἀπελευθέρωση τῶν φυλακισμένων (ποὺ περίμεναν μιὰ ἀμνηστία ποὺ ἀναβάλονταν ἀτέλειωτα)· οἱ ἀνάγκες τῆς ἐργατικῆς καὶ ἀγροτικῆς τάξης· ἡ διάλυση τῆς Γκουάρντια Θιβὶλ καὶ ἡ κάθαρση τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς Δημόσιας Διοίκησης· τὸ πρόβλημα τῆς μόρφωσης καὶ ὁ χωρισμὸς τῆς 'Εκκλησίας ἀπὸ τὸ Κράτος — αὐτὰ ἦταν τὰ πιὸ σπουδαῖα θέματα. Στὶς 19 'Απρίλη, ἀπὸ τὶς ἐννιὰ τὸ πρωὶ ὅλοι οἱ τόποι συγκεντρώσεων ἦταν γεμᾶτοι. Ὁ λαὸς ἀπὸ τὶς ἐργατικὲς συνοικίες τοῦ Σὰν συγκεντρώθηκε στὸ «Τεάτρο ντὲ Προγεζιόνες», οἱ ἐργάτες ἀπὸ τὴν Γκράτσια πῆγαν στὸ Ρωμαϊκὸ Θέατρο καὶ οἱ ἐργάτες τῆς ὑφαντουργίας πῆγαν στὸν Κινηματογράφο «Μεριντίνα», στὴ συνοικία Κλὸτ καὶ στὸ Θέατρο «Τριούμφο» τοῦ Πουέμπλο Νουέβο.

Ἡ διαπεραστικὴ φωνὴ τοῦ Ντουρρούτι ἀκούστηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὴ Βαρκελώνη. «"Αν εἴμασταν

Δημοκράτες, θὰ ὑποστηρίζαμε ὅτι ἡ προσωρινὴ κυβέρνηση εἶναι ἀνίκανη νὰ μεταβάλλει σὲ ἐπιτυχία τὴ νίκη ποὺ τῆς ἔδωσε ὁ λαός. Ἀλλὰ εἴμαστε γνήσιοι ἐργάτες καὶ ἀντιπροσωπεύοντάς τους λέμε ὅτι, ἀκολουθώντας αὐτὸ τὸ μονοπάτι, δὲν θὰ ξαφνιαστοῦμε ἂν ἡ χώρα βρεθεῖ αὔριο στὰ πρόθυρα ἑνὸς ἐμφύλιου πόλεμου. Δὲν ἐνδιαφερόμαστε καθόλου γιὰ τὴ Δημοκρατία, ἀλλὰ τὴ δεχόμαστε σὰν μιὰ ἀφετηρία γιὰ νὰ προχωρήσουμε στὸν κοινωνικὸ ἐκδημοκρατισμό. Ἀλλὰ μόνο μὲ τὴν προϋπόθεση ὅτι αὐτὴ ἡ Δημοκρατία ἐγγυᾶται πὼς ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη δὲν εἶναι λέξεις χωρὶς νόημα. Ἂν ἡ Δημοκρατία ἀποτύχει νὰ πάρει στὰ σοβαρὰ τὶς ἐπιθυμίες τῆς ἐργατικῆς τάξης, τότε ἀκόμα κι αὐτὸ τὸ μικρὸ ἐνδιαφέρον ποὺ ἔχουν γι' αὐτὴν οἱ ἐργάτες θὰ μειωθεῖ στὸ ἐλάχιστο, γιατὶ αὐτὸς ὁ θεσμὸς δὲν θὰ ἀνταποκρίνεται στὶς ἐλπίδες ποὺ στήριξε πάνω της ἡ τάξη μας στὶς 14 Ἀπρίλη»[6].

Τὸ ἴδιο πράγμα ἔγινε καὶ στὶς ἄλλες συγκεντρώσεις. Παντοῦ οἱ συζητήσεις ἔδειχναν ὅτι ἂν ἡ κυβέρνηση νόμιζε ὅτι θὰ μποροῦσε νὰ ἐξασθενίσει τὴ λαϊκὴ θέληση μὲ ἀναβολές, ἦταν γελασμένη. Ἡ ἐργατικὴ τάξη, ποὺ εἶχε κουραστεῖ νὰ περιμένει, ἦταν ἕτοιμη νὰ βρεῖ ἡ ἴδια μιὰ λύση στὰ προβλήματά της. «Σὰν ἀναρχικοὶ δηλώνουμε ὅτι οἱ ἐνέργειές μας δὲν μπῆκαν καὶ οὔτε ποτὲ θὰ μποῦν στὴν ὑπηρεσία ὁποιουδήποτε πολιτικοῦ κόμματος ἢ Κράτους. Οἱ ἀναρχικοὶ καὶ οἱ συνδικαλιστὲς τῆς CNT, ἑνωμένοι μὲ ὅλους τοὺς ἐπαναστάτες καὶ ὑποστηριζόμενοι ἀπὸ τὴν λαϊκὴ πίεση τοῦ πεζοδρομίου, ἔχουν σὰν στόχο τους νὰ ἀναγκάσουν τοὺς ἀνθρώπους τῆς κυβέρνησης νὰ πραγματοποιήσουν τὴν ἀποστολή τους»[7].

Ἡ ἐπαφὴ μὲ τὸ λαὸ ὑπῆρξε πολύτιμη γιὰ τοὺς «Σολιντάριος». Ὁ Ἀσκάζο ἔδειξε ὅτι εἶναι σίγουρος γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ ἕνας καλὸς ὁμιλητής. Ὁ Γκαρθία Ὀλιβέρ, ἕνας θαυμάσιος ὁμιλητής, φαινόταν ὅτι θὰ γινόταν ἕνας ρήτορας πρώτης τάξεως. Ὅσο γιὰ τὸν Ντουρρούτι, νὰ πῶς τὸν παρουσιάζει ἕνας μάρτυρας: «Μιλοῦσε μὲ κοφτὲς προτάσεις ποὺ ἠχοῦσαν σὰ χτυπήματα. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ δημιουργοῦσε μιὰ ἐπαφὴ ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ στὸ λαό, ποὺ κρατοῦσε μέχρι τὸ τέλος τοῦ λόγου του. Ὁ ὁμιλητὴς καὶ οἱ ἀκροατὲς ἀποτελοῦσαν ἕνα σῶμα. Ἡ ἐνεργητική του φωνὴ καὶ ἡ ἐπιβλητικὴ παρουσία του βοηθοῦσαν στὸ νὰ δοθεῖ στὴν κριτική του ἕνας δυνατός, καυστικὸς καὶ καθαρὸς χαρακτήρας. Σ' αὐτὲς τὶς ἰδιότητες προστίθονταν καὶ ἡ

ἁπλότητα τῆς προσωπικότητάς του. Ἀνέβαινε στὸ βάθρο τοῦ ὁμιλητῆ ὅταν ἐπρόκειτο νὰ μιλήσει καὶ μετὰ κατέβαινε ἀμέσως γιὰ νὰ ἀναμιχτεῖ μὲ τὸν κόσμο, ὅπου ἐξακολουθοῦσε νὰ συζητάει μὲ τοὺς ἐργάτες σὰν νὰ τοὺς ἤξερε ἀπὸ παλιά»[8].

Αὐτὴ τὴ βδομάδα ἀγκιτάτσιας, ἀκολούθησε μιὰ ἄλλη, ὄχι μικρότερης σπουδαιότητας, στὴν ὁποία θὰ ὀργανώνονταν ἡ διαδήλωση γιὰ τὴν Πρωτομαγιὰ στὴ Βαρκελώνη. Ἡ CNT ἔλπιζε ὅτι θὰ εἶχε ἕνα ἰδιαίτερο νόημα. Σ' αὐτὲς τὶς δεκαπέντε μέρες συνέβηκαν τρία σημαντικὰ γεγονότα. Πρῶτ' ἀπ' ὅλα, ὁ Φρανθίθκο Μασία, χωρὶς νὰ περιμένει τὴν ἀπόφαση τῆς κεντρικῆς κυβέρνησης, εἶχε ἀνακηρύξει τὸ Κράτος τῆς Καταλωνίας. Δεύτερο, ὁ Ἀζάνια, τότε Ὑπουργὸς Πολέμου, πρότεινε νὰ γίνουν μεταρρυθμίσεις στὸ στρατὸ καὶ νὰ ἐκσυγχρονιστεῖ, ἐνῶ ἀπαίτησε ἀπὸ διοικητὲς καὶ ἀξιωματικοὺς νὰ δώσουν ἕναν ὅρκο νομιμοφροσύνης στὴ Δημοκρατία. Κάθε ἀξιωματικὸς ποὺ θὰ ἀρνιόταν νὰ δώσει αὐτὸν τὸν ὅρκο θὰ ἔφευγε ἀπὸ τὸ στράτευμα, ἀλλὰ θὰ ἔπαιρνε κανονικὰ τὸ μισθό του ἀνάλογα μὲ τὸ βαθμό του. Καὶ τρίτο, περισσότεροι ἀπὸ 10.000 ἀξιωματικοὶ καὶ ἀνώτεροι ἀξιωματοῦχοι, πασίγνωστοι ἀντι-Δημοκράτες, ἀρνήθηκαν νὰ ὑπογράψουν καὶ σχημάτισαν τὴν πολιτικὴ ὁμάδα «Ἀξιὸν Ναθιονάλ», ἕνα καταφύγιο γιὰ τὴ χειρότερη ἀντίδραση τῆς Ἰσπανίας. Εἶχε ἀρχηγὸ τὸν Ἄντζελ Χερέρα, διευθυντὴ τῆς καθημερινῆς ἐφημερίδας Ἐλ Ντεμπάτε. Κεφαλαιοῦχοι, μεγαλοκτηματίες, ἀριστοκράτες, ἀπόστρατοι ἀξιωματικοὶ βρῆκαν ἕνα νόμιμο κάλυμα γιὰ τὶς ἐνέργειές τους σ' αὐτὴν τὴν ὁμάδα. Μιὰ ἐκστρατεία ἀπὸ συκοφαντίες, φυγάδευση κεφαλαίων καὶ ἐγκατάλειψη καλλιεργημένων ἐκτάσεων, ἀποτέλεσε χαρακτηριστικὸ δεῖγμα τῶν μεθόδων τους. Ἡ «Ἀξιὸν Ναθιονὰλ», ποὺ νομιμοποιήθηκε ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸ Ἐσωτερικῶν, Μιγκουὲλ Μάουρα, ἐνθαρρύνθηκε νὰ ὀργανώσει μιὰ ἀντιδημοκρατικὴ ἐκδήλωση στὴ Μαδρίτη, μὲ τὸ σύνθημα «Ζήτω ὁ Βασιλιὰς Χριστός», ποὺ προκάλεσε συγκρούσεις μὲ τὸν ἐργατικὸ πληθυσμό. Ἡ κατάσταση δὲν ἦταν λιγότερο ἀνησυχητικὴ στὶς ἐπαρχίες ὅπου ἡ Γκουάρντια Θιβίλ, ποὺ εἶχε ἀπόλυτα μοναρχικὸ χαρακτήρα, πυροβόλησε τὸν κόσμο καὶ προκάλεσε τὰ πρῶτα θύματα.

Μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἐκρηκτικὴ ἀτμόσφαιρα, ἔγινε ἡ γιορτὴ τοῦ προλεταριάτου, ἡ Πρωτομαγιά. Στὴ Βαρκελώνη, ὅπου τὰ πάθη σιγόβραζαν, οἱ ἀναρχικὲς ὁμάδες συγκεντρώθηκαν βιαστικὰ καὶ ἔ-

παιρναν μέτρα γιὰ νὰ προστατέψουν τὶς διαδηλώσεις τους. Οἱ «Σολιντάριος» καὶ ἰδιαίτερα ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ 'Ασκάζο, ποὺ ἦταν ἤδη ἀπασχολημένοι μὲ τὴν ἀναδιοργάνωση τῆς ἕνωσης, εἶχαν ν' ἀντιμετωπίσουν ἕνα καινούργιο καθῆκον. 'Η περιφερειακὴ ἐπιτροπὴ τῆς CNT τοὺς εἶχε ἀναθέσει τὴν ὑποδοχὴ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ διεθνοῦς ἀναρχικοῦ κινήματος, ποὺ θὰ ἔρχονταν στὴ Βαρκελώνη γιὰ νὰ πάρουν μέρος στὶς ἐκδηλώσεις γιὰ τὴν Πρωτομαγιὰ καὶ γιὰ νὰ μελετήσουν τὶς πολιτικὲς προθέσεις τοῦ νέου καθεστῶτος. 'Η Γερμανικὴ 'Αναρχικὴ 'Ομοσπονδία ἔστειλε τὸν 'Αγκουστὶν Σούκυ· οἱ Ρῶσοι ἀναρχικοὶ τὸν Βολὶν καὶ τὴν "Ιντα Μέτ· οἱ 'Ιταλοὶ τὸν Καμίλο Μπερνέρι, οἱ Σουηδοὶ ἀναρχοσυνδικαλιστὲς τὸν Ρούντιγκερ καὶ ἡ Γαλλικὴ 'Αναρχικὴ "Ενωση τὸν Λουὶς Λεκουὰν καὶ τὸν 'Οντεόν. Στὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς ἑβδομάδας, ὁ 'Ασκάζο καὶ ὁ Ντουρρούτι ἀφιέρωσαν τὸν περισσότερο χρόνο τους στοὺς ἀντιπρόσωπους καὶ ἰδιαίτερα στὴ Γαλλικὴ ἀντιπροσωπεία, γιὰ τὴν ὁποία αἰσθάνονταν μιὰ ἰδιαίτερη ἐκτίμηση.

Τὴν Παρασκευή, 1 τοῦ Μάη 1931, στὶς ἐννιὰ τὸ πρωί, τὸ Κτίριο τῶν Καλῶν Τεχνῶν ἦταν γεμᾶτο. Σὲ μιὰ πλατεία μεταξὺ τοῦ Πάρκου τῆς 'Ακρόπολης καὶ τοῦ Μνημείου τῆς Νίκης, ἕνα πυκνὸ πλῆθος προχωροῦσε πρὸς τὴν 'Αψίδα τοῦ Θριάμβου καὶ σκορπίζονταν σὲ ὅλους τοὺς γειτονικοὺς δρόμους. Πάνω στὶς τοιχοκολλημένες ἀφίσσες διάβαζες: «Κάτω ἡ Γκουάρντια Θιβίλ», «Τὰ ἐργοστάσια στοὺς ἐργάτες», «'Η γῆ στοὺς ἀγρότες», «Ζήτω ἡ CNT», «'Αναρχικὴ 'Ομοσπονδία 'Ιβηρικῆς».

Σὲ ὅλους τοὺς βραχύχρονους λόγους ποὺ ἐπέκριναν δημόσια τὴ Δημοκρατία, στὸ λαὸ προσφερόταν μόνο μιὰ λύση στὰ προβλήματά του, «νὰ καταλάβει τὰ ἐργοστάσια, νὰ τὰ διευθύνει ὁ ἴδιος καὶ νὰ πάρει τὴ γῆ. 'Η ἐργατικὴ τάξη μπορεῖ νὰ τὸ κάνει αὐτό· τὸ μόνο ποὺ λείπει εἶναι ἡ ἐπαναστατικὴ τόλμη». Μετὰ ἀπὸ ἀρκετοὺς λόγους, ἡ περιφερειακὴ 'Επιτροπὴ τῆς CNT, ἀναγνωρίζοντας δημόσια τὸ πρόβλημα τῆς Συντακτικῆς Συνέλευσης, καθόρισε τὴ θέση τῆς ὀργάνωσης: «Τὸ ἔργο μας δὲν σταματάει ἐδῶ, πρέπει νὰ προχωρήσουμε, νὰ προχωρήσουμε θριαμβευτικὰ γιὰ τὴν κατάκτηση τοῦ μέλλοντος, τοῦ ὁποίου τὸ μοναδικὸ νόημα γιὰ τὴν ἐργατικὴ τάξη δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι παρὰ μόνο ἡ ὁλοκληρωτικὴ συντριβὴ τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ τοῦ Κράτους. Μόνο μετὰ ἀπ' αὐτὸ μπορεῖ νὰ δημιουργηθεῖ μιὰ

«ἀταξικὴ κοινωνία»[9].

Ἀλλὰ βασικὰ ὁ χαρακτήρας τῆς διαδήλωσης ἦταν εἰρηνικός. Μετὰ ἀπὸ μιὰ πορεία μέσα στὴν πρωτεύουσα, τέλειωσε μπροστὰ στὸ Ἀνάκτορο τῆς Τζενεραλιτάτ, ὅπου μιὰ ἀντιπροσωπεία θὰ ἔδινε στὶς ἀρχὲς τὸ αἴτημα ποὺ εἶχε ψηφίσει ὁ λαός. Τρία φορτηγὰ ἦταν στὴν ἀρχὴ τῆς πομπῆς. Πίσω ἀπὸ αὐτὰ προχωροῦσε ἡ Ἐπιτροπή, ἡ ὁποία, στὸ ὄνομα τῶν συνδικάτων, ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς διαδήλωσης καὶ τὴν ἀποτελοῦσαν ὁ Σαντιάγκο Μπιλμπάο, ὁ Φρανθίσκο Ἀσκάζο, ὁ Μπουεναβεντούρα Ντουρρούτι καὶ ὁ Χουὰν Ὀλιβέρ. Ἀμέσως μετὰ ἀπ' αὐτούς, χωρὶς καμιὰ ἰδιαίτερη τάξη, προχωροῦσε ἕνα πλῆθος, τὸ ὁποῖο ὁ ἀστικὸς Τύπος ὑπολόγισε ὅτι ἀνερχόταν σὲ περισσότερους ἀπὸ ἑκατὸ χιλιάδες ἀνθρώπους.

Οἱ διαδηλωτὲς προχώρησαν μέσα ἀπὸ τὶς κυριότερες λεωφόρους τῆς πρωτεύουσας, ἔφτασαν στὴν Πλάζα ντὲ Καταλούνια καὶ πηγαίνοντας ἀπὸ τὸ δρόμο τῆς Ράμπλας, ἔφτασαν στὴν ἀρχὴ τοῦ δρόμου Φεβαλὲρ ὅπου μπῆκε μόνο ἕνα αὐτοκίνητο, μπροστὰ ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἦταν τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἦταν μία τὸ μεσημέρι ὅταν ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τῆς πορείας ἦρθε πρόσωπο μὲ πρόσωπο μὲ τὴν ἀστυνομία, ποὺ τοὺς ἀπαγόρεψε τὴν εἴσοδό τους στὴ Πλατεία. Ἕνας ἀξιωματικὸς τῆς Γκουάρντια Θιβὶλ προχώρησε μπροστὰ καί, κρατώντας ἕνα πιστόλι στὸ χέρι, πλησίασε τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τὰ διέταξε νὰ φύγουν. Οἱ ὑπόλοιποι ἄντρες τῆς Γκουάρντια Θιβὶλ στέκονταν πίσω ἀπὸ τὸν ἀξιωματικό τους, ἔχοντας στραμμένα τὰ ὅπλα τους στοὺς διαδηλωτές.

Ὁ Φρανθίσκο Ἀσκάζο πῆγε πρὸς τὸ μέρος τους γιὰ νὰ συζητήσει μὲ τὸν ἀξιωματικό, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἄκουγε τίποτα καὶ ἀπαίτησε ἀπὸ τοὺς διαδηλωτὲς νὰ διαλυθοῦν ἀμέσως. Ὁ Ἀσκάζο μ' ἕνα χτύπημα τὸν ἀφόπλισε. Ὁ ἀξιωματικὸς βλέποντας ὅτι εἶναι ἄοπλος, ὀπισθοχώρησε καὶ μαζί του καί οἱ στρατιῶτες. Μετὰ ὁ Ντουρρούτι, ἀνεμίζοντας μιὰ κόκκινη καὶ μαύρη σημαία, φώναξε μὲ μιὰ διαπεραστικὴ φωνή: «Κάντε τόπο νὰ περάσει ἡ FAI». Ἀμέσως, ἀπὸ τοὺς γύρω δρόμους τὸ πλῆθος ἄρχισε νὰ προχωράει καὶ σ' ἕνα λεπτὸ εἶχαν καταλάβει τὴν Πλατεία Συντάγματος.

Τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἄρχισαν νὰ προχωρᾶνε ἀργὰ πρὸς τὸ Κτίριο γιὰ νὰ παραδώσουν τὰ αἰτήματα ποὺ ψηφίστηκαν στὴ συγκέντρωση. Ἀλλὰ δὲν εἶχαν κἂν προλάβει νὰ περάσουν τὴν εἴσοδο

ὅταν οἱ πόρτες ἔκλεισαν βίαια. Ἕνας πυροβολισμὸς ἦρθε μέσα ἀπὸ τὸ κτίριο, ἀκολούθησε ἀκόμη ἕνας καὶ πολὺ γρήγορα μιὰ βροχὴ ἀπὸ σφαῖρες κατευθύνθηκε πρὸς τοὺς διαδηλωτές. Οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς ἔπεσαν στὸ χῶμα, ἐνῶ πολλὲς γυναῖκες προσπάθησαν νὰ ξεφύγουν ἀρχίζοντας νὰ στριγγλίζουν. Ἡ σύγχυση μεγάλωνε μὲ τοὺς πυροβολισμοὺς καὶ ὑπῆρχαν ἤδη μερικὰ θύματα.

Ὅμως ὑπῆρχαν ὁμάδες ὁπλισμένων ἐργατῶν μέσα στὸ πλῆθος καὶ ἂν ἀπαντοῦσαν στὶς κυβερνητικὲς δυνάμεις χρησιμοποιώντας τὰ πιστόλια τους, ὑπῆρχε φόβος νὰ γίνει μακελειό. Τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς κατάλαβαν ἀμέσως ὅτι αὐτὴ ἡ σύγκρουση, ποὺ μόνο κακὸ μποροῦσε νὰ κάνει στοὺς ἐργάτες, ἔπρεπε ν' ἀποφευχθεῖ. Ἡ γρήγορη ἀντίδραση τοῦ Ντουρρούτι ἀπότρεψε τὴν καταστροφή. Σκαρφαλώνοντας πάνω σὲ μιὰ κολώνα, παρὰ τὶς σφαῖρες ποὺ ἔπεφταν, μίλησε πρὸς τὶς ὁπλισμένες ὁμάδες καὶ σύστησε ἠρεμία καὶ αὐτοσυγκράτηση. Τὸ θέαμα αὐτὸ ἦταν συγκλονιστικὸ μέσα σ' αὐτὴν τὴν δραματικὴ ἀτμόσφαιρα. Μιὰ σφαίρα τὸν εἶχε πληγώσει ἐλαφρὰ στὸ στῆθος καὶ τὸ πουκάμισό του εἶχε γίνει κόκκινο, ἀλλὰ συνέχιζε νὰ μιλάει ἀσταμάτητα. Γιὰ μιὰ στιγμή, φάνηκε ὅτι ἡ φασαρία τέλειωνε, οἱ πυροβολισμοὶ σταμάτησαν καὶ ἡ πλατεία ἄρχισε ν' ἀδειάζει.

Τώρα ὁ Ντουρρούτι, ποὺ ἦταν ἀκόμη σκαρφαλωμένος στὴ κολώνα, ἀπεύθυνε τὶς παρατηρήσεις τους στὶς ἀρχές, τὶς ὁποῖες καὶ κατηγόρησε γιὰ ὅλη αὐτὴ τὴν κατάσταση. Κοντά του ἦταν καὶ ὁ Ἀσκάζο, ὁ ὁποῖος ἦταν πληγωμένος στὸ χέρι καὶ ὅταν ἡ Ἴντα Μὲτ προσφέρθηκε νὰ τὸν φροντίσει ἐκεῖνος ἀρνήθηκε. Στὸ μεταξὺ εἶχε δημιουργηθεῖ ἕνας ἀνοιχτὸς χῶρος γύρω ἀπὸ τὸν Ἀσκάζο, τὸν Ντουρρούτι, τὸν Ὀλιβὲρ καὶ τὸν Σαντιάγκο Μπιλμπάο καὶ ἔγιναν ἕναν σίγουρος στόχος, καθὼς οἱ πυροβολισμοὶ ξανάρχιζαν. Μετὰ ἀπ' αὐτὸ οἱ ἔνοπλες ὁμάδες δὲν συγκρατήθηκαν καὶ ἀπάντησαν στὴν ἐπίθεση τῶν κυβερνητικῶν δυνάμεων.

Οἱ Καραμπινιέροι, ποὺ εἶχαν τὸ στρατώνα τους στὸ Δρόμο Ρεγκομίρ, βγῆκαν ἔξω καὶ σύντομα ἐμφανίστηκε ἕνας λόχος πεζικοῦ στὸ δρόμο Φιβαλέρ, μὲ τὸ Λοχαγὸ Μιράντα ἐπικεφαλῆς, ποὺ πῆρε τὸ μέρος τῶν διαδηλωτῶν. Ὁ Ντουρρούτι ξανανέβηκε στὴ κολώνα καὶ ἄρχισε νὰ φωνάζει πρὸς τὰ στρατεύματα, παρόλο ποὺ ἡ Γκουάρντια Θιβὶλ καὶ οἱ Καραμπινιέροι συνέχιζαν νὰ πυροβολοῦν. Βλέποντας τὸν Ντουρρούτι σκαρφαλωμένο πάνω στὴ κολώνα,

οἱ στρατιῶτες δίστασαν, ἀλλὰ ὁ λοχαγὸς Μιράντα τοὺς διέταξε νὰ πυροβολήσουν ἐναντίον τῆς Γκουάρντια Θιβίλ καὶ τῶν Καραμπινιέρων. Ἕνα φοβερὸ «Οὐράαα» ἀντήχησε στὴν πλατεία καὶ μέσα σ' ἕνα λεπτὸ ἡ Γκουάρντια Θιβίλ καὶ οἱ Καραμπινιέροι ἐξαφανίστηκαν, ἀφήνοντας τοὺς στρατιῶτες καὶ τοὺς διαδηλωτὲς κύριους τῆς κατάστασης. Ἀλλὰ ὁ ἀπολογισμὸς αὐτῆς τῆς διαδήλωσης ἦταν πολὺ βαρύς: δέκα πέντε πληγωμένοι κι ἕνας σκοτωμένος ἀπὸ τὴ μεριὰ τῶν διαδηλωτῶν, δύο νεκροὶ καὶ ἀρκετοὶ πληγωμένοι ἀπὸ τὴ μεριὰ τῆς Γκουάρντια Θιβίλ[10].

Ὅταν νύχτωσε, οἱ ἀναρχικὲς ὁμάδες κυκλοφόρησαν ἕνα ἀνακοινωθὲν γι' αὐτὸ τὸ περιστατικό: «Ἀκριβῶς ὅταν ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν Ἐργατῶν ἦταν ἕτοιμη νὰ παραδώσει τὰ ψηφίσματα τῆς συγκέντρωσης, τρεῖς λεγεωνάριοι ἄρχισαν νὰ φωνάζουν: "Ζήτω ὁ Κλῆρος", πυροβολώντας μὲ τὰ πιστόλια τους πρὸς τὸ μέρος τῶν ἀντιπροσώπων. Καὶ σὰν νὰ πρόκειτο γιὰ ἕνα μέρος μιᾶς προσχεδιασμένης ἐνέργειας, ἄρχισαν νὰ πυροβολοῦν καὶ οἱ Καραμπινιέροι ἀπὸ τὴν ὁδὸ Ρεγκομίρ. Ἦταν αὐτὸ μιὰ προβοκάτσια ἀπὸ μέρους τῶν Καραμπινιέρων πού, ὅπως ὅλοι ξέρουν, δὲν θέλουν νὰ δηλώσουν πίστη στὴ Δημοκρατία, ἢ ἦταν προβοκάτσια τῆς Γκουάρντια Θιβίλ; Μιὰ τέτοια στάση ἀπαιτεῖ μιὰ ἐξήγηση ἀπὸ μέρους τῶν ἀρχῶν, ποὺ εἶναι ὑπεύθυνες γιὰ τὴ διατήρηση τῆς δημόσιας τάξης.

«(...) Ὅταν ἡ ἀστικὴ τάξη δὲν μπορεῖ νὰ βάλει τάξη στὴν ἀταξία της, τότε αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ κάνουν οἱ ἐπαναστάτες».

«(...) Στὸ ὄνομα τοῦ λαοῦ, ἀπαιτοῦμε νὰ διαλυθοῦν οἱ συμμορίες τῶν δολοφόνων, ποὺ συνωμοτοῦν ἐνάντια στὴν εἰρήνη καὶ τὴν ἐλευθερία»[11].

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

1 Σ ο λ ι ν τ α ρ ι ν τ ά τ Ό μ π ρ έ ρ α, 15 καί 18 Άπριλη, 1931.

2. Χοσέ Μπουγέχος. Η Ί σ π α ν ι α κ α ὶ η Δ ε ύ τ ε ρ η Δ η μ ο κ ρ α τ ι ο, σελ 53

3 Γιά τὴν Συνθηκη τοῦ Σὰν Σεμπάστιον μπορεῖτε νά συμβουλευτεῖτε τὸ βιβλίο τοῦ Σεζάρ Φαλκόν, Κ ρ ι τ ι κ ή τ ῆ ς Ί σ π α ν ι κ ῆ ς Ἐ π α ν ά σ τ α σ η ς

4. Αὐτη ή λέξη, που ἦταν ἀπόλυτα σωστή, χρησιμοποιήθηκε απὸ τὸν Μιγκουέλ Μαουρα, οταν μιλησε γιὰ τον ρόλο που ἔπαιξε η προσωρινη κυβέρνηση.

5. Σ ο λ ι ν τ ο ρ ι ν τ ὰ τ Ό μ π ρ έ ρ ο, 21 Α·

6. Στὸ ἴδιο.

7. Στὸ ἴδιο

8. Άλεξόντρο Γκιλαμπέρτ, Ν τ ο υ ρ ρ ο υ τ ι. Τὸ ἴδιο θέμα συζητήθηκε καί ἀπο τὸν Γκονζάλες Ίνεστόλ, σ' ἕνα ἄρθρο πού δημοσιεύθηκε στὸ περιοδικὸ Ο ὐ μ π ρ ά λ, στίς 19 Νοέμβρη 1938 καί ανάφερε διάφορα ανέκδοτα ὁπό τὴν ζωη τοῦ ὁμιλητῆ, τοῦ Ντουρρουτι.

9. Σ ο λ ι ν τ α ρ ι ν τ α τ Ο μ π ρ έ ρ α, 2 Μάη 1931

10 Οι ὀγωνιστές Τόμας Περέζ καί Χουάν Μολινα, πού ἦταν αὐτόπτες μάρτυρες, μᾶς είπαν γι' αυτήν τὴν ἐκδήλωση.

Ή Ντολόρες Ιτοῦρμπε, αναφερόμενη στὴν ἐντύπωση πού τῆς ἔκανε τὸ θέαμα τοῦ Ντουρρούτι σκαρφαλωμένου πάνω σὲ μιὰ κολωνα, ἔγραψε.

«Ἐκείνη τή στιγμη, ή προξη του μᾶς εντυπωσιασε ολους Μεγαλόσωμος μὲ ἀχτένιστα μαλλιὸ, σφηφώντος τις σφαίρες, σύστηνε στὸ πλῆθος νά ηρεμησει». Καί σ' ἕνα γράμμα πού μᾶς ἔστειλε η Ἴντα Μὲτ μᾶς λέει γιὰ τὸν Ασκόζο· «Ἔχουν περάσει περισσότερα ἀπὸ τριάντα χρόνια, κι ομως είναι σὰν νὰ τον βλέπω μπροστά στά μάτια μου Τὸ λυγερὸ και εὐκινητο σῶμα του, τά μάτια του γεμάτο ἔχθρα και ἐξυπνάδα, το χαμογελὸ του λίγο ειρωνικὸ καί πονηρό, ἕτοιμος νὰ ριχτεί στόν αγῶνο, γιατι το θάρρος του τὸν ανάγκοζε νά μην τὸ βαλει κάτω»

11 Άντίγραφο ενος ανακοινωθεντος στη Λιμπερτοιρ, 18 Μάη, 1931, Πορίαι

2. Ἡ Ὁμάδα «Νοζότρος» ἀντιμέτωπη μὲ τὴ Δημοκρατία καὶ τὴν CNT

Μετὰ τὴ διαδήλωση τῆς Πρωτομαγιᾶς, οἱ τάσεις ποὺ συνυπῆρχαν μέσα στὴν CNT ἄρχισαν ν' ἀντιμετωπίζουν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη μὲ μεγαλύτερη ὀξύτητα. Οἱ Ρεφορμιστὲς ἔνοιωσαν τὴν ἀνάγκη νὰ προσαρμοστοῦν στὴ νέα κατάσταση ποὺ εἶχε δημιουργηθεῖ καὶ νὰ φτιάξουν πάλι μὲ νέες δυνάμεις τὰ συνδικάτα τῆς CNT, χωρὶς νὰ καταφύγουν στὴ βία.

Γιὰ τὴ φράξια ποὺ θὰ μπορούσαμε νὰ τὴν ὀνομάσουμε ἐξτρεμιστική, τὴν FAI, μιὰ τέτοια συμβιβαστικὴ στάση σήμαινε ἐγκατάλειψη τοῦ ἀγώνα καὶ ἀκόμη περισσότερο τῆς ἰδέας τοῦ ἀναρχοσυνδικαλισμοῦ. Στὴν πραγματικότητα γιὰ νὰ ὑποταχτοῦν στὴ Δημοκρατικὴ νομιμότητα, ἦταν ἀπαραίτητο νὰ ἀποδεχτοῦν τὸν νόμο τῆς 8 Ἀπρίλη ποὺ θέσπισε ὁ Ὑπουργὸς Ἐργασίας. Τὸ ἀποτέλεσμα γιὰ τὴν CNT θὰ ἦταν ὅτι ὅλες οἱ προετοιμασίες της θὰ κατέληγαν στὸ μηδέν. Αὐτὸς ὁ νόμος ὅριζε τὴ δημιουργία ἐπιτροπῶν διαιτησίας μὲ πρόεδρο τὸν Ὑπουργὸ Ἐργασίας (συμφωνίες μεταξὺ ἐργοδοτῶν καὶ ἐργατῶν), προειδοποίηση γιὰ τὴν κήρυξη μιᾶς ἀπεργίας (νομιμοποίηση τῆς ἀπεργίας), καὶ συλλογικὲς συμβάσεις (ρύθμιση τῶν διαφορῶν μεταξὺ ἐργοδοτῶν καὶ ἐργατῶν). Μὲ λίγα λόγια ἐπιδίωκε τὴν ἐνσωμάτωση τοῦ συνδικαλισμοῦ μέσα στὸ Κράτος, ὅ,τι ἀκριβῶς εἶχε κάνει ἤδη ἡ Σοσιαλδημοκρατία στὴ Γερμανία καὶ στὴ Γαλλία.

Ἦταν ἀπαραίτητο νὰ δράσουν γρήγορα, ἔτσι ὥστε ἡ CNT νὰ μπορέσει νὰ βρεῖ πάλι τὸν δυναμισμὸ καὶ τὴν ἐσωτερικὴ συνοχή της. Ἡ ὁμάδα «Νοζότρος»[1] πίστευε ὅτι αὐτὴ ἡ προετοιμασία γιὰ τὸ Τρίτο Συνέδριο, ποὺ θὰ συγκαλοῦσε ἡ CNT τὸν Ἰούνη τοῦ 1931, ἦταν ἡ περίοδος γιὰ νὰ γίνει αὐτὴ ἡ ἀνανέωση. Στὶς ἐργατικὲς συγκεντρώσεις ἦταν ἀπαραίτητο νὰ κριτικάρουν τὴ γραμμὴ ποὺ εἶχαν προτείνει οἱ μετριοπαθεῖς, γιατὶ ἡ ἀποδοχή της θὰ σήμαινε τὸν θάνατο τοῦ ἐργατικοῦ συνδικαλισμοῦ.

Σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ ἡ συνδικαλιστικὴ ζωὴ στὴ Βαρκελώνη ἦταν στὸ φόρτε της, ὅταν οἱ συγκεντρώσεις καὶ οἱ συνελεύσεις ἀκολουθοῦσαν καθημερινὰ ἡ μιὰ τὴν ἄλλη, ἔφθασε ὁ Ρούντολφ Ρόκερ, ποὺ ἦταν καλεσμένος ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς CNT γιὰ νὰ ἀντιπροσωπεύσει τὴν AIT στὸ Συνέδριο. Στὶς *Ἀναμνήσεις* του ἀναφέρει μιὰ συζήτηση, ποὺ εἶχε στὴ διάρκεια τῆς παραμονῆς

του, μὲ τὸν Ντουρρούτι καὶ τὸν 'Ασκάζο: «Μιλήσαμε γιὰ τὶς προοπτικὲς τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος στὴν 'Ισπανία. Καὶ οἱ δυό τους φαίνονταν ὅτι εἶχαν μεγάλες ἐλπίδες ἐνῶ ἤξεραν πολὺ καλὰ τίς δυσκολίες ποὺ ἔπρεπε νὰ ξεπεραστοῦν πρὶν ἀπὸ τὸ θρίαμβο ἑνὸς νέου κοινωνικοῦ κινήματος. Αὐτὴ ἡ στάση γινόταν περισσότερο κατανοητή, ἂν ἔπαιρνε κανεὶς ὑπόψη του τὴ χαώδη κατάσταση στὴν ὁποία εἶχε ἀφήσει ἡ μοναρχία τὴ χώρα. 'Ο Ντουρρούτι πίστευε ὅτι ἡ κατάσταση θὰ μποροῦσε νὰ ἐλεγθεῖ μὲ δημιουργικὴ καὶ ἐπίμονη δουλειὰ καὶ μὲ τὴν δημιουργία στέρεων νέων βάσεων γιὰ τὴν κοινωνικὴ δομή. "Οσο γιὰ τὸν 'Ασκάζο, ἦταν σίγουρος ὅτι αὐτὴ ἡ βασανιστικὴ κατάσταση ποὺ εἶχε προηγηθεῖ τῆς γέννησης τῆς Δημοκρατίας, ἦταν χειρότερη κι ἀπ' αὐτὴ τὴν ἴδια τὴ γέννηση. Κάτω ἀπ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες οἱ ἀποφασιστικὲς ἀλλαγὲς στὸν οἰκονομικὸ καὶ κοινωνικὸ τομέα, ἡ λύση τοῦ ἀγροτικοῦ προβλήματος, λογουχάρη, δὲν μποροῦσαν νὰ γίνουν πρὶν ἀπὸ μιὰ μακρόχρονη περίοδο ἐπαναστατικῆς προετοιμασίας καὶ αὐτὸ τὸ ἔργο δὲν μποροῦσε νὰ ἀνατεθεῖ σὲ καμιὰ κυβέρνηση. 'Ο 'Ασκάζο νόμιζε ὅτι οἱ ἐκλογὲς τοῦ 'Ιούνη θὰ ξεκαθάριζαν τὴν κατάσταση καὶ θὰ ἐπέτρεπαν στὴν CNT νὰ παίξει ἕνα σημαντικὸ ρόλο.

«Μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴ συζήτηση», γράφει ὁ Ρόκερ, «χωρίσαμε καὶ κανονίσαμε νὰ συναντηθοῦμε τὸ πρωὶ τῆς Κυριακῆς στὴν συγκέντρωση ποὺ εἶχε ὀργανώσει ἡ Περιφερειακὴ 'Επιτροπὴ σ' ἕνα ἀπὸ τὰ Κτίρια τῆς "Εκθεσης, γιὰ νὰ ὑποδεχτεῖ τὶς ξένες ἀντιπροσωπεῖες»[2]. Αὐτὴ ἡ συνεδρίαση ἦταν μιὰ ἔκπληξη γιὰ τὸν Ρόκερ, γιατὶ στὴ Γερμανία δὲν ἦταν συνηθισμένος σὲ τόσο τεράστιες μαζικὲς ἐκδηλώσεις. Σύμφωνα μὲ τὸν ἀστικὸ Τύπο, περισσότεροι ἀπὸ 15.000 ἄνθρωποι, στριμωγμένοι μέσα στὸ θέατρο καὶ στοὺς γύρω χώρους, εἶχαν ἔρθει γιὰ ν' ἀκούσουν τοὺς ὁμιλητές. "Οταν ὁ Ντουρρούτι τέλειωσε τὸν λόγο του, πῆγε νὰ καθήσει κοντὰ στὸν Ρόκερ γιὰ νὰ συζητήσει γιὰ λίγο μαζί του πρὶν φύγει. «"Ενα ἀπὸ τὰ πράγματα ποὺ μοῦ ἔκαναν τὴν μεγαλύτερη ἐντύπωση», παρατηρεῖ ὁ Ρόκερ, «ἦταν ἡ προσοχὴ μὲ τὴν ὁποία οἱ ἄνθρωποι ἄκουγαν τοὺς ὁμιλητές, σὰν νὰ ταυτίζονταν μαζί τους. 'Αλλὰ σὲ ἀντίθεση μὲ ὅ,τι συνέβαινε σὲ ἄλλες χῶρες, δὲν χειροκροτοῦσαν γιὰ νὰ δείξουν τὸν ἐνθουσιασμό τους. 'Ο ἴδιος ὁ Ντουρρούτι, ποὺ μιλοῦσε ἀπότομα, λέγοντας τὰ πράγματα μὲ τὸ ὄνομά τους χωρὶς κανένα εὐφημισμό, δὲ δέχθηκε κανένα χειροκρό-

τημα, άλλά ήταν φανερό ότι έκανε έντύπωση στό πλήθος. Μετά είχα τήν εύκαιρία ν' άνταλλάξω μερικές λέξεις μέ τόν Ντουρρούτι καί τόν ρώτησα γιατί τό πλήθος δέν τόν χειροκρότησε. Άρχισε νά γελάει καί μοῦ είπε: «Μά, φίλε μου Ροῦντολφ, ξέρεις πολύ καλά ότι έμεῖς οί άναρχικοί δέν άποδίνουμε τιμές σ' ένα άτομο. Τά χειροκροτήματα καί οί έπευφημίες πού άκολουθοῦν έναν όμιλητή, είναι ή φθηνότερη μουσική πού ξυπνάει τό σκουλήκι τῆς ματαιοδοξίας καί τελικά δημιουργεῖ τόν άρχηγό. Είναι σωστό νά άναγνωρίζουμε τήν ίκανότητα ένός συντρόφου, άλλά τό νά τόν θεωροῦμε άνώτερο είναι σάν νά έφαρμόζουμε τή λατρεία τοῦ άρχηγοῦ, καί αύτό δέν είναι κάτι πού συνηθίζεται μεταξύ τῶν άναρχικῶν»[3].

Τό Τρίτο Συνέδριο άρχισε τίς συνεδριάσεις του τήν Τρίτη τό άπόγευμα, στή μεγάλη αίθουσα τῆς Δραματικῆς Σχολῆς τῆς Μαδρίτης. Πῆραν μέρος 700 έκπρόσωποι, πού άντιπροσώπευαν 800.000 Ίσπανούς έργάτες. Μιά άπό τίς σημαντικές άριθμητικά άντιπροσωπεῖες ήταν έκείνη τῆς Άνδαλουσίας, πού ήρθε στό Συνέδριο μέ τά ροῦχα τῆς δουλειᾶς, γιατί οί έργάτες δέν είχαν άλλα. Ή οίκονομική κατάσταση τῆς έργατικῆς τάξης σ' αύτή τήν περιοχή ήταν τόσο άθλια, πού ή Έθνική Έπιτροπή συμφώνησε νά άπαλλάξει αύτά τά μέλη άπό τήν πληρωμή συνδρομῆς. Τό Συνέδριο έγινε μέσα σ' ένα κλίμα κρίσης, πού μάστιζε τότε τόσο τή γεωργία όσο καί τή βιομηχανία.

Πολύ γρήγορα οί άντίθετες τάσεις ήρθαν σέ σύγκρουση. Ή παράταξη Πεστάνια - Πειρό, πού ήθελε τήν CNT νά προσαρμοστεῖ στή δημοκρατική νομιμότητα, βρέθηκε άντιμέτωπη μ' αύτούς πού άκολουθοῦσαν τή «σκληρή γραμμή». Ή πάλη άνάμεσα σ' αύτές τίς δυό άντίθετες θέσεις ήταν τό έπίκεντρο όλων τῶν συζητήσεων. Έξετάστηκε τό πρόβλημα τῆς μετατροπῆς τῆς δομῆς τῶν συνδικάτων σέ βιομηχανικές Όμοσπονδίες. Μερικοί ύποστήριζαν τή βιομηχανική Όμοσπονδία, ίσχυριζόμενοι ότι θά ύπῆρχε μεγαλύτερη άποτελεσματικότητα καί συνοχή στόν άγώνα. Άντίθετα οί άλλοι έβλεπαν σ' αύτή έναν κίνδυνο γραφειοκρατικοποίησης τῶν συνδικάτων καί μιά διάσπαση τῆς έργατικῆς άλληλεγγύης. Στήν πραγματικότητα αύτοί οί τελευταῖοι πίστευαν ότι τά συνδικάτα έπρεπε νά ξεπεράσουν τήν ίδέα τῆς τοπικῆς «σωματειακῆς» δράσης γιά νά γενικεύσουν τόν άγώνα ένάντια στόν καπιταλισμό, πού θά τόν έξαπέλυε ένα συντονισμένο μέτωπο άπ'

ὅλους τοὺς ἐπαναστάτες ἐργάτες. Ἡ πιὸ ἀδιάλακτη ἀντιπροσωπεία πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα ἦταν τὸ Συνδικάτο τῶν Ξυλουργῶν τῆς Βαρκελώνης, ποὺ τὸ ἀντιπροσώπευε, μαζὶ μὲ ἄλλους, ὁ Γκαρθία Ὀλιβέρ, ποὺ ἐκεῖνο τὸν καιρὸ δούλευε σὰν λουστραδόρος.

Ἕνα ἄλλο θέμα ποὺ ἔπρεπε νὰ συζητηθεῖ ἦταν ἡ στάση ποὺ ἔπρεπε νὰ κρατήσει ἡ CNT καὶ τὰ αἰτήματα ποὺ ἔπρεπε νὰ παρουσιάσει σχετικὰ μὲ τὴ Συντακτικὴ Συνέλευση. Ἡ πλειοψηφία τῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς θεώρησε αὐτὴ τὴ συζήτηση σὰν μιὰ κατάχρηση, ἀφοῦ ὁ σκοπὸς τῆς CNT ἦταν ἡ ἐγκαθίδρυση τοῦ ἀντιεξουσιαστικοῦ κομμουνισμοῦ διαμέσου τῆς ἔνοπλης πάλης. Σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη ὁρισμένων μελῶν τοῦ Συνέδριου, ὁ ρόλος τοῦ ἀναρχοσυνδικαλισμοῦ δὲν ἦταν νὰ βοηθήσει τὸ ρεφορμιστικὸ συνδικαλισμό, ποὺ ξεγελοῦσε τοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς ἔκανε νὰ πιστεύουν ὅτι ὁ μόνος στόχος τους ἦταν νὰ καλυτερέψουν τὸ βιοτικό τους ἐπίπεδο. Τὸ νὰ ὑποβιβάσουν τὸν ἀγώνα τους μόνο σ' αὐτὸν τὸν προσανατολισμό, δὲ σήμαινε μόνο ὅτι προέκτειναν τὴ ζωὴ τοῦ καπιταλισμοῦ, ἀλλὰ ἀκόμα καὶ ὅτι τὸν δυνάμωναν καὶ ἔσκαβαν τὸν τάφο τῆς ἐργατικῆς τάξης. Γιὰ τὴ CNT μόνο ἡ ἐπανάσταση μποροῦσε νὰ καταστρέψει τὸν καπιταλισμό.

Στὸ τέλος τοῦ Συνέδριου δὲν εἶχε ἀποφασιστεῖ τίποτα καὶ ὁ καθένας εἶχε πειστεῖ ὅτι ἀργὰ ἢ γρήγορα αὐτὲς οἱ ἀντιτιθέμενες τάσεις θὰ ἔφερναν μιὰ ἐσωτερικὴ κρίση, μιὰ κρίση ποὺ θὰ χειροτέρευε ἀπὸ τὴν συστηματικὴ καταστολὴ ποὺ προωθοῦσε ὁ Μιγκουὲλ Μάουρα.

Τὰ μέλη τοῦ Συνέδριου δὲν εἶχαν κὰν προφτάσει νὰ γυρίσουν στὰ σπίτια τους ὅταν ξέσπασε η ἀπεργία τῶν ὑπαλλήλων τῶν τηλεπικοινωνιῶν. Τὰ αἰτήματα τοῦ συνδικάτου τῶν τηλεπικοινωνιῶν ἀφοροῦσαν τὶς συνθῆκες ἐργασίας. Ἀπαιτοῦσαν ἀκόμα νὰ προσληφθοῦν οἱ ἐργάτες ποὺ εἶχαν ἀπολυθεῖ στὴ δικτατορία, τὸ δικαίωμα νὰ παντρεύονται οἱ γυναῖκες καὶ νὰ παίρνουν ἐπίδομα μερικὲς βδομάδες πρὶν νὰ γεννήσουν, τὴν ἀναπροσαρμογὴ τῶν μισθῶν τους καὶ τὴν ἀναγνώριση τοῦ συνδικάτου τους[4]. Ὁ Ὑπουργὸς Ἐσωτερικῶν δήλωσε ὅτι ἡ ἀπεργία εἶναι παράνομη καὶ ἔστειλε τὴ Γκουάρντια Θιβὶλ ἐναντίον τῶν ἐργατῶν. Ἡ καταστολὴ ὑπῆρξε ἰδιαίτερα σκληρὴ καὶ φυλακίστηκαν περισσότεροι ἀπὸ 2.000 ἀπεργοί. Σὲ συμπαράσταση γιὰ τὴν ἀπερ-

γία τῶν ἐργατῶν τηλεπικοινωνιῶν, ξέσπασαν ἀμέσως κι ἄλλες ἀπεργίες, ποὺ τὶς ἀκολούθησαν σαμποτάζ. Ὑπῆρχαν ἀρκετὲς ἑστίες ἀναβρασμοῦ: στὴν Ἀνδαλουσία, μεταξὺ τῶν ψαράδων τοῦ Πασαζὲ (Σὰν Σεμπάστιαν) καὶ τῶν μεταλλουργῶν τῆς Μιέρες (στὶς Ἀστουρίες) καὶ ἄλλες.

Ἡ γενικὴ ἀπεργία ποὺ ἄρχισε τὸν Ἰούλη στὴ Σεβίλλη, ὑπῆρξε τὸ ἀποκορύφωμα ὁλόκληρου τοῦ κινήματος. Ὁ Μιγκουὲλ Μάουρα, ποὺ δὲν εἶχε πρόθεση νὰ ὑποχωρήσει, διάταξε νὰ σταματήσουν αὐτοὺς τοὺς ταραξίες μὲ κάθε δυνατὸ μέσα. Ἡ Γκουάρντια Θιβὶλ κατέλαβε μὲ τὴ βία τὸ κτίριο τῆς Ὁμοσπονδίας τῆς CNT στὴ Σεβίλλη, ποὺ ὀνομάζονταν «Κάζα ντὲ Κορνέλιο». Στὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς κατάληψης σκοτώθηκαν εἴκοσι ἐργάτες. Ὅταν ἔγινε ἡ συνεδρίαση τῆς Συντακτικῆς Συνέλευσης, οἱ Σοσιαλιστὲς πλειοψηφοῦσαν μὲ 116 βουλευτὲς καὶ ὁ Μιγκουὲλ Μάουρα ἔκανε τὴν ἀκόλουθη δήλωση μὲ τὴν ἔγκριση τοῦ PSOE. «Εἶναι καθῆκον μου νὰ πῶ στὴν CNT καὶ στὴν FAI, ἐπειδὴ βλέπω ὅτι δὲν δέχονται τοὺς νόμους ποὺ ρυθμίζουν τὴν ἐργασία, ὅτι ἀγνοοῦν τὶς συσκέψεις, τὶς ἐπιτροπὲς διαιτησίας καὶ ἰδιαίτερα τὴν ἐξουσία τῆς κυβέρνησης, ὅτι γι' αὐτὲς δὲν ὑπάρχει κανένας νόμος ποὺ νὰ ἐπιτρέπει τὶς συγκεντρώσεις τους, οὔτε καμιὰ συνταγματικὴ ἐγγύηση ποὺ νὰ τὶς προστατεύει. Ἂς ὑποταχτοῦν στὴν κοινωνικὴ νομοθεσία καὶ ἂς σεβαστοῦν τοὺς νόμους ποὺ ρυθμίζουν τὶς σχέσεις ἀνάμεσα στοὺς ἐργάτες, στοὺς ἐργοδότες καὶ στὴν κυβέρνηση, καί θὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ζήσουν κανονικὰ σὲ σχέση μὲ τὴν κυβέρνηση»[5].

Μιὰ γενικὴ ἀπεργία στὴ Σαραγκόσσα, στὴ Γρανάδα καὶ στὸ Σαντατὲρ ἦταν ἡ ἀπάντηση σ' αὐτὴ τὴν πολιτικὴ τῆς καταπίεσης. Στὴ Βαρκελώνη, 20.000 μεταλλουργοὶ ἔκαναν ἀπεργία, σὲ ἀλληλεγγύη μὲ τοὺς πολιτικοὺς κρατούμενους, ποὺ γέμισαν πάλι τὶς φυλακές. Ὁ κυβερνήτης τῆς Βαρκελώνης, Ἀγκουέρα ντὲ Σόχο, διάταξε τοὺς Ἐθνοφρουροὺς νὰ κηρύξουν τὸν στρατιωτικὸ νόμο καὶ νὰ ἐπιτεθοῦν στὰ ἀρχηγεῖα τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων μὲ τὴ δικαιολογία ὅτι γινόταν ἐκεῖ μιὰ μυστικὴ συνεδρίαση τῆς FAI. Ἡ περικύκλωση κράτησε ἀρκετὲς ὧρες καὶ ἀνταλλάχτηκαν πυροβολισμοί. Τελικὰ ἐπενέβηκαν τὰ στρατεύματα τοῦ λοχαγοῦ Μεντράνο, ποὺ συμπαθοῦσε τοὺς ἐργάτες. Οἱ ἐργάτες παραδόθηκαν στοὺς στρατιῶτες, ἀλλ' αὐτοὶ τοὺς παρέδωσαν στὴν ἀστυνομία καὶ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς δολοφονήθηκαν μπροστὰ στὴν πόρτα τοῦ Ἀρχηγείου τῆς Ἀ-

στυνομίας. Οἱ ἄλλοι φυλακισμένοι, ἀφοῦ βασανίστηκαν ἄγρια μέσα στὰ κελλιά τους, μεταφέρθηκαν, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε ἀρκετὸς χῶρος στὶς φυλακὲς Μόντελ, σ' ἕνα πλοῖο ποὺ δὲν χρησιμοποιούνταν πιὰ καὶ ποὺ ὀνομαζόταν «Μανουὲλ Λοπέζ». Ἀνάμεσά τους ἦταν ἕνας νεαρὸς 21 χρονῶν, ποὺ ἐγκαινίαζε τὴν ἀνάμιξή του στὶς ἀναρχοσυνδικαλιστικὲς δραστηριότητες, ὁ Μαριάνα Ροντρίγκεζ Βασκέζ, ποὺ γρήγορα θὰ γινόταν πολὺ γνωστὸς μὲ τὸ ψευδώνυμο «Μαριανέτ».

Στὸ μεταξύ, στὴν Ἀνδαλουσία καὶ στὴ Λὰ Μάνκα καὶ ἰδιαίτερα στὴν Κόρντοβα καὶ στὸ Τολέδο, ἡ κατάσταση τῶν ἀγροτῶν γινόταν ἀφόρητη. Οἱ γαιοκτήμονες περιφρονοῦσαν τὸν νόμο μὲ τὴν συγκατάθεση τοῦ Μιγκουὲλ Μάουρα, ἀφήνοντας τοὺς ἀγροὺς ἀκαλλιέργητους. Οἱ ἀγρότες ἀπαντοῦσαν ἁρπάζοντας τὴ γῆ καὶ μεταξὺ Αὐγούστου καὶ Σεπτέμβρη αὐτὲς οἱ πράξεις μαζικῆς ἀπαλλοτρίωσης γενικεύτηκαν. Ὁ Στρατηγὸς Σανχοῦρχο, ἕνας δηλωμένος φιλομοναρχικὸς καὶ ἀρχηγὸς τῆς Γκουάρντια Θιβίλ, διάταξε τὴν Πολιτικοφυλακὴ νὰ διώξει τοὺς ἀγρότες ἀπὸ τὰ χωράφια.

Ἡ CNT καὶ οἱ ἀναρχικοὶ ὑποστήριζαν τὶς ἀπεργίες καὶ τὴν κατάληψη τῆς γῆς, ἐνῶ οἱ Σοσιαλιστὲς ποὺ ἔλεγχαν τὴν UGT, εἶχαν γίνει τὰ ὄργανα τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς. Οἱ ἀντιθέσεις αὐτὲς ἀντανακλοῦνται, μέσ' στη CNT, ὅπου οἱ συντηρητικοί, σ' ἕνα μανιφέστο τους, τὸ ὀνομαζόμενο «Τριάντα»[6], κατηγόρησαν τὴν «διδακτορία» τῆς FAI σὰν ὑπεύθυνη γιὰ τὸ «ριζοσπαστισμὸ» τῆς CNT. Αὐτὸ τὸ μανιφέστο δικαίωνε τὴν πολιτικὴ τῆς συνεργασίας τῶν τάξεων ποὺ ὑποστήριζε ὁ Ὑπουργὸς Ἐργασίας, ὁ Σοσιαλιστὴς Λάργκο Καμπαλλέρο, καὶ ἡ καταστολὴ στράφηκε ἐναντίον τῶν «ἀνεξέλεγκτων στοιχείων». Ὁ ἀστικὸς Τύπος, ἰδιαίτερα στὴν Καταλωνία, δημοσίευσε ὁλόκληρο τὸ μανιφέστο, τονίζοντας τὸν ἐποικοδομητικὸ του χαρακτῆρα καὶ βρῆκε τὴν εὐκαιρία νὰ μεταχειριστεῖ τὸν Γκαρθία Ὀλιβέρ, τὸ Ντουρρούτι καὶ τὸν Ἀσκάζο σὰν κλέφτες καὶ παλιανθρώπους.

Μ' ἕνα τολμηρὸ ἄρθρο, ἡ Φεντερίκα Μοντσένι καταδίκασε αὐτὴ τὴν πολιτικὴ ἐκστρατεία καὶ ἐξήγησε τὴν ἀντιεξουσιαστικὴ τοποθέτηση τῆς CNT, ὄχι σὰν ἔργο τῆς FAI ἀλλὰ σὰν τὴν ἱστορικὴ ἔκφραση τῶν ἀναρχικῶν ἀρχῶν της[7]. Ἡ FAI ἔγινε ξαφνικὰ ἕνα θέμα ποὺ ἀπασχολοῦσε ὄχι μόνο τοὺς πολιτικοὺς ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐργάτες καὶ ἀκόμα καὶ τὶς νοικοκυρές. Σιγὰ - σιγὰ δημιουργήθηκε ἕνας θρύ-

λος γύρω ἀπ' αὐτὴν τὴν ὀργάνωση. Στὸ μεταξύ, ὁρισμένοι ἄνθρωποι, ποὺ κανονικὰ ἦταν σύμμαχοι μὲ τὴν FAI, ἄρχισαν τώρα νὰ τὴν δυσφημοῦν, ὅπως οἱ Καταλάνοι πολιτικοὶ Μασία, Κομπάνις καὶ Μιγκουὲλ Μπατία. Ὁ τελευταῖος, ποὺ στὰ 1925 ἦταν ἀκόμα ἕνας ἔφηβος καὶ εἶχε προσφερθεῖ νὰ κάνει μιὰ ἀπόπειρα ἐναντίον τῆς ζωῆς τοῦ Ἀλφόνσου XIII τώρα, στὰ 1932, ξεστόμισε μιὰ φράση ποὺ ἔγινε πασίγνωστη: «Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι ληστὲς μὲ μιὰ ταυτότητα τῆς CNT».

Ἐνῶ αὐτὴ ἡ ἐκστρατεία τῆς δημόσιας ἐπίκρισης ἐπεκτεινόταν ὁλοένα καὶ περισσότερο, ἐπισκέφθηκε τὸν Ντουρρούτι ἡ ἀδερφή του, Ρόζα. Νὰ τί ἀναφέρει γιὰ κείνη τὴ συνάντηση: «Οἱ συνθῆκες κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες ζοῦσε ὁ ἀδερφός μου, μὲ γέμισαν τρόμο. Ἀπὸ τότε ποὺ ἐγκαταστάθηκε στὴν ὁδὸ ντὲ Φρεζέρ, στὴ συνοικία Κλότ, τὸ σπίτι του ἦταν τελείως ἄδειο. Ἕνα, δυὸ ἔπιπλα, ἕνα κρεβάτι χωρὶς στρῶμα μὲ μιὰ κουβέρτα πάνω στὰ σίδερα, αὐτὲς ἦταν οἱ μόνες ἀνέσεις ποὺ εἶχε ὁ ἀδερφός μου καὶ ἡ κουνιάδα μου Μιμί, ποὺ ἦταν τώρα ἔγκυος στὴν Κολέτ. Τὸν μάλωσα ποὺ δὲν μᾶς εἶχε ζητήσει λεφτά. Σήκωσε τοὺς ὤμους του καὶ βγῆκε ἀπὸ τὴ δύσκολη θέση λέγοντάς μου ἕνα ἀστεῖο: «Λοιπόν, ἡ Ἐμιλιὲν τρώει πάρα πολύ. Νὰ δεῖς τί ὄμορφο παιδὶ θ' ἀποκτήσω». Εἶχε μιὰ ἀθεράπευτη αἰσιοδοξία»[8].

Ἀνταποκρινόμενοι στὴν ἐσωτερικὴ κρίση καὶ τὴν καταπίεση ποὺ κάθε μέρα γινόταν ὅλο καὶ σκληρότερη γιὰ τὴν CNT, ἰδιαίτερα στὴν Καταλωνία, τὰ συνδικάτα ἀποφάσισαν νὰ κάνουν ἕνα περιφερειακὸ συνέδριο. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν μιὰ καταδίκη τῆς μειοψηφίας, ποὺ εἶχε διασπάσει τὴ συμφωνία ἀλληλεγγύης σὲ σημεῖο ποὺ νὰ στραφεῖ στὸν ἀστικὸ Τύπο γιὰ νὰ ἐπιτεθεῖ στὴν ὀργάνωση μέσα στὰ πλαίσια τῆς ὁποίας δροῦσε. Τὸ Συνέδριο ζήτησε ἀπ' αὐτοὺς ποὺ εἶχαν ὑπογράψει τὸ μανιφέστο νὰ ἀνακαλέσουν δημόσια. Καὶ ὁ Χουὰν Πεϊρὸ ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὸν Φελίπε Ἀλαΐζ, σὰν ἀρχισυντάκτης τῆς Σολινταριντὰτ Ὀμπρέρα[9]. Γιὰ δεύτερη φορά, αὐτοὶ ποὺ ἦταν ἡ μειοψηφία καὶ στοὺς ὁποίους εἶχε γίνει αὐτὴ ἡ ἐπίθεση, ἔσπασαν τὸ σύμφωνα ἀλληλεγγύης καὶ ἐμπλακήκανε δημόσια σ' ἕναν ἀγώνα ἐναντίον αὐτῶν ποὺ ὀνόμαζαν «Ὁπαδοὶ τῆς FAI».

Ἡ Ἐσκουέρα Καταλάνα (οἱ ἀριστεροὶ Καταλάνοι) ποὺ παρακολουθοῦσε προσεκτικὰ τὶς ἐξελίξεις αὐτῆς τῆς διαμάχης, δημιούργησε βιαστικὰ

μιὰ ἐργατικὴ ὀργάνωση, τὴν 'Ομοσπονδία τῶν Καταλάνων 'Εργατῶν (FOC), γιὰ νὰ προσελκύσει σ' αὐτὴ τοὺς διαφωνοῦντες τῆς CNT. 'Αλλὰ αὐτοὶ ἀδιαφόρησαν γιὰ τὴν FOC καὶ ὀργανώθηκαν μόνοι τους σὰν ἕνα αὐτόνομο ἀντιπολιτευτικὸ συνδικάτο. Αὐτὸ ἦταν ἕνα σχίσμα, ποὺ ἡ CNT τὸ πολεμοῦσε ἀπὸ τότε καὶ ζόδεψε σ' αὐτὸ ἕνα μεγάλο μέρος τῆς ἐνεργητικότητάς της[10].

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Στὴν πρώτη συγκέντρωση τῶν αναρχικῶν ὁμόδων τῆς Βαρκελωνης, οι «Σολιντάριος» βρέθηκαν αντιμέτωποι μὲ μιὰ ἄλλη ὁμάδα ποὺ στὴν διάρκεια τῆς δικταταρίας εἶχε πάρει τὸ ἴδια ὄναμα Γιὰ ν ἀποφύγαυν τὴν αὐγχυση, αἱ παλιοὶ «Σολιντάριος» πῆραν τὸ ὄνομα «ΝοΖότρος».

2 Ροῦνταλφ Ρόκερ, Τόμος 2ος, σελ 162

3 Στὸ ἴδιο

4 Κόνοθος Θερβάντες, APUNTES HISTORICOS.

Βλ ἀκόμη καὶ τὸ 2ο Τόμα τοῦ ἔργου τοῦ Πεϊράτς ποὺ ἤδη ἔχουμε αναφέρει

5 Μιγκουὲλ Μάουρα, σελ 289

6 Ολόκληρο τὸ κείμενο αὐτοῦ τοῦ μανιφέστου μπορεῖτε νὰ τὰ βρεῖτε στὸν 1ο Τόμο τοῦ ἔργου τοῦ Πεϊράτς, ποὺ ἤδη ἀναφέραμε.

7 Ἐ λ Λ ο υ κ α ν τ ό ρ, 16 Σεπτέμβρη, 1931.

8 Γράμμα τῆς Ρόζας Ντουρρούτι στὸν συγγραφέα

9 Ο Φελίπε Ἀλοίζ εγραψε ενα ἄρθρο γιὰ τὸν Φρανθίθκο ΑσκαΖο ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ περιοδικὸ Q ύ μ π ρ ό λ «Ὁ Φρονθιθκο μαζὶ μὲ τὸν Γκαρθιο Ολιβὲρ ἦρθαν καὶ μοῦ εἶπαν: «Ἐσυ πρέπει νὰ γινεις αρχισυντάκτης τῆς Σ ο λ ι ν τ α ρ ι ν τ ά τ Ο μ π ρ έ ρ α, οφοῦ ἔχεις πάρει περισσότερες ψηφους οπὸ τον Μαοία Ἡ Κοτολονικη Συνομοσπονδία τῆς CNT σὲ ψήφιαε μὲ 400 000 ψηφους».

Ν Β — Αυτο ονοφέρεται σ' ἔνο δημοψηφισμο ποὺ εἶχε γινει στὴν Καταλωνια, ὅπου τὸ Συνταγμα ψηφίστηκε ἀπὸ 300. 000 ψηφοφορους

10 Τὰ ὀντιπολιτευτικὰ συνδικάτα βρῆκον ὑποστήριξη μόνο σὲ μιὰ περιοχὴ τῆς Κατολωνίας, τὴ Σαμπαντέλ. Ἤδη πρὶν οπὸ λιγα χρονια αὐτη η περιοχη, ὅπου ἦταν ὁ ἀγωνιστης Μουά, εἶχε θεληοει νὰ δημιουργήσει ἔνο οὐδέτερο συνδικάτο Ἡ φιλομπολσεβικικη ἐκστρατεια που εἶχε γίνει ατὸ χρόνιο 1922—24 εἶχε στηριχτεί πάνω ο αυτόν Αυτὰ τὰ Συνδικάτο εἶχον ἐπίσης λιγη δυναμη στην Βαλεντσιο κοὶ στὴν Χουέλβα (στὴν Ἀνδαλουσίο) Οι πιὸ σημαντικὲς προσωπικότητες αὐτῶν ἦταν ὁ Χουὰν ΛοπεΖ, ο Χουάν Πεϊρό, ο Ἄντζελ Πεστάνια, ὁ Ρικάρντο Φορνὲλς και ἄλλοι Αλλὰ ο Ἄντζελ Πεστονια μαζὶ μὲ τὸν Φορνὲλ κοὶ ἄλλους δημιούργησαν γρηγορα τὸ Συνδικαλιστικὸ Κόμμα και ὁ Πεστάνιο εκλεγηκε βουλευτης στὶς ἐκλογὲς τῆς 16 Φλεβόρη

3. «Μπουένος Ἄϊρες», μιὰ Πλωτὴ Φυλακὴ

Στὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς περιόδου ὁ Ντουρρούτι, ὅπως καὶ ὅλοι του οἱ σύντροφοι, ἦταν φοβερὰ ἀπασχολημένος· διασκέψεις, συγκεντρώσεις καὶ συνέδρια ἀκολουθοῦσαν τὸ ἕνα τὸ ἄλλο σχεδὸν καθημερινά. Ἦταν μιὰ ἐποχὴ ξεκαθαρίσματος τῆς θέσης τῆς CNT καὶ τοῦ ἀναρχισμοῦ, καὶ δημόσιας ἐπίκρισης τῶν ἐνεργειῶν τῆς κυβέρνησης ἐναντίον τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Ὁ Ντουρρούτι ἦταν στὴν πρώτη γραμμὴ αὐτοῦ τοῦ ἀγώνα καὶ οἱ πολιτικοὶ καὶ οἱ ἀστοί, ἀπὸ τὴ μεριά τους, τὸν θεωροῦσαν, μαζὶ μὲ τὸν Φρανθίσκο Ἀσκάζο, τὸν ὑπ' ἀριθμὸ 1 ἐχθρὸ τῆς χώρας. Κατάφευγαν σὲ κάθε εἴδους συκοφαντίες ἐναντίον τους. Οἱ ἀστοὶ τοὺς παρουσίαζαν σὰν ἀνθρώπους ποὺ χρησιμοποιοῦν τὴ βία, ἐπειδὴ ἀπολαμβάνουν τὴν ἀταξία. Γιὰ τοὺς Δημοκρατικοὺς καὶ Σοσιαλιστὲς ποὺ ἦταν στὴν ἐξουσία, εἶχαν πουληθεῖ στὴν ἀντίδραση καὶ ἦταν οἱ νεκροθάφτες τῆς Δημοκρατικῆς τάξης. Οἱ νέοι Καταλάνοι πολιτικοί, πρώην σύμμαχοι στὸν ἀγώνα ἐνάντια στὴ δικτατορία, τώρα ἔκαναν ἔκκληση στὰ ἐθνικιστικὰ αἰσθήματα τοῦ πληθυσμοῦ παρουσιάζοντας τὸν Ντουρρούτι καὶ τὸν Ἀσκάζο σὰ «Μουρκιανοὺς» καὶ «Καστιλλιάνους» καὶ συνεπῶς ἐχθροὺς τῆς νέας Καταλωνίας. Ὅλοι προσπαθοῦσαν νὰ ξεσηκώσουν τὴν ἐργατικὴ τάξη ἐναντίον αὐτῶν τῶν ἀντρῶν, ἀλλὰ αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς πολιτικῆς δὲ φαινόταν νὰ εἶναι ἀποτελεσματικό. Ὅταν ἡ Σολινταρίντατ Ὀμπρέρα καταδίκασε τὴν ἀδικαιολόγητη κράτηση τοῦ Ἀσκάζο καὶ τὴν βίαιη μεταχείριση ποὺ ὑπέστη στὰ κελλιὰ τοῦ Κεντρικοῦ Ἀστυνομικοῦ Τμήματος, ἡ ἀντίδραση τοῦ πληθυσμοῦ ἦταν ἀπερίγραπτη. Γιὰ νὰ τονίσουν τὴν συμπαράστασή τους πρὸς τὸν Ἀσκάζο, οἱ σύντροφοί του στὴ δουλειά του, κατέβηκαν σὲ ἀπεργία καὶ ἀπαίτησαν νὰ ἀπελευθερωθεῖ ἀμέσως. Γιὰ νὰ ὑποστηρίξει αὐτὴ τὴν κίνηση διαμαρτυρίας, ἡ Περιφερειακὴ Ἐπιτροπὴ τῆς CNT ξεκίνησε μιὰ ἐνημερωτικὴ ἐκστρατεία καὶ ὀργάνωσε συγκεντρώσεις σ' ὁλόκληρη τὴν Καταλωνία.

Ὁ Ντουρρούτι πῆρε μέρος σὲ πολλὲς ἀπ' αὐτὲς τὶς δημόσιες ἐκδηλώσεις, καταδικάζοντας κάθε φορὰ τὴν καταπιεστικὴ πολιτικὴ τῆς κυβέρνησης: «Οἱ πολιτικοὶ ποὺ βρίσκονται στὴν ἐξουσία δεῖξανε γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ τὴν ἀδυναμία τους. Ὑποσχέθηκαν στὸ λαὸ οὐσιαστικὲς κοινωνικὲς μεταρρυθμί-

σεις καὶ γι' αὐτὸ ὁ κόσμος τοὺς ψήφισε τὸν 'Ιούνη. 'Επειδὴ δὲν κράτησαν τὸν λόγο τους, πρόδωσαν τὴν ἐντολὴ ποὺ τοὺς ἔδωσε ὁ λαός. Ζοῦμε ὅπως καὶ τότε, στὴν ἐποχὴ τῆς μοναρχίας! Τίποτε δὲν ἄλλαξε. Τὰ ἀντιδραστικὰ στοιχεῖα ἐξακολουθοῦν νὰ κατέχουν τὰ γραφειοκρατικὰ πόστα καὶ νὰ συνωμοτοῦν ἀνοιχτὰ ἐναντίον τοῦ λαοῦ. 'Επικεφαλῆς τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς ἀστυνομίας βρίσκουμε τοὺς ἴδιους στρατηγοὺς ποὺ ἦταν πρῶτα καὶ μὲ τὰ ἴδια ἀποτελέσματα: τὴ σφαγὴ τῶν πεινασμένων ἀγροτῶν καὶ τῶν ἀπεργῶν ἐργατῶν ἀπὸ τὴν Γκουάρντια Θιβὶλ καὶ τὴν 'Εθνοφρουρά. Πρέπει νὰ γίνει κάτι γι' αὐτὴ τὴν κατάσταση. 'Ο λαὸς πρέπει ν' ἀναζητήσει τὴ σωτηρία του ἔξω ἀπὸ τὰ πολιτικὰ κόμματα, ἔξω ἀπὸ τὸ ἀστικὸ Κοινοβούλιο καὶ νὰ ἀναπτύξει τὴ δράση του στοὺς δρόμους. Γιὰ τὴν ἐργατικὴ τάξη δὲν ὑπάρχει καμιὰ ἄλλη ἀποτελεσματικὴ πολιτικὴ παρὰ μόνο ὁ ἐπαναστατικὸς ἀγώνας»[1].

Μετὰ ἀπὸ μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς συγκεντρώσεις ἡ κυβέρνηση διάταξε τὴ σύλληψη τοῦ Ντουρρούτι, μὲ τὴν δικαιολογία ὅτι εἶχε «προσβάλει τὶς ἀρχές». 'Η κράτησή του ἦταν σύντομη, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἐμπόδισε τὸν Τύπο νὰ μιλήσει γιὰ τὴ φυλάκιση τοῦ ταραξία Ντουρρούτι. Σ' ἕνα γράμμα στὴν οἰκογένειά του, ὁ Ντουρρούτι ἀναφέρει: «Πιστεύω ὅτι μάθατε ἀπὸ τὴν Λὰ Τιέρα τῆς Μαδρίτης γιὰ τὴ σύλληψή μου, ποὺ πρέπει νὰ ἀνησύχησε τὴ μητέρα πολύ. Δὲν ξέρω ποιός ἔγραψε γι' αὐτό, ἀλλὰ γεγονὸς εἶναι ὅτι κανεὶς δὲν μ' ἐνόχλησε. 'Η ζωή μου συνεχίζεται ὅπως συνήθως. Δὲν ἔχω λείψει οὔτε μιὰ μέρα ἀπὸ τὴ δουλειά μου καὶ πηγαίνω στὸ συνδικάτο καθημερινά. Αὐτὸς ποὺ βρίσκεται στὴ φυλακὴ εἶναι ὁ 'Ασκάζο, ἀλλὰ θὰ βγεῖ αὐτὲς τὶς μέρες. 'Η Σ ο λ ι ν τ α ρ ι ν τ ὰ τ 'Ο μ π ρ έ ρ α κάνει μιὰ μεγάλη ἐκστρατεία γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσή του»[2].

Λίγες μέρες ἀργότερα, ὁ Ντουρρούτι ἔγραφε: «Σήμερα δὲν πῆγα στὴ δουλειά, γιατὶ βγῆκαν ἀπὸ τὴν φυλακὴ ὅλοι οἱ σύντροφοι καὶ ἀνάμεσά τους καὶ ὁ 'Ασκάζο. Ἤμουν πολὺ ἀπασχολημένος αὐτὸν τὸν καιρὸ προσπαθώντας νὰ πετύχω τὴν ἀπελευθέρωσή τους. Δημιουργήθηκε ἕνα μεγάλο σκάνδαλο σ' ὁλόκληρη τὴ Βαρκελώνη. Νομίζω ὅτι δὲν θὰ μπορέσω νὰ τὸ ἀποφύγω νὰ περάσω λίγες μέρες στὴ φυλακή»[3].

Οἱ φόβοι του ἐπιβεβαιώθηκαν στὴ διάρκεια μιᾶς συγκέντρωσης, ποὺ εἶχε ὀργανωθεῖ στὴ Γκερόνα ἀπὸ τὰ τοπικὰ συνδικάτα. 'Επρόκειτο νὰ μιλήσει καὶ ὁ Ντουρρούτι, ἀλλὰ μόλις κατέβηκε ἀπὸ τὸ τραῖνο

ἡ ἀστυνομία τὸν συνέλαβε καὶ τὸν πῆγε στὸ ἀστυνομικὸ τμῆμα, κατηγορώντας τον ὅτι εἶχε ὀργανώσει μιὰ συνωμοσία ἐναντίον τοῦ Ἀλφόνσου XIII στὸ Παρίσι. Οἱ ἐργάτες ὀργάνωσαν ἀμέσως μιὰ διαδήλωση καὶ κατευθύνθηκαν πρὸς τὸ Δημαρχεῖο γιὰ νὰ ζητήσουν νὰ ἀπελευθερωθεῖ ὁ Ντουρρούτι ἀμέσως. Ὁ Δήμαρχος κατάλαβε ὅτι ὁ κόσμος δὲν θὰ δεχόταν τὴ γελοία δικαιολογία γιὰ τὴ συνωμοσία ἐναντίον τοῦ Βασιλιᾶ, ποὺ εἶχε ἐκθρονιστεῖ πολλοὺς μῆνες νωρίτερα, καὶ διέταξε νὰ ἀπελευθερωθεῖ ὁ κρατούμενος.

Ἐπιστρέφοντας στὴ Βαρκελώνη, ὁ Ντουρρούτι ἔγραψε στὴν ἀδερφή του Ρόζα: «Βλέπεις, Ροζίτα, τὸ ἔνστικτό μου δὲν μὲ γέλασε. Οἱ Δημοκρατικὲς ἀρχὲς ἤθελαν νὰ μὲ συλλάβουν γιὰ συνωμοσία ἐναντίον τῆς μοναρχίας. Μεγαλύτερη ἠλιθιότητα δὲν θὰ μποροῦσα νὰ φανταστῶ. Ἀλλὰ ἂς προχωρήσουμε σὲ σοβαρότερα θέματα. Γιὰ νὰ μὲ ἀποζημιώσουν γιὰ τὴν αὐθαίρετη ἀπόλυση ποὺ μοῦ ἔγινε στὴ διάρκεια τῆς ἀπεργίας τῶν σιδηροδρομικῶν τοῦ 1917, μοῦ ἔδωσαν 2.600 πεσέτες ποὺ ἦταν μεγάλη βοήθεια γιὰ μᾶς. Ἡ Μιμὴ βγῆκε χθὲς ἔξω μὲ κάτι φίλους, γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τότε ποὺ γεννήθηκε ἡ Κολέτ, καὶ ἀγόρασε πράγματα ποὺ μᾶς ἔλειπαν ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ μερικὰ ἄλλα ἀπαραίτητα γιὰ τὸ μικρό». Καὶ λίγες μέρες ἀργότερα: «Ἡ Κολὲτ εἶναι πολὺ χαριτωμένη καὶ ἄρχισε κιόλας νὰ χαμογελάει. Εἶναι ἡ χαρὰ ὅλων τῶν φίλων μας καὶ ὅταν μοῦ λένε ὅτι εἶναι ὄμορφη ἐγὼ τοὺς ἀπαντάω μὲ τὸ χαμόγελο ἑνὸς τρυφεροῦ πατέρα. Ἡ μητέρα της ἔχει πολὺ γάλα καὶ τρώει μὲ πολὺ ὄρεξη κι ἔτσι καὶ τὸ μικρὸ εἶναι πολὺ καλὰ στὴν ὑγεία του. Ἔχουμε ἀγοράσει πολλὰ πράγματα: ντουλάπα, στρῶμα, κουβέρτες, κούνια γιὰ τὸ μωρό, παπούτσια... Ἔλα, Ροζίτα, ἀποφάσισε πρὶν νὰ μὲ κλείσουν στὴ φυλακή. Ἂν ἔρθεις, θὰ σοῦ ἑτοιμάσουμε ἕνα κρεβάτι, τώρα ποὺ ἀγοράσαμε τὸ στρῶμα»[4].

Σ' αὐτὰ τὰ γράμματα φαίνεται ὁλοκάθαρα ἡ προσωπικότητα τοῦ Ντουρρούτι: μπορεῖ νὰ δεῖ κανεὶς τὴ μεγάλη του εὐαισθησία, ἕνα χαρακτηριστικὸ ποὺ τὸ ἤξεραν πολὺ λίγοι ἀκόμα καὶ ἀπὸ τοὺς συντρόφους του στὸν ἀγώνα. Τὰ λίγα γράμματα ποὺ ἔχουμε ἀπ' αὐτὴ τὴν περίοδο δίνουν μιὰ πιστὴ εἰκόνα τῶν καθημερινῶν προβλημάτων ποὺ ἀντιμετώπιζαν οἱ ἐπαναστάτες αὐτὴ τὴν ἐποχή.

Τὸν ἴδιο μήνα, τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1931 — καὶ γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸ 1921 — ὁ Ντουρρούτι πῆγε στὸ Λεὸν καὶ μπόρεσε νὰ ἀγκαλιάσει ξανὰ τὴ μητέρα

του. Στὴν πραγματικότητα, ἔκανε αὐτὸ τὸ ταξίδι ἐξαιτίας τῆς ἐπιδείνωσης τῆς ὑγείας τοῦ πατέρα του, ποὺ πέθανε, ὅμως, πρὶν νὰ φτάσει. Ἡ κηδεία ἔγινε αἰτία γιὰ μιὰ διαδήλωση, καθὼς τὸ προλεταριάτο τῆς πόλης ἤθελε νὰ πάρει μέρος στὴν κηδεία ἑνὸς καλοῦ ἀνθρώπου, καθὼς ἐπίσης καὶ γιὰ νὰ δείξει τὴ συμπαράσταση καὶ τὴ συμπάθειά του γιὰ τὸν γιό του, ποὺ εἶχε συκοφαντηθεῖ ἀπὸ τοὺς ἀστούς.

Ὅταν ἡ τελετὴ τέλειωσε, τὰ τοπικὰ σωματεῖα τῆς CNT ζήτησαν ἀπὸ τὸν Ντουρρούτι νὰ παρατείνει τὴ διαμονή του γιὰ μερικὲς μέρες γιὰ νὰ μπορέσει νὰ πάρει μέρος, τὴν ἑπόμενη Κυριακή, σὲ μιὰ συγκέντρωση ποὺ θὰ γινόταν στὴν Πλάζα ντὲ Τόρος, στὸ Λεόν. Ἡ συγκέντρωση ἀνακοινώθηκε ὄχι μόνο στὸ Λεόν, ἀλλὰ καὶ σ' ὁλόκληρη τὴν περιοχὴ τῶν ὀρυχείων. Οἱ ἀστοὶ καὶ ἡ Ἐκκλησία πίεσαν τὸν διοικητὴ τῆς Γκουάρντια Θιβὶλ νὰ ἀπαγορέψει τὴ συγκέντρωση. Ἡ δικαιολογία βρέθηκε γρήγορα: συνέλαβαν τὸν Ντουρρούτι γιὰ τὴ συμμετοχή του στὴν ἐπίθεση ἐναντίον τῆς τράπεζας στὴ Γκιχόν. Στὸ γραφεῖο τοῦ διοικητῆ τῆς Γκουάρντια Θιβίλ, ὅταν αὐτὸς τοῦ πρότεινε νὰ πάρει τὴν ἴδια νύχτα τὸ τραῖνο γιὰ τὴν Βαρκελώνη, ὁ Ντουρρούτι ἄρχισε νὰ γελάει. Καὶ ἀφοῦ εἶπε στὸν ἀξιωματικὸ πῶς χρησιμοποιήθηκαν τὰ χρήματα ποὺ εἶχαν κλαπεῖ ἀπὸ τὴν Γκιχόν, τὸν ρώτησε: «Κύριε, δὲν νομίζετε ὅτι θὰ ἦταν καλύτερα νὰ μιλήσω αὔριο στὴ συγκέντρωση; Ἐκτὸς ἂν προτιμᾶτε μιὰ γενικὴ ἀπεργία στὸ Λεόν».

Τὴν ἑπόμενη μέρα ἡ Πλάζα ντὲ Τόρος ἦταν γεμάτη ἀπὸ κόσμο. Στὴ διάρκεια τῆς συγκέντρωσης, ποὺ προέδρευε ὁ Τεχερίνα, ὁ τοπικὸς γραμματέας τῆς CNT, ὁ Ντουρρούτι μίλησε πάρα πολύ. Μὲ ἁπλοὺς ὅρους, τονίζοντας κάθε ἰσχυρισμό του μὲ μιὰ ἐνδεικτικὴ χειρονομία, ἐξήγησε τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους ἡ Δημοκρατία δὲν μποροῦσε νὰ λύσει τὰ κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ προβλήματα τῆς Ἰσπανίας. Κατέληξε ἔτσι: «Ἐπιμένω ὅτι ζοῦμε σὲ μιὰ προεπαναστατικὴ περίοδο, ὅτι ἡ ἐπανάσταση ἐγκυμονεῖται μέσ' στὰ σπλάχνα τοῦ κόσμου τῆς δουλειᾶς. Τὴ μέρα ποὺ θὰ γεννηθεῖ, δὲν θὰ ὑπάρχουν διαμάχες ἢ πολιτικὲς συγκεντρώσεις, ἀλλὰ μιὰ γνήσια κοινωνικὴ ἐπανάσταση, ποὺ θὰ θάψει τὸν ἀστικὸ κόσμο κάτω ἀπὸ τὰ χαλάσματά του. Καὶ θὰ δημιουργήσει ἕναν ἄλλο κόσμο, ὅπου οἱ ἐργάτες θὰ ἀποδείξουν τὶς ἱκανότητές τους, ἀναπτύσσοντας τὴ βιομηχανία καὶ τὴ γεωργία ἔτσι ὥστε νὰ

ὑπάρχει ψωμὶ γιὰ τὸν καθένα, ἐλευθερία γιὰ ὅλους χωρὶς προνόμια, χωρὶς παράσιτα. Ἀλλὰ γιὰ νὰ μπορέσει αὐτὴ ἡ ἐπανάσταση νὰ γίνει πραγματικότητα, εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ ὅλους, γιὰ ὅλους τοὺς ἐργάτες ποὺ εἶναι συνειδητοί, νὰ δουλέψουν μαζί, καὶ νὰ προσανατολίσουν ὅλες τὶς ἐνέργειές τους σ' ἕνα σκοπό, τὸ μοναδικὸ σκοπὸ ποὺ πρέπει νά 'χει ἕνας ἐργάτης: νὰ σπάσει τὰ δεσμά του καὶ νὰ κερδίσει πάλι τὴν ἀξιοπρέπειά του. Ἐμπρός, λοιπόν, γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἐπανάσταση»[5].

Ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ Ντουρρούτι στὸ Λεὸν δὲν ἦταν κάτι καινούργιο, ἀλλὰ ὑπῆρχε πάντοτε στὴν ἐπαναστατικὴ του στάση. Ὅταν ἀπευθυνόταν στοὺς ἐργάτες, δὲν ἦταν ἕνας δημαγωγὸς ἀλλὰ ἕνας εἰλικρινὴς ἀγωνιστής. Ὡστόσο ἡ πίστη του στὴν ἐπανάσταση δὲν τὸν τύφλωνε κι ἔβλεπε τὶς ἀντιφάσεις ποὺ ὑπῆρχαν στὴν ἐργατικὴ τάξη. Αὐτὸ φαίνεται καθαρὰ στὴ μαρτυρία τοῦ **Πάμπλο Πόρτας**, ποὺ ἀναφέρει μιὰ συζήτηση ποὺ εἶχε μὲ τὸν Ντουρρούτι, σὲ μιὰ ἰδιαίτερα ἀποφασιστικὴ στιγμὴ γιὰ τὴν CNT. Ὁ Ντουρρούτι εἶπε ὅτι ἦταν ἀπαραίτητο νὰ ἰδωθεῖ ἡ ἐπανάσταση σὰν μιὰ ἐπεκτεινόμενη δυναμικὴ διαδικασία, μὲ τὰ σκαμπανεβάσματά της καὶ ὅτι ὁ ἀγωνιστὴς δὲν πρέπει ν' ἀφήνει τὸν ἑαυτό του νὰ παρασύρεται σ' αὐτὲς τὶς στιγμὲς τῆς γενικῆς ἀπογοήτευσης. Ἀντίθετα, ἦταν ἀπαραίτητο νὰ ξεπεράσει αὐτὲς τὶς ἔκτακτες περιστάσεις καὶ νὰ συλλάβει τὴν οὐσία τῆς κατάστασης. Αὐτὸ προσπαθοῦσε νὰ κάνει καὶ ὁ Ντουρρούτι ἐκείνη τὴ στιγμή, σύμφωνα μὲ τὸν Πόρτας, ποὺ τὸ ἀναρχικὸ κίνημα περνοῦσε «ἀπὸ τὴν χειρότερη φάση τῆς καταστολῆς».

«Οἱ ἐργάτες, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ξόδευαν τὸν καιρό τους στὰ σπὸρ καὶ στὶς διασκεδάσεις, ξεχνώντας τελείως ὅτι οἱ ἀναρχικοὶ καὶ οἱ ἀναρχοσυνδικαλιστὲς συλλαμβάνονται σὰν ἄγρια θηρία». Ἀντιμέτωπος μ' αὐτὴ τὴν ἀπογοητευτικὴ συμπεριφορά, ὁ Ντουρρούτι ἐπέμενε νὰ ἐπαναλαμβάνει: «Θὰ δεῖτε, σιγὰ - σιγά, καθὼς ἡ κατάσταση θὰ χειροτερεύει, ἡ ἐργατικὴ τάξη θὰ μάθει πῶς νὰ ἀντιδρᾶ ἀνάλογα. Στὸ μεταξύ, εἶναι ἀπαραίτητο νὰ κρατήσουμε τὸ ὀχυρό. Δὲν ὑπάρχει καμιὰ ἀμφιβολία ὅτι αὐτὴ ἡ περίοδος θὰ εἶναι ἡ πιὸ δραστήρια καὶ ἡ πιὸ σκληρὴ ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ γίνει. Ἀλλὰ αὐτὸς ὁ ἀγώνας δὲν θὰ εἶναι ἄκαρπος, θὰ εἶναι μιὰ ἐπένδυση γιὰ τὴ συγκομιδὴ τοῦ μέλλοντος. Δὲν ὑπάρχουν προεπαναστατικὲς περίοδοι χωρὶς θύματα, ἀλλὰ στὸ τέλος ὁ θρίαμβος εἶναι βέβαιος»[6].

Οἱ ἐργάτες τῶν ὀρυχείων τῆς Καρντόνα (στὴ Βαρκελώνη) ὀργάνωσαν μιὰ συνεδρίαση μὲ ὁμιλητὲς τὸν Βιτσέντε Περὲζ Κομπίνα, τὸν Ἀρτοῦρο Παρέρα καὶ τὸν Μπουεναβεντούρα Ντουρρούτι, ποὺ προσέλκυσε ἑκατοντάδες ἐργάτες ἀπὸ τὰ ὀρυχεῖα τῆς Φιγκόλς, τῆς Σουρίας, τοῦ Σαλέντ. Στὴν ὁμιλία του, ὁ Ντουρρούτι ἔδειξε τὴν ἀνάγκη γιὰ μιὰ ἐπανάσταση, ἀφοῦ ἡ ἀστικὴ δημοκρατία εἶχε ἤδη ἐξεγείρει τὸν κόσμο καὶ οἱ ἐργάτες δὲν εἶχαν πιὰ νὰ ἐλπίζουν τίποτε ἀπὸ τὶς μεταρρυθμίσεις τῆς ἀστικῆς τάξης, ἢ ἀπὸ τὴ Σοσιαλδημοκρατία, στὴν ὁποία δυσπιστοῦσαν κάθε μέρα καὶ περισσότερο[7].

Λίγες μέρες μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴ συγκέντρωση, ἡ περιοχὴ ἔγινε τὸ κέντρο μιᾶς τολμηρῆς ἐπαναστατικῆς δράσης. Στὶς 19 Γενάρη 1932, μιὰ ἔνοπλη ἐξέγερση ὁδήγησε στὴν ἀνακήρυξη τοῦ ἀντιεξουσιαστικοῦ κομμουνισμοῦ, στὴν κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τοῦ χρήματος[8]. Ἡ ἀντίδραση τῆς Κυβέρνησης δὲν ἄργησε νὰ ἐκδηλωθεῖ. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβούλιου καὶ Ὑπουργὸς Πολέμου, Μανουὲλ Ἀζάνια διέταξε ἐπίσημα τὸν διοικητὴ τῆς περιοχῆς τῆς Καταλωνίας νὰ καταπνίξει τὴν ἐξέγερση «μέσα σὲ δεκαπέντε λεπτά». Τὰ «δεκαπέντε λεπτὰ» τοῦ Ἀζάνια μετατράπηκαν σὲ πέντε μέρες σκληροῦ ἀγώνα. Ἔγιναν ἑκατοντάδες συλλήψεις καὶ οἱ ἀρχηγοὶ φυλακίστηκαν σ' ἕνα πλοῖο, τὸ «Μπουένος Ἄιρες», ποὺ ἦταν ἀγκυροβολημένο στὸ λιμάνι τῆς Βαρκελώνης. Ὅμως οἱ συλλήψεις δὲν περιορίστηκαν μόνο στὴν περιοχὴ ποὺ ἔγινε ἡ ἐξέγερση, ἀλλὰ ἐπεκτάθηκαν σ' ὁλόκληρη τὴ χερσόνησο καὶ ἰδιαίτερα στὴ Βαρκελώνη, στὴ Βαλέντσια καὶ στὴν Ἀνδαλουσία, ποὺ ἦταν οἱ πιὸ ἀνήσυχες περιοχές.

Οἱ ὁμαδικὲς συλλήψεις ἄρχισαν στὶς 20 Γενάρη. Στὴ Βαρκελώνη, τὰ χαράματα, ἡ ἀστυνομία πῆγε στὰ σπίτια τῶν ἡγετικῶν στελεχῶν τῆς CNT. Ἕνας ἀπὸ τοὺς πρώτους ποὺ συνέλαβε ἦταν ὁ Καθηγητὴς Τόμας Κάνο Ρουίζ. Διηγεῖται: «Ὅταν μὲ συνέλαβαν καὶ μὲ κλείδωσαν σ' ἕνα κελλὶ στὸ Ἀρχηγεῖο τῆς Ἀστυνομίας, κατάλαβα γρήγορα ὅτι αὐτὴ ἦταν μιὰ ἀπὸ κεῖνες τὶς ἐπιδρομὲς ποὺ ἦταν τόσο χαρακτηριστικὲς τὸν καιρὸ τοῦ Μαρτίνεζ Ἀνίντο. Τὰ κελλιὰ τῆς ἀστυνομίας ἦταν γεμᾶτα ἀπὸ διάφορους «ὕποπτους» καὶ ἀναρχικούς, μέλη συνδικάτων καὶ ἐπιτροπῶν, ἀντιπροσώπους μαγαζιῶν καὶ ἐργοστασίων, κοντολογίς, ἐργάτες ποὺ δούλευαν γιὰ τὸν σκοπὸ ποὺ πίστευαν».

Στὶς 21 τοῦ μήνα, τὸ πρωὶ ἡ ἀστυνομία συνέ-

λαβε τοὺς ἀδερφοὺς 'Ασκάζο καὶ τὸν Ντουρρούτι. Στὶς 22 τὸ ἀπόγευμα ὅλοι οἱ φυλακισμένοι μεταφέρθηκαν στὸ πλοῖο «Μπουένος "Αϊρες», τὸ ὁποῖο ἡ 'Υπερατλαντικὴ 'Εταιρεία εἶχε παραχωρήσει στὴν κυβέρνηση. Τὸ πολεμικὸ πλοῖο «Κάνοβας» εἶχε στρέψει τὰ κανόνια του πρὸς τὸ περίεργο αὐτὸ ἐμπόρευμα. Οἱ ναῦτες, μὲ τὸ δάχτυλο στὴ σκανδάλη, παρακολουθοῦσαν τοὺς φυλακισμένους ποὺ ὁδηγοῦνταν στὸ ἀμπάρι τοῦ πλοίου. "Εμειναν ἐκεῖ χωρὶς στρώματα ἢ κουβέρτες, ὑποχρεωμένοι νὰ κοιμηθοῦν στὸ πάτωμα καὶ τοὺς ἐπέτρεψαν μόνο νὰ παίρνουν λίγο ἀέρα ἀπὸ τὰ φιλιστρίνια. 'Υπῆρχε πολὺ λίγο νερὸ καὶ σχεδὸν καθόλου τροφή. "Ηταν ἕνα φορτίο ποὺ θύμιζε δουλεμπόριο καὶ ἡ Δημοκρατία εἶχε γίνει ἕνας ἔμπορος δούλων. 'Επιπλέον, οἱ φυλακισμένοι δὲν εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ δέχονται ἐπισκέψεις, οὔτε νὰ παίρνουν γράμματα ἢ δέματα. Ζοῦσαν κάτω ἀπ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες μέχρι τὶς 9 Φλεβάρη, ὅταν τὸ «Μπουένος "Αϊρες» ἀναχώρησε μὲ ἄγνωστο προορισμό, χωρὶς καμιὰ πολιτικὴ ἢ στρατιωτικὴ ἀρχὴ νὰ ἔχει κἂν ἀνακρίνει τοὺς φυλακισμένους[10].

Στὸ λιμάνι εἴκοσι περίπου γυναῖκες περίμεναν ὑπομονετικὰ νὰ σαλπάρει τὸ πλοῖο. 'Ανάμεσά τους ἡ μητέρα τῶν 'Ασκάζο, ποὺ γεμάτη ἀγανάκτηση, φώναζε στοὺς γιούς της γιὰ νὰ τοὺς ἐνθαρρύνει. Στὶς 10 Φλεβάρη 1932, ἡ γυναίκα τοῦ Ντουρρούτι, μ' ἕνα γράμμα της στὴν 'Αναρχικὴ "Ενωση, ἀνάφερε τὴ βίαιη ἐκτόπιση. «Στὸ σπίτι εἴμαστε ἀπελπισμένοι, γιατὶ σήμερα τὸ πρωί, στὶς 4 ἡ ὥρα, τὸ «Μπουένος "Αιρες» ἔφυγε ἀπὸ τὸ λιμάνι μὲ κατεύθυνση τὴν 'Ισπανικὴ Γουϊνέα, πιθανὸν γιὰ τὴ Μπάτα. 'Υπάρχουν 110 κρατούμενοι σ' αὐτὸ τὸ πλοῖο καὶ τὸ τελευταῖο πρόκειται νὰ σταματήσει στὴ Βαλέντσια καὶ στὸ Καλὶζ γιὰ νὰ πάρει κι ἄλλους. Δὲν μᾶς ἐπέτρεψαν νὰ πᾶμε στὸ πλοῖο καὶ νὰ τοὺς ἀποχαιρετήσουμε. Μόνο τὰ παιδιά, ποὺ τὰ πῆγαν μέχρι τὸ πλοῖο οἱ ναῦτες, μπόρεσαν νὰ χαιρετήσουν τοὺς πατέρες τους. Πήγαμε καὶ τὴ μικρή μας Κολέτ, ποὺ εἶναι δυόμιση μηνῶν καὶ ὁ Ντουρρούτι εἶχε τουλάχιστον τὴν ἱκανοποίηση νὰ τὴν ἀγκαλιάσει. 'Απὸ τότε ποὺ τὸν συνέλαβαν, ἐδῶ καὶ τρεῖς βδομάδες περίπου, δὲν μπορέσαμε οὔτε νὰ τὸν δοῦμε οὔτε νὰ τοῦ μιλήσουμε παρὰ μόνο μέσα ἀπὸ τὰ φιλιστρίνια τοῦ πλοίου.

«'Ενῶ τὸ καράβι ἦταν ἀκόμα ἀγκυροβολημένο στὸ λιμάνι, ἔγινε μιὰ ἀπεργία πείνας, μὲ ἀρχηγοὺς τὸν Ντουρρούτι καὶ τὸν 'Ασκάζο. Μετὰ ἀπ' αὐτό, ὁ

Ντουρρούτι, ὁ Ἀσκάζο, ὁ Μαζάνα καὶ ὁ Περέζ Φελιοὺ ξεχωρίστηκαν ἀπὸ τοὺς ὑπόλοιπους συντρόφους τους ποὺ ἐπρόκειτο νὰ ἐκτοπιστοῦν.

«Οἱ ἐφημερίδες τῆς χώρας, μὲ ἐξαίρεση τὴν Λ ὰ Τ ι έ ρ α, ἐπιδοκίμασαν μὲ δουλοπρέπεια τὴ συμπεριφορὰ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν, ἀποδεχόμενες τὰ πιὸ παράλογα ψέματα, τίς πιὸ πρόστυχες συκοφαντίες, γιὰ νὰ δικαιολογήσουν αὐτὴν τὴν ἀποτρόπαιη ἐκτόπιση. Ἡ Σ ο λ ι ν τ α ρ ι ν τ ὰτ Ὀ μ π ρ έ ρ α ἔκλεισε. Ἐδῶ βρίσκεται πράγματι τὸ παράδοξο τῆς Ἰσπανίας: ἐνῶ 110 κρατούμενοι τοῦ Μπουένος Ἄιρες ἐκτοπίστηκαν χωρὶς δίκη (οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς δὲν εἶχαν πάρει μέρος στὴν πρόσφατη ἐξέγερση τῆς Καταλωνίας), οἱ μοναρχικοὶ συνωμότες κυκλοφοροῦν ἐλεύθερα, οἱ γαιοκτήμονες παρατᾶνε τὰ κτήματά τους καὶ οἱ ἀγρότες πεθαίνουν ἀπὸ τὴν πείνα. Ὁ περίφημος «νόμος γιὰ τὴν ὑπεράσπιση τῆς Δημοκρατίας» δὲν χρησιμοποιεῖται ἐναντίον αὐτῶν ποὺ κάνουν τ' ἀδικήματα, ἀλλὰ ἐναντίον τῶν ἐργατῶν, ποὺ τὸ μοναδικό τους ἀδίκημα εἶναι ὅτι μένουν πιστοὶ στὰ ἰδανικά τους.

«Ἀλλὰ ἀφοῦ οἱ Σοσιαλιστὲς συνεργάστηκαν μὲ τὸν Πρίμο ντὲ Ριβέρα, πῶς μποροῦμε νὰ περιμένουμε ἀπ' αὐτοὺς νὰ ἐνδιαφερθοῦν γιὰ τὰ δικαιώματα ἑνὸς ἐξαθλιωμένου λαοῦ; Ὀφθαλμὸς ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντας ἀντὶ ὀδόντος, αὐτὸς πρέπει νὰ εἶναι ὁ νόμος μας. Παρὰ τὴν ἐκτόπιση τῶν ἀντρῶν μας καὶ χωρὶς νὰ ξέρουμε ἂν θὰ τοὺς δοῦμε ξανά, δηλώνουμε ὅτι δὲν ὑποταχθήκαμε, ὅτι δὲν θὰ σκύψουμε τὸ κεφάλι»[11].

Τὸ πλοῖο σαλπάρισε γιὰ τὸ Καλὶζ γιὰ νὰ πάρει κι ἄλλο ἐμπόρευμα, ἀλλὰ ἔμεινε μακριὰ ἀπὸ τὸ λιμάνι γιατὶ φοβήθηκαν μήπως τοὺς ἐπιτεθεῖ ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλης. Ὁ ἑπόμενος σταθμός: Οἱ Κανάριοι Νῆσοι. Πίσω τους, στὴν Ἰσπανία, ξεσποῦσαν κύματα ἀπὸ ἀπεργίες σὲ ἀπάντηση γιὰ τὴν πράξη τῆς κυβέρνησης.

Στὶς 14 Φλεβάρη 1932, οἱ ἀναρχικὲς ὁμάδες τῆς Ταράζα, μιᾶς βιομηχανικῆς πόλης κοντὰ στὴ Βαρκελώνη, ἔκαναν μιὰ συγκέντρωση, στὴν ὁποία ἀποφάσισαν νὰ κηρύξουν μιὰν ἐπαναστατικὴ γενικὴ ἀπεργία γιὰ νὰ διαμαρτυρηθοῦν γιὰ τὶς ἐκτοπίσεις. Τὴ νύχτα στὶς 15 πρὸς 16, αὐτὲς οἱ ὁμάδες, ὁπλισμένες μὲ πιστόλια καὶ τουφέκια, κατέλαβαν τὰ κυριότερα στρατηγικὰ σημεῖα τῆς πόλης. Ἡ πρώτη τους πράξη ἦταν νὰ πολιορκήσουν τοὺς στρατῶνες τῆς Γκουάρντια Θιβίλ, ὅπου ἦταν συγκεντρω-

μένοι 160 Πολιτοφύλακες κάτω ἀπὸ τὶς διαταγὲς ἑνὸς λοχαγοῦ. Μιὰ ἄλλη ὁμάδα κατέλαβε τὸ Δημαρχεῖο καὶ ὕψωσε τὴν κόκκινη καὶ μαύρη σημαία. Στὶς 16, ἀπὸ τὶς ὀκτὼ τὸ πρωὶ ἄρχισαν νὰ φτάνουν ἀστυνομικὲς ἐνισχύσεις ἀπὸ τὴν Σαμπαντέλ. Πολὺ γρήγορα ἡ μάχη γενικεύτηκε καὶ οἱ ἐπαναστάτες ὑποχώρησαν μετὰ τὴν ἐξάντληση τῶν δυνάμεών τους. Παρόμοιες ἐνέργειες ἔγιναν στὴν 'Ανδαλουσία, στὴ Σαραγκόσσα καὶ στὸ Λεβάντε.

'Η κυβέρνηση, ποὺ βρέθηκε σὲ ἀδιέξοδο, ἐξαπόλυσε μιὰ προπαγανδιστικὴ ἐκστρατεία σὲ μεγάλη κλίμακα, γιὰ νὰ δικαιολογήσει στὸ Κοινοβούλιο τὰ μέτρα ποὺ πῆρε γιὰ νὰ ἀποκαταστήσει τὴν τάξη· μέτρα καταστολῆς ποὺ τὰ ἐπιδοκίμασαν καὶ τὸ Κοινοβούλιο καὶ ἡ πλειοψηφία τῶν σοσιαλιστῶν. 'Αλλὰ ὅλες αὐτὲς οἱ πολιτικὲς στάσεις, ὅλα αὐτὰ τὰ καταπιεστικὰ μέτρα, δὲν ἦταν ἀρκετὰ μπροστὰ στὴ τεράστια λαϊκὴ ἐξέγερση. Παρὰ τὴν ἧττα τους, οἱ δυὸ ἐξεγέρσεις εἶχαν πετύχει τὸ σκοπό τους: νὰ συγκεντρώσουν τὴν προσοχὴ στὴν ἰδέα τοῦ ἀντιεξουσιαστικοῦ κομμουνισμοῦ, τὸ σκοπὸ τοῦ προλεταριάτου. 'Η 'Ισπανικὴ «ἰντελιγκέντσια» ἄρχισε νὰ πολεμάει αὐτὴ τὴν ἰδέα καὶ ὁ Σαλβαντὸρ ντὲ Μανταριάγκα τόνισε τὴν ἀνικανότητα τῶν διανοούμενων νὰ καταλάβουν τὶς πραγματικὲς φιλοδοξίες τῆς ἐργατικῆς τάξης: «Τί σημαίνει αὐτὴ ἡ ἰδέα τοῦ "ἀντιεξουσιαστικοῦ κομμουνισμοῦ"; Αὐτὸ συνοδεύεται τὶς περισσότερες φορὲς ἀπὸ τὸ συνηθισμένο ρεφραὶν περὶ τῆς ἀγραμματοσύνης τῶν 'Ισπανῶν καὶ τῆς ἔλλειψης μόρφωσης ποὺ κυριαρχεῖ στὶς ἐργατικὲς τάξεις, ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ἀκριβῶς διακρίνονται ἀπὸ τὴν Ι δ ι α τ ο υ ς τὴν ἄγνοια σχετικὰ μὲ τὴν 'Ισπανικὴ ἐργατικὴ τάξη. 'Αλλὰ αὐτοὶ οἱ φιλελεύθεροι Δὸν Κιχῶτες, ποὺ παλεύουν γιὰ τὴν κοινωνικὴ χειραφέτηση, ποὺ προσπαθοῦν ὅπως ὁ ἱππότης τῆς Λὰ Μάνκα νὰ κάνουν τ' ὄνειρό τους πραγματικότητα, δὲν εἶναι καθόλου ἀγράμματοι. Εἶναι ἐξίσου ἱκανοὶ νὰ διαβάσουν βιβλία ὅσο κι αὐτοὶ ποὺ τοὺς κατηγοροῦν γιὰ ἀμάθεια, ἀλλὰ μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι ἔχουν πολὺ πιὸ δημιουργικὲς ἱκανότητες ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς τους. Προτιμοῦν νὰ δημιουργοῦν τὶς δικές τους ἀξίες καὶ νὰ ζοῦν τὴν δική τους ζωὴ μένοντας πιστοὶ στὸν δικό τους τρόπο σκέψης, τὸν ὁποῖο θὰ ζήλευαν πολλοὶ δάσκαλοι ποὺ εἶναι κλεισμένοι μέσα στὸ ἄνετο καταφύγιο τῆς βιβλιοθήκης τους»[12].

'Ενῶ ἡ κατάσταση γινόταν ολοένα καὶ πιὸ ἐκρηκτικὴ στὴ χερσόνησο, τὸ «Μπουένος "Αιρες»

ἄφησε τὶς Καναρίους καὶ κατευθύνθηκε στὸν Κόλπο τῆς Γουινέας. Στὸ Ντακὸρ πῆρε ἕνα φορτίο μὲ μπανάνες, τὴν μόνη τροφὴ ποὺ ἔδιναν στοὺς φυλακισμένους, ποὺ ἦταν στοιβαγμένοι στὸ βάθος τοῦ ἀμπαριοῦ. Ἀλλὰ ἐξαιτίας τῆς λιγοστῆς τροφῆς καὶ τῆς ἔλλειψης τοῦ ἀέρα, παρουσιάστηκαν πολλὰ κρούσματα σηψαιμίας. Ἔτσι τὸ πλοῖο μπῆκε στὸ λιμάνι τῆς Σάντα Ἰζαμπὲλ ντὲ Φερνάντο Πό, ὅπου ὅλοι αὐτοὶ ποὺ εἶχαν ἄμεση ἀνάγκη βοήθειας μπῆκαν στὸ νοσοκομεῖο. Κάτω ἀπ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες, ὁ πλοίαρχος, ξάδερφος τοῦ Στρατηγοῦ Φράνκο, τηλεγράφησε στὴ Μαδρίτη ὅπου ὁ Ὑπουργὸς Ναυτιλίας, ὁ Γκιράλ, τὸν διέταξε νὰ πάει τὸ φορτίο στὴ Μπάτα. Οἱ ἄρρωστοι μεταφέρθηκαν βιαστικὰ πάλι στὸ πλοῖο καὶ τὸ «Μπουένος Ἄιρες», ποὺ τὸ συνόδευε ἀκόμα τὸ θωρηκτὸ «Κάνοβας», ἔβαλε πλώρη γιὰ τὸ Ρίο Μούνι, ὅπου βρίσκεται ἡ Μπάτα[13].

Ἀλλὰ ξέσπασε μιὰ ἐξέγερση ἐξαιτίας τῶν ἀντιφατικῶν διαταγῶν, τῶν ἄσχημων συνθηκῶν τοῦ ταξιδιοῦ καὶ τῆς γενικῆς ἐξάντλησης. Τὸ στοιχεῖο τοῦ αἰφνιδιασμοῦ ἦταν πλεονέκτημα γιὰ τοὺς ἐκτοπισμένους καὶ οἱ τελευταῖοι κατέλαβαν τὴ γέφυρα τοῦ πλοίου. Ἀντιμετωπίζοντας μιὰ τέτοια κατάσταση καὶ γιὰ νὰ ἀποκαταστήσει ξανὰ τὴν τάξη, ὁ πλοίαρχος συμφώνησε νὰ καλυτερέψει τὶς συνθῆκες ζωῆς τῶν κρατουμένων. Ἀπὸ τότε ἡ μεταχείρισή τους πάνω στὸ πλοῖο ἦταν πιὸ ἀνθρώπινη καὶ τὸ φαγητὸ καλύτερο. Τοὺς ἔδωσαν ψάθες γιὰ νὰ κοιμοῦνται καὶ τοὺς ἐπέτρεψαν νὰ πηγαίνουν στὸ κατάστρωμα.

Ἀφοῦ τελικὰ ἔφυγαν ἀπὸ τὸ Φερνάντο Πό, ἡ ἀποστολὴ ἔφτασε στὸ Λὰς Πάλμας ὅπου ἀποβίβασε τοὺς ἄρρωστους. Οἱ ὑπόλοιποι συνέχισαν γιὰ τὸ Ρίο ντὲ Ὄρο. Ἀλλὰ ὁ κυβερνήτης αὐτῆς τῆς περιφέρειας, κάποιος Ρεγκουέραλ, γιὸς τοῦ πρώην κυβερνήτη τοῦ Μπιλμπάο ποὺ σκοτώθηκε στὸ Λεὸν τὸ 1923, ἀρνήθηκε νὰ δεχτεῖ τὸν Ντουρρούτι στὴν περιφέρεια ποὺ διοικοῦσε. Ὁ Ντουρρούτι ἀπομονώθηκε μαζὶ μὲ ἑπτὰ ἄλλους συντρόφους του καὶ μεταφέρθηκαν στὸ Πουέρτο Κάμπρας ντὲ Φουερτεβεντούρα. Οἱ ὑπόλοιποι, ξεκίνησαν πάλι γιὰ τὴν Ἀφρικάνικη ἤπειρο. Μετὰ ἀπὸ δυὸ μῆνες περιπλανήσεων στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανὸ ἔφτασαν τελικὰ στὴ Βίλα Κισνέρος, ποὺ ἦταν ὁ προορισμός τους.

Ἡ κυβέρνηση εἶχε διατάξει ἕναν ἔγκριτο δημοσιογράφο νὰ κάνει μιὰ περιγραφὴ αὐτῆς τῆς περίεργης ἀποστολῆς, γιὰ νὰ δείξει στὴ χώρα ὅτι δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ ἀνησυχοῦν γιὰ τὴ ζωὴ τῶν ἐκτοπισμένων. Ἀλλὰ αὐτός, ποὺ λεγόταν Ραμὸν

Φράνκο, σ' ἀντίθεση μὲ τὴν ἐπίσημη ἀποστολή του, πῆγε νὰ ἐπισκεφτεῖ τοὺς ἐκτοπισμένους καὶ νὰ τοὺς προτείνει ἕνα σχέδιο ἀπόδρασης μὲ βάρκα[14]. Αὐτοὶ δὲν δέχτηκαν τὴν ἰδέα του ἀλλὰ ὅταν γύρισε στὴν Ἰσπανία, ὁ Ραμὸν Φράνκο ἔγραψε μιὰ σειρὰ ἀπὸ ἄρθρα γιὰ τὴ ζωὴ τῶν ἐκτοπισμένων, στὰ ὁποῖα καταδίκαζε τὴν πολιτικὴ τῆς κυβέρνησης.

Ὁ Ντουρρούτι μᾶς ἄφησε μιὰ ζωντανὴ περιγραφὴ αὐτῆς τῆς θλιβερῆς ἐμπειρίας: «Οἱ περιπλανήσεις μου σ' αὐτὲς τὶς θάλασσες ἔχουν τελειώσει καὶ τώρα, ἐγκαταστημένος σ' αὐτὸ τὸ μακρινὸ νησί, μπορῶ ἐπιτέλους νὰ σᾶς πῶ τὰ νέα μου. Χθὲς πῆρα τὰ πρῶτα γράμματα ἀπὸ τότε ποὺ ἔφυγα ἀπὸ τὴ Βαρκελώνη, ἕνα ἀπὸ τὴν Μιμί, ἕνα ἀπὸ τὸν Πέρικο (ἕναν ἀδερφὸ) καὶ ἀπὸ ἄλλους φίλους. Ἔτσι μέχρι χθὲς ζοῦσα μὲ ἀγωνία, μὴ ξέροντας τί κάνει ἡ Μιμί, ἡ Κολὲτ καὶ οἱ ἄλλοι συγγενεῖς. Ἡ Δημοκρατικὴ Κυβέρνηση, ποὺ δὲν ἱκανοποιήθηκε μὲ τὴν ἐκτόπισή μας κάτω ἀπὸ ἐγκληματικὲς συνθῆκες, συνεχίζει νὰ ἀσχολεῖται μὲ μᾶς, ὑποβάλλοντάς μας στὴν πιὸ αὐστηρὴ ἀπομόνωση. Αὐτοὶ οἱ κύριοι εἶναι τόσο βάρβαροι ποὺ νομίζουν ὅτι ἐπειδὴ εἴμαστε ἐπαναστάτες, δὲν ἔχουμε καθόλου αἰσθήματα καὶ ὅτι οἱ οἰκογένειές μας ἀδιαφοροῦν γιὰ τὶς κακοτυχίες μας.

«Μάθατε ἀπὸ τὸν Τύπο γιὰ ἕνα μέρος τῆς ὀδύσσειάς μας. Θὰ χρειαζόμουνα πολὺ χαρτὶ καὶ μεγάλη ἠρεμία γιὰ νὰ μπορέσω νὰ γράψω γιὰ τὴν τραγωδία τῆς ἐκτόπισής μας. Ὑποφέραμε πολύ, περάσαμε τραγικὲς στιγμές, ὅταν κοντέψαμε νὰ σκοτωθοῦμε ἀπ' τοὺς μεθυσμένους ἀξιωματικοὺς τοῦ Δημοκρατικοῦ Ναυτικοῦ. Οἱ ἀνίδεοι στρατιῶτες ἦταν ἕτοιμοι νὰ μᾶς πυροβολήσουν, ἀντιμετωπίζοντας τὶς διαταγὲς καὶ τὶς ἀπειλὲς τῶν ἀξιωματικῶν.

«Εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ μιλήσω μ' ἕνα φουκαρὰ ναύτη. Ντρεπόταν ποὺ ἦταν πάνω στὸ «Μπουένος Ἄιρες»: «Ἂν ἀναγκαστήκαμε νὰ στρέψουμε τὰ ὅπλα μας ἐναντίον σας, εἶναι γιατὶ οἱ ἀξιωματικοὶ μᾶς εἶχαν διαβεβαιώσει ὅτι θέλατε νὰ μᾶς σκοτώσετε. Βρέθηκα πάνω στὸ θωρηκτὸ καὶ μοῦ εἶπανε ὅτι οἱ ἐκτοπισμένοι θέλανε νὰ σκοτώσουνε τ' ἀδέρφια μου, τοὺς ναῦτες καὶ ὅτι ἐμεῖς δὲν θἄπρεπε νὰ δειλιάσουμε. Γιὰ νὰ κατανικήσουν τὴν ἀντίστασή μας μᾶς πότισαν μπόλικο ἀλκοόλ. Κάτω ἀπ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες οἱ σύντροφοί μου κι ἐγὼ στρέψαμε τὰ ὅπλα μας ἐναντίον σας, ἕτοιμοι νὰ πυροβολήσουμε».

Μετὰ ὁ Ντουρρούτι μιλάει γιὰ τὸ Φουερτεβεν-

τούρα: «Τὸ νησὶ εἶναι ἄθλιο καὶ τελείως ἐγκαταλειμμένο. Ζοῦμε σ' ἕνα στρατώνα καὶ μᾶς δίνουν 1,75 πεσέτες τὴ μέρα γιὰ τὸ φαγητό μας. Αὐτοὶ οἱ κύριοι πρέπει νὰ νομίζουν ὅτι ἔχουμε ἰδιωτικὰ μέσα, ὅπως ὁ Οὐναμοῦνο, ὁ Σοριάνο καὶ ἄλλοι ἐκτοπισμένοι. Ἀλλὰ δὲν ἔχουμε καμιὰ ἄλλη πηγὴ πλούτου ἐκτὸς ἀπὸ τὰ χέρια μας γιὰ νὰ δουλεύουμε. Ἔχουμε κάνει ἕνα κατάλογο μὲ παράπονα καὶ περιμένουμε μιὰ ἀπάντηση ἀπὸ τὴ Μαδρίτη. Οἱ ἄνθρωποι ποὺ ζοῦνε στὰ γειτονικὰ νησιὰ μᾶς φοβοῦνται γιατὶ πρὶν ἔρθουμε τοὺς εἶπαν ὅτι «τρῶμε τὰ μικρὰ παιδιὰ ζωντανά». Εὐτυχῶς μπόρεσαν νὰ καταλάβουν ὅτι αὐτὸ εἶναι ψέμα ἀμέσως μόλις ἦρθαν σ' ἐπαφὴ μαζί μας. Τώρα ὑπάρχει ἕνας ἀληθινὸς δεσμὸς συμπάθειας μεταξύ μας καὶ τὰ παιδιὰ ἔρχονται νὰ παίξουν μαζί μας: μέχρι τώρα δὲ φάγαμε κανένα ἀπ' αὐτά!

«Δὲν ξέρω πόσο καιρὸ ἀκόμα θὰ μᾶς κρατήσουν ἔτσι, ἀφοῦ δὲν μᾶς ἔχουν πεῖ τίποτα, οὔτε τὶς προθέσεις τους, οὔτε τὸ πόσο θὰ κρατήσει αὐτὸς ὁ χωρισμός. Στὴ Βαρκελώνη μοῦ εἶπαν πὼς μὲ συνέλαβαν ἐξαιτίας δῆθεν τῆς ὁμιλίας ποὺ ἔκανα σ' ἕνα διεθνὲς συνέδριο στὸ ὁποῖο εἶχα πάρει μέρος λίγες μέρες πρίν... καὶ βρίσκομαι ἐδῶ χωρὶς νὰ μπορῶ νὰ ἐξηγήσω τὴν πράξη μου, καὶ χωρὶς νὰ μοῦ ζητήσουν κὰν ἐξηγήσεις γι' αὐτήν.

«Ὅταν γυρίσουμε πίσω στὴ χερσόνησο, αὐτοὶ οἱ κύριοι σοσιαλιστὲς —ποὺ ἔχουν ξεχάσει τὸ νόημα τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἂν τὸ ἤξεραν ποτὲ— θὰ πρέπει νὰ δώσουν μιὰ ἀπάντηση στὴν ἐργατικὴ τάξη γιὰ τὴν ψῆφο τους ὑπὲρ τῆς ἐκτόπισής μας. Καὶ θὰ πρέπει νὰ δώσουν μιὰ ἀπάντηση καὶ σὲ μένα γιὰ τὴ δῆθεν συνεργασία μου μὲ τοὺς μοναρχικοὺς καὶ γι' αὐτὴν τὴν ἱστορία σχετικὰ μὲ τὰ ἑκατομμύρια πού, σύμφωνα μ' αὐτὰ ποὺ λένε, ἔχω πάρει[15].

«Ἂν σκέφτονται νὰ σώσουν μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὴ Δημοκρατία χωρὶς τοὺς Δημοκράτες, ξεγελᾶνε τὸν ἑαυτό τους, γιατί, μιὰ μέρα, ἐμεῖς, οἱ ταραξίες, ποὺ σηκωνόμαστε κάθε πρωὶ γιὰ νὰ πᾶμε στὴ δουλειά μας καὶ μπαίνουμε στὸ ἐργοστάσιο σὰν σκλάβοι, θὰ μποῦμε μέσα σὰν ἀφεντικά, γιατὶ ὁ μοναδικὸς ἰδιοκτήτης ὅλου τοῦ κοινωνικοῦ πλούτου εἶναι ἡ ἐργατικὴ τάξη»[16].

Στὴ χερσόνησο, ἡ ἐργατικὴ ἀναταραχὴ συνεχίζονταν στὶς ἀγροτικὲς καθὼς καὶ στὶς βιομηχανικὲς περιφέρειες καὶ δὲν περνοῦσε οὔτε μιὰ μέρα χωρὶς νὰ ξεσπάσει μιὰ ἀπεργία. Οἱ συγκεντρώσεις ἀκολουθοῦσαν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη καὶ οἱ ὁμιλητὲς τό-

νιζαν στὴ κυβέρνηση τὴν ἀπειλὴ τοῦ κίνδυνου τελμάτωσης τῆς χώρας. Ἡ κυβέρνηση, κωφεύοντας στὶς ἐκκλήσεις ν' ἀπελευθερώσει τοὺς φυλακισμένους καὶ νὰ κάνει κοινωνικὲς μεταρρυθμίσεις, βρισκόταν σὲ χαώδη κατάσταση.

Κάτω ἀπ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες ἦταν ποὺ ἔγινε ἡ πρώτη ἀπόπειρα νὰ ἐγκαθιδρυθεῖ ὁ Φασισμὸς στὴν Ἰσπανία. Ὁ Στρατηγὸς Σανχοῦρχο, ἀρχηγὸς τῆς συνωμοσίας, ἐξαπέλυσε τὸ κίνημα. Αὐτὸ ἀπότυχε στὴ Μαδρίτη ἀλλὰ κέρδισε ἔδαφος στὴ Σεβίλλη. Γιὰ ν' ἀντιμετωπίσουν αὐτὴ τὴν κατάσταση οἱ ἀναρχικὲς ὁμάδες τῆς Σεβίλλης κινητοποίησαν τὴν ἐργατικὴ τάξη σχηματίζοντας μιὰ Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπή. Κάλεσαν τὸν λαὸ νὰ πολεμήσει καὶ κατατρόπωσαν πολὺ γρήγορα τοὺς στασιαστές. Καὶ ἔτσι ἡ CNT ἔσωσε τὴ Δημοκρατία, αὐτὴ τὴ Δημοκρατία ποὺ λίγες μέρες νωρίτερα εἶχε συντρίψει τοὺς ἐργάτες στὸ Πάρκο Μαρία - Λουΐζα, στὸ Ἀρνέντο, στὸ Καστιμπλάνκο, καὶ σὲ τόσα ἄλλα μέρη. Ὡστόσο στὴ Βαρκελώνη ἡ CNT ἔπρεπε νὰ δρᾶ παράνομα. Οἱ ἐκδόσεις της ἀπαγορεύτηκαν, οἱ πολιτικές της λέσχες ἔκλεισαν καὶ ἑκατοντάδες ἀπὸ τὰ μέλη της φυλακίστηκαν.

Ἡ πολιτικὴ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν, Καζάρες Κιρόγκα ἦταν ἴδια μ' αὐτὴν τοῦ Μάουρα καὶ ἡ πολιτικὴ τοῦ Ἀζάνια καὶ τοῦ Ἀλκαλὰ Ζαμόρα ὑπῆρξαν παρόμοιες. Ἔτσι ἡ κυβέρνηση συμπεριφέρθηκε μὲ ἐπιείκεια στοὺς στρατιωτικοὺς στασιαστές. Ἡ ἐκτόπισή τους περιορίστηκε σὲ μιὰ μικρὴ κρουαζιέρα στὴ Βίλλα Κινοέρος, πράγμα ποὺ σήμαινε τὴ μεταφορὰ τῶν ἐκτοπισμένων ἀναρχικῶν στὴ Φουερτεβεντούρα (στὶς Καναρίους).

Πολὺ σύντομα μετὰ ἀπ' αὐτό, τὸ Σεπτέμβρη, ἄρχισαν νὰ ἀπελευθερώνονται οἱ φυλακισμένοι. Οἱ πρῶτοι ποὺ ἀπελευθερώθηκαν ἦταν οἱ «τρομεροὶ» ἐργάτες τῶν ὀρυχείων τοῦ Λομπρεγκάτ, ποὺ ἦταν ἀρκετὰ θαρραλέοι γιὰ νὰ ἐγκαθιδρύσουν τὸν ἀντιεξουσιαστικὸ κομμουνισμὸ γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἰσπανία. Ἀπὸ τὸ Πάλμας μέχρι τὴ Βαρκελώνη, σ' ὅλα τὰ λιμάνια, μιὰ μεγάλη διαδήλωση τοῦ προλεταριάτου χαιρέτισε τὴν ἐπιστροφὴ τῶν φυλακισμένων μὲ ζητωκραυγές. Ὁ Ἀσκάζο, ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Κάνο Ρουίζ ἦταν οἱ τελευταῖοι ποὺ ἔφυγαν ἀπὸ τὸ Πουέρτο - Κάμπρα. Ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶχαν παραδειγματιστεῖ ἀπὸ τὴν ὑποδοχὴ ποὺ εἶχε γίνει στοὺς ἄλλους ἐκτοπισμένους, οἱ ἀρχὲς ἤθελαν ν' ἀποφύγουν περισσότερες ἐκδηλώσεις. Καὶ γι' αὐτὸ τὸ πλοῖο ποὺ τοὺς πῆρε ἀπὸ τὸ Λὰς Πάλμας, ἡ «Βίλλα

Μαντρίτ», ἔφτασε στὴ Βαρκελώνη χωρὶς νὰ σταματήσει πουθενά. Ἀλλὰ στὴ Βαρκελώνη δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ ἐμποδίσουν αὐτὸ ποὺ εἶχαν ἀποφύγει στὸ Καντὶζ καὶ στὴ Βαλένσια καὶ οἱ ἐξόριστοι χαιρετίστηκαν ἀπὸ μιὰ ἐντυπωσιακὴ διαδήλωση. Μέσα σ' ἕνα χρόνο ἡ CNT εἶχε αὐξήσει τὰ μέλη της ἀπὸ 800.000 σὲ 1.200.000.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Αλεξαντρο Γκιλομπέρτ.
2. Γράμμα άπο τον Ντουρρούτι, 31 Οκτωβρη, 1931
3 Γράμμα από τον Ντουρρούτι, 14 Δεκέμβρη, 1931.
4 Γράμμα άπό τόν Ντουρρούτι, 14 Δεκέμβρη, 1931
5 Σολινταριντάτ Ὀμπρέρα, 23 Δεκέμβρη 1931 Ἕνας γειτονας τοῦ Ντουρρούτι ατό Λεον, που ανῆκε στή CNT ἐκείνη τὴν εποχή κοὶ ποὺ τώρα ζεῖ στην Μαδριτη, μᾶς ἔδωσε αυτη την πληροφορια.

6. Σεμπραντόρ, μιὰ αντιεξουσιαστικη ἑβδομαδιαιο εφημεριδα, που εκδιδονταν στην Πουϊγκθέντα, 22 Ναέμβρη 1936 Ἄρθρο τοῦ Πομπλο Πορτας

7 «Συμβούλεψε τους ἐργατες τῶν όρυχειων ατο Φιγκολ νά προετοιμαστοῦν γιά τὴν τελικη μάχη καὶ τους ἔμοθε πῶς νὰ φτιοχνουν χειροβομβίδες από κονοερβοκουτια» Ἀλεξάντρο Γκιλομπέρτ, σελ 11

8 Η καταστροφη τοῦ Κράτους κοι η κατάργηση τῶν ταξεων υλοποιοῦνται από την ἴδια πραξη: την κατάργηση τοῦ χρηματας και τῆς ἰδιοκτησιας

9 Τόμας Κάνο Ρουίζ, ἕνας άπο τους ιδρυτές τῆς FAI οτά 1927 Μαρτυρία που δοθηκε οτόν συγγραφέα

10 Στὸ ἴδιο

11 Γράμμα ποὺ δημοσιεύτηκε στή Λιμπερτέρ, 14 Φλεβόρη 1932

12 Σαλβοντορ ντε Μανταριαγκα, Ἱσπανία, σελ. 497

13 Ἡ Μπατα βριακεται στὴν Ισπανικη Γουινεα, στην περιοχη τοῦ Ριο Μουνι Ἐκείνη τὴν εποχὴ ὁ πληθυσμος ἦταν γύρω στους ἑκοτό ἀνθρωπους Υπῆρχε ἕνα κτίριο στά οποία στεγαζόταν ο στρατιωτικός Διοικητης, καὶ ακόμα ἕνας στρατώνας, ἕνα κατάστημα, ἕνα νοσοκομείο καί τὸ κέντρο τῆς Καθολικῆς Ιεραποσταλῆς

14. Μαρτυρια τοῦ Τόμας Κάνο Ρουίζ Ὁ Ραμόν Φράνκο ἦταν αδερφάς τοῦ Ισπανοῦ δικτατορα. Τὴν εποχη αυτη ο Ραμον δροῦσε ενεργητικά μεσα στην αριστερα, ὑπηρετώντας σὰν ἀεροπόρος τη Δημοκρατια Πεθανε σ ἕνα αεροπορικό δυστύχημα τό 1936, αφοῦ εἶχε ενωθεῖ μέ τούς στασιαστές καὶ ἦταν ἕτοιμας νὰ βομβαρδίσει τὴν Βαρκελώνη. Εἶχε κυκλοφορήσει μιὰ φήμη ὅτι ὁ αδερφός του, Φρονθίσκο Φρανκο, ἤξερε γιά μιὰ συνωμοσία που αποσκοποῦσε στὴν ἐξουδετέρωση τοῦ Ραμόν. Ἡ ἴδια φήμη κυκλοφορησε και γιὰ τὸ δυστύχημα πού στοιχισε τὴ ζωη τοῦ στρατηγοῦ Μόλα

15 Γιά νὸ δικαιολογησουν τὴν ψῆφο τους ὑπέρ τῆς εκτάπισης, οι σοσιαλιστές ἐπινόησαν διάφορες συκοφαντιες μιά ἀπ' αυτές ἦταν οτι ο Ντουρρουτι εἶχε πουληθεῖ στους μοναρχικούς

16 Γραμμα από τάν Ντουρρούτι, Πουέρτο ντε Κάμπρα, 18 Απριλη, 1932

4. «Ὁ Λαός μας ὑποστηρίζει τὴ Δράση στὴν Πορεία...»

Ὅταν ἔφτασαν οἱ ἐξόριστοι στὴ Βαρκελώνη, κατάλαβαν πόσο πολὺ εἶχε χειροτερέψει τὸ κοινωνικὸ κλίμα. Ἡ Δημοκρατικὴ Σοσιαλιστικὴ Κυβέρνηση δὲν φαινόταν νὰ τὸ καταλαβαίνει αὐτό. Ὁ νέος Ὑπουργὸς Ἐσωτερικῶν, Καζάρες Κιρόγκα, συνέχιζε τὸ ἔργο τοῦ Μιγκουὲλ Μάουρα, ὁ ὁποῖος εἶχε παραιτηθεῖ[1]. Αὐτὴ ἡ παραίτηση ὅμως (καθὼς καὶ αὐτὴ τοῦ Ἀλκαλὰ Ζαμόρα) δὲν εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὴν ἀλλαγὴ στὴν πολιτικὴ τῆς κυβέρνησης, ἂν καὶ εἶχε ἀπελευθερώσει τὸ Δημοκρατικὸ συνασπισμὸ ἀπὸ τὰ Μοναρχικὰ στοιχεῖα. Ἀντίθετη μὲ τοὺς ἐργάτες καθὼς ἐπίσης καὶ μὲ τοὺς ἀντιδραστικούς, ἡ κυβέρνηση ἦταν μιὰ βάρκα ποὺ πάλευε μέσα στὰ κύματα, καὶ ποὺ βυθίστηκε στὶς 10 Δεκέμβρη 1931. Αὐτὴ τὴ μέρα ἡ σοσιαλιστικὴ πλειοψηφία τοῦ Κοινοβούλιου, μὲ 362 ψήφους, ἐξέλεξε σὰν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας τὸν Νικέτο Ἀλκαλὰ Ζαμόρα, τὸν ἀληθινὸ ἀντιπρόσωπο τῶν ἀντιδραστικῶν. Γιὰ τοὺς Δημοκράτες καί τοὺς Σοσιαλιστὲς αὐτὴ ἡ παραχώρηση θὰ ἐπέτρεπε τὴ συνέχιση τῆς Δημοκρατίας, ἐνῶ ἡ μόνη σίγουρη πορεία θὰ ἦταν νὰ πολεμήσουν τὴν δεξιὰ καὶ νὰ στηριχτοῦν στὸ λαό.

Γιὰ νὰ γιορτάσει τὴν ἄνοδο τοῦ Ἀλκαλὰ Ζαμόρα στὴν προεδρία, ἡ Κυβέρνηση ὀργάνωσε μιὰ τελετὴ μὲ μιὰ στρατιωτικὴ παρέλαση. Τὴν ἴδια στιγμή, οἱ ἐργάτες ἄρχισαν μιὰ γενικὴ ἀπεργία στὴ Σαραγκόσσα καὶ στὶς Ἀστουρίες (ὅπου οἱ μεταλλουργοὶ εἶχαν καταλάβει τὰ ἐργοστάσια στὴ Μιέρες). Καὶ ἐνῶ οἱ ζητωκραυγὲς γιὰ τὸν Πρόεδρο ἀντηχοῦσαν στὴ Μαδρίτη, τὸ κανονιοφόρο «Ἐντουάρντο Ντάτο» χτυποῦσε τὸ λιμάνι τῆς Γκιχόν, προσπαθώντας νὰ βγάλει τοὺς μεταλλουργοὺς ἔξω ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια. Αὐτὸς ὁ βομβαρδισμός, ποὺ προκάλεσε θύματα ἀνάμεσα στὸν πληθυσμό, ἔκανε τὸ χάσμα ἀνάμεσα στὸ λαὸ καὶ στὴν κυβέρνηση ἀκόμη βαθύτερο.

Οἱ ἐξόριστοι γρήγορα συναισθάνθηκαν τὸν καινούργιο χαρακτήρα τῆς κοινωνικῆς πάλης. Ἀλλὰ οἱ διαφωνίες μέσα στὸ ἀναρχικὸ κίνημα ἐμπόδιζαν ὅλες τὶς πρωτοβουλίες. Ὑπῆρχαν τρεῖς τάσεις μέσα στὴν CNT καὶ σὲ μερικὲς ὁμάδες τῆς FAI. Ἡ πρώτη, ποὺ ἀποτελοῦνταν ἀπὸ μερικοὺς «παλιοὺς» ἀγωνιστές, ποὺ πλησίαζαν μᾶλλον τὴ θεωρία αὐτῶν ποὺ εἶχαν ἐγκαταλείψει τὴν ὀργάνωση, ἔκριναν ὅτι ἡ κατάσταση δὲν παρουσίαζε ἐπαναστατι-

κὲς ἐγγυήσεις. Γι' αὐτοὺς τὸ σπουδαιότερο πράγμα ἦταν νὰ σταθεροποιήσουν τὶς βάσεις τῆς ἑνώσης καὶ γι' αὐτὸ ἦταν ἕτοιμοι νὰ ὑπογράψουν ἕνα εἶδος λευκῆς ἐξουσιοδότησης γιὰ εἰρήνη μὲ τὴν κυβέρνηση, συμφωνώντας νὰ ὑποταχτοῦν στοὺς κανονισμούς της.

Ἡ δεύτερη τάση, ποὺ ἦταν πιὸ σημαντικὴ ἐξαιτίας τοῦ δυναμισμοῦ καὶ τῆς νεολαίας της, ἀποτελοῦνταν ἀπὸ τὴ γενιὰ ποὺ εἶχε γαλουχηθεῖ κάτω ἀπὸ τὴ δικτατορία. Οἱ παρτιζάνοι της κρατοῦσαν μιὰ θέση ἐκ διαμέτρου ἀντίθετη ἀπ' αὐτὴ ποὺ κρατοῦσε ἡ πρώτη τάση καὶ ἤθελαν νὰ προωθήσουν τὸν ἀγώνα ὡς τὶς τελικές του συνέπειες: νὰ πολεμήσουν μέχρι θανάτου τὴ Δημοκρατικὴ Κυβέρνηση.

Τέλος, ἡ τρίτη τάση ἀποτελοῦνταν ἀπὸ θεωρητικούς. Παρὰ τὶς σπουδαῖες πολιτικὲς ἀναλύσεις της, ἡ ὁμάδα καταδίκασε τὸν ἑαυτό της σὲ ἀποτυχία ἐξαιτίας τῆς δογματικῆς της ἀκαμψίας.

Ἡ ὁμάδα «Νοζότρος» (τῆς ὁποίας ἡ τοποθέτηση ταξινομήθηκε λανθασμένα σὰν ἀναρχομπολσεβίκικη) ἦταν ἡ πιὸ ριζοσπαστικὴ πτέρυγα τῆς δεύτερης τάσης. Αὐτὴ ἡ τάση πέτυχε νὰ ἐπιβληθεῖ καὶ μετὰ ἄρχισε αὐτὸ ποὺ ὀνομάστηκε ἐπαναστατικὸς κύκλος τοῦ ἀναρχισμοῦ. Μέσα στὴν ὁμάδα «Νοζότρος» ξεχώριζαν τρεῖς προσωπικότητες, ὁ Γκαρθία 'Ολιβέρ, ὁ Φρανθίθκο 'Ασκάζο καὶ ὁ Μπουεναβεντούρα Ντουρρούτι. Παρόλο ποὺ εἶχαν ἀντίθετες ἰδιοσυγκρασίες, οἱ τρεῖς αὐτοὶ ἄντρες ἔδιναν συνοχὴ καὶ ἰσορροπία στὴν ὁμάδα. Καὶ οἱ τρεῖς τους εἶχαν δανειστεῖ ἀπὸ τὸν Μιχαὴλ Μπακούνιν δύο ἀπ' τὶς βασικές τους ἀντιλήψεις: τὴν ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη στὴ δημιουργικὴ ἱκανότητα τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ τὴν ἀναγκαιότητα μιᾶς ἐπαναστατικῆς ὀργάνωσης.

'Ο Φρανθίθκο 'Ασκάζο παρουσίασε τὶς θεωρητικές του θέσεις σ' ἕνα ἄρθρο, ποὺ ἀπευθύνονταν ἰδιαίτερα στοὺς ἀποκαλούμενους «θεωρητικούς»: «Συχνὰ κατακρίνουν τὸ κίνημά μας ὅτι τοῦ λείπει τὸ ἰδεολογικὸ περιεχόμενο καὶ αὐτὴ ἡ ἐπίκριση ἴσως νὰ μὴν εἶναι τελείως ἀβάσιμη. 'Ωστόσο εἴμαστε θύματα μιᾶς ἔλλειψης κατανόησης καὶ μιᾶς ἄδικης ἑρμηνείας τῶν πραγμάτων.

«"Αν συγκρίνουμε τὸ κίνημά μας μὲ τὰ κινήματα σὲ ἄλλες χῶρες, πιστεύω εἰλικρινὰ ὅτι οἱ «θεωρίες» του δὲν εἶναι ἐξαιρετικές. 'Αλλὰ μολονότι τὸ 'Ισπανικὸ προλεταριάτο δὲν ἔχει μορφωθεῖ σ' ἕνα Εὐρωπαικὸ ἐπίπεδο, διαθέτει ὅμως, σὰν ἀντιστάθμισμα, μιὰ πλούσια ἀντίληψη καὶ μιὰ κοι-

νωνικὴ διαίσθηση πολὺ ἀνώτερη. Ποτὲ δὲν σκέφτηκα, οὔτε δέχτηκα ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς πνευματικῆς ἀνάπτυξης μπορεῖ νὰ λυθεῖ μὲ τὸ νὰ συσσωρεύσουμε στὸ μυαλό μας μιὰ μεγάλη ποσότητα ἀπὸ θεωρητικὲς φόρμουλες ἢ φιλοσοφικὲς ἔννοιες, ποὺ δὲν θὰ μπορέσουν νὰ ἐφαρμοστοῦν ποτέ. Οἱ πιὸ ὄμορφες θεωρίες ἔχουν ἀξία μόνο ἂν ριζώνουν στὶς πρακτικὲς ἐμπειρίες τῆς ζωῆς καὶ ἐπηρεάζουν αὐτὲς τὶς ἐμπειρίες μ' ἕναν ἀνανεωτικὸ τρόπο. Ἔτσι δουλεύουμε καὶ αὐτὸ εἶναι ποὺ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ περιμένουμε πολλὰ ἀπὸ τὸ κίνημά μας.

»Δὲν θεωρῶ, πέρ' ἀπ' αὐτό, ὅτι ἡ πνευματικὴ μετριότητα εἶναι ἕνα πλεονέκτημα. Ἀντίθετα, θἄθελα κάθε προλετάριος, κάθε σύντροφος νὰ μπορέσει νὰ ἐξαντλήσει κάθε πηγὴ μάθησης. Ἐπειδὴ ὅμως αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατό, πρέπει νὰ δράσουμε παίρνοντας ὑπόψη μας τὶς πραγματικὲς δυνατότητες κάθε ἄτομου.

»Ὁ Ἀναρχισμὸς ἔχει περάσει ἀπὸ διάφορες φάσεις στὴ διάρκεια τῆς ἱστορίας του. Στὴν ἐμβρυική του περίοδο, ἦταν τὸ Ἰδανικὸ μιᾶς ἐλίτ, προσιτὸς μόνο σὲ μερικοὺς μορφωμένους ἀνθρώπους, ποὺ τὸν χρησιμοποιοῦσαν γιὰ νὰ ἐπικρίνουν ἔντονα τὸ καθεστὼς κάτω ἀπὸ τὸ ὁποῖο ζοῦσαν. Οἱ προκάτοχοί μας ὅμως δὲν τὰ κατάφεραν ἄσχημα, ἀφοῦ ἐξαιτίας τους εἴμαστε σήμερα αὐτὸ ποὺ εἴμαστε. Ἀλλὰ σύντροφοι, ὁ καιρὸς τῆς ἐπίκρισης ἀνήκει πιὰ στὸ παρελθόν. Βρισκόμαστε στὴν ἐποχὴ τοῦ χτισίματος, καὶ γιὰ νὰ χτίσουμε ἡ μυϊκὴ δύναμη εἶναι ἐπίσης ἀπαραίτητη, ἴσως περισσότερο ἀπὸ τὴ διανοητικὴ εὐστροφία ποὺ χρειάζεται γιὰ νὰ ἐξασκήσουμε τὴν κρίση μας. Συμφωνῶ ὅτι δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ χτίσει χωρὶς νὰ ξέρει ἀπὸ πρὶν τὸ τί θέλει νὰ κάνει. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι τὸ Ἰσπανικὸ προλεταριάτο ἔχει μάθει περισσότερα μέσα ἀπὸ τὶς πρακτικὲς ἐμπειρίες ποὺ τὸ ἔκαναν νὰ περάσει οἱ ἀναρχικοί, παρὰ ἀπὸ τὶς ἀναρχικὲς ἐκδόσεις ποὺ ἔχουν ἐκδόσει οἱ τελευταῖοι, ἀλλὰ ποὺ δὲν ἔχει διαβάσει τὸ πρῶτο.

»Πρέπει κανεὶς νὰ προσπαθήσει νὰ αὐξήσει ὅσο μπορεῖ περισσότερο τὸ θεωρητικὸ περιεχόμενο ὅλων τῶν πράξεών μας, ἀλλὰ χωρὶς τὸν «ξερὸ καὶ γερασμένο δογματισμό», ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ καταστρέψει τὴ μεγάλη δημιουργικὴ ἐνεργητικότητα, ποὺ φέρνουν μαζί τους οἱ σύντροφοί μας στὴν ἀδιάλακτη πάλη μεταξὺ πλούσιων καὶ τῶν φτωχῶν. Ὁ Λαός μας ὑποστηρίζει τὴ δράση στὴν πορεία. Προχωρώντας μπροστὰ θὰ μπορέσει νὰ κατακτήσει

τὸ μέλλον. Μὴν τὸν συγκρατεῖτε, ἀκόμα κι ἂν πρόκειται νὰ τοῦ διδάξετε τὶς «πιὸ ὄμορφες θεωρίες»[2].

Ἀφοῦ ἡ ὁμάδα «Νοζότρος» πῆρε αὐτὴ τὴ θέση, ἡ ἐθνικὴ ἐπιτροπὴ τῆς CNT συγκάλεσε μιὰ Ἐθνικὴ Ὁλομέλεια γιὰ νὰ καθορίσει τὴ στάση ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ υἱοθετήσουν ἀπέναντι στὴν κυβερνητικὴ καταστολή. Οἱ περιφερειακοὶ ἀντιπρόσωποι συμφώνησαν ὁμόφωνα: ἦταν ἀπαραίτητο νὰ ἀπαντήσουν σ' αὐτὴ τὴ βία μὲ τὴν ἐπαναστατικὴ βία. Γι' αὐτὸ τὸ σκοπό, ἀποφασίστηκε νὰ ἱδρύσουν μιὰ Ἐπιτροπὴ γιὰ τὴν Ἄμυνα, τῆς ὁποίας τὸ ἔργο θὰ ἦταν νὰ συντονίσει σὲ ἐθνικὸ ἐπίπεδο, τὶς ἐνέργειες ὅλων τῶν τοπικῶν Ἀμυντικῶν ὁμάδων. Γραμματέας τῆς ἐπιτροπῆς ὁρίστηκε ὁ Ἀντόνιο Ὀρτίζ, μέλος τῆς ὁμάδας «Νοζότρος». Ἡ δημιουργία μιᾶς τέτοιας ὀργάνωσης σήμαινε καθαρὰ ὅτι εἶχαν περάσει ἀπὸ τὴ θεωρία στὴν πράξη, καὶ ὅτι υἱοθετοῦσαν τὶς ἀρχὲς τῆς ὁμάδας «Νοζότρος». Ἀλλὰ ἐξαιτίας τῶν διαφορῶν, γιὰ τὶς ὁποῖες μιλήσαμε προηγουμένως, ὁρισμένοι ἀγωνιστὲς ἐξαπέλυσαν ἕνα πόλεμο μὲ σκοπὸ νὰ δυσφημήσουν τὴν Ἐπιτροπὴ Ἄμυνας, ἰσχυριζόμενοι ὅτι, ἐξαιτίας τοῦ ἰδιαίτερου χαρακτήρα της, ἄνοιγε τὴν πόρτα στὸν κίνδυνο τοῦ αὐταρχισμοῦ. Κατέληξαν ἀκόμα νὰ θεωροῦν αὐτὴ τὴν Ἐπιτροπὴ σὰν τὸ στρατιωτικὸ δυναμικὸ ἑνὸς ξεχωριστοῦ στρατοῦ.

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ὁ Ντουρρούτι θέλησε νὰ διαλύσει τὶς λεγόμενες παρεξηγήσεις, δηλώνοντας καθαρὰ ὅτι ἡ Ἀμυντικὴ Ἐπιτροπὴ δὲν εἶχε ἄλλο ρόλο παρὰ νὰ συντονίσει τὶς δραστηριότητες ποὺ ἀνταποκρίνονταν στὰ καθήκοντά της. Ἐπιπλέον, συμφωνοῦσε μὲ τὶς θεμελιώδεις ἀρχὲς τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος: ὁμοσπονδία ἀπὸ κάτω πρὸς τὰ πάνω, πρωτοβουλία γιὰ τὸν καθένα, τόποι γιὰ συγκέντρωση, συνελεύσεις σ' ὅλα τὰ ἐπίπεδα (τοπικές, κλαδικές, περιφερειακὲς ἢ ἐθνικές). Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ ἐξουσία τῆς λήψης ἀποφάσεων δὲν ἀνῆκε στὸ σῶμα αὐτό, ἀλλὰ στὸ σύνολο τῶν ὁμόσπονδων ὁμάδων.

Παρόλες αὐτὲς τὶς ἐσωτερικὲς διαμάχες, ὁ ἐθνικὸς συντονισμὸς τῶν ὁμάδων ἦταν μιὰ ἀπαραίτητη στοιχειώδης ἀνάγκη. Καὶ παίρνοντας ὑπόψη τὶς κοινωνικὲς συνθῆκες τῆς ἐποχῆς, τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴ θεωρία στὴν πράξη ἔπρεπε ἀναγκαστικὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ μὲ ἐπαναστατικὲς ἐνέργειες σὲ ἐθνικὸ ἐπίπεδο.

Μέχρι τότε, ἡ κριτικὴ τῆς ἐξουσίας εἶχε ἐκφραστεῖ μὲ φυλλάδια, μὲ τὸν τύπο καὶ μὲ συγκεντρώ-

σεις. 'Αλλὰ ἡ πεῖρα εἶχε δείξει ὅτι οἱ πράξεις ἦταν περισσότερο ἀποτελεσματικές. Ἔτσι ἡ πράξη τῶν ἐργατῶν στὰ ὀρυχεῖα νὰ ἐγκαθιδρύσουν τὸν ἀντιεξουσιαστικὸ κομμουνισμὸ στὸ Φιγκόλς, εἶχε ταρακουνήσει τὴν ἐργατικὴ τάξη πολὺ περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ἡ προπαγάνδα τῶν τελευταίων ἑξῆντα χρόνων. Γιὰ τὴν ὁμάδα «Νοζότρος», ἡ ἀποστολὴ τῶν ἀναρχικῶν ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ἦταν νὰ κάνουν μιὰ γρήγορη πρόοδο μὲ τὸ νὰ ἐπιτεθοῦν στοὺς μύθους ποὺ περνοῦσαν σὰν οἱ «ἱερὲς ἀρχὲς» τῆς ἀστικῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ καταπιεστικοῦ της κώδικα[3].

Ἡ ἀγωνιστικὴ δραστηριότητα, ποὺ πραγματοποιήθηκε στὴ διάρκεια ὁλόκληρου τοῦ μήνα Νοέμβρη, ἐπέτρεψε στίς ἀναρχικὲς ὁμάδες νὰ βγοῦν ἀπὸ τὴν ἀπομόνωσή τους. Εἶχε ὀργανωθεῖ μιὰ ἐνημερωτικὴ ἐκστρατεία γιὰ νὰ πληροφορήσουν τὸ λαὸ γιὰ τὶς θέσεις τῆς FAI καὶ νὰ καταγγείλουν τὴν κυβερνητικὴ καταστολή. Ἡ συγκέντρωση ποὺ θὰ ἐγκαινίαζε αὐτὴ τὴν ἐκστρατεία θὰ γινόταν στὶς 1 Δεκέμβρη 1932, στὴ Βαρκελώνη, στὸ Κτίριο Διακοσμητικῶν Τεχνῶν καὶ οἱ ὁμιλητὲς θὰ ἦταν ὁ Ντουρρούτι, ὁ 'Ασκάζο καὶ ὁ Τόμας Κάνο Ρουίζ.

Τὴν εἴσοδο τῆς Ἔκθεσης καὶ τὴν εἴσοδο πρὸς τὴν Πλάζα ντὲ 'Εσπάνια τὴν εἶχε καταλάβει ἡ ἀστυνομία. Ὁ σχηματισμὸς τῶν δυνάμεων ἦταν ἐντυπωσιακός: ἡ Γκουάρντια Θιβίλ περιπολοῦσε ἔφιππη γύρω ἀπὸ τὸ Πάρκο καὶ τὴ Λεωφόρο, οἱ Παραλέρο, οἱ 'Εθνοφρουροί, σὲ ὁμάδες ἀπὸ τέσσερα ἄτομα ἡ κάθε μιά, ἦταν σκορπισμένοι σ' ὁλόκληρη τὴν πλατεία, ἀφήνοντας προσπεράσματα στοὺς γύρω δρόμους. Μπροστὰ στὴν πλατεία ὑπῆρχαν πολυβόλα Χότσκινς ποὺ ἦταν στραμμένα πρὸς τὸ Κτίριο. Βγαίνοντας ἀπὸ τὸν ὑπόγειο σταθμό, οἱ ἐργάτες στὴν ἀρχὴ δίστασαν νὰ διασχίσουν ὅλη αὐτὴ τὴν ἀπόσταση, γιατὶ φοβήθηκαν ὅτι θὰ τοὺς περικυκλώσουν. 'Αλλὰ γρήγορα κατάλαβαν ὅτι μιὰ τέτοιὰ ἐπίδειξη δύναμης ἦταν μόνο ἕνας ἐλιγμὸς γιὰ νὰ τοὺς τρομοκρατήσουν. Ἔτσι οἱ ἐργάτες, σὲ πυκνὲς ὁμάδες, προχώρησαν μέσα ἀπὸ τὶς γραμμὲς τῆς Γκουάρντια Θιβίλ, μπαίνοντας στοὺς κήπους τοῦ Κτιρίου, τοῦ ὁποίου οἱ ἀλλέες ἐπίσης φυλάγονταν.

'Απὸ τὶς ἐννιὰ τὸ πρωί, εἶχαν γεμίσει τὰ πάντα καὶ πολλὲς ὁμάδες ἀναγκάστηκαν νὰ μείνουν ἔξω. Ἡ συγκέντρωση ἄρχισε μὲ τὸ τραγούδι «Λὰς Μπαρικάντας», καὶ ἀφοῦ ὁ 'Αλεξάντρο Γκιλαμπὲρτ παρουσίασε τοὺς ὁμιλητὲς στ' ὄνομα τῆς FAI, μίλησε ὁ Κάνο Ρουίζ καὶ εἶπε μὲ λεπτομέρειες γιὰ τὸ ταξίδι του στὸν 'Ατλαντικό.

Μετὰ ἦταν ἡ σειρὰ τοῦ Ντουρρούτι: «Ἡ παρουσία σας σ' αὐτὴ τὴ συγκέντρωση καὶ ἡ δική μου παρουσία σ' αὐτὸ τὸ θάθρο δείχνουν καθαρὰ στὴν ἀστικὴ τάξη καὶ στὴν κυθέρνηση ὅτι ἡ CNT καὶ ἡ FAI εἶναι δυνάμεις ποὺ αὐξάνονται μὲ τὶς καταπιέσεις καὶ γίνονται μεγαλύτερες μὲ τὶς ἀντιξοότητες. Παρόλα τὰ χτυπήματα ποὺ δέχτηκαν, δὲν ἐγκατέλειψαν τὰ ἐπαναστατικὰ τους ἰδανικά. Αὐτὴ ἡ ἐκδήλωση εἶναι μιὰ προειδοποίηση στὴν ἀστικὴ τάξη, στὴν κυθέρνηση καὶ στοὺς σοσιαλιστὲς συντρόφους. Μποροῦν νὰ κρίνουν ὅτι οἱ ἀναρχικοὶ δὲν θγαίνουν ἀπὸ τὶς φυλακὲς καὶ τὴν ἐξορία ὑποταγμένοι, ἀλλὰ πιὸ θαρραλέοι, πιὸ ὀργισμένοι καὶ πιὸ δυνατοί.

«Ἡ Δημοκρατικοσοσιαλιστικὴ Κυθέρνηση νόμισε ὅτι μὲ τὸ νὰ ἐκτοπίσει καμιὰ ἑκατοστὴ ἐργάτες, θὰ ἀνάγκαζε τὴ CNT νὰ ὑποταχτεῖ. Κάνοντάς το ὅμως αὐτό, ἔδειξε γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ τὴν ἄγνοιά της γιὰ τὴν κοινωνικὴ πραγματικότητα καὶ γιὰ τὸ λόγο ποὺ ὑπάρχει ὁ ἀναρχισμός. Ὁ ἀστικὸς Τύπος χειροκρότησε τὴν ἐνέργεια ποὺ ἔκανε ἡ κυθέρνηση, τὴν ἐκτόπιση, νομίζοντας ὅτι μόλις ἐξορίζονταν οἱ ἀρχηγοὶ τὰ πρόθατα θὰ γύριζαν πίσω στὴ στάνη τους. Μὲ ἄλλα λόγια, «σκοτῶστε τὰ σκυλιὰ καὶ ἡ λύσσα θὰ ἐξαφανιστεῖ». Οἱ ἀστοὶ μουτζουροχάρτες ἔκαναν λάθος, ὅπως καὶ ἡ ἴδια ἡ κυθέρνηση. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ κύριοι δὲν ἔχουν καταλάθει ἀκόμα πὼς ἡ Ἱσπανικὴ ἐργατικὴ τάξη δὲν εἶναι ἕνα κοπάδι πρόθατα ποὺ προσφέρουν τὸν λαιμό τους γιὰ νὰ τοποθετηθεῖ ἕνας ζυγὸς πάνω του, ἀλλὰ ὅτι ἀποτελεῖται ἀπὸ γενναίους ἄντρες καὶ ὅτι αὐτοὶ θὰ προτιμοῦσαν μᾶλλον νὰ πεθάνουν παρὰ νὰ ἐπιτρέψουν στὸν ἑαυτό τους τὴν ὑποταγή.

»Εἶπαν φοθερὰ πράγματα ἐναντίον μου, καθὼς καὶ ἐναντίον τῶν συντρόφων μου στὴν ἐξορία, πιστεύοντας ὅτι θὰ μποροῦσαν νὰ μὲ δυσφημίσουν, ἀλλὰ ἔφεραν τὸ ἀντίθετο ἀποτέλεσμα. Ἕνας παλιάνθρωπος Ντουρρούτι εἶναι κάτι ποὺ ἡ ἐργατικὴ τάξη δὲν μπορεῖ νὰ τὸ διανοηθεῖ. Ξέρουν ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό τους ὅτι παλιάνθρωποι δὲν εἶναι οἱ ἄνθρωποι ποὺ σηκώνονται στὶς ἔξι τὸ πρωὶ γιὰ νὰ κερδίσουν τὸ ψωμί τους μὲ τὸν ἱδρώτα τοῦ προσώπου τους. Γιὰ νὰ μᾶς πολεμήσουν χρησιμοποίησαν τὰ χειρότερα ὅπλα. Ἡ θεωρία τῶν «ἀρχηγῶν» τῆς CNT εἶναι ἴδια μὲ τὴ θεωρία τῶν «παλιανθρώπων» τῆς FAI.

»Αὐτοί, ποὺ ἡ ἀστικὴ τάξη ὀνομάζει «ἀρχηγούς», εἶναι ἐργάτες ποὺ τοὺς ξέρει ὅλος ὁ κόσμος

καὶ ποὺ ἡ ζωή τους εἶναι παρόμοια μὲ τὴ ζωὴ τοῦ κάθε δυστυχισμένου ἐργάτη. Ἡ μόνη τους διαφορὰ εἶναι ὅτι ἔχουν τὸ θάρρος νὰ διαλέξουν τὴ χειρότερη θέση στὸν ἀγώνα, νὰ εἶναι δηλαδὴ στὴν πρώτη γραμμὴ γιὰ νὰ σταματήσουν μιὰ σφαίρα ἢ γιὰ νὰ γεμίσουν τὶς φυλακές. Οἱ πραγματικοὶ ληστές, οἱ πραγματικοὶ παλιάνθρωποι, εἶναι οἱ πολιτικοί, ποὺ ξεγελᾶνε τοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς ἀποκοιμίζουν ἐνῶ τοὺς ὑπόσχονται ἕνα μήνα γεμᾶτο ἀπὸ Κυριακὲς γιὰ νὰ ἀποσπάσουν τὴν ψῆφο τους, ποὺ θὰ τοὺς φέρει στὸ Κοινοβούλιο καὶ θὰ τοὺς ἐπιτρέψει νὰ ζοῦν σὰν παράσιτα ἀπὸ τὸν ἱδρώτα τῶν ἐργατῶν.

» Ὅταν οἱ σύντροφοί μας οἱ Σοσιαλιστὲς βουλευτές, ἕνωσαν κι αὐτοὶ τὶς φωνές τους μ' αὐτὴ τὴ συμμορία τῶν εὐνούχων, ἔδειξαν τὸ ἀληθινό τους πρόσωπο. Γιατὶ ἔχουν περάσει μερικὰ χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ ἔπαψαν νὰ εἶναι ἐργάτες καὶ συνακόλουθα Σοσιαλιστές. Ζοῦν μόνο ἀπὸ τὶς δραστηριότητές τους σὰ βουλευτές.

»(. . .) Ὅσο γιὰ τὴν κυβέρνηση, ἦταν ἕνα πολιτικὸ λάθος τὸ νὰ μᾶς ἐξορίσει, γιατὶ πλήρωσε τὸ ταξίδι μας στὶς Καναρίους Νήσους ἔτσι ὥστε νὰ μπορέσουμε νὰ κάνουμε ἀναρχικὴ προπαγάνδα ἐκεῖ. Γιὰ πρώτη φορὰ τὰ χρήματα ποὺ ἔκλεψε τὸ Κράτος ἀπὸ τοὺς ἐργάτες ὑπηρέτησαν τὸ σκοπὸ τῆς ἐπανάστασης.

» Μιὰ ἄλλη κατηγορία ποὺ χρησιμοποιεῖται ἐναντίον μας εἶναι ὅτι μᾶς πληρώνουν οἱ Μοναρχικοί, ὅτι παίζουμε τὸ παιχνίδι τῆς ἀντίδρασης μὲ τὸ νὰ πολεμᾶμε τὴ Δημοκρατία. Ἡ συμπεριφορὰ τῆς CNT στὴ Σεβίλλη δείχνει ὅτι κι αὐτὴ ἡ κατηγορία χωλαίνει. Εἶναι ἡ δεύτερη φορὰ ποὺ ἡ CNT ἔχει σώσει τὴ ζωὴ τῆς Δημοκρατίας. Ἀλλὰ οἱ Δημοκρατικοὶ δὲν πρέπει νὰ αὐταπατῶνται. Ὁ Σανχοῦρχο εἶπε ὅτι «οἱ ἀναρχικοὶ δὲν θὰ πετύχουν» καὶ οἱ ἀναρχικοὶ πέτυχαν καὶ ἔτσι ὁ Σανχοῦρχο ἀναγκάστηκε νὰ «φάει χῶμα». Ἂς προσέξουν οἱ Δημοκρατικοί: ἡ CNT εἶπε ὄχι στὸν Σανχοῦρχο, ἀλλὰ λέει ἐπίσης ὄχι καὶ στὴ Δημοκρατία.

» Ἡ Δημοκρατικοσοσιαλιστὲς ἔπρεπε νὰ ξέρουν ὅτι εἴτε θὰ ἔλυναν τὸ κοινωνικὸ πρόβλημα ἢ διαφορετικὰ θὰ τὸ ἔκανε αὐτὸ ὁ ἴδιος ὁ λαός. Νομίζουμε ὅτι ἡ Δημοκρατία δὲν μπορεῖ νὰ τὸ λύσει. Καὶ ἀκόμη τὸ λέμε καθαρὰ στὴν ἐργατικὴ τάξη ὅτι τώρα ὑπάρχει μόνο ἕνα δίλημμα: ἢ νὰ πεθάνουν ὅπως οἱ σύγχρονοι σκλάβοι, ἢ νὰ ζήσουν σὰν ἀξιο-

θαύμαστοι ἄντρες στὸ ἴσιο μονοπάτι τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης.

» Ἐσεῖς λοιπόν, ἐργάτες ποὺ μ' ἀκοῦτε, ξέρετε τώρα τί νὰ περιμένετε. Ἡ ἀλλαγὴ στὴν πορεία τῆς ζωῆς σας ἐξαρτᾶται μόνο ἀπὸ σᾶς»[4].

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Ἡ ἀντιστοιχία 178 ψήφων ἔναντι 59, νιὰ τὴν ψήφιση τοῦ ἄρθρου 28 τοῦ Συνταγματος στὶς 13 Ὀκτώβρη 1931, δημιούργησε τὴν πρώτη κυβερνητικη κριση καὶ ἀναφεροτον στὰν περιορισμὸ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς εξουσίας

Ο Μιγκουέλ Μάουρο παραιτήθηκε λέγοντας ὅτι αυτό ἦταν μιὰ συνωμοσία ἐναντιον τῆς Ιαπανικῆς Καθολικῆς παράδοσης Τὰ ἄρθρο 26 ἔκανε ἕναν καθαρὸ διαχωρισμὸ ἀνάμεσα στην Ἐκκλησία καὶ στὰ Κράτος. Καταργηθηκαν οἱ ἐπιχορηγήσεις γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ τοὺς Κληρικούς Ἡ ἐκπαίδευση αποσπάστηκε ἀπὸ τὰ χέρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ καταργήθηκε τὸ τάγμα τῶν Ἰησουϊτῶν. Ἡ κρίση τερματίστηκε μὲ τὴν ανάθεση στὰν Ἀζάνιο τῆς Προεδρίας τοῦ Υπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ τὴν πι αχώρηση σ' αυτὸν τοῦ Υπουργείου Ἀμύνης Ὁ Καζόρες Κιρόγκο ἀνέλαβε τὰ Ὑπουργείο Ἐσωτερικῶν.

2. Φ ρ α ν θ ι 8 κ ο Ἀ σ κ ά ζ ο, ἕνα φυλλαδιο ποὺ ἐκδόθηκε ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ τῆς Χερσονησου τῆς FAI, τὸ 1937 Τὰ ἄρθρο εἶχε τίτλο «Ὁ Αναρχισμός μας»

3 Ἕνας ἀπόηχος αυτῆς τῆς πολεμικῆς μπορεῖ νὰ βρεθεῖ στὶς ἐφημερίδες ἐκείνης τῆς εποχῆς· Σ ο λ ι ν τ ο ρ ι ν τ ά τ Ὀ μ π ρ έ ρ ο, Τ ι έ ρ ο ι Λ ι μ π ε ρ τ ά τ καὶ στὰ περιοδικά Τ ι έ μ π ο ς Ν ο υ έ β ο ς καὶ Ρ ι β ί ο τ ο Μ π λ ά ν κ ο Γιὰ τὸν Ντουρρούτι θααιζόμαστε στὴν μαρτυριο τοῦ Λιμπέρτο Κολλέχα καὶ Ἀλεξοντρο Γκιλομπέρτ

4 Σ ο λ ι ν τ ο ρ ι ν τ ά ν τ Ὀ μ π ρ ε ρ ο, 3 Δεκέμβρη 1932 Α Γκιλομπέρτ

5. Ὁ Ἐπαναστατικὸς Κύκλος

Αὐτὴ ἡ ἐμπειρία ἔδειξε στὴ CNT καὶ τὸ ἀναρχικὸ κίνημα ὅτι παρόλο ποὺ ἦταν θύματα μιᾶς συστηματικῆς καταστολῆς,ἀντὶ αὐτὸ νὰ ὁδηγήσει τὴν ἐργατικὴ τάξη μακριὰ ἀπὸ τὸν ἀγώνα, ἀντίθετα τὸ θάρρος της μεγάλωσε, παρὰ τὶς περιόδους τῆς σχετικῆς ἠρεμίας.

Ἡ κατάσταση ποὺ δημιουργήθηκε ἀπὸ τὴν κυβερνητικὴ καταπίεση γινόταν ὅλο καὶ περισσότερο ἀνυπόφορη: κλείσιμο συνδικάτων, αὐθαίρετες φυλακίσεις, συνεχῆ πρόστιμα στὶς ἐφημερίδες τῆς Συνομοσπονδίας. Καὶ ἡ ἀνεργία μεγάλωνε ἐξαιτίας τῆς οἰκονομικῆς κρίσης, ἀλλὰ καὶ ἐξαιτίας τῆς σκόπιμης ἐνέργειας τῆς ἀστικῆς τάξης, ποὺ ἤθελε νὰ φέρει σὲ ἀπόγνωση τοὺς ἐργάτες.

Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους ἡ Περιφερειακὴ Συνομοσπονδία Ἐργασίας στὴν Καταλωνία[1] ἀναγκάστηκε νὰ μελετήσει τὴν κατάσταση καὶ νὰ ψάξει νὰ βρεῖ τὴν καλύτερη λύση. Στὴν ἀρχὴ αὐτὴ ἡ μελέτη ἔγινε σὲ μυστικὲς συγκεντρώσεις τῶν συνδικάτων καὶ μέσα στὶς συνομοσπονδιακὲς ὁμάδες, καὶ μετὰ σὲ μιὰ περιφερειακὴ συνεδρίαση ὁλομέλειας, ποὺ ἔγινε τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1932. Ὅλοι οἱ ἀντιπρόσωποι ποὺ πῆραν μέρος κατάλαβαν ὅτι ἡ κατάσταση στὴν ὁποία βρισκόταν ἡ CNT ἦταν ἀνησυχητική, ἀκόμα περισσότερο τώρα ποὺ ἡ κυβέρνηση προσπαθοῦσε νὰ τὴν ἐκμηδενίσει, ὅπως εἶχε ἀνακοινώσει ὁ Μιγκουὲλ Μάουρα στὸ Κοινοβούλιο.

Δύο λύσεις ἦταν δυνατές. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ σκέφτηκαν ὅτι θὰ ἦταν προτιμότερο νὰ συνεχίσουν νὰ χτίζουν τὴν ὀργάνωση ἀπὸ τὴ βάση τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἐλπίζοντας σὲ μιὰ λαϊκὴ ἀντίδραση ποὺ θὰ ἔβαζε ἕνα τέλος σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση πραγμάτων. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, μ' ἕνα πιὸ ριζοσπαστικὸ καὶ ἴσως ἀνυπόμονο τρόπο, ὑπῆρχαν αὐτοὶ ποὺ εὐνοοῦσαν τὴν ἔνοπλη ἐξέγερση μὲ ὅλες της τὶς συνέπειες. Τονίστηκε ὁ κίνδυνος τῆς πιθανότητας ἑνὸς Φασιστικοῦ πραξικοπήματος τόσο καταπιεστικοῦ, ποὺ θὰ κατάστρεφε κάθε δυνατότητα γιὰ ἐπανάσταση. Τὸ νὰ προλάβουν αὐτὸ τὸ πραξικόπημα, τὸ νὰ μεταφέρουν τὸ πρόβλημα τῆς ἐπανάστασης στὸ λαό, τὸ νὰ μορφώσουν τὶς ἐργατικὲς μάζες ποὺ ἀκόμα ἀκολουθοῦσαν τὴ σοσιαλιστικὴ παράταξη καὶ νὰ ἀναγκάσουν τοὺς ἡγέτες της νὰ ἐγκαταλείψουν τὸν ρεφορμιστικὸ καιροσκοπισμὸ

— αὐτοὶ ἦταν οἱ πολλοὶ λόγοι ποὺ συνηγοροῦσαν ὑπὲρ τοῦ νὰ γίνει μιὰ ἐξέγερση[2].

Ἐκλέχτηκε μιὰ Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ ὁ Ντουρρούτι, ὁ Γκαρθία Ὀλιβὲρ καὶ ὁ Φρανθίσκο Ἀσκάζο περιλαμβάνονταν στὰ μέλη της. Δὲν ὁρίστηκε καμιὰ ἡμερομηνία — ἡ ἐξέγερση θὰ ξεσποῦσε ὅταν θὰ παρουσιάζονταν εὐνοικὲς συνθῆκες. Παράλληλα, ἡ FAI καὶ οἱ Συνομοσπονδιακὲς ὁμάδες ἔκαναν διάφορες συγκεντρώσεις γιὰ νὰ συντονίσουν καλύτερα τὶς δραστηριότητές τους. Ἀπὸ τὶς ἀποφάσεις αὐτῶν τῶν ὁμάδων καὶ τῶν συνδικάτων ἀναπτύχθηκε ἕνα σχέδιο δράσης, ποὺ τὸ δέχτηκαν οἱ περιφερειακὲς ὀργανώσεις τοῦ Λεβάντε καὶ τῆς Ἀνδαλουσίας.

Ἀπὸ τὴν Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπή, ὁ Ντουρρούτι, ποὺ ἀντιπροσώπευε ἐπίσης καὶ τὴν Ἐθνικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς CNT, πῆγε στὴν Ἀνδαλουσία στὶς ἀρχὲς τοῦ Γενάρη γιὰ νὰ πάρει μέρος σ' ἕνα συνέδριο, ποὺ θὰ γινόταν στὸ Χερὲζ ντὲ λὰ Φροντέρα (στὸ Καντίζ). Ἡ παρακολούθηση στὴν Ἀνδαλουσία ἦταν πολὺ μεγάλη καὶ ἡ ἀστυνομία εἶχε πάρει διαταγὲς νὰ συλλάβει ὅλους τοὺς ἀντιπρόσωπους ποὺ θὰ ἔπαιρναν μέρος σ' αὐτὸ τὸ περιφερειακὸ συνέδριο. Ἀλλὰ οἱ ἀντιπρόσωποι κατάφεραν νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὴν παρακολούθηση τῆς ἀστυνομίας. Ἀντιπροσωπεῖες ὅπως αὐτὲς ἀπὸ τὸ Βεχέρ, τὴ Μεντίνα καὶ τὴν Κάζας Βιέχας, μπῆκαν στὸ Καντὶζ μὲ τὰ πόδια πηγαίνοντας γύρω - γύρω ἀπὸ τὴν πόλη.

Ὁ Βιτσέντε Μπάλεστερ, ὁ Ραφαὲλ Πένια καὶ οἱ ἀδερφοὶ Ἄρκας ἀπὸ τὴ Σεβίλλη, ἐκθέσανε τὶς γενικὲς γραμμὲς ἑνὸς ἐπαναστατικοῦ σχέδιου πάνω στὶς γραμμὲς ποὺ εἶχε προτείνει ἡ Ὀλομέλεια. Μόλις οἱ ἐξεγερμένοι στὴ Βαρκελώνη καταλάμβαναν τὸ ραδιοφωνικὸ σταθμὸ καὶ ἀνακοίνωναν ὅτι εἶχαν ἀρχίσει οἱ ὁδομαχίες, θ' ἀφοπλίζονταν οἱ ἀντιδραστικὲς δυνάμεις στὰ περίχωρα τῆς Ἀνδαλουσίας καὶ θὰ ὀργανώνονταν γρήγορα μιὰ πορεία στὴ Χερὲζ ντὲ λὰ Φροντέρα. Μόλις θὰ ἔπαιρναν τὸν ἔλεγχο αὐτοῦ τοῦ κέντρου τῆς ἀντίδρασης, θὰ γινόταν μιὰ πορεία ἀπὸ τὸ Καντίζ, ὅπου ὁ καλύτερος τρόπος γιὰ νὰ καταλαμβάνανε τὴν πόλη θὰ ἦταν νὰ κόβανε τὸ ἠλεκτρικό, τὸ νερὸ καὶ τὴν τροφοδοσία[3].

Ὅλα τὰ ἐπαναστατικὰ σχέδια βασίζονταν πάνω στὰ ἀποτελέσματα ποὺ θὰ εἶχε ἡ ἐξέγερση στὴ Βαρκελώνη. Ἂν ἡ μάχη γενικεύονταν ἐκεῖ, ἡ Ἀνδαλουσία ἀμέσως θὰ δραστηριοποιοῦνταν καὶ θὰ τὴν ἀκολουθοῦσε ἡ Ἀραγωνία καὶ ὁ Βοράς. Ἀλλὰ ἂν

ἀποτύχαινε στὴ Βαρκελώνη, δὲν θὰ γινόταν ἐθνικὴ κινητοποίηση[4]. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ τὰ περίχωρα γύρω ἀπὸ τὴν Βαρκελώνη θὰ περίμεναν τ' ἀποτελέσματα τῶν γεγονότων στὴν πόλη. Ἡ ἴδια ἡ Βαρκελώνη ἦταν χωρισμένη σὲ τρία τμήματα: ἡ ὁμάδα ποὺ ζοῦσε στὸ πρῶτο τμῆμα θὰ καταλάμβανε τὸ Ταοάσα - Χοσπιταλέτ, τὸ Σάνς, τὸ Ντιστρίτο Κίντο καὶ τοὺς στρατῶνες τοῦ πυροβολικοῦ στὴν Ἀταραζάνα, ὅπου ὑπῆρχαν μερικοὶ στρατιῶτες καὶ λοχίες ποὺ ἦταν μὲ τὸ μέρος τῆς ἐπανάστασης. Ὁ ὑπεύθυνος γι' αὐτὸ τὸ τμῆμα ἦταν ὁ Γκαρθία Ὀλιβέρ.

Ἡ δεύτερη ὁμάδα θὰ παρακολουθοῦσε τὰ προάστια τοῦ Σὰν Ἀντρέ, τοῦ Πουέμπλο Νουέβο, τὸ κάτω μέρος τοῦ Σὰν Μαρτὶν καὶ θὰ καταλάμβανε τοὺς στρατιωτικοὺς στρατῶνες τοῦ Σὰν Ἀντρέ, τὸ Πάρκο τῆς Σιταντέλα καὶ τὸ Πάρκο τοῦ Πουέμπλο Νουέβο. Συντονιστὴς ὅλων αὐτῶν τῶν δυνάμεων θὰ ἦταν ὁ Φρανθίθκο Ἀσκάζο.

Ὁ στόχος τῆς τρίτης ὁμάδας ἦταν τὸ Χόρτα - Καρμέλο, τὸ Γκραθία καὶ τὸ πάνω μέρος τοῦ Σὰν Μαρτίν, καὶ ἀκόμη ἔπρεπε νὰ καταλάβουν τοὺς στρατῶνες τῆς Γκουάρντια Θιβὶλ στὴν Τραβεσέρα ντὲ Γκραθία καὶ στὸ Κλότ, καθὼς καὶ τοὺς στρατῶνες τοῦ Ἱππικοῦ στὸ Λεπάντο. Τὴν εὐθύνη γι' αὐτὸ τὸ τμῆμα τὴν εἶχε ἀναλάβει ὁ Ντουρρούτι.

Στὸ κέντρο τῆς πόλης ἀντάρτικες ὁμάδες εἶχαν πάρει ὁδηγίες νὰ καταλάβουν τὰ κεντρικὰ κτίρια: τῆς Τηλεφωνικῆς Ἑταιρείας, τοῦ ταχυδρομείου καὶ τῆς ραδιοφωνίας καὶ νὰ παραλύσουν ὅλες τὶς κινήσεις στὸ ἀστυνομικὸ τμῆμα καὶ στὸ Κεντρικὸ Ἀρχηγεῖο τῆς Ἀστυνομίας. Ὅλα εἶχαν ὀργανωθεῖ μὲ ἀκρίβεια γιὰ νὰ μὴν ἀφήσουν τίποτα στὴν τύχη. Ἀλλὰ συνέβηκε ἕνα γεγονός, ποὺ ἀνάγκασε τοὺς ἐπαναστάτες νὰ ριχτοῦν στοὺς δρόμους πρὶν ἀπὸ τὴν καθορισμένη ὥρα. Στὸ προάστιο Κλότ, ὅπου ἦταν ὑπεύθυνοι οἱ ἀγωνιστὲς Χιλάριο Ἐστεμπὰν καὶ Μέλερ, ἔγινε μιὰ ἔκρηξη σ' ἕνα ἐργαστήριο ποὺ ἔφτιαχναν χειροβομβίδες, ποὺ τρομοκράτησε τὴ γειτονιὰ καὶ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὴν ἀνακάλυψη τῆς ἀποθήκης ἀπὸ τὴν ἀστυνομία. Αὐτὴ ἡ ἀνακάλυψη κίνησε τὶς ὑποψίες τοῦ διευθυντῆ τῆς ἀστυνομίας ποὺ διάταξε νὰ γίνει μιὰ ἔρευνα στὶς ὕποπτες περιοχὲς καὶ νὰ συλληφθοῦν οἱ πιὸ γνωστοὶ ἀγωνιστές.

Τί νὰ κάνουν; Τὸ νὰ περιμένουν σήμαινε ὅτι θὰ διέτρεχαν τὸν κίνδυνο νὰ δοῦν ὅλες τὶς ἀποθῆκες τῶν ὅπλων νὰ πέφτουν ἡ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη

στὰ χέρια τῆς ἀστυνομίας. Νὰ ἐξαπολύσουν μιὰ ἐπίθεση ἀμέσως σήμαινε ὅτι θὰ ριψοκινδύνευαν πολλὰ χωρὶς μεγάλες πιθανότητες ἐπιτυχίας. Τελικὰ ἀποφασίστηκε νὰ ἐκμεταλλευτοῦν τὸ ἀποτέλεσμα ἑνὸς αἰφνιδιασμοῦ καὶ ἔτσι ὅρισαν σὰν ἡμερομηνία τῆς ἐξέγερσης τὸ πρωὶ τῆς 8 Γενάρη. Ἡ μέρα στὶς 7 τοῦ μήνα καθὼς καὶ ἡ νύχτα χρησιμοποιήθηκαν γιὰ νὰ μελετήσουν γρήγορα τὸ σχέδιο καὶ γιὰ νὰ μεταφέρουν ὅπλα καὶ βόμβες σὲ ἄλλα μέρη.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἐπαναστατικῆς Ἐπιτροπῆς χρησιμοποίησαν τὶς τελευταίες ὧρες γιὰ νὰ δώσουν τὶς τελικὲς ὁδηγίες καὶ ἀνάμεσά τους ἦταν καὶ ὁ Ἀσκάζο. Ξαφνικὰ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ποὺ θὰ ἔπαιρναν μέρος τὸν διέκοψε: «Τὸ σχέδιο εἶναι θαυμάσιο, ἀλλὰ τί γίνεται ἂν ἀποτύχει;». Ὁ Ἀσκάζο ἀπάντησε· «Ἂν ἀποτύχει —πράγμα ποὺ δὲν τὸ εὐχόμαστε— τότε θὰ πεθάνουμε σὰν ἄντρες». Καὶ θεώρησε ὅτι τὸ ζήτημα εἶχε τελειώσει. Ἀλλὰ αὐτὸς ποὺ εἶχε ρωτήσει συνέχισε ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν ἀρχηγό: «Προτιμῶ νὰ ζήσω σὰν σκυλὶ παρὰ νὰ πεθάνω σὰν ἥρωας». Ὁ Ἀσκάζο τὸν πλησίασε: «Μὲ κάλεσαν γιὰ ἕνα συνέδριο ἐπαναστατῶν καὶ μὲ βεβαίωσαν ὅτι εἶναι μιὰ ὑπόθεση ἀνθρώπων ποὺ ἔχουν πειστεῖ ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ πραγματοποιήσουν αὐτὴ τὴν πράξη μέχρι τὸ τέλος της. Γι' αὐτὸ εἶμαι ἐδῶ. Ἡ ἀποστολή μου δὲν εἶναι νὰ πείσω κανέναν γιὰ τὴν ἀνάγκη νὰ διακινδυνέψει τὴ ζωή του, ἀλλὰ νὰ ἐξηγήσω τὸ σχέδιο γιὰ τὴν ἐξέγερση. Εἶναι λογικὸ ὅτι θὰ γίνουν διορθώσεις γιὰ τὴ βελτίωση αὐτοῦ τοῦ σχέδιου, ἐνῶ θὰ προστατευθοῦν τὰ σημεῖα στὰ ὁποῖα συμφωνήσαμε μὲ τοὺς ἄλλους συντρόφους. Ἀλλὰ τὸ νὰ συζητᾶμε ἂν θὰ μποροῦσε ἢ δὲν θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ πραγματοποιήσει αὐτὸ ποὺ ἔχει ἀποφασιστεῖ, αὐτὸ εἶναι κάτι παράλογο καὶ τρελλό, αὐτὴ τὴ στιγμὴ ποὺ δὲν ἔχουμε καθόλου χρόνο. Ἂν ἡ ἐπανάσταση ἦταν σὰν ἕνα τραγούδι, ἢ ἕνας τρόπος ζωῆς, ἢ σὰν νὰ πίναμε ἕνα ποτήρι μπύρα, θὰ τὴν εἶχαν κάνει πολὺ νωρίτερα ἄλλοι ἀγωνιστὲς χωρὶς νὰ περιμένουν. Ἀλλὰ ἡ ἐπανάσταση, φίλε μου, δὲν εἶναι αὐτό. Εἶναι μιὰ μακριὰ καὶ δύσκολη πορεία, μιὰ πορεία πρὸς τὸ ἄγνωστο, στὴν ὁποία συνήθως ὁ καλύτερος πέφτει πρὶν νὰ φτάσει στὸ σκοπό. Μόνο μ' αὐτὸ τὸ τίμημα εἶναι δυνατὴ ἡ ἐπανάσταση. Ἂν αὐτὸ τὸ τίμημα φαίνεται πολὺ βαρὺ σὲ κάποιον, ἀφῆστε τον νὰ συνεχίσει νὰ γλείφει τὰ πόδια αὐτῶν ποὺ τὸν τσαλαπατᾶνε, ἀλλὰ μὴν τὸν ἀφήνετε νὰ διακόψει τὴν πρόοδό μας». Καὶ πηγαίνοντας πίσω πρὸς τὸν πί-

νακα συνέχισε νὰ ἐξηγεῖ τὸ σχέδιο ποὺ ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσουν[5].

Λίγες ὧρες ἀργότερα, σ' ἕνα ἄλλο τομέα τῆς Βαρκελώνης, κοντὰ στὰ τείχη τῆς Πλάζα ντὲ Τόρος ντὲ Σὰν Μαρτίν, βρίσκουμε τὸν Ντουρρούτι, ποὺ εἶναι πολὺ ἀπασχολημένος μοιράζοντας πιστόλια καὶ χειροβομβίδες στοὺς ἀντιπρόσωπους τῶν ὁμάδων τοῦ τομέα. Ἕνας νεαρός, συνεσταλμένος καὶ ὠχρός, μὲ μακριὰ μαλλιά, μ' ἕνα μαῦρο κασκὸλ γύρω ἀπὸ τὸ λαιμό του, τὸν πλησίασε: «Θέλω κι ἐγὼ ἕνα ὅπλο». Ἦταν ἕνας νεαρὸς δάσκαλος, ἀπὸ ἕνα ὀρθολογικὸ σχολεῖο ποὺ εἶχαν ἱδρύσει οἱ ἀναρχικὲς ὁμάδες στὸ προάστιο ντὲ Γκραθία, ποὺ ἦταν γιὸς μιᾶς οἰκογένειας ἀντιεξουσιαστῶν πολὺ γνωστῆς τοῦ Ντουρρούτι.

Ἡ CNT δὲν εἶχε πολλοὺς δασκάλους καὶ ὁ ἀγώνας αὐτὴ τὴ μέρα μπορεῖ νὰ μὴν ἦταν ἀποφασιστικός. Ἐπιπλέον τὸ ἀγόρι δὲν εἶχε χαρακτῆρα βίαιο κι ἂν εἶχε ἔρθει τὸ ἔκανε γιατὶ εἶχε παρακινηθεῖ ἀπὸ μιὰ ἀνάγκη νὰ πεθάνει σ' ἕνα ἐπιβλητικὸ τόλμημα. Ὁ Ντουρρούτι τοῦ εἶπε: «Δὲν εἶναι αὐτὴ ὥρα γιὰ νὰ πεθάνεις, ἀλλὰ γιὰ νὰ ζήσεις. Ὁ ἀγώνας μας δὲν προωθεῖται μόνο μὲ πυροβολισμούς. Ἡ ὀπισθοφυλακὴ εἶναι τόσο πολύτιμη ὅσο καὶ ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ ποὺ πολεμάει. Ἡ θέση σου δὲν εἶναι ἐδῶ, ἀλλὰ στὸ σχολεῖο»[6].

Στὶς 5 τὸ πρωί, στὶς 8 Γενάρη 1933, ἔγινε μιὰ ἔκρηξη κοντὰ στὴν πόρτα τοῦ Ἀρχηγείου τῆς Ἀστυνομίας στὴ λεωφόρο Λαιετάνα. Τὰ τζάμια καὶ τὸ πεζοδρόμιο κομματιάστηκαν. Ἔγινε μιὰ πολὺ μεγάλη τρύπα, ἐνῶ τὰ σώματα τῶν φρουρῶν ἦταν καρφωμένα στοὺς τοίχους. Ἡ ἐξέγερση εἶχε μόλις ἀρχίσει. Ἀκούγονταν ἐκρήξεις σὲ πολλὰ μέρη τῆς Βαρκελώνης. Ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ εἶχαν προβλέψει σὰν ἐπιχείρηση αἰφνιδιασμοῦ, ἀπότυχε. Ἀπὸ παντοῦ, ἡ Γκουάρντια Θιβίλ, μὲ τὰ πόδια καὶ μὲ ἄλογα, βοηθούμενη καὶ ἀπὸ τοὺς Ἐθνοφρουρούς, ἔκλεινε τὸ δρόμο τῶν ἐπαναστατικῶν ὁμάδων, ἐμποδίζοντάς τες νὰ φτάσουν στοὺς στρατῶνες, ὅπου, φοβούμενοι τὴν ἧττα, οἱ στρατιῶτες παρέμεναν παθητικοί.

Στὰ προάστια τοῦ Πουέμπλο Νουέβο, τοῦ Σὰν Μαρτὶν καὶ τῆς Πλατείας Κλότ, οἱ συγκρούσεις μὲ τοὺς ἀστυνομικούς, ἦταν αἱματηρὲς καὶ ἡ μάχη πολὺ σκληρή. Στὶς 8 τὸ πρωὶ οἱ πυροβολισμοὶ ἦταν εντονοι στὸ πάνω μέρος τῆς πρωτεύουσας, ἀπὸ τὴν Τραβεσέρα ντὲ Γκραθία μέχρι τὸ Λὲ Γκουινάρντο καὶ τὸ Χόρτα. Στὴ περιοχὴ τοῦ Σάνς, τῆς

Λὰ Γοράσα καὶ τῆς Σάντα 'Εουλάλια, τὰ πράγματα πήγαιναν καλύτερα γιὰ τοὺς ἐπαναστάτες ποὺ εἶχαν καταλάβει τὸ Δημαρχεῖο, πάνω στὸ ὁποῖο κυμάτιζε ἡ κόκκινη καὶ μαύρη σημαία. Στὸ κέντρο ἀκούγονταν πυροβολισμοί, ἀλλὰ καμιὰ ἀπὸ τὶς ὁμάδες δὲν εἶχε πραγματοποιήσει τοὺς στόχους της. Οἱ ἀξιωματικοὶ στὸ κέντρο, ὀχυρωμένοι καλά, ἀπέκρουαν τὴν ὁρμὴ τῶν ἐπαναστατῶν. Ὅσο γιὰ τὸν ραδιοφωνικὸ σταθμό, ἀποσπάσματα τῆς Γκουάρντια Θιβὶλ ἐμπόδιζαν κάθε προώθηση πρὸς τὰ κεῖ.

Πρὸς τὸ ἀπόγευμα, ἡ ἐξέγερση εἶχε συντριβεῖ. Δὲν εἶχε ἀπομείνει τίποτα στοὺς ἐπαναστάτες παρὰ νὰ κρυφτοῦν ἢ νὰ δραπετεύσουν. Τὰ κελλιὰ τοῦ 'Αρχηγείου τῆς 'Αστυνομίας ἦταν ἤδη γεμάτα ἀπὸ φυλακισμένους, ποὺ ἔμαθαν ὅτι ἕνας ἀπὸ τοὺς λογους τῆς ἥττας τους ἦταν ἡ σύλληψη τοῦ Χουὰν Γκαρθία 'Ολιβέρ, πού, τὰ μεσάνυχτα, πήγαινε στὸ προάστιο τοῦ Σὰνς μ' ἕνα ταξὶ γεμᾶτο χειροβομβίδες.

Παρὰ τὴν ἧττα τῆς ἐξέγερσης στὴ Βαρκελώνη, εἴτε ἀπὸ ἔλλειψη διασύνδεσης ἢ ἐξαιτίας τῆς ἀνυπομονησίας τῶν ἀγωνιστῶν, στὴ Λερίντα ἐπικρατοῦσε μιὰ γενικὴ ἀναταραχή. 'Εκεῖ οἱ ἐπαναστάτες πολιόρκησαν τοὺς στρατῶνες τῆς «Λὰ Πανέρα», ὅπου πέθαναν οἱ ἐπαναστάτες Μπουρίλο, Κού, 'Ενθίνα καὶ Γκέσιο. Στὶς ἐπαρχίες τῆς Βαρκελώνης οἱ ἐπαναστάτες θριάμβευσαν καὶ ἀνακήρυξαν τὸν ἀντιεξουσιαστικὸ κομμουνισμό στὴν Ταράσα, στὴ Σαρντανόλα καὶ στὸ Ριπολέτ. Στὸ Λεβάντε, ἡ ἐξέγερση ἔφτασε μέχρι τὶς ἀγροτικὲς περιοχὲς τῆς Μπέτερα, Μπουγκάρα, Ριζάρο καὶ ἄλλες. 'Αλλὰ στὶς περιοχὲς τῆς 'Ανδαλουσίας ἦταν περισσότερο ἔντονη· στὸ Ἄκρος ντὲ λὰ Φροντέρα, τὴν Οὐτρέρα, τὴ Μάλαγκα, τὴν Λὰ Ρινθονάντα, στὸ Σανλούκαρ ντὲ Μπαραμέντα, στὸ Καντίζ, στὸ 'Αλκάλα ντὲ λὸς Γκάζουλες, στὴν Μεντινασιντόνια καὶ στὶς περιοχὲς τῆς Κάζας Βιέχας. Καὶ κεῖ ὅμως κατεστάλη ἄγρια. Σ' ὁλόκληρη τὴν 'Ισπανία ὑπῆρχαν ἄνθρωποι στὴ φυλακὴ ποὺ βασανίζονταν.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς καταστολῆς ἦταν ἰδιαίτερα τραγικὰ στὴ Μπετέρα (στὸ Λεβάντε) καὶ στὸ Κάζας Βιέχας (στὸ Καντίζ), ὅπου ράντισαν μερικοὺς ἐπαναστάτες μὲ βενζίνη καὶ τοὺς ἔκαψαν ζωντανούς. Αὐτὲς οἱ δολοφονίες προκάλεσαν ἕνα κύμα λαϊκῆς ἀγανάκτησης καὶ οἱ διαμαρτυρίες ἔφτασαν μέχρι τὸ Κοινοβούλιο. 'Εκεῖ, μελετώντας τὴν ὑπόθεση τοῦ Κάζας Βιέχας, μπόρεσαν νὰ ἀποδεί-

ξουν ὅτι ὁ Πρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβούλιου, Μανουὲλ Ἀζάνια εἶχε ζητήσει ἀπὸ τὸν Λοχαγὸ Ρόγιας νὰ ἐρημώσει τὴν περιοχή[7].

Στὴ Βαρκελώνη ἡ καταστολὴ ἀκολούθησε τὴν ἴδια πορεία. Τὰ συνδικάτα τῆς CNT κλείστηκαν καὶ οἱ φυλακὲς γέμισαν ἀπὸ ἐργάτες καὶ ἀγωνιστὲς συνδικαλιστές. Ὡστόσο μερικοὶ μπόρεσαν νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὴν καταστολὴ καὶ ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ἦταν καὶ ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ἀσκάζο. Καὶ ἀκόμη μιὰ φορὰ τοὺς ἐπικήρυξαν. Ἀπὸ τὸ καταφύγιο ποὺ εἶχαν βρεῖ σὲ μιὰ βίλλα στὸ προάστιο Χόρτα, συνεργάζονταν ἀποτελεσματικὰ γιὰ τὴν ἀναδιοργάνωση τῶν ἀναρχικῶν ὁμάδων καὶ τῶν συνδικάτων ποὺ εἶχαν περάσει πάλι στὴν παρανομία. Πῆραν μέρος σὲ μυστικὲς συγκεντρώσεις ποὺ εἶχαν όργανωθεῖ γιὰ νὰ λύσουν τὰ ἐπείγοντα προβλήματα: τὴ βοήθεια στοὺς φυλακισμένους, τὴ βοήθεια γιὰ τὶς οἰκογένειές τους, τὴν παράνομη προπαγάνδα, ποὺ αὐτὸν τὸν καιρὸ περιορίζονταν σὲ μιὰ μόνο ἔκδοση, τὴ Φωνὴ τῆς Ὁμοσπονδίας[8].

Τὸ μόνο ἴσως ἄρθρο ποὺ γράφτηκε ἀπὸ τὸν Ντουρρούτι, προέρχεται ἀπ' αὐτὴ τὴν περίοδο καὶ ἐμφανίστηκε σ' αὐτὸ τὸ παράνομο ὄργανο τῆς CNT. Ὁ Ντουρρούτι ἀναλύει σ' αὐτὸ τὴν ἐξέγερση τοῦ Γενάρη. Χαρακτηριστικὰ γράφει: «Εἶναι βέβαιο ὅτι οἱ συνθῆκες δὲν ἦταν ὥριμες. Ἂν ἦταν, τώρα δὲν θἄμασταν στὴ φυλακή. Ἀλλὰ εἶναι ἐπίσης βέβαιο ὅτι ζοῦμε σὲ μιὰ προεπαναστατικὴ περίοδο καὶ δὲν μποροῦμε νὰ ἐπιτρέψουμε στὴν ἀστικὴ τάξη νὰ τὴν ἐξουσιάζει δυναμώνοντας τὴ δύναμη τοῦ Κράτους. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο πρέπει νὰ ἐμποδίσουμε τὸ Κράτος νὰ ἐνισχυθεῖ μὲ τὸ νὰ ὑποτάξει τὸν συνδικαλισμό, πράγμα ποὺ ἀποτελεῖ τὴν πολιτικὴ φιλοδοξία τῶν σοσιαλιστῶν καὶ μερικῶν ἀπὸ τοὺς πρώην συντρόφους μας.

Παίρνοντας σὰ βάση αὐτὴ τὴν προοπτική, εἶναι ποὺ πρέπει νὰ ἐξηγήσουμε τὴν ἐπαναστατικὴ ἀπόπειρα στὶς 8 Γενάρη. Ποτὲ δὲν πιστέψαμε ὅτι ἡ ἐπανάσταση συνίσταται στὴν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπὸ μιὰ μειοψηφία, ἡ ὁποία θὰ ἐπέβαλε μιὰ δικτατορία πάνω στὸ λαό. Ἡ ἐπαναστατική μας συνείδηση ἀντιτίθεται σ' αὐτὴ τὴν τακτική. Θέλουμε μιὰ ἐπανάσταση ἀπὸ καὶ γιὰ τὸ λαό. Χωρὶς αὐτὴ τὴν ἰδέα καμιὰ ἐπανάσταση δὲν εἶναι δυνατή. Θὰ ἦταν ἕνα πραξικόπημα, τίποτα παραπάνω. Κι ἐμεῖς, ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια, ἀπὸ τὰ ὀρυχεῖα καὶ ἀπὸ τὰ χωράφια, προσπαθοῦμε ν' ἀναπτύξουμε μιὰ ἀποτελεσματικὴ κοινωνικὴ ἐπανάσταση. Δὲν ὑπάρχει κανένα

στοιχείο Μπλανκισμοῦ ἡ Τροτσκισμοῦ σ' αὐτό, παρὰ μόνο ἡ καθαρὴ καὶ ἀκριβὴς ἰδέα ὅτι ἡ ἐπανάσταση εἶναι κάτι γιὰ τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ δουλεύει κανεὶς καθημερινά. Μ' αὐτὴ τὴν ἄγνωστη ποσότητα, δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ εἶναι ποτὲ σίγουρος γιὰ τὸ πότε θὰ ξεσπάσει».

Ὁ Ντουρρούτι, σ' αὐτὸ τὸ ἄρθρο, ἀναφέρθηκε ἐπίσης καί στὴν φρικτὴ κατάσταση τῶν ἀγροτῶν καὶ στὸ φαινόμενο τῆς κατάληψης τῆς γῆς, καὶ εἶδε περισσότερη ἀπελπισία παρὰ πίστη στὶς ἐνέργειές τους. Ἀλλὰ σύμφωνα μ' αὐτόν, τέτοιες πράξεις θὰ ἔδιναν στὸν ἀγρότη τὴν συνείδηση τοῦ τί ἔπρεπε νὰ καταστρέψει. «Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο», εἶπε, «μπορεῖ κανεὶς νὰ χτυπήσει στὴν ἴδια του τὴν καρδιὰ τὸ καπιταλιστικὸ καὶ τὸ κρατιστικὸ σύστημα, ποὺ πληγώθηκε θανάσιμα μετὰ ἀπὸ τὴν ἐξέγερση τῶν ἐργατῶν τῶν ὀρυχείων Σαλέντ».

Ὁ Γκαρθία Ὀλιβὲρ εἶχε ἐκφράσει τὶς ἴδιες ἰδέες σὲ μιὰ συγκέντρωση στὶς φυλακὲς Μοντέλο στὴ Βαρκελώνη καὶ ἡ θέση ποὺ πῆραν αὐτοὶ οἱ δυὸ ἄντρες πρέπει νὰ εἶχε πολὺ μεγάλη ἀπήχηση μέσα στὰ συνδικάτα[9]. Τὰ συνδικάτα, ὄχι μόνον δὲν κατάκριναν τὴν ἐξέγερση τοῦ Γενάρη, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑποστήριζαν γιὰ ν' ἀντιμετωπίσουν τὶς ἐπιθέσεις ποὺ προέρχονταν ὄχι μόνο ἀπὸ τὴν ἀστικὴ τάξη, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν μετριοπαθὴ τάση τῆς CNT, ποὺ προσπαθοῦσε νὰ δημιουργήσει μιὰ ρήξη ἀνάμεσα στὴ CNT καὶ στὴ FAI.

Ὁ Ἀσκάζο, σ' ἕνα ἄρθρο μὲ τίτλο «Ἀνεξαρτησία τῶν Συνδικάτων», ὑποστήριξε ἀνάμεσα σὲ ἄλλα ὅτι, μὲ τὴ δικαιολογία τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν συνδικάτων, γινόταν μιὰ προσπάθεια ν' ἀφαιρεθεῖ ἀπ' τὴ CNT ὅλο τὸ κομμουνιστικὸ ἀντιεξουσιαστικό της περιεχόμενο, προκειμένου νὰ μεταβληθεῖ σ' ἕνα οὐδέτερο καί ἄμορφο σῶμα. Ἔχοντας αὐτὸ στὸ μυαλό, εἶχαν πλάσει τὸ μύθο γιὰ τὴν δικτατορία τῆς FAI μέσα στὴ CNT. Ἀλλὰ ὁ Ἀσκάζο ἔγραψε: «Δὲν ὑπάρχει οὔτε ἕνας ἀγωνιστὴς ποὺ μὲ τὴν ἰδιότητα τοῦ μέλους τῆς FAI νὰ παρεμβαίνει σὲ συνδικαλιστικὰ θέματα. Δουλεύω σημαίνει ὅτι εἶμαι ἕνα ἐκμεταλλευόμενο ἄτομο. Πληρώνω τὴ συνδρομή μου στὸ ἐργατικὸ συνδικάτο καὶ ὅταν ἐπεμβαίνω στὶς συνδικαλιστικὲς συγκεντρώσεις, τὸ κάνω σὰν κάποιος ποὺ τὸν ἐκμεταλλεύονται καὶ μὲ τὸ δικαίωμα ποὺ μοῦ δίνει ἡ ταυτότητα ποὺ ἔχω, ὅπως τὸ κάνει καὶ κάθε ἄλλος ἀγωνιστής, εἴτε ἀνήκει στὴ FAI εἴτε ὄχι»[10].

Τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1933, ἐνῶ οἱ ἀντιδικίες συ-

νεχίζονταν, οἱ δυὸ ἄντρες ποὺ κρύβονταν στὴ Χόρτα, αἰφνιδιάστηκαν ἀπὸ τὴν ἀστυνομία μιὰ νύχτα ποὺ πήγαιναν σὲ μιὰ συγκέντρωση· Ἡ σύλληψή τους προκάλεσε μιὰ ἀπέραντη εὐχαρίστηση στοὺς Καταλανοὺς πολιτικοὺς ποὺ ἀνακοίνωσαν ὅτι «τὰ 2 τρομερὰ μέλη τῆς FAI, οἱ ὀργανωτὲς τῆς ἐξέγερσης τοῦ Γενάρη» εἶχαν πέσει στὰ χέρια τῆς ἀστυνομίας.

Ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Ἀστυνομίας, Μιγκουὲλ Μπαντία καὶ ὁ Σύμβουλος Δημόσιας Τάξης, Δόκτωρ Ντένθας, ἀνακοίνωσαν ὅτι ἡ FAI εἶχε βυθιστεῖ «σὲ μιὰ κατάσταση ἀπόλυτου χάους». Ὁ Μπαντία ἤθελε νὰ εἶναι ὁ πρῶτος ποὺ θὰ τοὺς ἀνακρίνει γιὰ νὰ ἔχει τὴν εὐχαρίστηση νὰ τοὺς ἔχει **στὸ ἔλεός του.** Τοὺς ἤξερε καὶ τοὺς δυὸ ἀπὸ τὶς μέρες τῆς δικτατορίας. Ἤξερε γιὰ τὴν περιπετειώδη ζωή τους στὴν Εὐρώπη καὶ στὴν Ἀμερική, ἀλλὰ ὅταν τοὺς ἀντιμετώπισε, ἂν καὶ ἀντιπροσώπευε τὴ δύναμη, βρέθηκε ἄοπλος. Ἔχοντας θάψει τὸ ἐπαναστατικὸ πάθος τῆς νιότης του, μὲ ἀντάλαγμα μιὰ κοινωνικὴ θέση, ἤξερε πολὺ καλὰ τὴν περιφρόνηση ποὺ ἔνοιωθαν γι' αὐτὸν οἱ δυὸ ἀναρχικοί. Ἡ συζήτηση ἔκλεισε γρήγορα μὲ μιὰ κήρυξη πολέμου καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη. Ὕστερα, ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ἀσκάζο μεταφέρθηκαν στὰ κελλιά τους, στὰ ὑπόγεια τοῦ Κεντρικοῦ Ἀρχηγείου τῆς Ἀστυνομίας. Ἔμειναν ἐκεῖ 24 ὧρες καὶ μετὰ μεταφέρθηκαν μὲ μιὰ μεγάλη συνοδεία στίς φυλακὲς Μοντέλο στὴ Βαρκελώνη. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ὁ Ἀσκάζο ἔβγαινε ἀπὸ τὸ Κεντρικὸ Ἀρχηγεῖο τῆς Ἀστυνομίας χωρὶς νὰ ἔχει δεχτεῖ οὔτε ἕνα χτύπημα. Γι' αὐτόν, ποὺ ὑπῆρξε πάντα ἀντικείμενο βάρβαρης μεταχείρισης, ἦταν μιὰ εὐχάριστη ἔκπληξη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Σὲ καθε περιοχη η CNT επαιρνε τὸ ονομα τῆς Περιφερειακῆς Ομοοπονδίος τοῦ ...Χ, υποστηρικτοῦ τῆς CNT

2 Πηρομε αὐτην τὴν ἀναφορὰ ἀπὸ ἕναν ἀντιπρόσωπο, τον Φρονθιθκο Ιγκλεας, που πηρε μερος σ αυτην την ολομελεια

3 Φεντερίκα Μοντοενυ, Μ α ρ ι ο Σ ί λ β α, Λ ά λ ι μ π ε ρ τ ά ρ ι α, μπροσούρο, Ἐκδόσεις CNT, Τουλούζη, 1947

4 Η Μονταενυ οναφέρει στὴ μπροσούρα της ὅτι «μόνο τὰ αφοσιωμενο αώματα θὰ ριχνοντον στὴν μάχη ον πετύχαινε η εξέγεραη ατὴν Βορκελωνη ἢ ἂν οι επονασστατες καταλάμβαναν τα νευραλγικὰ κεντρο και τη ραδιοφωνιο Ομως τα χωριὰ επαναστατησαν ὅταν αυτες οι συνθῆκες δεν υπῆρχαν Αυτο

ἔγινε γιατί δὲν ὑπῆρχε ἠλεκτρικὸ ἢ μεσα ἐπικοινωνίας. Καὶ δὲν εἶχαν την ὑπομονὴ νὰ περιμένουν τὴν ἄφιξη τῶν ἀντιπροσώπων γιά νὰ τοὺς ποῦν γιά τὴν ἐπιτυχία ἢ την ἀποτυχία στὴν Βαρκελώνη. Αὐτά συνέβηκε στὴν Καζας Βιέχας»

5 Ὁ ἀγωνιστὴς τῆς CNT, Τόμας Περέζ ποὺ ἦταν σ' αὐτὸ τὸ συνέδριο, μᾶς ἔστειλε μιὰ ἀναφορὰ δίνοντας λεπτομέρειες γι' αὐτὴν τὴν ἐξέγερση τῆς ὁμοσπονδίας.

6 Ὁ Μπενζαμὶν Κάνο Ρουὶζ περιγράφει αὐτὸ τὸ περιστατικὸ σ' ἕνα ἄρθρο ποὺ δημοσίευσε στὴν Τιέρα ι Λιμπερτάτ, στὸ Μεξικό, τὸ Νοέμβρη τοῦ 1966.

7 Ὑπάρχει μιὰ μαρτυρία ἑνὸς δημοσιογράφου ποὺ ἦταν αὐτόπτης μάρτυρας, τοῦ Ἐντουάρντο ντὲ Γκουζμάν, γιὰ τὴν Κάζας Βιέχας, ποὺ δημοσιεύτηκε στὴν Τιέρα τὸ Γενάρη τοῦ 1933. Ο Πεϊρὰτς περιλομβάνει αὐτὸ τὸ ἄρθρο στὸν Πρῶτο Τόμο τοῦ ἔργου του.

Ὁ Λοχαγὸς Ρόγιας, ποὺ διέταξε τὶς δυνάμεις του νὰ καταστρέψουν αὐτὴ τὴν περιοχη, κλήθηκε στὸ καινοβούλιο γιὰ δώσει ἐξηγήσεις. Εἶπε ὅτι εἶχεε ὑπακούσει στὶς διαταγὲς τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Γενικῆς Ἀσφάλειας. Αὐτὸς στὴ συνέχεια εἶπε ὅτι εἶχε πάρει διαταγὲς ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸ Ἐσωτερικῶν, τὸν Καζάρες Κιρόγκα. Ὁ τελευταῖος ἐπέμενε ὅτι οἱ διαταγὲς εἶχαν ἔρθει κατευθεῖον ἀπὸ τὸν πρωθυπουργό, τὸν Μανουὲλ Ἀζάνια. Οἱ διαταγές ἦταν. «Οὔτε πληγωμένοι, οὔτε φυλακισμένοι· σκοτῶστε τους ὅλους». Σχολιάζοντας τὴ συμπεριφορὰ τοῦ Λοχαγοῦ Ρόγιας, ὁ Ἀσκόζο δημοσίευσε ἕνα ἄρθρο στὴν Σολινταριντὰτ Ὀμπρέρα μὲ τιτλο «Ἀκόμη κι ἂν σᾶς διστάζουν λοχαγέ».

8 Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ τὸ παράνομο περιοδικό, ἐκδόθηκε κι ἄλλο ἕνα μὲ τίτλο FAI. Η Φωνὴ τῆς Ὁμοσπονδίας κατάφερε νὰ ἔχει μιὰ κυκλοφορία 50 000 φύλλων.

9 Αὐτὸ τὸ ἄρθρο δημοσιεύτηκε ἀνώνυμο καὶ σύμφωνα μὲ τὸν Λιμπέρτο Καλλέχα χρησιμοποιήθηκε σὰν κύριο ἄρθρο. Γιὰ τὸν ὑπόλοιπο ἐπαναστατικὸ κυκλο, βλέπε τὴν ἀναφορὰ τῆς Ἐπαναστατικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συνέδριου τῆς Σοραγκόσσα, τὸ 1936. Τὸ Συνέδριο εἶχε δεχτεῖ αὐτὴν τὴν αναφορά καὶ ὁ Γκαρθία Ολιβὲρ ἔκανε αὐτὴ τὴν κριτικὴ ὄχι μόνο στὴ φυλακὴ ἀλλὰ ἐπίσης καὶ αργότερα σὲ ἄλλες συγκεντρώσεις μὲ τοὺς ἀγωνιστές. "Ακτας Κογκρεσσο ντὲ λὰ CNT Μάγιο 1936. Ἐκδόσεις CNT, Τουλούζη 1956.

10 Φρανθίσκο Ἀσκόζο στὴν Σολινταριντὰτ Ὀμπρέρα, 19 Μάρτη 1933. Μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ Γενάρη 1932, στὸ περιοδικὸ Ἐστούντιος στὴ Βαλένθια, ἄρχισαν νὰ παρουσιάζονται διάφορα ἄρθρα καὶ μελέτες γιὰ τὴ θεωρία τοῦ ἀντιεξουσιαστικοῦ κομμουνισμοῦ, μὲ στόχο τὴ διατύπωση ἑνὸς προγράμματος. Μέσα ο ὅλες τὶς μελέτες σημειώνουμε αὐτὲς που ἔγιναν ἀπὸ τοὺς μηχανικοὺς Χιγκίνιο Νόχα Ρουίζ, ἀπὸ τους γιατροὺς Ἰσαὰκ Πουέντε, Ἀλκροῦντο καὶ Ρεμαρτίνεζ, καὶ επίσης αυτές ποὺ ἔγιναν ἀπὸ τοὺς οἰκονομολόγους Γκαστὸν Λεβάλ, Ντιέγκο Ἀμπὰντ ντὲ Σαντιγιὰν καὶ διάφορα ἄλλα θεωρητικὰ ἔργα τοῦ Ὀρομπὸν Φερνόντεζ. Ἀργότερα ἐμφανίστηκε ἕνα φυλλάδιο ἀπὸ τὸν Ισαὰκ Πουέντε, μὲ τίτλο «Ἀντιεξουσιαστικὸς Κομμουνισμός», ποὺ χρησιμοποιήθηκε σὰ βάση γιὰ τὴ συζήτηση τοῦ θέματος, στὸ Συνέδριο τῆς CNT στὴν Σαραγκοσσα, τὸ Μάη τοῦ 1936.

6. Ληστεία, Ὄχι, Συλλογικὴ Ἀπαλλοτρίωση, Ναί!

Ὅταν ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ἀσκάζο μεταφέρθηκαν στὶς φυλακὲς Μοντέλο τῆς Βαρκελώνης, ἤξεραν ὅτι ἡ καταπίεση θὰ ἦταν πολὺ σκληρή. Ἀλλὰ ἐκεῖ κατάλαβαν ὅτι ἦταν πολὺ πιὸ σκληρὴ ἀπ' ὅσο εἶχαν φανταστεῖ. Ὑπῆρχαν ἐκεῖ ἑκατοντάδες ἐργάτες σὰν «πρέζος γκουμπερνατίβος» (κρατούμενοι τῆς κυβέρνησης), ποὺ τὸ μόνο ἔγκλημα ποὺ εἶχαν κάνει ἦταν ὅτι εἶχαν μιὰ ταυτότητα τῆς CNT. Γι' αὐτοὺς ποὺ βρίσκονταν στὴν ἐξουσία, μιὰ καταπίεση τόσο ἀκραία ὅσο αὐτὴ ὑποτίθεται ὅτι θὰ ἀποθάρρυνε τοὺς χλιαροὺς καὶ θὰ τοὺς ἀπομάκρυνε ἀπὸ τὴν CNT. Ἀλλὰ ἔκαναν λάθος. Οἱ ἐργάτες ποὺ ἔμπαιναν στὴ φυλακὴ ἀγνοώντας συχνὰ ἀκόμα καὶ τὶς θεμελιώδεις ἀρχὲς τοῦ ἀναρχισμοῦ, ἔφευγαν ἔχοντας ἀποκτήσει μιὰ γερὴ θεωρητικὴ μόρφωση. Οἱ φυλακὲς ἔγιναν σχολεῖα γιὰ τοὺς ἐπαναστάτες καὶ ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ἀσκάζο ἔπαιξαν ἕνα σπουδαῖο ρόλο στὶς συζητήσεις ποὺ γίνονταν μέσα σ' αὐτές. Ἡ συνύπαρξη μέσα στὶς φυλακὲς ἀνάπτυξε τὴν ταξικὴ ἀλληλεγγύη καὶ στὰ κελλιὰ εἶχε δημιουργηθεῖ ἕνα κολλεκτιβιστικὸ καθεστώς: χρήματα, φαγητό, τὰ πάντα μοιράζονταν ἐξίσου.

Τὸν Ἰούλη τοῦ 1933, ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ἀσκάζο μεταφέρθηκαν στὸ φρούριο Σάντα Μαρία (στὸ Καντὶζ) σὰν «πρέζος γκουμπερνατίβος». Πολὺ γρήγορα μετὰ τὴν ἄφιξή τους, ξέσπασε μιὰ ἐξέγερση τῶν φυλακισμένων ἐξαιτίας τῶν ἄσχημων συνθηκῶν διαβίωσης. Ὁ Ντουρρούτι ἐξηγεῖ αὐτὴ τὴν ἐξέγερση σ' ἕνα γράμμα στὴ γυναίκα του: «Ὑπάρχει ἕνα ὅριο στὴν ἀνθρώπινη ἀντοχὴ καὶ οἱ φυλακισμένοι τῆς Σάντα Μαρία ἔδειξαν ὁλοκάθαρα ὅτι εἶχαν φτάσει σ' αὐτὸ τὸ ὅριο ἀντοχῆς λίγο πρὶν ἐξεγερθοῦν.

» Ζώντας μέσα στὸ κελλί, μόνος καὶ χωρὶς στοιχειώδη περιποίηση, ὁ νεαρὸς Λούνα πέθαινε. Ἡ ἐξέγερση τῶν φυλακισμένων ἦταν δικαιολογημένη καὶ ἔτσι ἔγιναν κύριοι τῆς φυλακῆς. Φοβισμένος ὁ διευθυντὴς ζήτησε βοήθεια ἀπὸ τὴν κυβέρνηση. Τοῦ ἔστειλαν ἕνα λόχο Ἐθνοφρουρῶν, ποὺ εἰσέβαλαν μέσα στὸ ἐσωτερικὸ τῆς φυλακῆς πυροβολώντας. Οἱ φυλακισμένοι εἶχαν μόνο αὐτοσχέδια ὅπλα γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν τοὺς ἑαυτούς τους.

Οἱ φρουροὶ εἶχαν πιστόλια. Ἔγινε μιὰ ἄγρια πάλη σῶμα μὲ σῶμα.

» Στὸ τέλος, ἡ ὠμὴ βία ἐπιβλήθηκε στὴ λογική. Οἱ φυλακισμένοι συντρίφτηκαν. Τοὺς ἀπομόνωσαν, τοὺς βασάνισαν, οἱ προσβολὲς καὶ τὰ χτυπήματα αὐξήθηκαν. Οἱ φυλακισμένοι ἀπάντησαν σ' αὐτὰ τὰ μέτρα μὲ μιὰ δεκαπενθήμερη ἀπεργία πείνας. Τελικὰ οἱ Διευθυντὲς τῆς φυλακῆς ἐνδώσανε, ἀλλὰ ὁ θρίαμβος εἶχε καὶ πολλὰ θύματα». Καὶ ὁ Ντουρρούτι κατάληξε: «Ὅσο καιρὸ χρησιμοποιεῖται μιὰ τέτοια συμπεριφορὰ στὶς ἀνθρώπινες σχέσεις, ἡ κοινωνία δὲν μπορεῖ νὰ ὀνομάζεται πολιτισμένη. Αὐτὸ τὸ σύστημα πρέπει νὰ καταστραφεῖ καὶ νὰ ἀντικατασταθεῖ ἀπὸ μιὰ κοινωνία ὅπου ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ εἶναι σκλάβος τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ θὰ εἶναι ὅλοι ἴσοι καὶ ὅπου ὁ καθένας θὰ μπορεῖ νὰ ἀναπτύξει ὅλες τὶς ἱκανότητες ποὺ διαθέτει. Δὲν θὰ ὑπάρξει εἰρήνη στὴ γῆ ὅσο ὑπάρχει αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς καταπίεσης. Οἱ ἐπαναστάτες δὲν πρέπει νὰ τὸ ξεχνᾶνε αὐτὸ γιατὶ αὐτοὶ ἀκριβῶς εἶναι ποὺ θὰ τὸ καταστρέψουν»[1]. Παρόλο ποὺ ἡ μεταχείριση τῶν φυλακισμένων εἶχε γίνει πιὸ ἀνθρώπινη, ἡ ἀστικὴ δικαιοσύνη ἀκολουθοῦσε τὴ δική της πορεία. Μιὰ μέρα τοῦ Σεπτέμβρη ὁ Ντουρρούτι ἔμαθε ὅτι θὰ δικαζόταν γιὰ «ἀλητεία», μὶα κατηγορία ποὺ ἐπινόησε ἡ Δημοκρατία γιὰ νὰ δικαιολογήσει τὴν φυλάκιση ἑνὸς πολίτη, τὸν ὁποῖον δὲν μποροῦσε νὰ κατηγορήσει γιὰ ἕνα συγκεκριμένο ἔγκλημα. Αὐτὸς ὁ νόμος εἶχε γίνει γιὰ κείνους ποὺ δὲν εἶχαν οὔτε μιὰ μόνιμη διεύθυνση οὔτε γνωστὰ μέσα ἐπιβίωσης. Τὸ νὰ κατηγορήσουν ἕναν ἐργάτη γιὰ ἀλήτη ἦταν ἡ χειρότερη προσβολή. Γιὰ τὸν Ντουρρούτι ἦταν ἕνα χαστούκι στὸ πρόσωπο. «Ἐφαρμόζουν τὸν νόμο γιὰ τὴν ἀλητεία σὲ μένα ποὺ ἔχω ἐξαντληθεῖ ἀπὸ τὴ δουλειά! Μποροῦν νὰ μὲ κατηγορήσουν ἐπειδὴ πυροβόλησα ἀστυνομικούς, ἐπειδὴ προσπάθησα ν' ἀλλάξω, μὲ κάθε δυνατὸ μέσο, αὐτὴ τὴν κοινωνία ποὺ δὲν δέχομαι καὶ ποὺ μισῶ. Ἀλλὰ γιὰ ἀλητεία! Κανένα δικαστήριο δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ δικάσει τὸν ἐργάτη Ντουρρούτι σὰν ἀλήτη! Αὐτὸ νὰ πεῖτε στοὺς ἀνώτερούς σας». Λίγες μέρες ἀργότερα, ἡ Κυβέρνηση, ἀντιμέτωπη μὲ ἀπεργίες καὶ διαδηλώσεις σ' ὁλόκληρη τὴ χώρα, ποὺ ἀπαιτοῦσαν τὴν ἀπελευθέρωση τῶν κρατούμενων, ἄφησε τὸν Ντουρρούτι ἐλεύθερο.

Ἡ κυβέρνηση νικήθηκε καὶ σιγὰ - σιγὰ ἀπελευθέρωσε ὅλους τοὺς φυλακισμένους. Στὶς ἀρχὲς τοῦ Ὀκτώβρη ἀπελευθερώθηκε καὶ ὁ Φραν-

θίθκο 'Ασκάζο. Περνώντας ἀπὸ τὴ Μαδρίτη κατέκρινε μὲ ὀξύτητα τὴ σκληρὴ συμπεριφορὰ τῶν Δημοκρατικῶν ἀρχῶν ἀπέναντι στοὺς φυλακισμένους στὸ φρούριο τῆς Σάντα Μαρία[2].

Ἡ κατάσταση δὲν ἦταν εὐνοικὴ γιὰ τὸν Ντουρρούτι καὶ τὸν 'Ασκάζο, ποὺ ἔψαχναν τώρα γιὰ δουλειά. Ὑπῆρχε ἀνεργία καὶ ἕνα συστηματικὸ μποϋκοτὰζ ἀπὸ τοὺς ἐργοδότες ἀπέναντι στοὺς «δημόσιους κινδύνους». Ἡ 'Εμιλιὲν Μορίν, ἡ γυναίκα τοῦ Ντουρρούτι, ἀντιμετώπιζε κι αὐτὴ τὶς ἴδιες δυσκολίες. Τελικὰ βρῆκε δουλειὰ σὰν ταμίας σ' ἕνα κινηματογράφο.

Μαθαίνοντας ὅτι ἕνα μεταλλουργεῖο ζητοῦσε τρεῖς ἐργάτες σὰ ρυθμιστές, ὁ Ντουρρούτι, ποὺ ἀγαποῦσε πάρα πολὺ τὴ δουλειά του, παρουσιάστηκε στὸ γραφεῖο μαζὶ μὲ ἄλλους δυὸ συντρόφους. Ὅπως συνήθως δὲν τὸν προσλάβανε. Οἱ δυὸ σύντροφοι τότε ἐπέμεναν ὅτι ἔπρεπε νὰ τὸ πληροφορηθεῖ αὐτὸ ὁ ἐκεῖ ἀντιπρόσωπος τοῦ συνδικάτου. 'Αλλὰ ὁ Ντουρρούτι τοὺς ἐξήγησε ὅτι αὐτὸ μπορεῖ νὰ προκαλοῦσε ἀπεργία τῶν ἐργατῶν τοῦ μεταλλουργείου. «Τὸ συνδικάτο δὲν πρέπει νὰ μάθει τίποτα γι' αὐτό. Αὔριο θὰ πᾶτε νὰ δουλέψετε. Εἶναι ἀνώφελο νὰ χτυπᾶμε τὸ σίδερο τώρα: εἶναι κρύο. Οἱ ἀπεργίες γίνονται ὅταν τὶς θέλουν οἱ ἐργάτες. Ἂν ξέσπαγε σήμερα μιὰ ἀπεργία στὴ μεταλλουργικὴ βιομηχανία, τότε θὰ παίζαμε τὸ παιχνίδι τῆς ἀστικῆς τάξης. Ποτὲ δὲν ἔπαιξα τὸ παιχνίδι τῆς ἀντίδρασης καὶ σήμερα, ξέχωρα ἀπὸ συναισθηματισμούς, δὲν θὰ ἐπιτρέψω νὰ γίνει μιὰ ἀπεργία μὲ τὴν ὁποία δὲν θὰ κερδίσουμε τίποτα, ἀλλά, ἀντίθετα, θὰ χάσουμε πολλά»[3].

Ἡ χρονιὰ τοῦ 1933 σφραγίστηκε μὲ μιὰ οἰκονομικὴ κρίση. Ἦταν ἡ ἀντανάκλαση μιᾶς διεθνοῦς κρίσης καὶ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὴ δημιουργία μιᾶς ἐκρηκτικῆς κατάστασης, ἰδιαίτερα στὴ Βαρκελώνη, ὅπου ὑπῆρχε μιὰ μεγάλη συγκέντρωση ἐργατῶν. Γίνονταν μαζικὲς ἀπολύσεις σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς βιομηχανικὲς μονάδες καὶ ἡ ἀνεργία εἶχε οὐσιαστικὰ ἀγγίξει ὅλες τὶς οἰκογένειες τῶν ἐργατῶν. Γιὰ ν' ἀντιμετωπίσουν αὐτὴ τὴ κατάσταση, βλέποντας ὅτι τὸ Κράτος δὲν ἀποζημίωνε τοὺς ἄνεργους, καὶ ἡ CNT δὲν εἶχε κεφάλαια μὲ τὰ ὁποῖα θὰ μποροῦσε νὰ βοηθήσει, ὀργανώθηκε ἕνα εἶδος σωματεῖου γιὰ τοὺς ἄνεργους. Αὐτὸ τὸ σωματεῖο ἀνάγκασε ὅλους τοὺς ἐργοδότες, ποὺ χρειάζονταν ὑπερωριακὴ ἐργασία, νὰ προσλάβουν μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους του. 'Οργανώθηκαν ἀκόμη ὁμάδες ἀ-

νέργων ποὺ πήγαιναν κι ἔτρωγαν μαζικὰ στὰ ἑστιατόρια τῆς πόλης. Ὁμάδες γυναικῶν ἀγόραζαν μὲ πίστωση ἀπὸ τὰ μαγαζιὰ ποὺ ψώνιζαν. Ἐκτὸς ἀπ' ὅλες αὐτὲς τὶς πράξεις, ἔγινε καὶ μιὰ γενικὴ ἀπεργία γιὰ τὸ ἐνοίκιο, καὶ γιὰ νὰ γίνει πιὸ ἀποτελεσματικὴ ὀργανώθηκαν ἐπιτροπὲς σὲ κάθε σπίτι, δρόμο καὶ προάστιο γιὰ νὰ κάνουν ἕνα κοινὸ μέτωπο ἐνάντια στὴν ἀστυνομία, σὲ περίπτωση ποὺ θὰ τοὺς ἔκαναν ἔξωση.

Ἀκόμη ὑπῆρχε ἡ μακρόχρονη ἀπεργία τῶν ἐργατῶν τῶν Τηλεπικοινωνιῶν καὶ τῶν Τρὰμ στὴ Βαρκελώνη, ποὺ ἀνάγκασε τοὺς ἀπεργούς, ἐξαιτίας τῆς σκληρότητας τοῦ ἀγώνα τους, νὰ κάνουν πράξεις σαμποτὰζ ὅπως μιὰ βομβιστικὴ ἐπίθεση στὸ τηλεπικοινωνιακὸ δίκτυο ἢ πυρπόληση τῶν τράμ.

Κι ἔτσι δὲν ἔκανε σὲ κανέναν ἔκπληξη πού, σὲ μιὰ τέτοια ἀτμόσφαιρα κοινωνικῆς ἔντασης, οἱ ἄνθρωποι ποὺ ὁδηγήθηκαν στὴν ἀπελπισία, προσπαθοῦσαν νὰ βροῦν μιὰ λύση, προσφεύγοντας ἀκόμα καὶ στὶς ἔνοπλες ληστεῖες. Ὁρισμένοι ἀναρχικοὶ ἀγωνιστὲς παγιδεύτηκαν σ' αὐτὸ τὸ δίχτυ, ἀλλὰ ἡ FAI ἔκανε ὅ,τι μποροῦσε γιὰ νὰ σταματήσει αὐτὲς τὶς μεμονωμένες πράξεις καὶ νὰ δώσει προτεραιότητα στὶς μαζικὲς πράξεις. Ἔγιναν πολλὲς συγκεντρώσεις γιὰ **νὰ συζητήσουν αὐ**τὰ τὰ προβλήματα. Σὲ μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς συνεδριάσεις ἦταν ποὺ ὁ Ντουρρούτι ἔπρεπε νὰ ἐπιβεβαιώσει τὴ θέση του, ὅταν κάποιος τὸν κατηγόρησε ὅτι εἶχε πάρει κι αὐτὸς μέρος σὲ τέτοιες πράξεις: «Εἶναι ἀλήθεια ὅτι λήστεψα τράπεζες, ὄχι μόνο στὴν Ἰσπανία ἀλλὰ σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο, ἀλλά... πάντα γιὰ ἕνα γενικὸ σκοπό. Τὰ ἑκατομμύρια ποὺ πήραμε πῆγαν κατευθεῖαν στὸ ταμεῖο τῆς ὀργάνωσης. Κανεὶς δὲν ἔβαλε στὴν τσέπη του οὔτε μιὰ δεκάρα. Πολὺ συχνά, λίγες ὧρες μετὰ τὴν ἀπαλλοτρίωση, ὁ ἀγωνιστὴς ποὺ τὴν ἔκανε δὲν εἶχε οὔτε νὰ φάει. Αὐτὴ ἡ μέθοδος χρησιμοποιήθηκε τότε γιατὶ οἱ περιστάσεις ἦταν διαφορετικὲς ἀπ' ὅ,τι εἶναι σήμερα.

«Ἕνα ἑκατομμύριο συνδικαλιστές, ἕνας λαὸς ποὺ περιμένει τὴν εὐνοικὴ στιγμὴ γιὰ νὰ πραγματοποιήσει τὴν ἐπανάσταση, ἀπαιτεῖ ἄλλες τακτικές, μαζικὲς πράξεις, ἀπαλλοτριώσεις τῶν ἐργοστασίων, τῆς γῆς, τῶν ὀρυχείων. Ὅταν ἕνα ἐργοστάσιο κλείνει, πρέπει νὰ τὸ καταλάβουν οἱ ἐργάτες καὶ ἐμεῖς, οἱ ἀγωνιστές, πρέπει νὰ εἴμαστε οἱ πρῶτοι ποὺ θὰ δώσουμε τὸ παράδειγμα γι' αὐτὴν τὴν ἐπαναστατικὴ ἀπαλλοτρίωση, προαναγγέλον-

τας τὸν δρόμο γιὰ τὴ γενικὴ ἀπαλλοτρίωση. Ληστεία, ὄχι, μαζικὴ ἀπαλλοτρίωση, ναί! Ἡ πορεία τῆς Ἱστορίας ἔχει προχωρήσει πέρα ἀπὸ τὸ χτές. Καὶ αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ τὸ ξαναζήσει κρυβόμενος πίσω ἀπὸ τό, «δικαίωμα τῆς ζωῆς», εἶναι ἐλεύθερος νὰ τὸ κάνει. Ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸ κάνει ἔξω ἀπὸ τὶς γραμμές μας, ἀποκηρύσσοντας τὸν τίτλο τοῦ ἀγωνιστῆ κι ἀναλαμβάνοντας τὴν εὐθύνη τῆς πράξης του μόνον γιὰ τὸν ἑαυτό του, χωρὶς νὰ ἐκθέσει τὴ ζωὴ τοῦ κινήματος οὔτε τὴν ὑπόληψή του μπροστὰ στὴν ἐργατικὴ τάξη»[4].

Ἡ ἀπόφαση ἦταν ὁριστική: δὲν θὰ γίνονταν πιὰ «ληστεῖες» στὶς γραμμὲς τῶν ἀναρχικῶν. Καὶ ἔτσι ἡ FAI θὰ μποροῦσε ἀνενόχλητα νὰ ἀντιμετωπίσει τὴν ἐκστρατεία τοῦ ἀστικοῦ Τύπου, βέβαιη ὅτι κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀγωνιστὲς δὲν θὰ ἦταν ἐκτεθειμένος σὲ τέτοιες πράξεις.

Ἡ Λὰ Βανγκουάρντια τῆς Βαρκελώνης, μιὰ πολὺ γνωστὴ ἐφημερίδα τῆς δεξιᾶς, εἶχε διακριθεῖ ἰδιαίτερα σ' αὐτὴ τὴν ἐκστρατεία δυσφήμισης τοῦ ἀναρχισμοῦ καὶ παρουσίασής του σὰν ληστρικοῦ. Ὁ Ἀσκάζο καὶ ὁ Ντουρρούτι ἀποφάσισαν νὰ βάλουν ἕνα τέλος σ' αὐτὸ ἐπισκεπτόμενοι τὸν ἀρχισυντάκτη αὐτῆς τῆς ἐφημερίδας. Μόλις παρουσιάστηκαν μπροστά του, τοῦ ἀποκάλυψαν ποιοὶ εἶναι: «Εἴμαστε ἀντιπρόσωποι τῆς FAI καὶ διαλέξαμε τὴν ἐφημερίδα σας γιὰ νὰ δημοσιεύσουμε μιὰ δήλωση. Αὐτὸ εἶναι τὸ κείμενο: «Ἡ FAI προτείνει νὰ ὀργανωθοῦν μαζικὲς ἀπαλλοτριώσεις στὴν Ἱσπανία διεμέσου μιᾶς κοινωνικῆς ἐπανάστασης καὶ μὲ τὴν ἐγκαθίδρυση τοῦ Ἀντιεξουσιαστικοῦ Κομμουνισμοῦ. Οἱ μέθοδοι ποὺ θὰ χρησιμοποιηθοῦν θὰ εἶναι ἡ μαζικὴ δράση καὶ ἐπαναστατικὲς γενικὲς ἀπεργίες. Κάθε ἄλλη μέθοδος, ὅπως ἡ ἀτομικὴ κλοπή, δηλαδὴ ἡ ληστεία, εἶναι ἀντίθετη μὲ τὶς ἐπαναστατικὲς τακτικὲς τοῦ ἀναρχισμοῦ καὶ συνεπῶς ὁ ἀναρχισμὸς ἀποκηρύσσει αὐτὴ τὴ μέθοδο σὰ βλαβερή». Αὐτὸ εἶναι ποὺ ζητᾶμε ἀπὸ σᾶς. Σὰν ἀρχισυντάκτης αὐτῆς τῆς ἐφημερίδας, ὅταν ἀκοῦτε, μέσα στὰ ἄλλα, γιὰ ἔνοπλες ληστεῖες, περιοριστεῖτε στὴ δημοσίευση τῆς ἁπλῆς ἀλήθειας, χωρὶς νὰ ἀναφέρετε τὰ ὀνόματα τῆς CNT ἢ τῆς FAI, ἀφοῦ αὐτὲς οἱ ὀργανώσεις δὲν ἔχουν καμιὰ σχέση μ' αὐτὴ τὴ δραστηριότητα. Ἐλπίζουμε ὅτι θὰ ἀφιερώσετε ἰδιαίτερη προσοχὴ σ' αὐτὸ τὸ θέμα καὶ ὅτι θὰ λογοκρίνετε τὶς ἱστορίες τῶν δημοσιογράφων σας, ποὺ εἶναι τόσο ἐπιπόλαιοι. Μὴ μᾶς ὑποχρεώσετε νὰ ξαναφέρουμε τὴν τακτικὴ τῆς «κόκκινης λογοκρισί-

ας», πού τὸ Συνδικάτο Γραφικῶν Τεχνῶν εἶναι ἕτοιμο νὰ χρησιμοποιήσει»[5].

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Γράμμα τοῦ Ντουρρούτι στὴν γυναίκα του 'Η τελευταία παράγραφος περιγράφει τὴν φωτογραφία τῶν πεντε αγωνιστῶν (τοῦ 'Ασκάζο, τοῦ Ντουρρούτι, τοῦ Περέζ Καμπίνα, τοῦ Παουλινο Ντιαζ καί τοῦ Λόρντα), φυλακισμένων στην Σαντα Μαρία, που ἦταν κι αυτη μέσα στό γράμμα καί που χρησιμοποιήθηκε γιὰ την προπαγάνδα στὴν διάρκεια τῆς ἐκστρατείας απελευθέρωσης τους, που γινοταν ἐκείνη τὴν εποχη (Τό γραμμα καὶ ἡ φωτογραφία εἶναι ἀπὸ προσωπικὸ ἀρχεῖο)

2. CNT, 3 Νοέμβρη, 1933

3 Ένα Άρθρο στό περιοδικό Ο ύ μ π ρ ά λ, τὸν Νοέμβρη τοῦ 1938, πού ἀναφέρεται στὴν ζωὴ τοῦ Ντουρρούτι

4. Ὁ Χουάν Μανουέλ Μολίν (Χουανέλ), πού τὴν ἐποχὴ αυτὴ ἦταν ἀρχισυντάκτης τῆς ἀναρχικῆς ἑβδομαδιαίας εφημερίδας, Τ ι έ ρ α ι Λ ι μ π ε ρ τ ά τ, βριακόταν ο αυτό τὸ συνέδριο καὶ ἔγραψε γι' αυτὰ τὰ γεγονότα

5 Η «Θενθούρα ρόχα», ἦταν η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ἀπὸ τοὺς τυπογράφους στὴν διάρκεια τῆς γενικῆς απεργίας στὴν Βαρκελώνη, τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1919 Λογόκριναν ὅλες τὶς ἀναφορές, στὰ περιοδικά, τῶν κυβερνητικῶν δραστηριοτήτων, που θὰ μποροῦσαν νὰ εἶναι βλαβερές γιὰ τὸ ὀπεργιακὸ κίνημα Τὸ Συνδικάτο Γραφικῶν Τεχνῶν τῆς Βαρκελώνης επέβαλε ἀκόμα καὶ πρόστιμα στους ἀρχισυντάκτες τῶν ἐφημερίδων πού δὲν ὑποτάσσονταν στὴν «κοκκινη λογοκρισια» Ἀνέκδοτο που ἀναφέρεται ἀπὸ τον Λιμπέρτο Καλλέχα

7. Ἡ Ἐκλογικὴ Ἀπεργία τοῦ 1933

Ἡ θητεία τοῦ Λεροὺ σὰν Πρόεδρου τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβούλιου τερματίστηκε στὶς 4 Νοέμβρη 1933. Ὁ Ἀλκαλὰ Ζαμόρα πρότεινε στὸν Μαρτίνεζ Μπάριο νὰ σχηματίσει μιὰ κυβέρνηση ποὺ θὰ διέλυε τὸ Κοινοβούλιο καὶ θὰ προετοίμαζε νέες ἐκλογές. Ἡ Σοσιαλδημοκρατικὴ κυβέρνηση εἶχε περατώσει τὴ θητεία της.

Ἡ προεκλογικὴ ἐκστρατεία ἄρχισε καὶ ἡ δεξιὰ σχημάτισε ἕνα συνασπισμὸ παρουσιάζοντας ἕναν ὑποψήφιο. Τὸ προεκλογικό της σύνθημα ἦταν ἡ ἀμνηστεία γιὰ τοὺς φυλακισμένους τῆς «σανχουρχάντα», δηλαδὴ αὐτῶν ποὺ εἶχαν ἀνακατευτεῖ στὸ ἀντιδημοκρατικὸ πραξικόπημα στὶς 10 Αὐγούστου 1932, ποὺ εἶχε ὀργανωθεῖ ἀπὸ τὸ μοναρχικὸ Στρατηγὸ Σανχοῦρχο, Προστέθηκαν ἀκόμα καὶ δυὸ ἄλλα συνθήματα: ὁ ἀντιμαρξισμὸς καὶ ἡ ὑπεράσπιση τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἀριστερά, χωρισμένη σὲ Δημοκρατικοὺς καὶ Σοσιαλιστές, στήριξε τὴν προπαγάνδα της στὴν ὑγεία τῆς Δημοκρατίας, κάτι ποὺ ἦταν ἀπαραίτητο γιὰ τὴν κάθαρση τῆς διαφθορᾶς τῶν Ριζοσπαστῶν (τοῦ Λεροὺ) καὶ τὴν ἀπελευθέρωση ἀπὸ τὴν ἐξουσία τοῦ κλήρου (Χὶλ Ρόμπλες). Τὰ βασικὰ προβλήματα, δηλαδή, ἡ γενικὴ ἀμνηστία γιὰ τοὺς «πολιτικοὺς» κρατούμενους, ἡ ἀνεργία, ἡ ἀναγκαιότητα τῆς ἀγροτικῆς μεταρρύθμισης, ἡ ἐθνικοποίηση τῶν ὀρυχείων καὶ τὸ μονοπώλιο τοῦ ξένου κεφάλαιου, ἀγνοήθηκαν τελείως.

Τὸ νὰ σωθεῖ ἡ Δημοκρατία δὲν σήμαινε τίποτε γιὰ τὴν ἐργατικὴ τάξη. Γιατί θἄπρεπε νὰ τὴν σώσουν;

Ἡ CNT συγκάλεσε μιὰ ἐθνικὴ ὁλομέλεια τῶν περιφερειακῶν ἐπιτροπῶν. Ἡ θέση ποὺ υἱοθέτησαν δημοσιεύτηκε: «Κανεὶς νὰ μὴν ψηφίσει... Ἡ πολιτικὴ δὲ χρησιμεύει παρὰ μόνο γιὰ νὰ ἐξαπατᾶ τὴν ἐργατικὴ τάξη σχετικὰ μὲ τὶς προσδοκίες της γιὰ πλήρη χειραφέτηση. Ἀλλὰ συνιστοῦμε στὸν καθένα νὰ προετοιμάζεται ἐντατικὰ ἔτσι ὥστε νὰ εἴμαστε ἕτοιμοι νὰ ἀντιμετωπίσουμε τὸν καπιταλισμὸ καὶ τὸ Κράτος, μὲ κάποιες πιθανότητες ἐπιτυχίας». Ἀποφασίστηκε ἀκόμα ὅτι σὲ περίπτωση ἐπιτυχίας τῆς δεξιᾶς, θὰ ἄρχιζε μιὰ γενικὴ ἐπαναστατικὴ ἀπεργία, ποὺ θὰ ἔφτανε καὶ μέχρι τὴν ἔνοπλη ἐπανάσταση, καὶ θὰ παρέσυρε μὲ τὸ μέρος της τοὺς ἐργάτες ποὺ ἔλεγχε ἡ UGT.

Τὸ κύριο ἄρθρο τῆς C N T, τοῦ ἐθνικοῦ τους

φερέφωνου, ἦταν σαφές: «Ἡ κυριώτερη βάση τοῦ ἀντιεξουσιαστικοῦ κομμουνισμοῦ εἶναι ἡ Κομμούνα. Ὁ κρατικὸς συγκεντρωτισμὸς δὲν κατάφερε νὰ καταστρέψει αὐτὴ τὴ λαϊκὴ ἐκδήλωση στὴν Ἰσπανία. Ἡ ἱστορικὴ φιλοδοξία τοῦ λαοῦ μας ἔχει ριζώσει μέσ' σ' αὐτὴν καὶ ἡ τελευταία προσφέρει τὸ ἀπαραίτητο θεμέλιο γιὰ μιὰ κοινωνικὴ καὶ ἀντιεξουσιαστικὴ ὀργάνωση. Τὸ νὰ καταλάβουμε τὴν Δημοτικὴ Κυβέρνηση καὶ νὰ ἀνακηρύξουμε τὴν ἐλεύθερη Κομμούνα εἶναι τὸ πρῶτο βῆμα γιὰ τὴν ἀντιεξουσιαστικὴ ἐπανάσταση. Ὅταν γίνει Κομμούνα ἡ Δημοτικὴ Κυβέρνηση, τότε ὅλες οἱ λειτουργίες της κολλεκτιβοποιοῦνται στὰ χέρια τοῦ λαοῦ. Ὁ λαὸς ἐνεργεῖ σὰν διαχειριστὴς γιὰ τὴ διατήρηση τῆς ἰσότητας τῶν καθηκόντων καὶ τῶν δικαιωμάτων, καὶ ἡ Λαικὴ Συνέλευση γίνεται ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, ἀνώτερη καὶ ἀσύγκριτη»[1].

Ἡ προεκλογικὴ ἐκστρατεία ἄρχισε σημαδεμένη ἀπ' τὴ βία. Ἡ Ἀ ξ ι ὸ ν Κ α τ ό λ ι κ α ὀργάνωσε μιὰ πραγματικὴ ἀγορὰ γιὰ ψήφους, βάζοντας σὲ κίνηση τὸν μηχανισμό της, ποὺ εἶχε ἀρχικὰ ὀργανωθεῖ γιὰ τὴ συλλογὴ εἰσφορῶν, καὶ προστατευόμενη ἀπὸ τοὺς ἀφέντες κάθε χωριοῦ. Ὁ Χὶλ Ρόμπλες ἦταν ὁ μελλοντικὸς ἀρχηγὸς αὐτοῦ τοῦ ἀντιδραστικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ συνασπισμοῦ τῆς CEDA, ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν κεφαλαιοῦχοι, γαιοκτήμονες, οἱ μεγαλοαστοὶ καὶ ὁ στρατός, ποὺ γιὰ πολλοὺς αἰῶνες ἐμπόδιζαν τὴν πρόοδο τῆς χώρας.

Γιὰ ν' ἀντιμετωπίσουν τὴν CEDA, οἱ φτωχοὶ δὲν εἶχαν κανένα ἄλλο μέσο παρὰ μόνο τὴν ἔνοπλη ἐξέγερση, ἀφοῦ οἱ δῆθεν ἐκπρόσωποί τους, οἱ Σοσιαλιστὲς καὶ οἱ Δημοκρατικοί, ποὺ ἦταν στὴν ἐξουσία γιὰ δυὸ χρόνια, τοὺς εἶχαν γεμίσει μὲ ἀηδία γιὰ τὴν πολιτική. Ἀνάμεσα στὴν Φασιστικὴ δεξιὰ καὶ στὴν ἀριστερά, ποὺ τὴν ἀντιπροσώπευε ἡ φιλελεύθερη ἀστικὴ τάξη, ἡ CNT εἶχε μόνο ἕνα τρόπο ἐνέργειας: νὰ ἐνισχύσει ἕνα ἐπαναστατικὸ κλίμα, προσανατολίζοντας τὴν ἐργατικὴ τάξη πρὸς τὸν εὔλογο σκοπὸ στὸν ὁποῖο ὁδηγοῦσε ἀναπόφευκτα ἡ ἱστορικὴ κατάσταση.

Στὴ διάρκεια μιᾶς τοπικῆς ὁλομέλειας στὴ Καταλωνία ξέσπασε γιὰ πρώτη φορὰ μιὰ διαφωνία μέσα στοὺς κόλπους τῆς ὁμάδας «Νοζότρος». Μὲ ἐξαίρεση τὸν Ντουρρούτι καὶ τὸν Ἀσκάζο, ὅλοι σκέφτηκαν ὅτι μιὰ ἔνοπλη ἐξέγερση, ἐξαιτίας τῶν συνθηκῶν ποὺ ἐπικρατοῦσαν, θὰ ἔφερνε τὴν ἧττα. Δὲν εἶχαν καιρὸ γιὰ νὰ ὀργανώσουν αὐτὸ τὸ κίνημα. Ἐπιπρόσθετα, σύμφωνα μὲ τὸν Γκαρθία Ὀλιβέρ,

θὰ ἦταν ἀπαραίτητη καὶ μιὰ παραστρατιωτικὴ ὀργάνωση. Καὶ τέλος, δὲν θἄπρεπε νὰ ξεχνάει κανεὶς τὴν κατάσταση ἐξαθλίωσης στὴν ὁποία βρίσκονταν ἡ CNT.

Ἀλλὰ γιὰ τὸν Ντουρρούτι, μιὰ ἧττα ἦταν προτιμότερη ἀπὸ τὴν ἀπραξία ἢ ἀπὸ τὴν προπαγανδιστικὴ ἐκστρατεία ὑπὲρ τῆς ἀριστερᾶς. Σκέφτηκε ἀκόμη ὅτι οἱ συνθῆκες ποὺ ἐπικρατοῦσαν τώρα ἦταν πολὺ καλύτερες ἀπ' αὐτὲς ποὺ ὑπῆρχαν στὶς 8 Γενάρη, γιατί τότε τὸ κίνημα ἐμπνεόταν μόνο ἀπ' τὸν ἀναρχοσυνδικαλισμό, ἐνῶ τὸ κίνημα ποὺ εἶχε ὀργανωθεῖ τώρα ἦταν πιὸ δημοφιλές. Ὑπῆρχε πιθανότητα νὰ πάρουν μὲ τὸ μέρος τους καὶ τὶς μάζες τῶν ἐργατῶν ποὺ ἀκόμη ἀκολουθοῦσαν τοὺς Σοσιαλιστὲς καὶ τοὺς Δημοκρατικούς. Γιατὶ αὐτοὶ οἱ τελευταῖοι ἀναμφίβολα θὰ νικιόνταν στὶς 19 Νοέμβρη 1933. Ἂν συνέβαινε τὸ χειρότερο «τότε αὐτὸ τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα θὰ χρησίμευε σὰν μιὰ προειδοποίηση στὴν κυβέρνηση. Στὴν Ἰσπανία δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ ὑπάρξει κυβέρνηση ποὺ νὰ ἀντιτίθεται στὴν CNT». Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ Ντουρρούτι ἐννοοῦσε ὅτι ἦταν ἀπαραίτητο νὰ δείξουν σ' αὐτοὺς ποὺ ἦταν στὴν ἐξουσία, ὅτι ὁ λαὸς εἶναι ἕτοιμος γιὰ τὰ πάντα. «Ὑπάρχουν περιπτώσεις», κατέληξε, «γιὰ τὶς ὁποῖες δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ ἀμφιβάλουμε».

Ἐπειδὴ ἡ κατάσταση δὲν πρόσφερε ἄλλη λύση ἐκτὸς ἀπὸ μιὰ ἐπαναστατικὴ πορεία, υοθέτησαν τὴ γνώμη του. Ἦταν μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ἀπερίσκεπτες ἀποφάσεις ποὺ πῆρε ποτὲ ἡ CNT. Πραγματικά, οἱ καλύτεροι ἀπὸ τοὺς ἀγωνιστές της βρίσκονταν στὴ φυλακή. Ἡ Ἀνδαλουσία μόλις ποὺ εἶχε συνέλθει μετὰ ἀπὸ μιὰ αἱματηρὴ καταστολή. Στὴν Καταλωνία, ποὺ δὲν εἶχε περάσει οὔτε μιὰ στιγμὴ εἰρήνης, ὁ λαὸς προχωροῦσε ἀπὸ τὴν παρανομία στὴν νομιμότητα, μὲ τέτοια ταχύτητα ποὺ δὲν ὑπῆρχε καμιὰ διαφορὰ ἀνάμεσα στὶς δυὸ αὐτὲς καταστάσεις.

Τὸ μόνο ἰσχυρὸ προπύργιο τῆς ὁμοσπονδίας ἦταν στὴν Ἀραγωνία, μποροῦσαν ὅμως ἴσως νὰ βασίζονται καὶ στὶς Ἀστουρίες καὶ στὴν Γκαλίθια. Συνεπῶς, ἡ Ἀραγωνία θὰ γινόταν ἡ κεντρικὴ ἑστία τῆς ἐξέγερσης. Ἡ ἐξέγερση θὰ ὑποστηριζότανε ἀπὸ γενικὲς ἀπεργίες σὲ ὅλες τὶς περιφερειακὲς πρωτεύουσες καὶ στὰ χωριά. Ἐκλέχτηκε μιὰ Ἐθνικὴ Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπὴ ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν ὁ Ντουρρούτι, ὁ Ἰσαὰκ Πουέντε καὶ ὁ Κιπριάνο Μέρα. Θὰ τοὺς βοηθοῦσαν καὶ οἱ ἀγωνιστὲς τῆς Σα-

ραγκόσσα, τῆς πόλης ποὺ εἶχαν ἐκλέξει σὰν ἔδρα τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἐπειδὴ δὲν εἶχαν πολλοὺς ἀγωνιστές, ὁ Ντουρρούτι ἔπρεπε νὰ ἀναλάβει καὶ μιὰ δεύτερη δουλειά: ἦταν ἕνας ἀπὸ τὴν ὁμάδα τῶν ὁμιλητῶν ποὺ θὰ ἔπαιρναν μέρος σὲ μιὰ προπαγανδιστικὴ ἐκστρατεία καὶ μίλησε σὲ ἀρκετὲς συγκεντρώσεις. Μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ σπουδαῖες ἦταν αὐτὴ ποὺ ἔγινε στὴν Πλάζα ντὲ Τόρος στὴ Βαρκελώνη, ποὺ τὴν παρακολούθησαν περισσότεροι ἀπὸ ἑκατὸ χιλιάδες ἄνθρωποι. Ὁ δικηγόρος Μπενίτο Παμπὸν ἀπὸ τὴν Γρανάδα, ὁ συγγραφέας Βικτοριάνο Ὀρομπὸν Φερνάντεζ, ὁ ἐργάτης Φρανθίθκο Ἰσγκλέας καὶ ὁ μεταλλουργὸς Μπουεναβεντούρα Ντουρρούτι διαδέχτηκαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον στὸ βάθρο τῶν ὁμιλητῶν. Ὁ τελευταῖος ὁμιλητὴς εἶπε: «Ἀντιμέτωπη μὲ τὴν ἧττα τῆς δημοκρατίας καὶ τὴν ἀπειλὴ τοῦ Φασισμοῦ, ἡ CNT δηλώνει ἐπίσημα τὸ δικαίωμά της νὰ κάνει τὴν ἐπανάσταση. Οἱ Σοσιαλιστὲς καὶ οἱ Κομμουνιστὲς λένε ὅτι μιὰ ἀποχὴ ἀπὸ τὶς ἐκλογὲς θὰ βοηθοῦσε τὸ Φασισμό. Ἀλλὰ ὅπως ἔχουμε πάντα πεῖ, ὅτι τὸ Κράτος εἶναι ἕνα ὄργανο καταπίεσης στὴν ὑπηρεσία μιᾶς τάξης, μένουμε πιστοὶ στὸν ἑαυτό μας. Καὶ ἐπειδὴ νομίζουμε ὅτι ἕνα ἀπελευθερωτικὸ κίνημα πρέπει πάντα νὰ εἶναι ἀντίθετο μὲ τὸ Κράτος, γι' αὐτὸ ὑποστηρίζουμε μιὰ ἐνεργητικὴ ἀποχὴ ἀπὸ τὶς ἐκλογές. Αὐτὸ πάει νὰ πεῖ, ὅτι ἐνῶ θὰ μείνουμε μακριὰ ἀπὸ τὴν ἠλιθιότητα τῶν ἐκλογῶν, ὡστόσο πρέπει νὰ δράσουμε ἐνεργὰ μέσα στὰ ἐργοστάσια καὶ στοὺς δρόμους.

» Σκεφτεῖτε τὸ παράδειγμα τῆς Γερμανίας, ὅπου ὁ θρίαμβος τοῦ Φασισμοῦ ἀκολούθησε κάθε μορφὴ βίας ἐνάντια στὸ προλεταριάτο. Ἐκεῖ συμβούλεψαν τοὺς ἀνθρώπους νὰ ψηφίσουν τὴ στιγμὴ ἀκριβῶς ποὺ ὁ Φασισμὸς καταλάμβανε τὴν ἐξουσία. Οἱ Σοσιαλιστὲς καὶ οἱ Κομμουνιστὲς ἤξεραν τὶς προθέσεις τοῦ Χίτλερ, πράγμα ποὺ δὲν τοὺς ἐμπόδισε νὰ εὐνοήσουν τὸ Φασισμό, μὲ τὸ νὰ ψηφίσουν. Δὲν ἦταν ὥρα γιὰ νὰ ψηφίσουν ἀλλὰ γιὰ νὰ πάρουν τὰ ὅπλα. Τὸ δίλημμα ἦταν φανερό: «ἐπανάσταση ἢ φασισμός». Δὲν ὑπῆρχε ἄλλη διέξοδος.

» Σήμερα ζοῦμε τὴν ἴδια κατάσταση. Ὁ Φασισμὸς λέει ὅτι θὰ χρησιμοποιήσει «τὴ διαλεκτικὴ τῆς γροθιᾶς καὶ τῶν ὅπλων». Ἐργάτες, θυμηθεῖτε αὐτὲς τὶς λέξεις! Πρέπει νὰ σηκωθοῦν τὰ ροζιασμένα χέρια καὶ τὰ ὅπλα τῶν Φασιστῶν νὰ ἀντιμετωπιστοῦν μὲ τὰ ὅπλα τοῦ προλεταριάτου. Ἡ Ἰσπανία ἀντιπροσωπεύει μιὰ μεγάλη ἐλπίδα γιὰ ὅλο τὸν κόσμο.

"Αν σηκώσουμε παντιέρα ἐνάντια στὸ Φασισμό, ὑπάρχει περίπτωση νὰ δώσουμε μιὰ νέα στροφὴ στὴν Εὐρωπαικὴ καὶ στὴν παγκόσμια Ἱστορία. Ἡ Ἱστορία δὲν θὰ καταγράψει τὶς ἀσήμαντες πράξεις ἢ τὶς ἐσωτερικὲς διαμάχες, θὰ συντηρήσει μόνο τὸ ἐντυπωσιακὸ ἔργο ποὺ μποροῦμε νὰ δημιουργήσουμε»[2].

Στὶς 16 Νοέμβρη 1933, ἡ προεκλογικὴ ἐκστρατεία τέλειωσε μὲ μιὰ μεγάλη συγκέντρωση ποὺ ὀργανώθηκε ἀπὸ τὴν FAI στὸ Κτίριο Καλῶν Τεχνῶν, στὴν ὁποία πῆραν μέρος ὁ Βιτσέντε Περὲζ Κομπίνα, ὁ Φρανθίθκο Ἀσκάζο, ὁ Μπουεναβεντούρα Ντουρρούτι καὶ ὁ Γάλλος ἀγωνιστὴς Σεμπάστιαν Φώρ. Ὁ Φρανθίθκο Ἀσκάζο συνόψισε τὴν ὁμιλία του μέσα σὲ λίγες προτάσεις: «Ἡ ἐπανάσταση δὲν εἶναι μιὰ βάρβαρη πράξη, ἀλλὰ μιὰ ἱστορικὴ ἀναγκαιότητα γιὰ τοὺς καταπιεσμένους, ἂν οἱ τελευταῖοι θέλουν νὰ ξανακερδίσουν τὴν ἀξιοπρέπειά τους. Μὲ τὴν ὑποταγὴ καὶ τὴν μεταρρύθμιση, ἡ καταπίεση καὶ ἡ σκλαβιὰ διατηροῦνται ζωντανές. Μόνο μὲ τὸν σκληρὸ καὶ ἐπίμονο ἀγώνα, οἱ σκλάβοι μποροῦν νὰ σπάσουν τὶς ἀλυσίδες τους καὶ νὰ δημιουργήσουν ἕναν νέο κόσμο. Ἀπὸ σᾶς, ἐργάτες, ἐξαρτᾶται νὰ διαλέξετε! Αὐτὸ τὸ ἔργο ἀνήκει σὲ σᾶς καὶ τὰ ἀποτελέσματά του εἶναι μόνον δικά σας».

Ὁ Ντουρρούτι μίλησε τελευταῖος: «Ἐργάτες, ἡ θύελλα πλησιάζει. Γιὰ ν' ἀντιμετωπίσει ὅλες τὶς ἔκτακτες ἀνάγκες, ἡ FAI συμβουλεύει τοὺς ἐργάτες τῆς CNT, ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶναι ποὺ ἐλέγχουν τὰ ἐργοστάσια καὶ τὰ παραγωγικὰ κέντρα, νὰ μὴν τὰ ἐγκαταλείψουν. Πρέπει νὰ μείνουν κοντὰ στὶς μηχανές. Ἂς ἀρχίσουμε νὰ φτιάχνουμε ἐργατικὰ συμβούλια καὶ νὰ χρησιμοποιοῦμε τὶς τεχνικές, ποὺ θὰ πρέπει ν' ἀποτελέσουν τὴ βάση γιὰ τὴ νέα κοινωνικὴ καὶ ἀντιεξουσιαστικὴ οἰκονομία. Οἱ ἀναρχικοί, ὅπως πάντα, θὰ κάνουν τὸ καθῆκον τους μὲ τὸ νὰ εἶναι οἱ πρῶτοι ποὺ θὰ ριχτοῦν στὸν ἀγώνα. Ἡ κατάληψη τῶν ἐργοστασίων στὴν Ἰταλία πρέπει νὰ εἶναι ἕνα μάθημα γιὰ μᾶς. Οἱ καταλήψεις πρέπει νὰ ἐξαπλωθοῦν καὶ πρὸς τὰ ἔξω, γιατὶ ὅπως ὅλες οἱ ἐξεγέρσεις, ἡ ἐξέγερσή μας πρέπει νὰ εἶναι ἐπιθετική. Ὁ περιορισμὸς στὴν ἄμυνα σημαίνει πάντα τὸ θάνατο κάθε ἐξέγερσης, γι' αὐτὸ ἡ κατάληψη τῶν ἐργοστασίων χωρὶς ἐξωτερικὴ συνεργασία σημαίνει τὸν θάνατο διαμέσου τῆς ἀπομόνωσης. Οἱ ἐργάτες δὲν ἔχουν νὰ χάσουν τί-

ποτα, παρὰ μόνον τὶς ἀλυσίδες τους. Ζήτω ἡ Κοινωνικὴ Ἐπανάσταση»[3].

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 CNT, Μαδρίτη, 3 Νοέμβρη 1933
2 Σολινταριντὰτ Ὀμπρερα, 7 Νοεμβρη 1933
3 Σαλινταριντὰτ Ὀμπρέρα, 17 Νοέμβρη 1933.

8. Ἡ Ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη 1933

Κανένας δὲν ἔνοιωσε ἔκπληξη ἀπ' τ' ἀποτελέσματα τῶν γενικῶν ἐκλογῶν τῆς 19 Νοέμβρη 1933. Ὁ θρίαμβος τῆς δεξιᾶς ἦταν βέβαιος, γιατὶ ἡ ἀριστερὰ ἦταν διχασμένη, ἀνάμεσα σὲ μιὰ ἐργατικὴ τάξη ποὺ ἦταν ἀπογοητευμένη ἀπὸ τὴν πολιτικὴ τῆς κυβέρνησης τῶν Δημοκρατικῶν καὶ τῶν Σοσιαλιστῶν, καὶ τὴν CNT ποὺ ὑποστήριζε μιὰ «ἐκλογικὴ ἀπεργία»[1].

Οἱ ἀποφάσεις τῆς ὁμοσπονδίας ἐκτελέστηκαν πιστά, ἀφοῦ σημειώθηκε μιὰ ἀποχὴ 32% ποὺ ἔφτασε στὸ ἀποκορύφωμά της στὴν Καταλωνία μὲ ποσοστὸ 40%. Οἱ Σοσιαλιστὲς καὶ οἱ Δημοκρατικοὶ ἦταν οἱ μεγάλοι ἡττημένοι σ' αὐτὲς τὶς ἐκλογές, ποὺ παρουσίασαν τὴν εἰκόνα μιᾶς ἀληθινῆς καταστροφῆς γι' αὐτούς. Ὁ μεγάλος θριαμβευτὴς ἦταν ὁ Χοσὲ Μαρία Χὶλ Ρόμπλες, ἀρχηγὸς τῆς «Κονφεντεραθιὸν Ἐσπανιόλα ντὲ λὰς Ντερέκας Ὀτονόμας» (CEDA, Ἱσπανικὴ Συνομοσπονδία τῆς Αὐτόνομης Δεξιᾶς). Αὐτὸ ὁ θρίαμβος τῆς δεξιᾶς σήμαινε τὴν πιθανότητα μιᾶς ἀποτελεσματικῆς ἐκδίκησης ἀπὸ μέρους τῶν δυνάμεων τῆς ἀντίδρασης: νὰ αὐξηθεῖ δηλαδὴ ἡ καταπίεση καὶ οἱ ἐπιθέσεις ἐνάντια στὶς στοιχειώδεις κοινωνικὲς μεταρρυθμίσεις ποὺ εἶχαν καθιερωθεῖ στὴν διάρκεια τῆς προηγούμενης περιόδου.

Σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς προεκλογικῆς ἐκστρατείας ἡ CNT δὲν σταμάτησε νὰ ἀποκηρύσσει τὶς ἐκλογές, προβάλοντας τὴν ἔνοπλη ἐξέγερση σὰν τὴ μόνη ἐπαναστατικὴ διέξοδο γιὰ τὴν ἐργατικὴ τάξη. Οἱ Σοσιαλιστὲς ἡγέτες δὲν ἄκουγαν τὶς ἐκκλήσεις τῆς CNT. Ἀλλὰ μὴ βρισκόμενοι πιὰ στὴν ἐξουσία καὶ ἔχοντας πάρει ἕνα μάθημα ἀπὸ τὴν τύχη τῶν Γερμανῶν συντρόφων τους, δὲν θὰ ἑνώνονταν μὲ τοὺς ἀναρχοσυνδικαλιστὲς γιὰ νὰ ἐξαπολύσουν μιὰ ἐπανάσταση; Αὐτὸ τὸ ἐρώτημα ἀπασχολοῦσε τὴ CNT τὴ στιγμὴ ποὺ ἔκανε τὶς ἀπαραίτητες προετοιμασίες γιὰ τὴν ἐξέγερση.

Ἀπὸ τὶς 23 Νοέμβρη, ἡ Ἐθνικὴ Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπὴ εἶχε ἐγκατασταθεῖ στὴ Σαραγκόσσα, στὸ δεύτερο πάτωμα ἑνὸς κτιρίου στὸ Κονβερτίντος. Ἐκεῖ, οἱ τρεῖς ἀγωνιστὲς ποὺ ἐπιλέχθηκαν ἀπ' τὸ συνέδριο τῆς CNT, ὁ Ντουρρούτι, ὁ Ἰσαὰκ Πουέντε καὶ ὁ Κιπριάνο Μέρα, μαζὶ μὲ τὸν Χοακὶν Ἀσκάζο καὶ ἀντιπροσώπους τῆς FAI καὶ τῆς FIJL (Ἰβηρικὴ Ὁμοσπονδία Ἀντιεξουσιαστικῆς Νεολαίας) ἐπε-

ξεργάζονταν ἕνα σχέδιο γιὰ τὴν ἐξέγερση.

Ὁ χάρτης τῆς Ἱσπανίας εἶχε χωριστεῖ σὲ ζῶνες μὲ ξεχωριστὸ χρῶμα, ποὺ ἡ κάθε μιὰ καθόριζε τὸν ἰδιαίτερο χαρακτήρα ποὺ θὰ ἔπαιρνε σ' αὐτὲς τὶς περιοχὲς ἡ ἐξέγερση. Ἔτσι, στὴν «κόκκινη ζώνη» (στὴν Ἀραγωνία, στὴν Ριόχα καὶ στὴ Ναβάρα), ἡ ἐξέγερση θὰ ἦταν βίαιη. Στὴ «μπλὲ ζώνη» (στὴν Καταλωνία) ἀντίθετα, μιὰ γενικὴ ἀπεργία ἦταν τὸ προτιμότερο ὅπλο. Τέλος ἡ «πράσινη ζώνη», (τὸ Κέντρο καὶ ὁ Βοράς), ὅπου κυριαρχοῦσε ἡ Σοσιαλιστικὴ ἐπίδραση, ἀντιπροσώπευε τὶς περιοχὲς ὅπου οἱ ἀναρχοσυνδικαλιστὲς ἐλπίζανε ὅτι, κάτω ἀπὸ τὴν κάλυψη μιᾶς γενικῆς ἀπεργίας, θὰ ἔπαιρναν μὲ τὸ μέρος τους τοὺς ἐργάτες τῆς UGT. Δύο ἰδιαίτερα εὐνοϊκοὶ τομεῖς εἶχαν χρωματιστεῖ μὲ κόκκινο καὶ μπλέ: ἡ Ἀνδαλουσία καὶ τὸ Λεβάντε.

Ἡ Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπὴ δὲν ἀγνόησε ἐπίσης καὶ τὸ προπαγανδιστικὸ ὑλικὸ ποὺ ἔπρεπε νὰ μοιραστεῖ στὶς περιοχὲς ποὺ θὰ γινόταν ἡ ἐξέγερση. Διάφορα φυλλάδια καλοῦσαν τοὺς ἐργάτες νὰ καταλάβουν τὰ ἐργοστάσια, τὰ μαγαζιὰ καὶ τὰ ὀρυχεῖα καὶ νὰ πάρουν τὴν παραγωγὴ στὰ χέρια τους.

Ἔλεγαν στοὺς ἐργάτες νὰ σχηματίσουν συμβούλια, ὁμοσπονδοποιημένα σὲ τοπικὸ ἐπίπεδο, ἐνῶ τὰ χωριά, διαμορφωμένα σὲ κομμοῦνες, θὰ ἦταν ὑπεύθυνα γιὰ τὴν ὀργάνωση τῆς διανομῆς. Οἱ ἔνοπλες λαϊκὲς πολιτοφυλακές, ποὺ θὰ δημιουργοῦνταν σὲ κάθε κομμούνα, θὰ ἐξασφάλιζαν τὴν ὑπεράσπιση τῆς Ἐπανάστασης κλπ. κλπ.[2]. Αὐτὰ τὰ φυλλάδια εἶχαν σταλεῖ σὲ ὅλες τὶς Ἀμυντικὲς Ἐπιτροπὲς τῆς CNT καὶ τὶς ἀναρχικὲς ὁμάδες ποὺ ἦταν ὑπεύθυνες γιὰ τὸν συντονισμὸ τοῦ κινήματος.

Τὰ πάντα φαίνονταν ὅτι εἶναι ἕτοιμα καὶ τίποτα δὲν εἶχε ἀφεθεῖ στὴν τύχη. Τὸ μόνο ποὺ περίμεναν ἦταν ἡ στιγμὴ γιὰ νὰ δράσουν. Ἀλλὰ τὴν τελευταία στιγμὴ οἱ Ἀραγωνέζοι εἶχαν ἀμφιβολίες: δὲν θἆταν καλύτερα νὰ ἐξαπολύσουν τὴν ἐξέγερση οἱ Καταλάνοι, ποὺ ἦταν καλύτερα ὀργανωμένοι ἀπ' αὐτοὺς γιὰ νὰ παίξουν ἕναν ἡγετικὸ ρόλο; Ὁ Ἰσαὰκ Πουέντε καὶ ὁ Χοακὶν Ἀσκάζο εἶχαν ἀποτύχει στὴν προσπάθειά τους νὰ πείσουν τοὺς Ἀραγωνέζους ν' ἀκολουθήσουν τὸ ἀρχικὸ σχέδιο καὶ στὴ συνέχεια καὶ ὁ Ντουρρούτι προσπάθησε νὰ τοὺς πείσει ὅτι ἔτσι ἔπρεπε νὰ γίνει. Παρουσιάστηκε στὴ συγκέντρωση ποὺ εἶχαν ἀποφασίσει νὰ ὀργανώσουν οἱ ὁμοσπονδίες στὴ Σαραγκόσσα, γιὰ νὰ δοῦν τελικὰ ἂν ἡ Ἀραγωνία θὰ ἔπαιρνε μέρος ἢ

όχι στὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα. Ἦταν ἡ τρίτη φορὰ ποὺ συζητοῦσαν αὐτὸ τὸ θέμα. Στὴ διάρκεια τῶν δύο προηγούμενων συνεδριάσεων, οὔτε ὁ Πουέντε οὔτε ὁ Χοακὶν Ἀσκάζο μπόρεσαν νὰ ἐπηρεάσουν τοὺς Ἀραγωνέζους. Αὐτοὶ ἐπέμεναν ὅτι ἔπρεπε νὰ ξεκινήσουν τὴν ἐπανάσταση ἄλλες τοπικὲς ὁμοσπονδίες ποὺ ἦταν περισσότερο ἰσχυρές. Ἔμεναν πιστοὶ στὶς ὑποχρεώσεις τους, ἀλλὰ δὲν ἤθελαν νὰ θεωροῦνται σὰν ἡ κεντρικὴ ἑστία τῆς ἐξέγερσης.

Ὁ Ντουρρούτι ἐξήγησε σ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων τὸ θάρρος καὶ τὴν ἀξία γνώριζε πάρα πολὺ καιρό, ὅτι ὑπῆρχαν ἐκεῖ ὅλες οἱ συνθῆκες ποὺ ἔκαναν τὴν Ἀραγωνία κατάλληλη γιὰ νὰ γίνει τὸ κέντρο τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης. Ἐξήγησε μὲ λεπτομέρειες τὴν κατάσταση στὴ Βαρκελώνη, ὅπου οἱ ἀγωνιστὲς ὑπόφεραν ἀκόμα ἀπὸ τὶς συνέπειες τῆς ἐξέγερσης τὶς 8 Γενάρη. Καὶ ἡ Ἀνδαλουσία δὲν βρισκόταν σὲ καλύτερη κατάσταση. Ὅσο γιὰ τὸ Κέντρο καὶ τὴ Μαδρίτη, οἱ ἀγωνιστές τους θὰ πρόσφεραν ὅπως πάντα μιὰ σημαντικὴ βοήθεια, ἀλλὰ δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ κάνουν μιὰ ἀποφασιστικὴ γενικὴ ἀπεργία, ἐπειδὴ ἔπρεπε ν' ἀντιμετωπίσουν τὴν UGT.

Κι ἔτσι μόνο μὲ τὴν Ἀραγωνία καὶ τὴν Σαραγκόσσα μποροῦσε ἡ CNT νὰ κρατήσει τὴν ὑπόσχεσή της στὴν ἐργατικὴ τάξη. Ἂν οἱ Ἀραγωνέζοι ἐπέμεναν στὴν ἀπόφασή τους, πάλι ἡ CNT θὰ ἐξαπέλυε τὴν ἐξέγερση ἀλλὰ δὲν θὰ ἦταν τίποτα παραπάνω ἀπὸ μιὰ ἁπλὴ ἐπαναστατικὴ γενικὴ ἀπεργία. Ἀντίθετα, ἂν οἱ Ἀραγωνέζοι συμφωνοῦσαν ν' ἀλλάξουν τὴν ἀπόφασή τους καὶ νὰ πάρουν μέρος στὴν ἐξέγερση, τότε ἡ ἐπανάσταση θὰ ἐξαπλώνονταν σ' ὅλες τὶς ἀγροτικὲς περιοχές. Ὁ Ντουρρούτι ἤξερε ὅτι εἶχε μεγάλη σημασία γιὰ τὸν ἀγώνα νὰ ἐπιτευχθεῖ αὐτὴ ἡ ἀλληλεγγύη τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ἀγροτῶν, γιατὶ χωρὶς αὐτὴ τὴν ἕνωση ἡ ἐπανάσταση δὲν θὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ πετύχει.

Ὁ Ντουρρούτι παρουσίασε τὴν ἀνάλυσή του μὲ πολὺ ψυχρὸ τρόπο, ἀναγκάζοντας τὸν ἑαυτό του νὰ χαλιναγωγήσει τὸ ἐνθουσιασμὸ τοῦ φλογεροῦ του χαρακτήρα. Πρόσθεσε ὅτι (...) τὸ γεγονὸς ὅτι χάσαμε μιὰ μάχη δὲν θἄπρεπε νὰ μετατρέψει τὸν λόγο ποὺ μπορεῖ νἄχει κάποιος γιὰ νὰ πολεμήσει γιὰ ἕνα σκοπό, γιατὶ τὸ ὅπλο τοῦ ἐπαναστάτη εἶναι ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ πίστη ποὺ ἔχει στὸ σκοπό». Καὶ μετὰ ξαναγυρνώντας στὸ θέμα τῆς δ ρ ά σ η ς, αὐτῆς τῆς δράσης ποὺ θεωροῦσε ὅτι εἶναι ἡ κινητήρια δύναμη ὅλης τῆς κοινωνικῆς προ-

όδου, ὁ Ντουρρούτι χρησιμοποίησε σ' αὐτὸ τὸ σημείο τὸ ὕφος ποὺ χρησιμοποιοῦσε πάντα. Ἕνας μάρτυρας αὐτοῦ τοῦ συνέδριου ἀναφέρει ὅτι «μετέδιδε τὸ ἐπαναστατικό του πάθος σ' ὅλους τοὺς ἀγωνιστὲς τοῦ Συνδικάτου Μεταλλουργῶν τῆς Σαραγκόσσα, ποὺ ἦταν παρόντες σ' αὐτὸ τὸ ἀξέχαστο συνέδριο ποὺ ἐπρόκειτο νὰ καθορίσει τὸ ἔνδοξο ἐπαναστατικὸ κίνημα τῆς 8 Δεκέμβρη στὴν Ἀραγωνία»[3]. Καὶ ἔπεισε τοὺς Ἀραγωνέζους ὅτι ἔπρεπε νὰ πάρουν μέρος σ' αὐτὴ τὴ δράση.

Στὶς 10 τὸ πρωί, στὶς 8 Δεκέμβρη 1933, ἡ κυβέρνηση εἰδοποιήθηκε ἀπὸ τοὺς περιφερειακοὺς διοικητές, οἱ ὁποῖοι κήρυξαν «Κατάσταση Πολιορκίας». Ὁ ἀγώνας εἶχε ἤδη ἀρχίσει στὴ μισὴ χερσόνησο. Ἡ ἀπεργία ἦταν γενικὴ στὴ Σαραγκόσσα, στὴ Βαρκελώνη, στὴ Χουέσκα, στὴ Βαλέντσια, στὴ Σεβίλλη, στὴν Κόρντοβα, στὴ Γρανάδα, στὸ Καντίζ, στὴ Μπανταγιὸζ καὶ στὴ Γκιχόν. Μερικὴ ἦταν μόνο στὶς ζῶνες ποὺ ἔλεγχαν οἱ Σοσιαλιστές, δηλαδὴ στὶς Ἀστουρίες καὶ στὸ Μπιλμπάο. Στὶς ἄλλες περιφερειακὲς πρωτεύουσες καὶ στὴ Μαδρίτη ἐπικρατοῦσε μεγάλη σύγχυση.

Σ' ὁλόκληρη τὴ χώρα, οἱ συγκρούσεις εἶχαν γενικευτεῖ μὲ τὴ μορφὴ γενικῆς ἀπεργίας ποὺ τονίζονταν ἀπὸ τὶς συμπλοκὲς μὲ τὴν ἀστυνομία. Οἱ ἐπαναστάτες κατέστρεψαν ἀρκετὲς γέφυρες καὶ ἀνατίναξαν πολλὰ κυβερνητικὰ κτίρια. Στὰ μέρη ποὺ ἔλεγχαν οἱ ἐπαναστάτες, οἱ λαϊκὲς συνελεύσεις ψήφιζαν γιὰ τὴν κατάργηση τῆς ἰδιωτικῆς περιουσίας καὶ γιὰ τὸν ἀφοπλισμὸ τῆς ἀστυνομίας καὶ τοῦ στρατοῦ. Ἔτσι μπῆκε ἕνα τέλος στὴν ταξικὴ κυριαρχία καὶ ἡ ὑπεράσπιση τῆς ἐπανάστασης πέρασε στὰ χέρια τῶν ἔνοπλων πολιτοφυλακῶν, ποὺ εἶχαν τοποθετηθεῖ σὲ στρατηγικὰ σημεία.

Ἀλλὰ αὐτὸ τὸ ὄμορφο ὄνειρο κράτησε μόνο λίγες μέρες, γιατὶ τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ κέντρα δράσης παρέμειναν ἀπομονωμένα. Ἡ ἐπαναστατικὴ μετάδοση, γιὰ τὴν ὁποία εἶχε ἐλπίσει τόσο πολὺ ὁ Ντουρρούτι, δὲν πραγματοποιήθηκε. Ἔτσι δὲν ἦταν δύσκολο, ἀπὸ δῶ καὶ πέρα, γιὰ τὶς δυνάμεις τῆς τάξης νὰ καταλάβουν τὶς ἐπαναστατικὲς ζῶνες. Μερικὲς φορές, ὅπως ἔγινε στὸ Ἀλφαφὰρ (ἐπαρχία τῆς Βαλέντσια), ὁ στρατὸς ἔπρεπε νὰ καταστρέψει τὶς ἕδρες τῶν συνδικάτων μὲ κανόνια, θάβοντας τοὺς ὑπερασπιστές τους κάτω ἀπὸ τὰ ἐρείπια. Πολλοὶ ἄνθρωποι φυλακίστηκαν, ὅπως στὸ Μπεσέιτ, ἕνα μικρὸ χωριὸ τῆς Ἀραγωνίας, ὅπου συνελήφθηκαν 122 ἄτομα. Στὶς δημόσιες πλατεῖες ὁρισμένων χω-

ριῶν ὁ στρατὸς προχώρησε τόσο πολὺ στὴν ἀγριότητά του ποὺ ἔκαψε τὶς βιβλιοθῆκες τῶν ἐργατῶν[4].

Στὶς 15 Δεκέμβρη ὁ ἀγώνας τέλειωσε ἂν καὶ σὲ μερικὲς πόλεις ἡ γενικὴ ἀπεργία συνεχίζονταν. Στὶς περιοχὲς ποὺ ἔγινε ἡ ἐξέγερση κηρύχθηκε «Κατάσταση Πολιορκίας» καὶ ἡ Σαραγκόσσα ἔδινε τὴν εἰκόνα μιᾶς πολιορκημένης πόλης.

Ἡ καταστολὴ προβλεπόταν ὅτι θὰ εἶναι πολὺ σκληρὴ καὶ ἐπειδὴ ἡ φυγὴ ἦταν ἀδύνατη, ἡ Ἐθνικὴ Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπὴ προετοιμάζονταν γιὰ τὴ στιγμὴ ποὺ θάπεφτε στὰ χέρια τῆς ἀστυνομίας. Τὰ μέλη της κατάστρεψαν μερικὰ ντοκουμέντα καὶ ἔκρυψαν τὸ πιὸ σημαντικὸ μέρος τοῦ ἀρχείου τους σὲ ἀσφαλὲς μέρος. Ἡ ἀστυνομία συνέλαβε εὔκολα τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, ποὺ εἶχαν ἀποφασίσει νὰ ἀναλάβουν ὅλη τὴν εὐθύνη. Οἱ δίκες ἦταν δημόσιες καὶ οἱ κατηγορούμενοι ἤξεραν πῶς νὰ σφυροκοπήσουν τὸ καπιταλιστικὸ σύστημα καὶ ν' ἀπαιτήσουν τὸ δικαίωμα τῆς ἐπανάστασης ὑπὲρ τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Στὶς πρῶτες ὧρες τῆς φυλάκισής τους κανεὶς δὲν ἐνδιαφέρθηκε ν' ἀνακρίνει τοὺς φυλακισμένους καὶ οἱ φίλοι τους φοβήθηκαν τὸ χειρότερο, λογουχάρη, τὴν χρησιμοποίηση τῆς περίφημης μεθόδου «Λέι ντὲ φούγκα» (τὸ Νόμο τῆς Δραπέτευσης). Ὁ Μαρτίνεζ Μπάριο εἶχε τηλεφωνήσει ἀπὸ τὴν Μαδρίτη στὸν Πολιτικὸ Κυβερνήτη τῆς Ἐπαρχίας τῆς Σαραγκόσσα, τὸν Ὀρντιάλες, καὶ τὸν διέταξε νὰ εἶναι πολὺ προσεκτικὸς ἀναφορικὰ μὲ τὶς ζωὲς τῶν φυλακισμένων. Καὶ καθὼς ὁ Κυβερνήτης διαμαρτυρήθηκε, ὁ Ὑπουργὸς τὸν ἀπείλησε ὅτι θὰ τὸν θεωροῦσε προσωπικὰ ὑπεύθυνο γιὰ τὴ ζωὴ τῶν κυριότερων ἡγετῶν τῆς ἐξέγερσης. Ἡ ἀστυνομία μὴ μπορώντας νὰ τοὺς δολοφονήσει, ὑπέβαλε τοὺς φυλακισμένους σὲ σκληρὴ ἀνάκριση. Ὁ Ἰσαὰκ Πουέντε καὶ ὁ Κιπριάνο Μέρα ἔπρεπε νὰ καταβρεχτοῦν ἀρκετὲς φορὲς μὲ κρύο νερὸ γιὰ νὰ ξαναβροῦνε τὶς αἰσθήσεις τους[5].

Ἡ Κυβέρνηση ὅρισε ἕνα Εἰδικὸ Δικαστήριο ποὺ θὰ συνεδρίαζε στὰ γραφεῖα τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαστήριου στὴ Σαραγκόσσα. Εἶχαν συγκεντρωθεῖ ἐκεῖ ὅλα τὰ στοιχεῖα γιὰ ν' ἀρχίσει μιὰ προκαταρκτικὴ ἐξέταση. Ὁ Ντουρρούτι, ποὺ εἶχε συλληφτεῖ στὴ Βαρκελώνη τὴ στιγμὴ ποὺ ἔδινε τὶς τελευταῖες ὁδηγίες στὴν Ἀμυντικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Καταλωνίας, μεταφέρθηκε στὴ Σαραγκόσσα γιὰ νὰ δικαστεῖ ἐκεῖ μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα μέλη τῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἑκατοντάδες ἐργάτες εἶχαν ἐπίσης φυλακιστεῖ καὶ

κατηγορηθεῖ, ἐπειδὴ τὸ μόνο τους παράπτωμα ἦταν ὅτι ἀνῆκαν στὴ ΟΝΤ. Συχνὰ τοὺς εἶχαν ἀποσπάσει τὶς ὁμολογίες τους κάτω ἀπὸ βασανιστήρια.

Ὁ Μέρα, ὁ Πουέντε καὶ ὁ Ντουρρούτι συζητοῦσαν γιὰ τὴν κατάσταση ἐνῶ περπατοῦσαν στὴν αὐλὴ τῶν φυλακῶν Πρεντικαντόρες, ὅταν ὁ Ντουρρούτι πρότεινε ἕνα σχέδιο, νὰ καταστρέψουν τὰ ἔγγραφα γιὰ τὴν προκαταρκτικὴ ἐξέταση. Ἂν τὸ σχέδιο πετύχαινε, τότε θὰ ἦταν ἀπαραίτητο νὰ ξαναφτιαχτοῦν, πράγμα ποὺ θὰ ἐπέτρεπε στοὺς κατηγορούμενους νὰ δώσουν μιὰ νέα ἑρμηνεία στὰ γεγονότα, πιὸ σύμφωνη μὲ τὰ συμφέροντά τους. Οἱ τρεῖς σύντροφοι ἀποφάσισαν νὰ πραγματοποιήσουν αὐτὸ τὸ σχέδιο καὶ νὰ κατευθύνουν τὴν ἐπίθεση ἐνάντια στὸ Δικαστήριο μέσα ἀπὸ τὴ φυλακή.

Μιὰ βδομάδα ἀργότερα, οἱ ἐφημερίδες ἀνάφεραν τὸ γεγονὸς μ' αὐτὲς τὶς λέξεις: «(...) μιὰ αἰφνιδιαστικὴ ἐπίθεση εἶχε ὀργανωθεῖ μὲ ἀπίστευτο θράσος ἐναντίον τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαστήριου τῆς Σαραγκόσσα, ὅπου εἶχε ἐγκατασταθεῖ ἕνα Εἰδικὸ Δικαστήριο καὶ προετοίμαζε τοὺς φακέλλους γιὰ τὰ πρόσφατα ἐπαναστατικὰ γεγονότα. Μιὰ ὁμάδα, ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν ἑπτὰ ἄτομα, ὁπλισμένα μὲ πιστόλια, μπῆκε στὸ δωμάτιο ποὺ δούλευαν οἱ δικαστές. Κάτω ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ τῶν ὅπλων, οἱ τελευταῖοι ἀναγκάστηκαν νὰ μείνουν ἀκίνητοι, ἐνῶ ἡ ὁμάδα μάζεψε ὅλα τὰ ἔγγραφα, ἀφαιρώντας μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὰ στοιχεῖα τῆς προκαταρκτικῆς ἐξέτασης σχετικὰ μὲ τὸ Κίνημα τοῦ Δεκέμβρη»[6].

Στὴ διάρκεια τῶν νέων ἐξετάσεων, μόνο αὐτοὶ ποὺ ἦταν κυρίως ὑπεύθυνοι καὶ ἰδιαίτερα τὰ μέλη τῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς, παραδέχτηκαν ὅτι εἶχαν πάρει μέρος στὴν ἐπανάσταση. Χάρη σ' αὐτὸ τὸ τέχνασμα, ἑκατοντάδες ἐργατῶν μπόρεσαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὶς φυλακές. Γιὰ νὰ ἐπιταχύνουν τὴν ἀπελευθέρωσή τους, τὰ συνδικάτα τῆς Σαραγκόσσα ἐξαπόλυσαν μιὰ γενικὴ ἀπεργία ποὺ κράτησε τέσσερεις μῆνες. Τέλειωσε μόνο ὅταν ἀπελευθερώθηκαν καὶ οἱ τελευταῖοι φυλακισμένοι. Ἀντιμέτωπη μ' αὐτὴ τὴν νέα ἀπόδειξη δύναμης, ἡ Κυβέρνηση, στὰ τέλη τοῦ Φλεβάρη 1934, μετέφερε τὴν ὁμάδα τῶν ἀρχηγῶν ποὺ εἶχαν κατηγορηθεῖ, στὶς φυλακὲς τοῦ Μποῦργκος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Η ήττα τής αριστεράς στις εκλογές κοι ό θριαμβος τής δεξιάς, προκάλεσαν διαφορες έρευνες γιά νά βρεθοῦν οι λόγοι αὐτῆς τῆς ἥττας. Παραθέτουμε δυό γνῶμες, πού μᾶς φαίνονται σημαντικές:

Πειρατς· «Ο λαός θέλησε νά κατηγορήσει τις γυναίκες γιά την ήττα τής άριστεράς, άλλά ασφαλῶς αυτές ψηφισαν και τά δυο κομματα Από τὴν ἄλλη μεριά πρέπει νά ὑπολογίσουμε και την επίδραση πού εἶχε ή αποχη Ἡ ἐκλογική ἀπεργίο πού εἶχε κηρυξει η CNT ἐπηρέασε πάρα πολυ τίς ἰδεες τοῦ προλεταριάτου» (Η CNT και η Ἱσπανικη Ἐπαναστάση, Τόμος 1, σελ 64)

Τζεραλντ Μπρενάν «Ο κυριώτερος λόγος τῆς ἥττας τῶν Ἀριστερῶν κομμάτων ἦταν ή άρνηση τῶν Σοσιαλιστῶν νά συνεργαστοῦν μέ τούς Ἀριστερους Δημοκράτες στίς ἐκλογές Η δύναμη τους εἶχε ἀρχίσει νά μειώνεται ἀπό τό σκανδαλο τῆς υποθεσης τῆς Κάζας Βιέχας Ἡ ἀποτυχίο τους νά προχωρήσουν σέ κάποιο σοβαρό μέτρο ἀναφορικά μέ τήν ἀγροτική μεταρρύθμιση καθώς και η επίγνωση τους ὅτι συνεχίζοντας νά συμμετέχουν στην Κυβέρνηση γινονται ἀντιδημοφιλεῖς ἀνάμεσα στους οπαδους τους, εἶχε ὁδηγησει σέ μιά δυσαρέσκεια, πού ολοένα και μεγάλωνε, ἀνάμεσα στούς ἀρχηγούς τοῦ κόμματος» (Ο Ἱσπανικός Λαβύρινθος, Ἐκδόσεις Καίμπριτζ Γιουνιβέρσιτι Πρές, 1943, σελ 265—6)

Γιά τόν Μαουριν και γιά τόν ἴδιο τόν Τρότσκυ, ή ήττα τής αριστεράς και ιδιαιτερα τῶν Σοσιαλιστῶν ἐξηγεῖται ἀπό τό γεγονος ότι η CNT, πού ἦταν τό μόνο ἀληθινά ἐπαναστατικό κινημα εἶχε αποφασισει την αποχή Ὅσο γιά την ἄνοδο τῆς δεξιᾶς στήν εξουσία, αυτο ἐξηγεῖται εὔκολα από τόν φόβο μιᾶς ἐπανάστασης πού κυριαρχοῦσε στην μέση και τήν αστικη τάξη Αυτός ήταν ό λόγος τῆς μεταστροφῆς πρός τό ἀντιδραστικό στρατοπεδο τοῦ φιλοφασιστα Χιλ Ρόμπλες

2 Φυλλάδιο που τυπώθηκε στίς 8 Δεκέμβρη, 1933 ἀπό τήν Επιτροπή τῆς Χεροσνησου τῆς FAI, Σεβίλλη 1935

3 Ο Μανουέλ Σάλας παρακολούθησε αὐτό τό συνέδριο και στο φυλλάδιο, 20 Νοέμβρη, πού ἐκδόθηκε από τήν CNT τό 1936, ἀναφέρεται σ αυτό "Ἔχουμε πάρει κι ἄλλες πληροφορίες αφοῦ συμβουλευτηκαμε κι ἄλλους ἀγωνιστές ἀπ' τη Σαραγκόσσα κι ακομα ἕναν μάρτυρα, το Κιπριάνο Μέρα, μέλος τῆς Ἐθνικῆς Ἐπαναστατικῆς Ἐπιτροπῆς Χάρη σ' ὅλες αὐτές τίς μαρτυρίες μπορέσαμε και ανοπαραστησαμε τά γεγονότα

4 87 σκοτώθηκαν κοl ἀμέτρητοι τραυματιστηκαν 700 καταδικάστηκαν κοl περίπου 6 000 φυλακίστηκαν

5 Μαρτυρια τοῦ Κιπριάνο Μέρα

6 Η Φωνή τῆς Αραγωνίας, 25 Γεναρη, 1934

ΑΜΠΕΛ ΠΑΖ

ΝΤΟΥΡΡΟΥΤΙ

Β΄

Ἡ Κοινωνικὴ Ἐπανάσταση στὴν Ἱσπανία (1933 - 1936)

Μετάφραση: ΖΩΖΩ ΠΕΣΚΕΤΖΗ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

CONDUIRAIT MORT

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

9. «Συμμαχία τῶν ἐργατῶν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ βάση»

Ποτέ δέν εἶχαν σταλεῖ πολιτικοί κρατούμενοι στίς ἐπαρχιακές φυλακές τοῦ Μποῦργκος ἀπό τότε πού χτίστηκαν. Ἔτσι, ἡ ἄφιξη τῆς μικρῆς ὁμάδας τῶν ἀγωνιστῶν καί ἡγετῶν τῆς FAI προκάλεσε μιὰ ζωηρὴ περιέργεια στὴν πόλη. Οἱ ἴδιοι οἱ παπάδες ἀφιέρωσαν τό συνηθισμένο κυριακάτικο κήρυγμά τους σ' αὐτό τὸ γεγονός, σχολιάζοντας ἔντρομοι τίς «ὠμότητες», ποὺ εἶχαν γίνει ἀπ' αὐτούς τούς αἱρετικοὺς στὴ διάρκεια τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης.

Τό ἤρεμο κλίμα γύρω ἀπό τούς φυλακισμένους ἐρχόταν σέ περίεργη ἀντίθεση μέ τήν ἀναταραχή πού εἶχαν γνωρίσει στὴ φυλακή τῆς Σαραγκόσσα. Ἡ ἐπικοινωνία μέ τόν ἔξω κόσμο ἦταν ἀραιὴ καί δύσκολη, ἀλλά οἱ ἐφημερίδες ἐπέτρεπαν στούς φυλακισμένους νά μαθαίνουν γιά τὰ πολιτικά γεγονότα καί τήν ἐξέλιξη τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Αὐτὴ ἡ ἀπομόνωση, ὅμως, τούς ὠφέλησε ὅλους, γιατί ἐπέτρεψε σ' αὐτοὺς τοὺς ἄντρες, τώρα ποὺ δέν μποροῦσαν νά πάρουν μέρος ἐνεργά στήν ἀγωνιστική ζωή, νά σκεφτοῦν ἤρεμα γιά πάρα πολλά προβλήματα. Καί ἔτσι μελέτησαν μέ λεπτομέρειες τίς πολιτικές ἐπιπτώσεις τῆς ἐπανάστασης τῆς 8 Δεκέμβρη, καί τό πρόβλημα τῆς ἐπανάστασης.

Στήν πραγματικότητα, ἡ ἀναρχική ἀγκιτάτσια εἶχε ἀρχίσει ἀπό τήν ἡμέρα πού εἶχε ἀνακηρυχτεῖ ἡ Δημοκρατία, καί τά γεγονότα τοῦ Δεκέμβρη '33 δέν μποροῦσαν νά γίνουν κατανοητά, ἄν δέν ἔπαιρνε κανείς ὑπόψη του τὸ προ-επαναστατικὸ πλαίσιο πού εἶχε διατηρήσει ἀπό τότε ἡ CNT καί ἡ FAI. Ἄν ἡ ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη ἔπαιρνε ἕναν πιό ριζοσπαστικό χαρακτήρα ἀπό τήν ἐξέγερση τοῦ Γενάρη, αὐτό τὸ κίνημα δὲ θὰ μποροῦσε, ὡστόσο, νά εἶχε συμβεῖ χωρίς τά γεγονότα πού εἶχαν προηγηθεῖ καί πού ἔδειχναν ὅτι νέοι ἀγωνι-

στές εἶχαν πυκνώσει τίς γραμμές τῆς ἐπανάστασης. Ἡ προπαγάνδα τῆς ἄμεσης δράσης, πού εἶχαν χρησιμοποιήσει οἱ ἀναρχοσυνδικαλιστές, ἦταν θετική. Οἱ ἐργάτες εἶχαν καταλάβει ὅτι ἡ πολιτική ζωή τῆς χώρας τους ἦταν στενά δεμένη μέ τήν κοινωνική ἀναταραχή.

Ἡ τακτική τῆς ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές, πού εἶχε προτείνει ἡ CNT εἶχε ἐπιτρέψει στή δεξιά νά κερδίσει. Ἔτσι, ἀνεβαίνοντας ἡ δεξιά στήν ἐξουσία, εἶχε χάσει τώρα τή φαινομενική της συνοχή καί ἡ πολιτική γραμμή πού ἀκολουθοῦσε δυνάμωνε τήν πάλη τῶν τάξεων καί προετοίμαζε νέους μαχητές γιά τήν ἐπανάσταση.

Ἡ δεξιά εἶχε πετύχει νά ἐπιβάλλει μιά ἀπάνθρωπη θηριωδία, ἀπό τήν ὁποία δέν ξέφυγαν οὔτε οἱ Σοσιαλιστές οὔτε οἱ Δημοκράτες. Νά πῶς σχολιάζει ἕνας Σοσιαλιστής τήν κατάσταση πού εἶχε δημιουργηθεῖ ἀπό τό θρίαμβο τῆς Δεξιᾶς: «(...) Ἀπό τήν πρώτη μέρα, ἡ κυβέρνηση τοῦ Λεροῦ κινήθηκε πρός τὴν ἀντεπανάσταση, πού ἀπαιτοῦσαν τά κόμματα τῆς δεξιᾶς. Οἱ συνταγματικές ἐγγυήσεις ἀναστέλλονταν ἐπανειλημένα. Ἡ ἀντεπανάσταση δείχτηκε περισσότερο ἐπιθετική ἀπό κάθε ἄλλη φορά. Ἡ κυβέρνηση ἀμνήστεψε τούς ἐχθρούς τῆς Δημοκρατίας, οἱ φιλομοναρχικοί στρατηγοί ξαναγύρισαν στίς θέσεις τους καί οἱ παπάδες ξανάρχισαν νἄχουν προνόμια. Οἱ σχέσεις μέ τό Βατικανό ἀποκαταστάθηκαν καί γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά ἡ ἐκπαίδευση πέρασε ξανά στά χέρια τῆς ἐκκλησίας. Ὅλοι οἱ κοινωνικοί νόμοι τῆς Δημοκρατίας ἀκυρώθηκαν καί τά σοσιαλιστικά καί δημοκρατικά συμβούλια στίς πόλεις διαλύθηκαν καί οἱ δημοτικὲς ἀρχὲς παραδόθηκαν στὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν τοῦ καθεστῶτος. Οἱ ἐργατικές ὀργανώσεις καταδιώχτηκαν ἄγρια· οἱ ἐφημερίδες τους ἀπαγορεύτηκαν καί τὰ τοπικὰ συνδικάτα τους ἔκλεισαν, ἐνῶ φασιστικὲς ὁμάδες ὀργανώνονταν καί ὁπλίζονταν κάτω ἀπὸ τὰ καλοπροαίρετα μάτια τῶν ἀρχῶν (...)!».1

Οἱ ἀναρχικοί ἀναλύουν τήν κατάσταση λεπτομερειακά:

«(...) Ἡ κυβέρνηση τοῦ Ἀζάνια, χρησιμοποιώντας μοναρχικούς νόμους, συμπεριφέρθηκε πο-

λὺ σκληρὰ στοὺς ἐργάτες, κατηγορώντας τους ὅτι εἶχαν προδώσει τή Δημοκρατία. "Οταν ἐφαρμόστηκε τό νέο Σύνταγμα, οἱ φιλελεύθεροι ἔπεσαν κάτω ἀπό τά χτυπήματα τοῦ "Νόμου γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς Δημοκρατίας" καί τοῦ Νόμου «Βάγκος ι Μαλεάντες". Αὐτοί οἱ νόμοι ἐπέτρεπαν τήν καταδίωξη τῶν έργατων, τό στραγγαλισμό τῶν ἐφημερίδων τους καί τό κλείσιμο τῶν συνδικάτων τους. "Οταν αὐτοί οἱ ἴδιοι νόμοι ἔπεσαν στά χέρια τῆς κυβέρνησης Ριζοσπαστῶν — CEDA, οἱ Σοσιαλιστές, μὲ τὴ σειρά τους, κατάλαβαν τήν ἀμείλικτη σκληρότητα τῶν νόμων πού οἱ ἴδιοι εἶχαν βοηθήσει νά περάσουν. Ὁ περίφημος νόμος τῆς «Δημόσιας Τάξης» ποὺ δικαιολογοῦσε τὰ εἰδικὰ δικαστήρια καί ἐπέτρεπε σὲ ὁρισμένους προσωρινοὺς νόμους νὰ γίνονται μόνιμοι, χρησιμοποιόταν τώρα ἐναντίον τῶν Σοσιαλιστῶν, ποὺ εἶχαν ἐκδιωχτεῖ ἀπὸ τὴν ἐξουσία ἀπὸ τὰ καπρίτσια τῶν πολιτικῶν».2

Τελικά, ὁ θρίαμβος τῆς δεξιᾶς ξεδιάλυνε τήν κατάσταση. Μιὰ συμμαχία ἀνάμεσα στή CNT καί στήν UGT, τίς δυὸ σπουδαιότερες ἐργατικὲς ὀργανώσεις φαινότανε ὁλοένα καί πιό ἀπαραίτητη, ἀλλὰ ἡ UGT παρέμενε πολὺ πιστὴ στίς ἀποφάσεις τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος. Τώρα ὅμως ποὺ καί οἱ ἴδιοι οἱ σοσιαλιστές καταδιώκονταν, ἄρχιζαν νά σκέφτονται γιὰ μιὰ ἐπαναστατικὴ συμμαχία μὲ τούς ἀναρχοσυνδικαλιστὲς τῆς CNT. Οἱ πιὸ αἰσιόδοξοι ἀνάμεσα στούς φυλακισμένους τοῦ Μποῦργκος, ὅπως ὁ Ὀρομπὸν Φερνάντεζ, σκέφτηκαν ὅτι οἱ σοσιαλιστές δέν εἶχαν ἄλλη διέξοδο παρά, μετά ἀπό μιά μακρόχρονη ἀπουσία, νά πᾶνε μέ τό μέρος «(...) τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων, πού ἦταν πάντα ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀγώνα (...)» Καί ὁ ἀναρχικός ἀγωνιστής πρόσθετε: «(...) Αὐτή ἡ συμμαχία θὰ οἰκοδομηθεῖ πάνω στίς ἐπαναστατικὲς βάσεις, ποὺ ὑπῆρξαν πάντα ἐκεῖνες τῆς CNT, μιὰ ἐκλογὴ ποὺ θὰ κάνουν οἱ σοσιαλιστὲς σήμερα μετά ἀπό τή συντριπτική ἀποτυχία τῆς συνεργασίας τους μέ τήν ἀστική δημοκρατία».3

Ὁ Ντουρρούτι ἀπάντησε στὴν ἀνάλυση τοῦ Ὀρομπόν Φερνάντεζ, λέγοντας ὅτι ἡ ἐκλογική ἀποχὴ ποὺ εἶχε ὑποστηρίξει ἡ CNT, στὴν πραγματικότητα εἶχε ἐπιτρέψει νά ξεκαθαριστοῦν οἱ θέσεις

τῆς δεξιᾶς καί τῆς ἀριστερᾶς, ὁδηγώντας ἔξω ἀπὸ τήν ἐξουσία τούς σοσιαλιστές καί τούς δημοκράτες. Ἀλλά πίστευε ὅτι αὐτό τό ξεκαθάρισμα ἦταν ὠφέλιμο μόνο γιά τήν ἐργατική τάξη, γιατί οἱ σοσιαλιστές ἠγέτες δέν εἶχαν ἐγκαταλείψει τήν ἐξουσία ἐπειδή κατάλαβαν τή ματαιότητα τῆς συμμαχίας τους μέ τούς ἀστούς δημοκράτες, ἀλλά ἐπειδή τούς εἶχε ὠθήσει ὁ λαός νά τό κάνουν. Σήμερα παραπονούνταν ὅτι ἔχουν χάσει τήν ἐξουσία. Καί ὁ Ντουρρούτι ρώτησε αὐτούς πού νόμιζαν ὅτι εἶχε ἤδη πραγματοποιηθεῖ ἡ μεγάλη συμμαχία, ἄν πίστευαν εἰλικρινά, ὅτι τά βίαια λόγια τῶν σοσιαλιστῶν θά μποροῦσαν νά ἐξελιχτοῦν σ' ἕνα γνήσια ἐπαναστατικό ἀγωνιστικό πνεῦμα. Ὁ Ντουρρούτι εἶχε μιά πολύ καθαρή ἰδέα γιά τό τί θά ἦταν αὐτή ἡ συμμαχία καί τήν ἐξήγησε σ' ἕνα γράμμα του στόν Λιμπέρτο Καλλέχα:

«(...) Ἡ συμμαχία, γιά νά εἶναι ἐπαναστατική, πρέπει νἆναι γνήσια ἐργατική. Πρέπει νά εἶναι τό ἀποτέλεσμα μιᾶς συμφωνίας ἀνάμεσα στίς ἐργατικές ὀργανώσεις, καί μόνο αὐτές. Κανένα κόμμα, ὅσο σοσιαλιστικό κι ἄν εἶναι, δέν μπορεῖ νά ἀνήκει στήν ἐργατική συμμαχία, πού θά πρέπει νά χτιστεῖ ἀπό τή βάση μέσα στίς ἐπιχειρήσεις στίς ὁποῖες ἀγωνίζονται οἱ ἐργάτες. Τὰ ἀντιπροσωπευτικά τους σώματα πρέπει νὰ εἶναι οἱ ἐργατικὲς ἐπιτροπές, πού θά ἐκλεγοῦν στά ἐργοστάσια, στά μαγαζιά, στά ὀρυχεῖα καί στά χωριά. Πρέπει νά ἀπορρίψουμε κάθε συμφωνία σ' ἐθνικό ἐπίπεδο, ἀνάμεσα στίς Ἐθνικές Ἐπιτροπές, ἀλλά νά εὐνοήσουμε μᾶλλον μιά συμμαχία πού θά γίνει στή βάση ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς ἐργάτες. Τότε καί μόνο τότε, μπορεῖ ἡ ἐπαναστατικὴ ὁρμή νὰ ζωντανέψει, νά ἀναπτυχτεῖ καί νά ριζώσει».4

Ἡ CNT δὲν μπόρεσε νὰ συγκαλέσει τὴν ἐθνική της ὁλομέλεια πρίν ἀπ' τὸ Φλεβάρη τοῦ 1934, ὅπου ἔμελλε νὰ καθορίσει τὴ θέση της γιὰ τὴν ἐργατικὴ συμμαχία. Στὸ μεταξύ, ὁ Λάργκο Καμπαλλέρο, πού εἶχε ἀποδειχτεῖ ξαφνικά ἕνας βλαβερός συνομιλητής, ὑποστήριζε τὴ θέση του γιὰ μιὰ ἐργατικὴ συμμαχία μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, ποὺ ἦταν ἀκόμη νόμιμο στὴ διάρκεια τῆς κυβέρνησης τοῦ Λεροῦ. Ἡ φασιστική ἀ-

πειλή ἔπαιρνε σχῆμα καί ἡ νεολαία τῆς Καθολικης Δράσης εἶχε διαλέξει τόν Χίλ Ρόμπλες σάν ἀνώτατο ἀρχηγό της.

Μόλις ἡ Ὁλομέλεια τῆς CNT καταπιάστηκε μέ τὸ πρόβλημα τῆς συμμαχίας, φανερώθηκαν διάφορα ρεύματα. Ἡ Καταλάνικη ἀντιπροσωπεία συγκρούστηκε ἀμέσως μέ τούς ἀντιπρόσωπους ἀπό τὴ Μαδρίτη καί τίς Ἀστουρίες, πού εὐνοοῦσαν τὴ συμμαχία. Οἱ Καταλάνοι ἐργάτες δέν ἦταν ἀντίθετοι, ἀλλὰ ἤθελαν μιὰ ἐργατικὴ συμφωνία σὲ ἐπίπεδο βάσης καί ἀπόρριψαν κατηγορηματικὰ κάθε συμβιβασμὸ ποὺ θὰ βασιζόταν σὲ μιὰ συνθήκη μὲ τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα, ποὺ στρέφονταν ἄμεσα ἢ διαμέσου τῆς «Ἐσκουέρα Ρεπουμπλικάνα ντὲ Καταλούνα» (τοὺς Ἀριστεροὺς Δημοκράτες τῆς Καταλωνίας) ἐνάντια στὴ CNT τῆς Καταλωνίας.

Μετά ἀπό μακρές συζητήσεις, ἡ Ὁλομέλεια υἱοθέτησε ὁμόφωνα τό παρακάτω ψήφισμα: «Ἡ Ἐθνική Συνομοσπονδία Ἐργασίας ἀπαιτεῖ ἀπό τήν UGT νὰ ἐκφράζει τοὺς ἐπαναστατικοὺς στόχους της καθαρὰ καί δημόσια. Δηλώνουμε ὅτι γιὰ μᾶς ἡ ἐπανάσταση δέν μπορεῖ νά εἶναι μιά ἁπλή ἀλλαγή τῆς κυβέρνησης σάν αὐτή πού ἔγινε στίς 4 Ἀπρίλη, 1931'. Θέλουμε τήν ὁλοκληρωτική κατάργηση τοῦ καπιταλισμοῦ καί τοῦ Κράτους».5 Ἡ UGT δὲν ἀπάντησε στὴ διακήρυξη τῆς CNT. Ἤδη τὰ μέλη τῆς CNT ποὺ ἦταν ὑπὲρ τῆς συμμαχίας μὲ κάθε θυσία, κατηγοροῦσαν τὴν Ὁλομέλεια ὅτι εἶχε εμποδίσει τίς διαπραγματεύσεις μεταξύ τῶν ἐργατων, μὲ τὸ νὰ ἀπαιτήσει ἀπὸ τὴν UGT νὰ ἀποκηρύξει τελείως τίς κρατιστικές της ἰδέες.

Ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα ἡ UGT χειραγωγοὺνταν ὁλοκληρωτικά ἀπό τίς τακτικές τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κομματος. Τό Γενάρη τοῦ 1934, τό Κόμμα εἶχε σχεδιάσει ἕνα πρόγραμμα ἐπαναστατικῆς δράσης, πού εἶχε σάν στόχο του νά απομακρυνθοῦν οἱ ριζοσπάστες καί νὰ καταληφτεῖ ἡ ἐξουσία ἀπό τούς σοσιαλιστές. Αὐτό τό σχέδιο, πού δὲ φανερώθηκε παρὰ μετά ἀπό πολὺ καιρό, δὲν ἦταν μὲ κανένα τρόπο ἐπαναστατικό. Ἀντίθετα, ἦταν ρεφορμιστικό ἀπ' τήν ἀρχή μέχρι τό τέλος του. Ἡ ἑνότητα τῆς ἐργατικῆς τάξης πού εἶχε διακηρυχτεῖ ἀπό τὸν Λάργκο Καμπαλλέρο ἦταν μόνο

ἕνα δόλωμα. Τό Σοσιαλιστικό πρόγραμμα ἀνέφερε, λογουχάρη: «(...) Ἀφοῦ πάρουμε τήν ἐξουσία, ἄν θριαμβεύσει ἡ ἐπανάσταση, τό Σοσιαλιστικό Κόμμα καί ἡ Γενική Ἕνωση Ἐργατῶν θά ἐπιτρέψουν σ' αὐτά τά στοιχεῖα πού ἐργάστηκαν ἄμεσα γιά την επανάσταση νά πάρουν μέρος στή νέα κυβέρνηση».6 Δηλαδή, ἢ τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα εἶχε πειστεῖ ὅτι δὲν χρειαζόταν κανένα γιὰ νὰ κάνει τήν επανάσταση πού θά τό ἔφερνε στήν ἐξουσία, ἢ διαφορετικά, μὴ θέλοντας αὐτή τήν ἐπανάσταση σκέφτηκε ὅτι ὁ καλύτερος τρόπος γιὰ νὰ τὴν ἀποφύγει θά ἦταν νά διαλύσει κάθε ἀληθινή ἐργατική συμμαχία. Οἱ ἁπλοὶ ἀγωνιστὲς τῆς CNT, ποὺ ἀγνοοῦσαν τήν τακτική τῶν Σοσιαλιστῶν, ἀγωνίζονταν γιά νά δημιουργήσουν μιά πραγματική ἐργατική συμμαχία. Ἀπόφευγαν μέ προσοχή κάθε ἐπαφή μέ τις τοπικὲς ὀργανώσεις ποὺ εἶχαν ἱδρυθεῖ ἀπ' τὸ Σοσιαλιστικό Κόμμα. Αὐτές ἦταν πάνω ἀπ' ὅλα ἐπιτροπὲς ἐπαγρύπνησης, ποὺ εἶχαν δημιουργηθεῖ γιὰ νὰ κατασκοπεύουν τοὺς ἐργάτες τῆς UGT ἔτσι ὥστε νὰ μὴ μποροῦν νὰ ἐπηρεαστοῦν ἀπὸ τὴν ἐπαναστατική προπαγάνδα τῆς CNT.

Τὸν Μάη, κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν ἐργατικῶν μαζῶν, ἡ κυβέρνηση ἀναγκάστηκε νά δώσει τή διαταγή γιά νά ἀπελευθερωθοῦν καί οἱ τελευταῖοι ἀπό τούς πολιτικούς κρατούμενους πού εἶχαν πιαστεῖ στά γεγονότα τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Ντουρρούτι καί οἱ σύντροφοί του βγῆκαν ἀπό τίς περιφερειακές φυλακές τοῦ Μποῦργκος. Ὁ Ντουρρούτι ἔφτασε στή Βαρκελώνη. Ἔγινε ἀμέσως μιά συζήτηση γιά τό θέμα τῆς συμμαχίας. Ὁ Ντουρρούτι πῆρε μέρος σέ αὐτό τὸ Συνέδριο, ἀντιπροσωπεύοντας τὴν τοπική Ὁμοσπονδία τῶν Συνδικάτων τῆς Βαρκελώνης. Ἡ συζήτηση πού ἔγινε ἔφερε ἀμέσως στὸ φῶς τίς δυσκολίες ποὺ εἶχε μιὰ συμμαχία μὲ τὴν UGT. Ἀλλὰ αὐτὴ τὴ φορὰ τὰ πάθη ἦταν λιγότερο ἔντονα ἀπ' ὅτι τό Φλεβάρη, γιατί τώρα οἱ ἀγωνιστές εἶχαν καταλάβει τήν τακτική τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος, πού οἱ ἐπαναστατικές του διακηρύξεις δὲν ἦταν τίποτ' ἄλλο παρὰ ἕνα φτωχὸ κάλυμμα της πραγματικῆς ἐπιθυμίας του νά κερδίσει στίς ἐκλογές. Καί ἡ σιωπὴ τῆς UGT δὲν βοηθοῦσε νά γίνει μιά συμφιλίωση, κάτι γιά τό ὁποῖο

ἔλπιζαν πολλοί. Ἡ γενική συνέλευση ἐπιβεβαίωσε ξανὰ τὴν πρώτη της θέση: τὴν ἀνάγκη γιὰ μιὰ συμμαχία μὲ τὴν UGT σὲ ἐπίπεδο βάσης.

Μετά ἀπό τίς συζητήσεις ἐκλέχτηκαν ὁ Ἐουζέμπιο Θ. Κάρμπο καί ὁ Ντουρρούτι ὡς ἀντιπρόσωποι γιὰ τὴν Ἐθνικὴ Ὁλομέλεια τῆς CNT. Αὐτὸ τὸ σημαντικό συνέδριο ἔγινε στή Μαδρίτη στίς 23 Ἰούνη 1934. Μόλις ἡ Ὁλομέλεια διαβεβαίωσε ὅτι ἡ UGT εἶχε μείνει σιωπηλὴ καί ἐπρόκειτο ν' ἀρχίσει ἡ συζήτηση, ἡ ἀντιπροσωπεία ἀπό τίς Ἀστουρίες ἀνακοίνωσε ὅτι εἶχε ἤδη ὑπογράψει μιά συμφωνία συμμαχίας μὲ τὴν UGT καί μὲ τή Σοσιαλιστικὴ Ὁμοσπονδία τῶν Ἀστουριῶν στίς 28 Μάρτη 1934.[7]

Ἐπειδή ἡ περιφερειακή ὁμοσπονδία τῶν Ἀστουριῶν εἶχε κάνει ἕνα τέτοιο βῆμα, ἡ CNT βρέθηκε ἀντιμέτωπη μ' ἕνα τετελεσμένο γεγονός. Ἡ Ὁλομέλεια κατηγόρησε στοὺς Ἀστουριανοὺς ποὺ εἶχαν ὑπογράψει τὴν ἔκκληση στὴν UGT τὸ Φλεβάρη, ὅτι εἶχαν διασπάσει τό σύμφωνο ἀλληλεγγύης καί τὴν κομματικὴ πειθαρχία στὸ ὄνομα τοῦ ἐπαναστατικοῦ ρεαλισμοῦ. Ἡ ἀντιπροσωπεία τῶν Ἀστουριῶν ἔκανε ὅ,τι μποροῦσε γιά νά δικαιολογήσει τὴν πράξη της, ἐπιμένοντας γιὰ τὸν ἐπαναστατικό χαρακτήρα τοῦ σοσιαλισμοῦ στίς Ἀστουριες καί δείχνοντας ὅτι ἡ συμμαχία εἶχε πραγματοποιηθεῖ χωρίς τήν ἐπέμβαση τῆς ἡγεσίας τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος, καί μόνο κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τῆς βάσης.

Ἄν καί οἱ δηλώσεις τῆς ἀντιπροσωπείας τῶν Ἀστουριῶν ἦταν λογικές, ὡστόσο ἦταν φανερό ὅτι στὴν ὑπόλοιπη Ἱσπανία τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα ἦταν οὐσιαστικά ρεφορμιστικό καί ἕνας ἐχθρός τῆς ἐπανάστασης. Μήπως δέν τό εἶχε δηλώσει στό Κοινοβούλιο ὁ Χίλ Ρόμπλες, ἀπευθυνόμενος στόν Ἰνταλέθιο Πριέτο: «Ποτέ δέ θά κάνετε τήν ἐπανάσταση, γιατί φοβόσαστε ὅσο κι ἐμεῖς».[8]

Παρά τή στάση τῆς Ὁλομέλειας, ἡ ἀντιπροσωπεία τῶν Ἀστουριῶν, πιστή στή συμφωνία της, ἀνέλαβε τήν εὐθύνη γιά τή συνθήκη πού εἶχε ὑπογράψει μὲ τὴν UGT. Ἔτσι, μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τερματ'στηκε ἡ πρώτη προσπάθεια πού ἔγινε γιά μιά ἐργατικὴ συμμαχία μεταξὺ τῆς CNT καί τῆς UGT.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ροντόλφο Λόπις, Ό κ τ ο θ μ π ρ ε 34, Μαδρίτη, 1935, σελ. 33.

2. Χοσέ Πειράτς, έργ. άναφ., Τόμος 1, σελ. 69.

3. Άρθρο τοῦ Όρομπόν Φερνάντεζ πού δημοσιεύτηκε στή Λ ά Τ ι έ ρ ο στίς 4 Φλεβάρη 1934. Βλέπε ολόκληρο τό κείμενο στόν πρώτο τόμο τοῦ έργου τοῦ Χοσέ Πειράτς.

4. Σχόλια πού έγιναν στόν συγγραφέα' μαρτυρία τοῦ Αλμπέρτο Καλλέχο.

5. Ψήφισμα πού πέρασε στήν Όλομέλεια τόν Φλεβάρη τοῦ 1934.

6. Αὐτό τό πρόγραμμα δημοσιεύτηκε στήν Έ λ Λ ι μ π ε ρ ά λ, στίς 11 Γενάρη τοῦ 1938. Ολόκληρο τό κείμενο ὑπάρχει στό έργο τοῦ Πειράτς.

7. Βλέπε τό κείμενα τῆς συμφωνίας στό έργο τοῦ Πειράτς.

8. Χ. Μούνις, JALONES DE DERROTA: PROMESA DE VICTORIA (Ίσπανία 1930 - 1939), Έργατική Πάλη, Μεξικό, 1948.

10. Ἡ 6 Ὀκτώβρη στὴν Καταλωνία καὶ ἡ Κομμούνα τῶν Ἀστουριῶν

Ὁ Χοσὲ Μαρία Χὶλ Ρόμπλες εἶχε ἀποφασίσει ὅτι ἔπρεπε νὰ μεσολαβήσουν τρία στάδια πρὶν νὰ μπορέσει νά ἔρθει στήν ἐξουσία: πρῶτο, ἡ κυβέρνηση τοῦ Λερού' μετά μιά μεταβατική κυβέρνηση βασισμένη σ' ἕνα συνασπισμό τοῦ Ριζοσπαστικοῦ Κόμματος καί τῆς CEDA' καί τελευταῖο, ἡ ἐμφάνιση μιᾶς ἰδιαίτερα ἀντιδραστικῆς κυβέρνησης, τῆς ὁποίας ἡ πολιτική γραμμή θά ἦταν· ὅλη ἡ ἐξουσία στόν ἀρχηγό. Τό πρῶτο στάδιο κράτησε μέχρι τίς 4 Ὀκτώβρη 1934, τήν ἡμέρα πού τρεῖς ὑπουργοί τῆς CEDA μπῆκαν στὴν κυβέρνηση τοῦ Λερού. Ἡ ἀρχή τοῦ δεύτερου σταδίου στό σχέδιο τοῦ Ρόμπλες ἦταν νὰ προκαλέσει τὴν ἐξέγερση τῆς 6 Ὀκτώβρη.

Ἀπό τίς 2 Ὀκτώβρη καί μετά οἱ ἀλλαγές συνέβηκαν πιὸ γρήγορα. Αὐτὴ τὴ μέρα ὁ Χὶλ Ρόμπλες ἔκανε μιὰ ἐπίθεση στὴν κυβέρνηση, τῆς ὁποίας πρόεδρος ἦταν ὁ ριζοσπάστης Σάμπερ, ποὺ ἀμέσως παραιτήθηκε. Ἀλλά κανέναν δέν ξεγέλασαν οἱ ἐλιγμοί τοῦ Χὶλ Ρόμπλες' ὅλοι κατάλαβαν ὅτι στήν πραγματικότητα σκοπός του ἦταν ἡ εἴσοδος τῆς CEDA μέσα στὴν κυβέρνηση. Ἡ CEDA δὲν ἦταν ἕνα δημοκρατικό κόμμα' ἡ ἴδια εἶχε δηλώσει ὅτι ἦταν Μοναρχικό Κόμμα. Τά δημοκρατικά κόμματα διαμαρτυρήθηκαν ἔντονα καί τό Σοσιαλιστικὸ Κόμμα διαβεβαίωσε, ὅτι ἂν ἔμπαινε ἡ CEDA μέσα στήν κυβέρνηση, θά διάλεγε τήν ἐξέγερση γιὰ νὰ τὴν ἐμποδίσει νὰ πάρει τὴν ἐξουσία. Τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα, ποὺ εἶχε συμμαχήσει μὲ τούς σοσιαλιστές ἀπό τό Σεπτέμβρη, δήλωσε:

«Οἱ σοσιαλιστὲς πίστεψαν ὅτι ἡ ἀπειλή τους θὰ ὁδηγοῦσε τόν Ἀλκαλά Ζαμόρα νά ξανασκεφτεῖ τά πράγματα καί νά ἀρνηθεῖ νά πάρει μέρος στήν ἴδια κυβέρνηση μὲ τὴ CEDA. Στὴν πραγματικότητα, οἱ σοσιαλιστές ἡγέτες ἔδωσαν τήν εὐκαιρία στούς ἀντιδραστικούς ν' ἀποφασίσουν μέ τήν ἄνεσή τους τήν ἡμερομηνία τῆς μελλοντικῆς ἐξέγερσης (...) Τό Σοσιαλιστικό Κόμμα (...) νόμισε ὅτι τό ἐπαναστατικὸ κίνημα ἐξαρτᾶται μόνο ἀπ' αὐτό, καί

ἔβαλε σάν κύριο στόχο τοῦ κινήματος τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας. Αὐτοί ἦταν οἱ λόγοι πού αὐτό τό κόμμα δέν προσπάθησε ποτέ νά ἑνωθεῖ μέ τή CNT οὔτε νὰ συντονίσει τίς ἐνέργειές του μὲ τὴν Ἰζενεραλιτάτ τῆς Καταλωνίας, οὔτε νά κινητοποιήσει τούς ἀγρότες (...) παρόλο πού εἶχαν ἀποκτήσει μερικά ὅπλα, οἱ σοσιαλιστές ἡγέτες, ἀγνόησαν τελείως τὴν τεχνική προπαρασκευή καί τήν ὀργάνωση τῆς ἐξέγερσης».1

Στίς 4 Ὀκτώβρη σχηματίστηκε μιά κυβέρνηση. Ἀνάμεσα στὰ μέλη της περιλαμβάνονταν καί τρεῖς ὑπουργοί τῆς CEDA. Μὲ διαταγή τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος, ἐξαπολύθηκε μιά γενική ἀπεργία στίς 5 Ὀκτώβρη. Ἔγιναν ἔνοπλες συγκρούσεις στή Μαδρίτη, τήν Καταλωνία καί στά προάστια τῆς Βισκάγια, στό Λεόν καί στήν Παλένθια. Ἡ ἐπαναστατική ἐξέγερση θριάμβευσε στίς Ἀστουρίες.

Στή Μαδρίτη, ἀμέσως μετά τό χάραμα, οἱ σοσιαλιστικές καί κομμουνιστικές ὁμάδες ἔκαναν μιά προσπάθεια γιά νά καταλάβουν αἰφνιδιαστικά τούς στρατῶνες τοῦ 6ου συντάγματος, ἀλλά ἀπέτυχαν. Ἡ ἀπεργία συνεχίστηκε μέχρι τίς 13 Ὀκτώβρη στήν πρωτεύουσα. Ἀλλά καθώς τό κίνημα δέν κατόρθωσε νὰ πετύχει τοὺς κύριους στόχους του, ἡ ἐπαναστατική ὁρμητικότητα ἔπεσε. Στίς ἄλλες πόλεις ἡ μάχη περιορίστηκε σέ μερικές συγκρούσεις πού συχνά ἦταν αἱματηρές, ἀνάμεσα στούς ἀπεργούς καί τήν ἀστυνομία. Ἔγινε φανερό ὅτι τό κίνημα δέν εἶχε μιά ξεκάθαρη καθοδήγηση καί τοῦ ἔλειπε ἡ ὀργάνωση. Οἱ διαφωνίες ἀνάμεσα στὴ CNT καί τὴν UGT χειροτέρευαν περισσότερο αὐτά τά μειονεκτήματα. Ἡ συνομοσπονδιακή ὀργάνωση, ἐνῶ ὑποστήριζε τήν ἀπεργία, ἀρνιόταν νά στείλει τούς ἀγωνιστές της στούς δρόμους, ὅσο οἱ σοσιαλιστές καί οἱ κομμουνιστές δέ δήλωναν ὅτι ἦταν ἕτοιμοι ν' ἀφοσιωθοῦν στὸν ἐπαναστατικό δρόμο.

Ἡ ἐξέγερση ἀναπτύχτηκε κυρίως σὲ τρεῖς περιοχές: στην περιοχή τῶν Βάσκων, στήν Καταλωνία καί στίς Ἀστουρίες. Στό Ἐουσκάντι, τό «Ἐθνικιστικό Κόμμα τῶν Βάσκων» (PNB) δήλωσε ἀποχή, καί τὸ κεντρικὸ συνδικάτο του «Σολινταριντὰτ ντὲ λὸς Ἰραμπαχαντόρες Βάσκος» (STV) υἱοθέ-

τησε μιά παθητική στάση. Καί ἔτσι, ἡ πρωτοβουλία ἔμεινε στά χέρια τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος καί τῆς UGT, πού μονοπώλησαν τὴν ἀρχηγία τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ἡ ἀπεργία ἦταν γενική. Δέ συνέβη κανένα σπουδαῖο γεγονὸς στὸ κέντρο τοῦ Μπιλμπάο· ἀντίθετα, ἔγιναν ἄγριες συμπλοκὲς ἀνάμεσα στούς ἔνοπλους ἐργάτες καί τίς δυνάμεις τῆς ἀστυνομίας στά προάστια τῆς πρωτεύουσας τῆς Βισκάγια. Στό Πορτουγκαλέτ, τό Χερνάνι, τό Ἐιμπάρ... οἱ ἐπιτροπές τῆς συμμαχίας κατάφεραν, γιὰ λίγο, νὰ παίξουν τὸ ρόλο πού τούς εἶχε ἀνατεθεῖ, ἀλλά δέν ὑπῆρχε μετάδοση τῆς ἐπαναστατικότητας γιά νά τούς ὑποστηρίξει ἤ γιά νά τούς κάνει νά κρατηθοῦν περισσότερο. Στό Σάν Σεμπάστιαν καί στά περίχωρά του, οἱ ἀγωνιστές τῆς CNT προσπάθησαν νὰ ἔρθουν σ' ἐπαφὴ μὲ τὴν UGT, ἀλλὰ οἱ τοπικοί ἀρχηγοί τῶν σοσιαλιστικῶν συνδικάτων ἐπέμεναν στήν ἀρχική τους θέση, πού ἦταν νά ἐμποδίσουν, μέ κάθε τρόπο, τήν ἐπέμβαση τῆς CNT στὸ κίνημα.

Στήν Καταλωνία, ἀνακοινώθηκε ἀπό τήν Ἐργατική Συμμαχία μιά γενική ἀπεργία στίς 5 Ὀκτώβρη. Τὴν προηγούμενη νύχτα ἡ ἀστυνομία εἶχε συλλάβει μερικοὺς ἀγωνιστές, ἀνάμεσά τους καί τόν Ντουρρούτι. Ἡ Σολινταριντάτ Ὀμπρέρα κυκλοφόρησε στίς 6 Ὀκτώβρη, ἀρκετές ὧρες ἀργότερα ἀπό τό κανονικό, ἐξαιτίας τῶν περικοπῶν πού ἔπρεπε νά γίνουν ἀπό τή λογοκρισία. Ἀντιμέτωπη μ' αὐτή τήν κατάσταση, ἡ Περιφερειακή Ἐπιτροπή τῆς CNT ἀποφάσισε νὰ χρησιμοποιήσει παράνομα ἔντυπα γιά ν' ἀνακοινώνει τίς ὁδηγίες της καί γιά νά κρατάει ἐνήμερους τούς ἐργάτες τῆς Καταλωνίας.[2] Ἀλλὰ δὲν ἦταν εὔκολο πράγμα νὰ ἐπιβάλλουν αὐτή τήν ἀπόφαση γιατί ὁ Χοσέ Ντενκάς, ὁ σύμβουλος γιά τή δημόσια τάξη τῆς Τζενεραλιτάτ τῆς Καταλωνίας, πού ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὑπεύθυνους γιά τήν Καταλάνικη ἐξέγερση, εἶχε δώσει ρητὴ διαταγή: «Προσέχετε τὴ FAI».[3] Γιὰ τούς ἁπλούς Καταλάνους ἐργάτες, πού ἡ πλειοψηφία τους ἐλεγχόταν ἀπό τή CNT, ὅλα ἦταν ξεκάθαρα: οἱ ἐπαναστάτες, προσποιούμενοι ὅτι ἀκολουθοῦν τὴν πολιτική τῆς κεντρικῆς κυβέρνησης, στήν οὐσία προσπαθοῦσαν νὰ καταστρέψουν τὴν CNT.

Μετά άπ' αὐτό, πῶς θά μποροῦσαν νά συνεργαστοῦν μ' αὐτό τὸ ἀντιδραστικό κίνημα, ποὺ στρεφόταν ἐνάντια στήν ἐργατική τάξη; Ἐδῶ βρίσκεται τὸ παράδοξο τῆς Καταλάνικης ἐξέγερσης τῆς 6 Ὀκτώβρη 1934.

Στίς 5 Ὀκτώβρη τό ἀπόγευμα, ὁ πρόεδρος της Τζενεραλιτάτ, ὁ Λουί Κομπάνυς, ἀνακήρυξε «Τὸ Κράτος τῆς Καταλωνίας μέσα στήν Ὁμοσπονδιακή Δημοκρατία τῆς Ἰσπανίας». Ὁμάδες ἀγροτῶν, ὁπλισμένοι μέ τουφέκια τύπου Γουίντσεστερ, Ἐθνοφρουροί καί ἕνα μεγάλο πλῆθος συγκεντρώθηκαν μπροστὰ ἀπὸ τὸ κτίριο τῆς Τζενεραλιτάτ καὶ ζητωκραύγαζαν μ' ἐνθουσιασμό αὐτή τή διακήρυξη τοῦ Κομπάνυς.

Μιά ὥρα ἀργότερα, ὁ στρατιωτικός διοικητής τῆς περιοχῆς, στρατηγός Μπατέτ, ἀπάντησε στήν πρόκληση τοῦ Κομπάνυς μὲ τὴν κήρυξη στρατιωτικοῦ νόμου. Ὁ στρατὸς ἄρχισε νὰ περιπολεῖ σ' ὅλους τοὺς δρόμους, ἐνῶ στὰ προάστια ἄρχισαν ν' ἀκούγονται οἱ πρῶτοι πυροβολισμοί ἀνάμεσα στὰ στρατεύματα καὶ τὶς ἔνοπλες ὁμάδες τοῦ «Προλεταριακοῦ Καταλάνικου Κράτους», μιᾶς ἐθνικιστικῆς εξτρεμιστικῆς φράξιας ποὺ εἶχε ἀρχηγό τὸ νεαρό Τζαίμ Κόμπτε, πού σκοτώθηκε ὑπερασπίζοντας τό στρατηγεῖο τοῦ κόμματός του. Τὸ κτίριο τῆς Τζενεραλιτάτ βομβαρδίστηκε ἀπὸ τὸ πυροβολικό. Τό ἠθικό τῶν ἐπαναστατῶν, πού οἱ γραμμές τους ἄρχισαν νά ἀραιώνουν, ἦταν πολύ χαμηλό. Οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτούς ἔφευγαν χωρίς κάν νά πολεμήσουν, παρατώντας στούς δρόμους ὅπλα καί στολές. Τὰ ξημερώματα, ὁ Κομπάνυς, ποὺ τὸν εἶχαν ἐγκαταλείψει ὅλοι, ἀπεύθυνε παθητικὴ ἔκκληση «πρός ὅλους τούς πολίτες χωρίς ἰδεολογική διάκριση». Ἦταν φανερό ὅτι ἀπευθύνονταν καί στούς ἀγωνιστὲς τῆς CNT, τοὺς ὁποίους ὁ λοχαγός του, ὁ Χοσέ Ντενκάς, κρατοῦσε φυλακισμένους στά κελλιά τοῦ Ἀρχηγείου τῆς Ἀστυνομίας.

Ὁμάδες ἀγροτῶν, πού προσπάθησαν νά μποῦν στὰ προάστια τῆς Βαρκελώνης, ἀφοπλίστηκαν ἀπὸ τους στρατιωτες πού ἔλεγχαν τίς εἰσόδους τῆς Καταλάνικης πρωτεύουσας. Μέ τίς πρῶτες κανονιές, ὁ Κομπάνυς καί ἡ κυβέρνησή του παραδόθηκαν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ σύμβουλο γιὰ τὴ δημόσια τάξη, τὸν

Ντενκάς, πού κατόρθωσε νά δραπετεύσει μέσα άπό τούς ύπονόμους.4

Ἡ ἴδια ἀναστάτωση ἐπικράτησε καί σ' ὅλες τίς πολεις καί στά μεγάλα κέντρα τῆς περιοχῆς. Ἡ Συμμαχία δεν ὑπῆρχε πιά, ἀλλά τά ὅπλα πού ἦταν παρατημένα στούς δρόμους, μαζεύτηκαν ἀπό τούς ἐργάτες τῆς CNT, ποὺ τὰ ἔκρυψαν προσεχτικὰ σὲ ἀσφαλές μέρος. Σέ μερικές μικρές πόλεις τῆς Καταλωνίας, ὅπως στὴν Γκρανόλερς, ἡ CNT ἀνέλαβε τὴν ἡγεσία τοῦ κινήματος, δίνοντάς του ἕναν καθαρά ἐπαναστατικό χαρακτῆρα. Οἱ κυβερνητικές ἀρχὲς ἐπωφελήθηκαν ἀπ' ὅλες αὐτὲς τίς ἐνέργειες καί ὀργάνωσαν μιὰ συστηματικὴ καταστολὴ ἐναντίον τῆς CNT καί τῆς FAI. Τὰ συνδικάτα ἔκλεισαν καί ἡ Σολινταριντὰτ 'Ομπρέρα σταμάτησε νὰ κυκλοφορεῖ γιὰ πέντε μῆνες.5

Στίς 6 'Οκτώβρη ἡ «τάξη» τοῦ Λεροῦ κυριαρχοῦσε πάλι στή Βαρκελώνη, ἐνῶ στό δυτικό μέρος τῆς χερσονήσου οἱ ἀνθρακωρύχοι τῶν 'Αστουριῶν ἄρχιζαν τόν ἡρωικό τους ἀγώνα. Στή διάρκεια τῆς νύχτας ἀπό τίς 5 πρός 6 'Οκτώβρη, στὴν περιφέρεια τῶν ὀρυχείων τῶν 'Αστουριῶν, εἴκοσι τρεῖς στρατῶνες τῆς Γκουάρντια Θιβίλ ἔπεσαν στά χέρια τῶν ἐργατῶν. Ὥρα μέ τὴν ὥρα οἱ ἐργάτες πετύχαιναν νέους θριάμβους: Στίς Μιέρες, στή Ρομπελάντα, στή Σανταλάνα, στή Σάμα... 'Εργατικές πολιτοφυλακές ὀργανώνονταν παντοῦ. Οἱ ἐπιτροπές πού σχηματίζονταν ἦταν οἱ ἱκανοί πρόδρομοι ἐνός νέου κοινωνικοῦ συστήματος.

Ἡ CNT ἦταν ἑδραιωμένη καλὰ στὴν Γκιχὸν καί οἱ ἐργάτες ἄρχισαν ἀμέσως νὰ φτιάχνουν ὁδοφράγματα. 'Ο ἀγώνας προβλέπονταν ἰδιαίτερα σκληρός σ' αὐτή τήν περιοχή. 'Εξαιτίας τῆς στρατηγικης της θέσης, τὴν εἶχε διαλέξει ὁ ἐπιτελὴς τοῦ ὑπουργείου Πολέμου, ὁ στρατηγὸς Φράνκο, σάν τό μέρος πού θά ἀποβίβαζε τά Μαροκινά στρατεύματα, πού εἶχαν ὡς ἔργο τους νά συντρίψουν τὴν ἐπανάσταση.

Στὴν 'Αβίλες, οἱ ἐργάτες κατέλαβαν τό ἐργοστάσιο φωταέριου καί τόν κεντρικό σταθμό ἠλεκτροδότησης. Στή Λά Φελγκουέρα, τά μηχανουργεία ἔπεσαν στὰ χέρια τῆς CNT, ποὺ ὀργάνωσε ἀμέσως τὴν παραγωγὴ ὅπλων. Μιὰ Σοσιαλιστικὴ

Δημοκρατία εἶχε ἐγκαδιδρυθεῖ σ' ὁλόκληση τὴν κοιλάδα τῆς Τουρόν καί ὁ ραδιοσταθμός τοῦ κεντρικοῦ σταθμοῦ ἠλεκτροδότησης τῶν ἀνθρακωρυχείων τῆς Τουρόν μετάδιδε τίς πρῶτες ἐπαναστατικές διακηρύξεις.

Στό 'Οβιέντο οἱ ἐργάτες πολεμοῦσαν στούς δρόμους. Καὶ οἱ ἐργάτες τῶν ὀρυχείων τῆς περιοχης ἦρθαν γιά ἐνίσχυση τῶν ἐπαναστατῶν καί κατέλαβαν τίς θέσεις - κλειδιά τῆς πόλης. Οἱ κυβερνητικές δυνάμεις ὀπισθοχώρησαν στούς στρατῶνες τοῦ Πελάγιο καὶ βρῆκαν καταφύγιο στόν καθεδρικό ναό. Τό ἐργοστάσιο ὅπλων ἔπεσε στά χέρια των ἐργατῶν, πού συγκέντρωσαν 21.000 τουφέκια, 300 ὀπλοπολυβόλα Μπρὲν καὶ πολλὰ πολυβόλα. Τά μεταλλουργικά κέντρα δούλευαν μέρα νύχτα γιά νά φτιάχνουν ὅπλα. Ἡ παραγωγή τῆς Λὰ Φελγκουέρα ἔφτανε μέχρι τὰ 30.000 φυσίγγια τὴ μέρα. Ἀκόμη, ὅμως, κι αὐτή ἡ μεγάλη προσπάθεια δέν ἦταν ἀρκετή γιά νά ἐφοδιάζει τόν προλεταριακό στρατό τῶν 40.000 ἀντρῶν πού εἶχαν ἀναλάβει τὴν υπεράσπιση τῆς Κομμούνας τῶν 'Αστουριῶν, ποὺ εἶχε ἤδη ἀρχίσει νὰ περικυκλώνεται ἀπὸ τὰ στρατεύματα τοῦ Μαρόκου.

Στὴ διάρκεια τῶν ἀγώνων ἡ ζωὴ ὀργανώνονταν ἀκριβῶς τό ἴδιο. Οἱ ἐργάτες πού εἶχαν ἐκλεγεῖ ἀπό τίς Ἐπιτροπές, ἔδιναν τίς μάχες πού τίς συντόνιζε ἡ Περιφερειακή Ἐπαναστατική Ἐπιτροπὴ πού ἦταν ἐγκαταστημένη στό 'Οβιέντο. Ἄντρες καὶ γυναῖκες εἶχαν γραφτεῖ στοὺς καταλόγους καὶ μετά ἀπό μιά σύντομη ἐκπαίδευση ἔμπαιναν στίς λαϊκές πολιτοφυλακές. Σχεδόν παντοῦ οἱ γιατροί ὑποστήριζαν τήν ἐπανάσταση, ἀλλά οἱ ἰατρικές προμήθειες δέν μποροῦσαν νά καλύψουν τίς ἀνάγκες τῶν πολλῶν πληγωμένων.

Στό Ὑπουργεῖο Πολέμου, ὁ στρατηγός Φράνκο κατεύθυνε τή μάχη ἐναντίον τῆς ἐργατικῆς ἐπανάστασης. Στίς 5 'Οκτώβρη διέταξε τό στρατηγό Μπός νά βαδίσει ἐναντίον τῶν 'Αστουριῶν, σάν ἀρχηγός τοῦ 56ου Συντάγματος Πεζικοῦ. Στή Βέγκα ντὲλ Ρίο ἕνα τάγμα κι ἕνας λόχος ἀπὸ πολυβολητὲς ποὺ ἔρχονταν ἀπό τὴν Παλένθια, ἑνώθηκε μέ τήν πρώτη στρατιωτική δύναμη. Ὅμως ὁ στρατηγὸς Μπὸς ἀκινητοποιήθηκε στὴ Βέγκα ντὲλ Ρίο

ἀπό τίς ἐπαναστατικές ταξιαρχίες.

Στήν Γκαλίθια ὁ Λοπὲζ 'Οχόα πῆρε κι αὐτός τή διαταγή νά καταλάβει τίς 'Αστουρίες μέ ἔφοδο. 'Αλλά οἱ ἐπαναστάτες ἔκλεισαν τό δρόμο στήν ὀρεινή διάβαση τοῦ Πεναφλόρ. Τότε ὁ Στρατηγός Φράνκο διέταξε τό Ναυτικό νά ἐπιτεθεῖ στή Γκιχόν, πού ἦταν τό εὐαίσθητο σημεῖο τῆς ἄμυνας τῶν 'Αστουριῶν: «(...) Στὴ Γκιχὸν ἡ κατάσταση ἦταν ἀπελπιστική. 'Η μάχη συνεχιζόταν σ' ὁλόκληρη τήν πόλη. Οἱ ἐργάτες πού ὑπεράσπιζαν τά προάστια βρίσκονταν φάτσα στὴ θάλασσα. Τὰ ὅπλα ἦταν λιγοστὰ καί οἱ σοσιαλιστὲς δὲν εἶχαν κρατήσει τὴν ὑπόσχεσή τους νὰ φέρουν ἐφόδια στοὺς ἐπαναστάτες. 'Η 'Επαναστατικὴ 'Επιτροπὴ τῆς Λὰ Φελγκουέρα ἔφτασε βιαστικὰ γιὰ νὰ βοηθήσει τούς κατοίκους τῆς Γκιχόν, φέρνοντας ἄντρες, τρόφιμα καί πολεμοφόδια».6 'Η κυβέρνηση τῆς Μαδρίτης εἶπε στοὺς δημοσιογράφους: «(...) Στίς 'Αστουρίες οἱ ἑνωμένες δυνάμεις στρατοῦ ξηρᾶς καί ναυτικοῦ κοντεύουν νά πετύχουν τόν ἀντικειμενικό τους στόχο (...) ἡ πλήρης ὑποταγὴ τῶν ἐπαναστατῶν εἶναι μόνο ζήτημα ὡρῶν».

Στίς 7 'Οκτώβρη τό καταδρομικό «Λιμπερτάτ» ἄρχισε νά βομβαρδίζει τή Γκιχόν καί πέτυχε νά ἀποβιβάσει ἕνα τάγμα πεζοναυτῶν, πού ὅμως ἀκινητοποιήθηκε στό Σερίν. Τό βράδυ οἱ πυροβολισμοί ἄρχισαν ξανά καί ὁ λαός συνέχισε τήν ἀντίσταση. Στίς 10, ἄρχισαν νὰ πετᾶνε ἀεροπλάνα πάνω ἀπό τό 'Οβιέντο καί ἔριχναν προκηρύξεις μέ τίς ὁποῖες καλοῦσαν τούς ἐπαναστάτες νά παραδοθοῦν. Δύο θωρηκτά, τὸ «Τζαίμ Ι» καί τὸ «Μιγκουέλ Θερβάντες» ἑνώθηκαν μέ τό «Λιμπερτάτ». Καλυμμένοι ἀπό τά πυκνά πυρά τοῦ πυροβολικοῦ, μιά «μπαντέρα ντέ Τέρτσιο» (Λεγεώνα τῶν Ξένων) καί τὸ 8ο Τάγμα τῶν 'Αφρικανικῶν στρατευμάτων κατάφεραν ν' ἀποβιβαστοῦν. Εἶχαν διαταγές γιά πλήρη ἐλευθερία κινήσεων καί ἄρχισε μιά σκληρή μάχη. Οἱ ἐπαναστάτες εἶχαν ἔλλειψη πολεμοφοδίων καί ἄφησαν δεκάδες νεκρούς στό πεδίο τῆς μάχης. 'Αλλά ἡ ἀεροπορία συνέχιζε νά ρίχνει προκηρύξεις πού ἔγραφαν: «Οἱ 'Αστουρίες ἔχουν ἐγκαταλειφτεῖ ἀπ' ὅλους. 'Ο θανάσιμος κλειός στενεύει».

Στίς 12, ὁ Γιάγκουε, ἀρχηγός τῶν Μαροκινῶν στρατευμάτων, ἐπιτέθηκε στό 'Οβιέντο μέ μιά «μπαντέρα» τῆς Λεγεώνας τῶν Ξένων, ἕνα «Ταμπόρ ντὲ Ρεκκουλάρες», ἕνα 'Αφρικανικό Τάγμα καί μιὰ μονάδα πυροβολικοῦ. 'Η ἐπίθεση ἦταν προετοιμασμένη καί εἶχε ἀεροπορική κάλυψη. Στίς 5 τό ἀπόγευμα, μετά ἀπό μιά σκληρή μάχη, οἱ Μαροκινοί καί οἱ λεγεωνάριοι κατάφεραν νά καταλάβουν τό ἐργοστάσιο ὅπλων. Οἱ ἐπαναστάτες ὀπισθοχώρησαν ἀλλά ἡ μάχη συνεχίστηκε, ἀπό δρόμο σὲ δρόμο, ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι καί κράτησε μέχρι τίς 17 'Οκτώβρη. Όλος ὁ πληθυσμός, ἀκόμη καί γυναῖκες καί παιδιά, ἀντιστέκονταν στό πλευρό τῶν ἐπαναστατῶν.

Στίς 18 ἡ κατάσταση ἦταν ἀπελπιστική· κάθε ἀντίσταση ἦταν πιά ἀνώφελη. Στή διάρκεια τῆς νύχτας οἱ 'Επαναστατικές 'Επιτροπές συναντήθηκαν γιά νά δώσουν ἕνα τέλος στόν ἀγώνα. 'Η Περιφερειακή 'Επιτροπὴ τῶν 'Αστουριῶν ἔκανε μιὰ διακήρυξη στούς ἐργάτες:

«(...) 'Η ἔνδοξη ἐξέγερση τοῦ προλεταριάτου ἐνάντια στήν ἀστική τάξη ἄρχισε στίς 5 'Οκτώβρη. 'Αφοῦ δείξαμε τήν ἐπαναστατική ἱκανότητα τῶν ἐργατικῶν μαζῶν, θεωροῦμε ὅτι ὁ ἀγώνας πρέπει νά σταματήσει καί ν' ἀφήσουμε τά ὅπλα γιά ν' ἀποφύγουμε τό χειρότερο. Έχει γίνει μιά σχετική συμφωνία γι' αὐτό ἀπ' ὅλες τίς ἐπαναστατικὲς ἐπιτροπές. Σᾶς ζητᾶμε νά ἀρχίσετε νά δουλεύετε ξανά μ' ἕνα πειθαρχικό, ἤρεμο καί κυριαρχημένο τρόπο. Σύντροφοι, νομίζουμε ὅτι αὐτή ἡ ἀπόφαση εἶναι τιμημένη καί ἀναπόφευκτη... Γιατί τό μόνο πού διαθέτουμε ἐνάντια στήν ἰσχυρή πολεμική μηχανή τῆς κυβέρνησης εἶναι ὁ ἐνθουσιασμός μας. 'Αλλ' αὐτό εἶναι μόνο μιά ἀναβολή, γιατί μπορεῖ ἴσως κανείς νὰ ἀπωθήσει τὸ προλεταριάτο, ἀλλὰ κανείς δέν μπορεῖ νά τό κατακτήσει».7

Στίς 19 'Οκτώβρη τά στρατεύματα τοῦ στρατηγοῦ 'Αράντα κατέλαβαν τή ζώνη τῶν ὀρυχείων. Τά μέλη τῆς 'Επαναστατικῆς 'Επιτροπῆς ἦταν τά τελευταία πού ἐγκατέλειψαν τό πεδίο τῆς μάχης, όχι ὅμως πρίν νά φροντίσουν γιά τή δραπέτευση τῶν ἀγωνιστῶν πού εἶχαν ἀναμιχτεῖ περισσότερο στό κίνημα. Πολλοί ἐργάτες τῶν ὀρυχείων ὀργά-

νωσαν ἀντάρτικες ὁμάδες καί συνέχισαν τόν ἀγώνα στά βουνά, προτοῦ παραδοθοῦν.

Ἡ ἀντίδραση ἦταν ἀμείλικτη. Ἡ Ἐπαναστατική Ἐπιτροπή εἶχε βάλει μόνο ἕναν ὅρο γιά τήν παράδοση τῆς περιοχῆς τῶν ὀρυχείων, νά μήν παραδοθεῖ ὁ πληθυσμός στήν καταπίεση τῶν Μαροκινῶν στρατευμάτων καί τῶν λεγεωνάριων. Ὁ στρατηγός Ἀράντα δέχτηκε αὐτό τόν ὅρο, ἀλλά δέ στάθηκε ἱκανός νά τόν σεβαστεῖ. Οἱ Ἀφρικανοί καί οἱ λεγεωνάριοι ἦταν οἱ πρῶτοι πού μπῆκαν μέσα στίς ζῶνες τῶν ἐπαναστατῶν. Μιά ἄγρια καταστολή σάρωσε ὁλόκληρη τήν περιοχή· τήν ἀκολούθησαν μαζικές ἐκτελέσεις, τό πλιάτσικο καί οἱ βιασμοί. Οἱ εἰδικές ταξιαρχίες τῆς Γκουάρντια Θιβίλ, μέ ἀρχηγό τό Διοικητή Ντιβάλ, «καθάρισαν» τήν περιοχή. Καί ἕνα εἰδικό δικαστήριο πού ὁρίστηκε ἀπό τήν κυβέρνηση τῆς Μαδρίτης, νομιμοποίησε αὐτές τίς βάρβαρες πράξεις, ἀνακοινώνοντας ὅτι τά μέτρα πού πήραν ἐνάντια στούς ἐπαναστάτες ἦταν καθαρά ἀνθρωπιστικά. Στή διάρκεια αὐτῆς τῆς περιόδου οἱ σκηνές βίας πολλαπλασιάζονταν σ' ὁλόκληρη τήν περιοχή. Στίς 24 Ὀκτώβρη, ἡ Παριζιάνικη ἐφημερίδα «Οἱ Καιροί», ἀνέφερε ὅτι «(...) ἑκατό ἐργάτες ὀρυχείων εἶχαν θαφτεῖ ζωντανοί μέσα σ' ἕνα ὀρυχεῖο». Ἐπίσημα, ὑπῆρχαν 1.335 νεκροί καί 2.951 πληγωμένοι. Ἱκανοποιημένη ἡ κυβέρνηση, ἀνακοίνωσε ὅτι «ἡ εἰρήνη καί ἡ τάξη» ἀποκαταστάθηκε πάλι στίς Ἀστουρίες. Ὡστόσο, ὁ ἀρχηγός τῆς δεξιᾶς, Κάλβο Σοτέλο, παρατήρησε στό Κοινοβούλιο ὅτι «(...) ἡ Κομμούνα τῶν Ἀστουριῶν ἦταν μόνο ἡ πρώτη πράξη τῆς ἐπανάστασης», πού θά μποροῦσε νά σαρώσει τά πάντα, καί ἀπαίτησε νά ἐνταθεῖ ἡ καταστολή.

Ἐνῶ ἡ Δεξιά ζητοῦσε κεφάλια, ἡ Ἀριστερά προσπαθοῦσε νά καλύψει τή διαφορά. Δέν φαινόταν νά καταλαβαίνει τή σημασία τῶν γεγονότων πού εἶχαν συγκλονίσει μόλις πρίν ἀπό λίγο τίς Ἀστουρίες. Ὅσο γιά τό Σοσιαλιστικό Κόμμα, αὐτό συνέχιζε τήν πορεία του πού θά τό ὁδηγοῦσε στό Λαϊκό Μέτωπο. Ἡ CNT ὅμως ἔβγαλε ὁρισμένα συμπεράσματα ἀπ' αὐτή τήν ἡρωική μάχη καί ὁ ἱστορικός της, Χοσέ Πειράτς, ἔγραψε: «Μιά ἀπό τίς κυριώτερες ἀδυναμίες στό κίνημα τῆς 6 Ὀκτώβρη

ήταν ή έλλειψη ενός σοβαρού σχέδιου καί συντονισμού σ' έθνικό έπίπεδο. Έκτός άπό τίς 'Αστουρίες, οί σοσιαλιστές ήγέτες τοῦ κινήματος άπέκλεισαν κάθε έπαφή μέ τή Συνομοσπονδιακή όργάνωση (CNT). Ἡ πρόταση τοῦ Γενικοῦ Συνεδρίου τῶν Περιφερειακῶν Ἐπιτροπῶν τῆς CNT στίς 13 Φλεβάρη 1934, δέν πῆρε καμιά άπάντηση άπό τήν UGT».8

«"Αν οί σοσιαλιστές ἤθελαν πράγματι ν' άρχίσουν ένα έπαναστατικό κίνημα στήν Ίσπανία — κάτι πού πρέπει νά μᾶς τό άποδείξουν— ή ύποστήριξη τῆς CNT ήταν άπαραίτητη, τουλάχιστον στήν Καταλωνία, στήν 'Αραγωνία, στό Λεβάντε καί στήν 'Ανδαλουσία, όπου ή έπιθετική ίκανότητα τῆς Έθνικης Συνομοσπονδίας Έργασίας ήταν φανερή. Ή στάση τους ν' άρνηθοῦν αυτή τήν πραγματικότητα ρίχνει ένα νέο φῶς στήν ύπόθεση: ή ότι οί σοσιαλιστές είχαν σά μόνο σκοπό τους νά έξαπολύσουν μιά σύγκρουση πού θά προκαλοῦσε τήν παραίτηση της κυβέρνησης ή, θέλοντας νά κρατήσουν μόνοι τους τήν ήγεσία τοῦ κινήματος, θεώρησαν ότι είναι άρκετά δυνατοί γιά νά κερδίσουν ένα θρίαμβο μόνο μέ τίς δικές τους δυνάμεις, ύποστηριζόμενοι, όποτε τόφερνε ή περίσταση, άπό δημοκρατικά στοιχεία καί άπό τίς λαϊκές μάζες».

«Στήν πρώτη ύπόθεση, οί σοσιαλιστές αύταπατήθηκαν σχετικά μέ τίς άντιδράσεις τῆς κυβέρνησης, τῆς άστυνομίας καί τοῦ στρατοῦ. Στήν δεύτερη ύπόθεση, οί κίνδυνοι πού συνεπαγόταν ή έπαναστατική έπιχείρηση ήταν άμέτρητοι. Καί στίς δυό περιπτώσεις όμως, έδωσαν μιά ύπερβολικά μεγάλη σημασία στά σχέδια καί στήν πολεμική άξία των στρατευμάτων τοῦ "Κράτους τῆς Καταλωνίας" καί τῆς "Έσκουέρα Ρεπουμπλικάνα" τῆς Καταλωνίας».

«Οί σοσιαλιστές καί οί Καταλάνοι Έθνικιστές είχαν πάρει μέρος στήν καταστολή ένάντια στή CNT στήν Καταλωνία. Ή «Έσκουέρα» καί τό Σοσιαλιστικό Κόμμα είχαν συμμετάσχει στή συντριβή τῶν έπαναστατικῶν κινημάτων τοῦ Γενάρη καί τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1933. Συνεπῶς, ή συμμαχία τῶν σοσιαλιστῶν καί τών Καταλάνων Έθνικιστῶν είχε σάν μόνο σκοπό νά έπιταχύνει τό χωρισμό όλων

τῶν κινημάτων ἑνός κάποιου πολιτικοῦ χαρακτήρα ἀπ' τὴ CNT».

Καί ὁ Πεϊράτς συνεχίζει: «Ἡ CNT εἶχε 22.000 ὀργανωμένους ἐργάτες στίς Ἀστουρίες. Τά κυριώτερα κέντρα τῆς συνομοσπονδίας ἦταν ἡ Γκιχόν (μέ 13.000 μέλη) καί ἡ Λά Φελγκουέρα (μέ 4 χιλιάδες μέλη). Στίς παραμονές τῆς ἐξέγερσης συγκαλέστηκε ἕνα συνέδριο τῆς Συνομοσπονδίας στή Γκιχόν. Οἱ ἀγωνιστές σ' αὐτή τήν πόλη καί στή Λά Φελγκουέρα εἶχαν διασπαστεῖ πάνω στό πρόβλημα της συμμαχίας μέ τήν ἀριστερά. Ἡ Λά Φελγκουέρα, ποὺ ἀμφέβαλε γιὰ τὴν ἐπαναστατικὴ εἰλικρίνεια τῶν σοσιαλιστῶν, ἦταν ἀντίθετη σέ κάθε συμμαχία μαζί τους. Ἀλλά ἀκόμη καί πρίν ἀπ' αὐτές τις συζητήσεις, οἱ σοσιαλιστές εἶχαν φέρει ἀπὸ τὴ θάλασσα ἕνα φορτίο ἀπὸ ὅπλα, πράγμα ποὺ ἀπόδειξε φανερά, τήν πρόθεσή τους νά εἶναι αὐτοί οἱ μόνοι ὀργανωτές τοῦ κινήματος. Στήν πραγματικότητα, καί ἀντίθετα μέ τούς ὅρους τοῦ συμφώνου συμμαχίας ποὺ εἶχε ὑπογράψει ἡ CNT, οἱ σοσιαλιστές ἦταν ἐκεῖνοι πού ἔδωσαν τή διαταγή γιὰ τὴν ἐξέγερση. Ἡ Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπή, καθαρὰ σοσιαλιστική, εἶχε μυστικὸ ἀρχηγεῖο στὸ Ὀβιέντο.

«Ὡστόσο ἀπό τίς πρῶτες ὧρες τῆς ἐξέγερσης ἡ CNT πῆρε μέρος ἀπό μόνη της καί πολέμησε μέχρι τό τέλος. Στὴ Γκιχόν, οἱ συνομοσπονδιακές δυνάμεις (CNT), ἐπειδὴ εἶχαν ἔλλειψη ὅπλων, ἔπρεπε νά σταθεροποιήσουν τίς θέσεις τους στά περίχωρα τῆς πόλης. Οἱ ἀναρχοσυνδικαλιστές εἶχαν κάνει πολλές καί ἐπικίνδυνες ἐξόδους στό Ὀβιέντο, γιά νά μπορέσουν νά πάρουν ὅπλα καί γιά νά ἔρθουν σ' ἐπαφή μέ τήν Ἐπαναστατική Ἐπιτροπή. Στερούμενη πολεμοφόδια, ἡ Γκιχόν ἔπεσε στίς 10 Ὀκτώβρη παρά τίς ἐνισχύσεις πού εἶχαν ἔρθει ἀπό τὴ Λὰ Φελγκουέρα. Στίς 11, ἡ Ἐπαναστατική Ἐπιτροπή, θεωρώντας ὅτι ἡ ἐπανάσταση εἶχε ἀποτύχει, ἔδωσε τή διαταγή γιά ὀπισθοχώρηση. Αὐτή ἡ ἀπόφαση προκάλεσε μεγάλη δυσαρέσκεια στούς μαχητές. Ἀπό τότε ἦταν πού οἱ σοσιαλιστές συμφώνησαν νά συνεργαστοῦν μέ τίς δυνάμεις της Συνομοσπονδίας. Ὁ Χοσέ Μαρία Μαρτίνεζ τῆς CNT, ἕνας ἀπὸ τοὺς κυριώτερους ἀκτιβιστὲς τῆς

Συμμαχίας των 'Αστουριῶν, σκοτώθηκε στίς 12 'Οκτώβρη στό Σοτιέλο, ἐνῶ ἐκτελοῦσε μιά ἀποστολή γιά τήν 'Επαναστατική 'Επιτροπή.

"Αν καί οἱ σοσιαλιστές εἶχαν προσπαθήσει μ' ὅλες τους τίς δυνάμεις νά κρατήσουν τήν ἀρχηγια τοῦ κινήματος, αὐτό πῆρε διαφορετικά μονοπάτια, καί ἐξαρτιόταν ἀπό τίς ἐπιδράσεις πού ἐπικρατοῦσαν σέ κάθε ἐπαναστατική περιοχή. "Οσο γιά τά πολιτικά καί οἰκονομικά ἀποτελέσματα τῆς ἐπανάστασης τῶν 'Αστουριῶν, μιὰ ἐξουσιαστικὴ τάση ἦταν κατάφωρη στις περιοχὲς ποὺ κυριαρχοῦσαν οἱ σοσιαλιστὲς καὶ οἱ κομμουνιστές. 'Απὸ τὴν ἄλλη μεριά, οἱ ἀναρχικοί, ἀκολουθώντας τὸ παράδειγμα τῆς Λὰ Φελγκουέρα, ἀνακήρυξαν παντοῦ τὸν ἀντιεξουσιαστικὸ κομμουνισμό, καθὼς καὶ τὴν ἀπαγόρευση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τὴν κατάργηση τῆς ἀρχῆς τῆς ἐξουσίας».9

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. P.C.E. ('Ισπανικὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα): Πόλεμος καὶ ἐπανάσταση στὴν 'Ισπανία.

2. 'Ο Πεἰράτς, στὸ ἀναφ. ἔργο, παραθέτει αὐτούσιο αὐτὸ τὸ μανιφέστο.

3 Γιὰ τὸ κίνημα τοῦ 'Οκτώβρη στὴ Βαρκελώνη, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Τζέραλντ Μπρενὰν καὶ τοῦ Πεἰράτς, μπορεῖ κανεὶς νὰ συμβουλευτεῖ τὴ μονογραφία τοῦ Μανουὲλ Κρούελς, 'Η 6 'Οκτώβρη στὴν Καταλωνία.

4 Στὸ ἴδιο.

5. Μανουὲλ Βιλλὸρ, 'Ο 'Αναρχισμὸς καὶ ἡ ἐξέγερση στὶς 'Αστουρίες.

6. Πεἰράτς, ἔργο ἀναφ.

7. Πεἰράτς, ἔργο ἀναφ.

8. Αὐτὸ τὸ μανιφέστο ἦταν μιὰ δημόσια διακήρυξη τῆς CNT, μετὰ ἀπὸ τὶς συζητήσεις ποὺ ἔγιναν στὴν ἐθνική της 'Ολομέλεια. 'Αφοῦ μελέτησαν τὴ σοβαρότητα τῆς τότε κατάστασης, ἀποφασίστηκε ὅτι «'Η 'Εθνικὴ Συνομοσπονδία 'Εργασίας πρέπει νὰ ἀπαιτήσει ἀπὸ τὴν UGT νὰ διακηρύξει καθαρὰ καὶ δημόσια τὴ φύση τῶν ἐπαναστατικῶν της προσδοκιῶν. 'Αλλὰ θὰ πρέπει νὰ πάρουν ὑπόψη τους ὅτι ὅταν μιλᾶμε γιὰ ἐπανάσταση, δὲν ἐννοοῦμε ἁπλῶς ἕνα ζήτημα ἀλλαγῆς αὐτοῦ ποὺ εἶναι στὴν ἐξουσία ὅπως ἔγινε στὶς 14 'Απρίλη, ἀλλὰ ἐννοοῦμε τὴν ὁλοκληρωτικὴ καταστροφὴ τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ τοῦ Κράτους». Πεἰράτς, ἔργο ἀναφ. Τόμος 1, σελ. 79.

9. Πεἰράτς, ἔργο ἀναφ. 'Εκτὸς ἀπὸ τὰ ἔργα ποὺ ἀναφέραμε, μπορεῖ κανεὶς νὰ συμβουλευτεῖ τὰ ἀκόλουθα: 'Ισπανία,

τοῦ Σολβοντὸρ ντὲ Μονταριόγκα, *Ἡ Ἱστορία τῆς Ἱσπανίας*, τοῦ Ράμος Ὀλιβέιρα, ἑνὸς σοσιαλιστῆ συγγραφέα· *Ἡ Ἱσταρία τῆς Δεύτερης Δημοκρατίας*, τοῦ Βίκτορ Ἄλμπο· *Ἡ Ἐπανάαταση τοῦ Ὀκτώβρη* τοῦ Σολάνο Πολάθιο, ἑνὸς ἀναρχικοῦ καὶ ἀκτιβιστῆ α' αὐτὴ τὴν ἐπανάστοση· *Τὰ πρακτικὰ τοῦ Συνεδρίου τῆς CNT στὴν Σαρογάσσα*, Μάης 1936· *Ὀκτώβρης 1934* τοῦ Ροντόλφο Λόπις, ἑνὸς σοσιολιστῆ. Στὸ βιβλίο τοῦ Λόπις δημοσιεύεται καὶ τὸ πρόγραμμα τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος. Εἶχε προετοιμαστεῖ γιὰ τὴν περίπτωση ποὺ θὰ νικοῦσαν καὶ εἶχε δημοσιευτεῖ ἀπὸ τὴν *Ἐλ Λιμπεράλ* τοῦ Μπιλμπάο, στὶς 11 Γενάρη, 1936.

11. Πρὸς τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο

Ἡ Κομμούνα τῶν Ἀστουριῶν ἔδωσε ἕνα παράδειγμα στόν Ἰσπανό ἀγρότη καί ἐργάτη: ἡ ἐπανάσταση δέν ἦταν πιά μιά οὐτοπία, ἀλλά κάτι πού μποροῦσε νά πραγματοποιηθεῖ, κάτι γιά τό ὁποῖο τό μόνο πού χρειαζόταν ἦταν μιά προηγούμενη συμφωνία ἀνάμεσα στούς ἐργάτες. Ἀλλά, ἐνῶ ἡ ἐργατική τάξη καί οἱ ἀγρότες καταλάβαιναν ἔτσι τήν ἐπαναστατική διαδικασία, οἱ πολιτικοί καί οἱ συνδικαλιστικοί ἡγέτες τοῦ κεντρικοῦ ρεφορμιστικοῦ Συνδικάτου τῆς UGT πίστευαν τὸ ἀντίθετο. Ἡ ἑνωμένη δράση τῶν ἐργατῶν ὑποτάχτηκε σέ πολιτικές συμφωνίες. Οἱ διαφωνίες ἀνάμεσα στούς ἀρχηγούς καί τούς ὀπαδούς ἔγιναν ὁλοφάνερες. Καί ἡ ἐπανάσταση δέν μποροῦσε νά πάει μπροστὰ ὅσο ἡ ἐργατική τάξη καπελλωνότανε ἀπ' αὐτούς τούς ἡγέτες... Πῶς θά μποροῦσε ν' ἀπελευθερωθεῖ ἀκολουθώντας τή ρεφορμιστική πολιτική τῶν ἡγετῶν της; Στίς πολυάριθμες σποραδικές διαπραγματεύσεις μὲ τοὺς ἐργάτες τῆς CNT, οἱ ἡγέτες τῆς UGT εἶχαν δείξει καθαρὰ τίς προθέσεις τους.

Οἱ ρεφορμιστές ἡγέτες κατάλαβαν τή σοβαρότητα τῆς κατάστασης καί γιά ν' ἀποφύγουν τό χειρότερο, ἐκμεταλλεύτηκαν ὅλη τὴν ἐπιρροή τους στὴν ἐργατική τάξη, χρησιμοποιώντας συναισθηματικά θέματα, ὅπως ἡ ἀπελευθέρωση τῶν 30.000 φυλακισμένων, γιά νά τήν ἀποπροσανατολίσουν ἀπό τούς πραγματικούς της στόχους. Ὁ σημαντικότερος λόγος γι' αὐτὴ τὴ στρατηγικὴ μπορεῖ νὰ καθοριστεῖ ἔτσι: ἢ νὰ ἀναγκάσουν τὴ CNT νὰ ἀλλάξει τήν τακτική της τοῦ ἀντικοινοβουλευτικοῦ ἀγώνα, μὲ τὸ νὰ κάνει μιὰ συνθήκη μὲ τὴν UGT, μιά συνθήκη πού θά ἄφηνε τήν πρωτοβουλία στά πολιτικὰ κόμματα· ἢ νὰ ἀπομονώσουν τὴ CNT καί νά σχηματίσουν ἕναν πολιτικό συνασπισμό ἀντίθετό της, ἔτσι ὥστε ἡ ἐργατική τάξη νά διατηρήσει τίς κοινοβουλευτικές της αὐταπάτες. Αὐτὴ ἡ στρατηγική δέν ἦταν κάτι καινούργιο στήν κοινωνική καί πολιτική ἱστορία τῆς χώρας. Οἱ πολιτικές μερίδες πού καθοδηγοῦνταν ἀπό τό Σοσιαλιστικό Κόμμα τήν εἶχαν ἤδη χρησιμοποιήσει τόν Αὔγου-

στο τοῦ 1917. Εἶχαν συμβεῖ τά ἴδια γεγονότα σέ σχεδόν ὅμοιες περιστάσεις κι αὐτές ἀνάγκασαν τήν ἐργατική τάξη νά «ριζοσπαστικοποιήσει» τόν ἀγώνα της. Εἶχε τήν εὐκαιρία νά ἐπαναστατήσει καί ἡ ὀνομαζόμενη Συνθήκη τοῦ Σάν Σεμπάστιαν (1930) τήν εἶχε ἀποπροσανατολίσει ἀπό τόν ἀντικειμενικό της στόχο.

'Αφότου ἡ ἐξέγερση τῶν 'Αστουριῶν εἶχε δείξει ὅτι ἡ ἐργατική τάξη δέν εἶχε συντριβεῖ ἀλλά, ἀντίθετα, εἶχε προβλέψει τό δρόμο πού θάπρεπε νά πάρει ὁ ἀγώνας, οἱ ἴδιες πολιτικές μερίδες, μ' ἐπικεφαλῆς τό Σοσιαλιστικό Κόμμα, ἄρχισαν νά συνωμοτοῦν πάλι γιά νά καταστρέψουν τίς ἐπαναστατικές δυνατότητες, πού εἶχαν ἤδη ἀρχίσει νά δημιουργοῦνται. 'Αλλοίμονο ! 'Ορισμένοι παράγοντες τούς πρόσφεραν τήν εὐκαιρία. Καί ἡ CNT δέν μποροῦσε νά τούς πολεμήσει χωρίς νά παίζει τῆς παιχνίδι τῆς ἀντίδρασης, πού συνωμοτοῦσε φανερά γιά νά ἐπιβάλλει τή δικτατορία της. Οἱ πολιτικοί τῆς Δεξιᾶς, μέ ἀρχηγό τόν Χίλ Ρόμπλες, ἔλπιζαν ὅτι ἡ CNT θά δροῦσε στήν 'Ισπανία ὅπως τό Κομμουνιστικό Κόμμα εἶχε κάνει στή Γερμανία. "Αν ἡ CNT χρησιμοποιοῦσε παρόμοιες μεθόδους ἐναντίον τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος καί τῆς UGT, αὐτό θά δημιουργοῦσε στήν 'Ισπανία παρόμοιες συνθῆκες μ' αὐτές πού εἶχαν βοηθήσει τόν Χίτλερ νά καταλάβει τήν ἐξουσία.

Ἡ CNT δέν μποροῦσε νά διακινδυνέψει νά κάνει ἕνα τέτοιο λάθος, καί ὡστόσο ἦταν ἀπαραίτητο ν' ἀνατρέψει τήν ἰσορροπία ἀνάμεσα στίς ἀντιμαχόμενες δυνάμεις (τούς σοσιαλιστές καί τούς ἀναρχικούς), γιατί ὅλο τό μέλλον τῆς ἐπανάστασης βασιζόταν πάνω σ' αὐτή τή διάσπαση. Στήν πραγματικότητα, ἄν οἱ σοσιαλιστικές μάζες ἐξακολουθοῦσαν νά ἀκολουθοῦν τούς ἡγέτες τους, αὐτοί θά παρέμεναν σ' ἕνα οὐδέτερο ἐπίπεδο.

Σ' αὐτή τή μπλεγμένη κιόλας κατάσταση, προστέθηκε καί ἡ σύγχυση στή διεθνή πολιτική, μιά καί ἡ χώρα πού αὐτονομάζονταν «Πατρίδα τοῦ Προλεταριάτου» ἐνδιαφερόταν μόνο γιά τά δικά της προβλήματα. Πρίν προχωρήσουμε στήν ἱστορία μας, πρέπει νά σταματήσουμε γιά νά μιλήσου-

με μέ συντομία γιά τή δημιουργία τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου στήν 'Ισπανία.

Ποιό ἦταν τό τακτικό προσωπείο τῆς νέας ἐξωτερικης πολιτικῆς τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης; 'Αφοῦ ὁ Χίτλερ εἶχε δείξει ξεκάθαρα τίς ἐπιθετικές προθέσεις του ἐναντίον τῆς ΕΣΣΔ καί ἡ συνθήκη του μέ τήν Πολωνία, στίς 26 Γενάρη 1934, εἶχε ἀλλάξει τελείως τὸ χαρακτήρα τῶν στρατηγικῶν θέσεων μεταξύ τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, ὁ Στάλιν ἔβαλε τὰ θεμέλια γιά μιά νέα ἐξωτερική πολιτική, ἐπιδιώκοντας τὴ συμμαχία τῶν δημοκρατικο-καπιταλιστικῶν κρατῶν, ἰδιαίτερα τῆς Γαλλίας καί τῆς 'Αγγλίας. Τό κυριότερο ἀτού του, ἀποβλέποντας σὲ μιὰ πολιτικὴ νίκη, ἦταν ἡ Κομμουνιστικὴ Διεθνὴς (IC) καὶ τὸ προπαγανδιστικό του σύνθημα, «πόλεμος ἐνάντια στὸ Φασισμό», ἕνας εὐφημισμὸς πού ἔκρυβε τή στροφή τῆς τακτικῆς πού εἶχε πρόσφατα υἱοθετήσει.

Αὐτὴ ἡ τακτικὴ ἐναρμονιζόταν καὶ μὲ τἰς ἐπιθυμίες τῆς Γαλλίας, πού αἰσθανόταν ὅτι ἀπειλοῦνταν ἀπ' τό πολεμόχαρο πνεῦμα τοῦ Χίτλερ. Οἱ γεωγραφικές προτεραιότητες ἐμφανίστηκαν ξανά. Ὅσο γιά τίς πολιτικὲς προτεραιότητες, ἀγνοοῦσαν τὴν ἀλλαγή τῶν ἀρχηγῶν στό διεθνές προσκήνιο· ὁ Στάλιν ἤ ὁ Τσάρος, δὲν εἶχε καμιά σημασία. Ἡ γαλλικὴ καὶ ἡ ρωσικὴ κυβέρνηση ἤξεραν πάρα πολὺ καλὰ τὴ γεωγραφική τους ἐξάρτηση. Καὶ στὶς δυὸ ἔλειπε μιὰ κοινὴ πολιτική, ποὺ θὰ ὑπεράσπιζε τά κοινωνικά τους συμφέροντα. Ἡ νέα πολιτικὴ θά ὀνομαζόταν «Λαικό Μέτωπο». Ἡ Ἰδέα αὐτή ρίχτηκε ἀπό τή Διεθνή Σοσιαλιστική 'Οργάνωση 'Εργασίας (IOS), μιὰ ὀργάνωση ποὺ εἶχε σχηματιστεῖ ἀπό κόμματα πού, γιά πολύ καιρό, εἶχαν ἀπορρίψει τήν 'Επανάσταση. Ρεφορμιστές μέχρι τό μεδούλι τους, εἶχαν πειστεῖ ὅτι διαμέσου τῆς μεταρρύθμισης θά μεταμόρφωναν τόν καπιταλισμό σέ σοσιαλισμό. Ἡ κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπό τήν ἐργατική τάξη οὔτε κάν περιλαμβανόταν στά σχέδιά τους. Γι' αὐτούς ἦταν ζήτημα διακυβέρνησης, ἐνῶ οἱ ὑπευθυνότητες μοιράζονταν μέ κοινές συμφωνίες ἀνάμεσα σ' αὐτούς καί τά αστικὰ κόμματα. Ἡ γραμμὴ τῆς καθοδήγησης ἦταν κα-

θαρή: ταξική συνεργασία. Αὐτὴ ἡ γραμμὴ συνεπαγόταν μιὰ πολιτικὴ Ἰδεολογία ποὺ τρεφότανε ἀπ' τὴν ἀστικὴ κουλτούρα καὶ τὶς ἀξίες της: Οἰκογένεια, Πατρίδα κ.λπ.

Μετά τό θρίαμβο τοῦ χιτλερισμοῦ καί τήν ἐξαφάνιση τῆς Γερμανικῆς Σοσιαλδημοκρατίας, δέν ἀπόμεινε κανένα ἰσχυρότερο κόμμα στήν Εὐρώπη ἐκτός ἀπό τό Γαλλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα, διάδοχο τῆς 'Ιερῆς Ένωσης τοῦ 1914. 'Αντιμέτωπο μέ τό γερμανικό κίνδυνο, ἔπρεπε νά συσφίξει ξανα τούς δεσμούς του μέ τή φιλελεύθερη μπουρζουαζία καί τούς Γάλλους πατριῶτες. Αὐτό βάρυνε πολύ γιά τή συμφωνία τῆς ΔΣΟΕ τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1933. Γιά νά πετύχουν στήν ἀντιφασιστική πολιτική, ἦταν ἀπαραίτητο νά δώσουν ἕνα τέλος στήν πολεμική τους ἐνάντια στήν ΚΔ. Τὸ μανιφέστο τῆς ΔΣΟΕ πού ἀπευθυνόταν στούς ἐργάτες ὅλου τοῦ κόσμου, ἦταν σημαντικό: ἦταν ἕτοιμη ν' ἀρχίσει συζητήσεις μέ τήν ΚΔ γιά νά υἱοθετήσουν μιά κοινή δράση ἐνάντια στό φασισμό. Σάν ἀντάλλαγμα, ζητοῦσε νά σταματήσουν οἱ ἀλληλοκατηγορίες ἀνάμεσα στίς δύο διεθνείς. Ἡ Κ.Δ. δὲν ἀπάντησε καί ἀργότερα θά καταλάβουμε τούς λόγους γι' αὐτή τή σιωπή. Ἡ ΔΣΟΕ ἔκανε μιά νέα ἔκκληση τόν Αὔγουστο τοῦ 1933 μετά ἀπό ἕνα συμβούλιο, ὅπου τὰ δύο μέρη, ἡ SFIO καί ἡ PSOE (τὸ 'Ισπανικὸ Σοσιαλιστικό 'Εργατικό Κόμμα) υἱοθέτησαν μιά καινούργια γραμμή, ἕνα κοινό μέτωπο ἐνάντια στίς φασιστικές ἐπιθέσεις. Ἡ μόνη ἐκλογή πού εἶχε ἀπομείνει στήν ἐργατική τάξη ἦταν ὁ ἀγώνας γιά τήν ἐξουσία. Ἦταν φανερό ὅτι αὐτός ὁ ἀγώνας δὲν σήμαινε μιὰ ἔνοπλη πάλη γιὰ τὴν ΔΣΟΕ, ἀλλά μιά πάλη κοινοβουλευτική.

Σ' ὅλ' αὐτά καταλαβαίνει κανείς τό φόβο τῶν Σοσιαλιστων ν' ἀντιμετωπίσουν τό φασισμό στήν Γερμανία, μέ τίς φανερές προθέσεις του. Πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι στή διάρκεια αὐτοῦ τοῦ συμβουλίου, ἦρθαν σέ ἀντίθεση δυό διαφορετικές ἀπόψεις τοῦ ζητήματος, σάν ἕνα ἀποτέλεσμα τῶν ἀντίστοιχων κοινωνικῶν συνθηκῶν πού ἐπικρατοῦσαν στίς δυὸ χῶρες. Ὁ Λάργκο Καμπαλλέρο ἐναντίον τοῦ Λεὸν Μπλούμ. Ἡ θέση τοῦ Καμπαλλέρο φανέρωσε τὴ διαφορά πού ὑπῆρχε ἀνάμεσα στίς ἀντίστοιχες

βάσεις τους. Όπως εἴδαμε στίς 'Αστουρίες, ὑπῆρχε ακόμη ἕνα ἀδύναμο ἐπαναστατικό πνεῦμα πού ἐμψύχωνε τοὺς Ἱσπανοὺς σοσιαλιστὲς ἀγωνιστὲς τῆς βάσης, ἐνῶ ἀνάμεσα στοὺς Γάλλους ρεφορμιστὲς δὲν ὑπῆρχε οὔτε καί ἡ παραμικρὴ σπίθα ἐπαναστατικοῦ πνεύματος. Μπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποθέσει ὅτι η τελευταία θέση ποὺ πῆρε ἡ ΔΣΟΕ ὀφειλόταν στὴν παρουσία τοῦ Καμπαλλέρο στὸ συμβούλιο. Ἡ δήλωσή του γιὰ τὴ συνέχιση τῆς πολιτικῆς τῆς ΔΣΟΕ θὰ ἦταν: «Ἡ κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὴν ἐργατικὴ τάξη, ἀλλ' αὐτὸ θὰ τὸ πετύχουμε μόνο μὲ κοινοβουλευτικὰ μέσα».

Τό κυριότερο ἐμπόδιο γιά τό Γαλλικό Σοσιαλιστικὸ Κόμμα (SFIO) ἦταν ἡ ἀντι-μιλιταριστικὴ τοποθέτηση τοῦ Γαλλικοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, πού υιοθέτησε τή συμπεριφορά τοῦ Κ.Κ. Γερμανίας ἀπέναντι στὴ Σοσιαλδημοκρατία: «Σοσιαλδημοκρατια Ισον Φασισμός». Ὁ μόνος τρόπος πού ο σοσιαλιστής ἡγέτης Μπλοὺμ μποροῦσε νά ἐξασφαλίσει τήν ἐξουσία ἦταν νά κάνει μιά συνθήκη μέ τό Κομμουνιστικό Κόμμα, «κάνοντάς το ν' ἀναλάβει τίς εὐθύνες του» στὸ ἔργο τῆς κυβέρνησης. Αὐτὸ ἦταν κάτι πολὺ ἐπιτακτικὸ γιὰ τὸν Μπλούμ, γιατί ἀνάμεσα στούς ἐργάτες βάσης τῆς CGT ἄρχισε νὰ ἐμφανίζεται ἕνα δυνατὸ ρεῦμα ὑπὲρ τῆς ἑνότητας τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἕνα ρεῦμα πού τό Κομμουνιστικό Κόμμα εἶχε ἀρχίσει νά τό διοχετεύει μέσα ἀπ' τίς 'Επιτροπές γιά τήν 'Ενότητα. Ἡ κατάσταση ὅμως δέν μποροῦσε νά ξεκαθαριστεῖ ὅσο ἡ ΚΔ δὲν ἄλλαζε τὴν πολιτική τακτική της. Ἡ πρώτη ἀνακοίνωση αὐτῆς τῆς ἀναθεώρησης ἔγινε στίς 31 Μάη τοῦ 1934. Αὐτή τή μέρα, ἡ «Οὐμανιτέ», ὄργανο τοῦ Γαλλικοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, ἀνατύπωσε ἕνα ἄρθρο τῆς «Πράβδα»: «Ἦταν ἀπόλυτα εὐπρόσδεκτη ἡ πρόταση στοὺς Γάλλους Σοσιαλιστὲς γιὰ ἑνωμένη δράση». Ἀπ' αὐτὴ τὴ μέρα τὸ Κ.Κ.Γ. ἄλλαξε ἀμέσως τὴν τακτική του καί τὸν Ἰούλη τοῦ ἴδιου χρόνου ὑπογράφτηκε μιὰ συμφωνία ἀνάμεσα στὰ δύο κόμματα.

Οἱ διαταγές δέν ἀκολουθήθηκαν μόνον ἀπό τούς Γάλλους ἀλλά καί ἀπό τούς Ἱσπανούς, πού μπῆκαν στήν 'Εργατική Συμμαχία πού ὀργανώθηκε ἀπό τό Σοσιαλιστικό Κόμμα. Μέ ἄλλα λόγια, ἡ δια-

·αγή ήταν γενική γιά όλα τά κόμματα πού υπάκουγαν στήν Κ.Δ. Πώς έξηγεῖται αὐτὴ ἡ ξαφνικὴ ἀλλαγή τῆς Μοσχοβίτικης πολιτικῆς; Εἶναι λογικό νά σκεφτοῦμε ὅτι πηγή ἔμπνευσης αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Στάλιν, ἀφοῦ ἡ Κ.Δ. δὲν εἶχε κάνει κανένα συμβούλιο ἤ συνέδριο. 'Απ' τό Γενάρη τοῦ 1933 μέχρι τό Γενάρη τοῦ 1934 ὁ Στάλιν ἦταν πολὺ ἐπιφυλακτικὸς στίς δημόσιες δηλώσεις του γιὰ τὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς ΕΣΣΔ σχετικά μέ τή Ι ερμανία. Γιατί αὐτή ἡ σιωπή; Τά γεγονότα δίνουν μιά καθαρή ἀπάντηση: «ἀπό τότε πού ὁ Χίτλερ κατάλαβε τήν ἐξουσία, ἡ Σοβιετική κυβέρνηση προσπαθοῦσε μέ κάθε τρόπο νά πετύχει μιά συμμαχία μέ τά δημοκρατικοκαπιταλιστικά κράτη». 'Αλλά ὑπάρχει μιά ὁρισμένη φάση, ἀκριβῶς πρίν ἀπό τό θρίαμβο τοῦ Χίτλερ καί τίς ἀρχές τοῦ 1934, στή διάρκεια τῆς ὁποίας αὐτή ἡ προσπάθεια βοηθήθηκε ἀπό τήν πετυχημένη ἀπόπειρα γιά νά προστατευτεῖ τὸ πνεῦμα τοῦ Ραπάλλο».2

Τρεῖς μῆνες ἀφότου ὁ Χίτλερ ἔγινε καγκελάριος, ὑπογράφτηκε ἡ ἀνανέωση τῆς Γερμανο - Σοβιετικῆς συνθήκης τοῦ 1926. Αὐτὴ ἡ συνθήκη ἦταν ἡ συνέχιση καί τὸ πραγματικὸ ἀντίγραφο τῆς συμφωνίας τοῦ Ραπάλλο. Στὸ μεταξύ, ὁ Μολότωφ ἔκανε δηλώσεις ὅτι «ἡ Σοβιετικὴ Κυβέρνηση δὲν εἶχε κανένα λόγο ν' ἀλλάξει τήν πολιτική της ἀπέναντι στή Γερμανία». 'Αλλά στίς 26 Γενάρη συνέβηκαν δυὸ σημαντικὰ γεγονότα: τό ἕνα ἦταν ἡ σύγκληση τοῦ Συνεδρίου τοῦ Ρωσικοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος καί τό ἄλλο ἡ ὑπογραφή τῆς Γερμανο — Πολωνικῆς συνθήκης. Γιά πρώτη φορά ὁ Στάλιν ἔκανε δηλώσεις γιά τή διεθνή πολιτική κατάσταση. 'Αναγνώρισε τόν κίνδυνο τοῦ πολέμου πού ἀπειλοῦσε τόν κόσμο, ἀλλά συγχρόνως δήλωσε στήν ἀστική τάξη ὅτι «ἄν ξεσπάσει ὁ πόλεμος, θά δημιουργήσει ἐπαναστατικούς πυρῆνες σ' ὅλες τίς χῶρες πού θά ἐπηρεαστοῦν ἀπό τή σύρραξη, καί ὅτι οἱ τελευταῖοι θὰ συγκεντρώσουν τίς προσπάθειές τους γιά νά ἐξαπολύσουν τήν ἐπανάσταση». Πρόσθεσε, ὅτι ἄν ξέσπαγε ἕνας πόλεμος ἐναντίον τῆς χώρας τοῦ προλεταριάτου, οἱ

πολυάριθμοι φίλοι τῆς σοβιετικῆς ἐργατικῆς τάξης θά σήκωναν τά ὅπλα τους ἐνάντια στούς εἰσβολείς, χτυπώντας τους ἀπό τά νῶτα. Μετά, μιλώντας γιά τούς Ναζί, πρόσθεσε: «ὅσο ἡ Γερμανία δέν ξεφεύγει ἀπό τήν παλιά πολιτική της πού καθορίστηκε στίς συμφωνίες ἀνάμεσα σ' αὐτή καί στή Σοβιετική Ἕνωση, δέν θά ὑπῆρχε κανένας λόγος ν' ἀλλάξουν τά πράγματα». Φυσικά, ὁ Στάλιν συνέχισε λέγοντας ὅτι «ἀπέχουμε πολύ ἀπ' τό νά εἴμαστε ἐνθουσιασμένοι μέ τό καθεστώς τῆς Γερμανίας. Ἀλλά ἐδῶ δέν ὑπάρχει ζήτημα φασισμοῦ, γιά τόν ἀπλό λόγο ὅτι φασισμός ὑπάρχει καί στήν Ἰταλία, ἀλλ' αὐτό δέν ἐμπόδισε τήν ΕΣΣΔ νά ἔχει σχέσεις μ' αὐτή τή χώρα». Καί ὁ Στάλιν κατέληξε: «Ἡ Σοβιετική Ἕνωση θέλει εἰρήνη· δέν θέλει τόν πόλεμο, ἀλλά δέν φοβᾶται αὐτή τήν ἀπειλή καί εἶναι ἕτοιμη νά ἀνταποδώσει τό χτύπημα στούς πολεμοκάπηλους. Ὅποιος θέλει τήν εἰρήνη καί ἔχει σκοπό νά συνάψει οἰκονομικές σχέσεις μαζί μας, μπορεῖ πάντα νά ὑπολογίζει στή βοήθειά μας».3

Ἐκτός ἀπό τόν ἀντίκτυπο πού εἶχε στή Μόσχα ἡ Γερμανο-Πολωνική συνθήκη, εἶχε ἀπήχηση καί στή Γαλλία, ὅπου ἡ κυβέρνηση θεώρησε ὅτι ἡ πολιτική της γιά τή σύναψη συμμαχιῶν εἶχε καταστραφεῖ. Ἡ γαλλική διπλωματία ἄρχισε νά κινεῖται καί στίς 25 Μάη 1934, ὁ Μπαρτού δήλωσε στό Κοινοβούλιο ὅτι ἡ εἴσοδος τῆς Ρωσίας στήν Κοινωνία των Ἐθνῶν (Κ.Τ.Ε.) θά ἦταν μιά σημαντική συμβολή γιά τήν Εὐρωπαϊκή εἰρήνη. Πέντε μέρες ἀργότερα, ἡ «Πράβδα» δημοσίευσε τό ἄρθρο πού ἀναφέραμε παραπάνω, ἀναφέροντας ὅτι τό Κ.Κ.Γ. θά ἔπρεπε νά ἔρθει σέ μιά συμφωνία μέ τό Σοσιαλιστικό Κόμμα. Αὐτή ἡ συμφωνία θά ἄλλαζε ριζικά τήν πολιτική τοῦ Κ.Κ.Γ., πού θά προσαρμοζόταν τώρα στίς πολιτικές ἀνάγκες τῆς ΕΣΣΔ. Σάν ἀποτέλεσμα αὐτῶν τῶν ἑλιγμῶν ὑπογράφτηκε στίς 2 Μάη 1935 στή Μόσχα ἡ Γαλλο-Σοβιετική συνθήκη. Στήν τελευταία ἀνακοίνωση τῶν συζητήσεων Λαβάλ-Στάλιν, μποροῦσε κανείς νά διαβάσει τίς νέες ὁδηγίες πού ἔδωσε ὁ τελευταῖος στούς Γάλλους συντρόφους του: «Ὁ Στάλιν καταλαβαίνει καί συμφωνεῖ ἀπόλυτα μέ τήν πολιτική τῆς Γαλλίας

γιὰ τὴν ἐθνική της ἄμυνα, νὰ διατηρεῖ δηλαδὴ τὸ στρατό της στό ἐπίπεδο πού ἀπαιτεῖ ἡ ἀσφάλεια τῆς χώρας». Αὐτὴ ἡ ἀνακοίνωση ἐξαφάνιζε τελείως τὴν ἀντι-μιλιταριστική πολιτική τοῦ Κ.Κ.Γ. Ἡ ἀπάντηση τοῦ Κ.Κ.Γ. ἦταν συγκλονιστική: «Ὁ Στάλιν ἔχει δίκιο». Καί ἡ «Οὐμανιτέ» ἔκανε μιά προσπάθεια γιά νά ἐξηγήσει: «Ὑπάρχει ἐθνική ὑπεράσπιση καί ἐθνική ὑπεράσπιση, ὑπάρχει στρατός καί στρατός, υπάρχει ἕνας πόλεμος πού ὀνομάζεται "ὑπεράσπιση τῆς δημοκρατίας" καί ὁ πόλεμος γιά τὴν υπεράσπιση τῆς δημοκρατίας». Ἀπό τή στιγμή πού μπηκε τό ζήτημα γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς Σοβιετικης "Ενωσης, τά πάντα θά ἄλλαζαν. "Οπως τονίζει ὁ Κλωντέν, ἡ δυσκολία γιά ἕνα ἐπαναστατικό κόμμα ἄρχιζε τή στιγμή πού ἔπρεπε νά περάσει ἀπ' τίς γενικὲς δηλώσεις στὸ καθορισμὸ μιᾶς πολιτικῆς, πού θά ἕνωνε τά δυό ἄκρα ἑνός ἀδιεξόδου: ἀπό τήν μιά μεριά, νά βοηθήσει τήν ὑπεράσπιση τῆς Σοβιετικῆς Ένωσης, καί ἀπό τήν ἄλλη ν' ἀγωνιστεῖ ἐνάντια σέ μιά ἀστική τάξη πού, ἐξαιτίας τῆς συνθήκης πού εἶχε ὑπογραφτεῖ, θά γινόταν ἡ κινητήρια δύναμη γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς ΕΣΣΔ.

Ἡ ἰδέα τοῦ Κλωντὲν θά ἦταν σωστή ἄν τό Γαλλικό Κομμουνιστικό Κόμμα ἦταν πράγματι ἕνα ἐπαναστατικό κόμμα. Ἀλλά στήν πραγματικότητα, -ὁ ΚΚΓ θά ἦταν μόνο ἕνα ὄργανο στήν ὑπηρεσία της ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς ΕΣΣΔ, ὑποταγμένο καθώς ἦταν στήν Κ.Δ., πού μέ τή σειρά της ἦταν ὑποταγμένη καί ἡ ἴδια στό Σοβιετικό κράτος. Καί ἔτσι τό Κ.Κ.Γ. δέν ἦταν ὑποχρεωμένο ν' ἀναζητήσει μιά διέξοδο ἀπό τήν ἀβέβαιη κατάστασή του. Θά ἄφηνε αὐτή τή δουλειά, νὰ βγεῖ δηλαδή ἀπό τό ἀδιέξοδό του, στήν Κ.Δ. καί αὐτό ἔγινε γρήγορα, τόν Αὔγουστο τοῦ 1935 στό 7ο Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.

Ἡ νέα τακτική τῆς Κ.Δ., πού ἦταν προσαρμοσμένη στά συμφέροντα τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους, εἶχε ἤδη ἀποδώσει καρπούς στή Γαλλία καί πρίν ἀκόμη διαμορφωθεῖ. Τό Λαϊκό Μέτωπο, μέ τούς τρεῖς «ἄντρες - κλειδιά» του, τόν Τορέζ, τό Μπλούμ καί τὸ Νταλαντιέ, εἶχε κιόλας προχωρήσει καί τὸ δόγμα του καθορίστηκε στίς 14 Ἰούλη 1935, στό

Στάντε Μπάφαλο: «Οἱ ριζοσπάστες, οἱ σοσιαλιστές καί οἱ κομμουνιστές παραμένουν ἑνωμένοι, γιά νά ἀφοπλίσουν καί νά διαλύσουν τούς φασιστικούς συνασπισμούς, γιά νά ὑπερασπίσουν καί νά ἐπεκτείνουν τίς δημοκρατικές ἐλευθερίες, καί γιά νά ἐξασφαλίσουν τήν εἰρήνη στόν κόσμο». Τό δόγμα αὐτό ἦταν συγχρόνως πατριωτικό καί ἀστικό. Ἡ ἐργατική ἑνότητα εἶχε χτιστεῖ πάνω σέ μιά ἀσάφεια: ὁ ἀντιφασισμός περιλάμβανε τόσο τούς πιό ἀδιάλλακτους ἀστούς ὅσο καί ἐπαναστάτες, κάτι πού σήμαινε ὅτι οἱ τελευταῖοι θά ξεχνοῦσαν τό ριζοσπαστισμό τους γιά νά πάρουν διαταγές ἀπό τή γαλλική καί τήν ἀγγλική ἀστική τάξη, πού ἦταν σύμμαχοι τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους.

Τό 7ο Συνέδριο προσπάθησε νά ἐξηγήσει αὐτή τή στροφή τῆς τακτικῆς τῆς ΕΣΣΔ μέ μιά Μακιαβελλική λογική, γιά νὰ χρυσώσει τὸ χάπι γιὰ τούς ἐπαναστάτες. Οἱ πιό μεγάλες προσωπικότητες τῆς Κ.Δ.., ὅπως ὁ Δημητρώφ καί ὁ Τολιάτι, ἀνέλαβαν αὐτὸ τὸ ἔργο. «Μερικοί σύντροφοι», ἐξήγησε ὁ Τολιάτι, «σκέφτηκαν ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συνθήκης μέ τή Γαλλία θά σήμαινε ὅτι θά χάναμε τήν ἐπαφή μέ τήν προοπτική τῆς ἐπανάστασης στήν Εὐρώπη. Συγκρίνανε αὐτὲς τὶς συμφωνίες γιὰ ἀλληλοβοήθεια μὲ μιὰ ἀναγκαστικὴ ὑποχώρηση κάτω ἀπὸ τὰ χτυπήματα τοῦ ἐχθροῦ. Ἀπέχοντας πολὺ ἀπ' τὸ νὰ εἶναι μιὰ ὑποχώρηση, εἶναι μιὰ προέλαση καὶ αὐτοί ποὺ δὲν καταλαβαίνουν τὴν κατάφωρη ἐσωτερικὴ συνοχὴ τῶν θέσεων ποὺ ἐξήγησα, δὲν καταλαβαίνουν τίποτα γιὰ τὴν πραγματικὴ διαλεκτικὴ ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὰ γεγονότα καί οὔτε καταλαβαίνουν τίποτα γιὰ τὴν ἐπαναστατικὴ διαλεκτική».

Οἱ διαταγές γιά ὅλα τά Κομμουνιστικά Κόμματα ἦταν οἱ ἀκόλουθες: «Ἀγωνιστεῖτε γιά τήν εἰρήνη καί ὑπερασπιστεῖτε τὴν ΕΣΣΔ». Αὐτὸ σήμαινε ὅτι ὅλη ἡ ἐνεργητικότητα κ' ἡ πολιτικὴ τῶν κομμουνιστων ἔπρεπε νά θεωροῦνται σάν ἕνα μέσο γι' αὐτό τόν ἀνώτερο σκοπό. Τά Κομμουνιστικά κόμματα θἄπρεπε νά δημιουργήσουν ἕνα ὅσο τό δυνατό πλατύτερο μέτωπο μέ αὐτούς πού ἐνδιαφέρονται γιά τή διατήρηση τῆς εἰρήνης. Τό κυριώτερο ἔργο τους ἦταν νά συντονίσουν τίς δυνάμεις

αὐτοῦ τοῦ Μετώπου ἐνάντια στοὺς βασικότερους αντιπάλους: πρός τό παρόν αὐτοί ἦταν ἡ Φασιστική Γερμανία, ἡ Πολωνία καί ἡ Ἰαπωνία.

Ποιές ἦταν αὐτές οἱ δυνάμεις πού ἦταν πρόθυμες γιά τήν εἰρήνη καί πού ἔπρεπε τά κομμουνιστικά κόμματα νά τίς ἑνώσουν σ' ἕνα κοινό μέτωπο; Ἦταν οἱ λαϊκές μάζες, ἀλλά ἀκόμη καί κάθε ἄρχουσα τάξη πού ἐνδιαφερόταν γιά τήν εἰρήνη, καθώς καί τά μικρά καί μεγάλη κράτη πού εἶχαν τά ἴδια συμφέροντα.

Εἶχε δοθεῖ μιά διαταγή γιά νά προσελκύσουν τίς ὁμάδες πού θά μποροῦσαν νά ἀποτελέσουν ἕνα πλατύ Λαϊκό Μέτωπο: νά μήν παίρνονται ποτέ ἀκραῖες θέσεις πού θά μποροῦσαν νά κάνουν τούς ἀνθρώπους, ποὺ μὲ τὸν καιρὸ θὰ μποροῦσαν νὰ γίνουν ὀπαδοί τους, νὰ φοβηθοῦν καὶ νὰ φύγουν. Ὁ τελικός καί σημαντικότερος στόχος ἦταν νά προσελκύσουν τίς μεσαῖες τάξεις. Συνεπῶς δὲν θἄπρεπε νά παίρνονται ἀποφάσεις πού θά ἀπομακρύνονταν ἀπό τόν τρόπο σκέψης τῆς μεσαίας τάξης. Τό πρόγραμμα ἀποτελούνταν ἀπό τρία μέρη: οἰκονομικά καί κοινωνικά αἰτήματα πού ταίριαζαν ἀπόλυτα μέ τήν ὕπαρξη τῶν ρεφορμιστικῶν κομμάτων καί συνδικάτων· πολιτικά αἰτήματα πού δὲν θά προχωροῦσαν παραπάνω ἀπό τήν ὑπεράσπιση ἢ τὴν ἀποκατάσταση τῶν δημοκρατικῶν ἀστικῶν ἐλευθεριῶν καί θεσμῶν· αἰτήματα ποὺ θά 'χαν σὰ στόχο τους τὴν κατάπνιξη τῶν φασιστικῶν ἐνεργειῶν.

Κάναμε ἐδῶ μιά σύνοψη τῶν βασικῶν ἀρχῶν καί τῶν θεωρητικῶν γραμμῶν ποὺ εἶχε ὑπαγορεύσει ἡ Κ.Δ στά κόμματα πού ὑπῆρχαν στίς καπιταλιστικές χῶρες, προκειμένου νά πετύχει νέους ἀντικειμενικούς στόχους. Ὅσο ἀφορᾶ τό Ἱσπανικό Κομμουνιστικό Κόμμα, ἡ γραμμή του θά συμμορφωνόταν μ' αὐτὰ ποὺ μόλις ἐξηγήσαμε παραπάνω καί σύμφωνα μέ τίς θεωρητικές ἀναλύσεις τῆς κατάστασης στήν Ἱσπανία, πού εἶχε κάνει ἡ Κ.Δ.. Ἀλλά στήν Ἱσπανία, ἐνῶ ἡ μιά ἀνάλυση ἀκολουθοῦσε τὴν ἄλλη, τά γεγονότα προχωροῦσαν γρήγορα. Γι' αὐτό, ἂς συνεχίσουμε τήν ἱστορία μας πάλι ἀπό τό σημεῖο πού τήν ἀφήσαμε προηγούμενα...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ν.Β. Γιὰ ν' ἀποφύγουμε τὶς πολλὲς σημειώσεις γιὰ τὸν ἀναγνώστη, σημειώνουμε ὅτι τὰ ἀποσπάσματα σ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιο προέρχονται ἀπὸ τὰ παρακάτω βιβλία: Ἡ Κρίση τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κινήματος τοῦ Φερνάντο Κλωντέν, Τόμος Α' Ἡ Ἱστορία τοῦ Γαλλικοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τοῦ Ζὰκ Φοβέ' Ἡ Κομμουνιστικὴ Διεθνὴς τοῦ Ντομινὶκ Ντεζαντί.

2. Ἡ συνθήκη τοῦ Ραπάλλο ὑπογράφτηκε στὶς 16 Ἀπρίλη 1922 ἀπὸ τὴν Γερμανία καὶ τὴν Ε.Σ.Σ.Δ., τοὺς δυὸ μεγάλους ἡττημένους τοῦ πολέμου. Σ' αὐτὴ τὴν συνθήκη, τὰ δυὸ κράτη διαγώρισαν τὶς πολεμικὲς ζημιὲς καὶ δεσμεύτηκαν μὲ μιὰ ἐντυπωσιακὴ συμφιλίωση. Ἕνα ἀπὸ τὰ σημαντικότερα ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς συνθήκης ἦταν ὅτι ἡ Ε.Σ.Δ.Δ. ἐπέτρεψε στὴν Γερμανία νὰ κατασκευάσει καὶ νὰ δοκιμάσει ὅπλα (τάνκς, ἀεροπλάνα, βαρὺ πυροβολικό, πολεμικὰ ἀέρια) στὴν Ρωσία, κάτι ποὺ ἡ συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν τῆς τὸ ἀπαγόρευε. Στὴν συνέχεια ἡ Ἀνώτατη Διοίκηση τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ θὰ κρατοῦσε τὰ πρότυπα τῶν μοντέλων στὴν Ε Σ.Σ.Δ. καὶ θὰ ἦταν ἐνημερωμένη γιὰ τὶς δοκιμές. Βλέπε Βρεταννικὴ Εγκυκλοπαίδεια.

3. Τὰ διάφορα ἀποσπάσματα τὰ πήραμε ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Φερνάντο Κλωντέν.

12. 30.000 Πολιτικοὶ Κρατούμενοι

Στίς ἀρχές τοῦ 1935 ἡ Ἰσπανία ἦταν ἕνας λαβύρινθος ἀπό δολοπλοκίες καί πολιτικά πάθη. Χωρίς ἀμφιβολία τά στρατεύματα πού ἦρθαν ἀπό τό Μαρόκο, κάτω ἀπό τίς διαταγές τοῦ στρατηγοῦ Φράνκο, χρησιμοποιώντας κάθε μέθοδο, ἦταν ἱκανά νά «ειρηνεύσουν» τήν περιοχή τῶν Ἀστουριῶν. Ἀλλά εἰναι ἐπίσης σίγουρο ὅτι οἱ διαμαρτυρίες ἦταν γενικές: οἱ ἐργάτες ἀναθεμάτιζαν τούς δημιουργούς τῶν διώξεων, οἱ χῆρες ἔκλαιγαν γιά τούς νεκρούς καί χιλιάδες σπίτια ἦταν στερημένα ἀπό κάθε οἰκονομική βοήθεια, γιατί ὁ ἀρχηγός της οἰκογένειας ἦταν ἕνας ἀπό τούς 30.000 πολιτικούς κρατούμενους, πού γέμιζαν τίς φυλακές.

Ἀπ' τή μεριά τῆς Δεξιᾶς, οἱ διαμαρτυρίες δέν ἦταν λιγότερο βίαιες καί ἀπαιτοῦσαν ἀπό τήν κυβέρνηση ν' ἀποδείξει ὅτι εἶναι ἱκανή γιά μιά ὑποδειγματικὴ σκληρότητα : « Καταστρέψτε τὸν ἐπαναστατικό σπόρο, ἀκόμη καί μέσα στά σπλάχνα τῶν μανάδων», αὐτό ἦταν τό συνηθισμένο σύνθημα ἀνάμεσα στούς δεξιούς, πού ἔκαναν ἐπίδειξη τοῦ ταξικοῦ τους μίσους. Δὲν ὑπῆρχε πολιτική ζωή στό Κοινοβούλιο. Ἀπόμεναν μόνο μερικές πρόχειρες ἐλευθερίες μέ τίς ὁποῖες ἡ ἀστική δημοκρατία κάλυπτε τὸ καθεστὼς γιὰ νὰ τὸ κάνει νά φαίνεται φιλελεύθερο. Τά συνδικάτα καί τά ἐργατικά κέντρα ἔκλειναν, τό δικαίωμα γιά τίς συγκεντρώσεις εἶχε ἀνασταλεῖ, ὁ ἐργατικός τύπος εἶχε ἀπαγορευτεῖ· ὑπῆρχαν μόνο οἱ «εὐπρεπεῖς» ἄνθρωποι, δηλαδή οἱ ἀστοί καί ὁ στρατός πού μποροῦσαν νά ἀπολαμβάνουν ὅλα τά προνόμια. Οἱ παπάδες βροντοφώναζαν ἀπό τούς ἄμβωνες συκοφαντώντας τούς ἀνθρακωρύχους τῶν Ἀστουριων. Οἱ γαιοκτήμονες ἐλάττωναν τούς μισθούς τῶν ἐργατῶν τους καί, ἀφήνοντας τὴ γῆ ἀκαλλιέργητη, αὔξαιναν τὴν πείνα ποὺ ἦταν ἤδη κάτι χρόνιο στὴν Ἀνδαλουσία καί στήν Ἐστρεμαδούρα. Οἱ στρατιωτικοί συνωμοτοῦσαν ἀνοιχτὰ στίς καντίνες καί τούς στρατῶνες. Γιά νά σκοτεινιάσουν αὐτή τὴν εἰκόνα ποὺ ἦταν ἤδη πολύ μαύρη, οἱ δουλικοί δημοσιογράφοι της ἐφημερίδας τοῦ Βατικανοῦ, «Ἑλ Ντεμπάτε», ἔγραφαν ἀτέλειωτα ἄρθρα περιγράφοντας

τά χίλια κακά πού προετοίμαζε ό θρίαμβος τοῦ ἀναρχο-μαρξιστικοῦ ἀθεϊσμοῦ γιά τούς καλούς χριστιανούς. Ἡ ἐργατική τάξη εἶχε μόνο τήν παροιμιώδη της μοιρολατρία γιὰ νὰ ἀντισταθεῖ σ' αὐτὲς τις επιθέσεις: «ὅταν εἶστε τό ἀμόνι, βαστᾶτε, ὅταν εἶστε τὸ σφυρί, χτυπᾶτε!» Αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ὁ ἐργάτης ἦταν τό ἀμόνι καί ὑπόμενε, ἀλλά ἄντεχε, κάτι πού ἦταν ἀσυνήθιστο, χωρίς νὰ σκύβει τὸ κεφάλι του, χωρίς νά αἰσθάνεται νικημένος, καί ἐλπίζοντας ὅτι θά ἔρθει καί ἡ δική του ὥρα. Ἔχτιζε ξανά τα συνδικάτα του, ὀργανωνόταν ὑπομονετικά καί μοίραζε βοήθεια στοὺς φυλακισμένους καί στοὺς καταδιωγμένους, βοηθοῦσε τὰ σπίτια ὅπου ὑπῆρχε πείνα καί φτώχεια. Κατάγγειλε τὴν τρομοκρατία τῆς κυβέρνησης στὸν κόσμο μὲ μικρὲς παράνομες ἐφημερίδες. Ἡ πείνα, ἡ φτώχεια, ἡ ἀδικία, ἡ συνεχής καταπίεση μποροῦν νά δημιουργήσουν δυό εἴδη συμπεριφορᾶς: εἴτε τήν ὑποταγή, πού κάνει τούς ἀνθρώπους ἀρνάκια, εἴτε τήν ἐξέγερση καί τότε ὁ καταδιωγμένος γίνεται ἄγριο ζῶο.

Μερικοί διάλεξαν τό πρῶτο, ἄλλοι, ἀντίθετα, διάλεξαν τή βία. Αὐτοί οἱ τελευταῖοι ἐμφανίστηκαν στὰ βουνὰ τῶν Ἀστουριῶν, σὰν κριτές, κάνοντας ἐπιθέσεις στις στρατῶνες τῆς Γκουάρντια Θιβίλ, παίρνοντας ἐκδίκηση γιά τούς ἀδερφούς τους στόν ἀγῶνα, πού 'χαν βασανιστεῖ στὰ κελλιὰ τῶν κυβερνητικων φυλακῶν. Ἡ τριγύριζαν στή Νότια Ἀνδαλουσία, κλέβοντας τούς «κασίκους»* γιά νά βοηθήσουν τούς φτωχούς καί τούς δυστυχισμένους, πού τά κορμιά τους ὑπέφεραν ἀπό τήν ἀγωνία τῆς πείνας. Τό νᾶσαι ἕνας κλασσικός ληστής, προάγγελος τοῦ ἀντάρτη, ἦταν ὁ μόνος τρόπος γιά νά αισθάνεσαι ἐλεύθερα σέ μιά Ἰσπανία, τήν ὁποία ὁ στρατὸς εἶχε ὑποτάξει στὴν ἐξουσία του.

Ἡ κυβέρνηση, πού ἀρχηγός της ἦταν ὁ «Λεροuιστὴς» Ρικάρντο Σάμπερ, σκαμπανέβαζε, μισούμενη ἀπὸ τὰ κατώτερα στρώματα καί κατακρινόμενη σὰν πολὺ ἐπιεικὴς ἀπὸ τὰ ἀνώτερα. Ἀναγκάστηκε νὰ παραιτηθεῖ τὸ Μάρτη τοῦ 1935. Ἡ Δεξιά, πού εἶχε τήν πλειοψηφία στὸ Κοινοβούλιο, πίστεψε ὅτι εἶχε ἔρθει ἡ ὥρα γιὰ τὸν Χιλ Ρόμπλες,

* Σ.τ.Μ. μεγαλοτσιφλικάδες.

τὸν εκπρόσωπό της, νὰ ἀναλάβει τὴν ἐξουσία. Ὁ Ἀλκαλὰ Ζαμόρα, ὅμως, ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, ἀντιστάθηκε καὶ ζήτησε ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο Λεροῦ νὰ σχηματίσει μιὰ νέα κυβέρνηση. Ὁ Λεροὺ ἀνέλαβε τὴν εὐθύνη δυσαρεστημένος, καταλαβαίνοντας ὅτι τὸ μόνο ποὺ ἀπαιτοῦσαν ἀπ' αὐτὸν ἦταν νὰ ἐκτελέσει τὶς θανατικὲς ποινὲς πού 'χαν ἀπαγγείλει οἱ δικαστές. Σὰν πολιτικός ἄντρας πού ἦταν συνηθισμένος στίς διακυμάνσεις αὐτῆς τῆς ζωῆς, ἐπιθυμώντας ν' ἀποφύγει τὴ θύελλα, ἔδωσε χάρη σὲ 8 ἀπό 30 καταδικασμένους σὲ θάνατο καὶ ἀπελευθέρωσε τό Μανουέλ Ἀζάνια. Μ' αὐτό τόν τρόπο ἔλπιζε ὅτι θά καθησύχαζε τίς δημόσιες διαμαρτυρίες ἀπό τή μιά μεριά, καί ὅτι ἀπό τήν ἄλλη θά ἱκανοποιοῦσε τίς ἀντιδράσεις τῆς δεξιᾶς. Ἀλλά αὐτή ἡ ἰδέα ἦταν λαθεμένη. Οἱ ἐργάτες ἀπαιτοῦσαν ὄχι μόνο ἀμνηστεία γιά τούς καταδικασμένους, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν φυλακισμένων. Ἡ δεξιά ἐξαγριωνόταν ὅλο καί περισσότερο, θεωρώντας πὼς ἡ πολιτική τοῦ Λερού ἦταν χειρότερη ἀπό τήν πολιτική τοῦ Σάμπερ καί μιά νέα κρίση ἦταν κάτι ἀναπόφευκτο. Αὐτή τή φορὰ ἦταν περισσότερο σοβαρὴ καὶ στὶς 5 Μάη τοῦ 1935, ὁ Χίλ Ρόμπλες ἔμπαινε στήν κυβέρνηση σάν Ὑπουργός Πολέμου.

Γιά τό ἀντιδραστικό μπλόκ, μέ τόν Χίλ Ρόμπλες σάν Ὑπουργό Πολέμου καί τόν μοναρχικό Πορτέλα Βαλλαντάρες σάν Ὑπουργό Ἐσωτερικῶν, τό πραξικόπημα ἦταν ἐγγυημένο καί δέν χρειαζόταν τίποτ' ἄλλο παρά ἡ ἀπόφαση γιά τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας. Μ' αὐτό τό πνεῦμα ὁ Κάλβο Σοτέλο καί ὁ στρατηγός Μόλα μιλοῦσαν ἀνυπόμονα στὸν ἀρχηγὸ τῆς CEDA, ἀλλὰ ὁ Χίλ Ρόμπλες (καί αὐτό θά μείνει γιά πάντα ἕνα μυστήριο) δέν μποροῦσε νά ἀποφασίσει νά κάνει τό ἀποφασιστικὸ βήμα καί περιορίστηκε στὸ νὰ ἱκανοποιήσει ὅλα τά αἰτήματα τῶν στρατιωτικῶν· ἀνάθεση στόν Φράνκο τῆς θέσης τοῦ Ἀρχιστράτηγου· ἕνα παράσημο ποὺ δόθηκε στὸν Ταξίαρχο Γιάγκουε γιὰ τούς «ἄθλους» του στίς Ἀστουρίες. Ὁ Ρόμπλες διόρισε στρατηγούς μέ μοναρχικές τάσεις στίς θέσεις κλειδιά καί ἔδωσε σημαντικές θέσεις σ' αὐτούς πού εἶχαν Ρεπουμπλικάνικες ἀπόψεις.

Τόν 'Ιούνη ἡ ἀντιπολίτευση φάνηκε ὅτι ἄρχιζε νά ξυπνάει. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁρισμένα μέλη τῆς UGT παρέμεναν στή φυλακή, ἀλλά τό Σοσιαλιστικό Κόμμα, ἔστω κι ἄν εἶχε μερικούς ἀπό τούς ἡγέτες του στή φυλακή, πραγματοποιοῦσε τίς κανονικές δραστηριότητές του, ἀφοῦ τό προστάτευαν τα μέλη του στό Κοινοβούλιο. Ἡ ἤπια καταδίωξη τῶν ἡγετῶν τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος καί ἰδιαίτερα τοῦ Λάργκο Καμπαλλέρο, ἦταν τό ἀποτέλεσμα της πολιτικῆς γραμμῆς πού εἶχε κρατήσει τό κόμμα στή διάρκεια τῆς ἐξέγερσης τοῦ 'Οκτώβρη. Εἶχε ἀνακοινώσει ὅτι ἡ ἐξέγερση ἦταν μιά αὐθόρμητη διαμαρτυρία ἐνάντια στήν εἴσοδο εχθρῶν στή Δημοκρατική Κυβέρνηση. 'Ο Καμπαλλέρο, ὅταν ρωτήθηκε ἀπό τό στρατιωτικό ἀνακριτή δήλωσε: «Δέν εἶμαι ὁ ἀρχηγός αὐτοῦ τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος (...) εἶναι ἁπλῶς μιά αὐθόρμητη ἔκρηξη τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν (...) 'Αρνοῦμαι ἀπόλυτα ὅτι τό Κόμμα πῆρε μέρος στήν ὀργάνωση τῆς γενικῆς ἀπεργίας»,1 δηλώσεις πού συνέβαλαν στήν ἀπελευθέρωση τοῦ σοσιαλιστῆ ἡγέτη. Οἱ πρωτες δημόσιες δηλώσεις τοῦ Λάργκο Καμπαλλέρο ἀποκάλυψαν τήν ἀλλαγή πού εἶχε γίνει στις ἰδέες του σχετικά μέ τή λαϊκή ἐξουσία. Μιλοῦσε χωρίς κανέναν δισταγμό γιά τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, σάν ἕνα ἀναπόφευκτο στάδιο γιά τή χειραφέτηση τοῦ ἐργάτη. Οἱ νεαροί σοσιαλιστές, πού ἀνῆκαν στήν ἀριστερή πτέρυγα τοῦ κόμματος, ἔκαναν τόν Καμπαλλέρο ἀρχηγό τους. Οἱ κομμουνιστές, πού εἶχαν ἤδη πάρει τή διαταγή νά συμμαχήσουν μέ τό Σοσιαλιστικό Κόμμα, ἄρχισαν νά τοῦ πλέκουν τό ἐγκώμιο, σάν ἀληθινοῦ ἀγωνιστῆ ἐπαναστάτη καί ἡγέτη τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Οἱ ἀναρχοσυνδικαλιστές τῆς CNT, τῶν ὁποίων τά μέλη των συνδικάτων εἴτε ἦταν στή φυλακή ἤ κρύβονταν, ἔμελλε νά ὑποστοῦν ὅλο τό βάρος της καταστολῆς. 'Υπεράσπιζαν τούς ἑαυτούς τους χρησιμοποιώντας τίς δικές τους μεθόδους. 'Απαντουσαν στήν κυβερνητική βία μέ τήν ἐπαναστατική βία: μέ γενικές ἀπεργίες, μέ σαμποτάζ καί μποϋκοτάζ. Ἡ 'Ισπανική Φάλαγγα εἶχε προσελκύσει στοιχεῖα ἀπό τό ἀστικό στρατόπεδο καί μερι-

κούς θορυβώδεις καί βίαιους σπουδαστές. Μέ τή βοήθεια τῶν τελευταίων κατάφερε νά ὀργανώσει στή Μαδρίτη τό Ἱσπανικό Πανεπιστημιακό Συνδικάτο (SEU), πού δημιούργησε ἕνα κλίμα ἀνασφάλειας στό Πανεπιστήμιο κάνοντας ἐπιθέσεις ἐναντίον τῶν σπουδαστῶν πού ἦταν ὀργανωμένοι στήν Ἱσπανική Πανεπιστημιακή Ὁμοσπονδία (FUE), ἡ ὁποία ἦταν ἡ πιό ριζοσπαστική σπουδαστική ὀργάνωση.

Στά κελλιά τῆς φυλακῆς ἡ κατάσταση ἦταν διαφορετική. Γιά τούς φυλακισμένους πού εἶχαν ἀφοσιωθεῖ σέ μιά σφαιρική ἀνάλυση τῆς κατάστασης, ἡ ἐπαναστατική ἐμπειρία τοῦ Ὀκτώβρη παρέμενε ἀνέπαφη. Εἶχαν πάρει πολλά μαθήματα ἀλλά ἀπό διαφορετική ἄποψη ὁ καθένας. Οἱ κομμουνιστές θεωροῦσαν τόν Ὀκτώβρη σάν ἕνα σπουδαῖο βῆμα γιά τήν ἐργατική ἑνότητα καί πρότειναν τό σχηματισμό ἑνός μεγάλου δημοκρατικοῦ μετώπου, πού θά ὑλοποιοῦσε τήν κατάκτηση τῆς ἐξουσίας διαμέσου τῶν ἐκλογῶν. Οἱ σοσιαλιστές, ἐνῶ εἶχαν τήν ἴδια ἄποψη μέ τούς κομμουνιστές γιά τίς ἐκλογές, σκέφτηκαν ὅτι θά μποροῦσαν νά ἐκμεταλλευτοῦν τήν ἐξέγερση τῶν Ἀστουριῶν γιά νά αὐξήσουν τό γόητρό τους μέσα στίς ἐργατικές μάζες, πού καθημερινά ἀπομακρύνονταν λίγο-λίγο ἀπό τόν ρεφορμιστικό σοσιαλισμό. Γιά τούς ἀναρχικούς, ὁ Ὀκτώβρης ἦταν ἕνα πειραματικό πεδίο, ὅπου εἶχαν ἐπιβεβαιωθεῖ οἱ ἀντι-κομματικές καί ἀντι-πολιτικές ἰδέες τους. Ὑπολογίζοντας σέ μιά λαϊκή βάση, προσπαθοῦσαν νά πετύχουν μιά ἐπαναστατική συμμαχία, στήν ὁποία οἱ ἐργάτες, ἀπελευθερωμένοι ἀπό τήν καθοδήγηση τῶν ἡγετῶν τους, θά προχωροῦσαν τήν ἐπανάσταση ὅσο μποροῦσαν.

Ὁ Ντουρρούτι, πού ὅπως ξέρουμε εἶχε φυλακιστεῖ στίς 6 Ὀκτώβρη στή Βαρκελώνη, μεταφέρθηκε στή φυλακή «Μοντέλ» στή Βαλέντσια. Δέν μπόρεσε νά δραπετεύσει ἀπό τή φυλακή του οὔτε ὅταν τόν μετέφεραν στή Βαλέντσια. Ὁ Ντουρρούτι δέ μποροῦσε νά θεωρηθεῖ σάν ἕνας ἀπ' αὐτούς πού ἤθελαν τήν ἐπανάσταση μέ ὁποιαδήποτε θυσία, ἀλλά μᾶλλον σάν κάποιος πού τήν ἔβλεπε σά σύνολο κι ὄχι σάν κομμάτια. Συνεπῶς, εἶχε βγάλει ἀποδοτικά συμπεράσματα ἀπό τήν ἐξέγερση στίς

'Αστουρίες. Σύμφωνα μ' αυτόν, ή επαναστατική διαδικασία είχε αρχίσει· θά έφτανε αναπόφευκτα στό άποκορύφωμά της καί προχωροῦσε ήδη μέ μεγάλα βήματα πρός αυτό τό σκοπό. 'Απ' αυτή τήν ανάλυση ό Ντουρρούτι έβγαλε ένα συμπέρασμα πού τό υπεράσπιζε ανοικτά στούς συντρόφους του στήν αιχμαλωσία: «Τά πολεμοφόδια δέν πρέπει νά ξοδεύονται άσκοπα· ήταν απαραίτητο νά θέσουμε πρωτα τούς τελικούς σκοπούς σέ μιά στέρεη επαναστατική οργάνωση, εξοικονομώντας σπάνιους πόρους γιά τόν αγώνα. Οί αγωνιστικοί πυρήνες, πού είναι ακόμη ελεύθεροι, δέν θά πρέπει νά εκθέτονται σέ κινδύνους, ούτε νά αδυνατίζουν τό κίνημα μέ άσκοπες απεργίες». 'Αλλά αυτή ή θέση δέχτηκε τίς επιθέσεις ορισμένων αγωνιστῶν, περισσότερο των νεώτερων, πού παίρνοντας μιά θέση αντίθετη μ' αυτή τοῦ Ντουρρούτι, πίστευαν ότι ό άγωνας πρέπει νά ενταθεῖ σ' όλη του τήν κλίμακα. Αυτή ή πολεμική έγινε αιτία μιᾶς ορισμένης ανησυχίας ανάμεσα στούς αγωνιστές, άλλά έπρεπε νά περιμένουν τήν απελευθέρωση τοῦ Ντουρρούτι, γιά νά συγκαλέσουν μιά ολομέλεια τῶν αναρχικῶν ομάδων τῆς Βαρκελώνης.

Σ' αυτή τήν ολομέλεια, ό Ντουρρούτι ανασκεύασε όλες τίς διαφωνίες ενάντια στή στρατηγική του «νά μήν ξοδεύονται οί προσπάθειες άσκοπα». Σύμφωνα μ' αυτόν, τό ζήτημα δέν ήταν καθόλου νά αναστείλουν τόν αγώνα καί τίς απεργίες, άλλά δέν ήταν επίσης καθόλου απαραίτητο νά προκαλέσουν νέες άσκοπες συγκρούσεις. Είπε ακόμη ότι ό αγώνας θάπρεπε νά είναι ολοκληρωτικός καί ότι οί αναρχικοί θάπρεπε νά βαστάξουν τόν κύριο όγκο του. "Αν αυτή τή στιγμή οί φυλακές ήταν γεμάτες από αγωνιστές καί δέν υπήρχαν όπλα στίς αποθήκες, τότε πῶς θά μποροῦσαν ν' αντιμετωπίσουν έναν εχθρό πού τόν υποστήριζαν οί οργανώσεις τοῦ Κράτους καί πού ήταν πολύ καλά εξοπλισμένος; Ή ήττα πού θά ακολουθοῦσε δέ θά μποροῦσε νά συγκριθεῖ μέ τήν ήττα τοῦ Γενάρη, ούτε κάν μ' αυτή τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1933. Αυτή τή φορά θά ήταν ολοκληρωτική. Τό επαναστατικό μέλλον διακυβεύονταν καί ήταν καλύτερα νά περιμένουν μιά καλύτερη ευκαιρία γιά τήν τελική αναμέ-

τρηση, παρά νά «άφεθοῦν» σέ προσπάθειες δευτερεύουσας σημασίας, πού τίς προκαλοῦσαν οἱ ἀντιδραστικοί, γιά νά δικαιολογήσουν τίς διώξεις.2

Τό ἐπαναστατικό ἔνστικτο τοῦ Ντουρρούτι ἦταν σωστό. Τό Νοέμβρη τοῦ 1935 θ' ἀποκαλυφτοῦν δυό συνωμοσίες. Οἱ στρατιωτικοί ἔκαναν τίς τελευταῖες προετοιμασίες τους πρίν νά βγοῦνε στούς δρόμους καί οἱ πολιτικοί τῆς ἀντιπολίτευσης ἑτοιμάζονταν νά καταπνίξουν τήν ἐργατική ἐπανάσταση διαμέσου τοῦ Λαικοῦ Μετώπου.

Ὁ Ντουρρούτι δέν ἤξερε τότε ὅτι βρισκόταν στήν Ἰσπανία ἕνας πράκτορας τῆς Κ.Δ., ὁ Ζάκ Ντυκλό, γιά νά συναντήσει τόν Λάργκο Καμπαλλέρο. Ὁ τελευταῖος γνώριζε τίς οἰκονομικές καί πολιτικές διαφορές πού ὑπῆρχαν ἀνάμεσα στίς δυό χῶρες κι ἔτσι ἤξερε καί ὅτι οἱ πολιτικὲς λύσεις δέν θά μπορεῦσαν νά εἶναι οἱ ἴδιες. Ἀλλά ὁ Ντυκλὸ ἔπρεπε νὰ τὸν πείσει γιά τὴ χρησιμότητα τῆς δημιουργίας Λαϊκοῦ Μετώπου στὴν Ἰσπανία, ποὺ θά σχηματιζόταν μέ πρότυπο τό Λαικό Μέτωπο πού εἶχε σχηματιστεῖ στή Γαλλία. Ὁ Σταλινικός πράκτορας εἶχε ἐξασφαλίσει ἕναν καλό ὑποστηρικτή στίς συνομιλίες του μέ τόν Καμπαλλέρο. Αὐτός ὁ υποστηρικτής δέν ἦταν ἄλλος ἀπό τόν σοσιαλκομμουνιστή Ἀλβαρέζ ντὲλ Βάγιο, τόν ὁποῖον ὁ Καμπαλλέρο θεωροῦσε πιστό φίλο καί καλό σοσιαλιστή. Ὁ Ντέλ Βάγιο εἶχε συμφωνήσει νά προετοιμάσει τό ἔδαφος γιά τό Ντυκλό, ὅπως ἀργότερα θά συμφωνοῦσε νά βάλει τά θεμέλια γιά μιά συγχώνευση μεταξύ τῆς Κομμουνιστικῆς καί Σοσιαλιστικης Νεολαίας (JSU). Αὐτὲς οἱ συζητήσεις κράτησαν τρεῖς μέρες καί ὁ Ντυκλό ἔκανε τά ἀδύνατα δυνατά γιά νά πείσει τό συνομιλητή του. «Ἤθελα νά πείσω τόν Καμπαλλέρο ὅτι ἦταν ἀπαραίτητο γιά τήν ἐργατική τάξη νά ἔχει συμμάχους, ἰδιαίτερα τούς ἀγρότες, τή μεσαία τάξη τῶν πόλεων καί τούς κύκλους τῶν διανοουμένων (αὐτό ἦταν πού εἴχαμε κάνει καί στή Γαλλία). Δέ συμφωνεῖτε ὅτι τὸ ἴδιο ζήτημα μπαίνει καί γιὰ τὴν Ἰσπανία, ἄν ὄχι μέ τούς ἴδιους ὅρους, τουλάχιστο μ' ἕναν πολὺ παρόμοιο τρόπο;»3

Ὁ Καμπαλλέρο δέ συμφωνοῦσε μ' αὐτή τήν ἀνάλυση. Στήν Ἰσπανία, σύμφωνα μ' αὐτόν, ἡ μόνη

πραγματικά έπαναστατική τάξη ήταν ή έργατική τάξη. 'Απ' αύτή τήν άποψη ό Καμπαλλέρο δέν εἶχε ἄδικο. 'Ο τρόπος του θεώρησης τῶν πραγμάτων ηταν σύμφωνος μέ τίς κοινωνικές συνθῆκες πού ἐπικρατοῦσαν στή χώρα.

'Η τοποθέτηση τοῦ Ντυκλό ἦταν διαφορετική: εἴτε ἔμενε θεληματικά τυφλός μπροστά στήν πραγματικότητα, κάτι πού τοῦ ἐπέτρεπε νά πραγματοποιήσει τήν ἀποστολή του ἤ, διαφορετικά, εἶχε πλήρη ἄγνοια σχετικά μέ τήν πολιτικο-κοινωνική ἱστορία τῆς 'Ισπανίας. Στήν 'Ισπανία, τό βασικό πυρήνα της ἀστικῆς τάξης τόν ἀποτελοῦσαν οἱ μεσαῖες τάξεις καί σημαντικά στρώματα τῶν μικροαστων, τόσο τῶν πόλεων ὅσο καί τῆς ἐπαρχίας (καί ἰδιαίτερα τῶν τελευταίων, πού ἐκμεταλλεύονταν μισθωτό ἐργατικό δυναμικό). Καί αὐτοί στήν πραγματικότητα σχημάτιζαν ἕνα μπλόκ μαζί μέ τήν ἀριστοκρατία τῶν γαιοκτημόνων, τούς στρατιωτικούς, τόν κλῆρο καί τίς πρόσφατα δημιουργημένες φασιστικές ὁμάδες. Αὐτό τό μπλόκ, πού ἦταν πολύ περισσότερο ἑτερογενές ἀπ' ὅ,τι φαίνεται, ἦταν ἑνωμένο ἀπό τό φόβο μιᾶς ἐπερχόμενης ἐπανάστασης. Αὐτή ἡ ἕνωση ἀποκρυσταλλωμένη ἀπό τό φόβο, ἀνάγκαζε τά στοιχεῖα πού ἤδη ἀναφέραμε νά σχηματίσουν ἕνα κοινό μέτωπο γιά νά σώσουν τήν ἀτομική ἰδιοκτησία, τήν ἀστική τάξη, τήν οἰκογένεια, τή χώρα, τή θρησκεία... Μέ μιά λέξη, ὅλες τίς ἀξίες πού οἱ προνομιοῦχοι θεωροῦσαν αἰώνιες.

'Η ἀμυντική ἀντίδραση αὐτοῦ τοῦ μπλόκ ἦταν ἰσοδύναμη μέ τήν κατάφωρη ἐπαναστατική δυναμική τῆς ἐργατικῆς τάξης. Μετά τούς δισταγμούς τῆς Δημοκρατίας, ἡ τελευταία εἶχε υἱοθετήσει μιά ἀκραία θέση. Δέν ἐμπιστευόταν πιά κανέναν, παρά μόνον τόν ἑαυτό της καί τήν ταξική της ὀργάνωση, πού θά τῆς ἔφερνε τήν ἀπόλυτη ἐλευθερία διαμέσου τῆς ἀπαλλοτρίωσης τῶν καπιταλιστῶν καί των γαιοκτημόνων, ὄχι μόνο τῶν μεγάλων ἀλλά καί τῶν μέσων γαιοκτημόνων καί τῶν πλούσιων ἀγροτων. Τά αἰσθήματά της γιά τούς τελευταίους μποροῦν νά ἐξηγηθοῦν, ἀφοῦ ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ ἀγροτικοῦ προλεταριάτου τό ἐκμεταλλευόταν ἡ μεσαία τάξη καί οἱ μικρο-επιχειρηματίες. 'Ο Ντυκλό

φαίνεται ὅτι ἀγνοοῦσε αὐτή τήν κατάσταση. Γιά μιά ακομη φορά ξαναγύρισε στήν ἐπίθεση, ἐλπίζοντας νά πείσει τόν Καμπαλλέρο καί τά κατάφερε χρησιμοποιώντας αἰφνιδιαστικές μεθόδους. «"Οταν τοῦ εἶπα, μετά τήν ἐπιστροφή μου ἀπό τό Παρίσι, ὅτι θά πήγαινα στή Μόσχα, ρωτώντας τον τί νά πῶ στούς ἡγέτες τῆς Κ.Δ., νά τί ἀπάντησε: "Τό Λαϊκό Μέτωπο πρόκειται νά δημιουργηθεῖ στήν Ἱσπανία"».4 Μόλις ἡ ΚΔ μπόρεσε νά στρατολογήσει στίς γραμμές της τόν Καμπαλλέρο, τά πράγματα ἄρχισαν νά προχωροῦν γρήγορα.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τό Σοσιαλιστικό Κόμμα δέν δέχτηκε τήν πρόταση τοῦ Κ.Κ. γιά ἕνωση, ἀκολουθώντας τίς ἀποφάσεις τοῦ 7ου Συνέδριου τῆς ΚΔ. 'Αλλά ἀπό τήν ἄλλη μεριά δέχτηκε τήν εἴσοδο τῆς CGTU σ' ἕνα μπλὸκ (τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1945), παρακινούμενο ἀπό τούς κομμουνιστές πού ἦταν στίς γραμμὲς τῆς UGT, μιὰ ἐπιχείρηση ποὺ ἐπέτρεψε στοὺς κομμουνιστές νά διεισδύσουν στό κύριο σῶμα τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος.

'Ενῶ ἐξελίσσονταν οἱ πολιτικές συμφωνίες μέσα στήν ἀντιπολίτευση, στή δεξιά, τά γεγονότα δέν ἔπαιρναν τήν ἐπιθυμητή πορεία. 'Ο Ρόμπλες εἶχε ἀπογοητεύσει τούς φίλους του καί ὁ Ζαμόρα, στόν ὁποῖο ὑπολόγιζε ὁ κλῆρος, δέν μποροῦσε ν' ἀποφασίσει νά παραδώσει τήν ἐξουσία στή δεξιά. Στὴν πραγματικότητα ὁ Ρόμπλες καί ὁ Ζαμόρα ἐμπόδιζαν τούς ἀντιδραστικούς νά καταλάβουν τήν κυβέρνηση, μιά ἐπιχείρηση πού ὁ τελευταῖος ἔλπιζε ὅτι θά πραγματοποιοῦσε νόμιμα. 'Αφοῦ τούς εἶχαν ἀρνηθεῖ τό νόμιμο δρόμο, ἡ μόνη δυνατότητα ἦταν ἕνα πραξικόπημα, ἀλλά ὁ στρατός δέ συμφωνοῦσε στὴν ἐκλογὴ τοῦ 'Αρχηγοῦ. 'Η συνωμοσία ἦταν οὐσιαστικά νεκρή ἀλλά ἡ ἀγκιτάτσια στούς δρόμους ἀπό τούς ἐργάτες δέν εἶχε σταματήσει. Οἱ ἀπεργίες εἶχαν ἀρχίσει ξανά καί οἱ πολιτικές ἐπιθέσεις πού ἐμπνέονταν ἀπ' τή Φάλαγγα ἢ οἱ ἀμυντικές τῆς ἐργατικῆς τάξης συνέβαιναν καθημερινά. Στό στρατόπεδο τῶν ἐργατῶν ἡ κατάσταση ἦταν ἀποδυναμωμένη. Στὸ ἄλλο στρατόπεδο τὸ φτωχὸ πολιτικὸ γόητρο τοῦ 'Αλέξανδρου Λεροὺ εἶχε καταστραφεῖ τελειωτικά, ἐξαιτίας τοῦ οἰκονομικοῦ σκανδάλου τοῦ Στραπέρλο, ποὺ ἦταν παρό-

μοιο μὲ τὴν ὑπόθεση Σταβίσκυ στὴ Γαλλία.

Ἀντιμετωπος μ' αὐτη τὴν κατάσταση, ὁ πρόεδρος, Ζαμόρα, ἀποφάσισε νὰ διαλύσει τὸ Κοινοβούλιο καὶ ζήτησε ἀπό τόν Πορτέλλα Βαλλαντάρες νά σχηματίσει μιά κυβέρνηση πού θά προκήρυσσε γενικές ἐκλογές. Οἱ ἐκλογές ὁρίστηκαν γιά τίς 16 Φλεβάρη τοῦ 1936. Ἡ ἐθνική ζωή ἄρχισε νά περιστρέφεται γύρω ἀπό τήν προεκλογική ἐκστρατεία.

Οἱ ἀριστερές ὁμάδες ἑνώθηκαν κάτω ἀπό τή σημαία τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου. Τό τελευταῖο ἐπρόκειτο νά σχηματιστεῖ, ὄχι μόνον ἀπό τά δυό δημοκρατικά κόμματα τοῦ Μανουέλ Ἀζάνια καί τοῦ Μαρτίνεζ Μπάριο, ἀλλά ἐπίσης θά συμπεριλάμβανε ἕνα πολιτικὸ φάσμα πού πρόσφερε ὁ Μαρξισμὸς σὲ ολες τίς ἐκδηλώσεις του: τό Σοσιαλισμό, τόν Κομμουνισμό καὶ τὸν Τροτσκισμὸ (POUM).

Ὅλες αὐτές οἱ ἀντιπολιτευόμενες ὁμάδες συμφώνησαν σ' ἕνα πολύ μετριοπαθές πρόγραμμα, ἀλλά ὑποσχέθηκαν ἀμνηστία γιά ὅλους τούς πολιτικοὺς καί κοινωνικοὺς κρατουμένους. Ἡ CNT ἐπωφελήθηκε ἀπό τήν εὐκαιρία γιά νά ἐξαπολύσει μιά ἐθνική καμπάνια ἀγκιτάτσιας, προειδοποιώντας τό λαό νά μήν παρασυρθεῖ ἀπό τήν ὀλέθρια αὐταπάτη τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου, ἀλλά αὐτή ἡ προπαγάνδα ἐρχόταν σέ ἀντίθεση μέ τό πρόβλημα τῶν 30.000 κρατουμένων.

Στή Βαρκελώνη, ὁ Ντουρρούτι, πού εἶχε ἀποφυλακιστεῖ πρόσφατα, πῆρε μέρος σέ μιά συγκέντρωση μαζί μὲ τόν Ἀσκάζο, πού ἦταν στήν παρανομία. Ἡ συγκέντρωση εἶχε ὀργανωθεῖ γιά τήν ὑπεράσπιση τοῦ Χιερόνιμο Μίζα, ἑνός νεαροῦ ἀντιεξουσιαστή πού εἶχε καταδικαστεῖ σέ θάνατο, κατηγορούμενος ὅτι εἶχε ἀντισταθεῖ στή Γκουάρντια Θιβίλ καὶ ὅτι εἶχε ἀπελευθερώσει μιά ὁμάδα κρατουμένων. Ἡ παρουσία τοῦ Ντουρρούτι καί τοῦ Ἀσκάζο στήν ἐξέδρα προκάλεσε βαθιά ἐντύπωση στό λαό, πού εἶχε συγκεντρωθεῖ στήν πλατεία Ὀλυμπίας. Ὁ Ντουρρούτι ἐπρόκειτο νὰ μιλήσει τελευταῖος ἀλλά δέν μπόρεσε. Ὁ Ἀσκάζο ἄρχισε τό λόγο του μέ ἀνθρωπιστικές καί φιλοσοφικές ἰδέες γιά τό δικαίωμα τοῦ κάθε ἀνθρώπου στή ζωή. Ἀλλὰ μόλις ἄρχισε νὰ λέει γιά τὴν ὑπόθεση τοῦ

νεαροῦ Μίζα, ξέσπασε σέ μιά βίαιη ἐπίθεση ἐναντίον τῶν μελῶν τῆς κυβέρνησης. Ὁ κυβερνητικὸς λογοκριτὴς[5] ἤθελε νὰ τὸν συλλάβει γιὰ προσβολὴ της κυβέρνησης. Ἄρχισε μιά φασαρία στήν ἐξέδρα καί ὁ Ντουρρούτι ἁρπάζοντας τόν Ἀσκάζο ἀπό τό μπράτσο, κατάφερε νά φύγει ἀπό τήν περιοχὴ ποὺ ἤθελε νὰ καταλάβει ἡ ἀστυνομία, ἐνῶ καί τοὺς δυὸ τοὺς προστάτευε τὸ πλῆθος.

Γιά μιά φορά ἀκόμη οἱ δυό ἀναρχικοί βγῆκαν στήν παρανομία. Καταφύγανε στά προάστια τῆς Βαρκελώνης. Ἀλλά γρήγορα ὁ Ντουρρούτι ἔπρεπε ν' ἀντιμετωπίσει ἕνα ἄλλο πρόβλημα: ἔπρεπε ἤ ὄχι νά πάρει μέρος σάν ὁμιλητής στή συγκέντρωση πού ὀργάνωναν οἱ Ἀστουριανοί στό Λεόν; Ἀγνοώντας τή δύσκολη κατάστασή του, ἀποφάσισε νά πάει, ἰσχυριζόμενος ὅτι ἔτσι κι ἀλλιῶς θά τόν ἔπιαναν.

Ἡ συγκέντρωση ἔγινε στήν Ἀρένα τοῦ Λεόν, ὅπου ὅλες οἱ σειρές τῶν καθισμάτων ἦταν ἀσφυκτικά γεμᾶτες. Εἶχαν ἔρθει ἐργάτες ἀπ' ὅλη τὴν περιοχή, ἀκόμη κι ἀπό τή Λά Κορούνια. Ἡ ἀπροσμενη ἄφιξη τοῦ Ντουρρούτι ἦταν μιά μεγάλη ἔκπληξη. Στό λόγο του ξεπέρασε τόν ἴδιο του τόν ἑαυτό, μιλῶντας μὲ τὴ συνηθισμένη του ζωντάνια. Ἐπέμενε γιὰ τὴ σοβαρότητα τῆς στιγμῆς καί γιὰ τὴν ἀνάγκη γιὰ τοὺς ἐργάτες νὰ ἐλέγχουν τόν ἑαυτό τους καί νά μὴν παρασύρονται ἀπὸ τἰς προβοκάτσιες. «Εἶναι ἀπαραίτητο νά παραμένουμε σὲ συναγερμὸ καί νὰ εἴμαστε ἕτοιμοι μὲ τὸ πρῶτο κάλεσμα ἀπὸ τὴν CNT νὰ κατεβοῦμε στούς δρόμους. Δέν εἶναι ὥρα γιά διασύνη ἀλλά γιά μιά ἔξυπνη ἀναμονή καί γιά νά προσέχουμε τἰς κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ. Πρέπει νά τόν ἀναγκάσουμε νά ξεσκεπαστεῖ καί ὅταν ἔρθει ἡ στιγμή, νά πολεμήσουμε χωρἰς ἔλεος».[6] Ἀκολούθησε μιά αὐθόρμητη διαδήλωση καί τότε πρότειναν στόν Ντουρρούτι νά ἐπωφεληθεῖ ἀπ' αὐτή γιά νά φύγει. Ἀλλά αὐτός ἀρνήθηκε καί ὁδήγησε τήν πορεία πρὸς τὴν Πλατεία Δημαρχείου. Δὲ συνέβη τίποτα, ἀλλά τήν ὥρα πού ὁ Ντουρρούτι ἦταν ἕτοιμος νά φύγει, ἕνας ἀξιωματικός τῆς Γκουάρντια Θιβίλ πού εἶχε διαταγὴ νὰ ὁδηγήσει τὸ Ντουρρούτι στοὺς ἀνωτέρους του, ἄρχισε νά τοῦ κάνει ἐρωτήσεις. Ὁ

άξιωματικός τοῦ εἶπε ὅτι δέν μποροῦσε νά μείνει στό Λεόν και ὅτι ἔπρεπε νά τόν συνοδέψει πίσω στή Βαρκελώνη. Αὐτή τή φορά ἡ φυλάκισή του ἦταν σύντομη, καί στίς 10 Γενάρη τοῦ 1936, ἀφοῦ δικάστηκε γιά προσβολή τῆς κυβέρνησης, ἀφέθηκε ἐλεύθερος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Φρανθίθκο Λάργκο Καμπολλέρο, Οἱ ἀναμνήσεις μου σελ. 138 καί 159.
2. Ἡ πληροφορία δόθηκε στό συγγραφέα ἀπό τόν Χοσὲ Πεϊράτς, πού πῆρε μέρος στήν Ὁλομέλεια.
3. Ζάκ Ντυκλό, Ἀναμνήσεις (1935 - 1939), σελ. 107 - 110.
4. Στό ἴδιο.
5. Εἶχε ὁριστεῖ ἀπό τήν Κυβέρνηση ἕνας ἀστυνομικός σά λογοκριτής σέ ὅλες τίς δημόσιες συγκεντρώσεις. Εἶχε τό δικαίωμα ν' ἀποφασίσει ἄν τά σχόλια τοῦ ὁμιλητῆ ἦταν προσβλητικά γιά τήν Κυβέρνηση, καί ἄν ἦταν, νά διαλύσει τή συγκέντρωση.
6. Σολινταριντάντ Ὁμπρέρα, 10 Δεκέμβρη, 1935.

13. 16 Φλεβάρη, 1936

Ὁ Ντουρρούτι ἀπελευθερώθηκε στά μέσα τῆς προεκλογικῆς ἐκστρατείας. Ὅπως εἶναι φυσικό, αὐτή ἡ «πυρετική» πολιτική περίοδος εἶχε μιά κατάφωρη ἐπίδραση στίς γραμμές τῆς Συνομοσπονδίας. Ἡ κατάσταση ἦταν μπερδεμένη γιά πολλούς ἐργάτες ἐξαιτίας τῶν διώξεων καί τῆς προπαγάνδας τῆς δεξιᾶς ἐναντίον τῆς ἀριστερᾶς καί ἀντίστροφα. Μιά ἀτμόσφαιρα τραγωδίας πλανιόταν στόν ἀέρα, πού ἐρχόταν σέ ἀντίθεση μέ τή φαινομενική ἠρεμία. Σάν ἀπό μαγεία, οἱ ἔνοπλες ἐπιθέσεις, οἱ ἐκρήξεις βομβῶν, οἱ συγκρούσεις μέ τήν ἀστυνομία δέν συνέβαιναν πιά. Μιά μέρα πρίν ἀπό τήν απελευθέρωση τοῦ Ντουρρούτι, ἡ περιφερειακή Συνομοσπονδία Ἐργασίας στήν Καταλωνία (CNT) εἶχε συγκαλέσει μιά ὁλομέλεια γιά νά ἐκθέσει τίς ἀπόψεις της. Δυό ζητήματα ἦταν πρωταρχικῆς σημασίας: τί στάση θά κρατοῦσαν σχετικά μέ τίς συμμαχίες καί τί δραστηριότητες θά πραγματοποιοῦσαν πρίν ἀπό τίς ἐκλογές. Οἱ ἀντιπρόσωποι βρέθηκαν ἀντιμέτωποι μ' ἕνα δίλημμα, ἤ νά λύσουν τά προβλήματα πού οἱ ἁπλοί ἄνθρωποι δέν τούς εἶχαν ζητήσει νά τά λύσουν, ἤ νά διακόψουν τή συγκέντρωση.

Τελικά, χρησιμοποιώντας σά βάση τίς συμφωνίες πού ἴσχυαν ἤδη καί γιά τά δυό ζητήματα πού θά συζητοῦσαν, ἡ Ὁλομέλεια ἐπιβεβαίωσε τίς προηγούμενες ἀποφάσεις καί ἔκανε μιά πρόταση γιά τήν ἐργατική συμμαχία: «Ἡ UGT πρέπει ν' ἀναγνωρίσει ὅτι ἡ ἀπελευθέρωση τῶν ἐργατῶν εἶναι δυνατή μόνον διαμέσου τῆς ἐπαναστατικῆς δράσης, καί ὅτι αὐτή ἡ ἀναγνώριση σημαίνει μιά διακοπή τῆς πολιτικῆς καί κοινοβουλευτικῆς συνεργασίας μέ τό ἀστικό καθεστώς. Γιά νά εἶναι ἀποτελεσματική ἡ κοινωνική ἐπανάσταση, εἶναι ἀπαραίτητο νά καταστρέψουμε ὁλοκληρωτικά τό τωρινό καθεστώς, πού κυβερνάει τήν οἰκονομική καί κοινωνική ζωή τῆς Ἰσπανίας. Ἡ νέα ὀργάνωση πού θά προέρθει ἀπό τήν ἐπανάσταση, θά ἀναπτυχτεῖ ἐλεύθερα ἀπό τούς ἐργάτες. Γιά νά ὑπερασπίσουμε τή νέα ἐπαναστατική ὀργάνωση, θά πρέπει ὁ καθένας νά συντονίσει τίς προσπάθειές του, πα-

ραμερίζοντας τά ἰδιαίτερα συμφέροντα κάθε τάσης». Σ' αὐτά τά τέσσερα τελευταία σημεία, προστέθηκε μιά σημείωση, πού ἀπευθυνόταν στήν Ἐθνική Ἐπιτροπή τῆς CNT, ποὺ ζητοῦσε νὰ γίνει ἕνα Ἐθνικό Ἐργατικό Συνέδριο τόν Ἀπρίλη γιά νά μελετήσουν τίς δυνατότητες καί τὰ μέσα γιά μιὰ συνθήκη μὲ τὴν UGT.Ι Ὅσο γιὰ τὴ στάση ποὺ θά κρατοῦσαν σχετικά μέ τίς ἐκλογές, ἡ Ὁλομέλεια επιβεβαίωσε τήν «κλασσική γραμμή ἀποχῆς», πού ἦταν πάντα ἡ γραμμὴ ποὺ ἀκολουθοῦσε ἡ CNT.

Αὐτές οἱ λύσεις συμφωνοῦσαν θεωρητικά μέ τίς παραδοσιακὲς θέσεις τῆς CNT, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα ἡ ἰδέα τῆς ψήφου εἶχε ἑλκύσει τό λαό κι ἔτσι οἱ συμφωνίες πού ἔγιναν ἑρμηνεύτηκαν ἀπὸ τὸν κάθε ἀγωνιστὴ σύμφωνα μὲ τὴν ἐπαναστατική του συνείδηση. Κι αὐτό ἔγινε πολύ φανερό στό Ντουρρούτι, ὅταν τόν κάλεσε ἡ Περιφερειακή Ἐπιτροπὴ γιά νά πάρει μέρος σὲ μιὰ ἐπανασύνδεση τῶν ἀγωνιστῶν, πού ἦταν ὑπεύθυνοι γιά τήν περιφερειακή προπαγάνδα. Πῆραν μέρος ὁ Φρανθίθκο Ἀσκάζο, ὁ Γκαρθία Ὀλιβέρ, ὁ Ντουρρούτι, ἡ Φεντερίκα Μοντσένυ, ὁ Ἀρτοῦρο Παρέρα, ὁ Μανουέλ Βιλλάρ, ὁ Φρανθίθκο Ἰσγκλέας, ὁ Ντιέγκο Ἀμπάντ ντέ Σαντιγιάν καί ἄλλοι. Ὁ τελευταῖος ἔκανε τό παρακάτω σχόλιο σ' αὐτή τή συγκέντρωση: «Ἄν ἐπιβεβαιώσουμε τὴν ἀποχὴ χωρίς νὰ ἐκφράσουμε καμιά ἀμφιβολία, δίνουμε ἔτσι τή νίκη στὴ δικτατορία πού θέλει νά φέρει ὁ Χίλ Ρόμπλες καί θὰ μποῦμε σὲ μιὰ φασιστική περίοδο ἀπὸ μιὰ νόμιμη ἀποψη. Ἄν δηλώσουμε ὅτι εἴμαστε ὑπέρ των ἐκλογων, γιά νά παγιώσουμε τό θρίαμβο τῆς ἀριστερᾶς, θά μᾶς κατηγοροῦσαν (ἀκόμη καί οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἀριστερᾶς) ὅτι παραβιάζουμε τίς ἀρχές μας».

Αὐτές οἱ ἰδέες τοῦ Σαντιγιάν ἀντικατόπτριζαν τὸ δισταγμὸ τῆς πλειοψηφίας τῶν ἀγωνιστῶν. Γιά τούς ὑποστηρικτές τῆς ἀπόλυτης ἀποχῆς, ἡ ἐπιτυχία τοῦ Ρόμπλες θά ἀνάγκαζε τούς σοσιαλιστές νά «ριζοσπαστικοποιήσουν» τή θέση τους καί θά ἐπιτάχυνε τήν ἐπαναστατική διαδικασία. Γιά ἄλλους, ἀντίθετα, μιά τέτοια τοποθέτηση θά ἀποτελοῦσε ἕνα ἐμπόδιο γιά μιὰ συμμαχία ἀνάμεσα στή CNT καί στὴν UGT, ποὺ ἦταν ἀπαραίτητη προϋπό-

θεση γιά τό θρίαμβο τῆς ἐπανάστασης. Ὑπῆρχαν ἐπίσης κι αὐτοί πού ἐπέμεναν ὅτι ἡ ἀριστερά, μόλις θά καταλάμβανε τὴν ἐξουσία, θά ἔδινε ἀμνηστεία, κάτι ποὺ θά ἔδινε πίσω στὴ CNT τίς χιλιάδες τῶν φυλακισμένων ἀγωνιστῶν της.

Γιά πρώτη φορά ἐδῶ καί πολλά χρόνια, λέει ὁ Σαντιγιάν, «εἴχαμε τό θάρρος νά μιλήσουμε εἰλικρινά, ἀποφεύγοντας τά ἕτοιμα συνθήματα. Εἴχαμε τήν προνοητικότητα νά κρίνουμε τήν κατάσταση, υπολογίζοντας τό μέτρο τῆς σοβαρότητάς της. Ὅλοι, ἤ σχεδόν ὅλοι, καταλάβαιναν ὅτι ἡ καταστροφὴ τῆς ἀριστερᾶς θὰ ἦταν καί δικιά μας! Ἀποφυγαμε τὴν ἐκλογική ἐκστρατεία τοῦ 1933, ἀλλά ἡ σωστή κρίση τῶν ἐργατῶν τούς ἔσπρωξε στίς κάλπες, μέ μοναδικό σκοπό τήν ἀπομάκρυνση τῶν φασιστων ἀπ' τήν Κυβέρνηση καί τήν ἀπελευθέρωση τῶν κρατουμένων». Ἦταν ἀκόμη ἀπαραίτητο ν' ἀποφασίσουν ποιά στάση θά κρατοῦσαν στίς συγκεντρώσεις. Τότε ὁ Ντουρρούτι πρόσφερε τή λύση του: «Ἡ ἀριστερά ἰσχυρίζεται ὅτι ἄν πετύχει ἡ δεξιά, θά ἐξαπολύσει τήν ἐπανάσταση· ἡ δεξιά ἀπαντάει, ὅτι, ἄν νικήσει ἡ ἀριστερά, θ' ἀρχίσει ἕναν ἐμφύλιο πόλεμο. Συνεπῶς, βρισκόμαστε στά πρόθυρα μιᾶς ἐπανάστασης ἤ ἑνός ἐμφύλιου πολέμου. Νά τί πρέπει νὰ ἐξηγήσουμε καθαρὰ στούς ἐργάτες, κάνοντάς τους νά καταλάβουν ὅτι ἡ ψῆφος δὲν μπορεῖ πιά νὰ λύσει τίποτα. Ὁ ἐργάτης πού ψηφίζει καί μετά κάθεται ἥσυχα στό σπίτι του εἶναι ἕνας ἀντεπαναστάτης. Ἀλλά τό ἴδιο ἰσχύει καί γι' αὐτόν πού δέν ψηφίζει. Αὐτό τό δίλημμα μπορεῖ νά λυθεῖ μόνο στούς δρόμους, μέ τόν ἔνοπλο ἀγώνα». Στή συνέχεια, ὁ Γκαρθία Ὀλιβέρ πρότεινε: «Οἱ Μαρξιστές τῆς UGT, οἱ ἀναρχικοί τῆς CNT, αὐτές οἱ δυὸ ὀργανώσεις ἐνωμένες στόν ἀγώνα ἐνάντια στό κεφάλαιο».2

Οἱ προτάσεις τοῦ Ντουρρούτι καί τοῦ Γκαρθία Ὀλιβέρ χρησιμοποιήθηκαν σάν βάση γιά τήν προπαγάνδα. Χρησιμοποιήθηκαν ἀκόμη καί γιά τό κείμενο ἑνός μανιφέστου ποὺ ἔβγαλε ἡ CNT λίγες ἡμέρες πρίν ἀπὸ τίς ἐκλογές. «Γιὰ ν' ἀνταποκριθοῦμε στήν κατάσταση, πρέπει νά πραγματοποιήσουμε μιά ἐπαναστατική συνθήκη ἀμέσως, γιατί εἴτε νικημένη εἴτε κερδισμένη, ἡ Δεξιά θά κα-

ταλάβει τήν ἐξουσία, εἴτε νόμιμα εἴτε ἀρχίζοντας ἕναν ἐμφύλιο πόλεμο. Ἔτσι, ἡ καθολική ψῆφος δέ σημαίνει τίποτα, στήν πραγματικότητα ἔχει τήν πιό μικρή σημασία. Αὐτό πού εἶναι ἀπαραίτητο καί ζωτικό εἶναι νά βρισκόμαστε σέ συναγερμό καί νά εἴμαστε ἕτοιμοι γιά νά πολεμήσουμε! Εἶναι καλύτερα νά ἔχουμε τό θάρρος νά κοιτᾶμε μπροστά (ἀκόμη κι ἄν κάνουμε λάθος) παρά νά χρειαστεῖ νά θρηνήσουμε γιά τήν ἀμέλειά μας ἀργότερα. Ἐπαγρύπνηση σύντροφοι!».3

Ἡ Ἰσπανία ψήφισε στίς 16 Φλεβάρη τοῦ 1936, καί σέ ἀντίθεση μέ ὅ,τι εἶχε συμβεῖ στίς τελευταῖες γενικὲς ἐκλογές, δὲν ὑπῆρξε καμιά ἀταξία, καμιὰ σπασμένη κάλπη. Ἡ «Λά Βανγκουάρντια», ἡ συντηρητική καθημερινή ἐφημερίδα, μιλάει μ' αὐτο τόν τρόπο γιά τίς ἐκλογές: «Ἔγιναν κάτω ἀπό ὑποδειγματικές συνθῆκες πειθαρχίας. Ὁ Ἰσπανικός λαός ἐξέφρασε αὐτό πού ἤθελε».

Τό Λαϊκό Μέτωπο θριάμβευσε. Πέτυχε 4.176.156 ψήφους καί 269 βουλευτές. Ἡ δεξιά πῆρε 3.783.000 ψήφους καί 202 βουλευτές. Ἀνάμεσα στούς συμμάχους τοῦ Λαικοῦ Μετώπου, τό Σοσιαλιστικό Κόμμα ἔβγαλε 88 βουλευτές, ἀλλά εἶχε λιγότερους ὀπαδοὺς ἀπὸ τίς ἐκλογὲς τοῦ 1931. Μερικοί ἀπό τούς ψηφοφόρους εἶχαν στραφεῖ πρός τό Κομμουνιστικό Κόμμα, πού εἶχε πάρει 17 ἕδρες. Τό Δημοκρατικό Κόμμα τοῦ Ἀζάνια καί ἡ Δημοκρατική Ἕνωση τοῦ Μαρτίνεζ Μπάριο κατάφεραν νά πάρουν τούς ψήφους τῶν φιλελεύθερων ἀστῶν καί ἔβγαλαν 117 βουλευτές. Τό ἴδιο φαινόμενο συνέβη καί στήν Καταλωνία, ὅπου ἡ Ἐσκουέρα Καταλάνα εὐνοήθηκε καί κέρδισε 29 ἕδρες.

Ἀπό τή δεξιά τό κόμμα τοῦ Λερού ἦταν ὁ μεγάλος χαμένος. Ἀπό τούς 80 βουλευτές πού εἶχε, ἔπεσε στοὺς 8. Ἡ CEDA ποὺ εἶχε χάσει 20 βουλευτές, εἶχε ὡστόσο ἀκόμη 94 εδρες. Ἡ Ἰσπανική Φάλαγγα μέ ἕνα μόνο ὑποψήφιο τάν ἱδρυτή της, Χοσέ Ἀντόνιο Πρίμο ντέ Ριβέρα, δέν κέρδισε καμιά ἕδρα ἡ βουλευτή στήν Καντίζ ἡ στή Μαδρίτη.

Μιά μέρα μετά τόν ἐκλογικό θρίαμβο, στίς 17 Φλεβάρη, ὁ Κάλβο Σοτέλο καί ὁ Φράνκο ἔκαναν μιά ἐπίσκεψη στόν Πορτέλλα Βαλλαντάρες, πού σύμφωνα μέ τό Σύνταγμα θά ἔμενε στήν ἐξουσία

γιά ἕνα μήνα ἀκόμη μέχρι νά τήν παραδώσει στούς νικητές. Ἡ συνάντηση δέν θά μποροῦσε νά εἶναι ἐγκάρδια, ζήτησαν ἀπό τόν Πορτέλλα Βαλλαντάρες νά κηρύξει κατάσταση πολιορκίας κι αὐτός ἀρνήθηκε.

Γιά νά δικαιολογήσουν τίς ἀπαιτήσεις τους, ὁ Κάλβο Σοτέλο καί ὁ Φράνκο βάσισαν τά αἰτήματά τους στίς φασαρίες πού εἶχαν ξεσπάσει σέ διάφορες περιοχές, ὅπως στό Ὀβιέντο, στή Βαρκελώνη, στή Μαδρίτη καί ἀλλοῦ. Πράγματι, οἱ ἐργάτες πού δέν εἶχαν καμιά ἐμπιστοσύνη σ' αὐτούς πού εἶχαν κερδίσει στίς ἐκλογές, εἶχαν ἤδη ἀρχίσει νά ἀπελευθερώνουν τούς φυλακισμένους. Ἐπειδή οἱ διαπραγματεύσεις του μέ τόν Πορτέλλα δέν ἔφεραν κανένα ἀποτέλεσμα, ὁ στρατηγός Φράνκο, ὡς Ἀρχιστράτηγος τοῦ στρατοῦ, πῆγε νά δεῖ τό Στρατηγό Μορέλο, πού ἦταν Ὑπουργός Πολέμου καί τό Στρατηγό Πόζας, Γενικό Διοικητή τῆς Γκουάρντια Θιβίλ καί τούς ζήτησε νά ὑποστηρίξουν μιά στρατιωτική ἐξέγερση. Οἱ δυό στρατηγοί ἀρνήθηκαν, ἀλλά ὁ Φράνκο συνέχισε τίς προετοιμασίες του, πού δέν εἶχαν ὅμως ἐπιτυχία γιατί οἱ διοικητές στίς στρατιωτικές περιοχές δέν ἔδειξαν μεγάλο ἐνθουσιασμό.

Παίρνοντας ὑπόψη τους τά ἀποτελέσματα τῶν εκλογων, ὁ Ἀλκαλά Ζαμόρα καί ὁ Πορτέλα Βαλλαντάρες παρέβλεψαν τή νόμιμη περίοδο ἀναμονης καί κάλεσαν τόν Μανουέλ Ἀζάνια νά σχηματισει νέα κυβέρνηση. Ἡ κυβέρνηση τοῦ Ἀζάνια σχηματίστηκε στίς 19 Φλεβάρη καί τήν ἀποτελοῦσαν ἀριστεροί Δημοκράτες. Ὁ λαός πού εἶχε διαδηλώσει δημόσια καί εἶχε ἀπελευθερώσει τούς φυλακισμένους, ἔδειξε γιά ἄλλη μιά φορά τήν ἐμπιστοσύνη του στούς κυβερνῆτες του, ἐλπίζοντας ὅτι αὐτοί θά ἔπαιρναν τά ἀπαραίτητα μέτρα γιά νά ἐξασφαλίσουν μιά νέα ζωή γιά τή χώρα.

Ἡ πολιτική ὁμάδα πού εἶχε ἐξασφαλίσει τόν θρίαμβο τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου ἦταν ἀρκετά πονηρή, ὥστε νά τό παρουσιάσει σάν τό καλύτερο χαλινάρι ἐνάντια στό φασισμό. Ἀλλά ἄν καί ὁ Κάλβο Σοτελο, ὁ Χίλ Ρόμπλες καί ὁ Φράνκο εἶχαν φανερωσει ἀρκετά τό παιχνίδι τους, ἡ νέα κυβέρνηση δέν πῆρε κανένα μέτρο ἐναντίον τους καί κράτη-

σε σιωπή σχετικά μέ τή συνωμοσία. Ὁ στρατηγός Φράνκο, βλέποντας ξαφνικὰ ὅτι εἶχε ἐγκαταλειφτεῖ ἀπό τούς συντρόφους του, ἔκανε μιά ἐπίσκεψη στόν Ὑπουργό Ἐσωτερικῶν, τόν Ἄμος Σαλβατόρ, ὁ ὁποῖος, ἀντί νά τόν συλλάβει ὡς συνωμότη, ἀναγνώρισε τήν ἀφοσίωσή του στή Δημοκρατία. Ὁ Ἀζάνια τοῦ ἐμπιστεύτηκε ἀκόμη καί τή στρατιωτική διοίκηση τῶν Καναρίων, ἐνῶ ἡ διοίκηση τῶν Βαλεαρίδων νήσων εἶχε ἀνατεθεῖ στό Στρατηγό Γκόντεντ, ἕνα ἄλλο μέλος τῆς συνωμοσίας. Παίρνοντας τέτοια μέτρα, ἡ κυβέρνηση ἔδειξε ὅτι ἀκολουθουσε μιά πολιτική ἴδια καί ἀπαράλλαχτη μέ τήν πολιτική τοῦ Λερού. Ὅλα τά θεμελιώδη προβλήματα παρέμειναν στήν ἀβεβαιότητα. Ἡ μόνη ἐνέργεια πού ἔκανε ἦταν νὰ δώσει μιὰ ἀμνηστεία, κάτι πού εἶχε ἤδη ὑλοποιηθεῖ ἀπὸ τίς μάζες στίς 21 Φλεβάρη.

Δέν ὑπάρχει καμιά ἀμφιβολία γιά τό ὅτι ἡ κυβέρνηση καταπάτησε τὸ νόμο, κάνοντας ἕνα διαχωρισμό ἀνάμεσα στά πολιτικά καί μή πολιτικά ἀδικήματα. Ὁ χαρακτηρισμός τοῦ μή πολιτικοῦ ἀδικήματος ἐφαρμόστηκε στούς φυλακισμένους πού ἦταν μέλη τῆς CNT. Ἡ κυβέρνηση δήλωσε ὅτι δὲν περιλαμβάνονταν μέσα στήν ἀμνηστεία, μέ τή δικαιολογία ὅτι τά ἀδικήματά τους ἦταν κοινωνικά καί οχι πολιτικά.

Στίς 6 Μάρτη, 20 μέρες μετὰ τὸ θρίαμβο τοῦ Λαικοῦ Μετώπου, ὁ Ντουρρούτι κατάγγειλε αὐτή τήν κατάσταση τῶν πραγμάτων σέ μιά συγκέντρωση πού ἔγινε στό Πριγκηπικό θέατρο: «Ἤρθαμε ἐδῶ γιά νά ποῦμε στούς ἀνθρώπους τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου ὅτι ἡ ἐργατική τάξη τούς χάρισε τό θρίαμβο καί μέ τόν ἴδιο τρόπο μπορεῖ νά ἀντιστρέψει τήν κατάσταση, γιατί ὑπάρχει ἕνα ὅριο στήν ὑπομονή τῆς ἐργατικῆς τάξης καί μπορεῖ νά φτάσαμε ἤδη σ' αὐτό τό ὅριο».4

Στήν ὕπαιθρο, ἡ κατάσταση, πού ἦταν ἤδη ἀνησυχητική, γινόταν ἀκόμη χειρότερη ἐξαιτίας τῆς φυγῆς πολλῶν γαιοκτημόνων, πού εἶχαν ἐγκαταλείψει τίς ἰδιοκτησίες τους. Εἶχαν φύγει ἐπειδή φοβόντουσαν τήν ἐπανάσταση ἤ γιά νά μποϋκοτάρουν τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο. Αὐτοί πού εἶχαν μείνει, ἀρνήθηκαν νά προσλάβουν πάλι τούς ἐργάτες πού

εἶχαν ἀπολύσει αὐθαίρετα στὴ διάρκεια τῶν ἐπαναστατικῶν γεγονότων τοῦ 'Οκτώβρη. 'Αψηφοῦσαν τὴν ἴδια τὴν Κυβέρνηση, ἡ ὁποία, στὶς 27 Φλεβάρη, εἶχε διατάξει τὴν ἐπαναπρόσληψη ὅλων τῶν εργατων χωρὶς ἐξαίρεση. 'Η ἄρνηση τῶν ἀφεντικῶν ηταν γενική, στὴ βιομηχανία καθὼς καὶ στὴ γεωργία.

Στὸ βιομηχανικὸ τομέα, — ὅπως ἐξήγησε ὁ Ντουρρούτι — τ' ἀφεντικὰ ἔλπιζαν ὅτι θὰ ἔφταναν σ' ἕνα συμβιβασμὸ γιὰ ν' ἀποφύγουν μιὰ ἐπαναστατικὴ κατάληψη τῶν ἐργοστασίων. 'Αλλὰ ἡ κατάσταση ἀνάμεσα στοὺς ἀγρότες ἦταν πολὺ πιὸ ἀνησυχητική. Ἄρχισαν νὰ κάνουν ἀπαλλοτριώσεις, ἔχοντας χάσει κάθε ἐλπίδα ὅτι θὰ ἔδινε κάποια παρόμοια λύση ἡ κυβέρνηση. Οἱ ἀγρότες σ' ἕνα χωριὸ κοντὰ στὴ Μαδρίτη, τὸ Θενιθιέντος, ἦταν οἱ πιὸ τολμηροί. 'Αποφάσισαν νὰ καταλάβουν ἕνα τεράστιο ἀγρόκτημα, τὴν «Ἐνσιλάρ ντὲ λὰ Πάρα», καὶ ἄρχισαν νὰ τὸ δουλεύουν συλλογικά. Μετά, τὸ 'Αγροτικὸ Σωματεῖο τῆς UGT ἔστειλε ἕνα ἔγγραφο στὸν 'Υπουργὸ Γεωργίας, μιὰ ἀνακεφαλαίωση της κατάστασης: «Ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει πιὰ δουλειὰ γιὰ μᾶς καὶ τ' ἄλογά μας καὶ τὰ παιδιά μας πεθαίνουν ἀπὸ τὴν πεῖνα, τὸ μόνο πράγμα ποὺ μπορούσαμε νὰ κάνουμε ἦταν νὰ καταλάβουμε τὴ γῆ. Καὶ τὴν καταλάβαμε. Χάρη στὴ δουλειά μας, θὰ παράγει ὅσα ποτὲ προηγουμένως. Αὐτὸ θὰ βάλει ἕνα τέλος στὴ μιζέρια μας καὶ θὰ αὐξήσει τὸν ἐθνικὸ πλοῦτο. Δὲν νομίζουμε ὅτι κάναμε κακὸ σὲ κανέναν καὶ ζητᾶμε μόνον νὰ νομιμοποιηθεῖ ἡ πράξη μας καὶ ἐπίσης νὰ πάρουμε τὶς ἀπαραίτητες πιστώσεις γιὰ νὰ πραγματοποιήσουμε τὴ δουλειά μας εἰρηνικά».

Δυὸ βδομάδες ἀργότερα, οἱ ἐργάτες 80 χωριῶν στὴν περιοχὴ τῆς Σαλαμάνκα ἔκαναν τὸ ἴδιο πράγμα. Τέσσερις μέρες μετὰ ἀπ' αὐτὸ οἱ κάτοικοι μερικων μικρῶν χωριῶν κοντὰ στὸ Τολέδο ἔκαναν κι αὐτοὶ ἀπαλλοτριώσεις. Καὶ τὸ πρωὶ τῆς 25 Μάρτη, 80.000 ἀγρότες ἀπὸ τὰ προάστια τοῦ Θαθέρες καὶ τοῦ Μπαντάχιος κατέλαβαν τὴ γῆ καὶ ἄρχισαν νὰ τὴν καλλιεργοῦν. Αὐτὴ ἡ μαζικὴ ἐξέγερση στὴν 'Εστραμαδούρα προκάλεσε ἕναν τρομερὸ πανικὸ στοὺς κυβερνητικοὺς κύκλους. Αὐτὴ

τή φορά ή κυβέρνηση δέν τόλμησε νά στείλει τή Ι κουάρντια Θιβίλ, όπως είχε κάνει λίγες μέρες νωρίτερα στή Μουρκία, όπου ύπήρξε ύπεύθυνη γιά το θάνατο 27 άνθρώπων. Έστειλε μιά όμάδα μηχανικών άπό τό 'Ινστιτοῦτο γιά τήν 'Αγροτική Μεταρρύθμιση, γιά νά δώσει μιά μορφή νομιμότητας στήν άπαλλοτρίωση τής γής.

Τό Μάη τοῦ 1936 τό έπικείμενο ένός φασιστικοῦ πραξικοπήματος άρχισε νά γίνεται καθαρό. 'Επειδή ό κλήρος άποτελοῦσε ένα μέρος τής συνωμοσίας, ό λαός παρακολουθοῦσε τίς έκκλησίες καί άκουγε τά κηρύγματα τῶν παπάδων, πού ύποκινοῦσαν τούς πλούσιους νά χρησιμοποιήσουν βία γιά νά προστατέψουν τήν τάξη. 'Ο λαός κατάλαβε ότι ό κλήρος ήταν έχθρός τῶν φτωχῶν. 'Ανακαλύπτονταν πολεμοφόδια άκόμη καί μέσα στά σκευοφυλάκια. 'Ορισμένοι ίερεῖς άναγκάστηκαν νά φύγουν. Αύτή ή κατάσταση προκάλεσε τή λαική άντίδραση. Σύμφωνα μέ τίς στατιστικές, άπό τίς 18 τοῦ Φλεβάρη μέχρι τίς 15 τοῦ 'Ιούνη 1936, κάηκαν, 160 έκκλησίες, προκλήθηκαν 269 θάνατοι, 1.287 τραυματισμοί, 215 άπόπειρες, 113 γενικές άπεργίες, 228 μερικές άπεργίες καί 145 έκρήξεις βομβῶν.

Οσο γιά τήν κατανομή τής πολιτικής δύναμης, νά ή είκόνα πού παρουσιάζει ό πρώην 'Υπουργός 'Εσωτερικῶν, Μιγκουέλ Μάουρα. Στήν άριστερά: UGT 1.447.000' CNT 1.577.000' Κομμουνιστές 133.000. Στή δεξιά: 549.000 κατανεμημένοι σέ διάφορες όμάδες: 20.000 μέχρι 30.000 στρατιωτικοί, 50.000 Φαλαγγίτες, 50.000 παπάδες καί καλόγεροι' καί έκατομμύρια έκατομμυρίων πεσέτες.6

Αύτή ήταν ή κατάσταση στήν 'Ισπανία όταν ή CNT συγκάλεσε τό 4ο 'Εθνικό της Συνέδριο τήν 1 Μάη τοῦ 1936 στό 'Ιρις Πάρκ Θίατερ στή Σαραγόσσα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Χοσέ Πεϊράτς έργο άναφ. Τόμος 1
2 Ντιέγκο 'Αμπάντ ντέ Σαντιγιάν, έργο άναφ.
3 Χοσέ Πεϊράτς, έργο άναφ.
4. Σολινταριντάτ 'Ομπρέρα, 7 Μάρτη 1936
5 Μπουρνέτ Μπολλοτέν, έργο άναφ.
6. Μιγκουέλ Μάουρα, έργο άναφ.

14. Τὸ 4ο Συνέδριο τῆς CNT (Μάης 1936)

Ὅταν τελικά ὁ Ντουρρούτι ἀποφυλακίστηκε στά τέλη τοῦ Γενάρη ἄρχισε ἡ πιό καρποφόρα περίοδος στὴν ἐπαναστατική του καριέρα. Ἡ δραστηριότητά του ἦταν τεράστια, καλύπτοντας διάφορες πλευρές τοῦ ἀγώνα καί αὐτή τή φορά ἐπρόκειτο νά είναι ἡ τελική φάση. Τά μέλη τῆς ὁμάδας «Νοζότρος» μεταδίδανε στὸν ἀγώνα ὄχι μόνο τό δυναμισμό τους, ἀλλά καί τόν ἐπαναστατικό ἐνθουσιασμό τους. Ἡ κατάσταση ποὺ ἐξελίσσονταν σήμαινε τὸ ἀποκορύφωμα τῆς δραστηριότητάς τους. Είχαν δοθεῖ ὁλόψυχα (στὸν ἀγώνα) καί οἱ πράξεις τους στέφονταν μὲ ἐπιτυχία. Ἀναμφίβολα, τὰ μέλη τῆς ὁμάδας είχαν μιὰ ἐπιρροὴ στὸ ἀναρχικό κίνημα, αλλὰ τὸ κίνημα δὲ βασιζόταν στὴ διοικητικὴ ἐξουσία, μόνο στὴ δύναμη ποὺ γεννιόταν ἀπὸ τὴν καθημερινὴ ἐπαφὴ μὲ τίς ἐργαζόμενες μάζες.

Κανένα ἀπό τά μέλη. ἐκτός ἀπό τόν Ἀσκάζο, δὲν είχε μιὰ μόνιμη δουλειὰ στίς ἐπιτροπές, καί ἡ δουλειά τοῦ Ἀσκάζο ἦταν σύντομη. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ντουρρούτι στὸν πυρήνα τῆς CNT καί τῆς FAI περιοριζόταν πάντα σὲ περιστασιακὲς ἐργασίες, ὅπως ἡ διοίκηση τῆς ἐθνικῆς ἐπαναστατικῆς επιτροπης, πού είχε ἐκλεγεῖ γιά νά ὀργανώσει τίς εξεγέρσεις τό Γενάρη καί τό Δεκέμβρη. Βασικά, ἡ δουλειά του διαδραματιζόταν πάντα σέ ἐπ'πεδο βάσης κι ἔτσι ἀπόφευγε τίς ἐπικρ'σεις τῶν καιροσκόπων καί αὐτῶν ποὺ τὸν ζήλευαν. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ὁ Ντουρρούτι ἦταν πάντα ἀδιάλλακτος λέγοντας ὅτι «Κανείς ἀναρχικός νά μήν ὑπάρχει στίς ἐπιτροπές των συνδικάτων, ἐκτός σέ ἐπίπεδο βάσης. Σ' αὐτές τίς ἐπιτροπές, σέ μιά περ'πτωση σύγκρουσης μέ τό ἀφεντικό, ὁ ἀγωνιστής ἀναγκάζεται νά συμβιβαστεῖ γιά νά φτάσει σέ μιά συμφων'α. Οἱ ἐπαφές καί οἱ δραστηριότητες πού προέρχονται ἀπὸ αὐτὴ τὴ θέση, ὠθοῦν τὸν ἀγωνιστὴ πρὸς τὴ γραφειοκρατία. Ἐπειδὴ ξέρουμε αὐτό τόν κίνδυνο, δέν θέλουμε νά τόν διατρέξουμε. Ὁ ρόλος μας είναι νά ἀναλύσουμε ἀπό τή βάση τούς διάφορους κινδύνους πού θά μποροῦσαν νά περικυκλώσουν μιά συνδικαλιστική ὀργάνωση σάν τή δική μας. Κανένας ἀγωνιστής δέν θά πρέπει νά πα-

ρατεΙνει τὴ δουλειά του μέσα στὶς ἐπιτροπές, πέρα ἀπό τό χρόνο πού τοῦ ἔχει παραχωρηθεῖ. "Οχι μόνιμοι καί ἀπαραίτητοι ἄνθρωποι».1 Πίστευε ὅτι ὅλοι επρεπε νά πάρουν μέρος σ' αὐτές τίς λειτουργίες τῶν συνδικάτων. Αὐτός ἦταν ὁ μόνος τρόπος γιά νά μπεῖ ἕνα τέλος στό ὑπαλληλίκι. Ἡ λατρεία τῆς προσωπικότητας δὲν θἄπρεπε ποτὲ νὰ ἐνθαρρυνθεῖ, ἀλλά οὔτε ὁ Ντουρρούτι οὔτε οἱ σύντροφοί του, ὅπως ὁ Γκαρθία 'Ολιβὲρ καί ὁ Φρανθίθκο Ασκάζο δέν μπόρεσαν νά ξεφύγουν ἀπό τήν ἐπιρροὴ ποὺ ἐξασκοῦσαν, παρὰ τὴ θέλησή τους. Αὐτή ἡ ἐπιρροή ἦταν ἴσως ὀλέθρια, κι ὁ Ντουρρούτι βασανιζόταν ἀπ' αὐτό περισσότερο ἀπό ὁποιονδήποτε ἄλλον. "Ηξερε πάρα πολύ καλά ὅτι οἱ σύντροφοί του στὴ δουλειὰ τὸν σέβονταν: αὐτὸ δὲν ὀφειλόταν στήν αἴγλη πού σκόρπιζε χωρίς νά τό καταλαβαίνει, ἀλλά σ' ἕνα εἶδος εὐγνωμοσύνης που αἰσθάνονταν γιά τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο εἶχε δοθεῖ τόσο ὁλοκληρωτικὰ στὴ δουλειά του. 'Αλλὰ ὁ Ντουρρούτι ἦταν ἀντίθετος σ' αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ σεβασμοῦ, βλέποντας σ' αὐτὸ ὄχι μιὰ ἀπελευθέρωση τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ ἀντίθετα ἕνα εἶδος ἀλλοτρίωσης της θέλησης. "Ελεγε ὅτι «ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀλλοτριώνει τὴ θέλησή του, δὲν μπορεῖ ποτὲ νά ἀπελευθερωθεῖ γιά νά ἐκφραστεῖ καί νά ἀκολουθήσει τις δικές του ἰδέες σέ μιά συγκέντρωση ἑνὸς συνδικάτου, ἂν αἰσθάνεται ὅτι τὸν ἐξουσιάζει ἕνας πιὸ ἱκανὸς ὁμιλητής... "Οσο ὁ ἄνθρωπος δὲν σκέφτεται γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ δὲν ἀναλαμβάνει τις εὐθύνες του, δέν θά ὑπάρξει ἀπόλυτη ἀπελευθέρωση τῶν ἀνθρώπινων ὄντων».

Ἡ ἁπλή ὁμιλία τοῦ Ντουρρούτι σοκάριζε μερικές φορές τούς συντρόφους του στήν ὁμάδα, ἰδιαίτερα τόν Γκαρθία 'Ολιβέρ. Ἡ αὐτοπεποίθηση τοῦ τελευταίου στίς δικές του κρίσεις ἔφερνε συχνά τό ἀντίθετο ἀποτέλεσμα ἀπ' αὐτό πού ἤθελε, ἂν καί δὲν μποροῦσε ν' ἀνεχτεῖ καμιὰ ἀντίθεση στίς ἰδέες του. Αὐτό φάνηκε στή διάρκεια τοῦ Συνεδρίου τῆς CNT ὅταν ὁ Ντουρρούτι καί ὁ 'Ολιβὲρ συγκρούστηκαν, ἐνῶ ἔλεγαν ὁ καθένας τήν προσωπική του ἄποψη γιά τήν ἐπανάσταση. Ὁ 'Ολιβέρ πίστευε ὅτι ἡ ἀντεπανάσταση προχωροῦσε καί πρότεινε τήν ἰδέα νά σχηματιστεῖ μιά παραστρα-

τιωτική όργάνωση. Νόμιζε ότι ήταν ό μοναδικός ἀποτελεσματικός τρόπος γιά νά άντιμετωπίσουν καί νά ἐξασφαλίσουν τό θρίαμβο τοῦ προλεταριάτου. Ό Ντουρρούτι πίστευε ότι ἔστω ἀκόμη καί κάτω ἀπό τή δικαιολογία τῆς ἀποτελεσματικότητας, ἡ μιλιταριστική ἰδέα δέν ἔπρεπε νά ὑποστηριχτεῖ. «Εἶναι ἀλήθεια —εἶπε— ὅτι ἡ πρόταση τοῦ Γκαρθία Ὀλιβὲρ εἶναι περισσότερο ἀποδεκτή ἀπό μιά στρατιωτική ἄποψη ἀπ' ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ ἀντάρτικου, πού ἐγώ ὑπερασπίζομαι. Ἀλλά αὐτή ἡ παραστρατιωτική ἰδέα θά ὁδηγήσει τήν ἐπανάσταση στήν καταστροφή της, γιατί αὐτός ὁ ὀργανισμός θά ἀρχίσει νά ἐπιβάλλεται, καί στό ὄνομα τῆς ἀποτελεσματικότητας, θά ἀσκεῖ τήν ἐξουσία του καί τή δύναμή του πάνω στίς μάζες. Διαμέσου ἀκριβῶς αὐτῆς τῆς ἀρχῆς οἱ Μπολσεβίκοι κατέπνιξαν τή Ρωσική Ἐπανάσταση. Δέ θέλουμε νά γίνει αὐτό, ὁποιοδήποτε κι ἄν εἶναι τό τίμημα. Ἄς ἀφήσουμε τήν ἐπανάστασή μας νά ἐξελιχτεῖ σύμφωνα μέ τίς δικές της ἀρχές».2

Αὐτή ἡ ἐσωτερική διαφωνία ἐκδηλώθηκε ἀνοιχτά ὅταν τό Συνδικάτο Ὑφαντουργῶν, στό ὁποῖο δρουσαν καί οἱ δυό ἄντρες, ἄρχισε νά συζητάει τό πρόγραμμα τοῦ 4ου Συνεδρίου. Ὁ Ὀλιβέρ εἶπε τή δική του ἄποψη σέ μιά συγκέντρωση τοῦ Συνδικάτου. Ὁ Ντουρρούτι ὑπεράσπισε τή δική του ἄποψη. Τά 70.000 μέλη ψήφισαν τήν πρόταση τοῦ Γκαρθία Ὀλιβέρ, ὁ ὁποῖος κατέληξε λέγοντας: «Οἱ ἀμυντικές ὁμάδες τῆς Συνομοσπονδίας καί οἱ ἀναρχικές ὁμάδες θά φτιάξουν μιά ξεχωριστή ὀργάνωση γιά νά σχηματίσουν τήν Ἑκατονταρχία, τήν κύρια μονάδα τοῦ Προλεταριακοῦ Στρατοῦ».

Τό πρόγραμμα τοῦ Συνεδρίου ἦταν πολύ ἐκτεταμένο καί σημαντικό, ἐξαιτίας τῆς εὐθύνης πού ἀνέλαβε ἡ CNT ἀπέναντι στό λαό. Ἡ CNT δὲν εἶχε νά ἀντιμετωπίσει μόνον ἄμεσα προβλήματα, ἀλλά ἔπρεπε ἐπίσης νά διατυπώσει κι ἕνα πρόγραμμα, πού θὰ καθόριζε τίς γενικὲς γραμμὲς τοῦ Ἀντιεξουσιαστικοῦ Κομμουνισμοῦ. Οἱ συζητήσεις ηταν ἔντονες καί γρήγορα θά ἔπαιρναν μιά ἰδιαίτερη σπουδαιότητα. Ἡ πίστη τῶν ἐργατῶν ἦταν τόσο μεγάλη αὐτή τήν ἐποχή ὥστε πίστευαν ὅτι ἡ ἐπανάσταση ἐρχόταν. Ὑπῆρχε ἄμεση ἀνάγκη νά

διατυπώσουν καί νά ξανασκεφτοῦν τίς ἰδέες, πού θά έπρεπε ἀμέσως νά μποῦν σέ πράξη. Οἱ πολεμικές ἦταν πολύ ζωντανές, καθώς κυριαρχούνταν ἀπόλυτα ἀπ' τόν ἐπαναστατικό ἐνθουσιασμό. Αὐτή ἡ ἀτμόσφαιρα δὲ γινόταν αἰσθητὴ μόνο στοὺς ἐργάτες τοῦ 'Υφαντουργικοῦ Συνδικάτου ἀλλὰ ἐπεκτεινόταν καί σ' ὅλους τοὺς ὀργανωμένους ἐργάτες τῆς CNT. Οἱ συγκεντρώσεις ἀκολουθοῦσαν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη γιά πολλές βδομάδες. Καί ἐπειδή ἔπρεπε νά ψηφίσουν γιά ὁρισμένες λύσεις χρειάζονταν νά γίνουν μεγάλες συναθροίσεις. Παράλληλα μ' αὐτές τίς συναθροίσεις, γινόντουσαν καί ὁμιλίες στὰ ἐργοστάσια τὴν ὥρα τῆς δουλειᾶς. 'Η CNT φόρτωνε μέ δουλειά τούς ἀγωνιστές της σέ τέτοιο σημεῖο ὥστε οὔτε κάν μποροῦσαν νά κοιμηθοῦν, ἀλλά χάρη στόν ἐνθουσιασμό τους μποροῦσαν ὅλοι νά ξεπεράσουν τὴν κούραση.

'Ο Ντουρρούτι δέν εἶχε σχεδόν καμιά εὐκαιρία γιά νά ξεκουραστεῖ ἀπό τότε πού βγῆκε ἀπό τή φυλακή μέχρι πού ἐμφανίστηκε στή Σαραγόσσα σάν ἀντιπρόσωπος στό Συνέδριο. 'Η κόρη του, ἡ Κολέτ, πού ἦταν τότε πέντε χρονῶν, μόλις πού γνώριζε τόν πατέρα της. 'Από τότε πού ἀνακηρύχτηκε ἡ Δημοκρατία, ὁ Ντουρρούτι πέρασε τά τρία τέταρτα τοῦ καιροῦ του στή φυλακή ἢ στήν παρανομία. Αὐτό ἦταν κάτι πολύ συνηθισμένο γι' αὐτόν. Κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθῆκες, δέν μποροῦσε νά ἔχει οὔτε οἰκογενειακή οὔτε προσωπική ζωή. 'Από τό Γενάρη καί μετά θά μποροῦσε ἴσως νά ἔχει μιὰ οἰκογενειακὴ ζωὴ γιὰ λίγους μῆνες, ἀλλὰ ἡ ἔλλειψη ἀγωνιστῶν πού νἆναι ἐλεύθεροι καί διαθέσιμοι ἦταν τέτοια, ὥστε ἡ CNT τοὺς εἶχε ἐπιστρατεύσει ὅλους τους γιὰ τὴν ἐθνικὴ ἐκστρατεία προπαγάνδας στή διάρκεια τῆς προεκλογικῆς περιόδου. Καί ἀργότερα τούς χρειάστηκε γιά τίς προετοιμασίες τοῦ Συνεδρίου. Οἱ πολλές ἀπουσίες τοῦ Ντουρρούτι δημιούργησαν πρόσκαιρες ρήξεις μέ τή σύντροφό του. 'Η τελευταία ἔπρεπε νά φροντίσει μόνη της γιά τή μόρφωση τῆς μικρῆς Κολέτ, καθώς ἐπίσης καί νά κερδίσει λεφτά γιά νά ζήσει ἐκείνη καί τό παιδί, ἀφοῦ οἱ προπαγανδιστές καί οἱ ἀγωνιστές, πού ἦταν ὑπεύθυνοι τοῦ πυρήνα τῆς CNT, ἦταν ἄμισθοι.

Τήν 1 Μάη τοῦ 1936 ἄρχισε στή Σαραγόσσα τό 4ο 'Εθνικό Συνέδριο τῆς CNT3. "Ηταν ἴσως τό πιό σημαντικό Συνέδριο τῆς CNT, ἀφοῦ σ' αὐτό ἐμφανίστηκε ἡ μεγαλύτερη ὁμάδα ἀπό ἀντιπροσώπους παρα ποτέ. 'Ανάμεσα στά προβλήματα πού συζητήθηκαν ἦταν καί τό ζήτημα τοῦ «ἐπαναστατικοῦ κύκλου». 'Ο Γκαρθία 'Ολιβέρ ἔδωσε μιά ἀναφορά της δράσης του, σάν πρώην μέλος τῆς 'Επαναστατικῆς 'Επιτροπῆς στήν ἐξέγερση τοῦ Γενάρη τοῦ 1933.

«Στά 1931, ὅταν τό πολιτικό καθεστώς ἄλλαξε στήν 'Ισπανία, φάνηκαν δυό διαφορετικές τάσεις, πού στήν πραγματικότητα ὑπῆρχαν στό μυαλό μας ἀπό ἀρκετό καιρό. 'Η διάσπαση προῆρθε ἀπό δυό διαφορετικούς τρόπους θεώρησης τῆς πραγματικότητας.

»Στά 1931, ἡ ἐποχή ἦταν εὐνοική γιά τό προλεταριάτο γιά νά κάνει μιά ἀντιεξουσιαστική ἐπανάσταση καί γιά νά καταστρέψει τήν κοινωνία, ὅπως ἦταν. 'Αλλά αὐτό δέν ἔγινε πάλι μέ τόν ἴδιο τρόπο ἤ στόν ἴδιο βαθμό. Τό καθεστώς ἦταν διαβρωμένο, τό Κράτος ἦταν ἀδύναμο, ὁ Στρατός δέν εἶχε πειθαρχία, ἡ Γκουάρντια Θιβίλ εἶχε περιοριστεῖ σέ μέγεθος, οἱ δυνάμεις τῆς τάξης ἦταν φτωχά όργανωμένες. "Ηταν μιά εὐνοϊκή στιγμή γιά τήν ἐπανάστασή μας. Σήμερα, ὅπως καί στά 1931, λέμε ὅτι ἡ ἐπανάσταση εἶναι δυνατή. 'Αλλά τώρα ὑπάρχει ἕνα δυνατό Κράτος, πειθαρχημένες δυνάμεις, μιά ὑπεροπτική ἀστική τάξη (...) Γιά νά πραγματοποιήσουμε μιά ἐπανάσταση σήμερα, εἶναι ἀπαραίτητες κι ἄλλες ἐπαναστατικές δυνάμεις ἐκτός ἀπό αὐτές τῆς CNT. Σ' αὐτό τό Συνέδριο πρέπει νά μελετήσουμε τόν τρόπο γιά νά δράσουμε μαζί μέ τήν UGT. 'Αλλά δέ θά μποροῦσε νά ὑπάρξει οὔτε παρόν, οὔτε καμιά πιθανότητα γιά τό μέλλον ἄν ἡ ἐπαναστατική πορεία τῆς CNT ἦταν διαφορετική ἀπ' αὐτή πού ὑπῆρξε πάντοτε. 'Η τωρινή ἱστορία μᾶς δικαιώνει.

» Μέ τά ἐπαναστατικά κατορθώματα πού πραγματοποίησε ἡ CNT, ὁ δρόμος τώρα εἶναι καθαρός. 'Η πρώτη ἀπ' αὐτές τίς πράξεις μετά τό ἔγκλημα της Κάζας Βιέχας, σύντριψε τελειωτικά τήν ἀριστερά. 'Οδήγησε τίς μάζες καί τό ἴδιο τό Σοσιαλι-

στικό Κόμμα στό δρόμο τῆς ἐπανάστασης. Ἔβαλε τά πάντα σέ κίνηση καί ξεσκέπασε τίς πολιτικές αὐταπάτες. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἀποτύχαμε, ἀλλά ἡ ἀποτυχία μας ἔδειξε ὅτι γιά πρώτη φορά ἡ CNT ἐπιχείρησε ἐθνικούς ἀγῶνες σέ μιά πολύ μεγάλη κλίμακα. Ξέρουμε ὅτι μέχρι τώρα ἡ CNT ἦταν πάντα μιά ὀργάνωση ἀπορροφημένη στούς συνδικαλιστικούς ἀγῶνες ἐναντίον τῶν ἀφεντικῶν. Ἡ CNT δέν ἦταν γνωστή στόν ἔξω κόσμο. Ἀλλά τώρα εἴμαστε γνωστοί σ' ὁλόκληρη τή χώρα καί δώσαμε τήν ἐλπίδα στόν κόσμο γιά μιά Κομμουνιστική ἀντιεξουσιαστική κοινωνία. Ἔχουμε δώσει μιά σημαία κι ἕνα σύμβολο στήν ἐργατική τάξη.

»Σύντροφοι τῆς ἀντιπολίτευσης, οἱ μειοψηφίες πάντα πετυχαίνουν ὅταν ἔχουν δίκιο. Ὁ καθένας πρέπει ν' ἀγωνιστεῖ γιά νά πείσει τήν πλειοψηφία, οπως κάνουμε κι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι. Τίς ἀποφάσεις τοῦ Συνεδρίου πρέπει νά τίς σεβαστοῦν ὅλοι καί ὅλοι πρεπει νά εἴμαστε ἑνωμένοι μέσα στό Συνέδριο».4

Οἱ ἀντιπροσωπεῖες τῶν συνδικάτων τῆς ἀντιπολίτευσης ἐγιναν δεκτές καί τά 60.000 μέλη τους γράφτηκαν στή CNT.

Τό Συνέδριο ἔπρεπε νά καθορίσει τή θέση του σχετικά μέ τήν ἀγροτική μεταρρύθμιση. Μιά μεγάλη εἰσήγηση προηγήθηκε τῶν συμπερασμάτων αὐτοῦ τοῦ ψηφίσματος. Ἀποφάσισαν ὅτι ἡ κυβέρνηση στήν κατάσταση πού βρισκόταν δέν ἦταν σέ θέση νά πραγματοποιήσει μιά ἀποτελεσματική καί θετική ἀγροτική μεταρρύθμιση γιά τούς ἀγρότες. Μαζί μέ ἕνα σχέδιο γιά προπαγάνδα καί ὀργάνωση, προτάθηκε καί τό παρακάτω πρόγραμμα:

« Ἀπαλλοτρίωση χωρίς ἀποζημίωση σέ ἰδιοκτησίες ἀπό 124 ἐκτάρια καί πάνω.

» Κατάσχεση τῶν κοπαδιῶν πού κρατοῦνται σέ ἐφεδρεία, τῶν ἐργαλείων, τῶν μηχανῶν καί τῶν σπορων, πού βρίσκονται στήν κατοχή τῶν γαιοκτημονων.

» Ἐκτέλεση προγραμμάτων ἄρδευσης, ὁδοποιίας, ἀναδάσωσης, καθώς καί γιά τή δημιουργία Γεωργικῶν Σχολῶν.

» Ἄμεση κατάληψη ἀπό τά ἀγροτικά συνδικάτα τῆς γῆς πού δέν καλλιεργούνταν ἱκανοποιη-

τικὰ καὶ ποὺ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο προκαλοῦσε σαμποτὰζ στὴν ἐθνικὴ οἰκονομία».

Μετά τό τέλος αὐτοῦ τοῦ Συνεδρίου, ὀργανώθηκε μιά συγκέντρωση στήν Πλάζα ντέ Τόρος τῆς Σαραγόσσα, γιά νά ἐνημερωθεῖ ὁ λαός γιά τίς ἀποφάσεις πού εἶχαν παρθεῖ. Γιά νά πάρουν μέρος σ' αὐτή τήν ἱστορική ἐκδήλωση, εἶχαν ἔρθει ειδικά τραῖνα γεμάτα ἐργάτες ἀπό τή Μαδρίτη, τή Βαρκελώνη καί τὸ Βορρᾶ. Οἱ κάτοικοι τῶν κοντινων χωριων ἦρθαν μέ αὐτοκίνητα. Γιά 24 ὧρες ἡ Σαραγόσσα ἔγινε ἡ πρωτεύουσα τοῦ Ἰσπανικοῦ Ἐπαναστατικοῦ Προλεταριάτου. Ὅλες οἱ ἐφημερίδες τῆς χώρας σχολίασαν τή σπουδαιότητα αὐτοῦ τοῦ Συνομοσπονδιακοῦ Συνεδρίου. Μιά δημοκρατική ἐφημερίδα τό ἔθεσε σάν παράδειγμα, πού θάπρεπε νά ἐμπνεύσει τίς συγκεντρώσεις τῶν βουλευτῶν. Ὅσο γιὰ τὸν ὄστικὸ τύπο, παρουσίασε τὸ Συνέδριο στούς ἀναγνῶστες του σάν «τό πρῶτο κεφάλαιο τῆς ἐπανάστασης».

Τὸ ὄργανο τῆς CNT στὴν Καταλωνία, ἡ «Σολινταριντάτ Ὀμπρέρα», τέλειωνε τό κύριο ἄρθρο της μ' αὐτές τίς λέξεις: «Τό Συνέδριο τέλειωσε, αλλά τώρα ἀρχίζει ἡ πραγματική δουλειά τῆς συνομοσπονδιακῆς ἀναδιάρθρωσης καί τῆς ἐπαναστατικης προετοιμασίας. Στό Συνέδριο δέν πρυτάνευσε κανένα προσωπικό κριτήριο, ἀλλά κυριάρχησε ἡ συλλογική σκέψη. Ὑπῆρχε ὁμοφωνία γιά τις ἀποφάσεις πού πάρθηκαν καί πού πρέπει ἐπίσης νά πραγματοποιηθοῦν ὁμόφωνα. Ἄς μάθουμε τόν τρόπο γιά νά δείξουμε στούς ἐργάτες ὅλου τοῦ κοσμου πως γίνεται μιά ἐπανάσταση».[5]

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Μαρτυρία τοῦ Λιμπέρτο Καλλέχια.

2 Στό ἴδιο

3 Τό 1ο Συνέδρια ἔγινε τό 1919, τό 2ο στά 1931 Ἀλλά ἂν ὑπολογίσει κανείς καί τό ἱδρυτικό Συνέδριο τοῦ 1910 στή Βαρκελώνη, αὐτό τό Συνέδριο εἶναι τό 4ο

4 Πρακτικά τοῦ Συνεδρίου τῆς CNT στήν Σαραγόσσα, Μάης 1936, ἐκδόθηκε ἀπό τή CNT τῆς ἐξορίας στή Τουλούζη, στά 1954.

5. Σαλιντριντάντ Ὀμπρέρα, Μάης 1936.

15. «Σύντροφοι Σοσιαλιστές, τί περιμένετε;»

Μήπως τό ένάμισυ έκατομμύριο έργάτες, πού εἶχαν έκφράσει τίς έπιθυμίες τους διαμέσου τοῦ Συνεδρίου τῆς CNT, ζοῦσαν σὲ μιὰ ούτοπία ἢ ἔβλεπαν καθαρά τίς έπαναστατικές δυνατότητες ἐκείνης τῆς ἐποχῆς;

Ένας Σοβιετικὸς ίστορικὸς περιγράφει τὴν κατάσταση μ' αὐτό τόν τρόπο: «Ἀπό τότε πού τό λαϊκό Μέτωπο κέρδισε στίς έκλογές ἔγινε μιά ἔκρηξη. (...) Τά Δημοκρατικά κόμματα, μικροαστικά καί ἀστικά, πού πῆραν μέρος στὴν κυβέρνηση ἔδειξαν ἀμέσως ὅτι δέν εἶχαν ἀλλάξει. Ἡ πολιτική τους ἔμοιαζε, γραμμὴ μὲ γραμμή, μὲ τὴν πολιτικὴ ποὺ χρησιμοποίησαν ἀπὸ τὸ 1931 μέχρι τὸ 1933, καί αὐτή ἡ πολιτική παραπλανοῦσε τό λαό καί ἄνοιγε τό δρόμο γιά τὴν ἀντίδραση. Μόνο οἱ μάζες εἶχαν ἀλλάξει, καί τώρα ἤξεραν πάρα πολύ καλά τή δύναμή τους. Ἄρχισαν ἀμέσως νά πραγματοποιοῦν τό πρόγραμμα τοῦ Λαικοῦ Μετώπου ἀπό τή βάση καί μέ έπαναστατικές μεθόδους: μέ τὴν ἀπελευθέρωση ὅλων τῶν πολιτικῶν κρατουμένων, μέ τήν ἐπαναπρόσληψη ὅλων τῶν ἐργατῶν στις δουλειές ἀπ' ὅπου εἶχαν ἀπολυθεῖ γιά τίς πολιτικές τους δραστηριότητες καί μέ τὴν κατάληψη της γης πού ἄρχισε τό Μάρτη τοῦ 1936.

»Οἱ ἀπεργίες ἄρχισαν ἀπό τίς 15 τοῦ Μάρτη καί τίς προκάλεσαν ἡ πείνα, ἡ ἀνεργία καί οἱ φασιστικές προκλήσεις. Τό κίνημα μεγάλωνε μέρα μέ τή μέρα, παραλύοντας τά μαγαζιά, τά ἐργοστάσια καί τὰ ὀρυχεῖα. Στή διάρκεια τοῦ Ἰούνη καί τοῦ Ἰούλη τοῦ 1936 ἀναφέρθηκε ἔνας μέσος ὅρος ἀπό δέκα ὥς εἴκοσι ἀπεργίες καθημερινά, στίς ὁποῖες οἱ ἐργάτες σ' ἕνα ποσοστό 95% θριάμβευσαν. Μεγάλες μάζες ἐργατῶν ξεχύνονταν στού δρόμους τῶν κυριώτερων πόλεων, ἀπαιτώντας ἕναν ὁλοκληρωτικό θρίαμβο τῆς ἐπανάστασης. Τότε ἦταν πού δεκάδες χιλιάδες ἐργατῶν μαζεύονταν γιὰ νὰ κάνουν συγκεντρώσεις, ποὺ γεννήθηκαν οἱ πρῶτες βιομηχανικές κολλεκτίβες καί πού οἱ ἐργάτες κατέλαβαν τίς ἐπιχειρήσεις πού εἶχαν ἐγκαταλειφτεῖ ἀπὸ τοὺς ἰδιοκτῆτες τους. Αὐτὸς ὁ

έλεγχος στή βάση, ή έξάπλωση τῶν άπεργιῶν, ή κατάληψη τῶν έργοστασίων καί τῆς γῆς όδηγοῦσαν τό προλεταριάτο νά άναπτύξει ἕνα πρόγραμμα πού κάλυπτε ὅλες τίς πλευρές τῆς Ισπανικῆς πραγματικότητας, δηλ. τὴν οἰκονομική, τὴν πολιτική, τήν κοινωνική κλπ.».

Αὐτή ή περιγραφή άπό τό Σοβιετικό συγγραφέα Μεϊντανίκ, πού ὑποστηρίχτηκε καί άπό ἄλλους ίστορικούς, περιέχει μόνο ἕνα λάθος, τὸ ὁποῖο ἐπισήμανε ὁ Φερνάντο Κλοντέν. Ἡ ἐπαναστατική ἔκρηξη δέν ἔχει καμιά σχέση μέ τήν «(...) ὑλοποίηση τοῦ προγράμματος τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου, πού δέν μίλαγε οὔτε γιά τήν κατάληψη τῶν ἐργοστασίων οὔτε γιά τή συντριβή τοῦ καπιταλισμοῦ, ἀλλά ἀντίθετα, προσπαθοῦσε μέ κάθε τρόπο νά προστατέψει τὴν ἀτομική ἰδιοκτησία. Ὁ Μεϊντανίκ εἶναι ἀναμφίβολα ὑποχρεωμένος νά προσπαθήσει νά ἐναρμονίσει τὴν πραγματική ἐξέλιξη τῶν γεγονότων, δίνοντας μιά ἐξήγηση γιά τὴν ὀρθότητα τῆς πολιτικῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς».1

Ἀπ' αὐτή τήν περιγραφή τῆς κατάστασης μποροῦμε νά δοῦμε ὅτι οἱ λαϊκές μάζες ἐνεργοῦσαν μέ δική τους πρωτοβουλία, ἀγνοώντας τὴν κυβέρνηση. Καί μπορεῖ κανείς νά καταλάβει ὅτι οἱ ἐργάτες δέν εἶχαν ψηφίσει τό Λαϊκό Μέτωπο, ἐξαιτίας πολιτικῶν αὐταπατῶν, ἀλλά γιά συγκεκριμένους λόγους, γιά νά πετύχουν, δηλαδή, τήν ἀπελευθέρωση τῶν κρατουμένων καί γιά νά ὀργανώσουν τόν ἀγώνα πάνω σ' ἕνα πιό εὐνοϊκό ἔδαφος.

Κι ἔτσι, ξέροντας πολύ καλά τό ἐπαναστατικό ἐπίπεδο τῆς ἐργατικῆς τάξης, τό Συνέδριο τῆς CNT διάλεξε τὴν ἐξέγερση καί ἀνέπτυξε ἕνα σχέδιο γιά νά καλύψει ὅλες τίς πλευρές τῆς Ισπανικης πραγματικότητας. Οἱ μάζες ἦταν ἕτοιμες νά πραγματοποιήσουν μιά οὐτοπία καταλαμβάνοντας τήν ἐξουσία. Στήν πραγματικότητα, τό ζήτημα τῆς ἐξουσίας ἦταν τό ἐπίκεντρο τῆς στρατηγικῆς πού ἀνέπτυξαν οἱ ἀναρχοσυνδικαλιστές ἀπό τήν ἀνακήρυξη τῆς Δημοκρατίας. Ἄν εἶναι ἀλήθεια, ὅπως σημειώνει ὁ Τζ. Μπρενάν, ὅτι οἱ ἀναρχικοί δέν μπόρεσαν νά κάνουν τήν ἐπανάσταση στήν Ἰσπανία, ὡστόσο δημιούργησαν καί διατήρησαν ἕνα μόνιμο

προ-επαναστατικό κλίμα.[2] 'Ακόμη, ό Μαουρίν ἀναγνωρισε ὅτι «ἄν καί μπορεῖ νά φαίνεται παράδοξο, ὡστοσο ἐξαρτιόταν ἀπό τόν Ντουρρούτι, τόν Γκαρθια 'Ολιβέρ καί τόν 'Ασκάζο ἄν ὁ Χίλ Ρόμπλες ἤ ὁ 'Αζάνια θά καταλάμβαναν τήν ἐξουσία».[3]

Ἔτσι, οἱ ἐπαναστατικές πράξεις πού γίνονταν ἀπό τὴ CNT στοὺς δρόμους καθόριζαν τὴν πολιτική ζωή της χώρας καί εἶχαν σάν ἀνέκδοτο στόχο τους τήν ἐπανάσταση. Οἱ ἀναρχικοί ἐνοχλοῦσαν τὴν κυβέρνηση, ἐξηγώντας στὸ λαὸ ὅτι πρέπει νὰ ἐκμεταλλευτεῖ τἱς ἀδυναμίες καὶ τἱς δυσκολίες τοῦ Κράτους γιὰ νὰ τὸ καταστρέψει καὶ νὰ δημιουργήσει μιὰ νέα κατάσταση, ποὺ θὰ εἶναι πιὸ κοντὰ στὸ ἐπίπεδο καὶ στὴν ἐπαναστατικὴ συνείδηση τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Στή διάρκεια τοῦ 'Ιούνη καί τοῦ 'Ιούλη ὁ ἀγώνας εἶχε ἤδη καταφέρει νά καταστρέψει ἕνα μέρος του καπιταλιστικοῦ τομέα. Ἡ ἐξουσία, πού εἶχε συρρικνωθεῖ πολυ, ἦταν μοιρασμένη ἀνάμεσα σ' ἕναν ἀριθμό ὁμάδων πού ἡ μιά ἀνταγωνιζόταν τήν ἄλλη. 'Αντίθετη μ' αὐτούς ἦταν ἡ δύναμη τῶν ἐργατῶν, τῶν κομμάτων καὶ τῶν συνδικάτων τους, ποὺ μεγάλωνε καθημερινά. Ταυτόχρονα, ἡ ἀντεπανάσταση ἐκφραζόταν ὄχι μόνο διαμέσου τῆς λεκτικῆς βίας των κυριώτερων ἡγετῶν της, τοῦ Χίλ Ρόμπλες, τοῦ Χ. Α. Πρίμο ντέ Ριβέρα ἡ τοῦ Χ. Κάλβο Σοτέλο, ἀλλά επίσης καί διαμέσου τῶν ἐπιθέσεών της και του σαμποτάζ της στήν οἰκονομία (διακοπή του ἠλεκτρικοῦ ρεύματος στά ἐργοστάσια, ἐγκατάλειψη τῆς γῆς ἀκαλλιέργητης). Γινόντουσαν ἐπίσης καί συγκρούσεις πού τίς προκαλοῦσαν οἱ φασιστικές ὁμάδες καί ὁ Στρατός συνωμοτοῦσε τώρα ἀνοικτά.

Συνεπῶς, οἱ ἐργάτες τῆς CNT δὲν ἦταν δημαγωγοι οταν ισχυριζόταν ὅτι ἡ ἐπανάσταση ἦταν ὁ μόνος δυνατός τρόπος γιά νά βγοῦν ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο. Ἕνα ζήτημα, ὅμως, διέσπασε τὰ μέλη τοῦ Συνεορίου. Θά μποροῦσε ἡ 'Ισπανική ἐπανάσταση να θριαμβεύσει μόνη της ἐνάντια στίς δυνάμεις της αντίδρασης ἤ μήπως ὁ παγκόσμιος καπιταλισμος θά κατόρθωνε νά τήν καταπνίξει; Μερικοί, ἀντιμετωπίζοντας αὐτὴ τὴν ἀπειλὴ νόμισαν ὅτι ἡ-

σως θά ἦταν καλύτερο νά δημιουργήσουν μιά δημοκρατική ἐξέλιξη στήν 'Ισπανία. Τά πιό ριζοσπαστικα στοιχεία ἤξεραν ὅτι αὐτή ἡ ἐκλογή θά ὁδηγοῦσε στὸ ρεφορμισμὸ καί ὁ Ντουρρούτι δήλωσε: «(...) Ἄν ἡ ἐπανάσταση, γιά τήν ὁποία πολεμήσαμε τόσα χρόνια, ξεσπάσει τώρα –ὅπως τό ἐπιθυμοῦμε– θά δοῦμε τότε τί πρέπει νά κάνουμε γιά νά προχωρήσουμε. 'Αλλά ἀπό δῶ καί πέρα πρέπει νά σκεφτοῦμε νά τή διεθνοποιήσουμε, ἐκμεταλλευόμενοι κάθε δυνατότητα πού μᾶς παρουσιάζεται».4 Αὐτή ἦταν ἡ ἔκταση τῆς πολεμικῆς, γιατί ἡ ὥρα πράγματι, δέν ἦταν κατάλληλη γιά θεωρητικολογίες. Ἡ ἐπανάσταση εἶχε ξεσπάσει στούς δρόμους καί κανείς δέν μποροῦσε νά τή σταματήσει.

Δυό μηνες μετά τήν 'Ισπανία, τό Λαϊκό Μέτωπο στή Γαλλία εἶχε κερδίσει κι αὐτό στίς ἐκλογές. Οὐσιαστικά, στήν ἐξουσία ἦταν οἱ σοσιαλιστές καί οἱ κομμουνιστές. 'Ενῶ στήν 'Ισπανία ἕνας ἀστός δημοκράτης, ὁ Μανουέλ 'Αζάνια, ἦταν ἐπικεφαλης τῆς κυβέρνησης, στή Γαλλία ἡ 'Εθνική Συνέλευση, τά τρία τέταρτα τῆς ὁποία ἦταν σοσιαλιστές καί κομμουνιστές, εἶχε διαλέξει ἕνα σοσιαλιστή. Οἱ 'Ισπανοί ἐργάτες ἤξεραν πολύ καλά ὅτι ἄν τό Κράτος μποροῦσε νά δημιουργήσει μιά ἐπανάσταση πού ἀπαιτοῦσε ὁ λαός, αὐτό δὲν ὀφειλόταν στό γεγονός ὅτι οἱ σοσιαλιστές ἦταν στήν ἐξουσία καί στό ὅτι οἱ κομμουνιστές εἶχαν ἕδρες στή Συνέλευση. Ἦταν ἡ στάση τοῦ γαλλικοῦ προλεταριάτου, πού ἄρχισε νά καταλαμβάνει τά ἐργοστάσια μέ τή σταθερή ἀπόφαση νά μετατρέψει τό κίνημα σέ μιά ἐπαναστατική πράξη πού φαινόταν πιό σοβαρή καί πού ἐνίσχυε τόν ἐπαναστατικό του ἐνθουσιασμό. 'Ο Ισπανικὸς λαὸς σκέφτηκε ὅτι ἄν μποροῦσε νά ἐνωθεῖ στόν ἀγώνα μέ τό γαλλικό λαό, θά μποροῦσε τότε νά ἐπεκτείνει τήν 'Επανάσταση σ' ὁλόκληρη τήν Εὐρώπη.

'Ο Ντουρρούτι, στή διάρκεια μιᾶς συγκέντρωσης, δήλωσε: «Ἄν τό ἀπεργιακό κίνημα στή Γαλλία ριζοσπαστικοποιηθεῖ καί ἄν οἱ ἐργάτες ξεπεράσουν τίς διαταγές τῶν πολιτικῶν καί συνδικαλιστῶν ἡγετῶν τους, τότε ἡ Εὐρωπαϊκή ἐπανάστα-

ση θά ἔχει κερδηθεῖ. Σύντροφοι! Σπρῶξτε τά γεγονότα μπροστά!»

Ὁ Γκαρθία Ὀλιβέρ, ἀπό τήν πλευρά του, ἐπέμενε στὴν Ἐθνικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς CNT ὅτι ἔπρεπε νά τοῦ ἐπιτρέψουν νά καταγγείλει δημόσια τήν παθητικότητα καί τὴ σιωπὴ τῶν ἡγετῶν τῆς UGT σχετικὰ μὲ τὴν ἔκκληση τοῦ Συνεδρίου τῆς CNT γιὰ μιὰ ἐπαναστατικὴ συμμαχία. Ὁ Ἀσκάζο ἀπευθύνθηκε στοὺς σοσιαλιστὲς μὲ αὐτὰ τὰ λόγια: «Σύντροφοι σοσιαλιστές, τί περιμένετε γιά νά ἀποδείξετε τήν ἀλληλεγγύη σας στούς Γάλλους ἐργάτες;».5

Στήν πραγματικότητα, τά γεγονότα στή Γαλλία καί στήν Ἰσπανία ἦταν συνδεδεμένα καί ἔδειξαν καθαρά τήν ἀναλογία πού ὑπῆρχε ἀνάμεσα σ' αὐτά τά δυό κινήματα. Οἱ ἐργάτες τῆς βιομηχανίας τῶν αὐτοκινήτων σταμάτησαν νά δουλεύουν στό Παρίσι καί παρέλυσαν τή βιομηχανία τῆς Γαλλίας. Λίγες μέρες ἀργότερα, οἱ ἀγρότες ὀγδόντα χωριῶν στήν περιφέρεια τῆς Σαλαμάνκα κατέλαβαν τις ἐκτάσεις τῶν μεγαλοϊδιοκτητῶν καί ὀργάνωσαν κολλεκτίβες. Αὐτή ἡ πρωτοβουλία ἐξαπλώθηκε σάν πυρκαγιά στήν περιφέρεια τοῦ Τολέδο, ἐνῶ στήν Ἐστρεμαδούρα ὀγδόντα χιλιάδες ἀγρότες ἐγκαταστάθηκαν στίς μεγάλες ἰδιοκτησίες, πού τις ὀργάνωσαν ὕστερα συλλογικά. Οἱ ἐργάτες τῶν πόλεων ὑποστήριξαν δραστήρια τήν ἀγροτική ἐπανάσταση καί οἱ ἐκδηλώσεις αὐτῆς τῆς περιόδου δείχνουν καθαρά τόν διεθνή χαρακτήρα τῆς ταξικῆς πάλης.

Ἀλλά ἐνῶ ὁ ἐνθουσιασμός πυρπολοῦσε τόν Ἰσπανικό Λαό, στή Γαλλία οἱ ἐργάτες παραδόθηκαν. Ὁ πολιτικός σχεδιασμός εἶχε κερδίσει τή μάχη μέσα στό κόμμα. Ὁ Λεόν Μπλοὺμ εἶχε ἀρνηθεῖ νά δεχτεῖ τήν ἀρχηγία μιᾶς προλεταριακῆς ἐπανάστασης καί ὁ Μωρὶς Τορὲζ εἶπε στούς ἐργάτες ὅτι ἔπρεπε νά ξέρουν πῶς νά τελειώσουν μιάν ἀπεργία. Κάτω ἀπό τήν προστασία τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου, ἡ Γαλλία γυρνοῦσε πάλι πίσω στήν ἀστικὴ τάξη.

Ὁ Ντουρρούτι, τοῦ ὁποίου ἡ σύντροφος ἦταν Γαλλίδα, εἶχε στενὴ ἐπαφὴ μὲ τοὺς ἀγωνιστὲς στὴ

Γαλλία. Έχοντας καταλάβει τόν τρόπο μέ τόν όποίο νικήθηκαν οί έργάτες, δέν έκρυβε τήν όργή του άπό τούς Γάλλους άγωνιστές πού περνοῦσαν από τή Βαρκελώνη. Τούς κατηγόρησε γιά έλλειψη έπαναστατικής κρίσης, γιά άγωνιστική άσυνοχή, γιά τίς φραξιονιστικές τους διαμάχες, πού είχαν ἀποπροσανατολίσει τό έργατικό κίνημα καί τό εἶχαν ρίξει πίσω στό ρεφορμισμό. Έξάλλου, ό Ντουρρουτι δέν μποροῦσε νά καταλάβει αύτή τήν άλλαγή προσανατολισμοῦ, γιατί στή Γαλλία τό άναρχοσυνδικαλιστικό κίνημα είχε πραγματική δύναμη. Πως μπόρεσε νά χάσει τήν έπιρροή του στήν έργατική τάξη, σέ τέτοιο σημείο ὥστε νά μήν παίζει ούτε καί τόν παραμικρό ρόλο στή διάρκεια τῶν άπεργιῶν;

Ήταν φανερό ότι ό Ντουρρούτι καί οί Γάλλοι σύντροφοί του έβλεπαν τό πρόβλημα τῆς έπανάστασης άπό διαφορετικές πλευρές. Έπίσης, ή όργάνωση στήν Ίσπανία δεχόταν άγριες έπιθέσεις καί είχε άντισταθεῖ στίς προσπάθειες πού εἶχαν γίνει γιά νά στραφεῖ ό άναρχοσυνδικαλισμός πρός τίς ρεφορμιστικές λύσεις. Άλλά ό Ντουρρούτι εἶπε ότι αὐτό πού έκανε νά ξεχωρίζουν οί Ίσπανοί άπό τούς Γάλλους άγωνιστές ἦταν ότι οί πρῶτοι είχαν μιά τυφλή πίστη στήν Έπανάσταση, πού τή βίωναν καθημερινά διαμέσου τῶν άγώνων τους, ένῶ οί δεύτεροι άποκομμένοι άπό τίς λαϊκές μάζες, καλλιεργοῦσαν τήν έπανάσταση στούς φιλοσοφικούς τους κύκλους. Ή Έπανάσταση, πρόσθεσε ό Ντουρρούτι, δέν χρειάζεται θεωρίες άλλά συνεχή δράση. Οί θεωρίες δέ φέρνουν κανένα έπαναστατικό άποτέλεσμα, οί πράξεις εἶναι έκεῖνες πού έπιτρέπουν τή δημιουργία θεωριῶν. Μιλώντας πρός τούς Γάλλους άγωνιστές, τούς παρακίνησε νά πᾶνε κοντά στόν άγώνα τοῦ λαοῦ, γιατί, εἶπε, ἄν οί έργάτες τῆς Γαλλίας είχαν τήν έμπειρία μιᾶς ἥττας, θά τούς δινόταν γρήγορα μιά εύκαιρία γιά νά δράσουν: Ή Ίσπανία βαδίζει πρός τήν έπανάσταση.

Οί προετοιμασίες προχωροῦσαν τόν Ίούνη καί στίς άρχές τοῦ Ίούλη, ένῶ ό Ντουρρούτι καί τά μέλη τῆς όμάδας «Νοζότρος» κατάστρωναν ένα

σχέδιο ἐπίθεσης. Υἱοθέτησαν τὴν τακτικὴ τοῦ ἀντάρτικου τῆς πόλης, προβλέποντας ὅτι οἱ ἀγωνιστὲς θά μποροῦσαν νά κινηθοῦν μέσα ἀπό τούς υπονόμους, γιά νά εἶναι σέ θέση νά βοηθήσουν στις διάφορες ἐπαναστατημένες περιοχές ἢ γιά νὰ ἐπιτίθονται στὰ νῶτα τοῦ ἐχθροῦ. Σὲ κάθε στρατῶνα εἶχαν τοποθετήσει ἕναν ἢ περισσότερους πληροφοριοδότες γιά νά προσέχουν τίς δραστηριότητες τῶν κυριώτερων στρατιωτικῶν ἡγετῶν. Τό ἴδιο εἶχαν κάνει καί στά ἀρχηγεῖα τῆς Γκουάρντια Θιβίλ καί τῶν Φρουρῶν Ἐφόδου. Ἔφτιαχναν βόμβες καί ἀγόραζαν ὅπλα ἢ τὰ ἔκλεβαν ἀπὸ τοὺς στρατῶνες. Οἱ παλιοί «Σολιντάριος» δέν θά αἰφνιδιάζονταν αὐτή τήν ἀποφασιστική ὥρα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Φερνάντο Κλοντέν, ἔργο ὀναφ

2. Τζέραλντ Μπρενόν, *ὁ Ἰαπανικὸς Λαβύρινθας*

3. Χοακὶν Μόουριν, *Ἐπανάαταση καὶ Ἀντεπανάαταση ατὴν Ἰσπανία.*

4 Μαρτυρίο τοῦ Λιμπέρτο Καλλέχια στό συγγραφέα.

5 Τὰ ἀποσπάσματα ἀπ᾽ τὶς ὁμιλίες ταῦ Ἀσκάζο καὶ ταῦ Ντουρρούτι αυνοψίζαυν τό θέμα τῶν αυγκεντρώσεων τόν Μάη 1936. Βλ *Σολινταριντὰτ Ὀμπρέρα*, Μάης - Ἰούνης 1936

16. Μιὰ Βδομάδα 'Αγωνίας (13 - 19 'Ιούλη, 1936)

'Ο Καζάρες Κιρόγκα, Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου, καὶ ὁ Μανουέλ 'Αζάνια, πού εἶχε ἀντικαταστήσει τόν 'Αλκαλά Ζαμόρα τό Μάη ὡς Πρόεδρος της Δημοκρατίας, φαίνονταν σά νά ἦταν τελείως ξένοι μέ τήν ἰσπανική πραγματικότητα. 'Ο στρατός, διχασμένος, δέν ὑπάκουγε πιά στόν 'Υπουργό Πολέμου, ἀλλὰ στοὺς στρατηγούς του. 'Αρχηγὸς τῶν διαφωνούντων ἦταν ὁ στρατηγός Μόλα. Οἱ φῆμες γιά ἕνα πραξικόπημα ἄρχισαν νὰ γίνονται θετικές. 'Η Φάλαγγα προωθοῦσε τὶς τρομοκρατικές της δραστηριότητες γιὰ νὰ δημιουργήσει μιὰ ἀτμόσφαιρα ἀνασφάλειας. Δολοφόνησαν τό σοσιαλιστή δικηγόρο Χιμένεζ ντέ 'Αζούα, ἀντιπρόεδρο τοῦ Κοινοβουλίου.

Οἱ ἐπιθέσεις πολλαπλασιάστηκαν στή διάρκεια της βδομάδας πρίν ἀπό τήν ἐξέγερση. Οἱ Φαλαγγίτες δολοφόνησαν τό λοχαγό Φαρόντο, ἕνα μέλος των Φρουρων 'Εφόδου. 'Ο μοναρχικός βουλευτής Κάλβο Σοτέλο, ποὺ ἦταν φανερὰ ὁ πολιτικός ἐγκέφαλος τῆς ἀνταρσίας, ἀνέλαβε τὴν εὐθύνη γι' αὐτό τό ἔγκλημα δημόσια καί δήλωσε στό Κοινοβούλιο ὅτι ἡ ἐξέγερση ἐνάντια στή Δημοκρατία ἀποτελεῖ καθῆκον. 'Η κομμουνίστρια βουλευτίνα Ντολόρες 'Ιμπαρρούρι, ἡ «Πασιονάρια», τοῦ ἀπάντησε ὅτι αὐτὴ ἦταν ἡ τελευταία φορὰ ποὺ «ἡ ἀφεντιά του» θά μιλοῦσε μπροστά στό Κοινοβούλιο.

Συγχρόνως, ἀνακαλύφτηκε ἕνα φορτίο ὅπλων στή Βαρκελώνη, πού προοριζόταν γιά τούς Φαλαγγίτες, καθὼς καί μερικά προπαγανδιστικά φυλλάδια πού τά ὑπέγραφε ἕνας στρατηγός μιᾶς μεραρχίας, καὶ κήρυσσαν κατάσταση πολέμου. Οἱ Καταλάνικες ἀρχές ἔκαναν ἀμέσως γνωστά αὐτά τά γεγονότα στή Μαδρίτη, ὅπου ὁ Καζάρες Κιρόγκα ἔκρινε ὅτι τά γεγονότα ἦταν ἀσήμαντα. Τήν ἐπόμενη νύχτα, στὶς 12 'Ιούλη, οἱ Φαλαγγίτες δολοφόνησαν τό λοχαγό Καστίλλο, τῶν Φρουρῶν 'Εφόδου τῆς Μαδρίτης, ἐνῶ μιά ἄλλη ὁμάδα κατέλαβε τό ραδιοφωνικο σταθμό τῆς Βαλέντσια καί μετέδωσε μιά δια-

κήρυξη πού τέλειωνε μέ τίς λέξεις: «Ζήτω ή Φάλαγγα!» Οί Φρουροί 'Εφόδου άποφάσισαν νά έκδικηθοῦν τούς άξιωματικούς τους πού είχαν δολοφονηθεῖ. Τή νύχτα τῆς 13 'Ιούλη, πῆραν τόν Κάλβο Σοτέλο άπό τό σπίτι του καί τό πρωί τό πτῶμα του βρέθηκε στό 'Ανατολικό νεκροταφεῖο.

Στίς 14 'Ιούλη, ό Ζάκ Ντυκλό δήλωσε ὅτι ό έθνικός ὕμνος τῶν έργατῶν ῆταν ή «Διεθνής» καί μονο ἕνας έθνικός συμβιβασμός θά μποροῦσε νά γλυτωσει τή Γαλλία άπό ἕναν έμφύλιο πόλεμο. Στίς 15 ή Μαδρίτη ξύπνησε μέσα στήν άγωνία. 'Επρόκειτο νά γίνει ή κηδεία τοῦ Κάλβο Σοτέλο καί τοῦ Καστίλλο. Οί λόγοι πάνω άπό τά πτώματα άκολούθησαν ό ἕνας τόν ἄλλο, ένῶ στρατιωτικοί φορώντας τις στολές τους προχωροῦσαν στούς δρόμους τῆς πρωτεύουσας φωνάζοντας συνθήματα έχθρικά γιά τή Δημοκρατία. 'Η Γκουάρντια Θιβίλ, έφιππη, τούς προστάτευε καί ῆταν ύπεύθυνη γιά τήν πορεία πού θ' άκολουθοῦσε τό φέρετρο τοῦ λοχαγοῦ Καστίλλο.

'Εκείνη τήν έποχή, ό Στρατηγός Φράνκο ἔβαζε τήν τελευταία λέξη στή διακήρυξή του στή Σάντα Κρούζ ντέ Τενερίφ, τήν πρωτεύουσα τῶν Καναρίων Νήσων. Στίς 17 'Ιούλη ἔφτασε στό Μαρόκο μέ τό προσωπικό του άεροπλάνο, πού τό όδηγοῦσε ἕνας Ἄγγλος τυχοδιώκτης. Σ' όλόκληρο τό Ισπανικό προτεκτοράτο οί λεγεωνάριοι είχαν καταλάβει όρισμένες θέσεις, ὅπως εἶχε συμφωνηθεῖ. 'Αλλά στίς κυριώτερες πόλεις είχαν συναντήσει άντίσταση άπό τούς έργάτες. Στήν πραγματικότητα, ό πόλεμος είχε μόλις άρχίσει. 'Η 'Ισπανία βρέθηκε χωρισμένη σέ δυό στρατόπεδα. Στό ἕνα ῆταν οί Φασίστες, πού τούς ύποστήριζαν τά όλοκληρωτικά καθεστῶτα τῆς Γερμανίας καί τῆς 'Ιταλίας, καί στό ἄλλο, ό λαός, στόν όποῖο ή Γαλλική κυβέρνηση είχε ύποσχεθεῖ ὅτι θά στείλει ὅπλα, γιατί ή ἔκβαση τοῦ πολέμου θά έξαρτιόταν άπό τά ὅπλα.

Στή Βαρκελώνη, άπό τίς 13 'Ιούλη, ή CNT καί ή FAI είχαν καταστρώσει τό άμυντικό τους σχέδιο. Μετα άπό κάθε μέρα δουλειᾶς οί άγωνιστές συγκεντρώνονταν σέ διάφορα σημεῖα, ὅπου θά μπο-

ρουσαν νά πάνε γιά νά χτυπήσουν τούς στασιαστές ὅταν θὰ ἐρχόταν ἡ ὥρα.

Στίς 14, τήν Τρίτη, ὁ Ντουρρούτι βγῆκε ἀπό τό νοσοκομεῖο ὅπου εἶχε μπεῖ γιά νά κάνει μιά ἐγχείρηση. Πῆρε μέρος σέ μιά συνεδρίαση 'Ολομέλειας τῆς 'Αμυντικῆς 'Επιτροπῆς, CNT - FAI. 'Ο Λούι Κομπάνυς ἔστειλε ἕναν ἔμπιστο ἀπεσταλμένο, τὸν Περὲζ Φαράς, νὰ ρωτήσει μὲ τρόπο τὴ CNT ποιὰ θὰ ἦταν ἡ στάση της ἀπέναντι σὲ μιὰ φασιστική ἀνταροία. Τοῦ ἀπάντησαν ὅτι ἡ CNT θὰ βρισκόταν στά πόστα μάχης καί ὁ Ντουρρούτι εἶπε στὸν Περὲζ Φαράς: «Δὲν μποροῦμε νὰ ἀντιτάξουμε τά σώματα τῶν ἀγωνιστῶν μας στά ὅπλα τοῦ ἐθρου. Τί μέτρα σχεδιάζετε νὰ πάρετε ἔτσι ὥστε νά μπορέσουμε νά ὁπλίσουμε τούς ἄντρες μας;» 'Ο Περὲζ Φαρὰς συσκέφτηκε μὲ τὸν Κομπανύς, πού παρέμενε ἀσαφής. 'Ο τελευταῖος ἱκανοποιήθηκε μὲ τὸ ν' ἀφήσει νὰ γίνει γνωστὸ ὅτι δὲν εἶχε ἀπόθεμα ὅπλων διαθέσιμο ἀλλά ὅτι τήν τελευταία στιγμή θά προσπαθοῦσε ὁπωσδήποτε νά ἐξοπλίσει τούς ἀγωνιστές.1

Αὐτή ἡ δήλωση ἐξόργισε τόν Ντουρρούτι, πού προσπάθησε νά μαντέψει τά σχέδια τοῦ Κομπανύς. Μήπως προσπαθοῦσε νὰ ἐξουδετερώσει τὴ CNT καί τὴ FAI; 'Ο Κομπανὺς ἤξερε ὁπωσδήποτε, ἀπὸ τά γεγονότα τοῦ 'Οκτώβρη, ὅτι ἡ παρέμβαση τῆς ἐργατικῆς τάξης ἦταν ἀναπόφευκτη καί ὅτι χωρίς τὴν ὑποστήριξή της ἡ Τζενεραλιντάτ μόνη της δέν θα μπορουσε νά ἀντισταθεῖ στίς ἐπιθέσεις τῶν Φασιστων. Οἱ αἱματηρές συγκρούσεις πού εἶχαν μόλις ἀρχίσει στή Μαδρίτη, προειδοποίησαν τόν Κομπανὺς ὅτι ἡ ὥρα τῆς ἐξώφλησης τῶν λογαριασμῶν πλησίαζε.

Τή νύχτα τῆς 16 'Ιούλη ἔγινε μιά περιφερειακὴ συγκέντρωση τῆς CNT. Οἱ ἀγωνιστὲς ἀποφάσισαν νὰ ἑδραιώσουν μιὰ στενὴ συνεργασία μεταξὺ ὅλων τῶν προλεταριακῶν δυνάμεων πού ἀπειλούνταν ἀπό τούς φασίστες καί νά ξεπεράσουν τίς διαφορές πού τούς ἔφερναν σέ ἀντίθεση μεταξύ τους.

'Η CNT πῆγε πάλι στὴν Τζενεραλιντὰτ γιὰ νὰ ζητήσει ὅπλα, ἀλλά γιά μιά ἀκόμη φορά ὁ Κομπα-

νύς απάντησε ότι δέν είχε κανένα. «Δέν ζητήσαμε τριάντα χιλιάδες όπλα, πού μᾶς ἦταν απαραίτητα γιά νά ὁπλίσουμε τούς ἄντρες μας, ἀλλά μόνο χίλια, ἔτσι ὥστε νά μπορέσουμε νά ριχτοῦμε στόν ἀγώνα καί νά συντρίψουμε τή φασιστική ἀνταρσία. 'Αλλά δέν πήραμε κανένα. Καταλάβαμε πολυ καλά ότι ἄν οἱ πολιτικοί φοβόντουσαν τό φασισμο, φοβόντουσαν πολύ περισσότερο τόν ὁπλισμένο λαό. 'Από τίς 17 μέχρι τίς 18 'Ιούλη ή ἀντιπροσωπεία τῆς CNT - FAI μαζί μὲ τὸν Καταλάνο 'Υπουργό 'Εσωτερικῶν ὀργάνωσαν, ὅπως εἶχε συμφωνηθεῖ, τήν ὑπεράσπιση τῆς Βαρκελώνης καί δημιούργησαν συνομοσπονδιακές ομάδες, πού εἶχαν μετατραπεῖ κιόλας σέ ἔνοπλες ἐργατικές πολιτοφυλακές, γιά νά παρακολουθοῦν τήν πόλη. 'Ωστόσο ή ἀστυνομία τῆς Τζενεραλιντὰτ ἐπιτέθηκε στίς περιπόλους μας καί ἀτέλειωτα τηλεφωνήματα μᾶς πληροφορουσαν ὅτι ὁ τάδε καί ὁ δεῖνα σύντροφος εἶχαν συλληφτεῖ ἐπειδή ὁπλοφοροῦσαν. 'Επεμβαίναμε ἀμέσως καί πάντα καταφέρναμε νά ἔρθουμε σε μιά συμφωνία μέ τήν ἀστυνομία. 'Αλλά δέ σκίζεται ή καρδιά σου ὅταν συνειδητοποιεῖς ὅτι τίς παραμονές τῆς 19 'Ιούλη, ἔπρεπε ἀκόμα ν' ἀφιερώνουμε ὅλες μας τις προσπάθειες γιὰ νὰ κρατήσουμε τά λίγα ὅπλα πού εἴχαμε στή διάθεσή μας».2

Οἱ δημόσιες ἀρχές ὑποσχέθηκαν στούς ἐργάτες ὅτι θὰ τοὺς ἔδιναν ὅπλα τὴν κατάλληλη στιγμη. 'Η ἐνημέρωση διαμέσου τοῦ τύπου ἐλεγχόταν αὐστηρά, γιατί ἡ κυβέρνηση ἤθελε νά νομίζει ὁ ὁ λαὸς ὅτι ἔλεγχε τὴν κατάσταση. Στὶς 17 'Ιούλη, ἡ λογοκρισία ἀπαγόρευσε τή δημοσίευση στή «Σολινταριντάτ 'Ομπρέρα» ἑνός μανιφέστου, πού ἔδινε ὁδηγίες στό λαό. Τό ἀπόγευμα ή Περιφερειακὴ 'Επιτροπὴ τῆς FAI ἀντέδρασε δημοσιεύοντας τό κείμενο σ' ἕνα φυλλάδιο πού μοιράστηκε στούς δρόμους τῆς Βαρκελώνης καί σ' ὅλη τήν περιοχή. Οἱ ὁδηγίες ἦταν ξεκάθαρες: οἱ ἀναρχικὲς ὁμάδες και ἡ 'Αντιεξουσιαστική Νεολαία ἔπρεπε νά ἑνωθοῦν μὲ τις ἀμυντικὲς 'Επιτροπὲς τῆς CNT γιὰ νὰ σχηματίσουν ἕνα κοινό μέτωπο.

Οἱ ἐργάτες εἶχαν καταλάβει ὅτι ἡ Καταλάνικη

κυβέρνηση δέν θά όπλιζε ποτέ τό λαό. Συνεπώς, συνέχισαν τή δράση τους χωρίς νά ύπολογίζουν πλέον σ' αύτή. Ή πρωτοβουλία πάρθηκε άπό τό Σωματείο των Έργατών Μεταφορών πού είχε τήν έδρα του στή Ράμπλα ντέ Σάντα Μόνικα, κοντά στο λιμάνι. Ένας ναύτης, ό Χουάν Γιάγκουε, δήλωσε ότι ήταν γελοίο νά περιμένουν περισσότερο καί ότι άν κινιόντουσαν γρήγορα θά μπορούσαν νά πάρουν στήν κατοχή τους τά διακόσια όπλα που βρίσκονταν στά άμπάρια τών πλοίων. Δυό πλοία, τό «Μαρκ ντέ Κομίλλας» καί τό «Μαγκαλλάνε», καταλήφτηκαν μέ έφοδο. Τά διακόσια όπλα πού βρέθηκαν μοιράστηκαν στούς άγωνιστές τών συνδικάτων μεταφορών καί μεταλλουργών.

Μόλις πληροφορήθηκε αύτή τήν πράξη, ό Έσκοφέτ, ό άρχηγός τής άστυνομίας, έδωσε διαταγή σ' ένα λοχαγό τών Φρουρών Έφόδου νά ξαναπάρει πίσω αύτά τά όπλα. Ό στρατιωτικός πού πήγε στό Συνδικάτο Μεταφορών πήρε αύτή τήν άπάντηση άπό τό γραμματέα του, Μπενχαμ'ν Σάντσες: «Ή Τζενεραλιντάτ άρνείται νά όπλίσει τό λαο, προφασιζόμενη ότι δέν έχει όπλα. Καί όταν οί έργάτες άποδείχνουν ότι αύτά τά όπλα ύπάρχουν, ή κυβέρνηση θέλει νά άφοπλίσει τούς έργάτες. Τά όπλα βρίσκονται σέ καλά χέρια, ρώτησε τούς έργάτες, άν θέλουν νά σού τά δώσουν πίσω».3 Φυσικά, όλοι οί έργάτες άρνήθηκαν. Φαινόταν ότι δέ θά μπορούσαν ν' άποφύγουν τή σύγκρουση, όταν έφτασε ό Ντουρρούτι στά γραφεία τού συνδικάτου καί είπε στό λοχαγό: «Ύπάρχουν μερικές φορές στή ζωή πού δέν μπορείς νά έκτελέσεις μιά διαταγή, χωρίς νά έχει σημασία τό πόσο ψηλά στέκεται αύτός πού σού τήν έδωσε. Διαμέσου τής άνυπακοής είναι πού έκπολιτίζεται ό άνθρωπος. Στήν περίπτωσή σου, λοιπόν, έκπολιτίσου μέ τό νά ένωθείς μέ τό λαό. Οί στολές πιά δέ σημαίνουν τίποτε. Δέν ύπάρχει καμιά άλλη άρχή έκτός άπό τήν έπαναστατική τάξη καί αύτή άπαιτεί νά μείνουν τά όπλα στά χέρια τών έργατών».4 Ό λοχαγός πείστηκε άπό τό Ντουρρούτι καί έφυγε, παίρνοντας μαζί του μιά ντουζίνα άπό άχρηστα όπλα, σάν άπόδειξη τών ένεργειών πού είχε κάνει.

Ἡ «Σολινταριντάτ Ὀμπρέρα» τῆς 18 Ἰούλη δημοσίεψε ὅ,τι τῆς ἐπέτρεψε ἡ λογοκρισία γιά τά γεγονότα τοῦ Μαρόκου. Ἀλλά σέ ἄλλες ἐκδόσεις εἶχαν δοθεῖ πληροφορίες γιά νά κάνουν τό λαό νά πιστέψει ὅτι ἡ κυβέρνηση ἔλεγχε τέλεια τήν κατάσταση. Τό ἀπόγευμα τῆς ἴδιας μέρας μαθεύτηκε ὅτι ἡ φασιστική ἀνταρσία θά γινόταν τό βράδυ τοῦ Σαββάτου πρός τήν Κυριακή. Αὐτά τά νέα ἦρθαν ἀπό τούς κατασκόπους πού εἶχε βάλει ἡ CNT στούς στρατῶνες. Ἐπιπλέον, οἱ ἐργάτες εἶχαν συλλάβει ἕναν στρατιωτικό τῆς Γκουάρντια Θιβίλ πού μετέφερε ἀκριβεῖς ὁδηγίες γιά τήν ἀνταρσία, καθώς καί τήν ὥρα τήν ὁποία θά γινότανε, στίς 5 τό πρωί τῆς 19 Ἰούλη.

Ἡ Περιφερειακή Ἐπιτροπή τῆς CNT ἔκανε 3 σημαντικές συγκεντρώσεις καί πῆραν μέρος σ' αὐτές χιλιάδες ἐργάτες. Ὅσο γιά τόν πρόεδρο τῆς Τζενεραλιντάτ τῆς Καταλωνίας, τόν Λουί Κομπανύς, ἀπόταξε μερικούς στασιαστές στρατιωτικούς του «1ου Συντάγματος Ὀρεινοῦ Πυροβολικοῦ». Στούς στρατιῶτες εἶπαν ὅτι δέν ἦταν πιά ἀπαραίτητο νά ὑπακοῦνε στίς διαταγές τῶν ἀξιωματικῶν τους. Αὐτό τό μέτρο δέν εἶχε κανένα ἄλλο ἀποτέλεσμα παρά νά προειδοποιήσει τούς στασιαστές στρατιωτικούς, ἐπειδή τά στρατεύματα ἦταν τελείως ἀπομονωμένα καί δέν μποροῦσαν νά ἐπικοινωνήσουν μέ τούς ἄλλους. Οἱ Δημοκρατικοί στρατιωτικοί εἶχαν ἤδη συλληφτεῖ ἀπό τούς στασιαστές.

Στίς 11.30 τό πρωί ἡ CNT πληροφόρησε τήν Καταλάνικη Κυβέρνηση ὅτι προχωροῦσε καί ὅτι θά κατάσχε ὅλα τά ὅπλα πού εἶχαν ἀπομείνει στήν πόλη καθώς καί τά αὐτοκίνητα πού ἦταν ἀπαραίτητα γιά τή διασύνδεση ἀνάμεσα στίς διάφορες συνοικιακές ἐπιτροπές. Ἡ Βαρκελώνη ἦταν ἤδη γεμάτη ἀπό αὐτοκίνητα πού εἶχαν ἐπάνω τους γραμμένο τό ἀκρόνυμο «CNT - FAI». Γιά νά ἔχουν ἀσφάλεια στίς ἐπαφές τους χρησιμοποιοῦσαν συνδικαλιστικές ταυτότητες καθώς καί ταυτότητες τῶν ἀριστερῶν κομμάτων.

Σχεδόν τά μεσάνυχτα, ὁ Στρατηγός Ἀράγκουρεν, διοικητής τῆς Γκουάρντια Θιβίλ, ἔφτασε στό

σπίτι τοῦ Προέδρου τῆς Τζενεραλιντάτ, ὅπου βρῆκε τόν Κομπανύς μαζί μέ μιά ἀντιπροσωπεία τῆς CNT, πού ἀπαιτοῦσε νά ἀφοπλιστοῦν οἱ μισοί ἀπό τούς Φρουρούς Ἐφόδου γιά νά ὁπλιστοῦν οἱ ἐργάτες. Ὁ Κομπανύς δήλωσε ὅτι οἱ φρουροί του ἦταν αξιόπιστοι καί ὑποσχέθηκε γιά μιά φορά ἀκόμη ὅτι θά τούς ἔδινε ὅπλα ὅταν θά ἐρχόταν ἡ ὥρα. Ὁ Ντουρρούτι τόν διέκοψε: «Δέν εἶναι ὥρα γιά νά βγάζουμε λόγους. Εἶναι ἀπαραίτητο νά δράσουμε. Ἀρνούμαστε νά γίνουμε θύματα τοῦ φασισμοῦ ἀπό τήν ξεροκεφαλιά ἑνός πολιτικοῦ. Ἀπό δῶ καί πέρα, ἡ CNT καί ἡ FAI θά ἀναλάβουν τήν ἡγεσία τοῦ ἀγώνα».

Ὁ Φρανθίθκο Ἀσκάζο πῆγε ἀμέσως στό Συνδικάτο Οἰκοδόμων, ὅπου κάλεσε τούς ἐργάτες στόν ἀγώνα. Ὁ Ντουρρούτι μίλησε στούς ἐργάτες στά προάστια Σάν Μαρτίν, Σάν Ἀντρές καί Πουέμπλο Νουέβο: «Σύντροφοι, τά ὅπλα εἶναι στά χέρια τῶν φασιστῶν. Πρέπει νά τούς τά πάρουμε». Ὁ Γκαρθία Ὀλιβέρ πηγε στούς ἐργάτες τῶν προαστίων τοῦ Σάντ, τῆς Χοσπιταλέτ καί τῆς Λά Τοράσα.

Ἡ «Σολινταριντάτ Ὀμπρέρα» βγῆκε ἀπό τό πιεστήριο μέ τούς παρακάτω τίτλους:

«Στή Σεβίλλη, οἱ φασίστες πυροβολοῦν τ' ἀδέρφια μας!

Στήν Κόρδοβα, ὁ στρατός στασίασε!

Στό Μαρόκο, πολεμᾶνε στούς δρόμους!

Αὐτός πού δέν ἐκπληρώνει τό ἐπαναστατικό του καθῆκον εἶναι ἕνας προδότης τῆς λαϊκῆς ὑπόθεσης!

Ζήτω ὁ Ἀντιεξουσιαστικός Κομμουνισμός!»

Στίς δύο τό πρωί ὁ Γκαρθία Ὀλιβέρ κι ὁ Ντουρρούτι μπῆκαν στό Ἀρχηγεῖο τῆς Ἀστυνομίας ὅπου, γιά μιά φορά ἀκόμη, ζήτησαν ἀπό τόν Ἐσκοφέτ νά ἀφοπλίσει τούς Φρουρούς Ἐφόδου. Αὐτός ἀρνήθηκε. Ὅσο γιά τό Σαντιγιάν καί τόν Ἀσκάζο, ἦταν μαζί μέ τόν Γραμματέα τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν, τόν Ἐσπάνια, καί παρακαλοῦσαν νά τούς δώσουν ὅπλα, ἀλλά χωρίς ἐπιτυχία.

Ἐκείνη τήν ὥρα, στίς στρατῶνες τοῦ πεζικοῦ στήν Πετράλμπες, ὁ διοικητής, Λοπὲζ Ἀμόρ, φυλάκισε τό Συνταγματάρχη καί ἀνέλαβε τήν ἀρχη-

γία τοῦ συντάγματος πού εἶχε στασιάσει. Οἱ στρατιῶτες συγκεντρώθηκαν στὴν αὐλή, καί περικυκλώθηκαν ἀπό φαλαγγίτες πού εἶχαν μπεῖ στό στρατώνα στίς 11 τό πρωί καί εἶχαν φορέσει στολές. Ὁ Λοπὲζ Ἀμόρ εἶπε στούς στρατιῶτες: «Οἱ ἀναρχικοι ἐπαναστάτησαν γιά ν' ἀνατρέψουν τή Δημοκρατία. Ὁ Στρατός πρέπει νά ἐπέμβει ἔνοπλα γιά νά ὑπερασπίσει τό καθεστώς στό όποῖο ὁρκίστηκε πίστη. Ζήτω ἡ Δημοκρατία!»

Ἐπειδή ἀπουσίαζε ὁ Στρατηγός Γκοντέτ, ὁ Στρατηγός Μπουριέλ ἦταν ἐκεῖνος πού συντόνιζε τίς δραστηριότητες τῶν μονάδων πού στασίασαν.

Στήν Κάλλε Λεπάντο τό Σύνταγμα Πεζικοῦ τοῦ Σαντιάγκο ἦταν ἕτοιμο γιά δράση. Οἱ πυροβολητές τοῦ Κεντρικοῦ Πάρκου τοῦ Σάν Ἀντρέ, μαζί με τούς ὁποίους εἶχαν ἑνωθεῖ καί χίλιοι φαλαγγίτες, ἑτοιμαζόντουσαν νά τοποθετήσουν τά κανόνια τους στήν Πλάζα ντέ Καταλούνια. Ἡ μόνη μονασα πού ἀκόμη φαινόταν ὅτι εἶναι οὐδέτερη ἦταν τό Σύνταγμα Πεζικοῦ τῆς Μπανταγιόζ, πού εἶχε στίς γραμμές του ἀρκετούς δημοκράτες ἀξιωματικους. Ὅσο γιά τό Κέντρο Πυροβολικοῦ στήν Ἀταραζάνα, ἦταν σχεδὸν ὁλόκληρο στὰ χέρια τῶν στασιαστῶν. Ὡστόσο, τήν τελευταία στιγμή, οἱ λοχίες Μανζάνα καί Γκόρντο κατάφεραν ν' ἀνοίξουν μιά κρυφή πόρτα καί νά δώσουν ὅπλα στό λαό.

Τά κτίρια τῆς Ἐπιμελητείας, πού ἦταν ἀπέναντι ἀπὸ τὸν στρατώνα Ἀταραζάνα, εἶχαν μόνο λίγους στρατιωτες κάτω ἀπό τίς διαταγές τοῦ λοχαγου Μόλα, ἀδερφοῦ τοῦ Στρατηγοῦ. Ὡστόσο, αὐτη ἡ θέση ἦταν σημαντική, γιατί ἔλεγχε τήν πορεια των ἐργατῶν πού ἔρχονταν εἴτε ἀπό τό Λιμάνι ἢ ἀπό τά προάστια τοῦ Σάνς. Ὅσο γιά τό ὀχυρὸ τοῦ Μόντχουιτς, δέσποζε στὴν πόλη μὲ τὰ κανόνια του. Ἡ ναυτική βάση ἦταν διστακτική. Τό ἀεροδρόμιο τοῦ Πράτ ἔμενε πιστό στή Δημοκρατια, ἀλλά μερικοί πιλότοι εἶχαν λιποτακτήσει παίρνοντας μαζι τά καλύτερα ἀεροπλάνα, καί ἑνώθηκαν μέ τίς δυνάμεις τοῦ Στρατηγοῦ Μόλα στό Βορά. Στό Στρατηγεῖο, ὁ Λάνο ντέ λά Ἐνθομιέντα, ὁ Στρατιωτικός Κυβερνήτης τῆς περιοχῆς, βρέθηκε οὐσιαστικά αἰχμάλωτος τοῦ ἴδιου τοῦ ἐπιτελείου

του, πήγε μὲ τὸ μέρος τῶν στασιαστῶν. Ὅμως, δὲν μπόρεσαν οἱ στασιαστὲς νὰ τὸν ἀναγκάσουν νὰ ὑπογράψει ἕνα ἔγγραφο, μέ τὸ ὁποῖο κηρύσσονταν Κατάσταση Πολέμου. Τέλος, στὰ μοναστήρια καὶ τὶς ἐκκλησίες, οἱ ὁπλισμένοι παπάδες περίμεναν τὸ σύνθημα γιὰ ν' ἀνοίξουν πῦρ ἐναντίον τοῦ λαοῦ.

Αὐτή ἦταν ἡ κατάσταση στίς δύο τό πρωί. Στίς τρεῖς ἡ ὥρα, ὁ Ραδιοφωνικός Σταθμός τῆς Βαρκελώνης ἔκανε μιά ἔκκληση στό λαό τῆς Γαλλίας, λέγοντάς του γιά τόν κίνδυνο πού ἀπειλοῦσε τίς Ἱσπανικές μάζες.

Ἡ Ἀμυντική Ἐπιτροπή τῆς CNT εἶχε συγκεντρωθεῖ στό ἀρχηγεῖο τοῦ Πουέμπλο Νουέβο, ὅπου δυὸ φορτηγά εἶχαν ἐξοπλιστεῖ γιά νά ἐξυπηρετήσουν τὸ κινητὸ προσωπικό. Μέσα σ' αὐτά τὰ φορτηγά μιά ντουζίνα ἀπό μέλη τῆς ὁμάδας «Νοζότρος» πήραν τίς θέσεις τους, ἀνάμεσά τους, ὁ Ντουρρούτι, ὁ Ἀσκάζο, ὁ Γκαρθία Ὀλιβέρ, ὁ Γκρεγκόριο Χόβερ, ὁ Ἀουρέλιο Φερνάντεζ. Ὅταν ἔμαθαν ὅτι τό σύνταγμα πεζικοῦ τοῦ στρατώνα τῆς Πετράλμπα καί τό ἱππικό τῆς Μοντέσα ἄρχισαν νά κινοῦνται, τὰ δυὸ φορτηγὰ τῆς CNT - FAI ξεκίνησαν, ἀνεμίζοντας τήν κόκκινη καί μαύρη σημαία. Οἱ ἐργατικές περίπολοι τοποθετήθηκαν κατά μῆκος τοῦ δρόμου ἀπ' ὅπου θά περνοῦσαν τά φορτηγά, καταλαβαίνοντας ἀμέσως ὅτι ἡ ὥρα τῆς ἐπανάστασης εἶχε φτάσει. Ἡ CNT καί ἡ FAI εἶχαν κατέβει στοὺς δρόμους. Τὰ φορτηγὰ κατηφόριζαν πρὸς τὴ Βία Λαϊετάνα κάτω ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ λοχαγοῦ Ἐσκοφέτ, πού στεκόταν στό μπαλκόνι τοῦ Ἀρχηγείου τῆς Ἀστυνομίας.

Τήν ἴδια στιγμή, οἱ λιμενεργάτες, πού τούς εἶχε συμβουλεύσει ὁ Ντουρρούτι, εἶχαν ὀργανώσει μιά ἐντυπωσιακή διαδήλωση γύρω ἀπό τό Μέγαρο τῆς Τζενεραλιντάτ καί φώναζαν νά τούς δώσουν ὅπλα. Ὁ Ὑπουργός Ἐσωτερικῶν, Ἐσπάνια, δέν ἤξερε πιά τί νά κάνει: οἱ Φρουροί Ἐφόδου έριχναν ἐρωτηματικά βλέμματα ὁ ἕνας στόν ἄλλον, χωρίς νά ξέρουν τί πορεία ν' ἀκολουθήσουν. Ξαφνικά, ἕνας ἀπ' αὐτούς ἔβγαλε τό πιστόλι του καί τό ἔδωσε σ' ἕναν ἐργάτη. Ὕστερα τόν μιμήθη-

καν καί οί άλλοι.7

Άφοῦ πέρασαν άπό τήν όδό Φοντανέλλα, τό φορτηγά εφτασαν στή Ράμπλας καί στήν Πλάζα Άρκο Γεάτρο, δπου οί έργάτες μεταφορῶν εἶχαν φτιάξει δυό σημαντικά όδοφράγματα. Αὐτά εἶχαν τοποθετηθεῖ πολύ στρατηγικά καθώς δέσποζαν στην Πασέο ντέ Κολόν, πού ήταν ή εἴσοδος άπό τό λιμάνι καί έλεγχε τήν προσέγγιση τῶν στρατευμάτων άπ' τους στρατῶνες Άταραζάνα. Ένα μέλος άπό τό έπιτελείο τῆς CNT-FAI, μέ τή βοήθεια τοῦ λοχία Γκόρντο, έγκαταστάθηκε σ' αὐτό τό όδόφραγμα.

Ή άλλη ζωτική θέση ήταν στήν έδρα τοῦ Συνδικάτου Οίκοδόμων στήν παλιά «κάζα Κάμπο», πού γρήγορα θά γινόταν ή «κάζα ντέ λά CNT-FAI».

Τά πιό άφοσιωμένα στοιχεία τῆς έργατικῆς τάξης βρίσκονταν στούς δρόμους καί εἶχαν καταλάβει τίς μάχιμες θέσεις τους. Ήταν πέντε τό πρωί στίς 19 Ίούλη τοῦ 1936...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Σαντιγιάν, προσωπική μαρτυρία.
2. Ντιέγκο Άμπάντ ντέ Σαντιγιάν, έργο. άναφ. σελ. 34.
3. Αὐτή τή σκηνή τήν περιέγραψε σέ μᾶς ένας μάρτυρας, πού έκείνη τήν έποχή ήταν γραμματέας τοῦ Συνδικάτου Μεταλλουργῶν, ό Μπένζαμιν Σάντσεζ. Περισσότερες λεπτομέρειες βρίσκουμε στό Σαντιγιάν, έργο άναφ. "Άλλες πληροφορίες δόθηκαν άπό άγωνιστές τῆς CNT, πού έζησαν αὐτά τά γεγονότα.
4. Σαντιγιάν, έργο Άναφ. Συμπληρώθηκαν άπό τίς μαρτυρίες τοῦ Κλέμεντ Μαγκάντο, Τομάς Περέζ, Χουάν Μανουέλ Μολίνα καί άλλων.
5. Στό ίδιο.
6. Φρανθίσκο Λακρούζ, Ή έπανάσταση καί ή τρομοκρατία στή Βαρκελώνη.
7. Σαντιγιάν, έργο άναφ.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Ὁ Ἐπαναστάτης (1936)

1. Ἡ Βαρκελώνη στὶς φλόγες[1]

Οἱ δημοκρατικοὶ ἡγέτες εἶχαν κάνει ὅτι μποροῦσαν γιὰ νὰ περιορίσουν τὶς συνέπειες τοῦ φασιστικοῦ πραξικοπήματος καὶ νὰ βροῦν μιὰ φιλικὴ λύση. Ὅμως, ἕνα ὑπουργεῖο λιγότερο ἢ περισσότερο στὴν Κυβέρνηση ἦταν ἄχρηστο. Οἱ στασιαστὲς δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἱκανοποιηθοῦν μ' ἕνα τέτοιο τίμημα.[2] Ἤθελαν τὰ πάντα. Ἀλλὰ περιφρονώντας τὸν ἐχθρό τους, τὴν ἐργατικὴ τάξη, ἀγνόησαν ἢ ὑποτίμησαν τὴν ἱκανότητά της νὰ πολεμάει.

Ἡ κεντρική κυβέρνηση στή Μαδρίτη καί ἡ Καταλάνικη κυβέρνηση δέν εἶχαν μάθει τίποτα ἀπὸ τὴν ἧττα τους τοῦ Ὀκτώβρη τοῦ 1934 καὶ ἔπαιζαν, μέχρι τώρα, τό παιχνίδι τῶν φασιστῶν ἀρνούμενες νὰ δώσουν ὅπλα στὸ λαό, τὸν μόνο ποὺ ἀντιστέκονταν ἐνεργητικὰ ἐκείνη τὴν ἐποχή. Τώρα, ἡ ἀποφασιστικὴ ὥρα εἶχε φτάσει· ὁ λαὸς μὲ γυμνὰ χέρια ἀλλά μέ ἀκλόνητη πίστη στή νίκη, θ' ἀντιμετώπιζε μιά στρατιωτική δύναμη ἄπειρα καλύτερα ἐξοπλισμένη.

Στὶς 19 Ἰούλη 1936, στὶς 5 τὸ πρωΐ, μιὰ καινούργια σελίδα τῆς Ἐπανάστασης ἄρχιζε κάτω ἀπό τούς ἤχους τῶν πυροβολισμῶν, τό κροτάλισμα τῶν πολυβόλων πού ἀναμιγνύονταν μέ τόν ἐκκωφαντικό ἦχο τῶν σειρήνων τῶν ἐργοστασίων, πού πληροφοροῦσαν τό λαό ὅτι ἡ ἀποφασιστική ὥρα εἶχε φτάσει. Τό ἕβδομο σύνταγμα πυροβολικοῦ εἶχε ἀφήσει τὸ Πάρκο τοῦ Σὰν Ἀντρέ, χωρίστηκε σὲ δυὸ τμήματα, καὶ προσπαθοῦσε νά φτάσει στό κέντρο της πρωτευουσας ἀπό δυό διαφορετικά σημεία. Ἀλλά στό σταυροδρόμι τῆς «Διαγώνιου» τό πρῶτο ἀπόσπασμα ἔπεσε πάνω σέ μιά ὁμάδα ἐργατῶν, ὁπλισμένων μέ χειροβομβίδες καὶ πιστόλια, πού ἀνέκοψε τήν πορεία του. Καὶ τό δεύτερο ἀπόσπασμα ἀφοῦ πέρασε μέσα ἀπό τή Βαρκελώνη σταμάτησε στό σημεῖο πού συναντιῶνται οἱ δρόμοι Κλάρις καὶ Κόρτες Καταλάνας, χωρὶς νά μπορέσει νά φτάσει τὸν ἀντικειμενικό του στόχο, ποὺ ἦταν ἡ Πλατεία Καταλούνια. Γιά πρώτη φορά χρησιμοποιήθηκαν ἀντάρτικες μέθοδοι πού στήν πραγματικό-

τητα θά έπαιζαν ἕναν ἀποφασιστικό ρόλο στήν ἔκβαση τοῦ ἀγώνα.

Τὸ πεζικὸ ἀπὸ τοὺς στρατῶνες Πετράλμπες, πού τό προστάτευαν οἱ Ἴλες τοῦ Ἱππικοῦ ἀπό τό σύνταγμα της Μοντέσα, εἶχε χωριστεῖ μεταξύ τῆς Πλατειας Πανεπιστημίου καί τῆς Πλατείας Καταλουνια και εἶχε καταλάβει τό Πανεπιστήμιο, τό ξενοδοχεῖο Κολόν, τὸ Κέντρο Τηλεπικοινωνιῶν καί μερικά ἄλλα κτίρια. Εἶχε ἐνισχύσει τή θέση του ἀφοῦ προσπάθησε, χωρίς ἐπιτυχία ὅμως, νά προχωρήσει διαμέσου τῆς Ράμπλα γιά νά καταλάβει το κτιριο τῆς Τζενεραλιντάτ καί νά ἔρθει σ' ἐπαφή μέ τούς στασιαστές πού ἔλεγχαν τήν εἴσοδο τοῦ λιμανιοῦ.

Στό δυτικό μέρος τῆς Βαρκελώνης κοντά στήν πλατεία ντέ Ἐσπάνια, γινόταν μιά μάχη ἀνάμεσα στούς ἐργάτες καί σὲ μιά μικτή ὁμάδα ἀπό μηχανικούς τοῦ πυροβολικοῦ καί Ἴλες Ἱππικοῦ ἀπό τό σύνταγμα Μοντέσα. Οἱ τελευταῖοι εἶχαν καταφέρει νά καταλάβουν τήν πλατεία μέ τίς φωνές «Ζήτω ή Δημοκρατια» ξεγελώντας ἔτσι τούς Φρουρούς Ἐφόδου. Εἶχαν τοποθετηθεῖ πολυβόλα καί μιά πυροβολαρχία ἐλαφροῦ πυροβολικοῦ, ποὺ κατέστρεψε τὰ ὁδοφράγματα τῶν ἐργατῶν τοῦ προάστιου Σὰν Ἀντρέ, κοντὰ στὸ Δημαρχεῖο τοῦ Χοσταφράγκ. Ἀλλὰ αὐτὴ ἦταν ἡ μοναδική της ἐπιτυχία, γιατί σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῶν ὁδομαχιῶν αὐτὴ ἡ στρατηγικὴ μονάδα, περικυκλωμένη ἀπὸ τὸ λαό, δὲν μποροῦσε οὔτε νὰ προχωρήσει οὔτε νὰ ὑποχωρήσει.

Ἕνα μέρος τοῦ συντάγματος τῆς Μοντέσα, πού τό ἀκολουθοῦσαν ἰσχυρές στρατιωτικές μονάδες μηχανικῶν, κατάφερε νά φτάσει μέχρι τή λεωφόρο Μάρκ ντέλ Ντουέρο (τό Παραλέλο), ἀλλά το σταμάτησε ἕνα γερό ὁδόφραγμα πού εἶχαν στήσει οἱ ἐργάτες τοῦ Συνδικάτου Ξυλουργῶν. Οἱ στασιαστές, ἐκμεταλλευόμενοι τήν κατάσταση, προχώρησαν, προστατευόμενοι ἀπό τούς ἐργάτες πού εἶχαν πιάσει αἰχμαλώτους. Ἔχοντας κάτω ἀπό τόν ἔλεγχό τους τό δρόμο, ἔστησαν τά πολυβόλα τους καί ξεκαθάρισαν τήν περιοχή. Ἐνῶ φαινόταν ὅτι κέρδιζαν, ομάδες ὁπλισμένων ἐργατῶν πού ἔρχονταν ἀπό τήν Ράμπλας διασχίζοντας τίς ἀλλέες

των παλιῶν πλατειῶν τῆς Βαρκελώνης, ἐνίσχυσαν τὴν ἀντίσταση. Καθοδηγούμενη ἀπό τόν Γκαρθία 'Ουλιβέρ, όργανώθηκε μιά ἀντεπίθεση. Ἕνας συνταγματάρχης τοῦ ἱππικοῦ μιλοῦσε μέ ὀργή πρός τούς στρατιωτες του πού ἑτοιμάζονταν νά στρέψουν τά ὅπλα τους ἐναντίον τῶν ἀξιωματικῶν τους, ἀναγκάζοντάς τους νά τραποῦν σέ φυγή.

Συγχρόνως, κοντά στήν πλατεία ντέ Παλάθιο, οἱ λιμενεργάτες ἀπό τό προάστιο τῆς Μπαρθελονέτα εἶχαν τρέψει σέ φυγή τό σύνταγμα πυροβολικοῦ τῆς Μοντάνα, ποὺ ἦταν τὸ πρῶτο ποὺ εἶχε ἔρθει ἀπό τούς στρατῶνες Ντόκ, ἀπό τή Λεωφόρο 'Ικάρια. Ἡ συμπλοκή ἦταν πολύ βίαιη. Οἱ πυροβοληιές, πού τούς προστάτευε τό σύνταγμα πεζικοῦ ὀπό τήν Μπανταχόζ, μπόρεσαν νά στήσουν τά κανόνια τους καί νά ρίχνουν στό κυβερνητικό κτίριο (στό ὑπουργεῖο 'Εσωτερικῶν). 'Αλλά οἱ ἐργάτες της Μπαρθελονέτα, προστατευόμενοι ἀπό κινητές μπάλες χαρτιοῦ, ἐπιτέθηκαν μέ τέτοια ὁρμή πού κατάφεραν ν' ἁρπάξουν τά ὅπλα τῶν πυροβολητων Μερικοί ἀπό τούς ἀξιωματικούς τους πιάστηκαν αἰχμάλωτοι καί τά ὑπόλοιπα στρατεύματα ὑποχώρησαν στούς στρατωνες, τούς ὁποίους οἱ ἐργάτες περικύκλωσαν ἀμέσως.

Κοντὰ στὸ κέντρο τῆς Βαρκελώνης, πρὸς τὰ Βόρεια της Πλατείας ντέ Καταλούνια, στό σταυροδρόμι τῆς Διαγωνίου καί τῆς Πασέο ντέ Γκραθία, στὴν περιοχὴ ποὺ ὀνομαζόταν «Θίνθο ντὲ Ὅρος», εἶχε ἀκινητοποιηθεῖ τό σύνταγμα ἱππικοῦ τοῦ Σαντιάγκο. Βλέποντας ὅτι ἦταν ἀδύνατο νά προχωρήσουν, ὁ Συνταγματάρχης διέταξε τά στρατεύματά του νὰ ὑποχωρήσουν πρὸς τὸ Μοναστήρι τῶν Καρμελιτων. 'Εκεῖ βρῆκαν καταφύγιο μαζί μέ μερικά ἀποσπάσματα τῆς Γκουάρντια Θιβίλ.

Οἱ τελευταίες ἑστίες ἀντίστασης εἶχαν συγκεντρωθεῖ γυρω ἀπό τήν πλατεία ντέ Κολόν, ἐνῶ οἱ Καραμπινιέροι, ποὺ εἶχαν ἑνωθεῖ μὲ τοὺς φασίστες, ὑπεράσπιζαν τὴν περιοχὴ τοῦ λιμανιοῦ ποὺ ὀνομάζονταν Λά Πάζ. 'Απέναντί τους, ἡ περιοχή τῆς Ράμπλα Σάντα Μόνικα ἦταν κάτω ἀπό τά διασταυρούμενα πυρά πού ἔρχονταν ἀπό τό ἀρχηγεῖο τῆς Στρατιωτικῆς Κυβέρνησης καί ἀπό τούς

στρατῶνες 'Αταραζάνα. Στό κέντρο αὐτῆς τῆς γραμμῆς πυρός οἱ στασιαστές εἶχαν στήσει τά πολυβόλα τους πάνω στό ἄγαλμα τοῦ Χριστόφορου Κολόμβου. Αὐτά ἦταν τά κυριώτερα πεδία ἐπιχειρήσεων τό πρωί. Πυροβολισμοί ἔρχονταν ἀπό κάθε κατεύθυνση, ἀπό τίς ἐκκλησίες, ἀπό τά μοναστήρια καί μέσα ἀπό τούς στρατῶνες.

Πρός τό ἀπόγευμα, μετά ἀπό τέσσερις ὧρες μάχης, οἱ στασιαστὲς φαίνονταν νὰ ἔχουν ἡττηθεῖ. Ἡ μιά μετά τήν ἄλλη, ὅλες οἱ περιοχές ἀντίστασης ἔπεφταν στὰ χέρια τοῦ λαοῦ. Γύρω στις 10 ἡ ὥρα οἱ πρῶτοι ποὺ τράπηκαν σὲ φυγὴ ἦταν οἱ πυροβολητές στό λιμάνι ἀπό τούς λιμενεργάτες καί περίπου τήν ἴδια ὥρα οἱ πυροβολητές τῶν στρατώνων Σάν 'Αντρέ ἄρχισαν ν' ἀνακατεύονται καί νὰ ἀδερφώνονται μέ τόν πληθυσμό.

Οἱ δυό λόχοι πεζικοῦ πού εἶχαν σταλεῖ στούς στρατωνες Μπανταχόζ, μέ διαταγή νά καταλάβουν τό ραδιοφωνικό σταθμό στήν ὁδό Κάσπε, διαλύθηκαν καί μερικές μονάδες πού εἶχαν ὀχυρωθεῖ στό ξενοδοχεῖο Ρίτς βιάστηκαν νά παραδοθοῦν. 'Από κεῖ καί πέρα, τό ἠθικό τῶν ἐργατῶν πού μάχονταν, ἐνισχύθηκε. 'Επιπρόσθετα, μιά ἀρκετὰ σημαντική ποσότητα ὅπλων (πιστόλια καί πολυβόλα) ἔπεσαν στά χέρια τους. Ἡ Βαρκελώνη ἄρχισε νά παίρνει μιά καινούργια ὄψη: στρατιῶτες ἀνακατεμένοι μέ τόν ἁπλό λαό, Φρουροί 'Εφόδου, πού χωρίς τίς στολές τους μποροῦσαν νά πολεμᾶνε καλύτερα καί μιά ἐνθουσιασμένη μάζα ἐργατῶν.

Παντοῦ, οἱ πιό ἱκανοί ἐργάτες ἀγωνιστές κατεύθυναν τόν ἀγώνα. Ὁ Γκαρθία 'Ολιβέρ ἦταν στή Μπρέσα ντέ Σάν Πάμπλο καί ὁ Ντουρρούτι στήν πλατεία ντέ Καταλούνια. Ὁ 'Ασκάζο ἀπό τό «Στρατηγεῖο» του στήν πλατεία τοῦ ῎Αρκο Τεάτρο, παρακολουθοῦσε τὸν ἀγώνα διαμέσου τοῦ συστήματος ἐπικοινωνίας του καί ἔστελνε ἐνισχύσεις στά ἀδύνατα σημεῖα τῆς λαικῆς ἀντίστασης. Ἡ πραγματικὴ ἐξουσία ποὺ ἔπαιρνε ἀποφάσεις καί ποὺ ἀντιστέκονταν δὲν ἦταν πιὰ στὰ ἐπίσημα κυβερνητικά κέντρα ἢ στό 'Αρχηγεῖο τῆς 'Αστυνομίας, ἀλλά στούς δρόμους καί στά αὐτοσχέδια κέντρα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Όταν έγραφα αυτό τό κεφάλαιο, μπόρεσα νά χρησιμοποιήσω τίς δικές μου άναμνήσεις, έπειδή είχα ζήσει αυτά τά γεγονότα. Άλλά χρησιμοποιησα έπισης και τό Τ ρ ε ί ς μ έ ρ ε ς τ ο ῦ Ἰ ο ύ λ η τοῦ Λουίς Ρομέρο' τό Γ ι α τ ί χ ά σ α μ ε τ ό ν π ό λ ε μ ο τοῦ Ντιέγκο Άμπάντ ντέ Σαντιγιάν' τό Ἡ ἐ π α ν ά σ τ α σ η κ α ί ἡ τ ρ ο μ ο κ ρ α τ ί α σ τ ή Β α ρ κ ε λ ώ ν η τοῦ Φρανθίθκο Λακρούζ. Χρησιμοποίησα έπισης και τίς μαρτυρίες τῶν Χουάν Μανουέλ Μολίνα, Νταλόρες Ίτοῦρμπε, Λιμπέρτα Ρόϊγκ, Φρανθίθκο Ίσγκλέας, Άουρέλιο Φερνάντεζ, Πάμπλο Ρουίζ και άλλων

2. Βλ Κεφάλαιο 2.

3. Ό Φρονθίθκο Λακρούζ, έργο άναφ. δίνει όλες αὐτές τίς λεπτομέρειες στό βιβλίο του. Έπειδή είναι φασίστας συγγραφέας, μποροῦμε νά δεχτοῦμε τή μαρτυρία του σάν άξιόπιστη.

4. Αυτό άναφέρεται στόν Ρέθας, τόν διοικητή τῆς Γκουάρντια Θιβίλ, πού είχε πάρει διαταγές τό πρωί τῆς 19 Ἰούλη νά πάει καί νά ένωθεῖ μέ τό σύνταγμα ιππικοῦ τοῦ Σαντιάγκο. Άλλά όταν τά βρῆκε στό Πασέο ντέ Σάν Χουάν, πῆγε και ένώθηκε, μαζί μέ τό στρατεύματά του, μέ τούς Φασίστες. Κι αὐτό τό έπεισόδιο άναφέρεται στό βιβλίο τοῦ Λακρούζ.

2. Ὁ θάνατος τοῦ Φρανθίθκο Ἀσκάζο

Πρίν νά πάει στό Στρατηγεῖο, ὁ Στρατηγός Γκόντετ, πού εἶχε ἔρθει ἀπό τή Μαγιόρκα γιά νά ἀναλάβει τήν ἀρχηγία τῆς ἐξέγερσης, ἤθελε νά μάθει πῶς εἶναι ἡ κατάσταση στή Βαρκελώνη. Κι ἔτσι πέταξε πάνω ἀπό τήν πόλη γιά δέκα λεπτά καί ἔμαθε ὅτι τά στρατεύματά του νικήθηκαν. Ὁ Ταγματάρχης Λαζάρο βλέποντας τί συνέβαινε «τόν συμβούλεψε νά ἐγκαταλείψει τό ἐγχείρημά του, πιστύοντας ὅτι ἡ Βαρκελώνη ἦταν μιά παγίδα».[1] Ὡστόσο αὐτός προσγειώθηκε στή ναυτική βάση, πού ἦταν στά χέρια τῶν φασιστῶν.

Ἡ ἄφιξη τοῦ Στρατηγοῦ Γκόντετ στό Στρατηγεῖο ἔδωσε κουράγιο στούς στασιαστές Στρατηγούς, καί ἰδιαίτερα στόν Μπουρριέλ, πού, μέχρι τότε, εἶχε καθοδηγήσει τόν ἀγώνα μέ τόση κακοτυχία. Ὁ Μπουρριέλ αἰσθανόταν ὑπεύθυνος γιά τήν ἧττα ἀλλά κι ἐπειδή δέν μπόρεσε νά πάρει μέ τό μερος του τό Στρατηγό Λάνο ντέ λά Ἐνθομιέντα, το Διοικητή τῆς Στρατιωτικῆς Μεραρχίας. Ὁ τελευταῖος εἶχε τό θάρρος νά μείνει πιστός στή Δημοκρατία, πιστεύοντας ὅτι «ἦταν μᾶλλον προτιμότερο νά δεῖ τό θρίαμβο τοῦ λαοῦ μέ ὅλες τίς ἐπιπτωσεις του, παρά τό θρίαμβο τῶν φασιστῶν».[2]

Ἡ πρώτη πράξη τοῦ Στρατηγοῦ Γκόντετ ἦταν νά ἀντικαταστήσει τό Στρατηγό Λάνο ντέ λά Ἐνθομιέντα καί νά τόν συλλάβει. Ἡ δεύτερη δουλειά του ἦταν νά μελετήσει καί νά καλυτερέψει τήν κατάσταση. Μποροῦσε νά ὑπολογίζει μόνο στή Γκουάρντια Θιβίλ, πού μέχρι τώρα εἶχε παραμείνει μέσα στούς στρατῶνες της, καί στούς Καραμπινιέρους πού εἶχαν κλειστεῖ στούς στρατῶνες Σάν Πάμπλο, αἰχμάλωτοι τοῦ λαοῦ πού ἔκανε ἐπιθέσεις σ' αὐτά τά κτίρια.

Ὁ Γκόντετ χρησιμοποίησε ὅλη τή δύναμη τῆς πειθοῦς του γιά νά πείσει τή Γκουάρντια Θιβίλ νά σηκωσει τά ὅπλα της ἐνάντια στό λαό. Τηλεφώνησε ἀμέσως στό Διοικητή τῆς Γκουάρντια Θιβίλ, τό Στρατηγό Ἀράγκουρεν. Αὐτός τοῦ ἀπάντησε ὅτι «δέν ὑπακούει σέ καμιά διαταγή, παρά μόνον σ' αὐτές πού τοῦ δίνει ἡ Δημοκρατία». Αὐτή ἡ ἀπάν-

τηση ἐξόργισε τόν Γκόντετ: «Δηλαδή νά δεῖς τήν 'Ισπανία ἐρημωμένη, αυτό είναι τὸ μόνο πού μπορεῖς νά πεῖς;» 'Ο 'Αράννκουρεν, πού μιλοῦσε ἀπό το κυβερνητικό 'Ανάκτορο, κατάλαβε ὅτι ἡ ἐξέγερση ἦταν μιά ἀποτυχία καί ὅτι ἡ Δημοκρατική Κυβερνηση ἦταν κύριος τῆς κατάστασης.3

Τότε, ὁ Στρατηγός Γκόντετ σκέφτηκε νά χρησιμοποιήσει τό σύνταγμα τῆς 'Αλκαντάρα, πού τό διοικοῦσε ὁ Συνταγματάρχης Ρολντάν καί πού μέχρι τότε εἶχε μείνει οὐδέτερο.

«—Ρολντάν, πρόκειται ν' ἀρχίσω μιά ἀντεπίθεση, τί στρατεύματα ἔχεις;»

«—Στρατηγέ, ἔχω σχεδόν ἕνα σύνταγμα, ἀλλά οι στρατωνες ἔχουν περικυκλωθεῖ ἀπό τό λαό. Δυό λόχοι πού προσπάθησαν νά φύγουν ἀπό κεῖ, ἀπωθηθηκαν. Οἱ στρατιῶτες νομίζουν ὅτι πολεμᾶνε γιά τὴ Δημοκρατία, ἀλλὰ αὐτή ἡ κατάσταση δέν μπορεῖ νὰ κρατήσει γιὰ πολὺ κι ἕνας θεὸς ξέρει τί θὰ συμβεῖ ὅταν τά στρατεύματα μάθουν ὅτι ξεσηκωθήκαμε ἐνάντια στὴ Δημοκρατία».

Ἦταν δύο καί τέταρτο τό μεσημέρι καί ὁ Γκόντετ αισθάνθηκε τελείως τσακισμένος καί ἐξομολογήθηκε στό βοηθό του Ταγματάρχη Λαζάρο: «Εἶχες ἀπόλυτο δίκιο... Μᾶς ἐγκατέλειψαν».4 Ἡ διοίκηση τοῦ Γκόντετ εἶχε διαρκέσει λιγότερο ἀπό ἑξήντα λεπτά.

Στούς δρόμους τό πλῆθος γινόταν ὅλο καί μεγαλύτερο. Ἄντρες, γυναῖκες καί παιδιά ἤθελαν νά βοηθήσουν στόν ἀγώνα. Στήνονταν ὁδοφράγματα, μερικές φορές χωρίς λόγο ἀλλά σάν μιά πράξη λαϊκοῦ ἐνθουσιασμοῦ καί τά πνεύματά τους ἀνέβαιναν στά ὕψη ὅταν οἱ καλές εἰδήσεις ξαπλώθηκαν σάν τὴ φωτιά, ὅτι ὁμάδες τῆς FAI εἶχαν ἐπιτεθεῖ στούς στρατῶνες τῆς Πετράλμπα μέ τή βοήθεια μερικῶν στρατιωτῶν. 'Ο λαός δέν ἦταν πιά ὁπλισμένος μέ πιστόλια, ἀλλά κρατοῦσε στά χέρια του ἀληθινά τουφέκια.

Εἶχε σχηματιστεῖ μιὰ 'Επιτροπὴ Πολέμου στοὺς στρατωνες της Πετράλμπα, πού τώρα ὀνομάζονταν στρατῶνες Μπακούνιν. Μικρά ἀεροπλάνα ἀπό το Πράτ πετοῦσαν πάνω ἀπό τήν πόλη ρίχνοντας

προκηρύξεις πάνω άπό τούς στρατῶνες γιά νά τούς πληροφορήσουν γιὰ τὴν ἐξέλιξη τοῦ ἀγώνα καί γιά τήν πορεία τῆς φασιστικῆς ἐξέγερσης καί παρακινώντας τους νά μήν ὑπακοῦνε πιά στίς διαταγές τῶν ἀξιωματικῶν τους. Τό ραδιόφωνο μετέδιδε τακτικὰ πληροφορίες γιὰ τὴν κατάσταση. Μερικά καφενεῖα εἶχαν καταληφτεῖ καί οἱ τεράστιες αἰθουσές τους εἶχαν μετατραπεῖ σέ δημόσια ἑστιατόρια. Σ' αὐτές τίς συλλογικές κουζίνες ἑτοιμαζόταν βιαστικὰ τὸ φαγητὸ γιὰ τοὺς ἄντρες ποὺ ἦταν στὰ ὁδοφράγματα. Ἄρχισαν νὰ λειτουργοῦν ἐπιτροπές συνοικίας. Οἱ ἀπαρχές μιᾶς νέας ζωῆς γίνονταν φανερές μέ χίλιους τρόπους.

Ὁ ἀγώνας καί ἡ ἀνάγκη γιά τήν ἑνότητα τῶν ἐργατῶν εἶχαν ἐξαλείψει κάθε ἰδεολογική διαφορά. Οἱ Φρουροί Ἐφόδου πού, λίγες ὧρες νωρίτερα καταδίωκαν τούς ἐργάτες, εἶχαν βγάλει τίς στολές τους καί ἑνώνονταν μέ τόν πληθυσμό. Ὁ ἐνθουσιασμός ἦταν γενικός καί ὅλοι ἐμπιστεύονταν τὴ CNT. Τὰ ὀνόματα τοῦ Ντουρρούτι, τοῦ Γκαρθία Ὀλιβέρ καὶ τοῦ Ἀσκάζο πήγαιναν ἀπό στόμα σέ στόμα. Ἐξαιτίας τοῦ δυναμισμοῦ τοῦ ἀγώνα, κανείς δέν ἀμφισβητοῦσε τόν ἡγετικό ρόλο τῆς Ἐθνικης Συνομοσπονδίας Ἐργασίας.

Ὑπῆρχαν ἀκόμη ἀμφιβολίες γιά τό ρόλο τῆς Γκουάρντια Θιβίλ: τί θὰ ἔκανε; Γιὰ νὰ δοκιμάσουν τὴν ἀντίδρασή της, τὴ διατάξανε νὰ φύγει ἀπό τούς στρατῶνες καί νά πάει νά ἀποκαταστήσει τήν τάξη στήν περιοχή Καταλούνια - Γιουνιβερσιντάτ. Αὐτή τήν ἀποστολή τήν ἀνέλαβε ἡ «19η Μοίρα», τῆς ὁποίας διοικητής ἦταν ὁ Συνταγματάρχης Ἐσκομπάρ. Μιά ἔμπιστη μονάδα τοποθετήθηκε ἀνάμεσα στὸ πρῶτο καί δεύτερο σῶμα τῆς Γκουάρντια Θιβίλ, ἐνῶ οἱ καχύποπτοι ἐργάτες περικύκλωσαν τὴ φάλαγγα. Προχωρώντας ἀπροστάτευτη κι ἀνάμεσα σὲ δυὸ πυρά ἡ Γκουάρντια Θιβίλ ἄρχισε νά πηγαίνει ἀπό τή Βία Λαϊετάνα πρός τήν πλατεία ντέ Οὐρκινόμα γιά νά φτάσει στήν Πλάζα ντέ Καταλούνια καί στό Πανεπιστήμιο.

Ἡ πλατεία ντέ Καταλούνια ἦταν γεμάτη ἀπό ἐργάτες, πού ἔβρισκαν κάλυμμα ὅπου μποροῦσαν, πίσω ἀπό τά δέντρα καί στίς εἰσόδους τοῦ ὑ-

πόγειου σιδηρόδρομου. 'Από τήν άρχή κιόλας αὐτοί ἦταν πού είχαν ὑποστηρίξει τήν ἐπίθεση ἐνάντια στούς στασιαστές. Ἡ στιγμή γιά τήν τελική μάχη είχε φτάσει. Ἡ Γκουάρντια Θιβίλ ἄρχισε νὰ ἐξαπολύει πυκνὰ πυρά. Ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖο Κολόν, ὅπου είχαν καταφύγει οἱ στασιαστές, οἱ πολυβολητές πυροβολοῦσαν χωρίς διακοπή. Ἀλλά ἡ παρουσία τῆς Γκουάρντια Θιβίλ ἀνάμεσα στούς ἐπιτιθεμένους ἔπεισε τούς στασιαστές νά παραδοθοῦν. Ἄσπρες σημαῖες φάνηκαν στά παράθυρα καὶ τὰ στρατεύματα προχώρησαν πρὸς τὸ ξενοδοχεῖο γιά νά τό καταλάβουν. Ἀλλά ὁ λαός φοβόταν ὅτι μόλις ἡ Γκουάρντια Θιβίλ ἔμπαινε μέσα στό ξενοδοχεῖο θά πήγαινε μέ τό μέρος τῶν στασιαστών, φέρνοντάς τους ἐνισχύσεις καί πολεμοφόδια. Ἔτσι, μιά σημαντική ὁμάδα πού είχε τό πόστο της στή Ρόντα ντέ Σάν Ἀντόνιο καί μέ ἀρχηγό τὸ Ροβίρα, ἕναν ἀγωνιστὴ τοῦ POUM, ἐπέμβηκε καὶ κατέλαβε τό ξενοδοχεῖο.5

Συγχρόνως, γινόταν καί ἡ τελική ἐπίθεση στό κτίριο Τηλεπικοινωνιῶν. Ὁ Ντουρρούτι προχωροῦσε μπροστά ἀπό τούς ἐπιτιθέμενους. Πολλές ζωές χάθηκαν ἐκεῖ, ἀνάμεσά τους καί ὁ Ὀμπρεγκόν,6 ὁ γραμματέας τῶν ἀναρχικῶν ὁμάδων, πού χτυπήθηκε ἀπό μιά σφαίρα στό μέτωπο. Στό τέλος μιᾶς σφοδρης μάχης σῶμα μέ σῶμα, τό κτίριο ἔπεσε γρήγορα στά χέρια τῶν ἐργατῶν καί ὁ Ντουρρούτι ἀνακοίνωσε: «Οἱ ἐργάτες κατέλαβαν τό κτίριο Τηλεπικοινωνιῶν χύνοντας τό αἷμα τους καί γι' αὐτό τούς ἀνήκει».7

Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ὁ ἀγώνας τῶν ἐργατῶν πῆρε μιὰ νέα ὄψη καὶ δὲν πολεμοῦσαν πιὰ γιὰ νὰ διατηρήσουν τήν ἐξουσία τῆς ἀστικῆς τάξης, ἀλλά γιά νά ἐγκαθιδρύσουν τήν ἐργατική ἐξουσία. Λίγο μετά τήν πτώση τοῦ ξενοδοχείου Κολόν καί τοῦ Κτιρίου Τηλεπικοινωνιῶν, περικυκλώθηκε καί τό ὀχυρό τῆς Πλατείας Γιουνιβερσιντάτ. Οἱ ἐργάτες πού είχαν συλληφτεῖ τό ἴδιο πρωί ἀπό τούς στασιαστές καί είχαν κρατηθεῖ σάν ὅμηροι, ἐλευθερώθηκαν τώρα ἀπό τό λαό.

Ὁ Στρατηγός Γκόντετ, πού ἔλπιζε ἀκόμη ὅτι θά ἔκανε τά πράγματα νά πάρουν μιά πιό εὐνοϊκή

τροπή γι' αὐτόν, κάλεσε ἀκόμη μιά φορά τό Στρατηγό 'Αράνγκουρεν, ἀλλά ἡ παραδοσιακή ἄποψη της Ι κουάρντια Θιβιλ παρέμενε σταθερή καί ὁ τελευταῖος τοῦ ἀπάντησε: «Στρατηγέ Γκόντετ, ἡ ἐξέγερση ἡττήθηκε καί σέ ικετεύουμε νά σταματήσεις τούς πυροβολισμούς γιά νά ἀποφύγουμε μιά ασκοπη αἱματοχυσία. 'Αποφασίσαμε νά σοῦ δώσουμε μισή ὥρα διορία γιά νά παραδοθεῖς. Μετά ἀπ' αὐτή, τό πυροβολικό μας θ' ἀρχίσει νά βομβαρδίζει το Στρατηγεῖο».

Στίς τέσσερις καί μισή τό ἀπόγευμα ἄρχισε τό φράγμα πυρός. 'Ο Στρατηγός Μπουρριέλ τηλεφώνησε ὅτι παραδίνεται καί ὕψωσε τήν ἄσπρη σημαία. 'Ο Ταγματάρχης Νέϊρα καί ὁ Ταγματάρχης Περέζ Φαράς εἶχαν πάρει διαταγές ἀπό τήν Τζενεραλιντάτ νά συλλάβουν τό Στρατηγό Γκόντετ καί νά τόν ὁδηγήσουν στόν Πρόεδρο Κομπανύς. 'Αλλά ὁ λαός δέν ἤθελε ν' ἀφήσει τή λεία του νά ξεφύγει. Ἔτσι, κάλεσαν μερικούς ἀγωνιστές ἐργάτες, πού ἦταν γνωστοί σέ ὅλους, καί ὁ Γκόντετ παραδόθηκε στόν Κομπανύς. 'Ο τελευταῖος ζήτησε ἀπό τό Στρατηγό νά μιλήσει στά στρατεύματα τῶν στασιαστων, ἔτσι ὥστε νά σταματήσει ἡ μάχη. 'Αφοῦ σκέφτηκε γιά λίγο, ὁ Γκόντετ ἔκανε τίς περίφημες δηλώσεις του: «'Η μοίρα δέ στάθηκε καλή μαζί μου καί πιάστηκα αἰχμάλωτος. Γι' αὐτό, ἄν θέλετε ν' ἀποφύγετε τήν αἱματοχυσία, στρατιῶτες πού μέ ἀκολουθήσατε, σᾶς ἀπαλλάσσω ἀπ' ὅλες τίς ὑποχρώσεις σας».6

Ἦταν πέντε καί μισή τό ἀπόγευμα. Οἱ στρατιῶτες τοῦ συντάγματος 'Αλκαντάρα, πού εἶχαν κλειστεῖ στούς στρατῶνες Πάρκ, στασίασαν. 'Αφοῦ φυλάκισαν τούς ἡγέτες τους, ἄνοιξαν τίς πόρτες στό λαό. Παρόμοια ἐπεισόδια ἔγιναν καί στούς στρατῶνες τοῦ Σαντιάγκο καί στούς στρατῶνες πυροβολικοῦ στό Ντόκ. Τό ἴδιο πράγμα ἔγινε καί μέ τούς βοηθητικούς στρατιῶτες στό ἀεροδρόμιο, οἱ ὁποῖοι ἦρθαν σέ ἐπαφή μέ τό ἐργατικό καί τό στρατιωτικό συμβούλιο πού εἶχε σχηματιστεῖ στήν ἀεροπορική βάση τοῦ Πράτ ντέ Λομπρεγκάτ. Οἱ ἴδιες σκηνές ἐπαναλήφτηκαν καί στό 'Οχυρό Μονχούικ ,ὅπου οἱ στρατιῶτες ἀπελευθέρωσαν τό διοι-

κτητή τους, Χίλ Καμπρέρα, πού είχε συλληφτεί άπό τούς στασιαστές.

Έπιτροπές άπό στρατιώτες καί έργάτες είχαν σχηματιστεί σέ όλους τούς στρατώνες. Στήν πραγματικότητα, οί έργάτες τής CNT ήταν πού έλεγχαν την κατάσταση σ' όλες σχεδόν τίς έπιτροπές. Αύτοί ήταν, πού άφοῦ καταδίωξαν τούς στασιαστές ὁλόκληρη τή μέρα, ήγήθηκαν στήν τελική έφοδο, άφήνοντας πεντακόσιους νεκρούς στό πεδίο τής μάχης. Ό Στρατηγός Χιοῦστο Λεγκορμπούρου καί ὅλο τό Έπιτελεῖο του καί πολλοί Φαλαγγίτες καί Ρεκετέδες, πού ήταν στό πυροβολικό τοῦ Σάν Άντρέ Πάρκ, άντιστάθηκαν μέχρι τά μεσάνυχτα. Τή Δευτέρα, νωρίς τό πρωί, οί μόνοι στασιαστές πού πού άντιστέκονταν άκόμα ήταν έκεῖνοι πού είχαν όχυρωθεῖ στό Άρχηγεῖο τής Στρατιωτικής Κυβέρνησης καί στούς στρατῶνες Άταραζάνα, πού κρατοῦσαν άκόμα χάρη στά διασταυρωμένα πυρά.

Ένῶ οί έργάτες τής Βαρκελώνης έξασφάλιζαν τίς κατακτήσεις τους τής 19 Ίούλη, δέν ήταν γνωστό τί γινότανε στή Μαδρίτη καί στήν ὑπόλοιπη Ίσπανία. Άλλά αὐτό δέν έμπόδισε τήν Έπανάσταση νά κερδίσει μιά γερή βάση στήν Καταλάνικη πρωτεύουσα. Μέ τά ὅπλα στούς ὤμους, ἄντρες περιπολοῦσαν στούς δρόμους καί ένίσχυαν τά ὀοφράγματα ἔξω καί μέσα στήν πόλη. Ή μόνη συνθηματική λέξη ήταν «CNT, CNT, CNT». Μερικές φορές οί στασιαστές χρησιμοποιοῦσαν τά αὐτοκίνητά τους γιά νά φτάσουν μέχρι τά ὀδοφράγματα καί να πυροβολήσουν τούς ὑπερασπιστές. Οί στασιαστές αὔξησαν τίς έπιθέσεις του. Μερικές φορές ελεύθεροι σκοπευτές πού ήταν κρυμμένοι μέσα σέ σπιτια πού λαός όνόμαζε «πόκος», πυροβολοῦσαν τούς διαβάτες.

Ό λαός είχε περικυκλώσει τά τελευταία όχυρά τῶν στασιαστῶν καί περίμενε τήν άνατολή τοῦ ήλιου γιά νά τούς άποτελειώσει. Ή ἴδια κατάσταση έπικρατοῦσε καί γύρω άπό τό Μοναστήρι τῶν Καρμελιτῶν στήν όδό Λαουρία, ὅπου τά ὑπολείμματα τοῦ συντάγματος Ιππικοῦ τοῦ Σαντιάγκο καί τα βοηθητικά σώματα τής Γκουάρντια Θιβίλ, πού είχαν προσχωρήσει στόν έχθρό τήν τελευταία

στιγμή, ἐξακολουθοῦσαν νά ἀντιστέκονται. Ἡ ἴδια κατάσταση ὑπῆρχε καί στὴ Σάντα Μόνικα Ράμπλα, γύρω ἀπό τούς στρατῶνες Ἀταραζάνα.

Οἱ ἀμυντικές καί ἐπαναστατικές ἐπιτροπές πού λειτουργοῦσαν ἤδη σέ ὅλα τά προάστια, ὀργανώνονταν τοπικά καί εἶχαν καταλάβει τήν ἐξουσία στή Βαρκελώνη. Συγχρόνως, ἦταν ἀπορροφημένες μέ τό τί συνέβαινε στά προάστια. Ἔτσι, τά περισσότερα ἀπό τά ὅπλα (χιλιάδες πιστόλια καί δεκάδες πολυβόλα) πού εἶχαν παρθεῖ ἀπό τήν ἐπίθεση στούς στρατῶνες Σάν Ἀντρέ, στάλθηκαν στά μακρινὰ προάστια.

Ὁ θρίαμβος τῆς Βαρκελώνης εἶχε ἐπηρεάσει ὁλόκληρη τήν περιοχή καί ἡ στρατιωτική ἐξέγερση εἶχε κατασταλεῖ. Ὁ λαός ἦταν κύριος τῆς κατάστασης στήν Ταραγκόνα. Στήν Τζερόνα, Ματάρο καί Σέο ντέ Οὐρκέλ, ὁ στρατός μαζί μέ ἄλλα σώματα ἐπιβολῆς τοῦ νόμου, ποὺ τὰ ὁδηγοῦσαν συντηρητικά στοιχεῖα, εἶχαν καταλάβει τήν ἐξουσία τό πρωί τῆς 19 Ἰούλη. Οἱ στασιαστές ἐγκατέλειψαν τίς θέσεις τους μόλις ἔμαθαν γιά τό θρίαμβο τοῦ λαοῦ στὴ Βαρκελώνη. Κι ἔτσι, μέσα σὲ εἴκοσι τέσσερις ὧρες ὁλόκληρη ἡ Καταλωνία ἔπεσε στά χέρια τοῦ λαοῦ, πού θά ἔμενε ὁ μοναδικός κύριος τῆς κατάστασης γιά ἀρκετό καιρό.

Ἀλλά τι συνέβαινε στήν ὑπόλοιπη Ἰσπανία; Τό Σάββατο, στίς 18 τοῦ μήνα, μαθεύτηκε ὅτι γίνονταν μάχες στή Σεβίλλη, στήν Κόρδοβα, στό Καντίζ, στό Λάς Πάλμας καί στό προτεκτοράτο τοῦ Μαρόκου. Ἔγινε ἐπίσης γνωστὸ ὅτι ἡ Κυβέρνηση ἔλεγχε τήν κατάσταση στή Μαδρίτη. Ἀλλά τί εἶχε γίνει ἀπό τό Σάββατο καί μετά; Τί γινόταν στή Βαλένθια; Τι γινόταν στή Σαραγόσσα; Ἦταν ἀλήθεια ὅτι εἶχαν φύγει ἀπό κεῖ στρατεύματα γιά νά ἐπιτεθοῦν στή Βαρκελώνη;

Στή Μαδρίτη ἡ ἐργατική τάξη, πού δέν εἶχε καμια εμπιστοσύνη στὴν Κυβέρνηση, καί ἡ CNT πού δέν ἀνηκε στό Λαϊκό Μέτωπο καί ἤξερε τί θά συνέβαινε ἄν ἡ πόλη ἔπεφτε στά χέρια τῶν φασιστῶν, ἀπαίτησαν ὅπλα. Ἀλλὰ τὰ κόμματα τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου δὲν ἔκαναν τίποτα γιὰ νὰ τοὺς τὰ δώσουν. Ἡ CNT, ἀντιμέτωπη μὲ τὴν ἀρνητικὴ στά-

ση αὐτῶν ποὺ βρίσκονταν στὴν ἐξουσία, ἀποφάσισε να δράσει μόνη της.

Τὴν ἴδια κιόλας μέρα οἱ ἀγωνιστὲς τῆς CNT, τῆς FAI καὶ τῆς 'Αντιεξουσιαστικῆς Νεολαίας, καθὼς καὶ τὰ μέλη τῶν ἀμυντικῶν ἐπιτροπῶν ὅλων τῶν συνοικιῶν τῆς πρωτεύουσας καὶ ἀπὸ μερικὰ κοντινὰ χωριὰ ἔκαναν μιὰ συγκέντρωση. 'Αποφάσισαν νὰ σχηματίσουν μιὰ τοπικὴ ἀμυντικὴ ὀργάνωση. Ἔγινε ἕνα σχέδιο, μετρήθηκαν τὰ ὅπλα καὶ ὀργανώθηκαν ἐργατικές περίπολοι, σέ ὁμάδες ἀπό πέντε ἄτομα. Κάθε μιά ἀπό τίς ὁμάδες εἶχε ἕνα πιστόλι καί μιά χειροβομβίδα. Μ' αὐτό τόν τρόπο ἐλέγχονταν ἡ Μαδρίτη καί ἰδιαίτερα οἱ στρατῶνες τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς Γκουάρντια Θιβίλ. Ὅλο τὸ Σάββατο γίνονταν συγκεντρώσεις, καταγγελίες, διαδηλώσεις, αἰτήσεις γιά ὅπλα, ἀλλά δέν εἶχαν κανένα ἀποτέλεσμα. 'Αλλά καθώς ἡ Κυβέρνηση ἔμενε ἀμετάπειστη στήν ἄρνησή της, ὁ λαός ἄρχισε νά γίνεται ἀνυπόμονος στούς δρόμους.

Ἡ Πουέρτα ντέλ Σόλ ἦταν γεμάτη ἀπό λαό. Τά νέα ἔρχονταν σιγά - σιγά. Ὁ Κέιπο ντέ Λάνο ἔλεγχε τή Σεβίλλη. Στό Καντίζ καθώς καί στή Γρανάδα οἱ ἄοπλοι ἐργάτες νικήθηκαν ἀπό τούς φασίστες. Στή Σαραγόσσα, ὁ Κυβερνήτης ποὺ εἶχε ὑποσχεθεῖ ὅτι θά ἔδινε ὅπλα στό λαό, τούς περικύκλωσε, ὅταν αὐτοί συγκεντρώθηκαν, καί ἄρχισε νά τούς πυροβολεῖ. 'Ανάμεσα στά θύματα ἦταν καί πολλοί ἀγωνιστές τῆς Συνομοσπονδίας. Στή Βιλλαντολίντ ἡ Φάλαγγα εἶχε θριαμβεύσει. Τά στρατεύματα πού εἶχαν ἔρθει ἀπό τό Μαρόκο προχωροῦσαν πρός τήν 'Αλγκεθίρα.

Στή Μαδρίτη τά πρῶτα ὅπλα μοιράστηκαν τή νύχτα της 18 πρός 19, χάρη στήν πρωτοβουλία μερικῶν στρατιωτικῶν ποὺ εἶχαν μείνει πιστοὶ στὸ λαό, καί πού ἦταν ἀπογοητευμένοι ἀπό τή βλακεία της Κυβέρνησης, ποὺ συνέχιζε νὰ πιστεύει ὅτι ἔλεγχε τήν κατάσταση. Συχνά, κάποιο φορτηγό μοίραζε ὅπλα σέ ὁρισμένους σοσιαλιστικούς κύκλους καὶ σέ μερικές κομμουνιστικές ἐπιτροπές. 'Αλλά δὲν ὑπῆρχε τίποτα γιὰ τὴ CNT - FAI καὶ τὴν 'Αντιεξουσιαστικὴ Νεολαία. Ἕνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ φορτη-

γά, πού πήγαινε πρός τή Γκλοριέτα ντέ Κουάτρο Καμίνος, καταλήφτηκε ἀπό μιά ὁμάδα ὀπαδῶν τῆς CNT καί τὰ ὅπλα μοιράστηκαν στοὺς ἐργάτες τοῦ προαστίου Τετουάν. Αὐτά ἦταν τά ὅπλα μέ τά ὁποία θά φρουροῦσαν τούς στρατῶνες, μέσα στούς ὁποίους καλλιεργούνταν ἡ προδοσία.9

Στίς 19 Ἰούλη, στίς τέσσερις τό πρωί, ἐνῶ οἱ λιμενεργάτες στή Βαρκελώνη ἀδελφώνονταν μέ τούς Φρουρούς Ἐφόδου, ὁ Καζάρες Κιρόγκα ἔδινε τὴν παραίτησή του στὴ Μαδρίτη. Ἀκολούθησε μιά συμβιβαστική κυβέρνηση, μέ ἀρχηγό τόν Μαρτίνεζ Μπάρριο. Ὁ λαός τῆς Μαδρίτης τήν ὀνόμασε ανοιχτά «ἡ προδοτική κυβέρνηση». Κράτησε τρεῖς ὧρες μόνο. Ἀφοῦ προσπάθησε, μάταια, νά πείσει τό Στρατηγό Μόλα ὅτι ἡ ἐξέγερση ἦταν ἄσκοπη, ὁ Μαρτίνεζ Μπάρριο παραιτήθηκε τήν Κυριακή τό πρωί στίς ἑπτά.10

Ὁ Μανουέλ Ἀζάνια, πού τόν ὀνόμαζαν «ἕνας πολεμιστής σέ καιρό εἰρήνης καί ἕνας εἰρηνιστής σέ καιρό πολέμου»,11 μετά ἀπό πολλούς δισταγμούς, ζήτησε ἀπό τό Δόκτορα Τζιράλ νά σχηματίσει μιὰ νέα Κυβέρνηση. Αὐτή ἡ ἀλλαγή ἔφερε ἕνα θετικό ἀποτέλεσμα˙ οἱ πολιτικοί κρατούμενοι ἀπελευθερώθηκαν καί ἀνάμεσά τους ἦταν καί ὁ Ντάβιντ Ἀντόνα, γραμματέας τῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς CNT καί ὁ Θιπριάνο Μέρα. Ἀλλὰ ἑκατοντάδες ἀγωνιστῶν ἐργατῶν ἔμεναν ἀκόμη στή φυλακή.

Ὁ Ἀντόνα ἔστειλε ἕνα τελεοίγραφο στόν Τζιράλ: «Ἂν οἱ σύντροφοί μας δέν ἀφεθοῦν ἐλεύθεροι μέσα σὲ τρεῖς ὧρες θὰ τοὺς ἀπελευθερώσει ἡ CNT».12 Αὐτὸ τὸ τελεσίγραφο ἄνοιξε τίς πόρτες της φυλακῆς. Τή Δευτέρα τό πρωί ὁ λαός τῆς Μαδρίτης ἐπιτέθηκε στούς στρατῶνες Θαμπαμέντο καί Μοντάνα.

Στή Βαρκελώνη, ὡστόσο, ὁ ἀγώνας συνεχιζόταν. Τὸ πρωί τῆς 20 τὸ Μοναστήρι τῶν Καρμελιτῶν παραδόθηκε, ἀλλά ἡ μάχη συνεχιζόταν στήν Ἀταραζάνα καί στίς στρατιωτικές περιφέρειες καί ἦταν περισσότερο σκληρή ἀπό ποτέ. Στή διάρκεια τῆς νύχτας, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἡγέτες τῆς ἐξέγερσης,

ὁ Λοχαγός Μόλα, ἀδερφός τοῦ Στρατηγοῦ, αὐτοκτόνησε. Οἱ ἄλλοι στρατιωτικοί ἡγέτες ἀπόκρυψαν αὐτή τήν πληροφορία, γιά νά μήν πέσει τό ἠθικό τῶν στρατιωτῶν.

Ἀλλά ὁ λαός, πού ἡ ὑπομονή του εἶχε φτάσει στό τέλος της, δέν μποροῦσε πιά νά ἱκανοποιηθεῖ μέ τό νά κάνει ἐπιθέσεις στά ὀχυρά τῶν στασιαστῶν ἤ νὰ προσπαθεῖ νὰ τούς κάνει νὰ πεθάνουν ἀπὸ τὴν πείνα, καί, ἀντίθετα, ἔστηνε ὁδοφράγματα κι ἄρχισε νά κάνει παράτολμες καί ἄσκοπες πράξεις. Ἀψηφώντας τίς σφαῖρες, μιά ὁμάδα εἶχε φτάσει στήν ὁδό Σάντα Μαντρόνα, ποὺ ἦταν παράλληλη μὲ τό στρατώνα Ἀταραζάνα καί πῆραν θέσεις ἀνάμεσα στούς δρόμους Μοντσερράτ καὶ Μεντιόντια, μὲ τὴν ἰδέα νὰ σκαρφαλώσουν στίς στέγες καί νά καταλάβουν τούς στρατῶνες. Ὁ Φρανθίθκο Ἀσκάζο, πού εἶχε γίνει ἐλεύθερος σκοπευτής, ἦταν ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς τοὺς ἀτρόμητους ἄντρες. Μποροῦσες νὰ τὸν δεῖς νὰ τρέχει κάτω ἀπὸ καταιγιστικὲς ριπὲς ἀπὸ σφαῖρες, κουβαλώντας ἕνα ὅπλο πού ἦταν πολύ μακρύ καί πού ἐμπόδιζε τίς κινήσεις του. Ἦταν ἕντεκα τό πρωί κι ὁ ἱδρώτας κολλοῦσε τά ροῦχα πάνω στά κορμιά τους. Ἑκατοντάδες μάτια ἀπό τό ὁδόφραγμα τῆς Ράμπλα Σάντα Μόνικα ἀκολουθοῦσαν βιαστικά αὐτὲς τίς σιλουέττες ποὺ ἀπόφευγαν τὶς σφαῖρες. Μόλις ἀκριβῶς οἱ ἐπιτιθέμενοι εἶχαν φτάσει στόν ἀντικειμενικό τους στόχο, ὁ Ντουρρούτι ἔμαθε ὅτι μιά φάλαγγα τῆς Γκουάρντια Θιβίλ πού ἐρχόταν ἀπό τή Ράμπλα, πλησίαζε στούς στρατῶνες γιά νά προστατέψει τούς στρατιῶτες ἀπό τό ὀργισμένο πλῆθος. Ὁ Ντουρρούτι ζήτησε ἀπό τό Συνταγματάρχη νὰ φύγει: «Ἡ Ἀταραζάνα ἀνήκει στὴ CNT καί στὴ FAI». Ὁ Συνταγματάρχης ἀποσύρθηκε.[13]

Ἡ ἐπίθεση διπλασιάστηκε. Τώρα ὁ Ἀσκάζο εἶχε κρυφτεῖ στήν ὁδό Μεντιόντια πίσω ἀπό ἕνα φορτηγό, ποὺ ἦταν κατατρυπημένο ἀπὸ τὶς σφαῖρες. Ἐπειδή ἤθελε νά βγάλει ἀπό τή μέση ἕναν «ἐλεύθερο σκοπευτή» πού τόν ἐμπόδιζε νά προχωρήσει, ἀνέβηκε στή σκεπή τοῦ αὐτοκινήτου. Μιά σφαίρα τον βρῆκε ἀκριβῶς στό πρόσωπο καί τόν σκότωσε ἐπιτόπου. Ὁ Ντουρρούτι παρέλυσε ἀπό τό θάνατο

τοῦ συντρόφου του. Ἤδη ὅταν εἶχε σκοτωθεῖ ὁ Ὀμπρεγκόν, στή διάρκεια τῆς ἐπίθεσης στό Κεντρικό Κτίριο Τηλεπικοινωνιῶν, ἡ ὀργή τοῦ Ντουρρουτι εἶχε ἐκραγεῖ καί τόν εἶχε ὁδηγήσει μπροστά στήν ἴδια ἀκριβῶς τήν πόρτα τοῦ κτιρίου. Τώρα ἡ οργή του είχε φουντώσει. Χωρίς νά κοιτάζει κανεναν, τράβηξε γιά τούς στρατῶνες. Οἱ ἄλλοι ἀγωνιστές τόν ἀκολούθησαν σάν ὑπνωτισμένοι. Οἱ στρατιωτες, τρομοκρατημένοι ἀπ' αὐτό τό κύμα πού ξεσπουσε κατά πάνω τους, βιάστηκαν νά σηκώσουν τήν ἄσπρη σημαία.

Στή μία ἡ ὥρα τῆς 20 Ἰούλη, τριάντα τρεῖς ωρες μετά τήν ἀρχή τοῦ ἀγώνα, ἡ Βαρκελώνη εἶχε νικήσει τούς στασιαστές. Τελικά, ἡ χαρά μποροῦσε πιά νά ἐκδηλωθεῖ.[14] Καί ὁ Ρικάρντο Σάντς, μεταφέροντας τό ἄψυχο σῶμα τοῦ Φρανθίθκο Ἀσκάζο στά δυνατά του μπράτσα, ἄφησε τό νεκρό του στά γραφεῖα τοῦ Συνδικάτου τῶν Ἐργατῶν Μεταφορῶν. Ὁ Ἀσκάζο, πού γεννήθηκε τήν 1 Ἀπρίλη τοῦ 1901 στό Ἀλμουντεβάρ, ἦταν ἕνας ἀπό τούς τρεῖς χιλιαδες ἐπαναστάτες πού ἔδωσαν τή ζωή τους γιά νά ἐλευθερωθεῖ ἡ Βαρκελώνη. Ἀλλά, ἀλλοίμονο, ἡ Ἀταραζάνα δέν ἄξιζε γιά μιά τέτοια θυσια ὅπως ἦταν ἡ ἀπώλεια τοῦ Ἀσκάζο, πού θά ἤταν ἕνα πολύ σημαντικό στοιχεῖο γιά τή συνέχιση τοῦ ἀγώνα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Λακρούζ, ἔργο ἀναφ.
2. Στό ἴδιο.
3. Στό ἴδιο.
4. Στό ἴδιο.
5. Μαρτυρία τοῦ Χοσέ Ρουβίρα καί τοῦ Ἀντόνιο Ρόμπλες. Ὁ τελευταίος ἦταν μέλος τῆς ὁμάδας.
6. Ἕνας Μεξικάνος ἀναρχικός πού ζοῦσε στήν Ἰσπανία. Ἐκείνη τήν ἐποχή ἦταν γραμματέας τῶν ἀναρχικῶν ὁμάδων τῆς Βαρκελώνης (FAI). Πέθανε σέ ἡλικία 26 χρόνων.
7. Δελτίο Πληροφοριῶν τῶν CNT - FAI, 1, 24 Ἰούλη 1946.
8 Φρανθίθκο Λακρούζ, Ἔργο Ἀναφ. Ὁ Στρατηγός Γκόντετ πέρασε ἀπό στρατοδικεῖο, στίς 11 Αὐγούστου τοῦ 1936 στή Βαρκελώνη καί κρίθηκε ἔνοχος. Ἐκτελέστηκε στό Μόντχουικ στίς 12.
9. Ἐντουάρντο ντέ Γκουζμάν, Μ α ν τ ρ ί τ Ρ ό χ α ι

Νέγκρο, σελ. 17.

10. Σαλβαντὸρ ντὲ Μαντοριάγκα, Ἰσπανία.

11. Ὁ Φελίπε Ἀλαίζ περιγράφει μ' αὐτὴ τὴ φράση τὸν χαρακτήρα τοῦ Ἀζάνιο στὸ βιογραφικὸ του δοκίμιο ποὺ ἐκδόθηκε ἀπὸ τὴν CNT στὴ Τουλούζη τὸ 1946. Μπορεῖ κανεὶς νὰ διαβάσει γιὰ τὸν Μανουὲλ Ἀζάνια καὶ στὸ ἔργο τοῦ Μανουὲλ Μάουρα, ASI CAYO ALFONSO XIII.

12. Ἐντουάρντο ντὲ Γκουζμὸν, ἔργο ἀνωφ.

13. Μαρτυρία τῶν Χοσὲ Ροθίρο, Ντολορὲς Ἰτοῦρμπε, Λ.Σ. Πάμπλο Ρουίζ, ποὺ ἦταν αὐτόπτες μάρτυρες.

14. Στὸ ἴδιο.

3. Ἡ 20ὴ Ἰούλη

Ἐξαιτίας τῆς τρομερῆς ἀναταραχῆς ὅλοι εἶχαν παρασυρθεῖ ἀπό τό ἐπαναστατικό κύμα. Ἡ ζωή τῆς πόλης εἶχε ἀποδιοργανωθεῖ τελείως. Ἀκόμη καί ἡ «Σολινταριντάτ Ὀμπρέρα», ἡ καθημερινή ἐφημερίδα τῆς CNT στήν Καταλωνία εἶχε χάσει τό διευθυντή της καί τούς συντάκτες της. Ἡ ἔκδοσή της στίς 20 Ἰούλη, πού μοιράστηκε στά ὁδοφράγματα, εἶχε γίνει ἀπό μιά ὁμάδα ἐργατῶν πού εἶχαν περάσει τυχαῖα ἀπό τό τυπογραφεῖο. Βλέποντας ὅτι δέν υπῆρχε κανένας στή θέση του, ἄρχισαν ἀπό μόνοι τους νά γράφουν καί νά τυπώνουν τήν ἱστορική αὐτή ἔκδοση.[1]

Αὐτό τό εἶδος πρωτοβουλίας πολλαπλασιάστηκε καί ἀπό χιλιάδες ἄλλους καί σχημάτισε τή βάση ἑνός καινούργιου τύπου διάρθρωσης. Ἔδωσε στήν καθημερινή ζωή μιά ἄλλη διάσταση καί ἀκολούθησαν οἱ πρῶτες μορφές αὐτοδιεύθυνσης στή βιομηχανία καί στίς μεταφορές. Αὐτή ἡ διαδικασία γενικεύτηκε καί κάλυψε κάθε μορφή δραστηριότητας. Στίς 20 Ἰούλη ἡ ἐξουσία ἦταν στούς δρόμους, στά χέρια τῶν ὁπλισμένων μαζῶν. Ὁ στρατός καί ἡ ἀστυνομία σά θεσμοί, εἶχαν ἐξαφανιστεῖ. Στρατιῶτες καί ἀστυνομικοί σχημάτιζαν ἕνα καί μοναδικό μπλόκ μαζί μέ τό λαό.

Ἡ μέρα εἶχε πιά τελειώσει ἀλλά οἱ ἐπαναστατικές γιορταστικές ἐκδηλώσεις συνεχίζονταν. Ἕνα συναίσθημα ἀλληλεγγύης καί ἀδερφοσύνης ὑπῆρχε παντοῦ. Ἄντρες καί γυναῖκες, ἀπελευθερωμένοι ἀπό τίς παλιές προκαταλήψεις, εἶχαν ξεφύγει ἀπό τόν παλιό κόσμο καί προχωροῦσαν πρός ἕνα μέλλον, πού ὁ καθένας τό φανταζόταν σάν τήν πραγματοποίηση τῶν μεγαλύτερων ὀνείρων του. Μιά νέα ζωή ἄρχιζε. Η Καταλωνία, πλούσια ἀπό τίς τεράστιες βιομηχανικές της περιοχές καί ἀπό τούς εὔφορους ἀγρούς της, ξεκομμένη τώρα ἀπό τούς φεουδάρχες ἀστούς καί κληρικούς ἰδιοκτῆτες της, ἀνῆκε στίς μάζες. Ἡ παλιά ἀντίληψη τοῦ ἀφέντη καί τοῦ δούλου εἶχε καταστραφεῖ μαζί μέ τά θρησκευτικά ἀντικείμενα, πού εἶχαν καεῖ σέ χιλιάδες φωτιές πού ἄναβε ὁ λαός παντοῦ. Καίγα-

νε τά πάντα, ἀκόμη καί τό σύμβολο τῆς ἐκμετάλλευσης πού λεγόταν χρῆμα.2 Ἡ ἐπανάσταση δέν μποροῦσε νά ξεκινήσει βασιομένη στίς ἀξίες τῆς παλιας ζωης. Γιά νά εἶναι πραγματικά ὁ ἑαυτό της ἔπρεπε νά δημιουργήσει ἕνα νέο τρόπο ζωῆς. Κι ετσι, ἡ 20 Ἰούλη ἔφτασε σέ μιά τέτοια μέθη, ὅπου ἡ ἐπανάσταση φαινόταν σά μιά μεγάλη γιορτή, μιά ἀπελευθερωτική δραστηριότητα καί ἐνθουσιασμός.3

Κανεις δέν κοιμήθηκε ἐκείνη τή νύχτα. Οὔτε οἱ ἄντρες των κεντρικῶν ἐργατικῶν συνοικιῶν, οὔτε τά μέλη τῶν ἐπαναστατικῶν ἐπιτροπῶν, οὔτε αὐτοί πού φρουροῦσαν τίς εἰσόδους τῆς πόλης, οὔτε οἱ συνδικαλιστές... ὅλοι ἀγρυπνοῦσαν. Καί κανεις δέν κοιμήθηκε ἀκόμη καί στό κτίριο τῆς Τζενεραλιντάτ στήν Καταλωνία, ὅπου ὁ Λουίς Κομπανύς εἶχε ἐγκατασταθεῖ μαζί μέ μερικούς πολιτικους πού δέν εἶχαν παρασυρθεῖ ἀπό τό κύμα τῆς ἐπανάστασης.

Ὁ Λουίς Κομπανὺς δὲν ἀντιπροσώπευε τίποτε αλλο παρά τό εἴδωλο τῆς παλιᾶς ἐξουσίας. Γιατί ἡ επανάσταση δέν προχώρησε κι ἄλλο γιά νά καταστρέψει τό σύμβολο; Ἡ ἐπανάσταση πίστευε οτι εἶχε νικήσει τόν Λουίς Κομπανύς μέ τό νά τόν αγνοήσει. Ἀλλά μ' αὐτό τόν τρόπο τόν ἔσωσε, γιατὶ μιὰ ἐπανάσταση ποὺ δὲ φτάνει ἀμέσως στὸ στόχο της εἶναι χαμένη. Ὁ Κομπανύς ἄρχισε νά κάνει διάφορους ἑλιγμούς, καταλαβαίνοντας ὅτι δέν θά μποροῦσε νά βγεῖ ἀπ' αὐτή τήν κατάσταση χωρίς νά κάνει παραχωρήσεις. Ἀλλά χρειαζόταν ἕνα βάσιμο ἀντιπροσωπευτικό ὁμιλητή, πού θά εἶχε ἐπιρροή στό λαό. Τά ἀριστερά πολιτικά κόμματα δέν ὑποστηρίζονταν ἀπό μιά πραγματική ἐργατική δύναμη. Γι' αὐτό, ὁ ὁμιλητής ἐκεῖνος ἔπρεπε νὰ βρεθεῖ ἀνάμεσα στοὺς ἀναρχικούς, στὶς γραμμὲς τῆς CNT καὶ τῆς FAI. Κι ἔτσι, ἀπευθύνθηκε σ' αὐτούς.

Ὁ Γκαρθία Ὀλιβέρ ἔγραψε: «Ὁ Κομπανύς μᾶς δέχτηκε ὄρθιος, κατάφωρα ἐκνευρισμένος. Δώσαμε τά χέρια μας (...) Ἡ τελετή τῶν συστάσεων ἦταν σύντομη, ὁ καθένας πῆρε τή θέση του, ἔχοντας ἕνα πιστολι ἀνάμεσα στά γόνατά του. Βασικά, αὐτες ἦταν οἱ παρατηρήσεις τοῦ Κομπανύς:

"— Πρῶτ' ἀπ' ὅλα, πρέπει νὰ πῶ, ὅτι ἡ CNT καὶ ἡ FAI δὲν ἀντιμετωπίστηκαν ποτὲ μὲ τὴν ἀνάλογη σοβαρότητα πού τούς ἄξιζε. Πάντα σᾶς καταδίωκαν σκληρά. Κι ἐγώ, πού συνήθως ἤμουν μέ τό μέρος σας, ἀναγκάστηκα ἀπό τήν πολιτική πραγματικότητα, νά ἐναντιωθῶ σέ σᾶς καί νά σᾶς καταδιώξω.4

"Τώρα, ἐλέγχετε τήν πόλη καί τήν Καταλωνια, γιατί μόνοι σας κατατροπώσατε τούς φασίστες στρατιωτικούς. 'Αλλά, ἐπιτρέψτε μου νά σᾶς ὑπενθυμίσω, ὅτι σήμερα δέν σᾶς ἔλειψε ἡ βοήθεια τῶν ἀντρῶν τοῦ δικοῦ μου κόμματος, καθώς καί τῶν Φρουρῶν 'Εφόδου καί τῆς Προεδρικῆς Φρουρᾶς".

'Ο Κομπανύς δίστασε γιά μιά στιγμή καί μετά συνέχισε: "'Αλλά ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι, ἄν καί σᾶς καταδίωκαν σκληρά μέχρι πρίν λίγες μέρες, νικήσατε τό φασιστικό στρατό σήμερα. "Οταν κάποιος σᾶς ξέρει ὅπως ἐγώ, μπορεῖ νά σᾶς μιλήσει μόνο μέ εἰλικρίνεια. Νικήσατε καί ἡ ἐξουσία εἶναι στά χέρια σας. "Αν δέν μέ χρειάζεστε κι ἄν δέν μέ θέλετε σάν Πρόεδρο τῆς Καταλωνίας, νά μοῦ τό πητε τώρα κι ἐγώ θά παραμείνω ἕνας ἁπλός στρατιώτης στόν ἀγώνα ἐνάντια στό φασισμό. 'Αλλα ἄν, ἀντίθετα, πιστεύετε ὅτι σ' αὐτό τό ἔργο, ὅπου θά μποροῦσα νά εἶχα σκοτωθεῖ ἄν νικοῦσαν οἱ φασίστες, ἐγὼ καὶ οἱ ἄντρες μου, τὸ ὄνομά μου καὶ ἡ ὑπόληψή μου μπορεῖ νά εἶναι χρήσιμα στόν αγώνα πού τέλειωσε στή Βαρκελώνη ἀλλά πού τό ἀποτέλεσμά του εἶναι ἀκόμη ἄγνωστο στήν ὑπόλοιπη 'Ισπανία, τότε μπορεῖτε νά ὑπολογίζετε σ' ἐμένα. Μπορεῖτε νά ὑπολογίζετε στήν ἀφοσίωσή μου σάν ἄντρα καί σάν ἡγέτη ἑνός κόμματος, πού πιστεύει ὅτι ἕνα ντροπιασμένο παρελθὸν τέλειωσε σήμερα καί πού ἐλπίζει εἰλικρινά ὅτι ἡ Καταλωνία θ' ἀποτελέσει τήν πρωτοπορία τῶν χωρῶν πού εἶναι περισσότερο προοδευτικές στά κοινωνικά ζητήματα"».

'Ο Γκαρθία 'Ολιβὲρ ἔγραψε: «Εἴχαμε πάει ἐκεῖ γιά ν' ἀκούσουμε. 'Εμεῖς δέν μπορούσαμε νά κάνουμε τίποτα. "Επρεπε ν' ἀποφασίσουν οἱ ὀργανώσεις μας καί αὐτό εἴπαμε στόν Κομπανύς. 'Ο Κομπανύς μας εἶπε ὅτι στό διπλανό δωμάτιο περίμεναν ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀντιπρόσωποι ἀπό τά πολιτικά κόμματα τῆς Καταλωνίας καί ἄν συμφωνούσαμε νά

ἑνωθοῦμε μαζί τους, αὐτός, σάν Πρόεδρος τῆς Τζενεραλιντάτ, θά πρότεινε ἕνα καινούργιο σχέδιο γιά τήν Καταλωνία, ἔτσι ὥστε ὁ ἐπαναστατικός ἀγώνας νά μπορέσει νά θριαμβεύσει.

»Συμφωνήσαμε νά πάρουμε μέρος σ' αὐτή τή συγκέντρωση σάν παρατηρητές. Ἡ συγκέντρωση ἔγινε σ' ἕνα ἄλλο δωμάτιο καί ὅπως μᾶς εἶχε πεῖ ὁ Κομπανύς, ἦταν ἐκεῖ ἀντιπρόσωποι ἀπό τήν Ἐσκουέρρα Ρεπουμπλικάνα, ἀπό τή Ραμπασέρες, ἀπό τή Δημοκρατική Ἕνωση, ἀπ' τό POUM καί ἀπό τό Σοσιαλιστικό Κόμμα. Δέ θυμᾶμαι πολύ καλά τά πρόσωπα πού ἦταν ἐκεῖ. Ἴσως γιατί ὅλα εἶχαν γίνει πολύ βιαστικά καί ἐπειδή ἤμουν κουρασμένος, ἤ πιθανόν ἐπειδή δέν τούς ἤξερα. Ὁ Νίν, ὁ Κομορέρα καί ἄλλοι ἦταν παρόντες.

«Ὁ Κομπανύς μᾶς ἐξήγησε ὅτι μιά καλή ἰδέα θά ἦταν νά δημιουργήσουμε μιά ἐπιτροπή Πολιτοφυλακης στήν Καταλωνία, ἡ ὁποία θά κατεύθυνε τή ζωή πού εἶχε τόσο κατάφωρα παραμορφωθεῖ ἀπό τή φασιστική ἐξέγερση. Θά προσπαθοῦσε νά οργανώσει τίς ἔνοπλες δυνάμεις γιά νά πᾶνε νά πολεμήσουν τούς φασίστες ὅπου κι ἄν ἦταν, γιατί πρός τό παρόν δέν ἦταν δυνατό νά ξέρουμε τί δυναμεις υπηρχαν διαθέσιμες ἐξαιτίας τοῦ χάους πού ἐπικρατοῦσε».5

Ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς CNT - FAI ἔφυγε ἀπό τήν Τζενεραλιντάτ γιά νά πάει στά γραφεῖα τῆς Περιφερειακης ἐπιτροπῆς τῆς CNT, ὅπου εἶχε συγκληθεῖ μιά ὁλομέλεια γιά νά καθορίσει τή θέση τῆς CNT σέ σχέση μέ τά προβλήματα πού ξεφύτρωσαν ἀπ' τήν ἐπανάσταση. Στό μεταξύ, ὁ Λουίς Κομπανύς, πού πίστευε ὅτι εἶχε κερδίσει τόν πρῶτο γύρο, προσπαθοῦσε νά πετύχει μιά συμφωνία μέ τά κόμματα τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου. Οἱ σοσιαλιστές, πού εἶχαν ἡγέτη τους τόν Κομορέρα, ἦταν οἱ πρῶτοι πού συμφώνησαν γι' αὐτή τή συμμαχία. Ἀλλά ὁ Κομπανυς ξέροντας ὅτι οἱ σοσιαλιστές εἶχαν μόνο μιά φτωχή ὀργάνωση ζήτησε τή συνεργασία τοῦ POYM, ἐπειδή ἀντιπροσωπεύονταν πολύ καλά στήν Καταλωνία. Ὁ Ἀντρές Νίν δέν ἔπεσε σ' αὐτή τήν παγίδα. Ἤξερε ὅτι ἦταν ἀδύνατο νά ὑπάρξει μιά συμφωνία χωρίς τή CNT. Ὁ Κομπανύς ἐξοργίστη-

κε μ' αὐτὴ τὴν ἄρνηση καὶ πρότεινε στὸ POUM νὰ ἀναλάβει τὴν ἐξουσία μαζί μὲ τὴ CNT. 'Αλλὰ ἡ κατάσταση ἦταν ξεκάθαρη γιὰ τὸ POUM: ἦταν ἀπαραίτητο νά περιμένουν μέχρι νά συμβουλευτεῖ ἡ CNT ὅλους τοὺς ἀγωνιστές της.6

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν συζητήσεων τῆς CNT καὶ τῆς FAI ἀναφέρονται ἀπὸ τὸν Γκαρθία 'Ολιβὲρ7 και τόν Μαριάνο Ρ. Βάσκεζ. Ἂς δοῦμε τήν ἀφήγηση τοῦ τελευταίου.

«Στίς 21 'Ιούλη τοῦ 1936 συγκλήθηκε στή Βαρκελώνη μιὰ περιφερειακὴ 'Ολομέλεια τῶν Τοπικῶν 'Ομοσπονδιων, πού κάλεσε ἡ Περιφερειακή 'Επιτροπὴ τῆς Καταλωνίας. 'Αναλύθηκε ἡ κατάσταση καὶ ἀποφασίστηκε νά μήν ἀναφερθοῦμε στόν 'Αντιεξουσιαστικό Κομμουνισμό ὅσο ἕνα μέρος τῆς 'Ισπανίας ἦταν στά χέρια τῶν φασιστῶν. Ἡ 'Ολομέλεια ἀποφάσισε τή συνεργασία, πού σ' αὐτή ἐναντιώθηκε μόνο μιὰ ἀντιπροσωπεία ἀπὸ τὸ Μπάχο Λομπρεγκάτ».

«(...) Γιατί συμφωνήσαμε νά συνεργαστοῦμε; Γιατι ἡ κατάσταση δέν ἦταν ἀκόμη ξεκάθαρη στό Λεβάντε, ὅπου οἱ στασιαστὲς ἐπάνδρωναν τοὺς στρατῶνες, γιατὶ εἴμαστε μιὰ μειοψηφία στὴ Μαδρίτη καὶ εἶχε γίνει μιὰ ἀναταραχὴ στὴν 'Ανδαλουσία, ὅπου ὁ λαὸς πολεμοῦσε στὰ βουνὰ ὁπλισμένος μόνο μὲ τρομπόνια καὶ δρεπάνια. Ἡ κατάσταση στὸ Βορρᾶ ἦταν ἄγνωστη καὶ ἡ ὑπόλοιπη 'Ισπανία φαινόταν ὅτι βρίσκεται στὰ χέρια τῶν φασιστῶν. 'Ο ἐχθρὸς εἶναι στὴν 'Αραγωνία καὶ στὰ Λιμάνια τῆς Καταλωνίας, καὶ δὲν ξέρουμε τὴν ἔκταση τῆς δύναμής τους, εἴτε ἐθνικῆς ἢ διεθνοῦς.

»Κάθε ἀκραία τοποθέτηση ἐμπνεόμενη ἀπὸ τυχοδιωκτισμό ἢ ἀπό ἀκαμψία μπορεῖ νά ἦταν καταστροφική, γιατί ἡ 'Επανάσταση θ' ἀδυνάτιζε. Χιλιάδες ἐργατων πού εἶχαν πάρει μέρος στήν ἐπανάσταση θά εἶχαν πεθάνει.

»Ἡ 'Επανάστασή μας δέν θά μποροῦσε νά ἐκδηλωθεῖ, παρά μόνο διαμέσου τῶν δικῶν μας πράξεων. Δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος. Δὲν μποροῦμε νά ἐλπίζουμε τίποτα ἀπ' ἔξω. Κανείς ἡγέτης τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου δέν ἦρθε γιά νά διακινδυνέψει τήν ἐλευθερία του, τή ζωή του καί τά συμ-

φέροντά του γιά μᾶς, οὔτε κανείς ἀπ' αὐτούς φυλακίστηκε ἐπειδή βοήθησε τήν 'Ισπανική 'Επανάσταση. Κανείς δέν ἔχασε τή ζωή του ἐπειδή υἱοθέτησε τήν ὑπόθεσή μας. Καμιά ἀπεργία, καμιά συγκέντρωση δέν ἔγινε γιά νά ἐμποδίσει τήν ἀσφυξία πού ὑποστήκαμε ἀπό τούς φασίστες καί ἀπό τίς δημοκρατικές κυβερνήσεις. Μόνο λίγες χιλιάδες ἐργάτες ἦρθαν γιά νά μοιραστοῦν τήν τύχη τους μαζί μας καί γιά νά ζήσουν μέσα στήν ἀπέραντη τραγωδία μας, κι αὐτοί προέρχονταν ἀπ' τά περιθώρια τοῦ κινήματος ἀλληλεγγύης τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου».8

Εἶναι φανερό ὅτι οἱ ἐξηγήσεις πού δόθηκαν ἀπό τόν Γκαρθία 'Ολιβέρ καί τόν Ρ. Βάσκεζ εἶχαν σάν σκοπό ἕνα συγκεκριμένο πολιτικό ἀποτέλεσμα, κρύβοντας τήν ἀτμόσφαιρα μέσα στήν ὁποία πάρθηκαν αὐτές οἱ ἀποφάσεις. Αὐτές οἱ δηλώσεις ἔγιναν ἕνα χρόνο ἀργότερα, ὅταν ἡ CNT καί ἡ FAI εἶχαν ἤδη ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τίς ἀρχικές τους θέσεις. Ἔγιναν ἐπίσης σέ μιά περίοδο ὅπου εἶχαν υἱοθετήσει μιά πολιτική συνεργασίας, πού τούς ὁδήγησε στό νά πάρουν μέρος στήν Κεντρική Κυβέρνηση. Χρειάζεται νά θυμᾶται κανείς αὐτές μόνο τίς ἐξηγήσεις πού ἔχουν κάποιο νόημα σέ σχέση μέ τήν ἠλεκτρισμένη ἀτμόσφαιρα τῆς 20 καί 21 'Ιούλη τοῦ 1936. 'Ο Γκαρθία 'Ολιβέρ καί ὁ Μαριάνο Ρ. Βάσκεζ προσπάθησαν ἀκόμη νά κρύψουν τή φύση αὐτῶν τῶν δηλώσεων, ἐξαιτίας τῶν γεγονότων πού συνέβηκαν στούς μῆνες πού ἀκολούθησαν. 'Αλλά κατά κάποιο τρόπο ἔριξαν φῶς στούς ἄγνωστους παράγοντες πού μέτρησαν τόσο πολύ γι' αὐτούς πού πῆραν μέρος σ' αὐτή τήν ἱστορική 'Ολομέλεια.

Ὑπῆρχε μιά σύγκρουση διαφορετικῶν ἀπόψεων. 'Ο Γκαρθία'Ολιβέρ ἦταν φανατικός ὀπαδός μιᾶς 'Επανάστασης μέχρι θανάτου καί ὁ Ντουρρούτι συμφωνοῦσε μέ τήν ἄποψή του. 'Αλλά ἀντίθετα μέ τόν Γκαρθία 'Ολιβέρ, πού ὑποτάχτηκε στό ψήφισμα πού υἱοθετήθηκε, ὁ Ντουρρούτι ἐπέμενε στήν πρόταση του «νά δεχτοῦμε τίς συμφωνίες μόνο προσωρινά, δηλαδή μέχρι τήν ἀπελευθέρωση τῆς Σαραγόσσα, γιατί τότε ὁ δρόμος γιά τό Βορρᾶ θἆταν

ἀνοιχτός καί ἡ ἐπιτυχία τῆς Ἐπανάστασης ἐξασφαλισμένη. «Πρέπει ἐπίσης νά πάρει κανείς ὑπόψη καί τή θέση πού ὑπεράσπιζε ἡ σημαντική ἀντιπροσωπεία ἀπό τό «Μπάχο Λομπρεγκάτ». Δέν ξέρουμε το χαρακτήρα της, ἀλλά μποροῦμε νά διαβεβαιώσουμε ὅτι ἦταν ριζοσπαστική ἐξαιτίας τῆς τοποθέτησης πού εἶχε υἱοθετήσει προηγούμενα αὐτή ἡ Ὁμοσπονδία.

Ὅπως σημειώνει ὁ Βάσκεζ, ἔφτασαν σ' ἕνα ἀδιέξοδο ὅταν ἔγινε ἀπαραίτητο νά παραδεχτοῦν ὅτι ἦταν ἀδύνατο νά ξέρουν τή γενική κατάσταση, καί ἡ βοήθεια ἀπό τό διεθνές προλεταριάτο δέν ἐρχόταν. Τότε «ἐπιβλήθηκε ἀπό μόνη της μιά δυσάρεστη πραγματικότητα». Ἀλλά ἡ «πραγματικότητα» δέν μποροῦσε νά γίνει ἀποδεκτή μέ τό νά γυρίσει κανείς τήν πλάτη του στήν Ἐπανάσταση, πού κρατοῦσε ἕνα ὁλόκληρο ἔθνος σέ ἀβεβαιότητα. Πώς ἦταν δυνατό νά λυθεῖ αὐτό τό πρόβλημα;

Ἡ φόρμουλα τοῦ Σαντιγιάν, τό νά δεχτοῦν, δηλαδή, μιά «δημοκρατική συνεργασία» ἦταν μόνον ἕνας τρόπος παραποίησης τῶν ἀπόψεων τῶν μελῶν ἢ ἀκόμη μιά ἀπατηλή φόρμουλα πού συντηροῦσε μιά αὐταπάτη. Κι ἔτσι, ἡ ἰδέα τῆς δημοκρατικης συνεργασίας μέσα στήν ὀργάνωση, πού τήν εἶχε προτείνει ὁ Λουίς Κομπανύς, ἔγινε δεκτή ἀλλά μέ τό ρητό ὅρο ὅτι ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τῶν Πολιτοφυλακῶν θά κρατοῦσε τήν πραγματική ἐξουσία, ἀναλαμβάνοντας τόν ἔλεγχο πάνω στά πολιτικά, οἰκονομικά καί στρατιωτικά θέματα. Στήν πραγματικότητα αὐτό σήμαινε ὅτι ἡ Τζενεραλιντάτ θά γινόταν μόνο ἕνα συμβολικό σῶμα χωρίς καμμιά χειροπιαστή ἐξουσία. Ἀλλά θά ἦταν χρήσιμη γιά νά παραπλανήσει τίς ἀστικές δυνάμεις ὅπως ἡ Γαλλία καί ἡ Ἀγγλία καί γιά νά ξεγελάσει τήν κυβέρνηση στή Μαδρίτη, ἄν συνέχιζε νά λειτουργεῖ υποστηριζόμενη ἀπό τούς σοσιαλιστές (ἕνα ζήτημα πού δέν ἦταν γνωστό ἐκείνη τήν ἐποχή). Ἐνῶ ἡ κατάσταση ἐξελισσόταν σ' ἕνα ἐθνικό καθώς καί σ' ἕνα διεθνές ἐπίπεδο, ἡ λύση πού υἱοθετήθηκε ἀπό τήν Ὁλομέλεια ἐπέτρεψε στήν Ἐπανάσταση νά διατηρήσει τήν ἰσορροπία της διεθνῶς

καί ἐπέτρεψε τήν πρόοδό της ἀνάμεσα στούς ἐργάτες.

Αὐτή ἡ «δημοκρατική συνεργασία» δέν ἀπαιτοῦσε τίποτ' ἄλλο τώρα παρά μιά δίκαιη ἀναλογική ἀντιπροσώπευση. Ἦταν φανερό ὅτι ἡ CNT καί ἡ FAI κρατοῦσαν ἀκόμη τὴν ἐξουσία στὴν Καταλωνία. Τὸ POUM ἦταν ἀριθμητικὰ κατώτερο. Τὰ ὑπόλοιπα πολιτικά κόμματα, ἡ Ἐσκουέρα Ρεπουμπλικάνα ντέ Καταλούνια καί ἡ Δημοκρατική Ἕνωση ἀνηκαν στούς φιλελεύθερους μικροαστούς, σ' αὐτούς ἀκριβῶς τούς ἀνθρώπους τούς ὁποίους ἀπαλλοτρίωναν οἱ ἐργάτες. Στό περιθώριο ὑπῆρχε ἀκόμη καί ἡ ἀνύπαρκτη UGT καί ἡ μικρὴ παράταξη τοῦ Ἰσπανικοῦ Σοσιαλιστικοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος. Ἐξαιτίας ὅλων αὐτῶν, πῶς ἦταν δυνατόν νά ὑπάρχει μιά ἁρμονική δημοκρατική ἀντιπροσώπευση; Φαινόταν καλύτερο καί πιό φρόνιμο νά υἱοθετήσουν μιάν ἄλλη φόρμουλα. Ὑπολόγισαν ὅτι ἄν καί ἡ CNT πλειοψηφοῦσε στὴν Καταλωνία, αὐτὸ δὲ συνέβαινε σὲ ἄλλες περιοχὲς ὅπου ἡ UGT ὑπερτεροῦσε ἀριθμητικά. Ἔτσι, υἱοθέτησαν τήν παρακάτω λύση: «Ἀποφασίσαμε, ἄν καί δέν εἶναι δίκαιο, νὰ παραχωρήσουμε στὴν UGT καί στὸ Σοσιαλιστικό Κόμμα, ἄν καί εἶναι μειοψηφία στήν Καταλωνία, τόσες θέσεις ὅσες καί στὴ CNT καί στὸ θριαμβευτή ἀναρχισμό. Αὐτό σήμαινε μιά θυσία μέ σκοπό νά ὁδηγήσει τά δικτατορικά κόμματα ν' ἀκολουθήσουν ἕνα μονοπάτι ἔντιμης συνεργασίας ποὺ δὲ θὰ μποροῦσε νὰ διαταραχτεῖ ἀπὸ τόν καταστροφικὸ ἀνταγωνισμό».9

Ὅταν ἡ σύσκεψη τῆς Ὁλομέλειας τερματίστηκε, ἡ ἀντιπροσωπεία ξαναγύρισε στό κτίριο τῆς Τζενεραλιντάτ μέ μιά πρόταση πού ἐνέκρινε τή δημιουργία μιᾶς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Πολιτοφυλακών, σά λαϊκή ὀργάνωση πού θά ἀναλάμβανε τὶς εὐθύνες γιὰ τὴν οἰκονομική, στρατιωτικὴ καὶ πολιτικὴ ζωὴ τῆς Καταλωνιας. Ἀλλὰ ὁ Λουίς Κομπανύς, πού δὲν εἶχε ἐγκαταλείψει τὴν ἰδέα τῆς δημιουργίας μιᾶς ὁμάδας ποὺ θὰ ἦταν κάτω ἀπὸ τὶς διαταγές του γιὰ νὰ ἐναντιωθεῖ στὴν ἐπιρροὴ τῆς CNT, προσπάθησε νὰ ἀντισταθεῖ σ' αὐτὸ τὸ εἶδος τελεσίγραφου ἀπὸ μέρους τῶν CNT-FAI.

Ἡ ἀντιπροσωπεία ὅμως ἦταν ἀνένδοτη σ' αὐτό τὸ σημεῖο. Ἡ ὁ Κομπανὺς θὰ δεχόταν τὴ δημιουργία μιᾶς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς σὰν κυρίαρχη ὀργάνωση, ἢ ἡ CNT θὰ συμβούλευε τοὺς ἁπλοὺς ἀνθρώπους καὶ θὰ ἀποκάλυπτε τὴν πραγματικὴ κατάσταση στοὺς ἐργάτες. Ὁ Κομπανὺς ὑποχώρησε.

Τὴν ἴδια νύχτα ὀργανώθηκε ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Πολιτοφυλακῶν μέ τά ἀκόλουθα μέλη: CNT, FAI, UGT, PSOE (Σοσιαλιστικὸ Κόμμα), Ἐσκουέρα Ρεπουμπλικάνα (τό κόμμα τοῦ Κομπανύς), Γιουνιόν ντέ Ραμπασέρες (Ἀγροτικό Κόμμα της Καταλωνίας), Δημοκρατική Ἕνωση (τό φιλελεύθερο Δημοκρατικό ἀστικό κόμμα) καί τό ΡΟΥΜ. Ἡ Τζενεραλιντάτ θά ἀντιπροσωπεύονταν ἀπὸ ἕναν Ἐπίτροπο καὶ ἕναν στρατιωτικὸ ὡς τεχνικούς συμβούλους. Στή διάρκεια τῆς ἴδιας νύχτας ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή συγκεντρώθηκε στό Ναυτικό Μουσεῖο ὅπου ἐγκατέστησε τό μόνιμο στρατηγεῖο της, δείχνοντας ἔτσι ὅτι δέν ἐξαρτιόταν ἀπό τήν Τζενεραλιντάτ. Ὁ Ντουρρούτι πῆρε μέρος σ' αὐτή τήν πρώτη συγκέντρωση σάν ἀπεσταλμένος τῆς CNT καὶ ἦταν ἐκεῖ καὶ ὁ Ὀλιβὲρ σὰν ἀντιπρόσωπος τῆς FAI. Αὐτὴ ἡ συγκέντρωση ἦταν ἡ πρώτη καί ἡ τελευταία πού παρακολούθησε ὁ Ντουρρούτι, καθὼς κατάλαβε ὅτι οἱ ἀποφάσεις τῆς Ἐπιτροπῆς δέν ταίριαζαν μέ τό λαό. Ἀπό τότε καί μετά, ἄρχισε ἕνας κρυφὸς ἀγώνας ἀνάμεσα στὸ Ντουρρούτι καί στήν Κεντρική Ἐπιτροπή τῶν Πολιτοφυλακῶν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Μαρτυρία τοῦ Χουὰν Μανουὲλ Μολίνα.

2 Ἡ Φεντερίκα Μοντσένυ σ' ἕνα ἄρθρο γιὰ τὴν ἐπανάσταση στὴ Ρεβίστα Μπλάνκα, 30 Ἰούλη 1936. Ἡ συγγραφέας πῆρε μέρος σὲ διάφορες ἐνέργειες αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὸ πρωὶ τῆς 20 Ἰούλη. Ἐκείνη ποὺ τὴν ἐντυπωσίασε περισσότερο ἦταν ἡ ἐπίθεση σ' ἕνα ὑποκατάστημα τράπεζας στὴν Κάλλε Μαγιόρκα στὴ Βαρκελώνη. Κανεὶς ἀπὸ τὴν τράπεζα δὲν ἀντιστάθηκε στὸν λαό. Ὡστόσο μιὰ ὁμάδα γυναικῶν, βοηθούμενες ἀπὸ παιδιὰ καὶ μερικούς ἄντρες εἶχε καταλάβει τὸ κτίριο καὶ ἄναψε μιὰ φωτιὰ στὸν δρόμο μὲ τὰ ἔπιπλα. Ρίχνοντας αὐτὰ τὰ ἔπιπλα

στή φωτιά ὁ λαός ἦταν γεμάτος ἀπό ὀργή ἀλλά καί ἀπό εὐχαρίστηση, σάν νά ἦταν οἱ δικαστές σέ μιά ὑπόθεση πού περίμενε νά δικαστεῖ ἐδῶ καί μιά χιλιετία. Ἀνάμεσα σ' ἄλλα πράγματα ἔρριχναν μέσα στή φωτιά καί κουτιά μέ χαρτονομίσματα και κανείς ἀπολύτως δέν εἶχε τήν ἰδέα νά θάλει αὐτό τά χρήματα στή τσέπη του. Φαίνονταν νά λένε πως ὁ κόσμος τοῦ ἐμπορίου, ὁ κόσμος τῶν μισθῶν καί τῆς ἐκμετάλλευσης ἐξαφανιζόταν πραγματικά γιά πάντα.

3 Ὁ Ντιέγκο Ἀμπάντ ντέ Σαντιγιάν στό Γιατί χάσαμε τόν πόλεμο, σελ. 57, περιγράφει τέλεια τήν κατάσταση στή Βαρκελώνη· «Τίς πρῶτες θδομάδες μετά τίς 20 Ἰούλη, τά κόμματα καί οἱ ὀργανώσεις δέν ἔλεγχαν πιά τά μέλη τους. Εἶχε δημιουργηθεῖ κάτι κολυτεπο ἀπό τά κόμματα καί τίς φράξιες. Εἶχε δημιουργηθεῖ ἕνας λαός καί αὐτός ὁ λαός αἰσθανόταν καί δροῦσε σάν τέτοιος».

4' Ὁ Λουίς Καμπανύς ἀναφέρεται στήν περίοδο πού ὁ Σαλβαντόρ Σεγκουΐ ἦταν δικηγόρος τῆς CNT (1917 - 1923).

5. Γι' αὐτή τήν συνέντευξη καί τήν ἀφήγηση πού ἀκολουθεῖ χρησιμοποιήσαμε την μαρτυρία τοῦ Γκαρθία Ὀλιβέρ ἀπό ἄρθρο του «Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τῶν Ἀντιφασιστικῶν Πολιτοφυλακῶν στήν Καταλωνία», πού δημοσιεύτηκε στήν Σαλιντα ριντότ Ὀμπρέρα στίς 18 Ἰούλη 1937.

6. Χρησιμοποιοῦμε τήν ἔκδοχή τοῦ Σεζάρ Μ. Λαρέντζα ἀπό τό Οἱ Ἱσπανοί Ἀναρχικοί κι ἡ ἐξουσία σελ. 106, σημ. 6. Αὐτός μέ τή σειρά του τήν παίρνει ἀπό τό ἔργο τοῦ Γκαρθία Βενέρο, Ἱστορία τῶν Διεθνῶν στήν Ἱσπανία, τόμος 3, σελ. 101.

7. Γκαρθία Ὀλιβέρ, ἄρθ ὀνοφ

4. Ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Πολιτοφυλακῶν

Στήν πρώτη της συγκέντρωση, ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τῶν Πολιτοφυλακῶν ἀποφάσισε νά στείλει μιά ἀντιπροσωπεία στή Σαραγόσσα γιά νά ἐρευνήσει τίς στρατιωτικές θέσεις τῶν στασιαστῶν. Ἐπιπρόσθετα, ὑπονόμευσαν, πολύ σοφά, τίς γέφυρες γιά νά ἐμποδίσουν τήν προέλαση μιᾶς μηχανοκίνητης ἐχθρικῆς φάλαγγας, πού πίστευαν ὅτι προχωροῦσε πρός τή Βαρκελώνη.

Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τῶν Πολιτοφυλακῶν πῆρε ἀμέσως κάτω ἀπό τόν ἔλεγχό της τά πάντα κι ἄρχισε ἐκδίδοντας ὁδηγίες πού ἔπρεπε νὰ τίς ἀκολουθήσει ὁ πληθυσμός γιά νά διατηρηθεῖ ἡ ἐπαναστατική τάξη.1 Μετά, υἱοθέτησε μιά μᾶλλον εὔκαμπτη δομή ὥστε τά μέλη της νά μποροῦν νά παίρνουν πρωτοβουλίες καί νά δουλεύουν μέ ὅσο το δυνατό λιγότερη διοικητική παρέμβαση.2 Ἡ ἐπιτροπή καθοδηγώντας τίς ἐπαναστατικές ὀργανώσεις τῶν ἐργατῶν προσπαθοῦσε νὰ ξαναφέρει τὴ ζωή στή φυσιολογική της πορεία ὅσο μποροῦσε γρηγορώτερα καί νά ἀποφύγει νά ἐξαντληθοῦν οἱ τροφές, τά ὅπλα, τό γκάζι κ.λπ.

Σ' αὐτή τήν ἴδια συγκέντρωση ἀποφασίστηκε νά δημιουργηθεῖ μιά φάλαγγα πολιτοφυλακῆς πού θά πήγαινε στήν Ἀραγωνία. Ἀρχηγός της θά ἦταν ὁ Μπουεναβεντούρα Ντουρρούτι καί στρατιωτικός της διοικητὴς ὁ Ταγματάρχης Περὲζ Φαράς. Αὐτή ἡ φάλαγγα θά ἔφευγε ἀπό τή Βαρκελώνη στίς 24 Ἰούλη τό ἀργότερο καί θά ἀκολουθοῦσαν κι αλλες. Θά τήν ἀποτελοῦσαν 12.000 ἄντρες καί ὁ ἀντικειμενικός της σκοπός θά ἦταν νά ἐπιτεθεῖ και νά καταλάβει τή Σαραγόσσα.3 Οἱ συνοικιακές ἀμυντικές ἐπιτροπές θά ἀναλάμβαναν τή στρατολογία τῶν πολιτοφυλάκων.

Ὁ Σαντιγιάν, πού ἦταν ὑπεύθυνος γιά τήν ὀργάνωση τῆς Πολιτοφυλακῆς, ἐγκατέστησε τό στρατηγεῖο του στούς στρατῶνες Πετράλμπες. Εἶχε σάν βοηθούς του τοὺς ἀναρχικοὺς ἀγωνιστὲς Σάτο, Ἔντο καί Ρικάρντο Σάντς.4

Ἀπό τίς 22 μέχρι τίς 25 ἐπικρατοῦσε στή Βαρ-

κελώνη τέλειο χάος ἀλλά αὐτό τό χάος δούλευε. Ὁ Χιμένεζ ντέ λά Μπεράζα, ἕνας Συνταγματάρχης τοῦ Πυροβολικοῦ, πού εἶχε δραπετεύσει ἀπό τήν Παμπλόνα, ἦταν ἔκπληκτος ἀπ' αὐτή τήν ἀνόρθωση. Ὅταν τόν ρώτησαν γι' αὐτό ἀπάντησε ὅτι: «Ἀπό στρατιωτική ἄποψη ὑπῆρχε ἕνα φοβερό χάος, ἀλλά τό σπουδαῖο ἦταν ὅτι αὐτό τό χάος δούλευε» καί τούς συμβούλεψε ὅτι δέν θἄπρεπε νά διαταραχτεῖ, θά ἔπρεπε νά τοῦ ἐπιτραπεῖ νά ἀναπτυχτεῖ «γιατί θἄβρισκε μέσα του καί ἀπό μόνο του τήν ἰσορροπία του καί τήν ὀργάνωσή του».5

Οἱ φάλαγγες τῶν πολιτοφυλακῶν, τῶν ὁποίων ἡ ὀργάνωση ἐξαρτιόταν ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τῶν Πολιτοφυλακῶν, στήν πραγματικότητα ἐλεγχόντουσαν ἀπό τά συνδικάτα. Αὐτά ἔπρεπε νά φροντίσουν γιά τίς οἰκογένειες τῶν ἐθελοντῶν πού θά πήγαιναν στό μέτωπο. Μ' αὐτό τόν τρόπο ὁ Σαντιγιάν ἔλπιζε ὅτι θά ἀπόφευγε τή συγκέντρωση τῆς ἐξουσίας ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή. Ἤθελε νά προλάβει τό σχηματισμό ἑνός στρατοῦ πού θά ἐξαρτιόταν ἀπό ἕνα γενικό ἐπιτελεῖο. Ἀποφασίστηκε ἐπίσης ὅτι κάθε κόμμα ἡ τάση πού ἀντιπροσωπεύονταν στήν Κεντρική Ἐπιτροπή θά ἄνοιγε τά κέντρα του γιά τή στρατολόγηση καί τήν ὀργάνωση τῶν πολιτοφυλάκων.

Μέχρι τότε οἱ στρατῶνες καί τά φρούρια ἦταν στά χέρια ἐκείνων πού τά εἶχαν καταλάβει, δηλαδή, στούς ἐργάτες τῆς CNT καί τῆς FAI. Οἱ ἐργάτες ἤθελαν νά τά κρατήσουν γιατί φαίνεται ὅτι ἡ ἐπανάσταση τούς εἶχε δείξει ὅτι δέν ἦταν ἀπαραίτητη ἡ ὕπαρξη τῶν πολιτικῶν κομμάτων. Ἀλλά οἱ ἄντρες τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς μπόρεσαν νά τούς πείσουν νά τά μοιραστοῦν μέ τούς ἀγωνιστές τῶν ἄλλων πολιτικῶν τάσεων. Κι ἔτσι, τό Φρούριο τοῦ Μοντχουίκ πέρασε στόν ἔλεγχο τῆς Ἐσκουέρρα Καταλάνα, οἱ στρατῶνες τοῦ Ἱππικοῦ τοῦ Λεπούντε δόθηκαν στό POUM, οἱ στρατῶνες τοῦ Πάρκ στό PSU τῆς Καταλωνίας καί ἕνα παλιό μοναστήρι δόθηκε στόν Παρτίντο Φεντεράλ Ἰμπέρικο. Ἡ CNT καί ἡ FAI κράτησαν τόν Πετράλμπες τό Σάν Ἀντρέ καί τούς στρατῶνες τοῦ Ἱππικοῦ τοῦ Σαντιάγκο καθώς καί τούς στρατῶνες τοῦ Ντόκ

καί τοῦ Μηχανικοῦ. Οἱ στρατῶνες Πυροβολικοῦ Πάρκ καί ἡ Κομμισαριάτ ἦταν κοινές σέ ὅλους. Κάθε πολιτική ὁμάδα ἄλλαξε τό ὄνομα τῶν στρατώνων της: Οἱ στρατῶνες τοῦ PSUC ὀνομάστηκαν «Κάρλ Μάρξ», τοῦ POUM «Λένιν», οἱ ἀναρχικοί ὀνόμασαν τούς δικούς τους «Μπακούνιν», «Σαλβοκέα», «Σπάρτακο» κ.λπ.

Ἦταν ἐπίσης ἀπαραίτητο νά μεταβιβάσουν τά στρατηγεῖα. Τό ΡΟΥΜ ἐγκατέλειψε τό Ξενοδοχεῖο Κολόν καί τό ἔδωσε στήν PSUC καί κράτησε ἕνα μεγάλο ξενοδοχεῖο στή Ράμπλα γιά τό ἀρχηγεῖο της Κεντρικής του Ἐπιτροπῆς. Ἡ CNT παρέμεινε στό δικό της ἀρχηγεῖο. Δημιουργήθηκαν ἐπαναστατικές ἤ ἀμυντικές ἐπιτροπές σέ κάθε προάστιο καί τά συνδικάτα ἐγκαταστάθηκαν σέ μεγάλα κτίρια. Τά λαικά ἐστιατόρια, πού εἶχαν ὀργανωθεῖ στή διάρκεια τῆς σύγκρουσης, εἶχαν ἐγκατασταθεῖ σέ μεγάλα ξενοδοχεῖα. Νά πῶς ἔγινε τό Ρίτζ ἐστιατόριο τῶν πολιτοφυλάκων.

Ἡ γενική ἀπεργία συνεχιζόταν ἀκόμη. Ἀλλά γρήγορα ὁρισμένες ὑπηρεσίες ἄρχισαν νά λειτουργοῦν ξανά ὅπως τά νοσοκομεῖα καί τά κέντρα ὑγείας, πού εἶχαν καταληφτεῖ ἀπό τήν ἀρχή κιόλας τοῦ ἀγώνα ἀπό τό ἰατρικό συνδικάτο τῆς CNT. Τά κυριότερα νοσοκομεῖα διοικοῦνταν ἀπό τούς ἐργάτες. Μετά, διαμέσου τῆς πρωτοβουλίας τῶν ἁπλῶν ἀνθρώπων, ἄρχισαν νά λειτουργοῦν ξανά οἱ φοῦρνοι, εἴτε κολλεκτιβιστικά εἴτε κοινοτικά. Τά φαρμακευτικά ἐργαστήρια ἄρχισαν νά δουλεύουν ξανά, ἐλεγχόμενα ἄμεσα ἀπό τούς ἐργάτες.

Οἱ ἐργάτες τῶν ἀγροτικῶν συνδικάτων γύρω ἀπό τή Βαρκελώνη ἄρχισαν ἐπίσης τήν κολλεκτιβοποίηση τῆς γῆς καί ἵδρυσαν κοινοτικά μαγαζιά γιά τόν ἐφοδιασμό τῆς πόλης. Αὐτό τό πρῶτο βῆμα τό μιμήθηκε ὁλόκληρη ἡ περιοχή. Πολύ γρήγορα ἄρχισαν νά δουλεύουν ξανά τά μεταλλουργικά κέντρα δίνοντας προτεραιότητα στήν κατασκευή τεθωρακισμένων φορτηγῶν. Στάθηκε ἀκόμα δυνατό νά χρησιμοποιήσουν μερικά ἀπ' αὐτά τά φορτηγά στίς 24 Ἰούλη γιά τή φάλαγγα τοῦ Ντουρρούτι. Τά πιό σημαντικά κέντρα, ὅπως ἡ Ἱσπανο-Σουί-

ζα, τό Βολκάνο, ἡ Μακινίστα Τερέστρε καί ἄλλα ἔγιναν κολλεκτιβιστικὲς ἐπιχειρήσεις χάρη στὴν πρωτοβουλία τῶν ἐργατῶν.6 Οἱ λιμενεργάτες κολλεκτιβοποίησαν τίς ναυτιλιακὲς ἐπιχειρήσεις στίς 22 'Ιούλη. Τὴν ἴδια μέρα ἄρχισαν ν' ἀπασχολοῦνται κ' οἱ ἐργάτες τῶν σιδηροδρόμων κι ἔτσι οἱ σιδηρόδρομοι τῆς Μ.Ζ.Α. τῆς Βόρειας 'Εταιρείας καί οἱ σιδηρόδρομοι τῆς Καταλωνίας ἄρχισαν νά λειτουργοῦν. Στίς 23 'Ιούλη ἦρθε ἡ σειρά τῶν τράμ καί τῶν λεωφορείων καί γιά νά κινηθοῦν, ἔπρεπε νά μετακινηθοῦν τά ὁδοφράγματα.

"Οσο γιά τή στρατιωτική ἀσφάλεια, ὑπῆρχαν ἀκόμη μερικοί ἐλεύθεροι σκοπευτές πού πυροβολοῦσαν ἀπό τά κρυσφήγετά τους. "Ενοπλοι ἐργάτες περιπολοῦσαν καί ἦταν ὀργανωμένοι σέ ὁμάδες κάτω ἀπό τίς διαταγές ἑνός ἐργάτη πού ὁριζόταν ἀνάλογα μέ τήν ἀξία του. Αὐτός ἐξασφάλιζε τό σύνδεσμο καί τό συντονισμό μέ τίς ἐπαναστατικές ἀμυντικές ἐπιτροπές καί στά προάστια ἔπαιζε τὸ ρόλο ποὺ εἶχε προηγουμένως τὸ ἀξίωμα τοῦ ταγματάρχη. "Ολες αὐτὲς οἱ συνοικιακὲς ἐπιτροπές, ἑνωμένες μαζί, σχημάτιζαν ἕνα εἶδος κεντρικῆς ἐπιτροπῆς ποὺ ὀνομαζόταν Συντονιστικὴ 'Επιτροπὴ καί κάλυπτε ὁλόκληρη τὴ Βαρκελώνη.

'Υπῆρχαν τρεῖς ἐξουσίες στή Βαρκελώνη: ἡ Τζενεραλιντάτ, ἕνα ἄψυχο σύμβολο, ἡ Κεντρική 'Επιτροπή των Πολιτοφυλακῶν καί οἱ συνοικιακές ἐπιτροπές. Αὐτές οἱ τρεῖς διαφορετικές βάσεις ἐξουσίας ἀναμίχτηκαν καί σχημάτισαν αὐτό πού ὁ Συνταγματάρχης Μπεράζα ὀνόμασε «ἕνα χάος πού δέ θἄπρεπε νά διαταραχτεῖ».

"Ηταν οἱ συνοικιακές ἐπιτροπές πού ἄρχισαν ν' ἀνοίγουν τίς πόρτες τῶν ἐνεχυροδανειστήριων καί μοίρασαν τά πράγματα πού εἶχαν μαζέψει οἱ ἐνεχυροδανειστές. Κατασχέθηκε ἐπίσης τό περιεχόμενο κι ἄλλων κέντρων καί καταστημάτων γιά τίς ἀνάγκες τῶν πολιτῶν. Μοιράστηκαν ροῦχα, παπούτσια καί κουβέρτες.

'Η CNT καί ἡ FAI ἔμεναν πιστές στὸ σχέδιό τους νά προωθήσουν τήν ἐπανάσταση ὅσο περισσότερο μποροῦσαν. "Ενα φυλλάδιο τῆς 23 'Ιούλη τὸ ἔκανε αὐτό ξεκάθαρο: «'Εργάτες, ὀργανωθεῖ-

τε στίς πολιτοφυλακές. Μήν έγκαταλείπετε όπλα ή πυρομαχικά. Ένισχεΐστε τίς σχέσεις σας μέ τό συνδικάτο σας. Ή ζωή καί ή λευτεριά σας βρίσκονται στά χέρια σας».7 Αύτό έπαναλάμβανε τήν έκκληση πού έκανε ή Κεντρική Επιτροπή τών Πολιτοφυλακων, ή όποία έλεγε ότι όποιος δέν ήθελε νά πάει στό μέτωπο θά έπρεπε νά έπιστρέψει τά όπλα του στήν Άμυντική Επιτροπή ή στό κέντρο στρατολόγησης έθελοντών.

Στή διάρκεια αύτών τών θυελλωδών ήμερών τά μελη τής όμάδας «Νοζότρος» χωρίστηκαν. Καθένας τους είχε μιά σημαντική δουλειά. Ό Άουρέλιο Φερνάντεζ, μέ τή βοήθεια τών περιπόλων, άναδιοργάνωνε τακτικά στρατιωτικά σώματα γιά τήν έπανάσταση, σώματα άσφάλειας πού σκοπός τους ήταν νά διατηρήσουν τήν έπαναστατική τάξη. Ό Ρικάρντο Σάντς στούς στρατώνες Πετράλμπες όργάνωνε τίς έργατικές πολιτοφυλακές. Ό Γκαρθία Όλιβέρ ήταν ένα είδος ύπουργού πολέμου, πού καθοδηγούσε τίς κινήσεις τής όλης έπιχείρησης. Καί τελικά, ό Ντουρρούτι θά ήταν ό πρώτος άντιπρόσωπος γιά τή φάλαγγα στό μέτωπο, ένας πρωτοπόρος γιά τήν έπανάσταση καί γιά τήν προπαγάνδα της στίς έκστρατεΐες τής Άραγωνίας. Τά μέλη τής όμάδας «Νοζότρος» είχαν καταφέρει νά καθορίσουν τήν τοποθέτησή τους καθαρά: ήταν απαραίτητο νά προχωρήσουν πέρα άπό τό έπίπεδο τής συμμαχίας άνάμεσα στά πολιτικά κόμματα καί νά δημιουργήσουν μιά έπαναστατική όργάνωση πού θά στηριζόταν σέ μιά περιφερειακή συνέλευση όπου θά άντιπροσωπεύονταν οί έργάτες, οί στρατιωτες, οί άμυντικές έπιτροπές κ.λπ. Όλα τά μέλη της όμάδας «Νοζότρος» ήξεραν πολύ καλά τόν κίνδυνο γιά τήν έπανάσταση πού προερχόταν άπό τήν ϋπαρξη τής Τζενεραλντάτ καί μιάς Κεντρικής Επιτροπής τών Πολιτοφυλακών, πού δέν έλέγχονταν άπό τήν έργατική τάξη.

Ή άπουσία τοΰ Φρανθίσκο Άσκάζο ήταν τρομερά αίσθητή, γιατί αύτός ήταν πού ένωνε καί διατηρούσε τήν ίσορροπία άνάμεσα στίς διάφορες προσωπικότητες τής όμάδας. Πράγματι, τά γεγονότα έπρόκειτο νά όξύνουν τίς διαφορές καί τίς συγ-

κρούσεις ἀνάμεσα στίς δυό δυνατότερες προσωπικότητες, τό Ντουρρούτι καί τό Γκαρθία 'Ολιβέρ. Καί οἱ δυό τους ἦταν νεωτεριστές καί ἄντρες τῆς δράσης, καί ὁ Γκαρθία 'Ολιβέρ ὑπέφερε πού ἦταν ἀναγκασμένος νά διοικεῖ τό Τμῆμα Πολέμου, θά προτιμοῦσε, ἐξαιτίας τῆς ἰδιοσυγκρασίας του, νά ριχτεῖ στήν ἐπίθεση τῆς Σαραγόσσα. Κι ἔτσι ἔνοιωθε ἕνα εἶδος ζήλειας γιά τό Ντουρρούτι πού εἶχε ἀναμιχτεῖ στήν ἄμεση δράση. "Ομως, ὅλοι τους συμφωνοῦσαν σ' ἕνα σημεῖο, ὅτι ἡ 'Επανάσταση ἔπρεπε νά προωθηθεῖ ὅσο τό δυνατό περισσότερο. Καί οἱ διάφορες ἀναπόφευκτες παραχωρήσεις δέ θἄπρεπε νά ἐμποδίσουν τήν κρυφή της ἐξέλιξη.

Εἶχαν πειστεῖ ὅτι ἡ 'Ισπανική 'Επανάσταση εἶχε ἐγκαταλειφτεῖ στή μοίρα της. Καί στήν πραγματικότητα δέν περίμεναν πιά καμιά βοήθεια ἀπό τή Σοβιετική "Ενωση ἤ ἀπό τό Λαϊκό Μέτωπο τῆς Γαλλίας. Γιά τούς Σοβιετικούς ἡ 'Ισπανική 'Επανάσταση ἦταν ἕνα ἄτυχο γεγονός πού ἐμπόδιζε τούς πολιτικούς τους ἑλιγμούς. Τούς ἀνάγκασε νά βγάλουν τή μάσκα τῆς «προλεταριακῆς πατρίδας» καί νά ἐμφανιστοῦν σάν ἕνα γραφειοκρατικό Κράτος ὅπως τά ἄλλα, ἕνα Κράτος πού οἱ Ρῶσοι ἐργάτες θά ἔπρεπε νά καταστρέψουν, ἄν ἤθελαν νά πραγματοποιήσουν τήν ἐπανάσταση πού εἶχε ἀρχίσει τόν 'Οκτώβρη.

"Οσο γιά τή Γαλλία, ἔχοντας συμμαχήσει μέ τήν 'Αγγλία καί ἀντιπροσωπεύοντας τά συμφέροντα των καπιταλιστῶν, ἔκανε ὅ,τι μποροῦσε γιά νά πνίξει τήν 'Ισπανική 'Επανάσταση, καί οἱ ἀστοί, σοσιαλιστές καί κομμουνιστές ἦταν ἕτοιμοι νά ἑνώσουν τίς δυνάμεις τους. "Ετσι, οὔτε ἡ Σοβιετική "Ενωση οὔτε ἡ 'Αγγλία δέν ἤθελαν νά δοῦνε μιά ἀληθινή ἐπαναστατική δύναμη νά παίρνει τόν ἔλεγχο στήν 'Ισπανία.

'Ο μόνος δυνατός τρόπος μέ τόν ὁποῖο ἡ ἐπανάσταση θά μποροῦσε νά πετύχει θά ἦταν ἄν περνοῦσε τά σύνορα καί ὁ ἀγώνας γινόταν διεθνής. Καί ἔτσι οἱ ἐπαναστάτες ἄρχισαν νά δημιουργοῦν ἕνα σχέδιο πλατιᾶς δράσης, τό ὁποῖο περιλάμβανε μιά ἐξέγερση στό Μαρόκο καί μιά ἐξάπλωση αὐτῆς τῆς ἐξέγερσης καί στίς Γαλλικές ἀ-

ποικίες. Συγχρόνως, θά ἐνθαρρυνόταν ἡ ἐπανάσταση στήν Πορτογαλία καί ἄν ἦταν δυνατό ἡ ἐπανάσταση θά ἐξαπλωνόταν στή Γαλλία μέ συγκρούσεις στά σύνορα. Μιά τέτοια στρατηγική θά ὁδηγούσε τήν κυβέρνηση τοῦ Λαικοῦ Μετώπου τῆς Γαλλίας νά ἐπιτεθεῖ ἄμεσα στήν Ἐπανάσταση, ἡ ὁποία στή συνέχεια θά δημιουργοῦσε μιά ὑγιή ἀντίδραση στό Ι αλλικό Προλεταριάτο καί ἴσως νά ἀναζωογονοῦσε τό ἐπαναστατικό πνεῦμα του.

Ἡ πραγματοποίηση αὐτοῦ τοῦ σχεδίου ἀνατέθηκε στόν Γκαρθία Ὀλιβέρ, ἐξαιτίας τοῦ ἔργου πού ἔκανε στήν Κεντρική Ἐπιτροπή τῶν Πολιτοφυλακων. Αὐτό ἦταν τό τελευταῖο σχέδιο τῆς ὁμάδας «Νοζότρος».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Αὐτά τά ἀποσπάσματα τά πήραμε ἀπό τά ἔργο τοῦ Ντιέγκο Ἀμπάντ ντέ Σαντιγιάν Γ ι α τ ί χ ά σ α μ ε τ ό ν π ό λ ε μ α.

2. Τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τῶν πολιτοφυλακῶν ἀποτελοῦσαν προσωρινά διάφορα τμήματα πού ὀνομάζονταν Διοίκηση, Ἐπιχειρήσεις, Ἔρευνα καί Ἐποπτεία Πολιτοφυλακῶν, Προμήθειες Τροφίμων καί Μετσφορές. Οι ἀκόλουθοι τομεῖς ἐλέγχονταν ἀπ' αὐτά τά τμήματα: ἡ στατιστική ἀποτελοῦσε μέρος τῆς Διοίκησης· οἱ στρατῶνες καί τά πολεμοφόδια ἦταν κάτω ἀπό τόν ἔλεγχο τῶν πολιτοφυλακῶν· ἡ λογοκρισία, οι ραδιοφωνικές μεταδώσεις, ἡ πολεμική ἐκπαίδευση, οἱ Σχολές Τηλεπικοινωνιῶν καί Διαβιβάσεων ἀποτελοῦσαν μέρος τῶν Πολεμικῶν Ἐπιχειρήσεων. Στίς σχολές πολέμου καί τηλεπικοινωνιῶν ἀποφασίστηκε νά ἐκπαιδεύσουν τούς ἀντιπροσώπους τῶν Ἑκατονταρχιῶν, τῶν ὁμάδων καί τῶν φαλαγγῶν. (ἀντιπρόσωποι τοῦ στρατοῦ πού ἡ δομή του εἶχε δημιουργηθεῖ αὐθόρμητα ὅταν ὀργανώθηκαν οἱ Πολιτοφυλακές, ὅπως θά δοῦμε ἀργότερα). Αὐτά τά γεγονότα προέρχονται ἀπό τό ἔργα τοῦ Σαντιγιάν πού ἀναφέραμε παραπάνω.

3. Τό σχέδιο τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Πολιτοφυλακῶν ἦταν ἁπλό. Ἦταν ἀπαραίτητο γιά τίς δυνάμεις πάνω στίς ὁποῖες στηρίζονταν ἡ ἐπιτυχία νά δράσουν μαζί, ἡ κάθε μιά φροντίζοντας τόν τομέα πού τῆς εἶχε ἀνατεθεῖ. Ἡ πρώτη φάλαγγα, πού ἦταν κάτω ἀπό τήν ὑπευθυνότητα τοῦ Ντουρρούτι, θά ἔφευγε σάν ἐμπροσθοφυλακή, ἀνοίγοντας τό δρόμο. Συγχρόνως, τρεῖς ἄλλες φάλαγγες θά βοηθοῦσαν τήν πρώτη.

Ἡ πρώτη φάλαγγα θά ἔκανε ἐπίθεση στό μέτωπο τῆς Ἀραγωνίας, φεύγοντας ἀπό τό Πίνα - Ὀσέρα. Ἡ δεύτερη, ἀκολουθώντας τήν γραμμή Κάσπε - Ἀζαίλα — Μπελσίτ, θά ἔκοβε τίς τηλεπικοινωνίες τῆς Σαραγόσσα, ἀνάμεσα στήν Καλαταγιούντ καί τή Σαραγόσσα καί θά ἐνίσχυε τή μετωπική ἐπίθεση τῆς πρώτης φάλαγγας. Ὅσο γιά τή τρίτη φάλαγγα ὁ ἀντικειμενικός της στό-

χος ήταν νὰ κόψει τὶς τηλεπικοινωνίες ἀνάμεσα στὴ Χουέσκα καὶ τη Σαραγόσσα, καταλαμβάνοντας θέσεις στὰ τρίγωνο τῆς Σιέρα ντὲ Ἀλθουμπιὲν παίρναντας αὐτὴ σὰν κέντρο μὲ τὴν Ταρντιέντε και την Λοθινένα σὰν πτέρυγές της. Θὰ ἐνίσχυε τὴν πρωτη φάλαγγα στὸ δεξί της πλευρά. Η ἐπιτυχία τῆς πρώτης φάλαγγος στηριζόταν στην ἀκρίβεια μὲ τὴν άποια οι ἄλλες δυὸ φάλαγγες θὰ πετύχαιναν τους ἀντικειμενικαυς τους σκοπαύς.

Γιὰ νὰ τρεψουν σὲ φυγὴ τις ἐχθρικὲς δυνάμεις, σχεδιάστηκε μιὰ κυκλωτικὴ μετωπικὴ ἐπίθεση ενάντια στὴ Χαυέσκα ἀπὰ μιὰ τέταρτη φάλαγγα. Ἡ πιὸ δύσκολη δουλειὰ ἀνατέθηκε στὴ CNT καὶ στὴ FAI, πού ἔπρεπε νὰ βάλουν τοὺς ἄντρες τους στὴν πρώτη, δεύτερη καὶ τέταρτη φάλαγγα σὲ παράταξη μάχης. Ἡ τρίτη φάλαγγα ἀναιέθηκε στις υπόλοιπες πολιτικὲς παρατάξεις ποὺ ἀνῆκαν στὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Πολιτοφυλακῶν, στὴν Ἐσκουέρρα, στὸ POUM καὶ στὸ PSUC.

4. Περίπου σ' ἕνα μήνα, ἔφυγον ἀπὸ τοὺς στρατῶνες Μπακούνιν 18.000 ἄντρες λίγο πολὺ ὀργανωμένοι. Μερικοὶ ἀπ' αὐτους, ὅπως αυτοὶ που ἀνῆκαν στὴν φάλαγγα «Τιέρα ι Λιμπερτάτ» (Γῆ καὶ Λευτεριά), μεταφέρθηκαν στὰ μέτωπα τῆς Μαδρίτης κι ἀπὸ κει στὸ μέτωπο τῆς Ταλαβέρα ντὲ λὰ Ρέινα.

5. Σοντιγιάν, ἔργο Ἀναφ. σελ. 63.

6. Αὐτὸ ἦταν ἡ ἀφετηρια, ποὺ ἀκολούθησε τὰ Συνδικάτο Μεταλλουργῶν τῆς CNT, γιὰ ν' ἀρχισουν νὰ μετατρέπουν τὴ μεταλλουργικὴ βιομηχανία σὲ πολεμικὴ βιομηχανία. Ὁ Ἐυγένιο Βαλλέχιο, ἕνας μεταλλουργός, ποὺ ἤξερε πῶς νὰ χρησιμοποιήσει τὴν Κεντρικὴ ἐπιτροπὴ τῶν Πολιτοφυλακῶν, ἀνάλαβε αὐτὴ τὴ δουλειά. «Ὁ Βαλλέχιο καὶ ὁ Μαρτὶν ἔκανον μιὰ φοβερὴ δουλειά, μετατρέποντας γρήγορο τὶς μεταλλουργικὲς καὶ χημικές μας βιομηχανίες σὲ πολεμικὲς βιομηχανίες». (Γκαρθία Ὀλιβέρ στὸ ἄρθρο ποὺ ἤδη ἀναφέραμε).

7. Φυλλάδιο ποὺ ἐπανεκδόθηκε στὸ Δελτίο τῶν CNT - FAI, 24 Ἰούλη 1936.

5. Πρὸς τὴ Σαραγόσσα

Ἡ Σαραγόσσα εἶχε διπλή σημασία γιά τήν Ἐπανάσταση, ἀπό στρατηγική ἄποψη καί γιά λόγους ἀλληλεγγύης. Ἦταν ἡ δεύτερη πρωτεύουσα τοῦ ἀναρχισμοῦ καί χιλιάδες συντρόφων ἦταν φυλακισμένοι ἐκεῖ ἀπ' τούς φασίστες.

Σέ μιά σημαντική ραδιοφωνική μετάδοση, ὁ Γκαρθία Ὀλιβὲρ ἔκανε ἔκκληση στοὺς κατοίκους της Ἀραγωνίας, παρακινώντας τους μέ πάθος στόν ἀγώνα «θεωρώντας ὅτι τό καθῆκον κάθε ἀγωνιστῆ ἐργάτη εἶναι νά ριχτεῖ στή μάχη χωρίς νά ὑπολογίζει τούς κινδύνους». Τούς ὑπενθύμισε τό θρίαμβο πάνω στούς στρατιωτικούς στή Βαρκελώνη καί ἀνακοίνωσε τό σχηματισμό φαλαγγῶν πολιτοφυλακῶν ἀπὸ τὴ CNT ποὺ θὰ χρησιμοποιοῦνταν γιὰ τὴν κατάληψη τῆς Σαραγόσσα. «Σᾶς λέω ὅτι ὁ Ντουρρούτι κι αὐτός πού σᾶς μιλάει τώρα θά φύγουν ἐπί κεφαλῆς αὐτῶν τῶν ἐργατικῶν στρατευμάτων. Θά στείλουμε ἕνα σμῆνος ἀεροπλάνων πού θά βομβαρδίσει τούς στρατῶνες τῆς πόλης σας». Ἀλλά δέν θἄπρεπε νά περιμένουν νά φτάσουν αὐτά τά στρατεύματα γιά νά βγοῦν στούς δρόμους. «Οἱ ἄντρες τῆς CNT καί τῆς FAI πρέπει νὰ πραγματοποιήσουν τὸ καθῆκον ποὺ ἀπαιτεῖται αὐτὴ τὴ στιγμή. Χρησιμοποιεῖστε κάθε δυνατό μέσο. Μήν περιμένετε νά τελειώσει αὐτός ὁ λόγος, βγῆτε ἀπό τὰ σπίτια σας, κάψτε, καταστρέψτε, συντρίψτε τό φασισμό».1

Ἡ ἀνακοίνωση ὅτι αὐτές οἱ φάλαγγες σχηματίζονται ξεσήκωσε μεγάλο ἐνθουσιασμό στή Βαρκελώνη. Οἱ ἐργάτες ἔρχονταν ἀπό τά συνδικάτα καί ἀπό τίς ἀμυντικές ἐπιτροπές γιά νά καταταχτοῦν καί νά ἐνταχτοῦν στίς πρῶτες μονάδες. Αὐτός ὁ ἐνθουσιασμός ὅμως ἔπρεπε κάπως νά συγκρατηθεῖ καί ζητήθηκε ἀπό τούς πιό λογικούς ἀνθρώπους νά μείνουν καί νά κάνουν τίς διάφορες δουλειές πού δέν ἦταν δυνατό νά ἐγκαταλειφτοῦν.

Αὐτή ἡ ἐπιστράτευση ἦταν διαφορετική ἀπό μιά ἐπιστράτευση πού θά εἶχε διαταχτεῖ ἀπό «πάνω». Οἱ ἐθελοντές συζητοῦσαν γιά όργανωτικά

θέματα μεταξύ τους. Δὲν ὑπῆρχε καμιὰ περίπτωση ν' ἀναθιώσει τό στρατιωτικό πνεῦμα ἢ ἡ γραφειοκρατική διοίκηση. Ἦταν διαμέσου αὐτῶν τῶν συζητήσεων πού, σιγά σιγά, ἀναπτύχτηκε ἡ δομή τῶν ἐργατικῶν πολιτοφυλακῶν, τήν ὁποία διατήρησαν μέχρι τή στρατικοποίηση τοῦ 1937. Ἡ ὀργάνωση ηταν ἁπλή. Δέκα ἄντρες σχημάτιζαν μιά ὁμάδα μ' ἕναν ἀντιπρόσωπο ἐπικεφαλῆς τους, πού τόν εἶχαν ἐκλέξει ἐλεύθερα. Δέκα ἀπ' αὐτές τίς ὁμάδες σχημάτιζαν μιά ἑκατονταρχία καί ὁ ἐπικεφαλης αὐτῆς τῆς ἑκατονταρχίας ἐκλεγόταν μέ τόν ἴδιο τρόπο. Πέντε ἑκατονταρχίες σχημάτιζαν μιά συνέλευση πού κι αὐτή εἶχε ἕναν ἀντιπρόσωπο. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἑκατονταρχιῶν καί ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς συνέλευσης σχημάτιζαν τήν ἐπιτροπή της συνέλευσης. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς συνέλευσης μαζί μέ τό γενικό ἀντιπρόσωπο τῆς φάλαγγας σχημάτιζαν τήν ἐποτροπή πολέμου τῆς φάλαγγας.2

Ὁ Περὲζ Φαρράς, ὁ στρατιωτικός τεχνικός τῆς φάλαγγας, ήταν ἀπαισιόδοξος. Ἦταν ἕνας ἐπαγγελματίας στρατιώτης καί δέν εἶχε ἐμπιστοσύνη σε μιά ὀργάνωση σάν κι αὐτή. Ὁ Ντουρρούτι πολύ γρήγορα τό κατάλαβε αὐτό. Καί γι' αὐτό, διάλεξε ὡς λοχία τοῦ πυροβολικοῦ του τὸν Μανζάνα, ἕναν ἄντρα πού εἶχε πάρει γιά πολλά χρόνια μέρος στις ἀντι-μιλιταριστικές ἐπιτροπές τῆς CNT. Ὁ Μανζάνα εἶχε ἀφομοιώσει τίς ἀντιεξουσιαστικές ἰδέες καί καταλάθαινε τήν ἀναρχική ψυχολογία, ἐνῶ ἦταν ἐχθρικός ἀπέναντι σέ ὁ,τιδήποτε σήμαινε διαταγή καί ὑπακοή. Ὁ Ντουρρούτι ἀνέθεσε τό ἔργο τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς φάλαγγας μέ πολεμοφόδια, πολυβόλα καί πυροβολικό στό Μανζάνα καί στό δάσκαλο Καρένιο. Ἔπρεπε ἐπίσης νά ὀργανώσουν ἕνα σῶμα γιατρῶν καί νοσοκόμων, μέ μια χειρουργική ὑπηρεσία ἔκτακτης ἀνάγκης. Ὁ Μανζάνα περικυκλώθηκε ἀπό μιά ὁμάδα φίλων, στρατιωτῶν, δεκανέων καί λοχιῶν καί ἀκόμη καί ἀνώτερων στρατιωτικῶν, πού εἶχαν ἑνωθεῖ μέ τίς ἑκατονταρχίες πού εἶχαν σχηματιστεῖ. Γρήγορα δημιουργήθηκε ἕνα κλίμα ἐμπιστοσύνης ἀνάμεσα στό Ντουρρούτι καί στό Μανζάνα, καθὼς ὁ τελευταῖος ἔκανε τή δουλειά του μ' ἕναν ἀντι-ολοκλη-

ρωτικό τρόπο, πού ήταν καί ό τρόπος τοῦ Ντουρρούτι.

Όταν ό Περέζ Φαρράς διαφώνησε μ' αὐτή τήν προσέγγιση, τήν όποία θεωροῦσε πολύ φιλελεύθερη, ό Ντουρρούτι άπάντησε: «Τό ἔχω πεῖ ἤδη καί τό ἐπαναλαμβάνω' σ' ὅλη μου τή ζωή ἔδρασα σάν άναρχικός. Τό γεγονός ὅτι μοῦ δόθηκε πολιτική ὑπευθυνότητα γιά μιά ἀνθρώπινη κολλεκτίβα δέν μπορεῖ ν' ἀλλάξει τίς πεποιθήσεις μου. Κάτω ἀπ' αὐτούς τούς ὅρους εἶναι πού συμφώνησα νά παίξω τό ρόλο πού μοῦ ἀνέθεσε ή Κεντρική Ἐπιτροπή τῶν Πολιτοφυλακῶν.

»Σκέφτηκα –κι αὐτό πού συνέβη ἐπιβεβαίωσε τό πιστεύω μου— ὅτι μιά ἐργατική πολιτοφυλακή δέν μπορεῖ νά διοικηθεῖ σύμφωνα μέ τούς ἴδιους κανόνες πού διοικεῖται ό στρατός. Νομίζω ὅτι ή πειθαρχία, ὁ συντονισμός καί ή πραγματοποίηση ἑνός σχεδίου εἶναι ἀναπόσπαστα. Ἀλλ' αὐτό δέ μπορεῖ νά γίνει κατανοητό μέ τούς ὅρους ἑνός κόσμου πού μόλις καταστρέψαμε. Ἔχουμε καινούργιες ἰδέες. Νομίζουμε ὅτι ή ἀλληλεγγύη ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους ξυπνάει τήν προσωπική ὑπευθυνότητα, πού ξέρει πῶς νά δεχτεῖ τήν πειθαρχία σάν αὐτόνομη πράξη.

»Ἡ ἀναγκαιότητα μᾶς ἐπιβάλει ἕναν πόλεμο, ἕναν ἀγώνα πού διαφέρει ἀπό αὐτούς πού κάναμε πρίν. Ἀλλά ὁ σκοπός τοῦ ἀγώνα μας εἶναι πάντα ὁ θρίαμβος τῆς ἐπανάστασης. Αὐτό σημαίνει ὄχι μόνο τό θρίαμβο πάνω στόν ἐχθρό, ἀλλά ἐπίσης καί μιά ριζοσπαστική ἀλλαγή στόν ἄνθρωπο. Γιά νά συμβεῖ αὐτή ή ἀλλαγή, πρέπει ὁ ἄνθρωπος νά μάθει νά ζεῖ ἐλεύθερα καί νά ἀναπτύσσει μέσα του τίς δυνατότητές του σάν ἕνα ὑπεύθυνο ἄτομο. Ὁ ἐργάτης στό ἐργοστάσιο, χρησιμοποιώντας τά ἐργαλεῖα του καί διευθύνοντας τήν παραγωγή, πραγματοποιεῖ αὐτή τήν ἀλλαγή στόν ἑαυτό του. Ὁ πολεμιστής, ὅπως ὁ ἐργάτης, χρησιμοποιεῖ τό ὅπλο του σάν ἐργαλεῖο καί οἱ πράξεις του πρέπει νά ὁδηγοῦν στούς ἴδιους στόχους μ' αὐτούς τοῦ ἐργάτη.

»Στή μάχη δέν μπορεῖ νά δρᾶ σάν ἕνας στρατιώτης κάτω ἀπό διαταγές, ἀλλά σάν ἄντρας πού

ξέρει τί κάνει. Τό ξέρω ὅτι δέν εἶναι εὔκολο νά ἔχουμε ἕνα τέτοιο ἀποτέλεσμα, ἀλλά κάτι πού δέν μπορεῖ νά κάνει κάποιος μέ τά λόγια, δέν μπορεῖ ποτέ νά τό κάνει διαμέσου τῆς βίας. Ἄν ὁ ἐπαναστατικός μας στρατός πρέπει νά διατηρηθεῖ διαμέσου τοῦ φόβου, τότε δέ θά ἔχουμε κάνει τίποτ' ἄλλο παρά μόνο ν' ἀλλάξουμε τό χρῶμα τοῦ φόβου... Ὁ μόνος τρόπος γιά νά χτιστεῖ μιά ἐλεύθερη κοινωνία εἶναι νά ἀπελευθερωθεῖ ἀπό τό φόβο».3

Ὁ Ντουρρούτι ἐκφράστηκε καθαρά. Ἤθελε νά ἑνώσει τή θεωρία καί τήν πράξη. Σάν ἀναρχικός ἤθελε νά μείνει πιστός στό ἀντιεξουσιαστικό ἰδεῶδες, ὅταν θά ἀναλάμβανε τή διοίκηση τῆς φάλαγγας τῶν πολιτοφυλάκων πού θά πήγαινε στό μέτωπο τῆς Ἀραγωνίας.4

Στή Βαρκελώνη οἱ προετοιμασίες γιά τήν ἀποστολή στή Σαραγόσσα προχωροῦσαν. Ἡ Ἀραγωνία γρήγορα θά γινόταν τό θέατρο ἑνός ἀνελέητου ἀγώνα ἐναντίον τοῦ φασισμοῦ. Ἡ Σαραγόσσα ἦταν ἕνα στρατιωτικό ὀχυρό. Ἦταν ἐπίσης καί τό Γενικό Στρατηγεῖο τοῦ 5ου στρατιωτικοῦ τομέα, πού διοικητής του ἦταν ὁ Στρατηγός Καμπανέλλας, ὁ ὁποῖος εἶχε διαβεβαιώσει τή Δημοκρατική Κυβέρνηση γιά τήν ἀφοσίωσή του στούς θεσμούς της στίς 17 Ἰούλη. Ἡ κατάσταση παράμενε θολή μέχρι τήν Κυριακή στίς 19 πού ὁ Καμπανέλλας κήρυξε πόλεμο καί ἄρχισε ὁμαδικές συλλήψεις στά συνδικάτα καί σ' ἄλλα ἐργατικά κέντρα. Ἐκτός ἀπό τή στρατιωτική της σημασία, ἡ Σαραγόσσα, πού βρισκόταν τώρα στά χέρια τῶν φασιστῶν, ἦταν μιά τροχοπέδη, γιατί ἐμπόδιζε τήν ἕνωση τῆς Καταλωνίας μέ τό Βορρᾶ (τήν περιοχή τῶν Βάσκων καί τίς Ἀστουρίες). Αὐτές ἦταν οἱ σπουδαιότερες βιομηχανικές περιοχές τῆς Ἰσπανίας καί ἡ πηγή τῶν πρώτων ὑλῶν καί τοῦ ἐξοπλισμοῦ.

Ὁ Κυβερνήτης τῆς Σαραγόσσα (ἕνας δημοκράτης πού ἀργότερα τουφεκίστηκε ἀπό τούς φασίστες) εἶχε ὑποσχεθεῖ νά ὁπλίσει τούς ἐργάτες ὅταν «θά ἔφτανε ἡ ὥρα». Οἱ φασίστες ἐπωφελήθηκαν ἀπό τήν ἀναποφασιστικότητα ἤ τό λάθος τοῦ Κυβερνήτη καί ἀνέπτυξαν γρήγορα τίς δυνάμεις

τους σ' ὅλη τήν περιοχή. Μετά ἀπό μιά σκληρή μάχη μέ τούς ἄοπλους ἐργάτες, κατέλαβαν οὐσιαστικά τίς πόλεις Χουέσκα, Τερουέλ, Γιάκα, Καλαταγιούντ, Μπελσίτ, Κάσπε καί εἶχαν φτάσει σχεδόν στά περίχωρα τῆς Λερίντα. Ἡ πόλη τοῦ Μπαρμπάστρο, πού ἦταν σάν ἕνα νησί ἀπέναντι ἀπό τή Χουέσκα, ἀντιστεκόταν. Ἡ στρατιωτική φρουρά εἶχε ἐξεγερθεῖ καί ἐμπιστεύτηκε τήν τύχη της στό λαο. Λίγοι στρατιωτικοί, ὅπως ὁ Στρατηγός Βιλλάλμπα, πιστοί στή Δημοκρατία, ἐμψύχωναν αὐτή τὴν ἀντίσταση. Ἀλλὰ δὲ μποροῦσαν νὰ κρατήσουν γιά πολύ καιρό. Νά γιατί ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τῶν Πολιτοφυλακῶν πού ἤξερε τήν κατάσταση, βιαζόταν νά οργανώσει ἀκόμη δυό φάλαγγες, παρόμοιες μ' αὐτή τοῦ Ντουρρούτι, γιά νά τίς στείλει σ' αὐτή τήν περιοχή.

Στίς 24 Ἰούλη στίς δέκα τό πρωί ἡ φάλαγγα τοῦ Ντουρρούτι θά ἔφευγε ἀπό τό Πασέο ντέ Ι κραθια γιά τή Σαραγόσσα. Στίς 8 ἡ ὥρα, μιλώντας ἀπό τό ραδιόφωνο, ὁ Ντουρρούτι ζήτησε ἀπό το λαό τῆς Βαρκελώνης νά βοηθήσει γιά τόν ἐφοδιασμό της φάλαγγας. Ὅλοι ἔμειναν ἔκπληκτοι ἀπ' αὐτή τήν ἔκκληση. Στήν πραγματικότητα, ή διανομή των ἐφοδίων ελέγχονταν ἀπ' τίς συνοικιακές επιτροπές ἤ τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τῶν Πολιτοφυλακων. Ὁ Ντουρρούτι ἐξήγησε: «Δέν ἔχετε καταλάβει οὔτε σεῖς, ὅτι τό δυνατότερο ὅπλο τῆς ἐπανάστασης εἶναι ὁ ἐνθουσιασμός; Μιά ἐπανάσταση πετυχαίνει ὅταν ὅλοι ἐνδιαφέρονται γιά τό θρίαμβό της καί ὁ καθένας τόν κάνει προσωπική του υπόθεση. Ἡ ἀνταπόκριση τοῦ λαοῦ τῆς Βαρκελώνης θά δείξει πόσο ἐνδιαφέρεται ἡ πόλη γιά την επανάσταση. Θά κάνει ἀκόμη κάθε ἄντρα νά ἀντιμετωπίσει τίς εὐθύνες του καί νά καταλάβει ὅτι ὁ ἀγώνας μας εἶναι συλλογικός κι ὅτι ἡ ἐπιτυχια του ἐξαρτᾶται ἀπό τήν προσπάθεια τοῦ καθένα. Αὐτή τήν ἔννοια ἔχει ἡ ἔκκλησή μας καί καμιά ἄλλη».5

Λίγο πρίν ξεκινήσει ἡ φάλαγγα, ὁ Ντουρρούτι, πού μιλοῦσε στούς μεταλλουργούς πού βρίσκονταν στά θωρακισμένα φορτηγά, δέχτηκε τὸν Καναδὸ δημοσιογράφο Βὰν Πάασεν. Ὁ Βὰν Πάα-

σεν δημοσίευσε τὴ μακριά τους συζήτηση στὴν ἐφημερίδα «Τορόντο Νταίηλυ Στάρ» κάτω ἀπὸ τὴν ἐπικεφαλίδα «2.000.000 Ἀναρχικοὶ πολεμᾶνε γιὰ τὴν Ἐπανάσταση, λέει Ἱσπανὸς Ἡγέτης». Περιγραφε τὸ Ντουρρούτι σὰν ἕναν ψηλό, μελαχροινό, καλοξυρισμένο ἄντρα, μὲ χαρακτηριστικὰ Μαυριτανοῦ. Ὁ Ντουρρούτι, γιὸς φτωχῶν ἀγροτῶν, ποὺ ἡ φωνή του ἔτριζε, σχεδόν, βγαίνοντας ἀπ' τὸ λαρύγγι του, ρωτήθηκε ἀπὸ τὸν Βὰν Πάασεν ἂν πίστευε ὅτι θὰ νικοῦσαν τοὺς στασιαστὲς στρατιωτικούς. Ὁ Ντουρρούτι τοῦ ἀπάντησε ὅτι ὁ θρίαμβος πάνω στοὺς στασιαστὲς θὰ πραγματοποιούνταν στὸ μέτωπο τῆς Σαραγόσσα. "Αν οἱ ἐπαναστατικὲς δυνάμεις ἔπαιρναν τὴ Σαραγόσσα τὸ Βόρειο Μέτωπο θὰ ἀπελευθερωνόταν καὶ ἡ ἐπανάσταση θὰ σωζόταν, κι αὐτὸ ἐπειδὴ τὰ ὁπλοστάσια, τὰ ἐργοστάσια πολεμοφοδίων καὶ τὰ ὀρυχεῖα βρίσκονταν σ' αὐτή τήν περιοχή. Τά στρατεύματα στά ὁποῖα εἶχε ἀνατεθεῖ ἡ κατάληψη τῆς Σαραγόσσα θά χωρίζονταν. Μιά φάλαγγα θά πήγαινε στό Νότο γιά νὰ συναντήσει τόν Φράνκο, πού προχωροῦσε διαμέσου τῆς Ἀνδαλουσίας μέ τή λεγεώνα τῶν ξένων καὶ τὰ Μαροκινὰ στρατεύματα. «Σὲ δυό - τρεῖς βδομάδες ἴσως νά δώσουμε τίς ἀποφασιστικές μάχες».

Ὁ δημοσιογράφος ἔμεινε ἔκπληκτος μά ὁ Ντουρρούτι συνέχισε: «Ναί, ἕνα μήνα περίπου θά κρατήσει αὐτός ὁ Ἐμφύλιος πόλεμος, τουλάχιστο ὅλο τό μήνα Αὔγουστο Οἱ μᾶζες εἶναι ὁπλισμένες. Ὁ στρατός δέ μετράει πιά. Ὑπάρχουν δυό στρατόπεδα: πολίτες πού πολεμᾶνε γιά τή λευτεριά καί πολίτες πού εἶναι στασιαστές καί φασίστες. Ὅλοι οἱ ἐργάτες στήν Ἱσπανία ξέρουν ὅτι, ἂν ὁ Φασισμός θριομβεύσει, θά ὑπάρξει πεῖνα καί σκλαβιά. Ἀλλά καί οἱ φασίστες ξέρουν τί τούς περιμένει ἂν νικηθοῦν. Νά γιατί ὁ ἀγώνας εἶναι ἀμείλικτος καί ἀδυσώπητος. Γιά μᾶς τό ζήτημα εἶναι νά νὰ συντρίψουμε τὸ φασισμό, νὰ τὸν ἐξαλείψουμε καὶ νὰ τὸν σαρώσουμε, ἔτσι ὥστε ποτὲ πιὰ νὰ μὴ μπορεῖ νά σηκώσει τό κεφάλι του στήν Ἱσπανία. Εἴμαστε ἀποφασισμένοι νά τελειώνουμε μιά γιά πάντα μέ τό Φασισμό. Ναί, καί παρά τήν κυβέρνηση».

Ὁ Βὰν Πάασεν ρώτησε: «γιατί λέτε παρὰ τὴν κυβέρνηση; Δὲν πολεμάει αὐτὴ ἡ Κυβέρνηση τὴ φασιστικὴ ἀνταρσία;» «Καμιὰ κυβέρνηση στὸν κόσμο», ἀπάντησε ὁ Ντουρρούτι, «δὲν πολεμάει τὸ Φασισμὸ μέχρι θανάτου. Ὅταν ἡ ἀστικὴ τάξη βλέπει ὅτι ἡ ἐξουσία ξεγλυστράει ἀπὸ τὰ χέρια της, καταφεύγει στὴ βοήθεια τοῦ Φασισμοῦ γιὰ νὰ διατηρηθεῖ. Ἡ Φιλελεύθερη κυβέρνηση τῆς Ἱσπανίας θὰ μποροῦσε νὰ εἶχε κάνει ἀνίσχυρα τὰ φασιστικὰ στοιχεῖα ἀπὸ πολὺ καιρό. Ἀντὶ νὰ τὸ κάνει αὐτὸ ὅμως, χρονοτριβοῦσε, συμβιβαζόταν καὶ χασομεροῦσε. Ἀκόμη καὶ τώρα, αὐτὴ τὴ στιγμή, ὑπάρχουν ἄντρες σ' αὐτὴ τὴν Κυβέρνηση ποὺ θέλουν νὰ τάχουν καλὰ μὲ τοὺς στασιαστές. Λοιπόν, ποτὲ δὲν ξέρεις», γέλασε, «ἴσως ἡ τωρινὴ Κυβέρνηση νά χρειάζεται ἀκόμη αὐτὲς τὶς φασιστικὲς δυνάμεις γιὰ νὰ συντρίψει τὸ ἐργατικὸ κίνημα».[6]

Ὁ δημοσιογράφος ἔπιασε ξανὰ αὐτὴ τὴν ἀντίφαση, ξεσπώντας: «Ὁ Λάργκο Καμπαλλέρο καὶ ὁ Ἰνταλέθιο Πριέτο λένε ὅτι τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο δημιουργήθηκε μόνο γιὰ νὰ σώσει τὴ Δημοκρατία καὶ νὰ ἐπαναφέρει τὴ Δημοκρατικὴ τάξη».

Ὁ Ντουρρούτι ἀπάντησε: «Μπορεῖ αὐτὴ νὰ εἶναι ἴσως ἡ γνώμη ἐκείνων τῶν κυρίων. Ἐμεῖς, οἱ συνδικαλιστές, πολεμᾶμε γιὰ τὴν ἐπανάσταση. Ξέρουμε τί θέλουμε. Γιὰ μᾶς δὲ σημαίνει τίποτα τὸ ὅτι ὑπάρχει μιὰ Σοβ. Ἕνωση κάπου σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, ποὺ γιὰ χάρη της ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ἠρεμία τῶν ἐργατῶν στὴ Γερμανία καὶ στὴν Κίνα θυσιάστηκαν στὴ Φασιστικὴ βαρβαρότητα ἀπ' τὸ Στάλιν. Θέλουμε τὴν ἐπανάσταση στὴν Ἱσπανία ἐδῶ καὶ τώρα, ὄχι μετὰ ἴσως ἀπὸ τὸν ἑπόμενο Εὐρωπαϊκὸ πόλεμο. Σήμερα, μὲ τὴν ἐπανάστασή μας ἀνησυχοῦμε τὸ Χίτλερ καὶ τὸ Μουσολίνι περισσότερο ἀπ' ὅ,τι τοὺς ἀνησυχεῖ ὁλόκληρος ὁ Κόκκινος Στρατὸς τῆς Ρωσίας. Δίνουμε ἕνα παράδειγμα στὴ Γερμανικὴ καὶ στὴν Ἰταλικὴ ἐργατικὴ τάξη πῶς ν' ἀντιμετωπίσουν τὸ φασισμό».

Ὁ Βὰν Πάασεν συμπέρανε: «Αὐτὸς ὁ ἄντρας ποὺ μίλησε ἀντιπροσωπεύει μιὰ συνδικαλιστικὴ ὀργάνωση ποὺ ἔχει σχεδὸν δυὸ ἑκατομμύρια μέλη, χωρὶς τὴ συνεργασία τῶν ὁποίων δὲν θὰ μποροῦ-

σε νὰ κάνει τίποτε ἡ Δημοκρατία, ἀκόμη καὶ ἂν νικοῦσε τὴν τωρινὴ στρατιωτικὴ ἀνταρσία. Προσπάθησα νὰ μάθω τὶς ἀπόψεις του, γιατὶ εἶναι σημαντικὸ νὰ ξέρεις τί συμβαίνει μέσα στὸ μυαλὸ τῶν 'Ισπανῶν ἐργατῶν, ποὺ διεξάγουν τὸν ἀγώνα. 'Ο Ντουρρούτι ἔδειξε ὅτι ἡ κατάσταση μπορεῖ νὰ ἔπαιρνε μιὰ κατεύθυνση γιὰ τὴν ὁποία λίγοι ἦταν προετοιμασμένοι. Τὸ ὅτι ἡ Μόσχα δὲν ἔχει καμιὰ ἐπιρροὴ πάνω στὸ 'Ισπανικὸ Προλεταριάτο, εἶναι κάτι γνωστό. Παρόμοια, καὶ τὰ πιὸ ἀξιοσέβαστα συντηρητικὰ κράτη στὴν Εὐρώπη δὲ φαίνεται ν' ἀσκοῦν καμιὰ γοητεία στὸ ἀντιεξουσιαστικὸ συναίσθημα στὴν 'Ισπανία».

'Ο δημοσιογράφος συνέχισε ξανὰ τὴ συνέντευξη: «Περιμένετε καμιὰ βοήθεια ἀπὸ τὴ Γαλλία ἢ τὴν Μεγάλη Βρεταννία τώρα ποὺ ὁ Χίτλερ καὶ ὁ Μουσολίνι ἔχουν ἀρχίσει νὰ βοηθᾶνε τοὺς στασιαστές»; «Δὲν περιμένω καμιὰ βοήθεια γιὰ τὴν ἀντιξουσιαστικὴ ἐπανάσταση ἀπὸ καμιὰ κυβέρνηση στὸν κόσμο», εἶπε βλοσυρά. «Ἴσως τὰ συγκρουόμενα συμφέροντα τῶν διάφορων ἰμπεριαλιστῶν νὰ ἔχουν κάποια ἐπίδραση στὸν ἀγώνα μας. Αὐτὸ εἶναι πολὺ πιθανό. 'Ο Φράνκο κάνει ὅτι μπορεῖ γιὰ νὰ μπλέξει καὶ τὴν Εὐρώπη μέσα σ' αὐτὴ τὴν διαμάχη. Δὲν θὰ διστάσει νὰ βάλει τὴ Γερμανία ἐναντίον μας. 'Αλλὰ δὲν περιμένουμε καμιὰ βοήθεια οὔτε κὰν καὶ ἀπὸ τὴν κυβέρνησή μας, σὲ τελευταία ἀνάλυση».

'Ο Βὰν Πάασεν ἐπέμενε: «Μπορεῖτε νὰ νικήσετε μόνοι σας;»

'Ο Ντουρρούτι δὲν ἀπάντησε. Χάιδεψε τὸ πηγούνι του. Τὰ μάτια του ἔλαμψαν.

«Θὰ βρεθεῖτε καθισμένοι πάνω σ' ἕνα σωρὸ ἀπὸ ἐρείπια, ἀκόμη κι ἂν θριαμβεύσετε», τόλμησε νὰ πεῖ ὁ Βὰν Πάασεν γιὰ νὰ διακόψει τὸ ρεμβασμό του.

«Πάντα ζούσαμε σὲ τρῶγλες καὶ σὲ τρύπες στοὺς τοίχους», εἶπε ἥσυχα. «Θὰ ξέρουμε πῶς νὰ βολευτοῦμε γιὰ λίγο καιρό. Γιατὶ δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶς ὅτι μποροῦμε καὶ νὰ χτίσουμε. 'Εμεῖς εἴμαστε ποὺ χτίσαμε αὐτὰ τὰ παλάτια καὶ τὶς πόλεις, ἐδῶ, στὴν στὴν 'Ισπανία, καὶ στὴν 'Αμερικὴ καὶ παντοῦ.

Ἐμεῖς, οἱ ἐργάτες. Μποροῦμε νὰ χτίσουμε ἄλλα γιὰ νὰ τ' ἀντικαταστήσουμε. Καὶ καλύτερα. Δὲν φοβόμαστε καθόλου τὰ ἐρείπια. Πρόκειται νὰ κληρονομήσουμε τὴ γῆ. Δὲν ὑπάρχει ἡ παραμικρὴ ἀμφιβολία γι' αὐτό. Ἡ ἀστικὴ τάξη μπορεῖ νὰ γκρεμιστεῖ καὶ νὰ ἐρειπώσει τὸν ἴδιο της τὸν κόσμο πρὶν ἐξαφανιστεῖ ἀπ' τὸ προσκήνιο τῆς Ἱστορίας. Κουβαλᾶμε ἕναν καινούργιο κόσμο, ἐδῶ, στὶς καρδιές μας», εἶπε ψιθυρίζοντας βραχνά. Καὶ πρόσθεσε: «Ἐκεῖνος ὁ κόσμος γεννιέται αὐτὴ τὴ στιγμή».7

Ἀρχίζοντας ἀπὸ τὶς 10 τὸ πρωί, οἱ ἐθελοντὲς συγκεντρώθηκαν στὸ Πασέο ντὲ Γκραθία, καὶ πολὺς κόσμος εἶχε ἔρθει γιὰ νὰ δεῖ αὐτὴ τὴν περίεργη παρέλαση ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν αὐτοκίνητα, φορτηγά, ταξὶ καὶ τουριστικὰ λεωφορεῖα. Ἐπικρατοῦσε μεγάλος ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ γρήγορη νίκη στὴ Βαρκελώνη εἶχε κάνει τὸ λαὸ νὰ ἐλπίζει καὶ νὰ αἰσιοδοξεῖ. Ἡ ἐκστρατεία στὴν Ἀραγωνία κατέληξε νὰ σημαίνει κάτι σὰν ἐκδρομή. Πρὸς τὸ μεσημέρι, ἡ φάλαγγα, ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν 3.000 ἄντρες, ἄρχισε νὰ προχωράει μέσα σὲ μιὰ φρενίτιδα ἀπὸ ζητωκραυγές, ὑψωμένες γροθιὲς καὶ ἐπαναστατικὰ τραγούδια. Πρῶτα πήγαινε ἕνα φορτηγὸ μὲ δώδεκα νέους μέσα σ' αὐτὸ καὶ ἀνάμεσά τους ξεχώριζε ἡ Ἡράκλεια φυσιογνωμία τοῦ Χοσὲ Χελλίν. Κρατοῦσε μιὰ κόκκινη καὶ μαύρη σημαία. Ἡ πρώτη ὁμάδα, ποὺ ὁ ἀντιπρόσωπός της ἦταν ὁ Ἄρης, ἐρχόταν πίσω ἀπὸ τὸ φορτηγό. Οἱ πέντε ἑκατονταρχίες ποὺ ἀκολουθοῦσαν θὰ ξεχώριζαν γρήγορα σὰν ἐπίλεκτη δύναμη. Αὐτοὶ ἦταν οἱ ἐργάτες τῶν ὀρυχείων τοῦ Σαλλέντ, ποὺ θὰ γίνονταν γρήγορα δυναμιτιστὲς καὶ παρτιζάνοι, καθὼς ἐπίσης καὶ οἱ λιμενεργάτες μὲ τὸν ἀντιπρόσωπό τους, τὸν Σετόνας. Ὁ Ἔλ Πάντρε προχωροῦσε ἐπικεφαλῆς τῆς τρίτης ἑκατονταρχίας. Ἦταν ἕνας πιστὸς μαχητὴς καὶ γενναῖος ἀγωνιστὴς τοῦ Πάντσο Βίλλα στὴ διάρκεια τῆς Μεξικάνικης ἐπανάστασης. Ἡ τέταρτη ἦταν ἡ ἑκατονταρχία τοῦ Χουὰν Κόστα καὶ τὴν πέμπτη τὴν ἀποτελοῦσαν μεταλλουργοὶ ποὺ ἀντιπρόσωποί τους ἦταν ὁ νεαρὸς ἀντιεξουσιαστὴς Μουνόζ. Ἀκολουθοῦσαν ἄλλες πέντε ὁμάδες.

Ἀνάμεσα σὲ δυὸ μηχανοκίνητα ἁμάξια προχω-

ροῦσε μιὰ 'Ισπανοσουίζα μέσα στὴν ὁποία ἦταν ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ταγματάρχης Περὲζ Φαρράς. 'Ο Ντουρρούτι ἦταν σιωπηλός. Καταλάβαινε τὴν εὐθύνη ποὺ εἶχε βάλει στὰ χέρια του τὸ πεπρωμένο. Τὸ ἄνθος τῆς ἀναρχικῆς νεολαίας τῆς Βαρκελώνης ἀποτελοῦσε τὰ ἑβδομῆντα στὰ ἑκατὸ τῆς φάλαγγάς του. Νέοι καὶ γέροι, ὅλοι ἦταν ἐπαναστάτες ποὺ εἶχαν πάρει μέρος σὲ ὁδομαχίες. 'Αλλὰ δὲν ἤξεραν τίποτε γιὰ τὴ μάχη σὲ ἀνοιχτὸ ἔδαφος. 'Ο Ντουρρούτι ἤξερε ὅτι ὅταν ὁ ἐχθρὸς ἐρχόταν σ' ἐπαφὴ μαζί τους στὸ ὕπαιθρο, ἡ μάχη θὰ ἔπαιρνε μιὰ διαφορετικὴ ὄψη γιὰ τοὺς ἄντρες του. Πρὶν νὰ φύγουν, ὁ Ντουρρούτι τοὺς εἶχε μιλήσει συγκεντρώνοντάς τους στοὺς στρατῶνες Μπακούνιν. Προσπάθησε νὰ τοὺς ἐξηγήσει τὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στὸν ἀγώνα τους στὴ Βαρκελώνη καὶ σ' αὐτὸν ποὺ θὰ διεξήγαγαν στὴν 'Αραγωνία. 'Αλλὰ οἱ λέξεις δὲν ἀντικαθιστοῦν τὴν ἐμπειρία. Μίλησε γιὰ τὸ τουφεκίδι, γιὰ τὸν ἀεροπορικὸ βομβαρδισμὸ καὶ ἐπέμεινε στὴ διαφορὰ ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα σ' ἕνα ἀστικὸ στρατὸ καὶ στὸ ἔνοπλο προλεταριάτο.

Τὸ πρόβλημα τῆς διοίκησης παρέμενε. 'Η θέση τοῦ Ντουρρούτι εἶχε ξεκαθαριστεῖ καὶ ἤξερε ὅτι εἶχε τὴ τυφλὴ ἐμπιστοσύνη τῶν ἀντρῶν του. "Ηξερε ὅτι ὅταν βάδιζε μπροστά, οἱ ἄντρες του θὰ τὸν ἀκολουθοῦσαν ἀκόμη κι ἂν τοὺς ὁδηγοῦσε στὸ θάνατο. 'Αλλὰ ὁ Ντουρρούτι δὲν ἦταν στρατιωτικός, ἦταν ἐπαναστάτης. "Ενας στρατιωτικὸς μπορεῖ νὰ στείλει τοὺς ἄντρες του στὸ θάνατ[illegible] [illegible]κητής τους, νὰ ἀντικαταστήσει τὶς ἀπώλειες καὶ ὁ πόλεμος θὰ συνεχιζόταν. 'Αλλὰ ὁ Ντουρρούτι ἤξερε ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἄντρες ποὺ τὸν ἀκολουθοῦσαν ἦταν ἀγωνιστὲς ἐργάτες καὶ ὅτι τέτοιοι ἄντρες ἦταν ἀναντικατάστατοι. Θυμήθηκε τὸ μάθημα ποὺ εἶχε διδαχτεῖ ἀπὸ τὸ Μάχνο. «'Η διαφορὰ ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα σ' ἕναν στρατιωτικὸ ποὺ διοικεῖ καὶ σ' ἕναν ἐπαναστάτη ποὺ ὁδηγεῖ, εἶναι ὅτι ὁ στρατιωτικὸς ἐπιβάλλεται μὲ τὴ βία, ἐνῶ ὁ ἐπαναστάτης πρέπει νὰ στηρίζει τὴ δύναμή του στὴ συμπεριφορά του».

'Η φάλαγγα προχωροῦσε στὸ δρόμο τ[illegible] Λερίντα. Στὰ χωριὰ ὁ λαὸς ζητοῦσε νὰ δεῖ τὸ Ντουρ-

ρούτι. Καθὼς τὸν ἔβλεπαν νὰ πλησιάζει χαμογελαστός, μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἀναφωνοῦσαν ἔκπληκτοι: «Μά, δὲν ἔχει γαλόνια!» Ἄλλοι, ποὺ ἦταν καλύτερα πληροφορημένοι, τοὺς ἀπαντοῦσαν ὅτι ἕνας ἀναρχικὸς ποτὲ δὲν ἔχει γαλόνια. Ὅταν οἱ ἀγρότες φαίνονταν ἰδιαίτερα εὐχαριστημένοι βλέποντας τὴν κόκκινη καὶ μαύρη σημαία, ὁ Ντουρρούτι πήγαινε γιὰ νὰ τοὺς μιλήσει: «Ὀργανώσατε τὶς κολλεκτίβες σας; Μὴν περιμένετε. Ἁρπάξτε τὴ γῆ. Ὀργανωθεῖτε χωρὶς ἀρχηγούς, χωρὶς ἀφέντες, χωρὶς παράσιτα. Ἂν δὲν καταφέρετε νὰ κάνετε αὐτὰ τὰ πράγματα, δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ προχωρήσουμε παρακάτω. Πρέπει νὰ δημιουργήσουμε ἕναν διαφορετικὸ κόσμο ἀπ' αὐτὸν ποὺ καταστρέφουμε, διαφορετικὰ δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ σκοτώνονται οἱ νέοι στὰ πεδία τῶν μαχῶν. Τὸ πεδίο τῆς δράσης μας εἶναι ἡ ἐπανάσταση».[8] Στὴν Ἀραγωνία, ἀκόμη καὶ πρὶν ἀρχίσουν οἱ μάχες, ἄρχιζε μιὰ νέα ζωή.

Μετὰ τὴν πρώτη μάχη στὴν Κάσπε καὶ μερικὲς ἀψιμαχίες, ἡ φάλαγγα εἶχε φτάσει σὲ ἀπόσταση δέκα ἐννιὰ μιλίων ἀπὸ τὴν Σαραγόσσα. Ἄφησε πίσω της τὰ χωριὰ ποὺ εἶχε ἀπελευθερώσει: Κάσπε, Φράγκα, Καζντάσνος, Περάλμπα, Λὰ Ἀλμάντα, Μπουχαραλόζ. Τὸ πρωὶ τῆς 27, καθὼς ἡ φάλαγγα ἄφηνε τὸ Μπουχαραλόζ, λίγα μίλια ἀπὸ τὸ Πίνα ντὲ Ἔμπρο, φάνηκαν στὸν οὐρανὸ τρία φασιστικὰ τρικινητήρια. Ὁ βομβαρδισμὸς σκότωσε εἴκοσι ἄντρες καὶ ἀνάγκασε τὴ φάλαγγα νὰ ἀκινητοποιηθεῖ. Μερικοὶ πολιτοφύλακες ἄρχισαν νὰ τρέχουν πανικόβλητοι. Μιὰ ἄλλη ὁμάδα πολιτοφυλάκων μεσολάβησε καὶ σταμάτησε τὸν πανικὸ καὶ τὴ φυγή. Ἀποφασίστηκε νὰ ἐπιστρέψουν τὰ στρατεύματα πίσω στὸ Μπουχαραλόζ καὶ νὰ ἐκμεταλλευτοῦν αὐτὴ τὴν καθυστέρηση γιὰ ν' ἀνακαλύψουν περισσότερα γιὰ τὶς θέσεις καὶ τοὺς πόρους τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ Περὲζ Φαρρὰς πρότεινε στὸ Ντουρρούτι νὰ ἀλλάξει τὰ σχέδιά του γιὰ τὴν ἐπίθεση στὴ Σαραγόσσα καὶ νὰ δώσει καλύτερη συγκρότηση στὴ φάλαγγα, ἀλλὰ ὁ Ντουρρούτι ἀπάντησε πὼς «αὐτοὶ οἱ ἄντρες ποὺ φεύγουν τρομαγμένοι σήμερα, θὰ πολεμήσουν σὰν λιοντάρια αὔριο. Ἀλλὰ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἔχει ἕνα τέτοιο ἀποτέλεσμα ἂν τοὺς συμπεριφέ-

ρεται σὰ νὰ ἦταν τακτικοὶ στρατιῶτες, πρέπει νὰ τοὺς μεταχειρίζεται μόνο σὰν ἐπαναστάτες».9

Ἀπὸ τὸ μπαλκόνι τοῦ Δημαρχείου τοῦ Μπουχαραλὸζ μίλησε στοὺς ἄντρες του, ποὺ ἦταν συγκεντρωμένοι στὴν πλατεία: «Φίλοι μου. Κανεὶς δὲν ἐξαναγκάστηκε νὰ ἔρθει ἐδῶ. Ἐσεῖς διαλέξατε τὴν τύχη σας, καὶ ἡ τύχη τῆς πρώτης φάλαγγας τῆς CNT καὶ τῆς FAI εἶναι σκληρή. Ὁ Γκαρθία Ὀλιβὲρ εἶπε ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο στὴ Βαρκελώνη ὅτι πᾶμε στὸ μέτωπο τῆς Ἀραγωνίας γιὰ νὰ καταλάβουμε τὴ Σαραγόσσα ἢ γιὰ νὰ χάσουμε τὴ ζωή μας σ' αὐτὴ τὴν ἀπόπειρα. Ἐπαναλαμβάνω τὸ ἴδιο πράγμα. Παρὰ νὰ ὑποχωρήσουμε, καλύτερα νὰ πεθάνουμε. Ἡ Σαραγόσσα βρίσκεται στὰ χέρια τῶν φασιστῶν καὶ ὑπάρχουν ἑκατοντάδες καὶ χιλιάδες ἐργατῶν ἐκεῖ, ποὺ ἀπειλοῦνται ἀπὸ τὰ ὅπλα τῶν φασιστῶν. Γιατί φύγαμε ἀπὸ τὴν Βαρκελώνη ἂν ὄχι γιὰ νὰ τοὺς βοηθήσουμε ν' ἀπελευθερωθοῦν; Αὐτοὶ μᾶς περιμένουν κι ἐμεῖς φεύγουμε πανικόβλητοι. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο δείχνετε στὸ κόσμο καὶ στοὺς συντρόφους μας τὸ πνεῦμα τῶν ἀναρχικῶν, ὑποκύπτοντας στὸ φόβο ὅταν ἀντιμετωπίζετε τρία ἀεροπλάνα;

«Ἡ ἀστικὴ τάξη δὲν θὰ μᾶς ἀφήσει νὰ δημιουργήσουμε τὸν ἀντιεξουσιαστικὸ κομμουνισμὸ ἐπειδὴ τὸ θέλουμε. Ἡ ἀστικὴ τάξη θὰ ἀντισταθεῖ ἐπειδὴ ὑπερασπίζει τὰ προνόμια καὶ τὰ συμφέροντά της. Ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ δημιουργήσουμε τὸν ἀντιεξουσιαστικὸ κομμουνισμὸ εἶναι νὰ καταστρέψουμε τὴν ἀστικὴ τάξη. Μόνο τότε θὰ ἐξασφαλιστεῖ ὁ δρόμος γιὰ τὸν ἰδανικό μας κόσμο. Ἀφήσαμε πίσω μας τοὺς ἀγρότες, ποὺ ἄρχισαν νὰ ὑλοποιοῦν τὸ ἰδανικό μας. Τὸ ἔκαναν ἔχοντας ἐμπιστοσύνη ὅτι τὰ ὅπλα μας θὰ ἐξασφαλίσουν τὴ σοδιά τους. Ἂν ἀφήσουμε τὸ δρόμο ἀνοιχτὸ στὸν ἐχθρό, αὐτὸ θὰ σημαίνει ὅτι οἱ πρωτοβουλίες αὐτῶν τῶν ἀγροτῶν εἶναι ἄσκοπες, καὶ τὸ χειρότερο, οἱ κατακτητὲς θὰ τοὺς κάνουν νὰ πληρώσουν γι' αὐτὴ τὴ τόλμη τους δολοφονώντας τους. Αὐτὸ εἶναι τὸ νόημα τοῦ ἀγώνα, ἑνὸς ἄχαρου ἀγώνα ποὺ δὲν μοιάζει μὲ κανέναν ἀπ' ὅσους ἔχουν διεξαχθεῖ μέχρι τώρα. Αὐτὸ ποὺ ἔγινε σήμερα εἶ-

ναι μιὰ ἁπλὴ προειδοποίηση. Στὴν πραγματικότητα, τώρα ἀρχίζει ὁ ἀγώνας. Θὰ μᾶς χτυπήσουν μὲ κανόνια. Θὰ μᾶς σφυροκοπήσουν μὲ τόννους ἀπὸ σφαῖρες καὶ μερικὲς φορὲς ἴσως χρειαστεῖ νὰ πολεμήσουμε μὲ χειροβομβίδες, ἀκόμη καὶ μὲ μαχαίρια. Καθὼς ὁ ἐχθρὸς θὰ αἰσθάνεται ὅτι νικιέται, θὰ χτυπάει σὰν κτῆνος, θὰ δαγκώνει μανιασμένα. Ἀλλὰ ἀκόμα δὲν εἶναι κολλημένος στὸν τοῖχο καὶ πολεμάει γιὰ νὰ τὸ ἀποφύγει αὐτό. Βασίζεται στὴ βοήθεια τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γερμανίας. Ἂν ἀφήσουμε αὐτὲς τὶς δυνάμεις ν' ἀναμιχθοῦν βαθειὰ μέσα στὸν πόλεμό μας, θὰ εἶναι δύσκολο νὰ νικήσουμε τοὺς φασίστες, γιατὶ θὰ ἔχουν ἐφόδια ἀνώτερα ἀπὸ τὰ δικά μας.

«Ἡ νίκη μας βασίζεται στὴν ταχύτητα μὲ τὴν ὁποία δροῦμε. Ὅσο γρηγορότερα ἐπιτεθοῦμε, τόσο μεγαλύτερη πιθανότητα ὑπάρχει νὰ νικήσουμε. Μέχρι τώρα, ἡ νίκη εἶναι μὲ τὸ μέρος μας. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο πρέπει νὰ καταλάβουμε τὴ Σαραγόσσα ἀμέσως. Αὔριο δὲν θὰ ὑπάρχουν ἴδιες εὐκαιρίες μ' αὐτὲς ποὺ ὑπάρχουν σήμερα. Στὶς γραμμὲς τῆς CNT δὲν ὑπάρχουν δειλοὶ καὶ οἱ ἄντρες τῆς FAI πεθαίνουν, ἀλλὰ δὲν ὑποχωροῦν. Δὲν θέλουμε ἀνάμεσά μας ἀνθρώπους ποὺ φοβοῦνται μὲ τὴν πρώτη ἐπίθεση. Ζητάω ἀπ' αὐτοὺς ποὺ τράπηκαν σὲ φυγή, ἐμποδίζοντας τὴν πορεία τῆς φάλαγγας, νὰ βροῦν τὸ κουράγιο καὶ νὰ ἀφήσουν τὰ ὅπλα τους, γιὰ νὰ τὰ πάρουν καλύτερα χέρια. Οἱ ὑπόλοιποι ἀπὸ μᾶς θὰ συνεχίσουμε τὴν πορεία μας. Θὰ φτάσουμε στὸ Βορρά. Θὰ ἑνώσουμε τὰ χέρια μας μὲ τοὺς συντρόφους μας στὶς Ἀστουρίες καὶ θὰ κατακτήσουμε καὶ θὰ προσφέρουμε στὴν Ἰσπανία ἕναν καλύτερο κόσμο. Ζητάω ἀπ' αὐτοὺς ποὺ θὰ γυρίσουν πίσω νὰ μὴ μιλήσουν γι' αὐτὸ ποὺ ἔγινε σήμερα, γιατὶ εἶναι κάτι ποὺ μᾶς γεμίζει ντροπή».

Κανεὶς δὲν ἔριξε τὸ ὅπλο του. Ἀλλὰ αὐτοὶ ποὺ εἶχαν τραπεῖ σὲ φυγή, ἔκλαψαν πικρὰ μπροστὰ στοὺς συντρόφους τους. Τὸ μάθημα ἦταν σκληρὸ ἀλλὰ αὐτοὶ οἱ ἄντρες ξαναγεννήθηκαν. Θὰ γινόντουσαν ἐξαιρετικοὶ ἀντάρτες, ἀλλὰ οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς πέθαναν στὴ διάρκεια τῶν τριάντα δύο μηνῶν τοῦ ἀπελπισμένου ἀγώνα.10

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Σ ο λ ι ν τ ο ρ ι ν τ ὰ τ Ὀ μ π ρ έ ρ α, 23 Ἰούλη 1936.

2. Χοσὲ Μίρο, Ν τ ο υ ρ ρ ο ύ τ ι.

3. Στὸ ἴδιο. Στὴ μαρτυρία του, ὁ Ἀουρέλιο Φερνάντεζ συμφωνεῖ ἀπόλυτα. Ἀργότερα, ἡ Ἔμμα Γκόλντμαν χρησιμοποίησε τὶς ἴδιες λέξεις σὲ μιὰ συνέντευξη μὲ τὸ Ντουρρούτι. Ἐ λ ε υ θ ε ρ ί ο, Λονδίνο Ἀπρίλης 1937.

4. Ὁ Κολτσώφ ἐπιτέθηκε στὸ Ντουρρούτι γι' αὐτὴ ἀκριβῶς τὴ στάση του. Βλ. τὸ Ἡ μ ε ρ ο λ ό γ ι ο τ ο ῦ Ἱ σ π α ν ι κ ο ῦ Π ο λ έ μ ο υ.

5. Μαρτυρία τοῦ Πάμπλο Ρουίζ. Βλ. Σ ο λ ι ν τ α ρ ι ν τ ὰ τ Ὀ μ π ρ έ ρ ο, 25 Ἰούλη 1936

6. Γιὰ τὸ ζήτημα τῶν «μετριοπαθῶν μέτρων» βλ. στὸ βιβλίο τῶν Πιὲρ Μπρουὲ καὶ Ἐμὶλ Τεμίμ Ἡ Ἐ π α ν ά σ τ α σ η κ α ὶ ὁ π ό λ ε μ ο ς σ τ ὴ ν Ἱ σ π α ν ί α, σελ. 217.

7. Τ ο ρ ό ν τ ο Ν τ ο ί η λ η Σ τ ά ρ, ἄρθρο τοῦ Βὰν Πάσσεν, «2.000.000 Ἀναρχικοὶ Πολεμᾶνε γιὰ τὴν Ἐπανάσταση, λέει Ἱσπανὸς Ἡγέτης», 18 Αὐγούστου 1936. Ἡ συνέντευξη πάρθηκε στὴ Βαρκελώνη στὶς 24 Ἰούλη στὴν ἕδρα τοῦ Συνδικάτου Μεταλλουργῶν, στὸ Παλάτι τοῦ Δούκα τοῦ Μεντιναθέλι.

8. Γιὰ τὴν ὀργάνωση τῆς φάλαγγος καὶ τὴν πορεία της πρὸς τὸ Μπουχαραλόζ, χρησιμοποιοῦμε τὴν προφορικὴ μαρτυρία τοῦ Λιμπέρτο Ρουάγκ καὶ τοῦ Φρανθίθκο Σουμπιράτς. Ἐπίσης, χρησιμοποιοῦμε τὰ ἄρθρο τοῦ COSME DE PAULES ποὺ δημοσιεύτηκαν ἀπὸ τὴ CNT, στὴ Τουλούζη τὸ Νοέμβρη τοῦ 1964 καὶ τοῦ Χοσὲ Μίρο, ἔργ ἀναφ

9 Στὸ ἴδιο.

10. Δυὸ ἀπὸ τοὺς ἄντρες ποὺ ἦταν παρόντες, ὁ Λιμπέρτο Ρουάγκ καὶ ὁ Πάμπλο Ρουίζ, λένε ὅτι αὐτὸς ὁ λόγος ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους ποὺ ἔβγαλε ὁ Ντουρρούτι στὴ διάρκεια τῆς ζωῆς του σὰν ἀγκιτάτορα καὶ ἐπαναστάτη. Χάρη σ' αὐτοὺς τοὺς μάρτυρες μπορέσαμε ν' ἀναπαραστήσουμε αὐτὸ τὸ λόγο.

6. Ἡ Φάλαγγα Ντουρρούτι

Ἡ φάλαγγα προετοιμαζόταν νὰ ξανασυνεχίσει τὴν πορεία της ποὺ τὴν εἶχε διακόψει ὁ βομβαρδισμός. Ἀλλὰ ὁ Ντουρρούτι καὶ οἱ ἄλλοι ἀντιπρόσωποι δὲν εἶχαν βγεῖ ἀκόμη ἀπὸ τὸ Δημαρχεῖο. Ὁ Στρατηγὸς Βιλλάλμπα καὶ ὁ Περὲζ Φαρρὰς προσπαθοῦσαν νὰ πείσουν τὸ Ντουρρούτι ὅτι τὸ νὰ ἐπιτεθοῦν στὴ Σαραγόσσα χωρὶς νὰ καλύψουν τὰ πλευρά τους ἦταν τελείως παράλογο. Πίστευαν ὅτι ἦταν ἀπαραίτητο νὰ περιμένουν νὰ ἔρθουν οἱ φάλαγγες «Κόκκινη καὶ Μαύρη» καὶ «Κάρλ Μάρξ». Ἡ πρώτη θὰ κάλυπτε τὰ πλευρά τους βόρεια τοῦ Ἔβρου καὶ ἡ δεύτερη θὰ προστάτευε την ἐπίθεσή τους στὸν τομέα Ταρντιέντε — Ἀλκουμπιέρ. Κάνοντας τὴν ἐπίθεση χωρὶς αὐτὴ τὴ βοήθεια θὰ θυσίαζαν τοὺς ἄντρες ἄσκοπα. «Ὁ Ντουρρούτι πείσθηκε καὶ οἱ πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις σταμάτησαν»! Τὸ Δημαρχεῖο τοῦ Μπουχαραλὸζ διαλέχτηκε σὰν γενικὸ στρατηγεῖο. Τὰ στρατεύματα τῆς φάλαγγας πῆραν ἀμυντικὲς θέσεις κατὰ μῆκος τοῦ μετώπου, ποὺ γρήγορα θὰ κάλυπτε 78 χιλιόμετρα σὲ μῆκος, ἀπὸ τὴν Βελίλλα ντὲ Ἔμπρο μέχρι τὸ Μόντε Ὀσκοῦρο (Λεθινιένα).

Στὴ Βαρκελώνη ἡ CNT καὶ ἡ FAI ὀργάνωναν κι ἄλλες φάλαγγες γιὰ νὰ σταλοῦν στὴν Ἀραγωνία. Ἡ «Κόκκινη καὶ Μαύρη» ποὺ τὴ διοικοῦσε ὁ ξυλουργὸς Ἀντόνιο Ὀρτίζ, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ταγματάρχη Φερνάντο Σαλαβέρα Κάμπος, θὰ καταλάμβανε τὸ βόρειο μέρος τοῦ Ἔβρου, θὰ ἔπαιρνε τὸ Μπελσὶτ καὶ θὰ κάλυπτε τὴν ἀριστερὴ πτέρυγα τοῦ Ντουρρούτι. Ἡ φάλαγγα «Ἀσκάζο» θὰ στρατοπέδευε στὸ Μπαρμπάστρο καὶ θὰ ἔκανε ἐπίθεση στὴ Χουέσκα. Ὁ ξυλουργὸς Γκρεγκόριο Χόβερ καὶ ὁ φούρναρης Ντομίνγκο Ἀσκάζο θὰ ἦταν ἐπικεφαλῆς, βοηθούμενοι ἀπὸ τοὺς στρατιωτικοὺς σύμβουλους Ἐντουάρντο Μεντράνο καὶ Ἀλμπαντετρεκιού. Ὑπῆρχαν 8.000 ἄντρες σ' αὐτὲς τὶς δυὸ φάλαγγες.[2] Τὰ Μαρξιστικὰ κόμματα ὀργάνωναν κι αὐτὰ πολιτοφυλακές. Θὰ ἀναλάμβαναν τὴν εὐθύνη νὰ καλύψουν τὴ δεξιὰ πτέρυγα τῆς φάλαγγας Ντουρρούτι. Κατέλαβαν μιὰ θέση ἀπέναντι ἀπὸ τὴ γραμμὴ Λα-

θινιένα – 'Αλκουμπιὲρ – Ταρνιέντε – 'Αλνουντεθάρ.[3]

'Ο Ντουρρούτι εἶχε ἤδη μετανοιώσει ποὺ εἶχε ἀκούσει τὶς συμβουλὲς τῶν στρατιωτικῶν συμβούλων. 'Ωστόσο, ἐπωφελήθηκε ἀπὸ τὴν καθυστέρηση γιὰ νὰ ἀναδιοργανώσει τὴ φάλαγγα. Οἱ ὁμάδες ποὺ ἀποτελοῦσαν τὶς ἑκατονταρχίες ἦταν ἄνισες. Δοκιμάστηκε μιὰ νέα φόρμουλα: ὁμάδες 25 ἀντρῶν μ' ἕναν ἀντιπρόσωπο. Τὴν ἑκατονταρχία τὴν ἀποτελοῦσαν 4 ὁμάδες, πέντε ἑκατονταρχίες (500 ἄντρες) ἀποτελοῦσαν ἕνα τάγμα. Κάθε τομέας εἶχε μιὰ χειρουργικὴ ὁμάδα καὶ ἕνα πολυβόλο. Τὸ πυροβολικὸ ἀναδιοργανώθηκε κάτω ἀπὸ τὶς διαταγὲς τῶν λοχαγῶν Καρσελλέρ, Κόλ καὶ Μπατέτ. Δημιουργήθηκαν βοηθητικὲς ὑπηρεσίες γιὰ τὸν 'Εφοδιασμό, τὴν 'Υγιεινὴ καὶ τὶς Μεταφορές. "Ολες αὐτὲς οἱ ὑπηρεσίες καθὼς καὶ τὸ πυροβολικὸ θὰ ὅριζαν ἕναν ὑπεύθυνο ἀντιπρόσωπο. Δημιουργήθηκε ἕνα Τεχνικὸ Στρατιωτικὸ Συμβούλιο, μὲ ἀρχηγὸ τὸν Περὲζ Φαρράς, γιὰ τὸ στρατιωτικὸ προσανατολισμὸ τῆς φάλαγγας καὶ συσπείρωσε ὅλους τοὺς ἐπαγγελματίες στρατιωτικοὺς τῆς φάλαγγας. Τὸ Συμβούλιο εἶχε ἀναλάβει τὴν ὀργάνωση τῶν διαβιβάσεων, τὴν χαρτογράφηση καὶ ὅλ' αὐτὰ τὰ πράγματα ποὺ ἦταν ἀπαραίτητα γιὰ τὴ γενικὴ λειτουργία τῆς φάλαγγας.

'Η φάλαγγα εἶχε ἕναν γενικὸ ἀντιπρόσωπο ποὺ συμβουλευόταν ὅμως πάντα τοὺς ἁπλοὺς στρατιῶτες. 'Υπῆρχε μιὰ 'Επιτροπὴ τῶν 'Εκατονταρχιῶν, ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ὁμάδων, μιὰ 'Επιτροπὴ τῶν τομέων ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν ἀντιπρόσωποι ἀπὸ τὶς ἑκατονταρχίες καὶ τελικὰ ἡ 'Επιτροπὴ Πολέμου τῆς φάλαγγας ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν ὅλοι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν τομέων καθὼς καὶ ὁ γενικὸς ἀντιπρόσωπος. 'Η ἀρχηγία τῆς φάλαγγας βασιζόταν στὴν 'Επιτροπὴ Πολέμου.

Τὸ Στρατιωτικὸ Τεχνικὸ Συμβούλιο ποὺ εἶχε ἀναλάβει νὰ φτιάχνει τὰ στρατηγικὰ σχέδια, βοηθοῦσε τὴν 'Επιτροπὴ Πολέμου. Σὲ καμιὰ περίπτωση δὲν μποροῦσαν νὰ πραγματοποιηθοῦν αὐτὰ τὰ σχέδια ἂν δὲν εἶχαν ἐγκριθεῖ ἀπὸ τὴν 'Επιτροπὴ Πολέμου. 'Η ἐπαφὴ ἀνάμεσα στὴν 'Επιτροπὴ Πολέμου καὶ στὸ

Στρατιωτικὸ Τεχνικὸ Συμβούλιο ἦταν συνεχής. Ἕνα μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς Πολέμου παρακολουθοῦσε τὶς συγκεντρώσεις τοῦ Στρατιωτικοῦ Τεχνικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸ ἀντίστροφο. Ὅταν ἦταν ἀπαραίτητο, ἡ Ἐπιτροπὴ Πολέμου καλοῦσε μιὰ ὁλομέλεια μὲ ὅλους τοὺς μόνιμους ἀντιπροσώπους τῶν τομέων, τὸν ἀντιπρόσωπο τοῦ Πυροβολικοῦ καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν βοηθητικῶν ὑπηρεσιῶν.

Ἡ Ἐπιτροπὴ Πολέμου εἶχε ἐφοδιαστεῖ μ' ἕνα μόνιμο ὄργανο, ἕνα εἶδος γραφείου τὸ ὁποῖο ἀποτελοῦσαν διάφορες ὑπηρεσίες: ἡ PTT, ἡ στατιστική, ὁ τύπος κλπ. Ἡ κινητήρια δύναμη αὐτῶν τῶν ὑπηρεσιῶν ἦταν ἡ Ἐμιλιὲν Μορίν, ἡ γραμματέας καὶ σύντροφος τοῦ Ντουρρούτι. Ἔκανε ἐπίσης καὶ χρέη διερμηνέα ὅταν ἐμφανίζονταν ξένοι δημοσιογράφοι ἢ προσωπικότητες. Ἡ Μόρα καὶ ἡ Πιλὰρ Μπαλντούκε τὴ βοηθοῦσαν σ' αὐτὲς τὶς διοικητικὲς δουλειές.

Τὸ τμῆμα προπαγάνδας ἐξέδιδε καὶ τύπωνε ἕνα δελτίο τῆς φάλαγγας, ποὺ ὀνομαζόταν Ἐ λ Φ ρ έ ν τ ε (Τὸ Μέτωπο). Ἡ δουλειά του ἀργότερα ἐπεκτάθηκε ὅταν ὑπῆρχε ἀσύρματος. Ὁ Φρανθίθκο Καρέννιο ἀνάλαβε τὴ διοίκηση αὐτοῦ τοῦ τομέα. Τὸ τμῆμα προπαγάνδας εἶχε παρακλάδια μέσα σ' ὁλόκληρη τὴ φάλαγγα. Κάθε ἑκατονταρχία εἶχε ἕνα προπαγανδιστικὸ τμῆμα.

Ὅλη αὐτὴ ἡ δομὴ εἶχε δημιουργηθεῖ αὐθόρμητα ἀπὸ τὴ βάση. Ἐπίσης ἀπὸ τὴ βάση ἦταν ποὺ γεννήθηκαν οἱ νέοι σχηματισμοὶ ποὺ ὀνομάζονταν ε ἰ δ ι κ ὲ ς ὁ μ ά δ ε ς, ποὺ εἶχαν ἀναλάβει τὶς ἐπιθέσεις στὴν ὀπισθοφυλακὴ τοῦ ἐχθροῦ. Αὐτοὶ ἀργότερα θὰ γίνονταν ἀντάρτες, ποὺ θὰ πραγματοποιοῦσαν σημαντικὲς ἀποστολὲς στὶς περιοχὲς ποὺ ἐλέγχονταν ἀπὸ τοὺς φασίστες. Ὀνομάζονταν «Ἴχος ντὲ λὰ Νότσε» (Παιδιὰ τῆς Νύχτας) καὶ «Λὰ Μπάντα Νέγκρα» (ἡ Μαύρη Συμμορία). Ὁ Φρανθίθκο Πονζάν, ἕνας πολὺ ἱκανὸς ἀναρχικὸς ἀγωνιστὴς ἀπὸ τὴν Ἀραγωνία, εἶχε ἀναλάβει νὰ τοὺς συμβουλεύει. Ἀργότερα ἑνώθηκε μαζί τους καὶ ὁ Χοακὶν Μορλάνες, ἕνας λοχαγὸς τοῦ πεζικοῦ, καὶ ἦταν ὑπεύθυνος γιὰ σημαντικὲς ἀποστολὲς ἄντλησης πληροφοριῶν.

Αὐτὴ ἡ «στρατιωτικὴ» συγκρότηση τῆς φάλαγ-

γας δὲν ἱκανοποιοῦσε καθόλου τοὺς ξένους ἐπισκέπτες. Τὴ θεωροῦσαν μὴ ἀποτελεσματικὴ καὶ καταδικασμένη σὲ ἀποτυχία. Ὁ Κολτσώφ, ποὺ εἶχε ἐπισκεφτεῖ τὸ Μέτωπο τὸν Αὔγουστο, γέλασε μ' αὐτὸ τὸ σχηματισμὸ τῶν Πολιτοφυλακῶν, ὅπως εἶχαν κάνει καὶ οἱ ἀστοὶ συνάδερφοί του. Ὅμως, ἄλλοι συγγραφεῖς ποὺ ἦταν καλύτερα προετοιμασμένοι γιὰ νὰ καταλάβουν τὰ προβλήματα ποὺ ἔβαζε μιὰ ἐπανάσταση, ἐπαινοῦσαν αὐτὲς τὶς ἐπαναστατικὲς μονάδες.

Ἡ μαρτυρία τοῦ Τζὼρτζ Ὄργουελ εἶναι ἡ πιὸ σημαντική: «Οἱ δημοσιογράφοι ποὺ περιφρονοῦσαν τὸ σύστημα τῶν πολιτοφυλακῶν σπάνια θυμόντουσαν ὅτι οἱ πολιτοφυλακὲς ἔπρεπε νὰ κρατᾶνε τὸ μέτωπο ἐνῶ ὁ Λαικὸς Στρατὸς ἐκπαιδευόταν στὰ νῶτα... Ἕνας σύγχρονος μηχανοκίνητος στρατὸς δὲ γεννιέται ἀπ' τὸ μηδὲν κι ἂν ἡ Κυβέρνηση περίμενε μέχρι νὰ ἐκπαιδεύσει τὰ στρατεύματα ποὺ διέθετε, ὁ Φράνκο δὲν θὰ εἶχε συναντήσει καμιὰ ἀντίσταση». Καὶ μιλώντας γιὰ τὴν αὐτοπειθαρχία τῶν πολιτοφυλακῶν, ὁ Ὄργουελ συνεχίζει: «Ἀργότερα ἔγινε τῆς μόδας νὰ κατηγοροῦν τοὺς πολιτοφύλακες καὶ συνεπῶς νὰ προσποιοῦνται ὅτι τὰ σφάλματα ποὺ ἔγιναν ἐξαιτίας τῆς ἔλειψης ἐκπαίδευσης καὶ ὅπλων ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα ἑνὸς ἐξισωτικοῦ συστήματος... Στὴν πράξη, ὁ δημοκρατικὸς 'ἐπαναστατικὸς' τύπος πειθαρχίας εἶναι πιὸ βάσιμος ἀπ' ὅτι νομίζουμε. Σ' ἕνα ἐργατικὸ στρατὸ ἡ πειθαρχία εἶναι θεωρητικὰ ἐθελοντική... Στὶς πολιτοφυλακὲς ὁ καταναγκασμὸς καὶ οἱ καταχρήσεις ποὺ συνεπάγεται ἕνας τακτικὸς στρατὸς δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ σταθοῦν οὔτε γιὰ μιὰ στιγμή. Ὑπῆρχαν οἱ κανονικὲς στρατιωτικὲς τιμωρίες, ἀλλὰ ἐφαρμόζονταν μόνο σὲ πολὺ σοβαρὲς περιπτώσεις. Ἡ 'ἐπαναστατική' πειθαρχία ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν πολιτικὴ συνείδηση —σὲ μιὰ κατανόηση τοῦ γ ι α τ ί πρέπει νὰ ἐκτελοῦνται οἱ διαταγές· χρειάζεται καιρὸς γιὰ νὰ ἐμπεδωθεῖ αὐτή, ἀλλὰ χρειάζεται ἐπίσης καιρὸς γιὰ νὰ μετατρέψεις ἕναν ἄντρα σὲ ρομπὸτ μέσα στοὺς στρατῶνες».5

Γι' αὐτοὺς ποὺ ἤθελαν τὴν ἐπανάσταση νὰ προχωρήσει, ἡ ζωὴ στὶς πολιτοφυλακὲς ἀντικατόπτρι-

ζε μόνον τὴν ἀταξικὴ κοινωνία τὴν ὁποία ἀναζητοῦσαν. Αὐτὴ ἦταν ἡ πηγὴ τῆς ἀντιεξουσιαστικῆς δομῆς της. Ἀντίθετα οἱ θιασῶτες ἑνὸς στρατοῦ ποὺ βασίζεται πάνω σὲ μιὰ ἱεραρχικὴ διοίκηση, πειθαρχία καὶ ἐξουσία, ἔχουν σὰν μοντέλο τους τὴν κοινωνία ποὺ δέχεται τὶς ταξικὲς διακρίσεις, ἐκμετάλλευση καὶ ἀδικία.

Λίγες μέρες μετὰ τὴν ἄφιξη τῆς φάλαγγας στὴ Μπουχαραλόζ, ἐνῶ προετοίμαζε τὶς νέες δραστηριότητες ποὺ θὰ ἀναλάμβανε, τὸ στρατηγεῖο ἐγκαταστάθηκε σὲ ἕνα ἐγκαταλειμένο σπίτι ποὺ ὀνομαζόταν Ρέντα Μονζόνα, ἀνάμεσα στὴν Μπουχαραλὸζ καὶ στὴν Πίνα ντὲ Ἔμπρο. Στρατῶνες γιὰ τὶς διάφορες ὑπηρεσίες φτιάχτηκαν γύρω ἀπ' αὐτὸ καὶ στήθηκε ἕνα μηχανουργεῖο γιὰ τὶς ἐπισκευὲς τῶν αὐτοκινήτων, τῶν ὅπλων κλπ.

Στὰ χωριὰ τῆς Ἀραγωνίας, τὰ ὁποῖα εἶχαν ἀπελευθερωθεῖ, εἶχαν δημιουργηθεῖ κολλεκτίβες ποὺ τράβηξαν τὴν προσοχὴ τοῦ Ντουρρούτι ἐξαιτίας τοῦ αὐθόρμητου τρόπου μὲ τὸν ὁποῖο ἔγιναν καὶ τῆς ταχύτητας μὲ τὴν ὁποία ἄρχισαν νὰ λειτουργοῦν. Συχνοὶ καὶ φιλικοὶ δεσμοὶ ἀναπτύχθηκαν ἀνάμεσα στὴ φάλαγγα καὶ στὶς κολλεκτίβες. Ἀντιπροσωπεῖες τῶν ἀγροτῶν πήγαιναν συχνὰ στὴ φάλαγγα, μερικὲς φορὲς φέρνοντας τροφές, μερικὲς φορὲς γιὰ νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὸ Ντουρρούτι νὰ ἐπισκεφτεῖ τὴν κολλεκτίβα γιὰ νὰ μιλήσει γιὰ τὴ λειτουργία μιᾶς ἐλεύθερης κομμούνας.

Στὴ διάρκεια αὐτῶν τῶν ἐπισκέψεων ὁ Ντουρρούτι μπόρεσε νὰ καταλάβει τὸ νόημα ποὺ μποροῦσε νὰ ἔχει τὸ κολλεκτιβιστικὸ κίνημα τῆς Ἀραγωνίας γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς ἐπανάστασης. Πρότεινε τὸ σχηματισμὸ μιᾶς ὁμοσπονδίας τῆς Ἀραγωνίας ποὺ θὰ τὴν ἀποτελοῦσαν ὅλες οἱ κολλεκτίβες τῆς περιοχῆς. Αὐτὴ ἡ ὁμοσπονδία θὰ ἔδινε μιὰ ὀργανωτικὴ δύναμη στοὺς ἀγρότες καὶ θὰ βοηθοῦσε ἀκόμη γιὰ νὰ γίνουν σχεδια γιὰ τὴν ἀνάπτυξη μιᾶς ἀντιεξουσιαστικῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας. Ἔβλεπε ὅτι αὐτὸ θὰ δημιουργοῦσε νέες συνθῆκες ὅπου ἡ ἀλληλεγγύη ἀνάμεσα στοὺς ἀγρότες θὰ ἦταν τὸ καλύτερο εἶδος ἄμυνας ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τοῦ κολλεκτιβισμοῦ.

Γυρνώντας πίσω ἀπὸ μιὰ τέτοια ἐπίσκεψη πρότεινε στὴν Ἐπιτροπὴ Πολέμου νὰ στείλει ὁμάδες πολιτοφυλάκων στὶς κολλεκτίβες γιὰ νὰ βοηθήσουν τοὺς ἀγρότες στὴν συγκομιδὴ καθὼς ἡ στρατιωτικὴ ἀπραξία τοὺς ἔκανε ἀργόσχολους. Ἡ παρουσία τους ἐκεῖ θὰ ἦταν ἐποικοδομητικὴ καθὼς θὰ μποροῦσαν νὰ ποῦν στοὺς ἀγρότες γιὰ τοὺς οἰκονομικοὺς στόχους τῆς ἐπανάστασης. Τὸ ζήτημα συζητήθηκε πολύ. Μετά, τὸ πέρασαν γιὰ συζήτηση στὶς ἑκατονταρχίες, ἔτσι ὥστε οἱ πολιτοφύλακες νὰ μπορέσουν νὰ καταλάβουν τὴν ἰδέα ποὺ εἶχαν συλλάβει καὶ τὴν ἀνάγκη ὑποστήριξης αὐτῆς τῆς δημιουργίας. Τὰ ἀποτελέσματα ἦταν καλά. Ὁμάδες νεαρῶν ἀντιεξουσιαστῶν προσφέρθηκαν ἐθελοντικὰ νὰ γίνουν πολεμιστὲς - παραγωγοί. Αὐτὸ ἦταν ἡ ἀρχὴ ἐκείνου ποὺ γρήγορα θὰ γινόταν ἡ Ὁμοσπονδία τῶν Κολλεκτίβων τῆς Ἀραγωνίας.[6]

Οἱ δυὸ φάλαγγες ποὺ θὰ συνεργάζονταν μὲ τὴ φάλαγγα τοῦ Ντουρρούτι ἔφτασαν ἀργὰ καὶ καθυστέρησαν τὴν ἐπίθεση στὴ Σαραγόσσα. Αὐτὴ ἡ καθυστέρηση ἐξόργισε τὸ Ντουρρούτι, γιατὶ ἐπέτρεψε στοὺς φασίστες νὰ ἐνισχύσουν τὶς θέσεις τους καὶ νὰ συνεχίσουν τὴν καταπίεση. Αὐτὴ ἡ κατάσταση εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα μιὰ γενικὴ ἀνυπομονησία καὶ μερικὲς ὁμάδες πρότειναν στὴν Ἐπιτροπὴ Πολέμου νὰ κάνουν ἐπιθέσεις κομμάντος ἐναντίον τῶν θέσεων - κλειδιὰ τοῦ ἐχθροῦ. Αὐτὲς τὶς ἐπιθέσεις, ποὺ εἶχαν πάντα σὰν στόχο τὴν ὀπισθοφυλακὴ τοῦ ἐχθροῦ, τὶς πραγματοποιοῦσαν πάντα ἡ «Ὁμάδα Μεταλλουργῶν» καὶ ἡ «Μαύρη Συμμορία» καὶ ἀπ' αὐτὲς τὶς ὁμάδες προέρχονται οἱ περίφημοι «δυναμιτιστές» καὶ οἱ «ἀντάρτες» τῆς φάλαγγας.

Στὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς περιόδου τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπραξίας, ἐπισκέφτηκαν τὸ Ντουρρούτι διεθνεῖς πολιτικὲς προσωπικότητες, διάσημοι συγγραφεῖς, πού, ἐξαιτίας τῆς ἀναγκαιότητας τῆς στιγμῆς, εἶχαν γίνει ἀνταποκριτὲς ἐφημερίδων, ὅπως ὁ Κολτσὼφ καὶ ὁ Ἔρεμπουργκ. Ἐπίσης, πῆγαν νὰ τὸν δοῦν καὶ περίφημοι διεθνεῖς ἀναρχικοί, ὅπως ἡ Ἀγγλορωσίδα Ἔμμα Γκόλντμαν καὶ ὁ Γάλλος Σεμπάστιαν Φώρ.

Ἡ ἄφιξη τῆς Ἔμμα Γκόλντμαν συνέπεσε μὲ τὸ

μεγάλο ἔργο τῆς ἐγκατάστασης ποὺ γινότανε. «Βρῆκα τὸ Ντουρρούτι μέσα σ' ἕνα ἀληθινὸ μελίσσι δραστηριότητας. Ἄντρες πήγαιναν κι ἔρχονταν, γίνονταν συνέχεια τηλεφωνήματα στὸ Ντουρρούτι καὶ συγχρόνως ἡ τρομερὴ φασαρία ποὺ ἔκαναν οἱ ἐργάτες ποὺ τοποθετοῦσαν ἕνα ξύλινο σκελετὸ γιὰ τὸ στρατηγεῖο του δὲν σταματοῦσε ποτέ. Μέσα σ' αὐτὴ τὴ θορυβώδη καὶ συνεχὴ δραστηριότητα, ὁ Ντουρρούτι μὲ δέχτηκε σὰ νὰ μὲ ἤξερε ἀπὸ παλιά. Ἡ φιλικὴ καὶ ζεστὴ συζήτηση ποὺ εἶχα μ' αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο ἦταν κάτι ποὺ δὲν περίμενα.

»Εἶχα ἀκούσει πολλὰ γιὰ τὴ δυνατὴ προσωπικότητα καὶ τὴν ὑπόληψη τοῦ Ντουρρούτι μέσα στὴ φάλαγγα ποὺ εἶχε τ' ὄνομά του. Ἤμουνα περίεργη νὰ μάθω πῶς μπόρεσε νὰ ἑνώσει δέκα χιλιάδες ἐθελοντὲς χωρὶς νὰ ἔχει καμιὰ ἐμπειρία ἢ καμιὰ ἐκπαίδευση καὶ ἰδιαίτερα ἀφοῦ δὲν εἶχε καμιὰ βοήθεια ἀπὸ τὸ στρατό. Ὁ Ντουρρούτι φάνηκε ἔκπληκτος ποὺ ἐγώ, μιὰ παλιὰ ἀναρχικὴ ἀγωνίστρια, τοῦ ἔκανα μιὰ τέτοια ἐρώτηση: Ἤμουν ἀναρχικὸς σ' ὅλη μου τὴ ζωή, ἀπάντησε, καὶ ἐλπίζω νὰ παραμείνω. Νὰ γιατὶ πιστεύω ὅτι θὰ ἦταν κάτι πολὺ ἀσυμβίβαστο μ' ἐμένα νὰ γίνω ἕνας στρατηγὸς καὶ νὰ διατάζω τοὺς ἄντρες μ' ἕνα στρατιωτικὸ πνεῦμα καὶ μὲ ἠλίθια πειθαρχία. Ἦρθαν μαζί μου μὲ τὴ δική τους ἐλεύθερη θέληση, ἕτοιμοι νὰ δώσουν καὶ τὴ ζωή τους ἀκόμη γιὰ τὸν ἀγώνα. Πιστεύω, ὅπως πίστευα πάντα, ὅτι ἡ ἐλευθερία γίνεται κατανοητὴ μόνο μὲ ὅρους ὑπευθυνότητας. Θεωρῶ ὅτι ἡ πειθαρχία εἶναι ἀπαραίτητη, ἀλλὰ πρέπει νὰ εἶναι μιὰ αὐτοπειθαρχία ποὺ ἐμπνέεται ἀπὸ ἕνα κοινὸ ἰδανικὸ καὶ ἀπὸ ἕνα δυνατὸ συναίσθημα ἀλληλεγγύης. Τὸ μυστικὸ τοῦ Ντουρρούτι», κατέληξε ἡ Ἔμμα Γκόλντμαν «ἦταν ὅτι εἶχε κάνει τὴν πράξη καὶ τὴ θεωρία ἕνα πράγμα».7

Ὁ τρόπος ζωῆς καὶ οἱ κοινωνικὲς σχέσεις ποὺ εἶχαν υἱοθετήσει οἱ ἀναρχικοὶ ἐπηρέασαν καὶ τὶς ἄλλες ὁμάδες πολιτοφυλάκων. Οἱ δημοσιογράφοι ποὺ ἔρχονταν νὰ δοῦν ἕναν στρατὸ χωρὶς ἀρχηγοὺς καὶ πειθαρχία ἔλεγαν στοὺς ἀναρχικοὺς τῆς φάλαγγας: «Ἐσεῖς λέτε ὅτι δὲν εἶναι ἀρχηγὸς κι ὅμως τὸν ὑπακοῦτε». Καὶ οἱ πολιτοφύλακες ἀπαν-

τοῦσαν: «Τὸν ἀκολουθοῦμε ἐπειδὴ συμπεριφέρεται καλά· ἂν ἀλλάξει θὰ χάσει τὸ σεβασμό μας καὶ θὰ τὸν ἐγκαταλείψουμε».[8]

Ὡστόσο ὁ πόλεμος ἦταν μιὰ πραγματικότητα καὶ ὁ Ντουρρούτι ἤξερε τὰ κακὰ ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ φέρει στοὺς ἄντρες του, ἀκόμη κι ἂν ἦταν ἐπαναστάτες, γιατὶ ὁ πόλεμος δημιουργεῖ ἕνα εἶδος ζωῆς ποὺ εἶναι ἐξευτελιστικό: «Ἂν αὐτὴ ἡ κατάσταση συνεχιστεῖ, ἡ ἐπανάσταση θὰ ζωφλήσει, γιατὶ οἱ ἄντρες θὰ φύγουν ἀπὸ δῶ περισσότερο ζῶα παρὰ ἄνθρωποι... Πρέπει νὰ βιαστοῦμε καὶ νὰ δώσουμε ἕνα τέλος σ' αὐτὸ ὅσο μποροῦμε πιὸ γρήγορα».[9] Αὐτὲς οἱ σκέψεις τὸν γέμιζαν μὲ μιὰ ἀνυπομονησία ποὺ τὸν κατάτρωγε. Πολλὲς νύχτες, ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ κοιμηθεῖ, «πήγαινε στὶς φρουρὲς προφυλακῆς καὶ περνοῦσε τὶς ὧρες του μὲ τοὺς φρουρούς, ἔχοντας τὰ μάτια του καρφωμένα σ.ὰ φῶτα τῆς Σαραγόσσα. Συχνά, ἔμενε ἐκεῖ μέχρι τὸ πρωί».[10]

Σ' ὅλες αὐτὲς τὶς ἀνησυχίες προστέθηκε ἀκόμη μιὰ δυσκολία, ποὺ ἔπρεπε νὰ τὴν ἀντιμετωπίσει σὰν ἀντιπρόσωπος τῆς φάλαγγας. Ἔπρεπε νὰ κάθεται καὶ ν' ἀκούει τὰ παράπονα τῶν ἀγροτῶν γιὰ τὴ συμπεριφορὰ τῶν ἀντρῶν τῆς φάλαγγας στὰ χωριά. Συνήθως ἦταν μικρὰ παραπτώματα, ἀλλὰ ἦταν ἤδη κατάφωρα σημάδια γιὰ τὰ κακὰ ποὺ ἔφερνε μαζί του ὁ πόλεμος. Ὅταν συνέβαινε αὐτὸ προσπαθοῦσε νὰ τοὺς ἐκθέσει σ' ἕνα ὅσο τὸ δυνατὸ μεγαλύτερο ἀριθμὸ ἀνθρώπων ἔτσι ὥστε τὸ σύνολο νὰ σκεφτόταν γι' αὐτὰ τὰ προβλήματα.

Ἀλλὰ μερικὲς φορὲς μόνον ἡ ἀποδοκιμασία δὲν ἦταν ἀρκετή. Μιὰ μέρα βρῆκε ἕναν ἀντιπρόσωπο μιᾶς ἑκατονταρχίας πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸν τομέα του. Ὁ τελευταῖος τοῦ ἐξήγησε ὅτι πέντε ἄντρες στοὺς ὁποίους εἶχε ἀνατεθεῖ νὰ φρουροῦν μιὰ γέφυρα, εἶχαν ἐξαφανιστεῖ καὶ ὅτι αὐτὸς τοὺς ἔψαχνε. Τοὺς βρῆκαν νὰ πίνουν κρασὶ σ' ἕνα γειτονικὸ χωριό. Ὁ Ντουρρούτι τοὺς ρώτησε: «Ἀντιλαμβάνεστε τὴ σοβαρότητα τῆς πράξης σας; Δὲν ξέρετε ὅτι ἀπὸ τὸ πόστο ποὺ ἐγκαταλείψατε θὰ μποροῦσαν νὰ εἰσχωρήσουν οἱ φασίστες καὶ νὰ σφάξουν τοὺς συντρόφους τῶν ὁποίων ἡ ἀσφάλεια βρι-

σκόταν στὰ δικά σας χέρια; Δὲν σᾶς ἀξίζει νὰ ἀνήκετε στὴν φάλαγγα τῆς CNT. Δῶστε μου τὶς ταυτότητές σας». Τοῦ τὶς ἔδωσαν. Αὐτὸ ἦταν τὸ τελευταῖο πράγμα ποὺ περίμενε νὰ κάνουν. «Δὲν εἶστε οὔτε μέλη τῆς CNT, οὔτε ἐργάτες, οὔτε σκατά. Δὲν ἀνήκετε πιὰ στὴ φάλαγγα. Πηγαίνετε σπίτια σας». Αὐτοὶ ὄχι μόνο δὲν ταράχτηκαν, ἀλλὰ ἔδειχναν εὐχαριστημένοι. Ὁ Ντουρρούτι ἐξοργίστηκε ἀπὸ μιὰ τέτοια συμπεριφορά. «Δὲν ξέρετε ὅτι τὰ ροῦχα ποὺ φορᾶτε ἀνήκουν στὸ λαό; Βγάλτε τὰ παντελόνια σας!» Καὶ γύρισαν πίσω στὴ Βαρκελώνη φορώντας μόνο τὰ σώβρακά τους.[11]

Ὁ Ντουρρούτι ἦταν ἱκανὸς νὰ μεταπηδήσει ἀπὸ τὴν πιὸ μεγάλη ὀργὴ στὴν ἀπόλυτη ἠρεμία. Μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴ σκηνὴ ζήτησε ἀπὸ τὴ Μόρα νὰ τηλεφωνήσει στὴ Βαρκελώνη. Ἤθελε νὰ μιλήσει στὸ Ρικάρντο Σάντς: «Ρικάρντο, ξέρεις ὅτι κάποιο πολιτικὸ κόμμα στὴ Σαμπαντέλλ ἔχει ὀκτὼ πολυβόλα κρυμμένα στὸ ἀρχηγεῖο του; Σοῦ δίνω 8 ὧρες προθεσμία γιὰ νὰ μοῦ φέρεις αὐτὰ τὰ πολυβόλα. Κι ἐπίσης στεῖλε μου καὶ τρεῖς ἀγρονόμους».[12] Ἐκείνη τὴ μέρα ὁ Ντουρρούτι εἶχε ἐπισκεφτεῖ μερικὲς κολλεκτίβες καὶ οἱ περισσότερες ἀπ' αὐτὲς ἔκαναν παράπονα γιὰ τὸ ὅτι δὲν εἶχαν τεχνικούς. Μερικὲς εἶχαν ζητήσει ἀγρονόμους καὶ τεχνικοὺς ποὺ θὰ ἦταν ἱκανοὶ νὰ τοὺς καθοδηγήσουν στὸ νέο τύπο γεωργίας ποὺ ἤθελαν νὰ δοκιμάσουν. Μερικοὶ παρατήρησαν ὅτι οἱ καλύτεροι ἀγωνιστὲς εἶχαν φύγει ἀπὸ τὸ χωριὸ γιὰ νὰ καταταγοῦν στὶς πολιτοφυλακές. Ὁ Ντουρρούτι πῆρε τὰ ὀνόματα αὐτῶν ποὺ εἶχαν καταταγεῖ στὴ δική του φάλαγγα καὶ τοὺς ζήτησε νὰ παρουσιαστοῦν μπροστὰ στὴν Ἐπιτροπὴ Πολέμου: «Δὲν σᾶς χρειαζόμαστε στὴ φάλαγγα». Βλέποντας τὴν ἔκπληξη στὰ πρόσωπα τῶν ἀγωνιστῶν ἀγροτῶν ὁ Ντουρρούτι ἄλλαξε τὸν τόνο του καὶ εἶπε χαμογελώντας: «Δὲν εἶναι αὐτὸ ποὺ νομίζετε. Τὸ ξέρω ὅτι εἶστε καλοὶ πολεμιστές, ὅτι εἶστε γενναῖοι, ὅτι ἔχετε τὸ κουράγιο νὰ ὑποστεῖτε τὰ πάντα, ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι τοῦ χωριοῦ σας σᾶς θέλουν πίσω. Ξέρουν ποιοὶ εἶστε καὶ ἔχετε τὴν ἐμπιστοσύνη τους. Ἡ δουλειὰ ποὺ θὰ κάνετε στὰ χωριά σας εἶναι πιὸ σπουδαία ἀπὸ τὸ νὰ σκοτώνετε φασίστες. Αὐτὸ ποὺ δημιουργοῦμε εἶναι ἐκεῖνο ποὺ θὰ ἐπιβιώσει ἱστορικά».[13]

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Χοσὲ Μίρο, Οἱ Συνομοσπονδιακοὶ Ἀντάρτες, σελ. 110. «Εἰπώθηκε ὅτι (ὁ Ντουρρούτι) εἶχε συμφωνήσει νὰ περιμένει μέχρις ὅτου οἱ φάλογγες ποὺ θὰ πήγαιναν πρὸς τὰ βόρεια τοῦ Ἔβρου καταλάβουν τὸ Κουίντο καὶ τὸ Μπελσιτ καὶ ἔρθουν σ ἐπαφὴ μὲ μᾶς γύρω ἀπὸ τὶς πηγὲς τοῦ Ἔβρου».

Ν.Β. Αὐτὴ ἡ ἀκινητοποίηση τῆς φάλογγας ἦταν ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἀμφιλεγόμενα θέματα Δὲν στάθηκε ποτὲ δυνατὸ νὰ βρεθεῖ ποιὸς εἶχε πάρει τὴν πρωτοβουλία γι αὐτὸ τὸ σταμάτημα Μερικοὶ ἄνθρωποι λένε ὅτι τὸ διάταξε ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Πολιτοφυλακῶν στὴ Βαρκελώνη Γιατὶ ἕνα ἀπὸ τὰ σχέδια ποὺ ἔγιναν ὅταν ὁ Ντουρρούτι ἔφυγε ἀπὸ τὴ Βαρκελώνη ἦταν μιὰ ἀπόβαση στὴ Μονιόρκο καὶ γιὰ νὰ γίνει αὐτὸ ἦταν ἀπαραίτητο νὰ συγκεντρωθεῖ μιὰ μεγάλη ποσότητα πολεμικοῦ ὑλικοῦ.

Σύμφωνα μὲ τὸν Χοσὲ Ἀλμπερόλλα, τὸν Πολιτιστικὸ Σύμβουλο στὸ Συμβούλιο τῆς Αραγωνίας, ἦταν «λάθος νὰ κάνουμε τὰ μέτωπο στὶς πεδιάδες καὶ ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη τῆς Χουέσκα. Θὰ ἐκτίθονταν σὲ κινδύνους καὶ θὰ ἔπεφταν πάνω στὴ Σαραγκόσσα σὰ θύελλα. Αὐτὸ φαινόταν δυνατὸν καὶ θὰ μποροῦσε νὰ ἔχει ἐπιτυχία γιατὶ οἱ στασιαστὲς ἀγνοοῦσαν τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀντιφασιστῶν ἀγωνιστῶν πού, μέσα σὲ λίγες ὧρες, εἶχαν μόλις πρόσφατα θριαμβεύσει στὴν πρωτεύουσα τῆς Καταλωνίας». (CNT, ἄρθρο τῆς 16 Ἰούνη 1961).

Ὁ Φελίπε Ἀλάϊζ, που συμφωνεῖ μὲ τὸν Ἀμπερόλα, νομίζει ὅτι «ἡ πιὸ σημαντικὴ πράξη τῆς φάλογγας ἦταν τὸ γεγονὸς ὅτι εἶχε φτάσει στὸ Μπουχολορόζ χωρὶς νὰ σταματήσει, γιατὶ ἡ χώρα τοῦ Μονέγκρος, που ἐκτείνεται ἀπὸ τὸν Ἔβρο ὡς τὴ Σέγκρε, καλλιεργεῖται περισσότερο μὲ στάρι. Οἱ ἀκτὲς τῆς Θίνθα, ἀνάμεσα στὸν Ἔβρο καὶ τὴ Σέγκρε ὄχι μόνο παράγουν μιὰ ἄφθονη ποσοτητα σταριοῦ ἀλλὰ ἀκόμη καὶ πολλὰ ἄλλα προϊόντα ποὺ καλλιεργοῦνται ἐντατικὰ ὅπως εἶναι τὰ φροῦτα ἐκλεκτῆς ποιότητας. Ἡ ἐπιτυχία τῆς κολλεκτιβιστικῆς ἀπάπειρας στὴν Ἀραγωνία βασίστηκε σ' αὐτὸ ἀκριβῶς, τὸ γεγονὸς μιᾶς εὔφορης ὑπαίθρου». ESPAGNE INDOMPTEE, Αὔγουστος 1939.

2. Ἡ φάλογγα «Ἀσκάζο» ἀκολουθώντας τὸ παράδειγμα τῆς φάλαγγας «Ντουρρούτι», δὲν σταμάτησε στὴ Λερίντα ἀλλὰ προχώρησε κι ἔφτασε μέχρι τὸ Μπορμπάστρο Ἦταν ἐκεῖ κι ὁ Συνταγματάρχης Βιλλάλμπα καὶ ὁ Συνταγματάρχης Γκονζάλες Μοράλες. Ἦταν οἱ ἀρχηγοὶ αὐτοῦ τοῦ τμήματος ἀπὸ τὸ Τάγμα τῆς Μοντάνα, ποὺ εἶχε μείνει πιστὸ στὴ Δημοκρατία Μέχρι νὰ φτάσει ἡ φάλογγα «Ἀσκάζο», αὐτοὶ οἱ δυὸ στρατιωτικοὶ εἶχαν κάνει πολὺ λίγο γιὰ νὰ ὀργανώσουν τὰ μέτωπο. Ἔγινε μιὰ συζήτηση καὶ ἀποφασίστηκε ὅτι αυτοὶ οἱ δυὸ θὰ γίνονταν τεχνικοὶ τῆς Φάλογγας Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ἡ Φάλογγα ἔγινε ἡ πιὸ σημαντικὴ δύναμη στὴν περιοχή

Ἀμέσως ἄρχισε μιὰ περικύκλωση τῆς Χουέσκα καὶ μιὰ ἐπίθεση στὸ Σιετάμο Ἀφοῦ προχώρησαν, ἔγινε μιὰ ὑποχώρηση, ἀλλὰ ἀργότερα προχώρησαν πάλι χάρη στὴ βοήθεια τῆς Διεθνοῦς ὁμάδας τοῦ Ντουρρούτι Λίγο μετὰ τὴν ἐμφάνιση τῆς Φάλογγας Ἀσκάζο, ἔφτασε μιὰ σημαντικὴ ὁμάδα διεθνῶν ἐθελοντῶν Ἀνάμεσά τους ἦταν καὶ μιὰ ὁμάδα ποὺ ὀνομαζόταν «Δικαιοσύνη καὶ

'Ελευθερία» μὲ ἀρχηγὸ τὸν σοσιαλιστὴ Ροσέλλι. Ἔφτασε κι ἄλλη μιὰ ὁμάδα Ἰταλῶν, ἐπίσης, ἀναρχικῶν, καὶ ἀνάμεσά τους ἦταν ὁ Καμίλο Μπερνέρι καὶ ὁ Φόσκο Φολάτσι. Ὁ Χὰνς Μπέιμλερ, ἐπικεφαλῆς μιᾶς ὁμάδας Γερμανῶν ἀντιφασιστῶν, πῆγε κι αὐτὸς στὸ μέτωπο τῆς Χουέσκα. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ κιόλας ὁ ἀγώνας ἦταν πολὺ σκληρὸς σ' αὐτὸ τὸν τομέα. Ποτὲ δὲν ἔγινε γνωστὸ γιατί ἡ Χουέσκα δὲν ἔπεσε στὰ χέρια αὐτῶν τῶν δυνάμεων.

3. Οἱ μονάδες τοῦ POUM, μὲ διοικητὴ τὸν Ροβίρα, πῆραν τὸ ὄνομα «Λίνα Ὀντένα», ἑνὸς ἀγωνιστῆ τοῦ POUM, ποὺ εἶχε πεθάνει στὴ διάρκεια τοῦ ἀγώνα στὴ Βαρκελώνη. Ἔφτασαν στὴν Ἀλκουμπιὲρ γρήγορα ἀλλὰ ἦταν λίγοι. Ἀντίθετα ἡ Φάλαγγα Κὰρλ Μὰρξ (PSUC), ποὺ ἔφυγε ἀπὸ τὴ Βαρκελώνη μὲ 1.300 ἄντρες, ἔχασε πολύτιμο καιρὸ κατασκηνώνοντας γύρω ἀπὸ τὴ Λερίντα, ὅπου προσπάθησαν νὰ πείσουν τοὺς στρατιῶτες ποὺ βρίσκονταν ἀκόμη στὴν πόλη νὰ ἑνωθοῦν μὲ τὴ φάλαγγα.

4. Γιὰ τὴν περιγραφὴ τῆς δομῆς τῆς Φάλαγγας χρησιμοποιήσαμε τὸ βιβλίο τοῦ Χοσὲ Μίρο, ποὺ ἤδη ἀναφέραμε καὶ τὴ μαρτυρία τοῦ Χοσὲ Ἐσπλούγκας, ποὺ ἦταν ὑπεύθυνος στὶς Ἑκατονταρχίες. Χρησιμοποιήσαμε ἀκόμη καὶ τὴ μαρτυρία τοῦ Ρικάρντο Ριόντα, ποὺ ἦταν μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς Πολέμου καθὼς καὶ τὶς ἑκατοντάδες ἀπαντήσεις ποὺ ἔδωσαν σ' ἕνα ἐρωτηματολόγιο ποὺ στείλαμε, διάφορα μέλη τῆς Φάλαγγας ποὺ ἔχουν ἐπιζήσει.

5. Τζὼρτζ Ὄργουελ: «Φόρος τιμῆς στὴν Καταλωνία, Ἀρκουρτ Μπρέϊς, 1952, σελ 28 καὶ 29

6. Ἀλάρντο Πράτς, E N T R E L O S C A M P E S I N O S D E A R A G O N Ἐκδόθηκε στὴ Βαρκελώνη τὸ 1937. Αὐτὸ εἶναι ἕνα ζωντανὸ ρεπορτὰζ τοῦ πολέμου. Δίνει σημαντικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸ ξεκίνημα τῶν κολλεκτίβων στὴν Ἀραγωνία. Στὴ σελίδα 76 γράφει γιὰ τὸ Ντουρρούτι καὶ τὴν Ὁμοσπονδία τῶν Κολλεκτίβων· «ἀποφασίστηκε ἀπὸ τὸν λαὸ στὰ ἴδια τὰ χορακώματα τοῦ Μπουχαλορὰζ σὲ μιὰ ἱστορικὴ συγκέντρωση μὲ πρόεδρο τὸ Ντουρρούτι».

7 20 N o έ μ β ρ η, μιὰ μπροσούρα. Ἐκδόσεις CNT, Βαρκελώνη 1936. Μαρτυρία τῆς Ἔμμα Γκόλντμαν

8 Στὰ ἴδια Μορτυρία τοῦ Ἀντρὲ Οὔλμον, ἔργο ἀναφ.

9 Μαρτυρία τῆς Ἐμιλιὲν Μορίν

10. Στὰ ἴδια

11. Μαρτυρία πολλῶν πολιτοφυλάκων Ὁ Ἠλίας Ἐρεμπουργκ ἐπίσης τὸ ἀναφέρει στὸ βιβλίο του S A N U I T T O M B A

12 Ρικάρντο Σάντς, N τ ο υ ρ ρ ο ύ τ ι, Φυλλάδιο, Ἐκδόσεις CNT, Τουλούζη 1946

13 Μαρτυρία ἑνὸς ἀγωνιστῆ τῆς CNT ἀπὸ τὴ Βολντερόμπλες (Ἀραγωνία)

7. Ἡ Ὑπόγεια Ἐπανάσταση

Μετὰ ἀπὸ δυὸ βδομάδες πολέμου στὸ μέτωπο τῆς Ἀραγωνίας τὰ πολεμοφόδια εἶχαν ἐξαντληθεῖ. Δὲν ὑπῆρχαν σφαῖρες γιὰ τὰ ὅπλα, καὶ τὰ ἴδια τὰ ὅπλα, παλιὰ μοντέλα τοῦ 94, ἔπρεπε νὰ ἐπισκευάζονται συχνὰ ὅταν δὲν ἀχρηστεύονταν τελείως. Τὸ πυροβολικὸ χρησιμοποιοῦσε τὶς ὀβίδες του πολὺ οἰκονομικὰ καὶ τὰ πολὺ σπάνια ἀεροπλάνα ἔκαναν μόνον σύντομες πτήσεις καὶ κατάφερναν μόνο νὰ ἐξοργίζουν τοὺς φασίστες, ποὺ χρησιμοποιοῦσαν κιόλας τὰ Ἰταλικὰ καὶ τὰ Γερμανικὰ ἀεροπλάνα.

Οἱ φάλαγγες τῶν πολιτοφυλακῶν ποὺ ἦταν στὰ Νότια τοῦ Ἔβρου προσπαθοῦσαν νὰ καταλάβουν τὸ Μπελσίτ, ποὺ ἀντιστεκόταν. Οἱ στασιαστὲς ἔστελναν ἐξοπλισμὸ καὶ στρατεύματα ἀπὸ τὴ Σαραγόσσα καὶ τὴν Καλαταγιούντ. Στὴν περιφέρεια γύρω ἀπὸ τὴν Ἀλκουμπιέρ, ἡ πολιτοφυλακὴ ἀντιμετώπιζε μιὰ σθεναρὴ φασιστικὴ ἀντίσταση. Οἱ φασίσ ες ἤξεραν ὅτι τὸ νὰ ἐγκαταλείψουν αὐτὴ τὴ θέση σήμαινε ἕνα ρῆγμα ἀνάμεσα στὴ Χουέσκα καὶ τὴ Σαραγοσσα ποὺ θὰ εἶχε σὰ συνέπεια τὴν ἀπώλεια τοῦ Βορρᾶ. Στὴν περιοχὴ ποὺ βρισκόταν ἡ φάλαγγα τοῦ Ντουρρούτι ἡ ἀπραξία ἦταν τέλεια. Μόνο οἱ ἀντάρτες πραγματοποιοῦσαν μερικοὺς ἄθλους, ποὺ μερικὲς φορὲς εἶχαν μιὰ δυνατὴ ψυχολογικὴ ἐπίδραση. Ἀλλὰ τὰ στρατεύματα ποὺ ἦταν κοντὰ στὴ Σαραγόσσα, χωρὶς νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ ἐπιτεθοῦν ἐναντίον της, ἀνέβαιναν ἕναν Γολγοθᾶ.

Ἐπωφελούμενος ἀπ' αὐτὴ τὴν ἠρεμία, ὁ Ντουρρούτι πῆγε στὴ Βαρκελώνη. Ἤθελε νὰ μελετήσει τὴν κατάσταση στὴν Ἀραγωνία καὶ τοὺς τρόπους μὲ τοὺς ὁποίους θάβγαιναν ἀπ' τὸ ἀδιέξοδο, ποὺ δημιουργοῦσε ἡ ἔλλειψη πολεμικοῦ ὑλικοῦ, μαζὶ μὲ τὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Πολιτοφυλακῶν. Στὸ δρόμο του ἀπὸ τὴν Μπουχαραλὸζ στὴ Βαρκελώνη μπόρεσε νὰ καταλάβει πόσο εἶχαν ἀλλάξει τὰ πράγματα: «Ὁ σίφουνας ποὺ εἶχε συνεπάρει τὸ λαὸ στὶς πρῶτες μέρες τοῦ ἀγώνα εἶχε ἐξαφανιστεῖ. Τώρα οἱ χωριάτες καὶ οἱ ἐργάτες εἶχαν διοχετεύσει τὸν ἐνθουσιασμό τους στὴν ἀλλαγὴ τοῦ τρόπου ζωῆς τους. Εἶχαν δημιουργηθεῖ καινούργιες κοινωνι-

κὲς σχέσεις. Ὁ λαός, δηλαδὴ οἱ ἐργάτες καὶ οἱ ἀγρότες, ἦταν ὁπλισμένοι καὶ φρουροῦσαν τὶς εἰσόδους καὶ τὶς ἐξόδους τῶν χωριῶν. Οὔτε «φρουροὶ ἐφόδου», οὔτε «ἀστυνομικοί», οὔτε στολές, ἀλλὰ παντοῦ ὁπλισμένοι ἄντρες.

Καθὼς περνοῦσε μέσα ἀπὸ ἕνα χωριὸ στὰ περίχωρα τῆς Λερίντα, ὁ Ντουρρούτι σταμάτησε καὶ παρουσιάστηκε στὸν ἔλεγχο τῶν ἐργατῶν σὰν ἕνας πολιτοφύλακας ποὺ ἐρχόταν ἀπὸ τὸ μέτωπο, λέγοντας ὅτι χρειάζεται βενζίνη. Ἤθελε νὰ δεῖ πῶς ἀντιδροῦσαν οἱ κάτοικοι ἑνὸς χωριοῦ ποὺ εἶχε 3.000 κατοίκους. Τοῦ εἶπαν νὰ πάει στὴν Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπὴ ποὺ ἦταν στὸ παλιὸ Δημαρχεῖο. Ἐκεῖ θὰ παιρνε ἕνα κουπόνι. Ὁ Ντουρρούτι διάσχισε τὴν πλατεία. Ἦταν σχεδὸν μεσημέρι καὶ δὲν ὑπῆρχαν διαβάτες, μόνο μερικὲς γυναῖκες ποὺ ἔβγαιναν ἔξω ἀπὸ μιὰ ἐκκλησία μὲ τσάντες γεμάτες τρόφιμα. Ὁ Ντουρρούτι τὶς ρώτησε νὰ τοῦ δείξουν τὸ δρόμο γιὰ νὰ πάει στὴν Ἐπιτροπὴ καὶ γιατὶ ἔβγαιναν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία; Ὄχι, ὄχι, δὲν ὑπῆρχε παπάς. Ὁ παπὰς εἶναι στὰ χωράφια καὶ καλλιεργεῖ τὴ γῆ μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους ἀγρότες. Νὰ τὸν σκοτώσουν; Γιατί; Δὲν εἶναι ἐπικίνδυνος. Λέει ἀκόμη ὅτι θὰ παντρευτεῖ ἕνα κορίτσι ἀπὸ τὸ χωριό. Εἶναι εὐτυχισμένος μὲ τὴν καινούργια κατάσταση. Ἡ ἐκκλησία; Ἄ, ναί, ἡ ἐκκλησία. Εἶχαν κάψει ὅλους τοὺς ἁγίους. Ὁ Θεὸς εἶχε ἐξαφανιστεῖ, κι ἀφοῦ ὁ Θεὸς δὲν ὑπῆρχε πιά, ἡ συγκέντρωση εἶχε ἀποφασίσει ν' ἀντικαταστήσει τὸ «Ἀντιὸς» μὲ τὴ λέξη «Σαλούντ». Στὴν ἐκκλησία εἶχαν ἐγκαταστήσει τὸ συνεταιρισμὸ τῶν τροφίμων καὶ ἐπειδὴ ὑπῆρχε πλήρης κολλεκτιβισμός, ὅλοι χρησιμοποιοῦσαν αὐτὸ τὸ χῶρο.

Στὴν ἐπιτροπὴ ὑπῆρχε μόνον ἕνας ἄντρας, μᾶλλον γέρος. Ἦταν πρῶτα δάσκαλος, ἀλλὰ τὸν εἶχαν ἀντικαταστήσει δυὸ μῆνες πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση μ' ἕναν νεαρὸ δάσκαλο ἀπὸ τὴ Λερίντα. Ἀπὸ τότε δὲν ἔκανε τίποτε, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐπανάσταση εἶχε προσφερθεῖ ἐθελοντικὰ γιὰ μιὰ διοικητικὴ θέση στὴν Ἐπιτροπή. Τὰ ἄλλα μέλη δούλευαν. Τὸ ἀπαιτοῦσε ἡ ἐποχή, καί, ἰδιαίτερα ἀφοῦ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς νέους τοῦ χωριοῦ εἶχαν πάει στὸ μέτωπο καὶ τὸ στάρι ἔπρεπε νὰ μαζευτεῖ. Ἀλλιῶς, τί θὰ εἶχαν νὰ φᾶνε ὅλο τὸ χρόνο;

Ὁ Ντουρρούτι ρώτησε πῶς εἶχε ἐκλεγεῖ ἡ Ἐπιτροπή. Εἶχε γίνει μιὰ συγκέντρωση καὶ εἶχαν πάρει μέρος ὅλοι οἱ κάτοικοι. Πῆραν ὑπόψη τους τὶς ἱκανότητες καθενὸς καὶ —σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ὁ γέρος ἐπέμενε— ἰδιαίτερα τὴ συμπεριφορά τους πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση. Πολιτικὰ κόμματα; Μερικοὶ δημοκράτες, ἴσως καὶ μερικοὶ σοσιαλιστές, ἀλλὰ ὄχι, οἱ πολιτικὲς προτιμήσεις δὲ μετροῦσαν. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀντιπροσώπευε ὅλο τὸ χωριό, κι ἔτσι ἦταν ἀπαραίτητο νὰ ἔχει τὴ γνώμη τοῦ καθενός. Πολιτικὰ κόμματα, γιὰ ποιό σκοπό; Δουλεύει κάποιος γιὰ νὰ φάει καὶ τρώει γιὰ νὰ δουλέψει. Δὲν εἶναι διαμέσου τῶν πολιτικῶν κομμάτων ποὺ μεγαλώνει τὸ στάρι, ποὺ μαζεύονται οἱ ἐλιές, ποὺ φροντίζονται τὰ ζῶα. Ὄχι, ὄχι, τὰ προβλήματα εἶναι συλλογικὰ καὶ πρέπει νὰ λύνονται συλλογικά. Ἡ πολιτικὴ διαιρεῖ καὶ τὸ χωριὸ θέλει νὰ ζήσει τελείως κολλεκτιβοποιημένο.

Ὅλοι εἶναι εὐτυχισμένοι, ἀλλὰ τί γίνεται μὲ τοὺς παλιοὺς ἀφέντες; Οἱ παλιοὶ ἀφέντες δὲν εἶναι εὐχαριστημένοι· δὲν τὸ λένε γιατὶ φοβοῦνται, ἀλλὰ μπορεῖς νὰ τὸ δεῖς στὰ πρόσωπά τους. Μερικοὶ εἶχαν μπεῖ στὴν κολλεκτίβα, ἄλλοι εἶχαν διαλέξει αὐτὸ ποὺ τώρα λέγεται «ἀτομικισμός». Εἶχαν κρατήσει τὴ γῆ τους, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὴν καλλιεργοῦν μόνοι τους, γιατὶ δὲν ὑπάρχει πιὰ ἐκμετάλλευση ἀνθρώπου ἀπὸ ἄνθρωπο. Κι ἂν δὲν μποροῦν νὰ καλλιεργήσουν τὴ γῆ τους; Τότε ἡ κολλεκτίβα παίρνει τὴν ἀκαλλιέργητη γῆ τους, γιατὶ θἆταν ἔγκλημα ἀπέναντι στὴν κοινότητα νὰ τὴν ἀφήσουν νὰ ρημάξει.

Ὁ Ντουρρούτι ἔφυγε ἀπὸ τὸ χωριό. Στὸν ἔλεγχο τὸν ρώτησαν ἂν πῆρε τὸ δελτίο του. Χαμογέλασε, εἶπε «Ναί», φώναξε «Σαλούντ» καὶ τὸ αὐτοκίνητο συνέχισε τὸ ταξίδι του γιὰ τὴ Βαρκελώνη. Αὐτὴ ἡ ἐμπειρία, τοῦ νὰ βρίσκει ἐργατικὸ ἔλεγχο, ἐπαναλαμβανόταν συχνὰ στὴν πορεία τοῦ ταξιδιοῦ του, ἀποδεικνύοντας ὅτι οἱ ἔνοπλοι ἐργάτες καὶ ἀγρότες ἦταν ἐκεῖνοι ποὺ φρουροῦσαν παντοῦ.[1] Στὰ μεγαλύτερα χωριά, ἡ ζωὴ ἦταν πιὸ περίπλοκη, ἀλλὰ οἱ κανόνες ἦταν οἱ ἴδιοι. Ἀντικαθρεφτίζοντας πάντα τὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Πολιτοφυλακῶν, κά-

θε πολιτικὸ κόμμα καὶ κάθε ἐργατικὴ ὀργάνωση ἀντιπροσωπεύονταν στὴν ἐπιτροπή, ἀλλὰ πάντα ὑπάγονταν σὲ μιὰ μικτὴ ἀντιπροσώπευση, ἔτσι ὥστε κάθε ἔγγραφο γιὰ νὰ εἶναι ἔγκυρο ἔπρεπε νὰ ἔχει τὴ σφραγίδα κάθε ὀργάνωσης ἢ κόμματος. Ὅσο γιὰ τὰ ἐργοστάσια, τὰ μαγαζιὰ καὶ τὶς ὑπηρεσίες, ὅλα εἶχαν κολλεκτιβοποιηθεῖ καὶ ὑπάγονταν στὶς συνελεύσεις τῶν ἐργατῶν, τὴ μόνη ἐξουσία ποὺ μποροῦσε νὰ ὁρίσει αὐτοὺς ποὺ θὰ ἀναλάμβαναν ὑπεύθυνες θέσεις καὶ ἐλεγκτικὲς δραστηριότητες.

Στὴ Βαρκελώνη ἡ εἰκόνα ἦταν ἀκόμα πιὸ θετική. Ἀκόμη καὶ στὶς πόρτες τῶν ἐργοστασίων ὑπάρχουν ὁπλισμένοι ἄντρες. Τὰ τρόλλεϋ καθὼς καὶ τὰ λεωφορεῖα λειτουργοῦσαν κάτω ἀπὸ τὸν ἐργατικὸ ἔλεγχο. Εἶχαν ἀκόμη κολλεκτιβοποιηθεῖ τὰ τραῖνα καὶ τὰ πλοῖα. Ἡ βιομηχανία ἦταν στὰ χέρια τῶν ἐργατῶν καὶ σ' ὅλα τὰ παραγωγικὰ κέντρα κυμάτιζαν ἐμφανῶς οἱ κόκκινες καὶ μαῦρες σημαῖες καθὼς καὶ ἐπιγραφὲς ποὺ ἀνακοίνωναν ὅτι εἶχαν πράγματι κολλεκτιβοποιηθεῖ. Ἡ ἐπανάσταση φαινόταν νὰ εἶναι καθολική. Οἱ ἀλλαγὲς ἦταν ἐπίσης φανερὲς καὶ στὶς κοινωνικὲς σχέσεις. Οἱ προηγούμενοι φραγμοὶ ποὺ συνήθως ξεχώριζαν αὐθαίρετα τοὺς ἄντρες ἀπὸ τὶς γυναῖκες εἶχαν ἐξαφανιστεῖ. Στὰ καφενεῖα καὶ σὲ ἄλλους δημόσιους χώρους ὑπῆρχε ἕνα ἀνακάτεμα τῶν φύλων, ποὺ οὔτε νὰ τὸ φανταστεῖ μποροῦσε κανεὶς προηγούμενα. Ἡ ἐπανάσταση εἶχε καθιερώσει ἕναν ἀδερφικὸ χαρακτήρα στὶς κοινωνικὲς σχέσεις ποὺ εἶχε γίνει ἀκόμη βαθύτερος μὲ τὴν πράξη καὶ ἔδειχνε καθαρὰ ὅτι ὁ παλιὸς κόσμος εἶχε πεθάνει, εἶχε πεθάνει γιὰ τὰ καλά. Ὅταν ὁ Ντουρρούτι εἶπε στὸν Βὰν Πάασεν ὅτι ἕνας καινούργιος κόσμος γεννιόταν, δὲν εἶχε ἄδικο καὶ ἤξερε πολὺ καλὰ ὅτι συνέβαινε μιὰ κατάφωρη ἐπανάσταση.

Οἱ δημοκράτες καὶ οἱ σοσιαλιστὲς ἡγέτες, ἰδιαίτερα οἱ κομμουνιστὲς ἤθελαν νὰ καταπνίξουν αὐτὴ τὴ συλλογικὴ ἔκρηξη μὲ ὁποιοδήποτε μέσο, ἀλλὰ δὲν τὰ κατάφεραν. Ἀκόμη ἔβαζαν τὰ δυνατά τους γιὰ νὰ «πλαστογραφήσουν» τὸ χαρακτήρα τῆς ἐπανάστασης καὶ νὰ μειώσουν στὸ ἐλάχιστο τὸ πε-

δίο δράσης της. λέγοντας ὅτι «δὲν γινόταν ἐπανάσταση στὴν 'Ισπανία ἀλλὰ ὑπῆρχε μόνο μιὰ ἐνθουσιώδης ὑποστήριξη τῆς κυβέρνησης ἀπ' τὶς μάζες». Αὐτὰ περίπου εἶπε ὁ Τζέζους Χερνάντεζ, μέλος τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος στὸν ἀνταποκριτὴ τῆς Ντεπές τῆς Τουλούζης, τὸν Αὔγουστο τοῦ 1936. 'Αλλὰ θἄπρεπε κάποιος νὰ εἶναι τυφλὸς γιὰ νὰ μὴ βλέπει ὅτι ἀκόμα καὶ οἱ ἄνθρωποι εἶχαν ἀλλάξει. Αὐτὸ ἦταν κάτι ποὺ μπόρεσε νὰ παρατηρήσει ὁ Ντουρρούτι πρὶν νὰ πάει στὶς ἐπιτροπές. Μποροῦσε νὰ δεῖ πῶς σκέφτονταν καὶ ἀντιδροῦσαν οἱ μάζες. Στὸ χωριὸ ποὺ ἐπισκέφτηκε, εἶχε πάρει πολὺ θεμελιωμένες ἀπαντήσεις. Μιλώντας στοὺς ἐργάτες τῶν σιδηροδρόμων, στοὺς μεταλλουργοὺς ἢ στοὺς ὑφαντουργούς, ἀνακάλυψε τὸ ἴδιο ἐπαναστατικὸ πάθος. Παντοῦ στὸ ἐπίπεδο τῆς βάσης, ἡ ἐπανάσταση προχωροῦσε.

'Αφοῦ ἐπισκέφτηκε μερικὰ βιομηχανικὰ κέντρα καὶ κόμποσα συνδικάτα, ὁ Ντουρρούτι πῆγε στὸ στρατηγεῖο τῶν CNT - FAI στὴν ὁδὸ Λαϊετάνα, ἐκεῖ ποὺ ἦταν πρῶτα τὸ ἀρχηγεῖο τῶν ἀφεντικῶν καὶ ποὺ ὀνομάζονταν Κάζα Κάμπο. Στὴν εἴσοδο καὶ στὸν προθάλαμο ὑπῆρχε μιὰ ἐντυπωσιακὴ ἔνοπλη δύναμη. Τὸν ἀέρα δονοῦσε μιὰ ἀτμόσφαιρα μεγάλης δραστηριότητας. Κατὰ κάποιο τρόπο ἡ «Κάζα CNT - FAI» εἶχε γίνει τὸ ζωτικὸ κέντρο τῆς Βαρκελώνης καὶ τῆς Καταλωνίας. Μποροῦσε κάποιος νὰ διαβάσει στὸ τοῖχο μιὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὴ ἐπιγραφή: «Νᾶσαι σύντομος, σύντροφε. 'Η ἐπανάσταση δὲν γίνεται μὲ τὰ λόγια ἀλλὰ μὲ τὶς πράξεις».2

'Αλλὰ δὲν ἦταν ὁ μηχανισμὸς ποὺ θὰ γεννοῦσε μιὰ γραφειοκρατία, ἡ ὁποία θὰ κατέστρεφε τὴν ἐπανάσταση. 'Ο Ντουρρούτι εἶχε μακρὲς συζητήσεις μὲ τὸν Μαριάνο Ρ. Βάσκουεζ πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα. 'Ο Γενικὸς Γραμματέας τῆς CNT συμφώνησε ὅτι ὑπῆρχε περίπτωση νὰ βυθιστοῦν μέσα στὸ βάλτο τῆς γραφειοκρατικῆς ρουτίνας. 'Αλλὰ δὲν ὑπῆρχε ἄλλος τρόπος γιὰ νὰ λειτουργήσουν, γιατὶ ἡ CNT εἶχε γίνει κάτι ἀναπόσπαστο ἀπ' τὴ λύση ὅλων τῶν τοπικῶν καὶ περιφερειακῶν προβλημάτων. "Ολα τὰ παραγωγικὰ κέντρα τὰ ἔλεγχαν οἱ ἐργάτες. Τὰ συνδικάτα ἔπρεπε νὰ μελετήσουν ὅλα τὰ προβλή-

ματα ποὺ προέρχονταν ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ διοίκηση καὶ τὴν πορεία ὅλης αὐτῆς τῆς συγκρότησης. Ἡ λειτουργία τους δὲν ἦταν τέλεια κι εἶχαν ἐπίσης ὑπερβολικὸ προσωπικό. Ἀλλὰ ὅλ' αὐτὰ πήγαζαν ἀπὸ τὴν καινούργια κατάσταση ποὺ δημιουργήθηκε ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση μαζὶ μὲ τὰ καινούργια καὶ ἀναπόφευκτα προβλήματα.

Στὴν πραγματικότητα ὁ μηχανισμὸς δὲν ἦταν συγκεντρωτικός. Κάθε ὀργάνωση ἐλέγχονταν ἀπὸ τὰ συνδικάτα. Οἱ ἄνθρωποι ποὺ δούλευαν ἐκεῖ πληρώνονταν ἀκόμη ἀπὸ τὶς ἐπιχειρήσεις ὅπου εἶχαν δουλέψει πρὶν καὶ ἡ διοικησή τους ἐλέγχονταν ἀπὸ τὴν εργοστασιακὴ συνέλευση. Συνεπῶς, ὁ ἔλεγχος ερχόταν ἀπ' τὴ βάση. Ὁ Ντουρρούτι κατάλαβε ὅτι ὁ Μαριάνο εἶχε συνείδηση τοῦ κινδύνου: «Ἡ ἐπανάσταση δοκίμαζε τὸν ἀναρχισμό. Ὑποστηρίξαμε τὴν ἐπανάσταση γιὰ πολλὰ χρόνια καὶ τώρα, τὴ στιγμὴ τῆς ἀλήθειας, δὲν μποροῦμε ν' ἀποφύγουμε τὴν εὐθύνη τῆς καθοδήγησής της. Ἐλπίζουμε ὅτι ἡ ποιότητά μας σὰν ἀγωνιστὲς θὰ μᾶς προστατέψει ἀπὸ τὸν προσωπικὸ ἐκφυλισμό. Περισσότερο παρὰ ποτέ, ἡ κατάσταση σήμερα ἀπαιτεῖ συνεχὴ παρακολούθηση τῆς δομῆς ἀπ' τὴ βάση. Ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ φυλάξουμε τὴν ὀργάνωση ἀπὸ τὸν ὑποσκελισμὸ τῶν ἁπλῶν ἀγωνιστῶν εἶναι οἱ τελευταῖοι νὰ ἐλέγχουν ἐνεργητικὰ τοὺς ἀγωνιστὲς ποὺ ἡ ἐπανάσταση τοποθέτησε σὲ ἡγετικὲς θέσεις».[3] Ὁ Ντουρρούτι ἔφυγε ἔχοντας πειστεῖ ὅτι, μέχρι τώρα, ὁ θρίαμβος δὲν εἶχε γυρίσει τὰ κεφάλια τῶν ἀναρχικῶν ἀγωνιστῶν, ποὺ μέσα σὲ μιὰ στιγμὴ εἶχαν γίνει τὰ βασικὰ κέντρα τῆς καινούργιας καταστασης.

Δυσκολεύτηκε ν' ἀναγνωρίσει τὸν Γκαρθία Ὀλιβέρ, ποὺ εἶχε ἐγκαταστήσει τὸ Στρατηγεῖο του στὴ Ναυτικὴ Σχολή. Εἶχε ἀναλάβει ἀτέλειωτα καθήκοντα ποὺ ἀπαιτοῦσαν συνεχὴ δουλειά. Ὅλοι οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς CNT καὶ τῆς FAI, ποὺ ἔρχονταν στὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Πολιτοφυλακῶν γιὰ νὰ συζητήσουν τὰ προβλήματα ποὺ ἔβαζε ὁ πόλεμος, ἤθελαν νὰ μιλήσουν στὸν ἴδιο τὸν Γκαρθία Ὀλιβὲρ καὶ ὄχι στοὺς γραμματεῖς. Ἤθελαν νὰ σιγουρευτοῦν ὅτι τὰ προβλήματά τους δὲν θὰ ξεχνιόνταν μέ-

σα σ' ἕνα φάκελλο. 'Ο Γκαρθία 'Ολιβὲρ δὲν εἶχε καιρὸ οὔτε γιὰ νὰ ξυριστεῖ. Σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ δωματίου εἶχε ἕνα κρεβάτι ἐκστρατείας, ὅπου ἀναπαυόταν λίγες ὧρες τὴ νύχτα, μετὰ τὴν καθημερινὴ συγκέντρωση τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς τῶν Πολιτοφυλακῶν.

'Ο Ντουρρούτι ἔθεσε ἀμέσως τὸ σημαντικὸ θέμα γιὰ τὴν ἐπίθεση στὴ Σαραγόσσα στὸν Γκαρθία 'Ολιβέρ' τὴ σπουδαιότητα ποὺ εἶχε ἡ κατάληψη της πρωτεύουσας τῆς 'Αραγωνίας, τὴν ἀνάγκη γιὰ πολεμικὸ ὑλικὸ κ.λπ. "Εμαθε ἀπ' τὸν Γκαρθία 'Ολιβὲρ ὅτι ἡ ἐπίθεση κατὰ τῆς Σαραγόσσα εἶχε ἀναβληθεῖ. Προετοιμαζόταν ἡ κατάληψη τῆς Μαγιόρκα. Στὴν πραγματικότητα, αὐτὴ ἡ ἐπιχείρηση ἦταν περισσότερο σημαντικὴ ἀπὸ στρατιωτικὴ ἄποψη. Μ' αὐτὴ τὴν ἐπίθεση ὁ πόλεμος θὰ ἐξαπλωνόταν καὶ ἡ 'Ιταλία θὰ ἀναγκαζόταν νὰ ἀναμιχθεῖ ἄμεσα. 'Η 'Αγγλία δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ἀνεχθεῖ τὴν 'Ιταλικὴ παρουσία στὴ Μεσόγειο καὶ στὴ συνέχεια θὰ ἀνακατευόταν κι αὐτή. Τὸ πεπρωμένο τῆς ἐπανάστασης ἀποφασιζόταν τώρα ἔξω ἀπὸ τὴν 'Ισπανία. "Ηταν ἐπίσης ἀπαραίτητο νὰ προσπαθήσουν καὶ νὰ πραγματοποιήσουν μιὰ ἐξέγερση στὸ Μαρόκο.

'Ο Ντουρρούτι παρατήρησε ὅτι οἱ "Αγγλοι καὶ οἱ Γάλλοι θὰ μποροῦσαν εὔκολα νὰ ἔρθουν σὲ μιὰ συμφωνία μὲ τοὺς 'Ιταλοὺς γιὰ νὰ περιορίσουν τὴν ἐπέκταση τῆς σύγκρουσης. Καὶ μετὰ ἡ ἐπιχείρηση στὴ Μαγιόρκα ἦταν πολὺ ριψοκίνδυνη ἐνῶ ἡ κατάληψη τῆς Σαραγόσσα ἦταν κάτι ζωτικὸ γιὰ τὴν κατάκτηση τοῦ Βορρᾶ. "Αν ἔρχονταν σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸ Μπιλμπάο καὶ τὶς 'Αστουρίες, θὰ μποροῦσαν μετὰ νὰ τραβήξουν πίσω τὶς δυνάμεις τοῦ Φράνκο πρὸς τὸ Νότο καὶ νὰ δώσουν μιὰ ἀποφασιστικὴ μάχη στὴν 'Ανδαλουσία. "Οταν θὰ ἦταν κύριοι τῆς χερσονήσου, θὰ μποροῦσαν νὰ ἀντισταθοῦν σ' ἕναν διεθνὴ ἀποκλεισμό.

Δυὸ διαφορετικὲς ἀπόψεις βρέθηκαν ἀντιμέτωπες. 'Η μιὰ ἦταν ἡ κρατικὰ ἐλεγχόμενη στρατηγικὴ τοῦ Γκαρθία 'Ολιβέρ. 'Η ἄλλη ἦταν μιὰ ἐπαναστατικὴ ἄποψη. 'Η τραγωδία τοῦ ἀγωνιστῆ ἀναρχικοῦ ἄρχιζε. 'Απὸ κεῖ καὶ πέρα ἡ ἐπανάσταση θὰ ὑπο-

τάσσονταν στὰ ἀπρόβλεπτα τοῦ πολέμου. Ὁ Γκαρθία Ὀλιβὲρ ὑπενθύμισε στὸν Ντουρρούτι ὅτι ἡ ἀποφή του ἦταν αὐτὴ ποὺ εἶχε υἱοθετηθεῖ ἀπὸ τὴ CNT στὶς 20 Ἰούλη· τὸ νὰ δεχτοῦν τὴ συνεργασία μὲ τὰ διάφορα πολιτικὰ κόμματα σήμαινε ὅτι θὰ ἐγκατέλειπαν τὴν ἐπανάσταση. Ὅταν ἡ ὁμάδα τους, ἡ «Νοζότρος» ὑποστήριζε ὅτι ἦταν ὑπὲρ τῆς ἐπανάστασης, οἱ πιθανότητες ἦταν ἀβέβαιες ἀλλὰ ἡ συμπεριφορά τους ἦταν σωστὴ καὶ συμφωνοῦσε μὲ τὸ ἀναρχικὸ ἰδανικό. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς θεωρίας τους μπορεῖ νὰ εἶχε ὁδηγήσει σὲ μιὰ περιπέτεια ποὺ θὰ εἶχε σὰν κατάληξη τὴν πολιορκία τῆς Βαρκελώνης. Ἀλλὰ ἐπίσης μπορεῖ νὰ προκαλοῦσε μιὰ συντριπτικὴ ἐπίθεση ἐναντίον τῆς Σαραγόσσα καὶ ἂν ὑπῆρχε μιὰ κοινὴ δράση μὲ τὸ Λεβάντε, ἕνα μέρος τῆς χερσονήσου θὰ παρέμενε κάτω ἀπὸ ἕνα ἐπαναστατικὸ καθεστώς. Αὐτὴ ἡ λύση εἶχε ἀπορριφθεῖ ἀπὸ τὴν πλειοψηφία. Εἶχε υἱοθετηθεῖ ἡ θέση τοῦ Σαντιγιάν, δηλαδή, μιὰ συνεργασία μὲ τὶς διάφορες πολιτικὲς ὁμάδες.[4]

Ἡ CNT καὶ ἡ FAI, ἐπειδὴ εἶχαν συμμαχήσει μὲ τὰ πολιτικὰ κόμματα, λειτούργησαν σὰ φραγμὸς γιὰ τὴν ἐξάπλωση τῆς ἐπανάστασης. Στὴν κατάλληλη στιγμὴ δὲν ἤξεραν πῶς νὰ δώσουν μιὰ ἐπαναστατικὴ συνέχεια στὸ θρίαμβο τῆς Βαρκελώνης. Ἐπρόκειτο νὰ παραμείνουν σ' ἕνα εἶδος ἔντασης, ἐνῶ περίμεναν τὴν ἧττα τῶν φασιστῶν. Πῶς ἦταν δυνατὸν νὰ χτυπήσουν τὸν ἐχθρό, ποὺ ἦταν ἐφοδιασμένος μ' ἕναν ἐξαιρετικὸ στρατιωτικὸ μηχανισμό; Ἡ Καταλωνία δὲ διέθετε καμιὰ ἀπ' τὶς πρῶτες ὗλες ποὺ ἦταν ἀπαραίτητες γιὰ μιὰ πολεμικὴ βιομηχανία. Τοὺς ἔλειπαν ἐπίσης καὶ τὰ χρήματα, μὲ τὰ ὁποῖα θὰ ἀγόραζαν πολεμικὸ ὑλικὸ ἀπ' τὸ ἐξωτερικό. Ἂν διάλεγε τὸν ἐπαναστατικὸ δρόμο, ἡ CNT μπορεῖ νὰ εἶχε ξεσηκώσει τὸ λαὸ τῆς Μαδρίτης καὶ νὰ εἶχε δημιουργήσει ἕνα Ἀμυντικὸ Συμβούλιο παρόμοιο μ' αὐτὸ τῆς Βαρκελώνης καὶ νὰ χρησιμοποιοῦσε ἀπὸ τότε τὸ Δημόσιο Ταμεῖο. Ἀλλὰ μὲ τὴ λύση τῆς συνεργασίας ἡ CNT εἶχε τὰ χέρια της δεμένα, γιατὶ ἡ πρωτοβουλία εἶχε δοθεῖ στὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα, τὸ ὁποῖο ἦταν ἕνας δηλωμένος ἐχθρὸς τῆς ἐπανάστασης καὶ ὀπαδὸς τῆς διατήρησης τῆς ἀστικῆς κυβέρνησης τῶν Τζιρὰλ - Ἀζάνια.

Έτσι όπως ήταν τὰ πράγματα, δὲν ὑπῆρχε ἄλλος τρόπος παρὰ ν' ἀφήσουν τὰ γεγονότα νὰ ἐξελιχτοῦν μόνα τους. Ἦταν ἀπαραίτητο νὰ παραμείνουν στὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Πολιτοφυλακῶν καὶ νὰ χρησιμοποιήσουν τὴν ἔνοπλη δύναμη τοῦ λαοῦ σὰ συνεχὴ ἀπειλὴ ἐναντίον μιᾶς πιθανῆς ἀπόπειρας γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος. Καὶ ἦταν ἀπαραίτητο νὰ ὀργανώσουν τὴν οἰκονομία, ποὺ ἦταν κιόλας στὰ χέρια τῶν ἐργατῶν, καὶ νὰ δημιουργήσουν μιὰ ἔνοπλη μονάδα ἐπαγρύπνησης ποὺ θὰ ἐλέγχονταν ἀπ' τὰ συνδικάτα.

Ἀλλὰ ὁ Γκαρθία Ὀλιβὲρ εἶπε ὅτι ὅλ' αὐτὰ πρέπει νὰ γίνουν μὲ νόμιμο τρόπο. Μὲ ἄλλα λόγια, ἦταν ἀπαραίτητο νὰ ὁδηγήσουν τὴν ἐπανάσταση στὸ στόχο της, ἀλλὰ κρυφά. Ὁ Ντουρρούτι βρῆκε αὐτὴ τὴ φόρμουλα γελοία: θὰ ἦταν παρόμοια μὲ μιὰ παράνομη FAI στὴ διάρκεια τῆς Δημοκρατίας! Ὅλοι ἤξεραν τοὺς κυριώτερους ἀγωνιστές της. Εἶπε «Κανεὶς δὲν θὰ ξεγελαστεῖ. Ὅταν οἱ ἐργάτες ἀπαλλοτριώνουν τὴν ἀστικὴ τάξη, ὅταν κάποιος ἐπιτίθεται στὴν ξένη περιουσία, ὅταν ἡ δημόσια τάξη βρίσκεται στὰ χέρια τῶν ἐργατῶν, ὅταν ἡ ἐθνοφρουρὰ ἐλέγχεται ἀπ' τὰ συνδικάτα, ὅταν, τέλος, κάποιος βρίσκεται μέσα στὴ διαδικασία μιᾶς ἐπανάστασης ποὺ γίνεται ἀπὸ τὴ βάση, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ δώσεις σ' ὅλα αὐτὰ μιὰ νόμιμη βάση; Ἡ νομιμότητα θὰ ἔδινε δύναμη στὴν κυβέρνηση τῆς Τζενεραλιντάτ, ἀδυνατίζοντας τὴ δύναμη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Πολιτοφυλακῶν, ἐνσωματώνοντας τὴν οἰκονομία, ποὺ τώρα τὴ διευθύνουν οἱ ἐργάτες, μέσα στὸν Κρατικὸ μηχανισμό. Αὐτὸ τελικὰ θὰ σήμαινε ὅτι ἡ CNT ὄχι μόνον θὰ δυνάμωνε τὴν ἐξουσία τοῦ Κράτους, ἀλλὰ ἐπίσης ὅτι αὐτὸ θὰ εἶχε στὰ χέρια του τὸν ἔλεγχο τῆς οἰκονομίας, ὁδηγώντας τη σ' ἕνα εἶδος κρατικῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας».

Ὁ Γκαρθία Ὀλιβὲρ παραδέχτηκε ὅτι τὰ συμπεράσματα τοῦ Ντουρρούτι ἦταν σωστὰ καὶ ὅτι ἡ ἄποψή τους ἦταν τελείως ἀντίθετη μὲ τὴν ἄποψη τοῦ Σαντιγιάν. Ἂν συνέχιζε νὰ πραγματοποιεῖται ἡ πολιτικὴ τοῦ Σαντιγιάν, θὰ ἔμεναν ἀντίθετοι ὅσο περισσότερο μποροῦσαν, προετοιμαζόμενοι, ὅσο καλύτερα μποροῦσαν, γιὰ τὸ τελικὸ χτύπημα. Μὲ τὴν ὑποστήριξη τῶν μαζῶν τὸ πνεῦμα τῆς ἐπανάστα-

σης έπρεπε νά κρατηθεῖ ζωντανό, ἐνῶ θά διατηροῦσαν μιά δυαδική δομή ἐξουσίας, τήν ἐξουσία τοῦ λαοῦ καί τήν ἐξουσία τῶν ἐπίσημων ὀργανώσεων.

Παρόλα αὐτά, ὁ Ντουρρούτι σκέφτηκε ὅτι ἦταν ἀπαραίτητο νά ἐκμεταλλευτεῖ τήν ἐπόμενη ὁλομέλεια της CNT καί τῆς FAI γιά νά βάλει ἀκόμη μιά φορά τό οὐσιαστικό ζήτημα τῆς ἐπανάστασης. Κρατοῦσαν τά ἀτού: μιά ἔνοπλη ἐργατική τάξη. Ἡ Βαλέντσια εἶχε δημιουργήσει μιά λαϊκή ἐπιτροπή παρόμοια μέ τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τῶν Πολιτοφυλακῶν πού ὑπῆρχε στή Βαρκελώνη. Γιά τόν Ντουρρούτι, τό ζήτημα ἦταν νά δημιουργήσει μιά ἰσχυρή ἀντιπολίτευση μέσα στήν Ὁλομέλεια καί ν' ἀναγκάσει τούς ἀγωνιστές ν' ἀντιμετωπίσουν τό πρόβλημα.

Σ' αὐτή τήν ὁλομέλεια, τόν Αὔγουστο τοῦ 1936, συνειδητοποίησαν ὅλοι τή σοβαρότητα τῆς περίστασης. Συγχρόνως, εἶδαν ὅτι ἡ ἀσαφής κατάσταση στήν Καταλωνία δέν μποροῦσε νά συνεχιστεῖ, μέ τή Τζενεραλιντάτ νά διατηρεῖ συμβολικά τόν Ἔλεγχο ἐνῶ τήν πραγματική ἡγεσία τήν εἶχε ἡ CNT. Κι ἔτσι ὁ Ντουρρούτι καί ὁ Γκαρθία Ὀλιβέρ ἔθεσαν τό ζήτημα χωρίς περιστροφές: ἦταν ἀπαραίτητο νά ἀναλάβουν πλήρη ὑπευθυνότητα καί νά βγοῦν ἀπό τή νάρκη πού δημιουργοῦσε ἡ συνεργασία μέ τίς διάφορες πολιτικές ὁμάδες, μιά συμμαχία πού ἦταν μόνο ἕνας τρόπος διασκορπισμοῦ τῆς ἐνεργητικότητας καί ἀποπροσανατόλιζε τήν ἴδια τήν ἐπανάσταση.

Ὁ Σαντιγιάν ὡστόσο ἐπέμενε στήν ἄποψή του. Παρά τά ἀρνητικά ἀποτελέσματα πού εἶχε ἡ θεωρία του τῆς «συνεργασίας», νόμιζε ὅτι αὐτός ἦταν ὁ μόνος τρόπος γιά ν' ἀποφύγουν ἕναν ἐμφύλιο πόλεμο ἀνάμεσα στούς ἴδιους τούς ἀντιφασίστες. Αὐτή ἡ δραματική ἔμφαση ἐμπόδισε τήν ἀναθεώρηση τῶν συμφωνιῶν τῆς 20 Ἰούλη. Γιά νά πραγματοποιήσουν συγχρόνως τόν πόλεμο καί τήν ἐπανάσταση προτάθηκε μιά νέα φόρμουλα: μιά συμμαχία μέ τήν UGT γιά νά δημιουργήσουν μαζί μιά ὀργάνωση πού θά ὀνομαζόταν Ἐθνικό Συμβούλιο Ἄμυνας, πού θ' ἀναλάμβανε τήν κυβέρνηση.

Οἱ ὑποστηριχτές αὐτῆς τῆς τακτικῆς ὑπολόγιζαν ὅτι ἡ βάση τῶν συνδικάτων τῆς UGT ἦταν πιό ἀριστερή ἀπ' τήν ἡγεσία της. Ἐξάλλου, ἔτσι ὅπως ἤ-

ταν στενὰ δεμένη μὲ τὴν CNT στὸν οἰκονομικὸ τομέα, μιὰ μεγάλη προπαγανδιστικὴ ἐκστρατεία θὰ καθόριζε τὴν πορεία αὐτῆς τῆς ἐργατικῆς κυβέρνησης ἀπὸ τὴν ἵδρυσή της κιόλας. Αὐτὴ ἡ λύση ἄφηνε τοὺς πιὸ δραστήριους ἀγωνιστὲς δεμένους χειροπόδαρα. Ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ βγοῦν ἀπ' αὐτὸ τὸ ἀδιέξοδο ἦταν νὰ μεταφέρουν τὸ ἐπαναστατικὸ πρόβλημα στοὺς δρόμους σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν ἴδια τους τὴν ὀργάνωση.

Στὴ Βαρκελώνη καὶ ἴσως καὶ σ' ὁλόκληρη τὴν Καταλωνία, αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ Πραξικοπήματος ἴσως νὰ εἶχε ἕνα ἄμεσο ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ στὴ Μαδρίτη ἡ CNT θὰ πληγωνότανε θανάσιμα ἐξαιτίας τῆς ἀδυναμίας της σὲ σύγκριση μὲ τὸ σοσιαλιστικὸ καὶ τὸ κομμουνιστικὸ μπλόκ. Πράγματι, τὰ τελευταία εἶχαν τὴν ὑποστήριξη τῶν δυνάμεων τῆς δημόσιας τάξης, ποὺ δὲν εἶχαν μεταμορφωθεῖ, ὅπως συνέβηκε στὴν Καταλωνία. Ἐξάλλου, ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἢ ἡ ἔνοπλη σύρραξη στὸ λεγόμενο ἀντιφασιστικὸ στρατόπεδο ἦταν ἀναπόφευκτη...

Ὁ Ντουρρούτι, ποὺ τὸν εἶχαν καλέσει βιαστικὰ ἀπὸ τὸ μέτωπο τῆς Ἀραγωνίας, ἔπρεπε νὰ φύγει ἀπὸ τὴ Βαρκελώνη ἀλλὰ τώρα εἶχε ἐπεξεργαστεῖ μιὰ γραμμὴ δράσης: νὰ παραμείνει σταθερὸς στὶς ἀπόψεις του ἐνάντια σ' ὅλες τὶς ἀντιξοότητες, νὰ δημιουργήσει ἕνα ἑνωμένο συνομοσπονδιακὸ στρατό, καὶ νὰ ἀνταποδίδει τὸ χτύπημα σὲ κάθε ἐπίθεση ἐνάντια στὶς ἐπαναστατικὲς κατακτήσεις.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ρικάρντο Μπλόχ: Ἰ ο π ο ν ί ο, Ἰ σ π α ν ί α
2. Ὁ συγγραφέας ὑπῆρξε αὐτόπτης μάρτυρας σ' αὐτὸ καθὼς καὶ σὲ ἄλλο γεγονότο ποὺ ἀναφέρονται σ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιο.
3. Αὐτὲς τὶς θέσεις εἶχαν πάρει ὅλοι σχεδὸν οἱ ἀγωνιστὲς τῆς CNT καὶ εἶχαν ἐκφραστεῖ στὶς συγκεντρώσεις τῶν ἀναρχικῶν ὁμάδων καὶ στὶς συνελεύσεις τῆς CNT.
4. Γιά νά καταλάβετε τὴν θέση τοῦ Σοντιγιάν, βλ. τὸ ἔργο του ποὺ ἤδη ἀναφέρθηκε.

8. Ὁ Κολτσὼφ ἐπισκέπτεται τὴ Φάλαγγα Ντουρρούτι

Ὁ Ντουρρούτι ἔφυγε ἀπὸ τὴ Βαρκελώνη ξαφνικά, ἐπειδὴ τὸν εἶχε καλέσει ὁ Βιλλάλμπα στὸ Μπαρμπάστρο. Ἡ Ἐπιτροπὴ Πολέμου σχεδίαζε νὰ ἐνισχύσει τὸ μέτωπο κάνοντας ξανὰ ἐπίθεση στὸ Σιετάμο, γιὰ νὰ πραγματοποιήσει μιὰ ἐκτεταμένη ἐπιχείρηση ἐνάντια στὴ Χουέσκα. Χρειάζονταν ἐνισχύσεις στὸν τομέα τοῦ Μπαρμπάστρο. Αὐτὲς θὰ τὶς ἔφερνε ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ροβίρα (ὁ τελευταῖος στὸ ὄνομα τοῦ ΡΟΥΜ).

Ἡ ἐπίθεση ἄρχισε στὰ μέσα τοῦ Αὐγούστου. Ὁ Χοσὲ Μίρα, ποὺ πῆρε μέρος στὴν κατάληψη τοῦ Σιετάμο, ἀναφέρει τὰ ἀκόλουθα: «Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἐπίθεσης ἡ ἐχθρικὴ ἀεροπορία δὲν σταμάτησε οὔτε μιὰ στιγμὴ νὰ βομβαρδίζει καὶ νὰ πολυβολεῖ. Τὰ χωριὰ πίσω μας εἶχαν μεταβληθεῖ σὲ ἐρείπια, ἀλλὰ μάταια, ἐμεῖς προχωρούσαμε. Ἡ πολιτοφυλακὴ μας πολεμοῦσε μέχρι θανάτου ἀνεβαίνοντας τὶς πλαγιὲς τοῦ Ἐστρέτσο Κίντο, ποὺ τὶς ὑπεράσπιζαν τὰ πολυβόλα τῆς Γκουάρντια Θιβίλ. Καταλάβαμε τὰ πρῶτα σπίτια τοῦ Σιετάμο μετὰ ἀπὸ τρεῖς μέρες ἀγώνα. Μετὰ ἡ μάχη ἔγινε πολὺ σκληρή, καθὼς κάθε σπίτι εἶχε γίνει ἕνα φρούριο. Θανάσιμες φλόγες ξεχύνονταν μέσα ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ σπίτια. Μὲ τὴν κραυγὴ «Ζήτω ἡ FAI!» οἱ πολιτοφύλακες ὅρμησαν σὰν κεραυνοὶ καὶ σκορπίστηκαν στοὺς δρόμους. Ἡ πρώτη σύγκρουση ἦταν πολὺ σκληρή, ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποί μας κατόρθωσαν νὰ φτάσουν στὴν ἐκκλησία, ὅπου εἶχαν κλειστεῖ τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ φασιστικὰ στρατεύματα. Μόλις ἔγινε ἡ κατάληψη τοῦ Σιετάμο, ἡ πολιτοφυλακὴ χωρίστηκε. Μερικοὶ ἔμειναν στὸ χωριό, καὶ ἄλλοι ἔφυγαν γιὰ τὸ Λοπορζάνο, ποὺ ἔπεσε στὰ χέρια μας τὴν ἑπόμενη μέρα».[1]

Ὑποστηριζόμενη ἀπὸ τὸ ΡΟΥΜ, ἡ ἐπίθεση ἐνάντια στὸ Ἐστρέτσο Κίντο καὶ στὸ Μόντε Ἀραγκὸν συνεχίστηκε καὶ οἱ ἐπαναστάτες κατέλαβαν αὐτὰ τὰ δυὸ χωριὰ μετὰ ἀπὸ πέντε μέρες μάχης. Τὰ λάφυρα τοῦ πολέμου ἀποτελοῦσαν 8 κανόνια τῶν 10, 20 ὅλμοι τῶν 81, 16 πολυβόλα καὶ 1.600 πιστόλια, ποὺ ἦταν μιὰ πραγματικὴ περιουσία καθὼς ἡ πολι-

τοφυλακὴ εἶχε φοβερὴ ἔλλειψη πολεμοφοδίων. Οἱ πολιτοφύλακες φέρθηκαν ἀξιοθαύμαστα, σχεδὸν χωρὶς νὰ φᾶνε ἢ νὰ κοιμηθοῦν στὴ διάρκεια τῆς μάχης. Τὸ μεγαλύτερο κέντρισμα γι' αὐτοὺς τοὺς ἀντάρτες ἦταν ἡ καθοδήγηση τοῦ Ντουρρούτι: τὸν ἔβλεπαν πάντοτε νὰ βρίσκεται στὶς πιὸ ἐπικίνδυνες θέσεις, ὑποφέροντας τὶς ἀντιξοότητες τοῦ πολέμου ὅπως ὅλοι οἱ πολεμιστὲς καὶ τὸ μόνο πράγμα ποὺ τὸν ἔκανε νὰ ξεχωρίζει ἀπὸ τοὺς συντρόφους του ἦταν τὸ ὅτι ἀντιμετώπιζε πάντα πρῶτος τὸν κίνδυνο στὴν πρώτη γραμμή.

Ὅταν ὁ Ντουρρούτι προετοίμαζε τὴν ἐπίθεση ἐνάντια στὸ Σιετάμο καὶ ἀποφάσιζε νὰ τελειώνει μὲ τὶς ἐπιχειρήσεις στὸ Πίνα ντὲ Ἔμπρο στὶς 15 Αὐγούστου, ἔφτασε στὴ Μπουχαραλὸζ ὁ Μισὲλ Κολτσώφ, ὁ ἀνταποκριτὴς τῆς «Πράβδα». Ὁ τελευταῖος, ἐρχόμενος ἀπ' τὴ Γαλλία, εἶχε φτάσει στὴν Ἰσπανία στὶς 8 Αὐγουστου. Μόλις ἔφτασε στὴ Βαρκελώνη βρῆκε τὸν Γκαρθία Ὀλιβὲρ καὶ τοῦ εἶπε ὅτι ἤθελε νὰ ἐπισκεφτεῖ τὸ μέτωπο τῆς Ἀραγωνίας καὶ νὰ συναντήσει τὸν Ντουρρούτι. Τοῦ ἔδωσαν ἕνα πιστοποιητικὸ ἐλεύθερης κυκλοφορίας καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ ἀπαραίτητα μέσα γιὰ νὰ πάει στὴ Μπουχαραλόζ.

Ἦρθε μαζὶ μ' ἕνα διερμηνέα καὶ ἕναν Στρατηγὸ ποὺ παρίστανε τὸ «λευκὸ» Ρῶσο, ποὺ ζοῦσε ἐξόριστος στὸ Παρίσι καὶ εἶχε ἔρθει στὴν Ἰσπανία ἐπειδὴ τὸν εἶχε τραβήξει ὁ πόλεμος. Ὁ Κολτσώφ ἐπισκέφτηκε τὴν Τρουέμπα στὸν τομέα Ταρτιέντε καὶ ἔφτασε στὴ Μπουχαραλὸζ στὶς 14 Αὐγουστου. Τὸ ρεπορτὰζ στὴν ἐφημερίδα του δὲν ἔχει καμιὰ ἱστορικὴ σημασία, ὅπως ἀναγκάστηκε ν' ἀναγνωρίσει ὁ συνεργάτης του Ἔρεμπουργκ.[2] Ὁ Ντουρρούτι βρισκόταν στὴ Βέντα Μονζόνα (Σάντα Λουτσία). «Ἦταν πολὺ δύσκολο γιὰ τὸν Κολτσὼφ νὰ πάει ἐκεῖ, γιατὶ ἀπεῖχε μόνο δυὸ μίλια ἀπὸ τὸ μέτωπο».

«Ὁ περίφημος ἀναρχικὸς μᾶς δέχτηκε χωρὶς νὰ μᾶς δώσει μεγάλη προσοχή. Ἀλλὰ ὅταν πρόσεξε τὶς λέξεις Μόσχα καὶ Π ρ ά β δ α στὸ γράμμα τοῦ Γκαρθία Ὀλιβέρ, ζωντάνεψε καὶ στὸν δρόμο, προχωρώντας ἀκριβῶς στὴ μέση τῶν στρατιωτῶν μὲ τὴν ὁλοφάνερη πρόθεση νὰ τραβήξει τὴν προ-

σοχή τους, ἄρχισε μιὰ πύρινη πολεμική. Οἱ λέξεις του ἦταν γεμᾶτες ἀπὸ σκοτεινὸ καὶ φανατικὸ πάθος». Αὐτὴ εἶναι ἡ περιγραφὴ τοῦ περίφημου Ντουρρούτι σύμφωνα μὲ τὸν Κολτσὼφ καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἀναφορά του γιὰ τὴ συνέντευξη ποὺ τοῦ πῆρε, στὸ βιβλίο του τὸ Ἡμερολόγιο τοῦ Ἱσπανικοῦ Πολέμου.3

Ο Ντουρρούτι ἄρχισε ρωτώντας: «Τί σχεδιάζει νὰ κάνει ἡ Σοβιετικὴ Ἕνωση γιὰ τὴν Ἱσπανικὴ Ἐπανάσταση;» Ὁ Ρῶσος δημοσιογράφος ἔωσε τοὺς λόγους, σ' ἕνα διεθνὲς ἐπίπεδο, γιατί ἡ Ε.Σ.Σ.Δ. δὲν μποροῦσε νὰ βοηθήσει ἄμεσα. Ἀλλὰ δὲν ἀπόριψε τὴν πιθανότητα νὰ βοηθήσει τους Δημοκράτες ἔμμεσα. Ὅσο γιὰ τοὺς Ρώσους ἐργάτες, εἶχαν ὀργανώσει ἕνα ἐθνικὸ δάνειο διαμέσου τῶν συνδικάτων των καὶ εἶχε σταλεῖ τὸ πρῶτο ἔμβασμα στὸν Πρωθυπουργὸ Ἰζιράλ.4

Ἡ ἀπάντηση τοῦ Κολτσὼφ δὲν ἱκανοποίησε τὸ Ντουρρούτι ποὺ τοῦ ἀπάντησε ἀπότομα: «Ὁ ἀγώνας ἐνάντια στοὺς φασίστες δὲν ἦταν ἔργο τῆς κυβέρνησης τοῦ Ἀζάνια ἀλλὰ τῶν ἐργατῶν, ποὺ ἀρχισαν τὴν κοινωνικὴ ἐπανάσταση τὴν κατάλληλη ὥρα σὲ ἀπάντηση τῆς ἐπίθεσης τῶν συντηρητικῶν δυνάμεων. Ἡ κυβέρνηση ὄχι μόνον ἀρνήθηκε νὰ δώσει ὅπλα στοὺς ἐργάτες ἀλλὰ καὶ δὲν πῆρε κανένα μέτρο στὶς διάφορες περιοχὲς ἐναντιον τοῦ στρατοῦ, ποὺ δούλευε ἐδῶ κι ἀρκετὸ καιρὸ γιὰ νὰ προετοιμάσει ἕνα φασιστικὸ θρίαμβο. Ὁ Ντουρρούτι τοῦ ὑπενθύμισε ὅτι εἶναι ἀνώφελο νὰ στέλνονται λεφτὰ ἀπὸ τὰ Ρωσικὰ συνδικάτα στὴν Ἱσπανικὴ κυβέρνηση. Δὲν ἦταν ἕνας πόλεμος γιὰ νὰ διατηρηθοῦν οἱ ἀστικοὶ θεσμοί, ἀλλὰ ἕνας ἐπαναστατικὸς πόλεμος. Ἂν ὁ λαὸς τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. δὲν ἦταν ἐνήμερος γιὰ τὴν πραγματικὴ κατάσταση, τὴν ὁποία τὸ προλεταριάτο τὴν ἔδειχνε συνέχεια μόνο διαμέσου τῶν πράξεών του, ἦταν καθῆκον κάθε ἀνταποκριτῆ, καὶ ἰδιαίτερα τοῦ ἴδιου τοῦ Κολτσώφ, νὰ πληροφορήσει τὶς μάζες στὴ χώρα του». Αὐτὴ ἦταν ἡ ἀπάντηση τοῦ Ντουρρούτι, τὴν ὁποία ὁ συγγραφέας τοῦ Ἡμερολόγιου τοῦ Ἱσπανικοῦ Πολέμου «ξέχασε» νὰ καταγράψει, μιὰ παράλειψη ποὺ ἀναμφίβολα ἀκολουθοῦσε τὴ γραμμὴ τοῦ κόμματος τῆς PCUS ποὺ δὲν ἤθελε νὰ ξέρει ὁ λαὸς τῆς Ρωσίας τὴν ἀλήθεια γιὰ τὴν Ἱσπανία.

'Αντίθετα, ὁ Κολτσὼφ ἔβαλε τὸ Ντουρρούτι νὰ λέει γελοῖα πράγματα, ποὺ ἦταν σύμφωνα μὲ τὴν εἰκόνα ποὺ εἶχαν δημιουργήσει μόνοι τους οἱ Σταλινικοὶ γιὰ τοὺς ἐπαναστάτες ἀναρχικούς. Τελειώνοντας τὸ πρῶτο μέρος τοῦ διάλογου, ὁ δημοσιογράφος πρόσθεσε καὶ μερικὲς πομπώδεις προτάσεις γιὰ τὶς εὐχὲς τῶν Ρώσων γιὰ ἕναν γρήγορο θρίαμβο τῶν ἀναρχικῶν, σοσιαλιστῶν καὶ κομμουνιστῶν ἐργατῶν.

Μετὰ ἡ συζήτηση στράφηκε σὲ διάφορα στρατιωτικὰ προβλήματα στὸ μέτωπο καὶ ἰδιαίτερα στὰ προβλήματα τῆς Φάλαγγας. Ὁ Ντουρρούτι ἦταν σαφὴς στὶς ἀπαντήσεις του: «Ὑποστήριξε ὅτι θὰ ἦταν φρόνιμο νὰ ὀργανώσουν μιὰ ἐπίθεση στὴ Σαραγόσσα ἀλλὰ ὅτι στὴν πραγματικότητα τὸ μέτωπο δὲν πήγαινε πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση, κάτι γιὰ τὸ ὁποῖο λυπότανε καὶ ἔδειξε στὸν Κολτσὼφ τὶς θέσεις τοῦ τομέα του πάνω στὸ χάρτη. Ἡ ἀπραξία τοῦ τομέα του ὀφείλονταν στὴν στρατηγικὴ ποὺ πρότειναν οἱ στρατιωτικοὶ τεχνικοί. Οἱ τελευταῖοι, πιστεύοντας ὅτι τὸ νὰ προχωρήσουν θὰ ἦταν βλαβερό, τὸν παρακίνησαν νὰ περιμένει γιὰ μιὰ κοινὴ δράση μέχρι νὰ σημειωθεῖ μιὰ πρόοδος στὸ Βορρὰ καὶ στὴν Ἀνατολή. Ὡστόσο δὲν ἦταν ἀπαισιόδοξος καὶ τοῦ ἀποκάλυψε ὅτι στὴν ἐπίθεση ποὺ θὰ γινόταν, οἱ θέσεις τους θὰ καλυτέρευαν καθὼς θὰ ἔφερναν πιὸ κοντὰ τὸν ἀντικειμενικό τους στόχο.

«Ὅσο γιὰ τὴν στρατιωτικὴ κατάσταση τῆς Φάλαγγας, σύμφωνα μὲ τὸ Ντουρρούτι, δὲν ὑπῆρχε καμιὰ δυσκολία ὡς πρὸς τὴ διοίκηση. Εἶπε ὅτι, ἡ Ἐπιτροπὴ Πολέμου καὶ τὸ τεχνικὸ στρατιωτικὸ συμβούλιο δροῦσαν μαζὶ καὶ ὅτι οἱ ἐπιχειρήσεις πάντα πραγματοποιοῦνταν μὲ κοινὴ συμφωνία. Ἡ Φάλαγγα καθοδηγούνταν ἀπὸ ἕνα πνεῦμα σ τοπειθαρχίας καὶ ἀδερφικῆς ὑπευθυνότητας. Τὰ καθήκοντα τοῦ πολέμου τὰ διευκόλυνε ἡ αὐτοθυσία ποὺ ἔδειχναν οἱ ἐθελοντὲς τῆς ἐθνοφρουρᾶς καὶ δὲν ἦταν ἀπαραίτητο νὰ καταφεύγουν στοὺς πειθαρχικοὺς κανόνες ποὺ ἦταν κοινοὶ στὶς στρατῶνες. Οἱ ἄντρες καταλάβαιναν τὴ σπουδαιότητα τοῦ ἀγώνα. Ἡ γενικὴ συμπεριφορά τους ἦταν καλή, ἂν καὶ ὑπῆρχαν λίγα ἄσχημα περιστατικά, ποὺ ἦταν ἀναπό-

φευκτα σὲ μιὰ τόσο μεγάλη κοινότητα».

Ὁ Ντουρρούτι ἐξήγησε μὲ λεπτομέρειες πῶς διοικούνταν ἡ φάλαγγα, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν ὁμάδα καὶ φθάνοντας ὡς τὴν Ἐπιτροπὴ Πολέμου. Ὁ Κολτσὼφ δὲν νοιάστηκε νὰ θυμηθεῖ καμιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς ἀπαντήσεις. Προχώρησε τόσο πολὺ ὥστε νὰ γράφει ὅτι «σύμφωνα μὲ τὸ Ντουρρούτι, οἱ λιποταξίες ἦταν πολὺ σημαντικὲς κι ὅτι εἶχαν ἀπομείνει στὴ φάλαγγα μόνο 1.200 ἄντρες περίπου», ἐνῶ στὴν πραγματικότητα ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἡ φάλαγγα εἶχε 6.000 ἄντρες, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ 4.500 ἦταν ὁπλισμένοι.

«Ὅσο γιὰ τὸν ἐξοπλισμὸ τῆς φάλαγγας», εἶπε ὁ Κολτσώφ, «εἶχε ἀκούσει ἀπὸ τὸ Ντουρρούτι ὅτι ἦταν ἐξαιρετικὸς καὶ ὅτι κι ὁ τελευταῖος εἶχε στὴ διάθεσή του πολλὰ πολεμοφόδια». Ἐδῶ πάλι ὁ Κολτσὼφ διαστρέβλωσε τὴν ἀπάντηση. Στὴν πραγματικότητα ὁ Ντουρρούτι εἶχε πεῖ ὅτι «εἶχαν μόνον παλιὰ ὅπλα καὶ ὁ ὁπλισμὸς δὲν ἐπαρκοῦσε γιὰ ὅλους τοὺς ἄντρες, πράγμα ποὺ τοὺς ἀνάγκαζε νὰ δημιουργήσουν ἕναν κύκλο, ἐναλάσσοντας τὴ δουλειὰ στὰ χωράφια μὲ τὴν ἐνεργὴ συμμετοχὴ στὸν πόλεμο. Κι ἔτσι, περισσότεροι ἀπὸ 1.500 πολιτοφύλακες ἔκαναν, ἐκείνη τὴν ἐποχή, ἀγροτικὲς δουλειές, ἐνῶ ἄλλοι κινούνταν μεταξὺ τῶν χωριῶν τῆς Γκέλσα καὶ Πίνα. Ὑπῆρχε τρομερὴ ἔλλειψη πολεμοφοδίων. Ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Πολιτοφυλακῶν ἀντιμετώπιζε μεγάλη δυσκολία στὸ νὰ ἐφοδιάζει τὸ μέτωπο, σὲ τέτοιο σημεῖο ὥστε κρατοῦσαν τοὺς ἄδειους κάλυκες γιὰ νὰ τοὺς ξαναστείλουν πίσω στὴ Βαρκελώνη καὶ νὰ τοὺς ξαναγεμίσουν. Μερικὲς φορές, ὁμάδες ἀνταρτῶν ἔπρεπε νὰ κάνουν ἐπιδρομὲς στὴν ἐχθρικὴ περιοχὴ γιὰ νὰ πάρουν καλὰ πολεμοφόδια».

Ὁ Κολτσὼφ δὲν γράφει τίποτα γιὰ τὴ «στρατιωτικὴ ἐκπαίδευση»'. Ἀλλὰ ὁ Ντουρρούτι ἦταν πολὺ σαφής: «Οἱ πολεμιστὲς διδάχτηκαν πῶς νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ ὅπλα, τὸν τρόπο νὰ ὀχυρώνουν μιὰ θέση, πῶς νὰ προστατεύονται ἐναντίον τῶν ἀεροπορικῶν βομβαρδισμῶν ἢ τῶν βομβαρδισμῶν ἐδάφους, πῶς νὰ κάνουν μιὰ αἰφνιδιαστικὴ ἐπίθεση σὲ μιὰ ἐχθρικὴ θέση καὶ γενικὰ πῶς νὰ κερδίζουν μιὰ μάχη σῶμα μὲ σῶμα. Ἀλλὰ δὲν τοὺς διδάξαμε τὸ βά-

δισμα τῆς χήνας ἢ τὸ βηματισμὸ τῶν παρελάσεων. Ὁ Ντουρρούτι ἐπέμενε ὅτι «δὲν ὑπῆρχαν ἀνώτεροι ἢ κατώτεροι ἀνάμεσά τους. Οἱ σχέσεις ἀνάμεσα στοὺς ἀντιπροσώπους καὶ στοὺς πολιτοφύλακες ἦταν οἱ φιλικὲς σχέσεις ἀνάμεσα σὲ δυὸ συντρόφους. Οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ πολιτοφύλακες πίστευαν ὅτι γιὰ νὰ ἐκπληρώσουν τὸ ἔργο τους ἔπρεπε νὰ ξέρουν πῶς νὰ χτυποῦν τὰ τακούνια τους, ὅπως οἱ Πρῶσσοι». Ἀλλὰ ἂν αὐτὸ ἦταν ποὺ ἐννοοῦσε ὁ Κολτσὼφ μὲ τὴ στρατιωτικὴ ἐκπαίδευση, θἄπρεπε νὰ εἶχε φύγει ἀπογοητευμένος, γιατὶ «κανεὶς ἐδῶ δὲν ἤθελε αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ἐκπαίδευσης». Αὐτὴ ἡ τελευταία πρόταση ἦταν ἡ μόνη ποὺ θυμήθηκε ὁ Κολτσὼφ γιὰ νὰ κάνει τὸν ὑπαινιγμὸ ὅτι ἡ στρατιωτικὴ κατάσταση στὴ φάλαγγα ἦταν πολὺ ἄσχημη.

Σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς συζήτησης ὁ Ντουρρούτι κράτησε μιὰ ἀξιοπρεπῆ στάση καὶ δὲν ἔδειξε κανέναν «σαρκασμὸ» ἀλλὰ μόνον μιὰ δυνατὴ ἐπιθυμία νὰ κάνει τὸν Κολτσὼφ νὰ καταλάβει ὅτι βρισκόταν σὲ μιὰ χώρα ὅπου ὁ ἀναρχισμὸς κυριαρχοῦσε καὶ ὅτι δὲν θὰ ἦταν εὔκολο νὰ τὸν κάνουν νὰ χαμηλώσει τὴ σημαία του. Ὁ ἀποχαιρετισμὸς ἦταν φιλικὸς σύμφωνα μὲ τὸν χρονικογράφο τῆς Π ρ ά β δ α καὶ τὸ ἀναφέρει αὐτὸ σὲ μιὰ πασίγνωστη σήμερα φράση: «Γειά σου, Ντουρρούτι. Θὰ πάω νὰ σὲ δῶ στὴ Σαραγόσσα. Ἂν δὲν σκοτωθεῖς ἐδῶ ἢ στοὺς δρόμους τῆς Βαρκελώνης πολεμώντας τοὺς κομμουνιστές, ἴσως σὲ ἔξη χρόνια νὰ ἔχεις γίνει μπολσεβίκος». Ὁ Κολτσὼφ πρόσθεσε: «Χαμογέλασε καὶ ἀμέσως γύρισε τὴν πλάτη του γιὰ νὰ μιλήσει σὲ κάποιον ποὺ βρισκόταν ἐκεῖ». Αὐτὸς ὁ κάποιος, ποὺ ἦταν ἐκεῖ κατὰ τύχη, δὲν ἦταν ἄλλος ἀπὸ τὸ Μόρα, τὸν γραμματέα τῆς Ἐπιτροπῆς Πολέμου, ὁ ὁποῖος μαζί μὲ τὸν Φρανθίθκο Καρρένιο καὶ τὸν Φρανθίθκο Σουμπιράτ, ἦταν παρόντες σ' αὐτὴ τὴ συνέντευξη.[5]

Ὁ ἀνταποκριτὴς τῆς Π ρ ά β δ α δὲν ἦταν ὁ μόνος δημοσιογράφος ποὺ ἐπισκέφτηκε τὸ μέτωπο τῆς Ἀραγωνίας καί, φυσικά, τὴ φάλαγγα Ντουρρούτι. Τὸ γεγονὸς ὅτι τὴ φάλαγγα τὴ διοικοῦσε ὁ Ντουρρούτι καὶ ὅτι τὴν ἀποτελοῦσαν μόνον ἀναρχικοὶ ἦταν ἀρκετὸ γιὰ νὰ τραβήξει τὴν προσοχὴ ἐχθρῶν καὶ φίλων. Ὁ Κολτσώφ, ὅπως καὶ ὁ συνεργά-

της του 'Ηλίας 'Ερεμπουργκ, πήγαν νὰ τὴν ἐπισκεφτοῦν ἀπὸ καθαρὴ περιέργεια. Τὸ νὰ δεῖ τοὺς ἀναρχικοὺς σὲ δράση ἦταν ἀρκετὸς λόγος γιὰ νὰ ἐνεργοποιηθεῖ ἡ «ἐπιστημονικὴ κριτικὴ» ἑνὸς Μαρξιστῆ. Μ' αὐτὴ τὴ δικαιολογία ἐπισκέφτηκε ὁ Κολτσὼφ τὴ φάλαγγα. Όσο γιὰ τοὺς ἀστοὺς δημοσιογράφους, τὸ ἔκαναν μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἐνῶ συγχρόνως ἦταν προκατειλημμένοι ὅτι θὰ βρίσκονταν ἀντιμέτωποι μὲ «τρελλούς». 'Αλλὰ δὲν θἄπρεπε νὰ βάλει κανεὶς ὅλους τοὺς δημοσιογράφους ποὺ ἐπισκέφτηκαν τὴ φάλαγγα στὴν ἴδια κατηγορία.

Μετὰ τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Κολτσὼφ, ἦρθε ὁ ἀνταποκριτὴς τῆς Γαλλικῆς ἐφημερίδας Λ ὰ Μ ο ν τ ὰ ν ι ε, 'Αλμπὲρ Σουιγιὸν καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ Χοσὲ Γκαμπριὲλ τῆς ἐφημερίδας τῆς 'Αργεντινῆς Λ ὰ Π ρ έ ν σ α. 'Ο 'Αλμπὲρ Σουιγιὸν εἶχε πεῖ στὴν 'Επιτροπὴ Πολέμου ὅτι ἐπιθυμοῦσε νὰ πάρει μέρος σὰν παρατηρητὴς στὴν ἐπίθεση τοῦ Φουέντε ντὲ Έμπρο. Περιέγραψε τὴν κατάληψή της στὴν ἐφημερίδα του καὶ λέει ἐπίσης καὶ γιὰ τὸ φόβο ποὺ δοκίμασε. 'Αλλὰ μιλάει καὶ γιὰ τὴν περηφάνεια ποὺ ἔνοιωσε ὄντας μάρτυρας στὴ νίκη ποὺ κέρδισε ἡ φάλαγγα. 'Αναφέρει μιὰ σύντομη συζήτηση ποὺ εἶχε μὲ τὸ Ντουρρούτι, μετὰ τὴ μάχη: «Λοιπόν, καὶ στὴ Γαλλία;» τὸν ρώτησε ὁ Ντουρρούτι κατηγορηματικά. «'Ο Ντουρρούτι» ἔγραψε ὁ Σουιγιόν, «ἦταν διψασμένος νὰ μάθει γιὰ τὶς ἰδέες καὶ τὶς δραστηριότητες τῶν Γάλλων συντρόφων. Λυπόταν γιὰ τὴν ἐπίσημη ἄποψη, καταλαβαίνοντάς την ἀλλὰ χωρὶς νὰ τὴν ἀποδέχεται. Τὴν καταλάβαινε γιατὶ εἶχε μιὰ πολὺ διακριτικὴ ἐξυπνάδα ἀλλὰ δὲν τὴ δεχόταν γιατὶ ἦταν ἕνας θαρραλέος ἄντρας ποὺ πολεμοῦσε καὶ ἔβλεπε τοὺς ἄντρες του νὰ σκοτώνονται ἀπὸ τὰ Γερμανικὰ καὶ τὰ 'Ιταλικὰ ἀεροπλάνα.

«Ύπάρχουν φορές», συνέχισε ὁ Σουιγιόν, «ποὺ ἕνας ἄντρας δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ δεχτεῖ τὴν ἐπίσημη ἄποψή μας (τὴ γαλλική), ἀπορρίπτει αὐτὸ τὸ τρόπο ὀπτικῆς τῶν πραγμάτων, ὅταν βλέπει μπροστὰ στὰ μάτια του τοὺς πληγωμένους καὶ τοὺς νεκροὺς καὶ αἰσθάνεται ὀργὴ μέσα στὴν καρδιά του. «Θὰ μποροῦσα νὰ μιλήσω στοὺς Γάλλους ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο», μοῦ εἶπε ὁ Ντουρρούτι, «ἀλλὰ ἡ κυβέρνησή σας χρειάζεται τὴ μεσαία της τάξη. 'Εξάλλου

τὸ ἀναρχικό μου ὄνομα θὰ τοὺς τρομοκρατοῦσε... Πὲς στὸ Παρίσι ὅτι πολεμᾶμε γιὰ σᾶς καθὼς καὶ γιὰ μᾶς. Ὑπογράμμισε τὴν ἀνάγκη ποὺ ἔχουμε γιὰ ἀεροπλάνα, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ νὰ τελειώσουμε γρήγορα. Ἐπίσης ὑπογράμμισε ὅτι ἐμεῖς οἱ ἀναρχικοί, ποὺ φτιάξαμε ἀρκετὲς ἀπὸ τὶς φάλαγγες ἀπὸ κείνους ποὺ πραγματικὰ πολεμᾶνε, ἔχουμε μόνο ἕνα σκοπό, νὰ συντρίψουμε τοὺς φασίστες. Πὲς στοὺς Γάλλους ὅτι ὅλοι μας ἐδῶ συμφωνοῦμε σὰν ἀδέρφια καὶ ὅτι μετὰ τὴ νίκη, ὅταν θὰ εἶναι ἀπαραίτητο νὰ καθορίσουμε τὴ νέα οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ δομὴ στὴν Ἰσπανία, αὐτοὶ ποὺ πολέμησαν στὸ πλευρό μας θὰ δουλέψουν περισσότερο ἀδερφικὰ παρὰ ποτέ».6

Μὲ τὴν κατάληψη τοῦ Φουέντε ντὲ Ἔμπρο καὶ ἄλλων θέσεων μικρότερης σημασίας, ἡ μεγάλη ἐπίθεση ποὺ εἶχε ἀρχίσει στὸ Μπαρμπάστρο ἔφτασε στὸ τέλος της... Τὸ Ἐπιτελεῖο νόμιζε ὅτι ὁ ἐχθρὸς μπόρεσε νὰ ἐνισχυθεῖ καὶ ὅτι ἡ γενικὴ κατάσταση τῶν πολιτοφυλακῶν ποὺ εἶχαν ἔλλειψη ἐπαρκῶν ὅπλων, δὲν θὰ τοὺς ἐπέτρεπε νὰ προελάσουν στὸ τωρινὸ μέτωπο. Ὡστόσο, ἡ Ἐπιτροπὴ Πολέμου τοῦ Μπαρμπάστρο σκέφτηκε ὅτι θὰ ἦταν σημαντικὸ ἀπὸ ψυχολογικῆς πλευρᾶς νὰ ἐκμεταλλευτοῦν τὴ νίκη, ὄχι μόνο γιὰ νὰ ἀναπτερώσουν τὸ ἠθικὸ στὰ μετόπισθεν ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ σπάσουν τὸ ἠθικὸ τοῦ ἐχθροῦ. Ζήτησαν ἀπὸ τὸ Ντουρρούτι νὰ μιλήσει στὸ ραδιόφωνο τῆς Σαρινιένα:

«Στὸ μέτωπο τῆς Ἀραγωνίας», εἶπε ὁ Ντουρρούτι, «οἱ ἐργατικὲς πολιτοφυλακὲς δὲν εἶναι ἀδρανεῖς. Ἐπιτίθονται στὸν ἐχθρό, καταλαμβάνοντας θέσεις καὶ διατηρώντας τὶς γραμμὲς ἀντίστασής τους, περιμένοντας νὰ ἐξαπολύσουν μιὰ τεράστια ἐπίθεση. Κι ἐσεῖς ἐπίσης, Ἰσπανοὶ ἐργάτες, ἔχετε μιὰ σπουδαία ἀποστολὴ νὰ ἐκπληρώσετε, γιατὶ ἡ ἐπανάσταση δὲν κερδίζεται μόνο μὲ τὶς μάχες, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ μὲ τὴν παραγωγή. Τὸ μέτωπο καὶ τὰ μετόπισθεν πρέπει νὰ ἐργάζονται μαζί. Πρέπει νὰ ἀγωνίζονται, ἑνωμένα ἀπ' τὸν ἴδιο σκοπό, καὶ ὁ δικός μας δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ ὑπερασπίσουμε τὴν Ἰσπανία ποὺ στηρίζεται στὴν ἐργατικὴ τάξη.

» Οἱ ἐργάτες ποὺ πολεμᾶνε σήμερα, στὸ μέτω-

πο ἢ στὰ μετόπισθεν, δὲν τὸ κάνουν αὐτὸ γιὰ νὰ προστατέψουν τὰ προνόμια τῆς ἀστικῆς τάξης, ἀλλὰ πολεμᾶνε γιὰ τὸ δικαίωμα νὰ ζοῦν μὲ ἀξιοπρέπεια. Ἡ δύναμη τῆς Ἱσπανίας βρίσκεται στὴν ἐργατικὴ τάξη καὶ στὶς ὀργανώσεις της. Μετὰ τὴ νίκη, ἡ CNT καὶ ἡ UGT θὰ συζητήσουν γιὰ τὶς μορφὲς καὶ τὴν κατεύθυνση τῆς οἰκονομίας στὴν Ἱσπανία.

» Ἐμεῖς ποὺ πολεμᾶμε στὰ πεδία τῶν μαχῶν, δὲ ζητᾶμε μετάλλια. Δὲν πολεμᾶμε γιὰ νὰ γίνουμε βουλευτὲς ἢ ὑπουργοί. Ὅταν γυρίσουμε πίσω ἀπὸ τὸ μέτωπο θὰ πάρουμε τὶς θέσεις μας στὰ ἐργοστάσια, στὰ μαγαζιά, στὰ ὀρυχεῖα καὶ στὰ χωράφια, ἐκεῖ ἀπ' ὅπου ξεκινήσαμε. Στὰ παραγωγικὰ κέντρα εἶναι ποὺ πρέπει νὰ κερδηθεῖ ἡ πραγματικὴ μάχη.

» Εἴμαστε ἀγρότες καὶ σπέρνουμε. Μπορεῖ νὰ ἔρθουν καταιγίδες, ποὺ θὰ καταστρέψουν τὶς σοδειές μας. Ἀλλὰ εἴμαστε προετοιμασμένοι καὶ ξέρουμε πῶς νὰ τὶς ἀντιμετωπίσουμε. Ἡ σοδειά μας εἶναι ὥριμη. Μαζέψτε τὸ στάρι! Ἡ σοδειὰ θὰ εἶναι γιὰ τὸν καθένα καὶ δὲν θὰ ὑπάρχει κανεὶς μὲ ἰδιαίτερα προνόμια. Ὅταν γίνει ἡ μοιρασιά, οὔτε ὁ Ἀζάνια, οὔτε ὁ Λάργκο Καμπαλλέρο, οὔτε ὁ Ντουρρούτι θὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα γιὰ μεγαλύτερη μερίδα. Ἡ σοδειὰ ἀνήκει στὸν καθένα, σ' ὅλους αὐτοὺς ποὺ δούλεψαν κανονικά, εἰλικρινὰ καὶ προσεκτικὰ γιὰ νὰ μὴν λεηλατηθεῖ.

» Ἐργάτες τῆς Καταλωνίας, πρὶν λίγες μέρες στὴ Σαρινιένα σᾶς εἶπα ὅτι ἤμουν περήφανος ποὺ σᾶς ἀντιπροσώπευα στὸ μέτωπο τῆς Ἀραγωνίας καὶ σᾶς εἶπα ἀκόμη ὅτι θὰ εἴμαστε ἄξιοι τῆς ἐμπιστοσύνης σας. Ἀλλὰ γιὰ νὰ μπορέσει νὰ συνεχιστεῖ αὐτὴ ἡ ἐμπιστοσύνη καὶ ἡ ἀδερφοσύνη, πρέπει ν' ἀφοσιωθοῦμε ὁλοκληρωτικὰ στὸν ἀγώνα σὲ τέτοιο σημεῖο ποὺ νὰ ξεχάσουμε ἀκόμα καὶ τοὺς ἑαυτούς μας. Πάνω ἀπ' ὅλα ἐσεῖς, γυναῖκες μας, κάντε τὶς καρδιές σας νὰ σωπάσουν καὶ ἀφῆστε τοὺς ἄντρες σας νὰ πολεμήσουν στὸ μέτωπο. Μὴν τοὺς γράφετε γιὰ νὰ τοὺς πεῖτε ἄσχημα νέα, σηκῶστε αὐτὸ τὸ βάρος μόνες σας. Ἀφῆστε μας νὰ πολεμήσουμε. Προσπαθῆστε νὰ καταλάβετε ὅτι ἡ μοίρα τῆς Ἱσπανίας ἐξαρτᾶται ἀπ' ὅλους μας, ὅπως καὶ τὸ μέλλον τῶν παιδιῶν μας. Βοηθῆστε μας νὰ εἴμαστε δυνατοὶ

σ' αὐτὸ τὸν πόλεμο, ποὺ ἀπαιτεῖ ὅλη μας τὴ θέληση γιὰ νὰ κερδηθεῖ, ὅλη μας τὴν καρδιὰ γιὰ νὰ κατακτήσει.

» Σύντροφοι, τὰ ὅπλα πρέπει νὰ στέλνονται στὸ μέτωπο. Τὰ χρειαζόμαστε γιὰ νὰ φτιάξουμε ἕνα σιδερένιο φράγμα μπροστὰ στὸν ἐχθρό. Νἄχετε πίστη σ' ἐμᾶς. Αὐτὲς οἱ πολιτοφυλακὲς δὲν θὰ ὑπερασπίσουν ποτὲ τὴν μεσαία τάξη. Εἶναι, καὶ θὰ παραμείνουν, ἡ προλεταριακὴ ἐμπροσθοφυλακὴ σ' αὐτὸ τὸν ἀγώνα ποὺ διεξάγουμε ἐνάντια στὸν καπιταλισμό. Ὁ διεθνὴς φασισμὸς ἔχει ἀποφασίσει νὰ κερδίσει τὴ μάχη. Ἐμεῖς πρέπει ν' ἀποφασίσουμε νὰ μὴν τὴ χάσουμε. Κι ἐσεῖς ἐργάτες, ποὺ μ' ἀκοῦτε πίσω ἀπὸ τὶς ἐχθρικὲς γραμμές, σᾶς λέω ὅτι ἡ ὥρα τῆς ἀπελευθέρωσής σας πλησιάζει. Οἱ ἀντιεξουσιαστικὲς πολιτοφυλακὲς προχωρᾶνε καὶ τίποτε καὶ κανένας δὲν μπορεῖ νὰ τὶς σταματήσει, γιατὶ πίσω ἀπ' αὐτὲς βρίσκεται ἡ θέληση ὅλου τοῦ λαοῦ. Πρέπει κι ἐσεῖς νὰ πάρετε μέρος στὸ ἔργο μας, σαμποτάροντας τὴ φασιστικὴ πολεμικὴ βιομηχανία καὶ δημιουργώντας ἑστίες ἀντίστασης μὲ ἀντάρτες στὶς ὀρεινὲς περιοχές. Πολεμεῖστε, ὅλοι ἐσεῖς ποὺ μπορεῖτε, καὶ ὅσο ὑπάρχει μέσα σας ἔστω καὶ μιὰ σταγόνα αἷμα, συνεχίστε τὸν ἀγώνα.

» Ἐργάτες τῆς Ἰσπανίας, κουράγιο! Ἂν εἶναι γραμμένο ὅτι σὲ μιὰ ὁρισμένη στιγμὴ πρέπει νὰ διακινδυνέψουμε τὴ ζωή μας, ἂς ποῦμε στὸν ἑαυτό μας ὅτι αὐτὴ ἡ στιγμὴ ἔφτασε!

»Σύντροφοι, νὰ εἶστε αἰσιόδοξοι. Μακάρι τὸ κοινὸ ἰδανικό μας νὰ εἶναι μαζί σας. Προχωρεῖστε ἐνάντια στὸ φασισμό, τὸν δίδυμο ἀδερφὸ τοῦ καπιταλισμοῦ! Δὲν πρέπει νὰ συζητᾶμε οὔτε τὸν ἕναν οὔτε τὸν ἄλλον, πρέπει νὰ τοὺς συντρίψουμε!»[7]

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Χοσὲ Μίρα, ἔργο ἀνσφ., σελ. 120 SQ

2. Ἐλία Ἔρεμπουργκ L A N U I T T O M B A, σελ. 188. «Ἕνας ιστορικὸς δὲν μπορεῖ νὰ δώσει πίστη σ' αὐτὰ τὰ ἄρθρα οὔτε ἀκόμη καὶ στὸ Ἰ σ π α ν ι κ ὸ τ ο υ Ἡ μ ε ρ ο λ ό γ ι ο. Φέρνει τὴ σφραγίδα τῆς ἐποχῆς του σὲ πολὺ μεγάλο βαθμὸ (..), ἦταν κι αὐτὸς ἕνα θύμα τῆς τυραννίας».

3. Μ. Κολτσώφ, Ἡμερολόγιο τοῦ Ἰσπανικοῦ Πόλεμου, σελ.

29 S. Δώσαμε τὸ κείμενο αὐτῆς τῆς συνέντευξης σὲ ἀνθρώπους ποὺ ἦταν ἐκεῖ. Ἕνας ἀπ' αὐτούς, ὁ Φρανθίθκα Σουμπιράτς, ἀναπαράστησε τὶς ἀπαντήσεις τοῦ Ντουρρούτι στὸν Κολτσώφ γι' αὐτὴ τὴν βιογραφία.

4 Κολτσώφ, ἐργ. ἀναφ. Ὁ Ντομινὶκ Ντεσαντὶ γράφει γι' αὐτὰ τὰ χρήματα, ποὺ μαζεύτηκαν ἀπὸ τοὺς Ρώσους ἐργάτες γιὰ τοὺς Ἱσπανοὺς ἐργάτες, τὰ ὁποῖα, σύμφωνα μὲ τὸν Κολτσώφ, τὰ ἔδωσαν στὴν Ἱσπανικὴ κυβέρνηση (στὸν Τζιράλ): Στὶς 26 Ἰούλη (1936) ἔγινε μιὰ νέα συγκέντρωση τῆς Προφιντὲρν στὴν Πράγα: τὰ Ρωσικὰ συνδικάτα δώρισαν περίπου ἕνα δισεκατομμύριο φράγκα γιὰ νὰ βοηθήσουν τὴν Ἱσπανία. Γιὰ νὰ μαζευτοῦν αὐτὰ τὰ χρήματα ἔγιναν ἔρανοι στὰ ἐργοστάσια. Α ὐ τ ὰ τ ὰ κ ε φ ά λ α ι α θ ὰ τ ὰ δ ι α χ ε ι ρ ί ζ α ν τ α ν ὁ Τορὲζ καὶ ὁ Τολιάτι. (δική μας ἔμφαση). Λ Ἰ ν τ ε ρ ν α σ ι ο ν ὰ λ Κ ο μ μ ο υ ν ί σ τ, Ἐκδόσεις Παγιό, 1970 σελ. 242.

5. Βλ. σημείωση 3.

6. Ἀλμπὲρ Σουιγιόν, «Μάχες στὸν Ἕβρο, ἀναμνήσεις ἀπὸ τὸ Ντουρρούτι», Λὰ Μοντάν, Ἀπρίλης 1936. Δημοσιεύτηκε στὴν Ἀ ν τ ι φ α σ ι σ τ ι κ ὴ Ἱ σ π α ν ί α, δεύτερος χρόνος, νούμερο 31.

7. Σ ο λ ι ν τ α ρ ι ν τ ὰ τ Ὀ μ π ρ έ ρ α, 13 Σεπτέμβρη 1936.

9. Ἡ Ἐπανάσταση σὲ Ἀδιέξοδο

Ὁ λόγος τοῦ Ντουρρούτι ἦταν σὰν μιὰ βόμβα, ἀλλὰ ἡ ἔκρηξη εἶχε τὸ ἀντίθετο ἀποτέλεσμα ἀπ' αὐτὸ ποὺ περίμεναν ἐκεῖνοι ποὺ τὸν εἶχαν ἐμπνευστεῖ. Χρησιμοποιώντας τὴν προσωπικότητα τοῦ Ντουρρούτι, ἤθελαν νὰ καταφέρουν ἕνα βίαιο χτύπημα «στὰ νῶτα τῆς ἐπανάστασης!» Ἔλπιζαν, τονίζοντας τὴν ἔλλειψη ὅπλων στὸ μέτωπο, ν' ἀφοπλίσουν τοὺς ἐργάτες. Αὐτὴ ἡ ἔλλειψη ὅπλων ἦταν τὸ συνεχὲς θέμα συζήτησης στὴν Ἐπιτροπὴ Πολέμου τοῦ Μπαρμπάστρο καὶ πάνω ἀπ' ὅλα σ' αὐτὴ τὴν ἔλλειψη ὀφειλόταν ἡ τελμάτωση τῆς ἐπίθεσης. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἔλεγε ὅτι ἂν τὰ μετόπισθεν πρόσφεραν τὰ κατάλληλα ἐφόδια καὶ ὑποστήριζαν τὸ μέτωπο τοῦ πολέμου, ὁ πόλεμος θὰ περνοῦσε σ' ἕνα ἐνθαρρυντικὸ στάδιο μὲ τὴν κατάκτηση τῆς Σαραγόσσα. Οἱ συζητήσεις γι' αὐτὲς τὶς πιθανότητες ἄγγιζαν τὸ Ντουρρούτι σ' ἕνα εὐαίσθητο σημεῖο, γιατὶ κάθε μέρα ποὺ περνοῦσε ἐξοργιζόταν βλέποντας ὅτι ἡ ἐπίθεση, ποὺ εἶχε σχεδιαστεῖ ἐναντίον τῆς πρωτεύουσας τῆς Ἀραγωνίας, ἀναβάλλονταν γιὰ ἀργότερα. Συνεπῶς, ἦταν λογικὸ ὅτι ὁ Ντουρρούτι θὰ ἔδινε ἔμφαση σ' αὐτὸ τὸ καυτὸ ζήτημα τῶν ἐφοδίων, ὄχι μὲ τὸν τρόπο ποὺ περίμεναν οἱ ἀντεπαναστάτες ἀλλὰ τελείως ἀντίθετα, μ' ἕναν θετικὸ τρόπο χωρὶς ν' ἀφήνει καμιὰ ἀμφιβολία γιὰ τὴ σημασία τοῦ ἀγώνα. Ὅπως εἴδαμε ἤδη, ὁ Ντουρρούτι, γιὰ νὰ γίνει τελείως κατανοητός, ὁρκίστηκε ὅτι «οἱ πολιτοφυλακὲς δὲν πολεμᾶνε στὴν Ἀραγωνία γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν μιὰ ἀστικοδημοκρατικὴ δημοκρατία ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐπιταχύνουν τὴν Ἐπανάσταση» καὶ ἔριξε μεγάλο βάρος στὸ πρόβλημα ποὺ ἀναφέραμε. Κι ἔτσι, ἔκανε ἔκκληση στὴν κατανόηση τῶν ἐργατῶν, ζητώντας ἀπ' αὐτοὺς νὰ δώσουν μερικὰ ἀπὸ τὰ πυρομαχικά τους, ποὺ τὰ φύλαγαν γιὰ τὰ μετόπισθεν.

Οἱ σοσιαλιστικὲς καὶ κομμουνιστικὲς ἐφημερίδες ἐπιτέθηκαν σ' αὐτὸ τὸ λόγο κατηγορώντας «αὐτοὺς ποὺ μποϋκοτάρουν τὸ μέτωπο, μὲ τὸ νὰ τοῦ στεροῦν ὅπλα ποὺ θὰ ἔφερναν τὴ νίκη». Καὶ χρησιμοποίησαν ἐπιχειρήματα ὅπως «Οἱ οὐτοπιστὲς κρι-

τικοί ἀσκοῦν πίεση στὸν οἰκονομικὸ τομέα» καὶ «Δὲν εἶναι ὥρα νὰ κάνουμε τὴν Ἐπανάσταση ἀλλὰ νὰ υπερασπίσουμε τὴ Δημοκρατία, τὴν ὁποία ἀνέδειξαν οἱ κάλπες στὶς 16 Φλεβάρη 1936».[1]

Ἡ ἐπαναστατικὴ κρίση ποὺ σιγόβραζε ἀπὸ τότε ποὺ δημιουργήθηκε ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Πολιτοφυλακῶν στὴν Καταλωνία, καὶ ἀπὸ τὴν στροφὴ ποὺ εἶχε πάρει ἡ Ἐπανάσταση σ' ὁλόκληρη τὴν περιοχή, ξέσπασε τώρα δημόσια. Τίποτε τέτοιο δὲν εἶχε συμβεῖ στὴ Μαδρίτη. Ἀπὸ τὶς πρῶτες μέρες, ἡ κυβέρνηση τὴν ὁποία ἐκπροσωποῦσε ὁ ἀστὸς Τζιρὰλ καὶ ὑποστήριζε τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα, ἔλεγχε τὴν κατάσταση. Ἡ λαϊκὴ πίεση μόλις ποὺ εἶχε ἀγγίξει τὴν καπιταλιστικὴ καὶ κρατικὴ δομή. Ἀφοῦ ξεπέρασαν τὶς πρῶτες στιγμὲς τοῦ πανικοῦ, ὁ Τζιρὰλ καὶ ὁ Ἀζάνια ἐξασφάλισαν τὴν ὑποστήριξη τῶν δυὸ Μαρξιστικῶν κομμάτων καὶ ἄρχισαν νὰ γίνονται προετοιμασίες γιὰ νὰ σαμποτάρουν τὴν πίεση ποὺ εἶχε σκοπὸ νὰ μεταφέρει ἡ CNT στοὺς δρόμους, παρόλο ποὺ στὴ Μαδρίτη ἦταν μειοψηφία.

Ἡ πολιτικὴ τῆς Κυβέρνησης ἀπέναντι στὴν Καταλωνία ἦταν ἐχθρική, ἂν καὶ κρατοῦσε ἀκόμα μιὰ εὐγενικὴ στάση! Ἀλλὰ ἀπόρριψε ὅλες τὶς αἰτήσεις της γιὰ ὑλικὴ βοήθεια γιὰ τὴν ἀγορὰ πρώτων ὑλικῶν καὶ μηχανῶν.[2] Καθὼς τὸ Ἐθνικὸ Θησαυροφυλάκιο ἦταν κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τῆς Κυβέρνησης, ἡ Καταλωνία ἐξαρτιόταν (ἀκόμη χειρότερα, ἦταν σκλάβα) ἀπὸ τὶς ἀποφάσεις της. Ἡ Μαδρίτη ἤξερε πολὺ καλὰ ὅτι κρατοῦσε στὰ χέρια της ὅλα τὰ ἀτοὺ κι ἔτσι ἄρχισε ἕνας ψυχρὸς πόλεμος ἀνάμεσα σ' αὐτὴν καὶ στὴν Καταλωνία. Στὴν πραγματικότητα, ἡ ἐπανάσταση ἀντιμετώπιζε τὴν ἀντεπανάσταση.

Στὶς 4 Σεπτέμβρη ὁ Λάργκο Καμπαλλέρο ἀντικατάστησε τὸν Τζιρὰλ καὶ σχημάτισε μιὰ κυβέρνηση μὲ σοσιαλιστικὴ πλειοψηφία, ὅπου συμμετεῖχαν κι οἱ κομμουνιστές. Ὁ ἴδιος ὁ Καμπαλλέρο ἀνάλαβε τὴ θέση τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ Πολέμου. Μέχρι τότε κατάκρινε τὸν Τζιρὰλ γιὰ τὴν ἀνικανότητά του νὰ «συνεχίσει τὸν πόλεμο», ἀλλὰ κι αὐτὸς ἐπρόκειτο νὰ ἐφαρμόσει τὸ ἴδιο εἶδος πολιτικῆς ἀπέναντι στὴν Καταλωνία, ἢ

ἴσως καὶ χειρότερη ἀπ' αὐτὴ ποὺ ἐφάρμοσε ὁ προκάτοχός του. Ὁ Καμπαλλέρο βρισκόταν κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴ τοῦ Μαρσὲλ Ρόζεμπεργκ, τοῦ Ρώσου Πρεσβευτῆ, ποὺ εἶχε φτάσει στὴ Μαδρίτη στὶς 28 Αὐγούστου. Ὁ τελευταῖος μπόρεσε νὰ πείσει τὸν Καμπαλλέρο ὅτι ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ βοηθήσει ἡ Σοβιετικὴ Ἕνωση τὴν Ἱσπανία ἦταν νὰ δείξει ὁ Καμπαλλέρο στὴν ἀστικὴ τάξη τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας ὅτι οἱ Ἱσπανοὶ δὲν ἔκαναν μιὰ ἐπανάσταση, ἀλλὰ συνέχιζαν τὴν πολιτικὴ τῆς κυβέρνησης ποὺ εἶχε προέλθει ἀπὸ τὶς τελευταῖες ἐκλογές.

Μ' αὐτὸ τὸ σκεφτικό, ἔπρεπε νὰ βάλουν ἕνα τέλος στὴν ἐργατικὴ ἐξουσία, νὰ ἐθνικοποιήσουν τὴν πολεμικὴ βιομηχανία καὶ νὰ σεβαστοῦν τοὺς μικροϊδιοχτῆτες. Ἐπιπρόσθετα, τὸ Κράτος ἔπρεπε νὰ ἔχει ἕνα μονοπώλιο πάνω στὸ ἐξωτερικὸ ἐμπόριο καὶ νὰ διαλύσει τὶς ὀργανώσεις ὅπως ἡ Ὁμοσπονδία Κολλεκτίβων τοῦ Λεβάντε, ποὺ πουλοῦσε τὰ δικά της προϊόντα στὸ ἐξωτερικό. Ἦταν ἀπαραίτητο νὰ δημιουργηθεῖ ἕνας πραγματικὸς στρατὸς ἐπαναφέροντας τὰ στρατιωτικὰ ἀξιώματα καὶ διαλύοντας τὶς Πολιτοφυλακές. Ἦταν ἐπίσης ἀπαραίτητο νὰ ἀναδιοργανώσουν μιὰ ἀστυνομικὴ δύναμη ποὺ θὰ ὑπάκουε στὸ Κράτος, ἀπελευθερώνοντάς την ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴ τῶν συνδικάτων, ποὺ τὴν ἔλεγχαν διαμέσου τῶν συμβουλίων τῶν ἐργατών, τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν φρουρῶν. Ἦταν ἀκόμη ἀπαραίτητο νὰ ἐπανεγκαθιδρύσουν τὴν ἐξουσία τῆς κυβέρνησης στὴν Καταλωνία καὶ νὰ διαλύσουν τὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ Πολιτοφυλακῶν.

Ὁ Λάργκο Καμπαλλέρο ἀνέλαβε τὸ ἔργο τῆς πετυχημένης ἐκτέλεσης αὐτοῦ τοῦ προγράμματος, ἔχοντας ἐμπιστοσύνη στὰ σοσιαλιστικὰ καὶ κομμουνιστικὰ κόμματα καὶ στὸν σοβιετικὸ πρεσβευτή, ὁ ὁποῖος, γιὰ νὰ τὸν βοηθήσει νὰ φτάσει σ' αὐτὸν τὸ σκοπό, ἔστειλε σὰν σύμβουλο στὴ Βαρκελώνη τὸν περίφημο Ἀντόνωφ Ὀβσένκο. Ὁ Ρόζεμπεργκ ἤξερε ὅτι ὁ τελευταῖος θὰ μποροῦσε νὰ ἐπηρεάσει τοὺς ἐπαναστάτες τῆς Καταλωνίας, ἐξαιτίας τοῦ Μπολσεβίκικου παρελθόντος του καὶ τῶν ἁπλῶν του τρόπων, ποὺ ἦταν ἀντίθετοι μὲ τὰ πρωτόκολλα καὶ ἐνάντιοι στὴ γραφειοκρατία. Αὐτὸς ὁ ἄντρας θὰ

μποροῦσε νὰ ἐπηρεάσει πολλοὺς ἡγέτες, ἀκόμη καὶ «φανατικοὺς» ἀναρχικούς. Τοὺς εἶπε ὅτι θὰ μποροῦσαν νὰ βροῦν σίγουρους τρόπους γιὰ νὰ κερδίσουν τὸ πόλεμο καὶ μόλις γινόταν αὐτὸ (ὅπως ἔγινε καὶ στὴ Ρωσία), ἡ ἐπανάσταση θὰ ἦταν ἐξασφαλισμένη. Πρὸς μεγάλη ἔκπληξη τῆς Ἔμμα Γκόλντμαν, πολλοί ἀναρχικοὶ ἔπεσαν σ' αὐτὴ τὴν παγίδα.3

Εἶναι εὔκολο νὰ καταλάβουμε τὸ ὅτι μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἀτμόσφαιρα ὁ λόγος τοῦ Ντουρρούτι εἶχε μεγάλη ἐπιτυχία καὶ ὅτι οἱ ἐπαναστατικὲς ἐγγυήσεις του ἔδρασαν σὰν διεγερτικὸ καὶ ἀνανέωσαν τὸ ἐπαναστατικὸ πάθος τῶν ἐργατῶν, κάνοντάς τους νὰ καταλάβουν τὶς ἀντιθέσεις ποὺ ὑπῆρχαν ἀνάμεσα στοὺς ἡγέτες καὶ στοὺς ὀπαδούς. Οἱ πρῶτοι εἶχαν ἀφοσιωθεῖ στὸν ἀντιφασιστικὸ ἀγώνα τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου ἐνῶ γιὰ τοὺς δεύτερους, ἐπειδὴ ὁ φασισμὸς καὶ ὁ καπιταλισμὸς ἦταν ἕνα καὶ τὸ αὐτό, ἡ καταστροφὴ τοῦ πρώτου σήμαινε τὸν θάνατο τῆς ἀστικῆς τάξης καὶ τοῦ συστήματός της.

Ἡ πρώτη ἀντίδραση ἦρθε ἀπὸ τὶς Ἐπιτροπὲς Ἄμυνας ποὺ συγκεντρώθηκαν στὴ Βαρκελώνη καὶ ἐργάστηκαν μαζὶ γιὰ ν' ἀντιμετωπίσουν τὴν ἐκστρατεία τοῦ κομμουνιστικοῦ τύπου (Μ ο ῦ ν τ ο Ὀ μ π ρ έ ρ ο καὶ Τ ρ ε μ π ά λ). Δημοσίευσαν ἕνα μανιφέστο ποὺ δὲν ὑποβάλλανε στὴ λογοκρισία. Περιλάμβανε αὐτὲς τὶς λέξεις: «Ὅσο ἡ Ἐπανάσταση δὲν θά 'χει λύσει τὸ πρόβλημα τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας καὶ ὅσο θὰ ὑπάρχει μιὰ ἔνοπλη δύναμη κάτω ἀπὸ τὶς διαταγὲς τῆς Κυβέρνησης καὶ ὄχι κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τῶν ἐργατῶν, οἱ ὁμάδες Ἄμυνας δὲν θ' ἀφήσουν τὰ ὅπλα τους γιατὶ αὐτὰ ἐγγυῶνται τὶς κατακτήσεις τῶν ἐργατῶν».4

Ὅσο γιὰ τὴν Σ ο λ ι ν τ α ρ ι ν τ ὰ τ Ὀ μ π ρ έ ρ α, ἔμεινε σιωπηλὴ ἀπέναντι στὶς ἐπιθέσεις ἐναντίον τῶν Ἀμυντικῶν Ἐπιτροπῶν ἀλλὰ ἀπάντησε στὴν ἐπίθεση ἐνάντια στὶς Κολλεκτίβες γράφοντας «ὅτι μιὰ τέτοια πολιτικὴ μπορεῖ νὰ ὁδηγήσει μόνο στὴν ἧττα, γιατὶ ὁ ἐπαναστατικὸς ἐνθουσιασμὸς τῆς ἐργατικῆς τάξης εἶναι ἡ μόνη κινητήρια δύναμη αὐτῶν ποὺ ἀντιτίθονται στὸ φασισμό. Ἂν ὁ πόλεμος ἀπογυμνωθεῖ ἀπὸ τὸν ἐπανα-

στατικό του χαρακτήρα, κανένας ἐργάτης δὲν θὰ πάει νὰ πολεμήσει γιὰ μιὰ κυβέρνηση ὅπως αὐτὴ ποὺ ἦταν στὴν ἐξουσία πρὶν ἀπ' τὶς 19 'Ιούλη».

Στὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς πολεμικῆς ἦταν ποὺ οἱ ἐργάτες τῆς Σαμπαντέλ, κοντὰ στὴ Βαρκελώνη, παρατήρησαν ὅτι τὰ πολεμοφόδια ἀπὸ τὸ στρατώνα «Κάρλ Μάρξ» εἶχαν συγκεντρωθεῖ στὸ τοπικὸ ἀρχηγεῖ τοῦ PSUC. Τὰ συνδικάτα, προειδοποιημένα ἀπὸ τὸν λόγο τοῦ Ντουρρούτι, ἔστειλαν μιὰ ἐργατικὴ ἐπιτροπὴ στὴ Μπουχαραλὸζ γιὰ νὰ ἀναφέρει τὴν ἀνακάλυψή τους στὴν 'Επιτροπὴ Πολέμου τῆς Φάλαγγας. Τὰ νέα διαδόθηκαν γρήγορα μεταξὺ τῶν πολιτοφυλάκων. Οἱ ἐπιτροπὲς τῶν 'Εκατονταρχιῶν ἀποφάσισαν νὰ στείλουν ἕνα τελεσίγραφο στὴν Κεντρικὴ 'Επιτροπὴ Πολιτοφυλακῶν ἔτσι ὥστε αὐτὴ νὰ μπορέσει νὰ κατασχέσει τὸ πολεμικὸ ὑλικὸ ποὺ εἶχε καταχραστεῖ τὸ PSUC.

'Επειδὴ ἡ ἀτμόσφαιρα ἦταν ἐκρηκτική, ἡ 'Επιτροπὴ Πολέμου τῆς Φάλαγγας πληροφόρησε τὸν Σαντιγιὰν καὶ τὸν Ρικάρντο Σάντς, ποὺ ἦταν ὑπεύθυνα μέλη τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς τῶν Πολιτοφυλακῶν. 'Ο Σαντιγιάν, καταλαβαίνοντας τὴ σοβαρότητα τῆς κατάστασης ἦρθε σὲ ἐπαφὴ μὲ τὰ ὑπεύθυνα μέλη τοῦ στρατώνα «Κάρλ Μάρξ», προειδοποιώντας τους γιὰ τὸν κίνδυνο ποὺ διέτρεχαν (ἐπειδὴ οἱ ἑκατονταρχίες εἶχαν ἀποφασίσει νὰ πάρουν τὰ ὅπλα μὲ τὴ βία) καὶ τελικὰ τὰ ὀχτὼ πολυβόλα ἐπιστράφηκαν καὶ στάλθηκαν στὸ μέτωπο.5

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ κλίμα ἦταν πού, στὶς 15 Σεπτέμβρη 1936, ὁ Πιὲρ Μπεσνάρ, Γενικὸς Γραμματέας τῆς Διεθνοῦς "Ενωσης 'Εργατῶν (ΑΙΤ), τῆς ὁποίας ἡ CNT ἦταν μέλος, ἐπισκέφτηκε γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἐπαναστατικὴ 'Ισπανία. Μέχρι τότε ἦταν ἀπασχολημένος μὲ τὸ ἔργο ποὺ εἶχε δημιουργηθεῖ ἀπὸ τὶς παραγγελίες τῆς CNT γιὰ ὅπλα στὸ Παρίσι, στὸ ἀρχηγεῖο τῆς Διεθνοῦς. 'Αλλὰ ὅταν κατάλαβε τὸν παλινδρομικὸ χαρακτήρα τῆς ἐπανάστασης, δὲν περιορίστηκε νὰ δίνει συμβουλὲς μὲ γράμματα, κάτι ποὺ ἔκανε μέχρι τότε, καὶ τράβηξε τὴν προσοχὴ τῶν ἀναρχικῶν στὸ 'Εθνικὸ Θησαυροφυλάκιο, λέγοντάς τους: «Μὴν κάνετε τὸ ἴδιο λάθος ποὺ ἔκαναν οἱ Κομμουνάροι στὸ Παρίσι». 'Αποφάσισε νὰ

συναντηθεῖ μὲ τὴν περιφερειακὴ 'Επιτροπὴ τῆς Καταλάνικης CNT καὶ τόνισε τὴν ἀναγκαιότητα τῆς διεθνοποίησης τοῦ πολέμου γιατί, κατὰ τὴ γνώμη του, αὐτὸς ἦταν ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ βγεῖ ἡ 'Ισπανία ἀπὸ τὸ «ἀδιέξοδο» ποὺ τὴν εἶχε ὁδηγήσει ἡ «μὴ ἐπέμβαση» τοῦ Μπλούμ.[6] Τὸ σχέδιο τοῦ Μπεσνὰρ ἦταν νὰ ὀργανώσουν μιὰ ἐξέγερση στὸ Μαρόκο ἀπελευθερώνοντας τὸν ˇΑμπντ - ελ - Κρίμ,[7] ποὺ τὸν κρατοῦσαν οἱ Γάλλοι στὸ νησὶ Λὰ Ρεουνιόν. 'Ακόμα, ἦταν ἀπαραίτητο νὰ προκαλέσουν μιὰ ἐπανάσταση στὴν Πορτογαλία, μιὰ δύναμη ποὺ βοηθοῦσε ἀνοιχτὰ τὸν Φράνκο. Τὴν ἴδια κιόλας μέρα ποὺ ἔφτασε, μίλησε στὸν Ντιέγκο 'Αμπάντ ντὲ Σαντιγιὰν καὶ στὸν Γκαρθία 'Ολιβέρ, τοὺς ἄντρες ποὺ ἀντιπροσώπευαν περισσότερο τὴ CNT καὶ τὴ FAI στὴ Κεντρικὴ 'Επιτροπὴ τῶν Πολιτοφυλακῶν. Τοὺς εἶπε ὅτι ἀναφορικὰ μὲ τὴν Πορτογαλία, ἡ ἀντιπολίτευση ἦταν ἕτοιμη νὰ ἐπαναστατήσει καὶ ὅτι ἡ Γενικὴ Συνομοσπονδία 'Εργασίας εἶχε ἔρθει ἐκεῖ σὲ μιὰ συμφωνία μὲ τὴν πολιτικὴ ἀντιπολίτευση μὲ «τὸν ὅρο ὅτι θὰ εἶχαν πάλι ἐλευθερία δράσης μετὰ τὴν πτώση τοῦ δικτάτορα Σαλαζάρ». Αὐτὴ ἡ ἐξέγερση, σύμφωνα μὲ τὸν Μπεσνάρ, «θὰ μποροῦσε νὰ βασιστεῖ στὴν ὑποστήριξη τοῦ λαοῦ καὶ στὶς κατώτερες τάξεις τοῦ στρατοῦ. Τὴν εὐθύνη γι' αὐτὴ τὴν ἐξέγερση θὰ τὴν ἀναλάμβανε μιὰ ἐπαναστατικὴ χούντα, μὲ τὴν ὁποία ἦταν ἀπαραίτητο νὰ ἔρθουν ἀμέσως σὲ ἐπαφή». 'Ο Μπεσνὰρ τόνισε πολὺ αὐτὸ τὸ σχέδιο, τὸ σχέδιο «Πορτογαλία», γιατὶ ὄχι μόνο θὰ στεροῦσε τὸν Φράνκο ἀπὸ ἕναν σύμμαχο ἀλλὰ θὰ ἦταν ἐπίσης δυνατὸν νὰ ἐπιτεθοῦν στοὺς φασίστες ἀπ' τὰ μετόπισθεν. ˇΟσο γιὰ τὸν ἄλλο κόσμο, θὰ ἔδειχναν ἀναμφίβολα στὸ προλεταριάτο ὅτι θἄπρεπε νὰ δώσει μεγαλύτερη προσοχὴ στὴν 'Ισπανικὴ 'Επανάσταση. 'Αναφορικὰ μὲ τὸ πρόβλημα τοῦ Μαρόκου, ὁ Μπεσνὰρ στήριζε τὶς ἰδέες του στὶς πληροφορίες ποὺ εἶχε γιὰ τὸν πληθυσμὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ, ποὺ τὸν περιέγραφαν ὅτι ἦταν ἕτοιμος νὰ ἐπαναστατήσει μόλις ἀπελευθερωνόταν ὁ ˇΑμπντ - ελ - Κρίμ, ἐξαιτίας τῶν συνθηκῶν κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες ζοῦσε. 'Αναμφισβήτητες πληροφορίες μιλοῦσαν γιὰ ἕνα πνεῦμα ἐξέγερσης ἀνάμεσα στοὺς Μαροκινοὺς ποὺ εἶχαν χρησιμοποιηθεῖ ἀπὸ τὸν Φράν-

κο χωρὶς τὴ θέλησή τους. Ὁ Μπεσνὰρ εἶπε ὅτι «ἡ Ἱσπανικὴ κυβέρνηση πρέπει νὰ κάνει μιὰ ἀνακοίνωση διακηρύσσοντας τὴν ἀνεξαρτησία τοῦ Προτεκτοράτου». Οἱ Ἄραβες ἐθνικιστὲς θὰ δέχονταν μὲ ἐνθουσιασμὸ αὐτὴ τὴν ἀνακοίνωση καὶ θὰ συνεργάζονταν στενὰ μὲ τὴν Ἱσπανικὴ Δημοκρατία, κάνοντας τὸν βίο ἀβίωτο στὴν ὀπισθοφυλακὴ τοῦ Φράνκο στὸ Μαρόκο.

Ἀκόμη ὁ Μπεσνὰρ εἶπε ὅτι πρὶν νὰ φύγει ἀπὸ τὸ Παρίσι εἶχε μιὰ συνομιλία μὲ τὸν Γραμματέα τῆς CGT, τὸν Λεὸν Ζουό, καὶ μὲ ἄλλους σοσιαλιστὲς ποὺ ἦταν ἀντίθετοι μὲ τὴν πολιτικὴ τοῦ Μπλούμ. Τὸν εἶχαν ἐξουσιοδοτήσει νὰ διαπραγματευτεῖ, στὸ ὄνομά τους, μὲ τὸν Λάργκο Καμπαλλέρο, Πρόεδρο καὶ τῆς UGT καὶ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, καὶ νὰ τὸν πείσει νὰ κάνει μιὰ δημόσια διακήρυξη ὑπὲρ τῶν Μαροκινῶν.[8]

Ἀφοῦ πῆραν ὅλες αὐτὲς τὶς πληροφορίες ὁ Σαντιγιὰν καὶ ὁ Γκαρθία Ὀλιβὲρ ζήτησαν λίγο χρόνο γιὰ νὰ τὶς μελετήσουν καὶ συμφώνησαν καὶ οἱ δύο ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Ντουρρούτι ἦταν ἀπαραίτητη. Μόλις ἔφτασε ἄρχισαν πάλι νὰ συζητᾶνε τὸ ζήτημα Πορτογαλίας - Μαρόκου. Ἀλλὰ τότε φάνηκαν οἱ διαφορές τους. Ὁ Ὀλιβὲρ ἐπέμενε ὅτι ὁ Ἀμπντ - ελ - Κρὶμ δὲν ἦταν πιὰ ἐνδιαφέρουσα προσωπικότητα γιὰ τοὺς κατοίκους καὶ ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις ἔπρεπε νὰ συνεχιστοῦν μὲ τὴν ἐπιτροπὴ Δράσης τοῦ Μαρόκου, ποὺ τὴν ἀντιπροσώπευε ὁ Ἐλ Φασί.[9] Ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Σαντιγιὰν πίστευαν τὸ ἀντίθετο. Γι' αὐτοὺς ἡ θέση τοῦ Ἀμπντ - ελ - Κρὶμ ἦταν πιὸ ριζοσπαστικὴ ἀπὸ τὴ θέση ποὺ εἶχε ἡ Ἐπιτροπὴ Δράσης τοῦ Μαρόκου καὶ ἀκόμη τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἡγέτης τῶν Μαροκινῶν, ἦταν φυλακισμένος, τοῦ ἔδινε μεγαλύτερη αἴγλη μέσα στὸ Ρίφ. Κοντολογῆς, οἱ διαφορές τους ἀφοροῦσαν μόνο τὴν ἐκλογὴ συμμάχων, καὶ ὄχι τὸ βασικὸ πρόβλημα καὶ συμφώνησαν ὅτι ὁ Ὀλιβὲρ ἔπρεπε νὰ μιλήσει στὸν Κομπανὺς γι' αὐτό, γιὰ νὰ κάνει μεγαλύτερη ἐντύπωση στὸν Καμπαλλέρο. Τὴν ἄλλη μέρα, στίς 16 Σεπτέμβρη, ἀφοῦ ὁ Ὀλιβὲρ εἶχε πληροφορήσει τὸν Καμπαλλέρο γιὰ τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Μπεσνάρ, ὁ τελευταῖος πῆγε στὴ Μαδρίτη. Ἔφτασε στις 17 Σεπτέμβρη τὸ ἀπόγευμα καὶ παρουσιάστηκε στὸ Ὑ-

πουργείο Πολέμου. Ὁ Καμπαλλέρο δὲν ἦταν ἐκεῖ, κάτι ποὺ δὲν εἶχαν προβλέψει. Ὁ Μπεσνὰρ τότε πῆγε στὴν Ἐθνικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς CNT καὶ κανονίστηκε ἀπὸ τὴν Φεντέρικα Μοντσένυ νὰ πᾶνε μαζὶ νὰ δοῦνε τὸν Καμπαλλέρο. Ἡ συνάντηση ἔγινε στὶς 5 τὸ ἀπόγευμα. Ὁ σοσιαλιστὴς ἡγέτης τοὺς ὑποδέχθηκε πολὺ ἄσχημα «ἀναφέροντας ἕνα ἀόριστο περιστατικὸ ποὺ εἶχε μόλις συμβεῖ μὲ τὴν CNT». Ἡ Φεντέρικα ἦταν πολὺ ἀπότομη στὴ διαφωνία της μὲ τὸν ἀρχηγὸ τῆς κυβέρνησης, ὑπενθυμίζοντάς του ὅτι δὲν ἔπρεπε τὰ «σημαντικὰ ζητήματα» νὰ παραγκωνίζονται μὲ τὴ δικαιολογία ἑνὸς «ἀόριστου περιστατικοῦ». Ὁ Καμπαλλέρο ἠρέμησε ἀλλὰ δὲν ἦταν σύμφωνος γιὰ τὴ συνάντηση. Ὅρισε μιὰ συνάντηση γιὰ τὶς 18 Σεπτέμβρη στὶς 4 τὸ ἀπόγευμα.

Αὐτὴ ἡ συνάντηση ἔγινε μιὰ ὥρα ἀργότερα.[10] Αὐτὴ τὴ φορὰ τὸν Μπεσνὰρ τὸν συνόδευε ὁ Ντάβιντ Ἀντόνα, γραμματέας τῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς. Τὴν ψυχρὴ ὑποδοχή τους τὴν ἀκολούθησε μιὰ ἀγενὴς συνέχεια. Χωρὶς καμιὰ προειδοποίηση, ὁ Καμπαλλέρο δήλωσε ὅτι δὲν εἶχε συμφωνήσει νὰ ἔχει μιὰ συζήτηση μὲ τὸν γραμματέα τῆς ΑΙΤ καὶ ὅτι ἐπιπλέον «φοβόταν τὶς ἐπιπλοκές». Ὁ Μπεσνὰρ τοῦ ἀπάντησε ἀπότομα «ὅτι ἡ CNT, μὲ περισσότερα μέλη ἀπὸ τὴν UGT, ἦταν μέλος τῆς ΑΙΤ». Αὐτὴ ἡ διόρθωση φαίνεται ὅτι ἠρέμησε τὸν Καμπαλλέρο ἀλλὰ φυσικὰ τὸ κλίμα δὲν ἦταν κατάλληλο γιὰ νὰ συζητήσουν πάνω στὰ σχέδια τοῦ Μπεσνάρ. «Διαλύσαμε τὴ συγκέντρωση μετὰ ἀπὸ μιὰ πικρόγλυκια συνομιλία καὶ πήγαμε στὸ ἀρχηγεῖο τῆς CNT ὅπου ἡ Ἐθνικὴ Ἐπιτροπὴ εἶχε μάθει γιὰ τὸ γεγονός, χωρὶς νὰ ἀντιδράσει. Τότε ἀποφάσισα νὰ ὑπενθυμίσω στὸν Καμπαλλέρο τὶς εὐθῦνες του σ' ἕνα γράμμα ποὺ θὰ τὸ δημοσίευε ἡ CNT λίγες μέρες ἀργότερα σὲ συμφωνία μὲ τὴν Ἐθνικὴ Ἐπιτροπή».[11]

Ὁ Μπεσνὰρ δὲν ἤθελε νὰ γυρίσει στὴ Γαλλία χωρὶς νὰ ἀναφέρει προφορικὰ στὸν Γκαρθία Ὀλιβὲρ τὰ ὀδυνηρὰ γεγονότα ποὺ εἶχαν συμβεῖ καὶ τὰ ὁποῖα εἶχαν καταστρέψει τὴ συζήτηση πάνω στὴν ὁποία εἶχαν στηρίξει τόσες πολλὲς ἐλπίδες. Ἀφοῦ εἶδε τὸν Ὀλιβὲρ καὶ ἐνῶ ἦταν ἤδη στὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς του στὴ Γαλλία, ὁ Μπεσνὰρ ἀνάφερε

αὐτά: «Ἡ Ἐπανάσταση πηγαίνει πρὸς τὰ πίσω κι αὐτὸ δὲν εἶναι λάθος τῶν μαζῶν ποὺ πολεμᾶνε μὲ ἄφθαστο ἐνθουσιασμό, ἀλλὰ τῶν ἡγετῶν ποὺ παρασύρονται ἀπὸ τὰ γεγονότα, ἀποδεικνύοντας ὅτι ἔχουν χάσει τὴν ἐπαναστατικὴ πρωτοβουλία καὶ ἔχουν ἀποδεχτεῖ ταπεινωτικὲς καταστάσεις σὰν αὐτὴ ποὺ βρέθηκα κι ὁ ἴδιος ὅταν ἀντιμετώπισα τὸν Καμπαλλέρο.

«Ἂν ὁ ἀναρχισμὸς ἦταν ἀρκετὰ ἠλίθιος ὥστε νὰ συνεργαστεῖ μὲ τὸν Καμπαλλέρο ἢ ἔστω καὶ νὰ τὸν ὑποστηρίξει ἁπλῶς, ἡ Ἐπανάσταση θὰ εἶχε χαθεῖ χωρὶς νὰ ὑπάρχει καμιὰ ἐλπίδα. Ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ βγεῖς ἀπ' αὐτὸ τὸ σατανικὸ κύκλο εἶναι νὰ χρησιμοποιήσεις βία. Ἀλλὰ ἀναρωτιέμαι ἂν οἱ ἡγέτες τῆς CNT εἶναι οἱ ἴδιοι ἄντρες μὲ αὐτοὺς τῆς 19 Ἰούλη. Ὁ μόνος ποὺ κατὰ τὴ γνώμη μου ἔχει ξεφύγει ἀπ' αὐτὸν τὸν ρόλο εἶναι ὁ Ντουρρούτι, ἕνας γνήσιος τύπος ἐπαναστάτη, ποὺ ἀπὸ πολλὲς ἀπόψεις μοῦ θυμίζει τὸν ἀντάρτη ἀγωνιστὴ Νέστορα Μάχνο. Ὅπως κι ἐκεῖνος, δουλεύει μαζὶ μὲ τὸν λαὸ καὶ δὲν ξεχωρίζει τὸν ἑαυτό του ἀπ' αὐτόν, ὅπως κάνουν οἱ ἄλλοι ἡγέτες». Ἀπὸ πολλὲς ἀπόψεις ὁ Μπεσνὰρ θεωροῦσε τὸν Ντουρρούτι «σὰν ἀνώτερο»... «σὲ σχέση μὲ τὸν Οὐκρανὸ» ἰδιαίτερα αναφορικὰ μὲ τὸν ἔλεγχο ποὺ εἶχε ὁ Ντουρρούτι στὸν ἑαυτό του.[12]

Ὁ Μπεσνὰρ εἶχε πολὺ λίγο χρόνο γιὰ ν' ἀνταλλάξει τὶς ἀπόψεις του μὲ τὸ Ντουρρούτι πρὶν νὰ φύγει γιὰ τὴ Γαλλία, γιατὶ εἶχαν καλέσει ξαφνικὰ τὸν τελευταῖο στὸ μέτωπο τῆς Ἀραγωνίας, ὅπου οἱ φασίστες εἶχαν ἐξαπολύσει μιὰ ἐπίθεση στὸν τομέα του. Ὁ Ντουρρούτι εἶχε ἐπιμείνει σ' ἕνα σημεῖο: ὅτι ὁ Μπεσνὰρ ἔπρεπε νὰ βρεῖ μερικοὺς ἐμπόρους ὅπλων ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ προμηθέψουν ἀρκετὰ στρατιωτικὰ ἐφόδια γιὰ νὰ ἐξοπλιστεῖ ἡ φάλαγγα μὲ τὰ ἀπαραίτητα ὅπλα καὶ νὰ μπορέσει νὰ ἐξαπολύσει μιὰ ἐπίθεση στὴ Σαραγόσσα, ἔστω καὶ μόνη της. Ὁ Ντουρρούτι μόλις εἶχε φτάσει στὴν Μπουχαραλὸζ ὅταν κατάλαβε ὅτι ὁλόκληρος ὁ τομέας ἀπὸ τὸ Φαρλέτε μέχρι τὴν «Σουέλτα Ἄλτα» ὑφίστατο μιὰ σκληρὴ ἐπίθεση τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων ποὺ τὶς διοικοῦσε ὁ Συνταγματάρχης Οὐρρούτια[13] ὑποστηριζόμενος ἀπὸ τὴν «κινητὴ φάλαγ-

γα τῆς 'Αραγωνίας» ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν λεγεωνάριοι καὶ «ρεκετέδες».

'Ενῶ ὁ ἐχθρὸς πίεζε τὸ Φαρλέτε, βομβάρδιζε συγχρόνως καὶ τὸ δρόμο πρὸς τὴν Πίνα ντὲ "Εμπρο, γιὰ νὰ ἐμποδίσει νἄρθουν ἐνισχύσεις. Ἡ κατάσταση βρισκόταν σὲ κρίσιμο σημεῖο. Ἡ «Διεθνὴς 'Ομάδα» ἀντιστεκόταν σκληρά, ἀλλὰ δὲν εἶχε ὅπλα. "Ολες οἱ ἀναφορὲς ποὺ ἔρχονταν στὸ Γενικὸ Στρατηγεῖο ἦταν δυστυχῶς οἱ ἴδιες: οἱ θέσεις χάνονταν ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε κανεὶς γιὰ νὰ τὶς ὑπερασπίσει. Τὸ Στρατιωτικὸ Συμβούλιο συμβούλεψε ὅτι θἄπρεπε νὰ διαλυθοῦν ἄλλοι τομεῖς γιὰ νὰ ἔρθουν νὰ βοηθήσουν τὸν τομέα ποὺ κινδύνευε. Ὁ Ντουρρούτι ἦταν ἀντίθετος σ' αὐτὸ τὸ σχέδιο, λέγοντας ὅτι μ' αὐτὸ τὸν τρόπο θὰ ἔπαιζαν τὸ παιχνίδι τοῦ ἐχθροῦ καὶ ὅτι αὐτὸς θὰ ἐξαπέλυε μιὰ γενικὴ ἐπίθεση ἂν ἀνακάλυπτε τὴν ἀδυναμία τῶν ἄλλων τομέων, στοὺς ὁποίους δὲν εἶχε ἀκόμη ἐπιτεθεῖ. Ἑτοίμασε πρόχειρα ἕνα βοηθητικὸ ἀπόσπασμα ποὺ τὸ ἀποτελοῦσαν πολιτοφύλακες ποὺ ξεκουράζονταν ἢ ποὺ ἀπασχολοῦνταν στὰ χωράφια καὶ τὸ ὁδήγησε πρὸς τὸ Φαρλέτε. Πέρασε τὸ δρόμο πρὸς τὴν Πίνα καὶ ἔφτασε στὸ Φαρλέτε τὴν ὥρα ἀκριβῶς ποὺ ἄρχιζε μιὰ γενικὴ ὑποχώρηση. 'Αλλὰ βλέποντας τὶς ἐνισχύσεις, τὸ θάρρος τῆς «Διεθνοῦς 'Ομάδας» ἀναπτερώθηκε καὶ γύρισε πάλι στὶς θέσεις της. Ὁ ἀγώνας ἦταν σκληρὸς καὶ μερικὲς φορὲς ἔπρεπε νὰ πολεμήσουν σῶμα μὲ σῶμα. 'Αλλὰ στὸ τέλος οἱ πολιτοφυλακὲς νίκησαν, κερδίζοντας πάλι τὸ χαμένο ἔδαφος καὶ προχώρησαν ἀκόμη παραπέρα καταλαμβάνοντας νέες θέσεις στὸ «Πετρούσκες» καὶ στὸ «Λὰ Κάζα ντὲ λὸς Λάνος».[14] Τὸ μέτωπο εἶχε μόλις ἀνασυγκροτηθεῖ, ὅταν ὁ ἐχθρὸς ἄρχισε μιὰ γενικὴ ἐπίθεση, πράγμα ποὺ ἔδειξε ὅτι ὁ Ντουρρούτι δὲν εἶχε πέσει στὴν παγίδα ποὺ εἶχε στήσει ὁ Οὐρρούτια.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ τὸν ἀναρχικό, καμμουνιστικό καὶ σοσιαλιστικό τύπο αὐτῆς τῆς περιόδου

1. Ντ. 'Αμπ. ντὲ Σαντιγιάν, ἐργ. ἀν. Μιλάει γιὰ τὶς δυσκολίες πού δημιουργοῦσε η Μαδρίτη ὥστε νὰ ἀρνηθεῖ βοήθεια στὴν Καταλωνία, τὴ βοήθεια που χρειαζόταν γιὰ νὰ δημιουργήσει μιὰ πολεμικὴ βιομηχανία Η Μαδρίτη προχώρησε τόσο πολὺ ὥστε ν' ἀρνηθεῖ ἀκόμη καὶ τὴ χορήγηση πιστώσεων Αὐτὴ ἡ σύγκρουση ἔγινε κιόλας φανερὴ στὴν πρώτη ἐπαφή, τὸν Αὔγουστο, μεταξὺ τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπης τῶν Πολιτοφυλακῶν, τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Τζενεραλιντὰτ καὶ τῆς Κυβέρνησης τοῦ Τζιράλ, καὶ ἀργότερα μὲ τὴν κυβέρνηση τοῦ Λάργκο Καμπαλλέρο.

3. Ραῦνταλφ Ρόκερ, ἐργ. ἀν.

4. 'Ο συγγραφέας βεβαιώνει γιὰ τὴν γνησιότητα αὐτοῦ τοῦ περιστατικοῦ. 'Η 'Αμυντικὴ 'Επιτροπὴ τοῦ προάστιου Γκραθία (στὴ Βαρκελώνη) πῆρε τὴν πρωτοβουλία ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄποψη.

5. Βλ. Σαντιγιάν ἐργ ἀν καὶ τὸ 'Ε λ Φ ρ έ ν τ ε, δελτίο τῆς «Φάλαγγας Ντουρρουτι» 'Επίσης μαρτυρία τοῦ πολιτοφύλακα Κόσμ ντὸ Πὼλ

6. 'Ο Λάργκο Καμπαλλέρο ἔγραψε ἀργότερα γιὰ τὴν «μὴ ἐπέμβαση» στό Ο ἱ 'Α ν α μ ν ή σ ε ι ς μ α υ, σελ. 198. «Μιὰ τέτοια ἰδέα δὲν μποροῦσε νὰ συλληφθεῖ παρὰ μόνον ἀπὸ τὰ ἄτολμα καὶ ἀδύναμα μυαλὰ τοῦ Λεὸν Μπλοὺμ. "Εγινε δεκτὴ μ εὐχαρίστηση ἀπὸ την Γερμανικὴ καὶ τὴν 'Ιταλικὴ κυβέρνηση, πού ἐφοδίαζαν μὲ στρατεύματα καὶ πολεμοφόδια τοὺς προδότες. "Εγινε ἐπίσης δεκτὴ και ἀπὸ τὴν Ρωσια, ἂν καὶ μὲ περισσότερα γενναιόδωρες προθέσεις, τουλάχιστον φαινομενικὰ ( ) Τί φαβόταν ὁ Μπλούμ; Μιὰ Εὐρωπαϊκὴ πυρκαγιά, 'Ο Μπλοὺμ ἔπαθε αὐτὸ πού παθαίνει ἕνας τυφλὸς πού προχωράει στὴν ἄκρη μιᾶς ἀβύσσου, πέφτοντας μέσα σ αυτή Ο Μπλαὺμ δὲν μπόρεσε νὰ δεῖ αὐτὸ πού ἔβλεπε καθαρὰ καὶ ὁ πιὸ ἀγράμματος χωριάτης». ( ).

«Τὸ πραγματικὸ ἀποτέλεσμα τῆς «μὴ ἐπέμβασης»· μείωσε τὶς δυνατότητες τῆς Δημοκρατίας νὰ ἐξοπλιστεῖ γιὰ τὴ δική της ὑπεράσπιση. 'Αδυνάτισε σὲ τέτοιο βαθμὸ ὥστε ἦταν πιὰ σίγουρο ὅτι θὰ νικοῦσαν οι προδότες

«Δὲν ξέρω ἂν διατηρῶ αὐταπάτες, ἐλπίζοντας ὅτι μιὰ μέρα αὐτοὶ πού εἶναι ὑπεύθυνοι γιὰ ἕνα τέτοιο κακούργημα θὰ πρέπει νὰ λογοδοτήσουν γιὰ τὴ συμπεριφορά τους στὸν Γαλλικὸ λαό, στοὺς σοσιαλιστές, στους Ισπανους δημοκράτες καὶ στὴν Σοσιαλιστικὴ Διεθνή "Αν δὲν συμβεῖ αὐτό, πρέπει τότε νὰ ἀναγνωρίσουμε ὅτι ἡ Διεθνὴς 'Αλληλεγγύη ἀνάμεσα στὰ Σοσιαλιστικὰ Κόμματα καὶ στὶς ἐργατικὲς ὀργανώσεις εἶναι μόνο ἕνα κενὸ σύνθημα, πού ἔχει σὰ σκοπὸ νὰ ξεγελάει τοὺς ἐργάτες 'Εξ αἰτίας τῆς βαρύτητάς τους, μερικὰ πολιτικὰ λάθη εἶναι ἀσυγχώρητα».

7. "Αμπντ - ελ - Κρίμ, ὁ "Αραβας «Κασυντίλλα», πού πολεμοῦσε ἐναντίον τῆς Γαλλίας καὶ τῆς 'Ισπανίας, καὶ συνελλήφθηκε στὶς 27 Μάη τοῦ 1926, καὶ στις 21 Αὐγούστου μεταφέρθηκε στό νησὶ Ρεαυνιὸν σὰν κρατούμενος τῆς Γαλλίας. Τοῦ εἶχαν ὑποσχεθεῖ ὅτι ἡ ἐξορία του θὰ εἶναι σύντομη, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα κράτησε 20 χρόνια. Αὐτὸ τὸν ἔκανε νὰ πεῖ «ὅτι ἂν ἤξερε τί τὸν περίμενε θὰ εἶχε προτιμήσει νὰ πεθάνει πολεμώντας» Καὶ πρόσθεσε: «Στὸ 'Ισλὰμ κυοφορεῖται ἕνας πόλεμος πού θὰ ξεσπά-

αει όπως στά ένδοξα χρόνια τών 'Αλμοραβίδων» Τ ά Τ ε τ ρ ά δ ι α τ ή ς Ί σ τ ο ρ ί α ς. Νο 33, Γενάρης 1964, Παρίσι.

8 Μιά έκθεση πού παρουσίασε ό Πιέρ Μπεανάρ στό Ζ' Συνέδριο τής AIT στό Παρίσι, τό 1937.

9. 'Από τίς 25 'Ιούλη ή CNT προετοίμαζε μαζί μέ ορισμένες Μαροκινές ομάδες μιά εξέγερση στό 'Ισπανικό Μαρόκο. Αύτό είναι ένα άπό τά πιό κρυφά κεφάλαια τοῦ Ίσπανικοῦ πολέμου. Δέν μπορούμε νά εκθέσουμε πλατιά αυτό τό ζήτημα έδώ, άλλά θά τό κάνουμε σ' ένα βιβλίο πού ετοιμάζουμε γιά τήν Κεντρική 'Επιτροπή, τών Πολιτοφυλακών τής Καταλωνίας.

10. Ή καθυστέρηση καί ή «άγρια διαφωνία» γιά τήν όποία μιλάει ό Μπεσνάρ μπορεί νά γίνει καλύτερα κατανοητή άν ξέρει κανείς πώς πέρασε έκείνη τή μέρα ό Λάργκο Καμπαλλέρο. Ή «διαφωνία» άναφέρεται στό γεγονός ότι ή CNT άρνήθηκε νά συμφωνήσει γιά τή μεταφορά τής Κυβέρνησης στή Βαλένθια. 'Ο Σέζαρ Μ. Λορέντζα γράφει γι' αυτό τό ζήτημα στό Οί 'Ισπανοί Άναρχικοί κι ή 'Εξουσία, σελ. 229, σημείωση 11: «Ο λαός δέν ήξερε τίποτα γιά τά τί συνέβαινε σ' αύτή τή συγκέντρωση πού γινόταν «κεκλεισμένων τών θυρών». Μόνο ό τύπος μπορούσε νά πει ότι γινότανε (...). Στίς 18 Σεπτεμβρη ό Λάργκο Καμπαλλέρο δέχτηκε τόν 'Οράθιο Μ. Πριέτο, γραμματέα τής CNT (ό 'Οράθιο εξέφρασε τήν άντίθεσή του γιά τήν μεταφορά τής Κυβέρνησης) Μετά ό Λάργκο Καμπαλλέρο δέχτηκε τόν Σοβιετικό πρεσβευτή, Μαρσέλ Ρόζεμπεργκ. Μεταξύ αύτών τών συναντήσεων έγινε κι ή συνάντηση Καμπαλέρο - Μπεσνάρ.

11. Τό κείμενο τοῦ γράμματος βρέθηκε στήν άναφορά τοῦ Πιέρ Μπεσνάρ Ν.Β. — Προσπαθήσαμε νά περιοριστούμε στό θέμα μας άλλά ή ΐδια ακρίβώς ή προσωπικότητα τοῦ Νταυρρούτι είναι πού κυριαρχεί. Πρέπει λοπόν νά περιγράψουμε τά γεγονότα πού έγιναν όταν έφτασε ό Πιέρ Μπεσνάρ στή Μαδρίτη. 'Από τίς 15 Σεπτέμβρη ή CNT είχε συγκαλέσει μιά 'Εθνική 'Ολομέλεια τών Περιφερειακών της ομάδων. Προσπαθούσε νά βρεί έναν τρόπο γιά νά προσαρμοστεί πολιτικά στή νέα κατάσταση πού είχε δημιουργήσει ή επανάσταση. Δυό λύσεις ήταν πιθανές. 'Ο 'Οράθιο Πριέτο, γενικός γραμματεύς τής CNT, ήταν οπαδός τής πρώτης λύσης, πού μπορεί νά όνομαστεί «επεμβατισμός» καί υποστήριζε μιά πλήρη συμμετοχή μέ τά νά μπαίν στήν κυβέρνηση, πού άπό τόν Σεπτέμβρη είχε αρχηγό τόν Λάργκο Καμπαλλέρο.

Ή άλλη λύση, πού ήθελε ή άντιπροσωπεία τής Καταλωνίας, υποστήριζε ότι πρέπει νά μείνουν έξω άπό τήν κυβέρνηση καί πρότεινε τή σύναψη μιάς συνθήκης μέ τήν UGT έτσι ώστε οί δυό εργατικές οργανώσεις νά μπορέσουν νά σχηματίσουν μιά Χούντα 'Εθνικής 'Αμυνας, πού θά αναλάμβανε όλες τίς λειτουργίες πού είχε ή Κυβέρνηση τής Μαδρίτης, άλλά σάν μιά εργατική κυβέρνηση.

'Ο Λάργκο Καμπαλλέρο, γενικός γραμματέας τής UGT, απόρριψε τήν πρόταση τής CNT καί πρότεινε σ' αυτή νά μπεί στήν κεντρική κυβέρνηση. Ή 'Ολομέλεια βρέθηκε σ' ένα αδιέξοδο Τελικά συμφωνήθηκε νά υποστηρίξουν τήν ίδέα τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ 'Εθνικοῦ 'Αμυντικοῦ Συμβουλίου. 'Αλλά δόθηκε μιά ιδιαίτερη ελευθερία στήν 'Εθνική 'Επιτροπή νά ένεργεί σύμφωνα μέ τίς απαιτήσεις τής στιγμής. Στήν πραγματικότητα αυτή ή ελευθε-

ρία σήμαινε τὴν ἐν λευκῷ ἐξουσιοδότηση τοῦ 'Οράθιο Μ. Πριέτο νὰ συνεχίσει τὶς διαπραγματεύσεις μὲ τὸν Λάρκο Καμπαλλέρο. Αὐτὲς θὰ τέλειωναν μὲ τὴν εἴσοδο τῆς CNT στὴν κυβέρνηση.

Γιὰ ὅλη αὐτὴ τὴ περίοδο μπορεῖ κανεὶς νὰ διαβάσει τὰ βιβλία τοῦ Σεζὰρ Μ. Λαρέντζα καὶ τοῦ Πεϊράτς, ποὺ ἤδη ἀναφέραμε. Τὰ βιβλία τοῦ τελευταίου ἐπανεκδόθηκε τὸ 1971 ἀπὸ τὶς 'Εκδόσεις Ρουέντο 'Ιμπέρικα στὸ Παρίσι.

12. 'Έκθεση τοῦ Πιὲρ Μπεσνάρ.

13. Αὐτὴ τὴν ἐποχὴ καὶ ἀργότερα διαδόθηκε ἡ φήμη ὅτι ὁ ἀδερφὸς τοῦ Ντουρρούτι διαικαῦσε στρατεύματα στὸ φασιστικὸ στρατόπεδο. Διαδόθηκε ἀκόμη ὅτι ἦταν ὁ Συνταγματάρχης Οὐρρούτια. Αὐτὸς ἦταν ἀκόμη ἕνας θρύλος ἀνάμεσα στοὺς πολλοὺς γιὰ τὸ Ντουρρούτι. 'Η ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὁ ἀδελφός του, ὁ Πέντρο, φαίνεται ὅτι εἶχε σχέσεις μὲ τὴ φασιστικὴ Φάλαγγα πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο. 'Αλλὰ αὐτὸς ἐκτελέστηκε τὸν Αὔγουστο τοῦ 1936 στὸ Λεόν, μὲ τὴν κατηγορία ὅτι ἦταν μέλος μιᾶς ὁμάδας ποὺ εἶχε κάνει μιὰ ἀπόπειρα ἐναντίον τῆς ζωῆς τοῦ Στρατηγοῦ Φράνκο.

14. Χοσὲ Μίρα, ἐργ. ἀν.

10. Ἡ Ἀντιεξουσιαστικὴ Ἀραγωνία

Στὴ Βαρκελώνη συζητοῦσαν πῶς θὰ ξεφορτωθοῦν τὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Πολιτοφυλακῶν. Καθὼς ἡ δημιουργία αὐτῆς τῆς ὀργάνωσης ἦταν μιὰ νίκη γιὰ τοὺς ἐργάτες, ἡ διάλυσή της καὶ ἡ ἐνσωμάτωση τῆς CNT μέσα στὴν κυβέρνηση τῆς Τζενεραλιντὰτ σημάδεψε μιὰ ὁριστικὴ ἀνάσχεση τῆς ἐπανάστασης.[1] Ἀλλὰ ἐνῶ ἡ CNT καὶ ἡ FAI ὑποχωροῦσαν στὴν Καταλωνία, ἡ ἐπαναστατικὴ γραμμὴ στὴν Ἀραγωνία γινόταν πιὸ ριζοσπαστικὴ μὲ τὸν σχηματισμὸ ἑνὸς Συμβουλίου Ἄμυνας, ποὺ ἀποτελοῦνταν ἀποκλειστικὰ ἀπὸ ἀναρχικούς.

Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα οἱ ἀναρχικοὶ ἀγωνιστὲς στὴ Βαρκελώνη παρακολουθοῦσαν προσεκτικὰ τὸ ἔργο ποὺ πραγματοποιοῦνταν στὸν τομέα τῆς Ἀραγωνίας ὅπου, παρὰ τὸν πόλεμο, εἶχε ἀποφασιστεῖ νὰ συγκληθεῖ μιὰ περιφερειακὴ Συνέλευση τῶν Κολλεκτίβων στὶς 6 Σεπτέμβρη στὴν Μπουχαραλόζ.[2] Ὁ Ντουρρούτι ἐπέμενε σταθερὰ γιὰ τὴν ἀνάγκη δημιουργίας μιᾶς περιφερειακῆς Ὁμοσπονδίας ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ καλύψει ὅλα τὰ προβλήματα ποὺ εἶχαν ἐμφανιστεῖ στὴν Ἀραγωνία. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ εἶχε ὑποστηρίξει ὅλες τὶς αὐθόρμητες πράξεις τῶν ἀγροτῶν καὶ τὶς εἶχε ὑπερασπίσει δημόσια, δίνοντάς τους ὁποιαδήποτε ὑλικὴ βοήθεια μποροῦσε νὰ προσφέρει ἡ φάλαγγα.

Μερικὲς φορὲς ἔπρεπε ἀκόμη καὶ νὰ προστατέψει τὶς ἀγροτικὲς κολλεκτίβες ἀπὸ τὶς Σταλινικὲς πολιτοφυλακές.[3] Τὰ παράπονα πολλαπλασιάζονταν. Σ' ἕνα χωριὸ αὐτὲς οἱ δυνάμεις κατάστρεψαν τὴν κολλεκτίβα, διαλύοντας τὸ τοπικὸ συμβούλιο, τὸ ὁποῖο οἱ ἀγρότες εἶχαν ἐκλέξει σὲ μιὰ λαϊκὴ συνέλευση. Σ' ἕνα ἄλλο ἔγινε μιὰ ἐπιδρομὴ στὰ καταστήματα καὶ κλάπηκαν τὰ τρακτέρ. Ἦταν ἐπιτακτικὸ μέσα σ' αὐτὴ τὴ ζούγκλα, ὅπου οἱ ὁπλισμένοι ἄντρες βρίσκονταν σὲ πλεονεκτικώτερη θέση, νὰ δημιουργήσουν οἱ κολλεκτίβες ἕνα σῶμα ἱκανὸ ν' ἀντισταθεῖ σ' αὐτὲς τὶς καταχρήσεις. Ὁ Ντουρρούτι θυμόταν τὴν ἐμπειρία τοῦ Μάχνο στὴν Οὐκρανία. Ἐξάλλου, κάθε μέρα ποὺ περνοῦσε τὸν ἔπειθε ἀκόμη περισσότερο ὅτι ἡ συνεργασία μὲ τὶς ἄλλες

πολιτικὲς ὀργανώσεις μόνο ἀρνητικὰ ἀποτελέσματα μποροῦσε νὰ ἔχει. Στὴν πραγματικότητα, αὐτὴ ἡ συμμαχία ὁδηγοῦσε σὲ ἀντεπαναστατικὰ μέτρα, τὰ ὁποία ἐμφανίζονταν στὰ μετόπισθεν.

Ἡ κατάσταση στὴν Ἀραγωνία ἱκανοποιοῦσε ὅλες τὶς φυσικὲς ἀπαιτήσεις ποὺ χρειάζονταν γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ μιὰ ἐπαναστατικὴ πρωτοπορία. Μιὰ κολλεκτιβιστικὴ παράδοση ἐπικρατοῦσε ἀνάμεσα στοὺς ἀγρότες, καὶ τὴ δυνάμωνε ἀκόμη περισσότερο ἡ ἀναρχικὴ ἰδεολογία. Οὐσιαστικά, δὲν ὑπῆρχε καμιὰ πολιτικὴ δύναμη ποὺ νὰ στέκεται ἀντιμέτωπη μὲ τοὺς ἀναρχικούς.[4] Κι ἔτσι, ἕνα ἀντιεξουσιαστικὸ πείραμα ἦταν δυνατὸ ἐδῶ, κι ἕνα τέτοιο τόλμημα, γοήτευε, φυσικά, τοὺς θαρραλέους καὶ δημιουργικοὺς χαρακτῆρες, ὅπως ὁ Ντουρρούτι. Ἐπιπλέον, οἱ ἴδιοι οἱ ἀγρότες ἔχτιζαν τὴν ἀντιεξουσιαστικὴ κοινωνία· ἑνώνοντας μαζὶ τὰ κτήματά τους ποὺ ἦταν σκορπισμένα ἢ ἀπαλλοτριώνοντας τοὺς «κασίκους», εἶχαν σχηματίσει κολλεκτίβες. Ἦταν ἀνάγκη νὰ γίνουν σχέδια καὶ νὰ ἀναπτύξουν τὴν ἰδέα τῆς ἀλληλεγγύης. Αὐτὸ ἦταν τὸ ἔργο ποὺ πρότειναν στὴ Συνέλευση τῆς Μπουχαραλὸζ στὶς 16 Σεπτέμβρη 1936. Ὅλες οἱ τάσεις ἀντιπροσωπεύονταν ἐκεῖ, ὅλες οἱ κολλεκτίβες ποὺ εἶχαν δημιουργηθεῖ στὴν Ἀραγωνία καθὼς καὶ ὅλα τὰ περιφερειακὰ σώματα τῆς CNT καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν φαλαγγῶν τῆς Συνομοσπονδίας. Ἡ συνέλευση ἀνέλυσε τὴν περίπλοκη κατάσταση ποὺ εἶχε προέλθει ἀπὸ τὸν πόλεμο. Τρεῖς δυνάμεις διαφωνοῦσαν μεταξύ τους: οἱ Ἀραγωνέζοι ἀγρότες, ποὺ ἤθελαν νὰ χτίσουν ἕναν καλύτερο κόσμο γιὰ τοὺς ἴδιους, οἱ κομματικὲς πολιτοφυλακές, ποὺ δροῦσαν σὰν νὰ βρίσκονταν σὲ μιὰ κατακτημένη περιφέρεια καὶ τελικὰ ἡ Τζενεραλιντὰτ μὲ τὴν «ἀποικιακὴ» πολιτική της ἀπέναντι στὴν Ἀραγωνία.[5]

Παίρνοντας ὑπόψη αὐτὴ τὴν κατάσταση προτάθηκε ὁ σχηματισμὸς μιᾶς Ὁμοσπονδίας τῶν Κολλεκτίβων τῆς Ἀραγωνίας, ποὺ θ' ἀντιπροσωπεύονταν περιφερειακὰ ἀπὸ τὸ Ἀμυντικὸ Συμβούλιο τῆς Ἀραγωνίας. Ἦταν ἕνα ζήτημα ὑπεράσπισης τῆς οἰκονομίας, ποὺ τὴν ἀπειλοῦσε ὁ πόλεμος κι ἐπεξεργασίας ἑνὸς ἀναπτυξιακοῦ σχέδιου ποὺ θὰ πρόσφερε στοὺς κατοίκους σταθερότερες συνθῆκες

ζωῆς. Οἱ 'Αραγωνέζοι συμφώνησαν νὰ ἀναλάβουν τὴ φροντίδα τῶν 20.000 πολιτοφυλάκων, ποὺ βρίσκονταν στὴν περιοχή τους. 'Επιπλέον, ἀποφασίστηκε νὰ πολεμήσουν ἐνάντια στὴν ἐπεκτατικὴ πολιτικὴ τῆς Καταλάνικης Τζενεραλιντὰτ καὶ ἐνάντια σὲ κάθε παρόμοια προσπάθεια ποὺ θὰ ἔκανε πιθανὸν ἡ κυβέρνηση τῆς Μαδρίτης. "Ολοι αὐτοὶ οἱ στόχοι ἦταν ἀπόλυτα σύμφωνοι μὲ τὸ σχέδιο ποὺ ἐκτέθηκε ἀπ' τὴν 'Εθνικὴ 'Ολομέλεια τῆς CNT στὶς 15 Σεπτέμβρη, τὸ ὁποῖο πρότεινε νὰ ἱδρυθοῦν περιφερειακὰ συμβούλια γιὰ νὰ σχηματίσουν τὸ 'Εθνικὸ Συμβούλιο "Αμυνας.

'Ο Ντουρρούτι, ποὺ ἀντιπροσώπευε τοὺς 6.000 ἐθνοφρουροὺς ποὺ ὑπεράσπιζαν αὐτὸ τὸν τομέα, ὑποστήριξε πλήρως τὴ δημιουργία αὐτῆς τῆς ὀργάνωσης. 'Ο 'Αντόνιο 'Ορτίζ, ἀντιπρόσωπος τῆς φάλαγγας «Σοὺντ "Εμπρε» ἦταν ἀντίθετος μ' αὐτὴν καὶ ὁ Γκρεγκόριο Χόβερ, ἀντιπρόσωπος ἀπὸ τὴ ζώνη τῆς Χουέσκα, παρατήρησε ὅτι ὁ σχηματισμὸς ἑνὸς Συμβουλίου στὴν 'Αραγωνία θὰ προκαλοῦσε σοβαρὲς δυσκολίες στὶς σχέσεις μὲ τὴ Τζενεραλιντάτ. 'Αλλά, σύμφωνα μὲ τὸ Ντουρρούτι, οἱ ἐργάτες τῆς Καταλωνίας εἶχαν κοινοὺς σκοποὺς μὲ τοὺς 'Αραγωνέζους. Καὶ «τελικά, οἱ 'Αραγωνέζοι ἀγρότες ὅριζαν μόνοι τους τὴ ζωή τους καὶ ἦταν ἐλεύθεροι νὰ ὀργανωθοῦν ὅπως νόμιζαν καλύτερα. "Αν ἤθελαν τὸν κολλεκτιβισμό, ἔπρεπε νὰ τὸν βάλουν σ' ἐφαρμογὴ καὶ νὰ τὸν ὑπερασπίσουν μὲ τὰ ὅπλα τους».6

"Ετσι γεννήθηκε τὸ 'Αμυντικὸ Συμβούλιο τῆς 'Αραγωνίας στὴν ἱστορικὴ Συνέλευση τῆς Μπουχαραλόζ. 'Επρόκειτο νὰ λειτουργήσει σὰν μυστικὴ ὀργάνωση μέχρι τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1936, ἐνῶ τὸ κατάκρινε σκληρὰ ἡ 'Εθνικὴ 'Επιτροπὴ τῆς CNT, ἡ Καταλάνικη κυβέρνηση ἦταν ἐναντίον του, δεχόταν τὶς ἐπιθέσεις τῆς κυβέρνησης τοῦ Λάργκο Καμπαλλέρο καὶ δυσφημιζόταν ἀπὸ τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα, ἀλλὰ τὸ θαύμαζε καὶ τὸ ὑποστήριζε ἡ 'Ισπανικὴ ἐργατικὴ τάξη.7

'Αλλὰ ἂν ὁ πόλεμος καὶ ἡ ἐπανάσταση βάδιζαν παράλληλα στὴν 'Αραγωνία, ἡ κατάσταση ἦταν τελείως διαφορετικὴ στὴν ὑπόλοιπη χώρα. Στὸ Βορρὰ τὰ πράγματα χειροτέρευαν. "Αν καὶ τὸ 'Ιροὺν εἰ-

χε πέσει στὰ χέρια τῶν φασιστῶν, τὸ Σὰν Σεμπάστιαν ἀντιστεκόταν. 'Αλλὰ ἡ Βασκικὴ κυβέρνηση ἐγκατέλειψε τὴν πρωτεύουσα τῆς Γκουιπουζκόα, φοβουμένη ὅτι ἡ CNT θὰ δημιουργοῦσε μιὰ νέα Νουμάνθια[8] γιὰ νὰ τὴν ὑπερασπίσει καὶ νὰ αὐξήσει μ' αὐτὸ τὸ τρόπο τὴ φήμη της.[9]

Οἱ κάτοικοι τῶν 'Αστουριῶν ἀντιστέκονταν ἀλλὰ ἦταν αἰχμάλωτοι μιᾶς κυκλωτικῆς κίνησης ποὺ τοὺς ἔκλεινε ὅλο καὶ περισσότερο καὶ ὁ ἀγώνας τους γινόταν μάταιος. Συγχρόνως, στὴν 'Ανδαλουσία, ὁ ἀγώνας ἦταν μπλεγμένος. Τέλος, στὴ Μάλαγα, οἱ ἀναρχικοὶ βρίσκονταν σὲ πλεονεκτικὴ θέση, ἀλλὰ ἐξαιτίας αὐτοῦ ἡ νέα κυβέρνηση τοῦ Λάργκο Καμπαλλέρο, ἀντιγράφοντας τὴν προηγούμενη κυβέρνηση τοῦ Τζιράλ, τῆς ἀρνήθηκε κάθε βοήθεια καὶ τὴν ὁδήγησε σ' ἕνα τρομερὸ τέλος. Μόνο στὸ Λεβάντε καὶ τὴν Καταλωνία ἡ ἐπανάσταση βρισκόταν σ' ἐξέλιξη, ἀλλὰ αὐτοὶ ποὺ βρίσκονταν στὴν κορφὴ ἔκαναν ὅτι μποροῦσαν γιὰ νὰ ἐλέγχουν τὶς κοινωνικὲς νίκες τῆς βάσης. Στὴ Μαδρίτη, ὅπου ἡ λαϊκὴ ἀντίσταση ἦταν ἐνθουσιώδης, τὰ συνδικάτα τῆς CNT καὶ τῆς UGT φαινόταν ὅτι βαδίζουν ἑνωμένα γιὰ νὰ ἐκπληρώσουν τὸν κοινὸ σκοπό, ποὺ εἶχε ἤδη ἀρχίσει νὰ ὑλοποιεῖται σὲ ὁρισμένες περιοχές.

Τὰ συνδικάτα ἦταν ποὺ συνέχιζαν νὰ δίνουν ὅπλα καὶ νὰ ἐφοδιάζουν τὶς Φάλαγγες τῶν Πολιτοφυλάκων ποὺ πολεμοῦσαν στὴν Γκουανταλαχάρα, στὸ Τολέδο, στὴν Γκουανταρράμα καὶ προχωροῦσαν πρὸς τὰ βουνὰ τοῦ Τερουὲλ καὶ κατὰ μῆκος τῆς Λὰ Μάνκα πρὸς τὴν Κόρντοβα. 'Αλλὰ ἐδῶ ἡ στρατιωτικὴ κατάσταση ἦταν περισσότερο σοβαρὴ ἀπ' ὅτι στὰ ἄλλα μέτωπα, γιατὶ τοὺς ἔλειπαν ὅπλα, πολεμοφόδια, ἀεροπλάνα καὶ τάνκς. Σιγὰ - σιγὰ ἡ Μαδρίτη περικυκλωνόταν.

'Απὸ τὴν ἀρχή, τὸ Ἱσπανικὸ Κομμουνιστικὸ κόμμα, μὲ ἡγέτες τὸν Κοντοβίλα, τὸν Τολιάτι καὶ ἄλλους περιοδεύοντες μυστικοὺς πράκτορες τοῦ Κρεμλίνου, ἔκανε κάθε προσπάθεια γιὰ νὰ καταστρέψει τὴν ἐπανάσταση. Ἕνας πράκτορας τῆς Μόσχας, ὁ Κοντρέρας, εἶχε ἱδρύσει τὸ 'Ελ Κουίντο Ρετζιμέντο (τὸ Πέμπτο Σύνταγμα), προσφέροντάς το σὰν πυρήνα ἢ σὰν σχολὴ γιὰ τὸν μελλοντικὸ

δημοκρατικό στρατό. Ἕνωσε μερικοὺς ἐπαγγελματίες στρατιωτικοὺς ποὺ εἶχαν μείνει πιστοὶ στὴ Δημοκρατία γιατὶ δὲν «μπόρεσαν» νὰ πᾶνε μὲ τὸ μέρος τοῦ Φράνκο. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἦταν φιλόδοξοι καὶ πρόθυμοι νὰ πάρουν προαγωγές. Τὸ Πέμπτο Σύνταγμα, ποὺ δὲν εἶχε τίποτα τὸ ἐπαναστατικό, ἐπιχείρησε μιὰ ριζικὴ στρατικοποίηση, παρατάσσοντας τὰ στρατεύματά του σὲ παρελάσεις κάτω ἀπ' τοὺς ἤχους τῆς μουσικῆς, ποὺ χαιρετοῦσαν τοὺς ἀνωτέρους τους χτυπώντας τὰ τακούνια τους.

Οἱ ἀναρχικοί, γιὰ νὰ ὀργανώσουν τὴν ἄμυνά τους, ἵδρυσαν μιὰ Συνομοσπονδιακὴ 'Αμυντικὴ 'Επιτροπὴ μὲ ἀρχηγὸ ἕνα σερβιτόρο, τὸν 'Εντουάρντο Βάλ, ποὺ λειτουργοῦσε σὰν Γενικὸ 'Επιτελεῖο καὶ προμήθευε ὁπλισμό, πολεμοφόδια καὶ ὅλα τὰ ἐφόδια στὴν Πολιτοφυλακὴ τῆς CNT.

Ὅσο γιὰ τοὺς σοσιαλιστές, ἂν καὶ ἦταν ἰσχυρότεροι, ἦταν χωρισμένοι σὲ δυὸ ἀντίπαλες παρατάξεις. 'Ο Λάργκο Καμπαλλέρο ἦταν ἡγέτης τῆς μιᾶς καὶ ὁ 'Ινταλέθιο Πριέτο τῆς ἄλλης. Τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα ἐπωφελήθηκε ἔξυπνα ἀπ' αὐτὸ τὸ σχίσμα. 'Εξύμνουσε τὸν Καμπαλλέρο σὰν Λαϊκὸ ἡγέτη ἱκανὸ νὰ βγάλει τὸ Κράτος ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄβυσσο στὴν ὁποία τὴν εἶχε σπρώξει ἡ ἀντίδραση τοῦ λαοῦ στὶς 19 'Ιούλη. Συγχρόνως, ἐκμεταλλεύονταν τὴ ματαιοδοξία τοῦ Πριέτο. Στὸ τέλος οἱ κομμουνιστὲς κατάφεραν νὰ ἐλέγχουν πλήρως τὸ σοσιαλιστικὸ κόμμα. 'Απ' τὰ παρασκήνια δυὸ ἄνθρωποι κινοῦσαν τὰ νήματα: ὁ Μισὲλ Κολτσώφ, ὁ ἀνταποκριτὴς τῆς Πράβντα καὶ ὁ Μαρσὲλ Ρόζεμπεργκ, ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. Καὶ οἱ δυὸ ἐλέγχονταν ἀπ' τὴν GPU, τῆς ὁποίας ὁ ἀνώτερος ἡγέτης στὴν 'Ισπανία ἦταν ὁ 'Ορλώφ. 'Ο τελευταῖος εἶχε φτάσει στὴ Μαδρίτη μὲ ρητὲς διαταγές: νὰ πολεμήσει τὸν Τροτσκισμὸ καὶ τὸν ἀναρχισμὸ καὶ νὰ προεκτείνει ἐκεῖ τὶς ἐκκαθαρίσεις τῆς Μόσχας, τῶν ὁποίων τὰ πρῶτα θύματα ἦταν ὁ Κάμενεφ καὶ 14 Μπολσεβίκοι τῆς «Παλιᾶς Φρουρᾶς».

Οἱ πράκτορες τῆς Μόσχας εἶχαν πείσει τὸν Λάργκο Καμπαλλέρο γιὰ τὰ παρακάτω: ἂν οἱ δημοκράτες ἐγκατέλειπαν τὴν 'Ισπανικὴ Δημοκρατία αὐτὸ θὰ γινότανε ἐπειδὴ εἶναι ἀκυβέρνητη καὶ βρίσκεται στὰ χέρια τοῦ λαοῦ, ποὺ δὲν σέβεται οὔτε τὶς

ξένες ἐγκαταστάσεις οὔτε τὴν ἰδιοκτησία. Ἡ Ρωσία ὑποσχόταν ὅτι θὰ ἦταν ἡ πρώτη ποὺ θὰ ἔδινε ὅπλα ἂν ἐπανεγκαθιδρύονταν ἡ τάξη, ἂν δημιουργούνταν ἕνας στρατὸς ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ χτυπήσει τοὺς στασιαστὲς καὶ ἂν τὸ Κράτος ἔλεγχε ὁλόκληρη τὴν κοινωνικὴ ζωὴ καὶ τὴν παραγωγή. Ἐπιπλέον, οἱ δημοκράτες θὰ πρόσθεταν τὴ βοήθειά τους στὴ βοήθεια τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. Τέτοια ἐπιχειρήματα εἶχαν προκαλέσει τὴν ὑποχώρηση τῆς CNT στὴν Καταλωνία. Παρασυρμένη ἀπὸ τὸν Σύμβουλο τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. Ἀντόνωφ Ὀβσέενκο, ποὺ ἦταν στενὸς φίλος ἐκείνων ποὺ εἶχαν τουφεκιστεῖ στὴ Μόσχα, ἡ CNT εἶχε διαλύσει τὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Πολιτοφυλακῶν καὶ εἶχε προσχωρήσει στὴν κυβέρνηση τῆς Τζενεραλιντάτ. Ὁ ἴδιος ἐκβιασμὸς εἶχε κάνει καὶ τὸν Λάργκο Καμπαλλέρο νὰ ὑποχωρήσει, ὅταν σὰν Ὑπουργὸς Πολέμου, ἔβλεπε τοὺς στασιαστὲς νὰ προχωρᾶνε μὲ γιγάντια βήματα πρὸς τὴ Μαδρίτη.

Ἀφοῦ καταλήφθηκε τὸ Τολέδο, ὁ Λάργκο Καμπαλλέρο ἦταν ἐπικεφαλῆς μιᾶς κυβέρνησης μὲ σοσιαλιστικὴ πλειοψηφία, ἕνα ἀπὸ τὰ μέλη τῆς ὁποίας ἦταν καὶ ὁ Δόκτωρ Νεγκρίν, Ὑπουργὸς Οἰκονομικῶν, ποὺ εἶχε τὸν ἔλεγχο τοῦ ἐθνικοῦ θησαυροφυλάκιου. Ὁ πόλεμος χανόταν ἐπειδὴ δὲν εἶχαν ὅπλα. Λοιπόν, ὅλα τὰ ὅπλα ἀγοράζονταν μὲ χρυσὸ καὶ ὑπῆρχαν μεγάλες ποσότητες χρυσοῦ στὰ Κρατικὰ ἀποθέματα. Γιατί νὰ μὴν τὸν χρησιμοποιήσουν; Καὶ γιατί δίσταζε ὁ Λάργκο Καμπαλλέρο; Οἱ Σοβιετικοὶ τοῦ εἶχαν ὑποσχεθεῖ ὅπλα, ἀλλὰ δὲν ερχόταν τίποτε καὶ οἱ στασιαστὲς προχωροῦσαν.[10]

Τότε ἦταν, τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1936, ποὺ κάλεσαν βιαστικὰ τὸ Ντουρρούτι στὴ Βαρκελώνη.[11]

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Ὁ Ντιέγκο Ἀμπάντ ντὲ Σαντιγιὰν ἐξηγεῖ τὴ διάλυση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν πολιτοφυλακῶν μὲ τὸν ἀκόλουθο τρόπο: «Μᾶς ἔλεγαν συνέχεια, ἀποντώντας στὰ παρακάλια μας, πρὸς τὴν Κεντρικὴ Κυβέρνηση (καὶ τοῦ Τζιρὰλ καὶ τοῦ Λάργκο Καμπαλλέρο) ὅτι δὲν μᾶς βοηθοῦσαν ὅσο ἡ δύναμη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Πολιτοφυλακῶν ἦταν τόσο φανερή. Τὴν ἴδια πίεση ἄσκησε καὶ ὁ Ὀβσέενκο, ὁ Ρῶσος Σύμβουλος στὴ Βαρ-

κελώνη. Συνεπώς, έπρεπε ν άποφασίσουμε νά τή διαλύσουμε, δηλαδή νά έγκαταλείψουμε τήν έπαναστατική μας τοποθέτηση. Καί ολ' αύτά γιά νά μπορέσουμε νά πάρουμε δπλα καί τήν άναγκαία οικονομική βοήθεια, γιά νά συνεχίσουμε τόν πόλεμο μέ έπιτυχία».

Γ ι α τ ί χ ά σ α μ ε τ ό ν π ό λ ε μ ο, σελ. 115. Ή Έ π α ν ά σ τ α σ η κ α ί ό π ό λ ε μ ο ς σ τ ή ν Ί σ π α ν ί α, σελ. 91. Έπίσης χρησιμοποιήσαμε καί τά γράμματα πού μάς έστειλε ό Σαντιγιάν σχε.ικά μ αύτή τή διάλυση.

2. Αλάρντο Πράτς, Η Έ μ π ρ ο σ θ ο φ υ λ α κ ή κ α ί ή Ό π ι σ θ ο φ υ λ α κ ή σ τ ή ν Ά ρ α γ ω ν ί α, Βαρκελώνη, 1937.

3. Σέζαρ Μ. Λορέντζο, έργ. Άν., σελ. 146, δίνει πληροφορίες γιά τίς δραστηριότητες τών Φαλαγγών τών Παλιτοφυλάκων στήν Άραγωνία καί γιά τίς σχέσεις τους μέ τίς καλλεκτίβες.

4. Τά πολιτικά κόμματα δέν είχαν ρίζες στήν Άραγωνία καί περιόριζαν τίς δραστηριότητές τους σέ μικρούς κύκλους δπου δέσποζε κάποια προσωπικότητα. Ίχνη τοῦ ιστορικοῦ ρεπουμπλικανισμοῦ μποροῦν νά βρεθοῦν μόνο στίς άναμνήσεις τοῦ Χοακίν Κόστα, τοῦ όποίου οί κολλεκτιβιστικές ίδέες ήταν πιό κοντά στίς σοσιαλιστικές.

Τό Κομμουνιστικό Κόμμα ήταν άνύπαρκτο καί μόνο ή UGT είχε κάποια έπιρροή στή Σαραγόσσα. Βλ. Πιέρ Μπρουέ καί Έμίλ Τεμίν, έργ. Άν. σελ. 120.

5. Όράθιο Μ. Πριέτο, ό Άντιεξουσιαστικός Ποσιμπιλισμός, έκδόθηκε μέ έξοδα τοῦ συγγραφέα στό Παρίσι τό 1967. Στήν σελίδα 80 γράφει γιά τίς πολιτικές σχέσεις μεταξύ τής Τζενεραλιτάτ τής Καταλωνίας καί τής Άραγωνίας καί τίς θεωρεί «άποικιακοῦ χαρακτήρα».

6. Άναφορά πού έγινε στό συγγραφέα άπό ένα μάρτυρα, τόν Κόσμ ντέ Πώλ, έναν παλιτοφύλακα στή φάλαγγα τοῦ Ντουρούτι, πού ζεί σήμερα στήν Χιλή καί πού πήρε μέρος στή Συνέλευση.

7. Γιά τά Συμβούλια τής Άραγωνίας, βλ. τά έργα τών Χοσέ Πεϊράτς, Σαντιγιάν καί Σεζάρ Μ. Λορέντζο.

8. Νουμάνθια, ένα χωριό τής Καστίλλης, πού τό δεύτερο αιώνα μ.Χ. καταστράφηκε άπό τούς Ρωμαίους ταύς κατοίκους του γιά νά μήν παραδοθεί στούς Ρωμαίους.

9. Σεζάρ Μ. Λορέντζο. Έργ. Άν. σελ. 162.

10. Γιά τήν Σταλινική έπέμβαση στήν Ίσπανία βλ. τό έργο τοῦ Ντουινίκ Ντεσαντί Ή Κ ο μ μ ο υ ν ι σ τ ι κ ή Δ ι ε θ ν ή ς, τοῦ Τζ'Ζους Χερνάντεζ Ή Μ ε γ ά λ η Π ρ ο δ ο σ ί α, τοῦ Χοσέ Πεϊράτς έργ. Άν., τοῦ Β.Τ. Κριβίτσκυ Τ ό χ έ ρ ι τ ο ῦ Σ τ ά λ ι ν π ά ν ω ά π' τ ή ν Ί σ π α ν ί α.

11. Ό Χοσέ Μίρα, Έργ. Άν. έγραψε: «Ή Έπιτροπή Πολέμου τής Φάλαγγας άποφάσισε νά στείλει τό Ντουρρούτι στή Μαδρίτη γιά νά διαπραγματευτεί μέ τόν Λάργκο Καμπαλλέρο πάνω σ' ένα σημαντικό ζήτημα».

11. Ἀνάμεσα στὴ Μόσχα καὶ τὴ Βαρκελώνη

Τὴ νύχτα τῆς 28 Σεπτέμβρη ὁ Ντουρρούτι ἔφτασε στὴ Βαρκελώνη. Οἱ σύντροφοί του Σαντιγιὰν καὶ Γκαρθία Ὀλιβὲρ τὸν ὑποδέχτηκαν αἰσιόδοξα. Ὁ Πιὲρ Μπεσνὰρ τοὺς εἶχε πληροφορήσει ὅτι εἶχε ἔρθει σ' ἐπαφὴ μὲ μερικοὺς μεγάλους κατασκευαστὲς ὅπλων ποὺ ἦταν ἕτοιμοι νὰ ἐφοδιάσουν τὴ Δημοκρατικὴ Κυβέρνηση μὲ ἀρκετὸ πολεμικὸ ὑλικό, ὥστε ν' ἀλλάξει ἡ ἰσορροπία ἀνάμεσα στοὺς φασίστες καὶ στοὺς ἀντιφασίστες. Τὰ νέα, ποὺ τὰ περίμεναν τόσον καιρό, ἦταν καλὰ καὶ ἐπὶ τέλους θὰ ὑπῆρχαν ἀρκετὰ ὅπλα γιὰ νὰ ἐπιτεθοῦν στὴ Σαραγόσσα μὲ ἐπιτυχία. Ἀλλὰ καὶ ὁ Σαντιγιὰν καὶ ὁ Γκαρθία Ὀλιβὲρ παρατήρησαν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀφήσουν τὴν εὐκαιρία νὰ χαθεῖ. Μέχρι τώρα ὅλες οἱ προτάσεις τους πρὸς τὴν Κυβέρνηση, τόσο τοῦ Τζιρὰλ ὅσο καὶ τοῦ Λάργκο Καμπαλλέρο, εἶχαν ἀποτύχει. Εἶχαν πάρει ὑποσχέσεις ποὺ ἡ Κυβέρνηση ποτὲ δὲν τὶς σεβάστηκε καὶ τὸ μέτωπο τῆς Ἀραγωνίας συνέχιζε νὰ εἶναι ἄοπλο, καὶ ἡ Καταλάνικη μεταλλουργικὴ βιομηχανία εἶχε σχεδὸν παραλύσει γιατί τῆς ἔλειπαν οἱ πρῶτες ὕλες καὶ τὰ μηχανήματα.

Ὄχι, αὐτὴ τὴ φορὰ ἔπρεπε νὰ ρισκάρουν τὰ πάντα. Νά γιατί σκέφτηκαν νὰ στείλουν τὸν Μπεσνὰρ καὶ τὸ Ντουρρούτι σ' αὐτὴ τὴν ἀποστολή. Τὸ ὄνομα τοῦ Ντουρρούτι ὄχι μόνο εἶχε μεγάλη ἀπήχηση στὸ λαὸ ἀλλὰ ἐπιπλέον ἦταν καὶ ὁ ἴδιος ἕνας πολεμιστὴς τοῦ μετώπου τῆς Ἀραγωνίας. Μ' αὐτὰ τὰ προσόντα, ὁ Καμπαλλέρο θὰ ἀναγκαζόταν νὰ ἐνεργήσει διαφορετικά. Ὁ Ντουρρούτι δὲν ἦταν τόσο αἰσιόδοξος ὅσο οἱ φίλοι του. Δὲν εἶχε χάσει τὴν ἐπαφή του μὲ τὸ λαὸ καὶ οἱ ἰδέες του γιὰ τοὺς πολιτικοὺς ἦταν πάντα οἱ ἴδιες. «Ἔχετε ἐμπιστοσύνη στοὺς πολιτικοὺς καὶ μπορῶ νὰ τὸ καταλάβω, γιατί μὲ τὸ νὰ εἶστε τόσο καιρὸ μαζί τους ἔχετε γίνει σὰν κι αὐτοὺς καὶ πιστεύετε ἀκόμη στὶς ὑποσχέσεις τους. Μόνο ἕνας τρόπος ὑπάρχει γιὰ νὰ συμπεριφερθεῖς σ' αὐτοὺς κι αὐτὸς εἶναι ἡ σθεναρὴ γραμμὴ ποὺ χρησιμοποιούσαμε πάντα. Πρέπει νὰ καταγγείλουμε δημόσια τὴν κατάσταση στὴν ὁποία βρισκόμαστε. Καθὼς ἡ ἐπανάσταση καὶ ὁ πόλεμος

ἔχουν συνδεθεῖ, ἔχουν γίνει κι οἱ δυὸ ὑπόθεση τοῦ λαοῦ καὶ ἀπ' αὐτὸν ἐξαρτᾶται νὰ ἀπαιτήσει τὴ χρησιμοποίηση τοῦ χρυσοῦ. Ἀκόμη καλύτερα, ὁ λαὸς εἶναι ποὺ πρέπει νὰ διαχειρίζεται τὸ θησαυροφυλάκιο, ἀφοῦ αὐτὸς ἐνδιαφέρεται πραγματικὰ γιὰ τὸν ἀγώνα. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο δρούσαμε πάντα καὶ χάρη σ' αὐτὴ τὴ μέθοδο κερδίσαμε τὴν ὑποστήριξη τῆς ἐργατικῆς τάξης. Κατὰ τὴ γνώμη μου, ἡ ὑγεία τῆς ἐπανάστασης ἐξαρτιέται ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀρχή: γυρίστε πίσω στὸ λαό, γιὰ χάρη του πρέπει νὰ λύσουμε τὸ πρόβλημα».2

Ἀλλὰ οἱ φίλοι τοῦ Ντουρρούτι δὲν εἶχαν τὴν ἴδια γνώμη. Οἱ παλιοί του σύντροφοι εἶχαν ἀλλάξει καὶ αὐτὴ ἡ συνειδητοποίηση τὸν γέμιζε μὲ πίκρα. Πόσο θὰ μποροῦσε ἀκόμη ν' ἀντέξει ὁ Ντουρρούτι; Ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ περιμένουν τὴν ἄφιξη τοῦ Μπεσνὰρ ἀπὸ τὴ Γαλλία, ὁ Ντουρρούτι ἐπωφελήθηκε ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀναμονὴ γιὰ νὰ συζητήσει γιὰ τὸ μέτωπο τῆς Ἀραγωνίας. Τὰ πράγματα δὲν πήγαιναν καλὰ ἐκεῖ, ἰδιαίτερα στὴν Ἐπιτροπὴ Πολέμου τοῦ Μπαρμπάστρο, ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν ὅλοι οἱ ἀντιπρόσωποι ἀπὸ τὶς φάλαγγες καὶ οἱ ἐπαγγελματίες στρατιωτικοί. Ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Πολιτοφυλακῶν εἶχε τοποθετήσει τὸ Στρατηγὸ Βιλλάλμπα ἐπικεφαλῆς της, ἕνα δημοκράτη, φυσικά, ἀλλὰ ὁπωσδήποτε ἀστό.

Δὲν συμφωνοῦσε μὲ τὴν ὀργάνωση τοῦ τύπου τῆς πολιτοφυλακῆς καὶ συνεχῶς ὑποστήριζε μιὰ ἐπιστροφὴ στὴν παλιὰ συγκρότηση τοῦ στρατοῦ. Σύμφωνα μ' αὐτόν, ὅλες οἱ δυσκολίες στὸ μέτωπο προέρχονταν ἀκριβῶς ἀπ' αὐτὴ τὴν ὀργάνωση, ποὺ δὲν ἐξυπηρετοῦσε τὶς ἀνάγκες τοῦ πολέμου. Ὁ Ντουρρούτι ἦταν θερμὸς ὑποστηρικτὴς τῶν πολιτοφυλακῶν καὶ θύμωνε ὅταν ἄκουγε νὰ συζητᾶνε γιὰ τὴν ἀποδοτικότητα ἑνὸς στρατοῦ πειθαρχημένου καὶ διοικουμένου ἀπὸ τὸν στρατιωτικὸ κώδικα. Κι ἔτσι οἱ συγκρούσεις ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ στὸν Βιλλάλμπα ἦταν σχεδὸν συνεχεῖς. Ἔφτανε νὰ ἐκφράσει ὁ Ντουρρούτι μιὰ γνώμη καὶ ὁ Βιλλάλμπα ἀμέσως τὴν ἀπόρριπτε σὰν ἀνεφάρμοστη, τόσο πολὺ διαφέρανε οἱ γνῶμες τους γιὰ τὴν τακτικὴ ποὺ ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσουν. Ὁ Βιλλάλμπα ἐπέμενε σὲ μιὰ μετωπικὴ ἐπίθεση ἐναντίον τῆς Χουέσκα καὶ τοῦ

Μπελσίτ. Ὁ Ντουρρούτι ὑποστήριζε νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν μετωπικὴ ἐπίθεση, νὰ συγκεντρώσουν ὅλες τίς δυνάμεις σὲ δυὸ τομεῖς, ἕναν γιὰ νὰ ἐπιτεθεῖ μέσω τῆς Ἀλμουντεβὰρ κόβοντας τὸ δρόμο ἀνάμεσα στὴ Σαραγόσσα καὶ στὴ Χουέσκα καὶ νὰ ἐφαρμόσουν τὴν ἴδια τακτικὴ καὶ στὸ Μπελσίτ. Πίστευε ὅτι θἄπρεπε νὰ ἐξορμήσουν πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς Καταλαγιοὺντ καὶ πρὸς τὸ Βορρὰ μέχρι τὴ Ναβάρα καὶ πρὸς τὴν Ἀνατολὴ μέχρι τὸ Λογκρόνιο, γιὰ νὰ κόψουν τὴν ἐπικοινωνία μὲ τὴ Σαραγόσσα. Ὁ Βιλλάλμπα θεωροῦσε αὐτὸ τὸ σχέδιο ἀδύνατο ἐπειδὴ δὲν εἶχαν ἀρκετὸ πολεμικὸ ὑλικό. Πίστευε ὅτι ἔπρεπε νὰ συνεχιστοῦν οἱ μετωπικὲς ἐπιθέσεις. Ὁ Ντουρρούτι δὲν σταμάτησε νὰ ὑποστηρίζει τὴν ἄποψή του ἀλλὰ ἦταν ὁ μόνος ποὺ τὴν ὑπεράσπιζε. Οἱ ἄλλοι ἀντιπρόσωποι, ἀκόμη καὶ ὁ Ὀρτὶζ καὶ ὁ Χόβερ συμφωνοῦσαν μὲ τὸν Βιλλάλμπα. «Πρέπει νὰ διώξουμε τὸν Βιλλάλμπα, στεῖλτε τον στὸ διάβολο», φώναξε ὁ Ντουρρούτι στὸν Γκαρθία Ὀλιβέρ. Αὐτὸς ἦταν ὑπεύθυνος ἐκείνη τὴν ἐποχὴ στὸ Πολεμικὸ Τμῆμα τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς,[3] ἀλλὰ ἦταν τόσο ἀδύναμος ὅσο καὶ ὁ Ντουρρούτι.

Ἡ CNT εἶχε ἤδη δώσει τὴν ἔγκρισή της στὸν Κομπανὺς γιὰ τὴ διάλυση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Πολιτοφυλακῶν. Ἡ τελευταία, στὴν πραγματικότητα, εἶχε ἐξαφανιστεῖ παρὰ τὴν παρουσία τῶν τεσσάρων σ υ μ β ο ύ λ ω ν τῆς CNT, καὶ τὸ Συμβούλιο τῆςΤζενεραλιντὰτ εἶχε ἐπανακτήσει τὴν προηγούμενη δύναμή του σὰν κυβέρνηση στὴν Καταλωνία. «Ἤμουν ἀντίθετος μὲ τὴ διάλυση τῆς Ἐπιτροπῆς ἀλλὰ ἡ Περιφερειακὴ Ἐπιτροπή, βασιζόμενη στὴν ἔγκριση τῆς ὁλομέλειας, προχώρησε χωρὶς οὔτε κὰν νὰ μᾶς συμβουλευτεῖ. Φοβᾶμαι ὅτι προχωροῦμε σὲ μιὰ σύγκρουση ἀνάμεσα στοὺς ἀγωνιστὲς τῆς CNT καὶ τῆς FAI καὶ τὶς κυρίαρχες ὀργανώσεις», ἐξομολογήθηκε ὁ Γκαρθία Ὀλιβὲρ στὸ Ντουρρούτι.[4] Τί μποροῦσε νὰ γίνει σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση; Ἀκόμη κι ὁ Σαντιγιάν, ποὺ ἦταν ὁ πιὸ ἀνένδοτος ὑποστηρικτὴς τῆς δημοκρατικῆς συνεργασίας, εἶχε ἀρχίσει κιόλας νὰ μετανοιώνει ποὺ εἶχε ὑπερασπίσει αὐτὴ τὴ θέση στὶς 20 Ἰούλη. Τὰ πράγματα ἦταν ἁπλά, ἡ CNT καὶ ἡ FAI ὄχι μόνο εἶχαν

ἀποπροσανατολιστεῖ ἀλλὰ ἐπίσης εἶχε ἀρχίσει νὰ δημιουργεῖται καὶ μιὰ διαίρεση μέσα στὶς γραμμὲς τῶν ἀγωνιστῶν τους, μερικοὶ ἀπ' τοὺς ὁποίους συνέχιζαν νὰ ὑποστηρίζουν τὴ δημοκρατικὴ συνεργασία ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι ὑποστήριζαν μιὰ ἐπίδειξη δύναμης. Πῶς νὰ βγοῦν ἀπ' αὐτὸν τὸν φαῦλο κύκλο; Κανεὶς ἀπὸ τὴν κυβέρνηση τοῦ Καμπαλλέρο δὲν ἤθελε νὰ κερδηθεῖ ὁ πόλεμος, τουλάχιστον ὄχι τώρα. Αὐτὸ φαινόταν καθαρὰ ἀπὸ τὴν πολιτική τους στὶς διαπραγματεύσεις ποὺ εἶχαν ἀρχίσει ἀνάμεσα στὴν Ἐπιτροπὴ τῶν Πολιτοφυλακῶν καὶ στὴν Ἐπιτροπὴ Δράσης τοῦ Μαρόκου. Ὁ Καμπαλλέρο δὲν ἤθελε νὰ διακηρύξει δημόσια τὴν ἀνεξαρτησία τοῦ Ἱσπανικοῦ Μαρόκου. Εἶχε ἀκουστεῖ ὅτι ὁ Λεὸν Μπλούμ, ἕνας ἄλλος σοσιαλιστὴς καὶ Ἀρχηγὸς τοῦ Γαλλικοῦ Κράτους, εἶχε ἀσκήσει πίεση πανω του.

Ἀφοῦ μελέτησαν ὅλ' αὐτὰ τὰ πράγματα ἄρχισαν νὰ συζητᾶνε γιὰ ἕνα φανταστικὸ σχέδιο, μιὰ ἐπίθεση στὴν Τράπεζα τῆς Ἱσπανίας. Ὁ λαὸς νόμιζε ὅτι ἂν ἔπαιρνε κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχό του τὸ ταμεῖο τοῦ κράτους, ἡ κατάσταση θὰ ἄλλαζε ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἡ ἀπόφαση πάρθηκε μὲ τὴ συμφωνία τοῦ Γκαρθία Ὀλιβέρ, τοῦ Σαντιγιὰν καὶ τοῦ Ντουρρούτι. Ὁ Σαντιγιὰν ὑπολόγιζε στὴ βοήθεια τῆς «Γῆ κι ἐλευθερία», τῆς φάλαγγας ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν ἀναρχικοὶ καὶ ποὺ πολεμοῦσε στὸ μέτωπο τῆς Μαδρίτης. Αὐτὸς ὁ στρατός, τῶν τριῶν χιλιάδων ἀντρῶν, ἦταν ποὺ θὰ χτυποῦσε τὴν Τράπεζα. Ἀποφασίστηκε νὰ φύγουν ὁ Σαντιγιὰν καὶ ὁ Ντουρρούτι τὴν ἴδια κιόλας νύχτα γιὰ τὴ Μαδρίτη, γιὰ νὰ οργανώσουν αὐτὴ τὴν ἔνοπλη ἐπίθεση. Ὁ Σαντιγιὰν θὰ ταξίδευε ἐπίσημα, ἀλλὰ ὁ Ντουρρούτι ἔπρεπε νὰ πάει μὲ δικό του μέσο στὴ Μαδρίτη γιὰ νὰ περάσει ἀπαρατήρητος. Ἄφησε τοὺς φίλους του τὴ νύχτα γιὰ νὰ πάει στὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Πρὰτ ντὲ Λομπρεγκάτ. Ἐκεῖ δὲν τὸν ἔπαιρνε κανένας στὸ ἀεροπλάνο του, ἀλλὰ ὁ Ἀντρὲ Μαλρώ, ποὺ ἔφευγε κατὰ τύχη γιὰ τὴ Μαδρίτη, πρόσφερε στὸ Ντουρρούτι μιὰ θέση στὸ ἀεροπλάνο του. Ὁ Μαλρὼ ποτὲ δὲν ἔμαθε ὅτι ἡ παρουσία του ἐκεῖ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ μπορεῖ ἴσως νὰ εἶχε ἀλλάξει τὸ πρόσωπο τοῦ κόσμου.[5]

Ὁ Ντουρρούτι, ποὺ εἶχε ζήσει συνέχεια στὴν παρανομία γιὰ εἴκοσι χρόνια, μπόρεσε νὰ προσαρ-

μοστεῖ γρήγορα γι' ἄλλη μιὰ φορά. Ὅταν ἔφτασε στὴ Μαδρίτη, χάθηκε μέσα στὸ πλῆθος, καὶ πῆγε νὰ βρεῖ καταφύγιο σ' ἕνα σπίτι στὸ Κουάτρο Καμίνος, ὅπου τὸν περίμενε ὁ Σαντιγιάν. Εἶχαν κάνει τὶς ἀπαραίτητες προετοιμασίες καὶ ἤξεραν ὅτι θἄπρεπε νὰ χρησιμοποιήσουν βία. Οἱ τρεῖς χιλιάδες ἄντρες τῆς «Γῆ κι Ἐλευθερία», εἶχαν ἤδη τοποθετηθεῖ στὶς θέσεις τους. Τὸ Συνδικάτο Σιδηροδρομικῶν εἶχε εἰδοποιηθεῖ καὶ εἶχε ἑτοιμάσει ἕνα εἰδικὸ τραῖνο γιὰ νὰ μεταφέρει «τὸ πολεμικὸ ὑλικὸ» στὴ Βαρκελώνη. Ἀλλὰ ἦταν ἀπαραίτητο νὰ προχωροῦν μὲ προσοχή. Αὐτὸ ἦταν τὸ σύνθημα ποὺ εἶχε δοθεῖ σὲ ὅλους ὅσους θἄπαιρναν μέρος σ' αὐτὸ τὸ φανταστικὸ σχέδιο. Μόνο πέντε ἢ ἕξη ἄνθρωποι ἤξεραν τί θὰ συνέβαινε. Ἂν τὸ σχέδιο ἐφαρμοζόταν μὲ ἐπιτυχία θὰ τοὺς ἔπαιρνε μόνον λίγη ὥρα. «Πρὶν προλάβει ἡ κυβέρνηση νὰ κάνει τίποτα, τὰ εἰδικὰ τραῖνα θὰ εἶχαν φύγει κιόλας γιὰ τὴ Βαρκελώνη μὲ μιὰ συνοδεία τριῶν χιλιάδων ὁπλισμένων ἀντρῶν, ποὺ θὰ εἶχαν διαταγὲς νὰ ὑπερασπίσουν τὸ φορτίο «μέχρι τὴν τελευταία σταγόνα τοῦ αἵματός τους».6 Τὸ σχέδιο θὰ ἔμπαινε σ' ἐφαρμογὴ τὴ νύχτα τῆς 1 πρὸς 2 Ὀκτώβρη.

Ὅταν ἔφτασε ἡ στιγμὴ γιὰ νὰ δράσουν, ὁ ὑπεύθυνος γιὰ τὸ σχέδιο (ὁ Σαντιγιὰν) δὲν τόλμησε νὰ πάρει τὴν ἀπόφαση. Ἐξαιτίας τῶν δισταγμῶν του, εἶπε στὰ μέλη τῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς CNT γιὰ τὸ σχέδιο τὴν τελευταία στιγμή. Αὐτοὶ συγκλονίστηκαν ἀπὸ τὴν ἀποκάλυψη. «Τὸ κυριώτερο ἐπιχείρημα ποὺ χρησιμοποιήθηκε γιὰ νὰ μᾶς μεταπείσει ἦταν ὅτι ἡ ἐπιτυχία αὐτοῦ τοῦ σχεδίου θὰ προκαλοῦσε ἕναν ἀνταγωνισμὸ ἀνάμεσα στὴν Καταλωνία καὶ στὴ Μαδρίτη, ποὺ θὰ ἔπαιρνε διαστάσεις ἑνὸς ἐμφύλιου πόλεμου. Ἤθελαν νὰ σταματήσουμε τὰ πάντα, πρὶν ἀνακαλύψει τίποτα ἡ κυβέρνηση». Ἐδῶ ὁ Σαντιγιὰν σχολιάζει: «Μόλις τὸ σχέδιο ἀποκαλύφθηκε, ἦταν ἀδύνατο νὰ πραγματοποιηθεῖ».7 Οἱ δισταγμοὶ τοῦ Σαντανιὰν ἔβαλαν τέλος στὴ μόνη πράξη ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ εἶχε σώσει τὴν ἐπανάσταση. Ὁ Ντουρρούτι δὲν μπόρεσε ποτὲ νὰ συγχωρέσει αὐτὸ τὸ βῆμα, ποὺ ἔγινε χωρὶς νὰ τὸν συμβουλευτοῦν. Γεμᾶτος θυμό, ὁ Σαντιγιὰν κατάλαβε τὸ λάθος του. Ὁ Ντουρρούτι τοῦ ὑπενθύμι-

σε παγερὰ ὅτι καὶ στὸ παρελθὸν εἶχε κάνει παρόμοια λάθη καὶ ὅτι ἂν σὰν θεωρητικὸς εἶχε κάποια ἀξία, σὰν ἄνθρωπος τῆς δράσης δὲν ἄξιζε τίποτε...

Το πρωὶ τῆς 2 'Οκτώβρη, ἔφτασε ὁ Μπεσνὰρ στὴ Μαδρίτη μαζὶ μὲ δυὸ ἀντιπρόσωπους τῆς κοινοπραξίας (ποὺ θὰ τοὺς πουλοῦσε τὰ ὅπλα). 'Ο Ντουρροτι ἦρθε σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν Μπεσνὰρ καὶ ἀκόλουθα εἶχαν μιὰ συνάντηση μὲ τὸν Καμπαλλέρο. 'Η συζήτηση κράτησε μόλις ἕνα τέταρτο. Στὴ διάρκεια αὐτῆς ὁ Ντουρρούτι εἶπε στὸν Πρόεδρο τοῦ 'Υπουργικοῦ Συμβούλιου τὸν λόγο τῆς ἐπίσκεψής τους. 'Ο Ντουρρούτι παρουσίασε τὸ θέμα πολὺ ἐνεργητικὰ καὶ ἀφοῦ ὁ Καμπαλλέρο δίσταζε γιὰ μιὰ στιγμή, ἀποφάσισε νὰ φέρει τὸ θέμα, τὸ ἴδιο ἀπόγευμα, στὸ Συμβούλιο τῶν 'Υπουργῶν. Τὸ Συμβούλιο ἀποφάσισε ἀμέσως νὰ ἀγοράσει πολεμικὸ ὑλικὸ ἀξίας 800 ἑκατομμυρίων πεσετῶν σὲ χρυσό. 'Ο Ντουρρούτι ἔμεινε κατάπληκτος ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ Λάργκο Καμπαλλέρο, ὅταν συναντήθηκε μαζί του γιὰ νὰ κανονίσουν τὶς τελευταῖες λεπτομέρειες. 'Ο Καμπαλλέρο τὸν δέχτηκε φιλικὰ καὶ τοῦ εἶπε ὅτι, μετὰ ἀπὸ σκέψη, ἀποφάσισε νὰ διπλασιάσει τὸ ποσὸ σὲ 1600 ἑκατομμύρια πεσέτες σὲ χρυσό. 'Ο Ντουρρούτι τοῦ ἀπάντησε ὅτι ἐπιτέλους οἱ πολιτοφυλακὲς θὰ μποροῦσαν νὰ πολεμήσουν καλύτερα. Μελέτησαν τὸ πῶς θὰ χρησιμοποιοῦσαν τὰ ὅπλα καὶ τ' ἀεροπλάνα καὶ ἀποφασίστηκε τὸ ἕνα τρίτο τοῦ ὑλικοῦ νὰ μείνει στὴν Καταλωνία γιὰ νὰ ἐφοδιάσει τὸ μέτωπο τῆς 'Αραγωνίας καὶ τὴν Καταλάνικη πολεμικὴ βιομηχανία.

'Ο Μπεσνὰρ κατάληξε λέγοντας ὅτι «ὁ ἀρχηγὸς τοῦ 'Επιτελείου καὶ ὁ Καμπαλλέρο θὰ ἔπρεπε νὰ δώσουν τὶς ἀπαραίτητες ὁδηγίες στὸν Πρεσβευτὴ στὸ Παρίσι γιὰ νὰ γίνει γρήγορα ἡ παράδοση. Τὰ σχέδια γιὰ τὴν παράδοση εἶχαν κανονιστεῖ ὁριστικὰ μὲ τοὺς κατασκευαστὲς στὶς 3 'Οκτώβρη 1936 στὸ Ναυαρχεῖο, ὅπου ἦταν παρὼν κι ὁ Ντουρρούτι».[8] Τὸ μεσημέρι ὁ Ντουρρούτι ἐπισκέφτηκε τὴν 'Αμυντικὴ 'Επιτροπὴ τῆς CNT στὴ Μαδρίτη καὶ ἐνημέρωσε τὸ γραμματέα της, τὸν 'Εντουάρντο Βάλ, γιὰ τὸ ζήτημα ποὺ συζητήθηκε μὲ τὴν κυβέρνηση. 'Αφοῦ ἔφυγε ἀπὸ τὴν 'Αμυντικὴ 'Επιτροπή, ἔφαγε μαζὶ μὲ μερικοὺς φίλους, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦταν καὶ ὁ ἀν-

ταποκριτής τοῦ Συνομοσπονδιακοῦ τύπου, 'Αριὲλ καὶ ὁ Μάουρο Μπαχατιέρρα.

Τὴν ἑπόμενη μέρα δημοσιεύτηκε στὴ C N T τῆς Μαδρίτης ἡ συζήτηση τοῦ Μπαχατιέρα μὲ τὸν Ντουρρούτι. Ὁ ἀνταποκριτὴς ἄρχιζε τὴν ἱστορία του μ' αὐτὲς τὶς λέξεις: «Ὁ Ντουρρούτι εἶναι ἕνας ἀντάρτης, δὲν θυμίζει καθόλου τὸν Πάντσο Βίλλα, ἀλλὰ μοιάζει περισσότερο μὲ τὸν 'Εμιλιάνο Ζαπάτα. Ὁ πρῶτος, ἕνας Μεξικάνος τυχοδιώκτης, πολέμησε γιὰ τὴν εὐχαρίστηση τοῦ πολέμου, χωρὶς νὰ ξέρει γιατί τὸ κάνει. Δὲν εἶχε κανένα ἐπαναστατικὸ πρόγραμμα. Ὁ Ζαπάτα πολέμησε γιατί ἤθελε νὰ ἀλλάξει τὴ ζωὴ τῶν Μεξικάνων ἀγροτῶν. Ὁ Ντουρρούτι εἶναι ἕνας ἀναρχικὸς μὲ ξεκάθαρες ἰδέες καὶ μὲ δυνατὸ ἐπαναστατικὸ πάθος, τοῦ ὁποίου ὁ ἀγώνας εἶναι ἀδιάκοπος. Γιὰ τὸ Ντουρρούτι, ἡ κινητήρια δύναμη τῆς ἐπανάστασης εἶναι ἡ κατάκτηση μιᾶς καλύτερης ζωῆς, ὅπως μπορεῖ νὰ διαπιστώσει κανεὶς ἀπὸ τὶς παρακάτω ἀπαντήσεις ποὺ ἔδωσε στὶς ἐρωτήσεις μας:

— Ποιές εἶναι οἱ ἰδέες σου γιὰ τὴ στρατιωτικὴ κατάσταση στὴν Κεντρικὴ 'Ισπανία;

— Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι ὁ ἐχθρὸς προετοιμάζει μιὰ μετωπικὴ ἐπίθεση ἐναντίον τῆς Μαδρίτης. Αὐτὸ δὲ σημαίνει ὅτι ἡ γενικὴ κατάστασή του ἔχει βελτιωθεῖ στὴν 'Ισπανία. Αὐτὸ ποὺ προσπαθεῖ νὰ κάνει εἶναι μιὰ θεαματικὴ πράξη, ἡ ὁποία θὰ εἶναι ἕνα σπουδαῖο πολιτικὸ γεγονός. Εἶναι φανερὸ ὅτι ἡ πτώση της Μαδρίτης θ' ἀποτελοῦσε μιὰ ἠθικὴ ἧττα γιὰ ὅλους μας, ἀλλ' αὐτὸ δὲν θὰ σήμαινε ὅτι ὁ πόλεμος χάθηκε.

Γιὰ νὰ ἐλαφρύνουμε τὴν πίεση ποὺ ἀσκεῖ ὁ ἐχθρὸς στὴ Μαδρίτη, αὐξάνουμε καθημερινὰ τὶς δραστηριότητές μας στὰ μέτωπα τῆς 'Αραγωνίας καὶ τοῦ Λεβάντε. Τὰ προπύργια τοῦ ἐχθροῦ, ἡ Χουέσκα, ἡ Σαραγόσσα καὶ ἡ Τερουέλ, θὰ πέσουν μόλις οἱ πολιτοφυλακὲς ἀποκτήσουν ἀρκετὰ ὅπλα γιὰ νὰ ἐπιτεθοῦν. Ὅταν συμβεῖ αὐτό, οἱ φασίστες θὰ χουν χάσει τὸν πόλεμο. 'Απὸ στρατηγικὴ ἄποψη, αὐτὰ τὰ μέρη ἔχουν μεγάλη σπουδαιότητα. Ὅταν μποῦμε στὴ Σαραγόσσα τὸ μέτωπο θὰ καταρρεύσει ἀπὸ τὴν Καταλαγιοὺντ ὡς στὸ Μποῦργκος, ἡ περικύκλωση τῆς Σιγκουέντζα θὰ σπάσει καὶ ἡ ἐπίθεση

ἐνάντια στὴ Σιέρρα θὰ καταρρεύσει.

Κάτω ἀπ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες, ὁ ἐχθρὸς θά 'ταν ἠλίθιος νὰ μὴν ἐπιτεθεῖ καί νὰ μὴν προσπαθήσει νὰ καταλάβει τὴ Μαδρίτη. 'Αλλ' ὁ φασισμὸς δὲ θὰ μπεῖ στὴ Μαδρίτη, θὰ σπάσει τὰ μοῦτρα του σ' αὐτὴ τὴν ἐπίθεση. 'Ο λαὸς τῆς Μαδρίτης θὰ κάνει τὴν πόλη φρούριο. Τώρα πρέπει νὰ καταλαβαίνετε ὅτι οἱ φάλαγγες ποὺ θὰ ἐπιτεθοῦν στὴ Μαδρίτη θὰ ἐξαπολύσουν ἐναντίον τῆς πρωτεύουσας τόνους βομβῶν, καὶ δεκάδες χιλιάδων ἀντρῶν ποὺ θὰ εἶναι ἐφοδιασμένοι μὲ σύγχρονα ὅπλα. Δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀντισταθοῦμε σ' ἕνα τέτοιο κατακλυσμὸ μὲ σωρούς ἀπὸ χώματα καὶ ὁδοφράγματα. Πρέπει ν' ἀρχίσουμε ἀμέσως νὰ ὀχυρώνουμε τὴν πόλη σοβαρά. 'Εδῶ στὰ μετόπισθεν ὑπάρχουν πολλοὶ κερδοσκόποι ποὺ τριγυρνᾶνε ἥσυχα. 'Ολοι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι πρέπει ν' ἀρχίσουν νὰ δουλεύουν καὶ νὰ ὁπλιστοῦν μὲ ἀξίνες καὶ φτυάρια. Πρέπει νὰ συγκροτηθεῖ μιὰ πολεμικὴ οἰκονομία, τὸ ξόδεμα τῆς βενζίνης πρέπει νὰ σταματήσει, πρέπει νὰ σταματήσουν νὰ χρησιμοποιοῦνται τ' αὐτοκίνητα ἀπὸ τὶς κυρίες καὶ τοὺς ὑπαλλήλους.

Στὸ μέτωπο τῆς 'Αραγωνίας οἱ πολιτοφυλακὲς ἔχουν καταλάβει ὅτι οἱ καλὲς ὀχυρώσεις εἶναι ἐξίσου σπουδαῖες ὅσο καὶ τὸ θάρρος. 'Η ζωὴ ἑνὸς πολιτοφύλακα βασίζεται στὶς ὀχυρώσεις. Δὲν πολεμᾶμε γιὰ νὰ χάσουμε τὴ ζωή μας. Δὲν πολεμᾶμε νὰ σκοτωθοῦμε. 'Ο 'Αραγωνέζος πολιτοφύλακας πολεμάει ἐνστικτώδικα γιὰ νὰ ἐπιβιώσει. 'Αποκρούει τὴν ἐχθρικὴ ἐπίθεση χωρὶς νὰ ἐγκαταλείψει τὸ μέρος ποὺ βρίσκεται. Αὐτὸ εἶναι δυνατό, γιατὶ μόλις καταλάβει τὸ ἔδαφος φτιάχνει μιὰ τρύπα καὶ μετὰ ἀπ' αὐτὸ ἕνα ὀχυρὸ δημιουργεῖται.

"Αν ἡ Μαδρίτη θέλει νὰ σωθεῖ, πρέπει ν' ἀρχίσει νὰ φτιάχνει ἕνα τεῖχος ἀπὸ προχώματα καὶ συρματοπλέγματα. Πρέπει νὰ συνειδητοποιήσουμε ὅτι ὁ εχθρὸς βρίσκεται ἤδη στὰ πρόθυρα τῆς πόλης. Μὲ τὸ νὰ μιλᾶμε ἔτσι δὲν σπᾶμε τὸ ἠθικὸ τοῦ λαοῦ, μόνο τὰ ψέματα τὸ κάνουν αὐτό. Πρέπει κανεὶς νὰ μιλήσει ξεκάθαρα καὶ ἐνεργητικὰ στὸ λαὸ τῆς Μαδρίτης καὶ νὰ τοῦ πεῖ ὅτι πρέπει νὰ στηριχτεῖ στὸν ἑαυτό του γιὰ νὰ σωθεῖ. Σ' ὅλες ἐκεῖνες τὶς περιοχὲς ποὺ ὁ λαὸς ξέρει τὸν κίνδυνο ποὺ διατρέχει,

οἱ ἄνθρωποι κινητοποιοῦνται κι ἐπίσης, ἐπειδὴ ξέρει ὅτι ἡ ἀσφάλειά του ἐξαρτᾶται ἀπ' τὸν ἴδιο, εἶναι πάντα νικητής. Ὅταν τὸν ξεγελᾶνε, τότε εἶναι ποὺ νικιέται.

— Καὶ ἡ φάλαγγά σου, πῶς τὰ πάει;

— Ἡ κυριώτερη δύναμη τῆς φάλαγγας βρίσκεται στὴν κατανόησή της γιὰ τὴ σημασία τοῦ ἀγώνα. Οἱ πολιτοφύλακες ξέρουν γιατί πολεμᾶνε. Αἰσθάνονται ὅτι εἶναι ἐπαναστάτες καὶ δὲν πολεμᾶνε μὲ φράσεις καὶ ρηχὲς λέξεις. Δὲν περιμένουν νόμους καὶ διατάγματα ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση, ἀλλὰ ξέρουν ὅτι ἂν νικήσουν θὰ γίνουν κύριοι τῆς γῆς, τῶν ἐργοστασίων, τῶν καταστημάτων, τῶν μέσων μεταφορᾶς. Πολεμᾶνε γιὰ ὅλ' αὐτά.

Σήμερα, οἱ περιστάσεις ἐπιβάλλουν νὰ μιλᾶμε ξεκάθαρα γιὰ νὰ μὴν ἔχει κανεὶς αὐταπάτες. Τὶς διφορούμενες συζητήσεις πρέπει νὰ τὶς ἀφήσουμε στοὺς πολιτικοὺς καὶ στοὺς διπλωμάτες. Εἴμαστε ἐπαναστάτες καὶ διακηρύσσουμε ὅτι πολεμᾶμε γιὰ τὴν ἐπανάσταση. Αὐτὸ μᾶς ὑποχρεώνει νὰ ποῦμε ὅτι ἐμεῖς, ποὺ ἀγωνιζόμαστε στὸ μέτωπο τῆς Ἀραγωνίας, κάνουμε συγχρόνως καὶ πόλεμο καὶ ἐπανάσταση. Τὸ ἕνα εἶναι ἀναπόσπαστο ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ἂν τὰ χωρίσουμε, θὰ τὰ σκοτώσουμε καὶ τὰ δυὸ γιατὶ θὰ χάσουμε τὸν πόλεμο, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ κερδηθεῖ χωρὶς τὸν ἐνθουσιασμό. Θὰ χάσουμε ἐπίσης καὶ τὴν ἐπανάσταση, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει παρὰ μόνο διαμέσου μιᾶς συνεχοῦς ἐπαναστατικῆς πρακτικῆς. Σὲ κάθε χωριὸ ποὺ καταλάβαμε οἱ κάτοικοι ὀργανώνουν τὴ ζωή τους σὰν μιὰ κοινότητα ἐλεύθερων ἀνθρώπων. Γιὰ μᾶς, δὲν ὑπάρχει ἄλλη στρατηγική. Ἀκόμη καὶ τὸ μικρότερο χωριὸ ἔχει μεγάλη ἀξία γιὰ μᾶς, γιατὶ σ' αὐτὸ ὑπάρχουν ἐργάτες ποὺ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ὑλοποιήσουν τὴν ἰδέα γιὰ τὴν ὁποία πολεμοῦσαν σ' ὅλη τους τὴ ζωή. Αὐτὸ εἶναι τὸ καλύτερο μέρος τοῦ ἀγώνα μας.

Μερικὲς φορές, ὅταν εἶμαι μόνος, σκέφτομαι αὐτὸ ποὺ κάνουμε. Συνειδητοποιῶ τότε τὴν εὐθύνη ποὺ ἔχει ἡ φάλαγγά μας. Μιὰ ἧττα, μιὰ ὑποχώρηση, θὰ ἦταν κάτι τρομερὸ γιὰ μᾶς, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ συγκριθεῖ μὲ κανένα τρόπο μὲ μιὰ ἧττα ἢ μὲ μιὰ ὑποχώρηση ἑνὸς ἄλλου στρατοῦ. Οἱ κάτοικοι, ὅλοι τους, θὰ ἔρθουν μὲ τὸ μέρος μας, γιατὶ ἀπὸ

τὸ μέτωπο μέχρι τὴ Βαρκελώνη δὲν ὑπάρχει τίποτ' ἄλλο παρὰ μόνο πολεμιστές. Ὅλοι δουλεύουνε γιὰ τὸν πόλεμο - ἐπανάσταση».

— Ποιά εἶναι ἡ γνώμη σου γι' αὐτὸ ποὺ ἔχει ὀνομαστεῖ «ἀναγκαιότητα γιὰ πειθαρχία»;

— Πειθαρχία; Χαίρομαι ποὺ ἔκανες αὐτὴ τὴν ἐρώτηση. Ἔχουμε συζητήσει πολὺ γι' αὐτό. Γιὰ μένα, ἡ πειθαρχία δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ σεβασμὸς καὶ προσωπικὴ εὐθύνη γιὰ τὸν ἄλλον. Ὑποστηρίζω αὐτὴ τὴν πειθαρχία καὶ ποτὲ δὲν θὰ ὑποστηρίξω τὴν πειθαρχία τοῦ Στρατώνα. Ἡ πρώτη φτιάχνει ἐλεύθερους καὶ ὑπεύθυνους ἀνθρώπους. Ἡ δεύτερη φτιάχνει μόνον αὐτόματα, δηλ. κτήνη.

Λέγοντας αὐτό, πρέπει νὰ προσθέσω, γιὰ ν' ἀποφύγω τὶς ἀσάφειες, ὅτι ἀπορρίπτω σὰν ἀνεύθυνη τὴν ἐλευθερία ποὺ οἱ δειλοὶ τὴν ἔχουν ἀντιληφθεῖ λαθεμένα καὶ τὴν χρησιμοποιοῦν γιὰ ν' ἀποφύγουν τὴν εὐθύνη. Ἡ καθοδήγηση τῆς CNT βασίζεται σ' αὐτὴ τὴν αὐτοπειθαρχία, γιὰ τὴν ὁποία μίλησα. Ἔχουμε δεχτεῖ τὴν εὐθύνη ἐλεύθερα. Αὐτὴ ἡ ὑπόσχεση πρέπει νὰ ἐκπληρωθεῖ. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, ποὺ οἱ σύντροφοι ἔχουν ἐμπιστευθεῖ κάποιον τὸν ὁποῖον διάλεξαν ἐλεύθερα γιὰ νὰ πραγματοποιήσει ἕνα ἔργο, πρέπει νὰ τοῦ δώσουν ὅλη τους τὴν ὑποστήριξη γιὰ νὰ τὸ πραγματοποιήσει. Στὴ διάρκεια τῆς μάχης οἱ ἀντιπρόσωποι συνεχίζουν νὰ ἐργάζονται καὶ οἱ ὁδηγίες τους πρέπει νὰ ἀκολουθηθοῦν, ἀλλιῶς θὰ ἦταν ἀδύνατον νὰ πραγματοποιηθεῖ μὲ ἐπιτυχία μιὰ ἐπιχείρηση. Ὅταν περάσει ὁ κίνδυνος, ἂν ὁ λαὸς δὲν συμφωνεῖ μὲ τοὺς ἀντιπρόσωπους, εἶναι ἡ Συνέλευση ποὺ θὰ κρίνει τὴ συμπεριφορά τους καὶ ποὺ θὰ μελετήσει τὸ ζήτημα τῆς ἀντικατάστασής τους. Αὐτὸ ἰσχύει ὄχι μόνο γιὰ τὸν ἀντιπρόσωπο τῆς Ἑκατονταρχίας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν γενικὸ ἀντιπρόσωπο, σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση, ἐμένα.

Εἰλικρινά, εἶμαι εὐχαριστημένος μὲ τοὺς συντρόφους ποὺ μ' ἀκολουθοῦν καὶ ὑποθέτω ὅτι εἶναι κι αὐτοὶ εὐχαριστημένοι ἀπὸ μένα. Τί ὥρα εἶναι; Μία τὸ πρωί! Τώρα πίσω ἀπὸ τὰ προχώματά τους, οἱ πολιτοφύλακες τοῦ μετώπου τῆς Ἀραγωνίας πρέπει νὰ φτιάχνουν χαρακώματα μὲ τὸ μεγαλύτερο ἐνθουσιασμό... Δὲν ξέρουν ὅτι εἶμαι ἐδῶ».

Σηκώθηκε πάνω βιαστικά καί, χαμογελώντας, έβαλε τό σκληρό, εργατικό του χέρι πάνω στόν ὤμο μας λέγοντας: «Σύντροφοι, θά κερδίσουμε τόν πόλεμο καί τήν επανάσταση».[9]

Μετά τή συνέντευξη ό Ντουρρούτι πήγε στό ξενοδοχείο τῆς Γκράν Βία γιά νά ξεκουραστεῖ λίγες ὧρες, γιατί έπρεπε νά ξαναγυρίσει στή Βαρκελώνη τό πρωί τῆς 4 Όκτώβρη. Στίς 3 τό πρωί, ό Μαρσέλ Ρόζεμπεργκ, ό Πρεσβευτής τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. στή Μαδρίτη, τηλεφώνησε στό ξενοδοχείο ζητώντας άπό τό Ντουρρούτι νά πάει άμέσως στήν Πρεσβεία γιά νά συζητήσουν. Ό Ντουρρούτι συζήτησε τό θέμα μέ τόν Μπεονάρ. Μετά άπ' αυτή τή συνομιλία, καταλαβαίνοντας ότι δέν είχε νά πεῖ τίποτα στόν κ. Ρόζεμπεργκ, άρνήθηκε τήν πρόσκληση.[10]

Τό άλλο πρωί ό τύπος σχολίαζε τήν επίσκεψη τοῦ Ντουρρούτι στή Μαδρίτη: «Μήπως ό Ντουρρούτι ἦρθε γιά νά επιλύσει σοβαρά προβλήματα τοῦ πολέμου;» Καί ή CNT έγραψε: «Όταν θά μπορούμε νά γράφουμε ελεύθερα, ό Ισπανικός λαός θά καταλάβει τή σπουδαιότητα αὐτοῦ τοῦ ταξιδιοῦ».[11]

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ντιέγκο Άμπάντ ντέ Σαντιγιάν, έργ. Άν., σελ. 111.
2. Γράμμα τοῦ Γκρεγκόριο Χόβερ πού έστειλε στό συγγραφέα
3. Ό Χοσέ Μίρα, έργ Άν., λέει ότι αὐτό έγινε τότε πού παραιτήθηκε ό Περέζ Φαρράς: «Θεωρώντας ότι ή παρουσία μου στή Φάλαγγα δέν είναι άπαραίτητη, ύποβάλλω τήν παραίτησή μου». Μέ τήν παραίτησή του τερματίστηκε ή διαμάχη άνάμεσα στό Ντουρρούτι καί στόν Περέζ Φαρράς γιά τή στρατιωτική πειθαρχία, μιά διαμάχη πού άρχισε μόλις έφυγαν άπό τή Βαρκελώνη.
4. Μαρτυρία τοῦ Μάρκος Άλκόν στό συγγραφέα.
5. Λεπτομέρεια πού άνέφερε στό συγγραφέα ό Άντρέ Μαλρώ.
6. Ντιέγκο Άμπάντ ντέ Σαντιγιάν, Έργ. Άν., σελ. 113.
7. Στό ἴδιο.
8. Πιέρ Μπεονάρ, έκθεση πού ἤδη άναφέρθηκε
9. C N T, Μαδρίτη, 6 Όκτώβρη 1936.
10. Πιέρ Μπεονάρ έκθεση πού ἤδη άναφέρθηκε.
11. C N T, 6 Όκτώβρη, 1936.

12. Ἡ Σκιὰ τοῦ Στάλιν πάνω ἀπὸ τὴν Ἰσπανία

Μόλις ὁ Ντουρρούτι εἶχε φτάσει ἀπὸ τὴ Μαδρίτη, ἔπρεπε νὰ ἀναλάβει ν' ἀντιμετωπίσει τὴ φασιστικὴ ἐπίθεση ἐναντίον τῶν θέσεων ποὺ ὑπεράσπιζε ἡ «Διεθνὴς Ὁμάδα» στὴ Περντιγκουέρα. Τὸ σχέδιο τοῦ ἐχθροῦ ἦταν νὰ καταλάβει αὐτὴ τὴν περιοχὴ καὶ νὰ ἀπειλήσει τὸν τομέα «Λὸς Μονέγκρος», ποὺ τὸν ὑπεράσπιζε ἡ Φάλαγγα. Αὐτὴ δὲν ἦταν μόνον μιὰ στρατηγικὴ θέση ἀλλὰ καὶ ἀπὸ οἰκονομικὴ ἄποψη θεωρούνταν σὰν ὁ σιτοβολώνας τῆς Ἀραγωνίας. Αὐτοὶ οἱ δυὸ λόγοι ἦταν ἀρκετοὶ γιὰ τὴ Φάλαγγα γιὰ νὰ ἀγγιστρωθεῖ σ' αὐτὴ τὴν περιοχή. Ὁ ἀποφασιστικὸς παράγοντας γιὰ τὴν ἀντίσταση ἦταν τὸ θάρρος, ἀλλὰ ὑπάρχουν ὅρια καὶ σ' αὐτὸ καὶ μποροῦν νὰ σπάσουν ἀκόμη καὶ τ' ἀτσαλένια νεῦρα. Τὸ θάρρος δὲν ἦταν ἀρκετό, χρειάζονταν ἀρκετὰ ὅπλα καὶ σφαίρες γιὰ τὰ ὅπλα. Ἀλλὰ ὑπῆρχε ἔλλειψη ὅπλων, τὰ πολυβόλα ἦταν ἀρχαιολογίες, τὰ τεθωρακισμένα αὐτοκίνητα ἦταν ἐκεῖνα ποὺ εἶχαν ἔρθει ἀπὸ τὴ Βαρκελώνη τὶς πρῶτες μέρες τοῦ πολέμου. Ὑπῆρχε ἔλλειψη ἀεροπλάνων καὶ οἱ σφαίρες ἐπαρκοῦσαν μόνο γιὰ μάχη μιᾶς μέρας. Τὸ μόνο πράγμα ποὺ ὑπῆρχε ἄφθονο ἦταν τὸ θάρρος. Καὶ ἔφερνε τὸν θάνατο μᾶλλον καὶ ὄχι τὴν ὑποταγὴ στὴ «Διεθνὴ Ὁμάδα» ποὺ ὑπεράσπιζε τὴν Περντιγκουέρα.

Ὁ Ντουρρούτι κατάφερε νὰ συγκεντρώσει ἀρκετὰ στρατεύματα γιὰ νὰ ἀπελευθερώσει τὶς ἀπειλούμενες θέσεις. Οἱ «Διεθνεῖς» βρέθηκαν σχεδὸν περικυκλωμένοι ἀπὸ τοὺς φασίστες. Ἡ μάχη γινόταν σῶμα μὲ σῶμα, ἀπὸ χαράκωμα σὲ χαράκωμα. Οἱ ἐνισχύσεις ἄλλαξαν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης. Ὁ ἐχθρὸς ἀναγκάστηκε νὰ ὑποχωρήσει καὶ ὁ Ντουρρούτι κατάφερε νὰ σπάσει τὸν κλειὸ γύρω ἀπὸ τοὺς «Διεθνεῖς» καὶ νὰ ἐλευθερώσει δυὸ τεθωρακισμένα. Στὸ πρῶτο, τὸν «Κίγκ Κόγκ», ὁ Μπονίλλα, ὁ μόνος ποὺ εἶχε ἐπιζήσει, πυροβολοῦσε ἀκόμη τοὺς Μαροκινοὺς ποὺ οὔρλιαζαν γύρω ἀπὸ τὸ ἅρμα σὰν δαιμονισμένοι. Στὸ δεύτερο ἅρμα, ἦταν ὅλοι νεκροί.

Ἡ ἀντεπίθεση ἔφερε θαυμάσια ἀποτελέσματα.

Κατέλαβαν δυὸ χιλιόμετρα ἐδάφους καὶ μάζεψαν πολυβόλα, ὅπλα καὶ ἀρκετὰ πυρομαχικὰ γιὰ τὰ ὅπλα (γερμανικῆς κατασκευῆς). Ἀλλὰ τὰ λάφυρα δὲν ἀναπλήρωναν τὶς ἀπώλειες. Χωρὶς νὰ ὑπολογίσουμε τοὺς Ἰσπανοὺς πολιτοφύλακες, εἶχαν πέσει πολλοὶ γενναῖοι ἄντρες ἀπὸ τὶς γραμμὲς τῶν «Διεθνῶν». Ἀνάμεσά τους ἦταν καὶ ὁ Μπερθομιέ, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς ὁμάδας, καὶ ὁ Ἐμὶλ Κοττὶν, ποὺ ἦταν παγκόσμια γνωστὸς γιὰ τὴν ἐπίθεσή του ἐνάντια στὸν «Τίγρη», Κλεμανσώ, καθὼς ἐπίσης καὶ στὸν Μπιεντὸ καὶ στὸν Τζιράλ. Τέσσερεις νοσοκόμες, ποὺ εἶχαν αἰχμαλωτιστεῖ, ἦταν σὰν νἆταν πεθαμένες: ἡ Τζωρτζέτ, μιὰ ἀγωνίστρια τῆς «Ρεβὺ Ἀναρσίστ», ἡ Γκερτρούντ, μιὰ νεαρὴ Γερμανίδα τοῦ POUM ποὺ τῆς ἄρεσε νὰ πολεμάει μαζὶ μὲ τοὺς ἀναρχικούς, καὶ δυὸ νέα κορίτσια, ποὺ τὰ ὀνόματά τους δὲν ἀναφέρονται στὰ πολεμικὰ χρονικά. Ὁ Ντουρρούτι ἦταν πολὺ φίλος μ' ὅλους αὐτούς, ἰδιαίτερα μὲ τὸν Μπερθομιέ, τὸ ὁποῖο εἶχε γνωρίσει ὅταν ἦταν ἐξόριστος στὴ Γαλλία καὶ κλονίστηκε βαθιὰ ἀπὸ τὸ θάνατό τους. Ὁ θάνατος τῆς Ζωρτζέτ, ποὺ ἦταν κάτι σὰν μασκὼτ γιὰ τὴ Φάλαγγα, γέμισε τοὺς πολιτοφύλακες μὲ ὀργή, ἰδιαίτερα τοὺς «Γιοὺς τῆς Νύχτας». Εἶχε κάνει πολλὲς ἐφόδους μαζί τους στὴν ὀπισθοφυλακὴ τοῦ ἐχθροῦ. Ὁρκίστηκαν νὰ ἐκδικηθοῦν τὸ θάνατό της καὶ γιὰ ἀρκετὲς νύχτες μετὰ ἔκαναν ἐπιθέσεις ἐναντίον τῶν Φρανκιστῶν.

Ὅταν ὁ τομέας ἠρέμησε κάπως, ὁ Ντουρρούτι ξαναγύρισε στὴ Βέντα Μοντζόνα, ὅπου τὸν περίμεναν ἄσχημα νέα. Ὁ Μπεσνὰρ τοῦ εἶπε ὅτι ὁ Καμπαλλέρο εἶχε παραβιάσει τὴ συμφωνία τους.Ι Αὐτὴ ἦταν ἡ χαριστικὴ βολὴ γιὰ τὸν Ντουρρούτι, ποὺ ἀναθεμάτισε τὸν Σαντιγιὰν ἐπειδὴ εἶχε καταστρέψει τὰ πάντα μὲ τοὺς δισταγμούς του καὶ ἀκόμη ἀναθεμάτισε καὶ τὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτὸ ποὺ πίστεψε στὸ λόγο τοῦ Καμπαλλέρο. Ἀλλὰ δὲν ἦταν μόνον αὐτὰ τὰ ἄσχημα νέα, μαζὶ μ' αὐτὰ εἶχε ἔρθει καὶ τὸ διάταγμα γιὰ τὴν «στρατικοποίηση», ποὺ ἐπανέφερε τὰ στρατιωτικὰ ἀξιώματα καθὼς καὶ τὸν παλιὸ Στρατιωτικὸ Κώδικα, μέχρι νὰ γίνει ἕνας καινούργιος. Ἀρκετοὶ ἄντρες ποὺ ἦταν ἀπὸ τοὺς πρώτους ποὺ εἶχαν καταταγεῖ στὴ Φάλαγγα, ἦρθαν νὰ

ποῦν στὸ Ντουρρούτι ὅτι φεύγουν λέγοντάς του ὅτι δὲν ἤθελαν νὰ ὑποταχθοῦν στὶς «προσταγὲς» τῆς Κυβέρνησης. Τί μποροῦσε νὰ πεῖ ὁ Ντουρρούτι; Ὑποχωρεῖστε; Μείνετε; Δὲν εἶπε τίποτα. Γιὰ πρώτη φορὰ αἰσθάνθηκε νὰ καταρρέει, καταλαβαίνοντας ὅτι προχωροῦσαν σ' ἕνα βάραθρο καὶ ὅτι τίποτα δὲν θὰ μποροῦσε νὰ τοὺς σταματήσει νὰ πέσουν μέσα. Καὶ ἡ Σαραγόσσα ἀπεῖχε μόνο λίγα χιλιόμετρα. Νὰ τὰ παρατήσει; Ποτὲ δὲν εἶχε ἐγκαταλείψει κανένα ἀπὸ τὰ σχέδιά του! Πόσο πολὺ τοῦ ἔλειπε ἀπὸ δίπλα του ἡ παρουσία τοῦ Ἀσκάζο! Ὅλα φαίνονταν νὰ εἶναι διαφορετικά. Ὁ πόλεμος φαινόταν νὰ ἔχει ἀλλάξει τὴ νοοτροπία τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴ κορφὴ μέχρι τὰ νύχια. Ἐκείνη τὴ νύχτα ὁ Ντουρρούτι δὲν κοιμήθηκε στὸ Γενικὸ Στρατηγεῖο, ἀλλὰ πῆγε στὰ φυλάκια καὶ πῆρε μέρος σὲ μιὰ ἐπιχείρηση «κομάντος» μαζὶ μὲ τοὺς «Γιοὺς τῆς Νύχτας». Κατάφεραν νὰ φτάσουν μέχρι τὸ κέντρο τῆς Σαραγόσσα καὶ νὰ φέρουν μαζί τους μιὰ ὁμάδα ἀγωνιστῶν, ποὺ κρύβονταν ἀπὸ τοὺς στασιαστές, ἀπὸ τότε ποὺ εἶχαν καταλάβει τὴν πόλη.

Τὸ διάταγμα γιὰ τὴ «στρατικοποίηση» ἦταν ἡ πρώτη νίκη ποὺ κέρδισαν οἱ Ρῶσοι. Οἱ τελευταῖοι ἐξακολουθοῦσαν νὰ ἐπιβάλλουν τὴν πολιτική τους. Ὁ Καμπαλλέρο ἦταν στὰ χέρια τους, ἀκόμα περισσότερο ἀφοῦ τὸ διάταγμα ψηφίστηκε τὴν ἴδια μέρα ποὺ τὰ ἀποθέματα χρυσοῦ τῆς Τράπεζας τῆς Ἰσπανίας ἔφευγαν γιὰ τὴν Ὀδησσό. Ἡ Τράπεζα τῆς Ἰσπανίας πουλοῦσε τὸ μέλλον της, ὑποχωρώντας στὴν πολιτικὴ τοῦ Στάλιν. Ἀλλὰ ὁ Ἰσπανικὸς λαὸς δὲν ἤξερε τότε ὅτι διάφοροι σφετεριστὲς εἶχαν κλειδώσει τὴν ἐλευθερία τῆς Ἰσπανίας μέσα στὶς τράπεζές τους.

Ἡ ἐπιρροὴ μιᾶς Ρωσίας, ποὺ εἶχε ὑποσχεθεῖ νὰ προμηθεύσει ὅπλα, αὔξανε τὴ δύναμη τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος. Μ' ἕνα σμπάρο ἔγινε κύριος τῆς κατάστασης. Μέχρι τώρα οἱ ἡγέτες του εἶχαν ἐπιτεθεῖ στοὺς Τροτσκιστὲς καὶ στοὺς ἀναρχικοὺς μόνον μὲ τὰ λόγια, ἀλλὰ τώρα τὸ διάταγμα τοὺς ἐπέτρεπε νὰ δράσουν, κι ἀκόμα πιότερο ἀπ' αὐτό. Οἱ πολιτοφύλακες εἶχαν πολεμήσει γιὰ τὴν Ἐπανάσταση χωρὶς νὰ σκέφτονται τὰ συμφέροντα τοῦ Κόμματος, ἀλλὰ τὸ Κόμμα πολεμοῦσε μόνο γιὰ

τὸν ἑαυτό του. Ἐνῶ οἱ ἁπλοί στρατιῶτες ἔπεφταν στὸ πεδίο τῆς μάχης, τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα, μὲ διαταγὲς τοῦ Σταλινικοῦ πράκτορα, Κάρλος Κοντρέρας, εἶχε δημιουργήσει μιὰ «ἑστία» γιὰ τοὺς κομματικοὺς πυρῆνες. Τὸ «Πέμπτο Σύνταγμα» δὲν ἦταν τίποτε παραπάνω ἀπὸ ἕνας «φοῦρνος» ὅπου «πλάθονταν» ἡ «ζύμη» τῶν μελλοντικῶν ἡγετῶν τοῦ Λαϊκοῦ Στρατοῦ. Οἱ ἐπαγγελματίες στρατιωτικοί, τοὺς ὁποίους οἱ πολιτοφύλακες ἀνέχονταν σὰν τεχνικούς, ἦταν ἐπικεφαλῆς τοῦ «Πέμπτου Συντάγματος». Ἀναζητοῦσαν μιὰ στέγη μέσα στὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα, ποὺ ἐμφανιζόταν σὰν ὁ ἐκπρόσωπος τῆς τάξης, τῆς ἀστικῆς φυσικά. Τὸ «Πέμπτο Σύνταγμα» προσέλκυσε ἐπίσης καὶ ἀρκετοὺς διανοούμενους, δημόσιους ὑπάλληλους καὶ γραφειοκράτες τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος. Τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα αὐξάνοντας τὴ δύναμή του, ἔπαιρνε τὴ μορφὴ ἑνὸς κόμματος τῆς μεσαίας τάξης, ἕνα κόμμα ποὺ ἀριθμοῦσε μόλις δέκα στὰ ἑκατὸ ἀνάμεσα στοὺς φτωχοὺς χωρικοὺς καὶ στοὺς ἐργάτες τῆς πόλης.

Οἱ Ρῶσοι ἐπέβαλαν τὴν πολιτική τους ὄχι μόνον στὸν στρατιωτικὸ ἀλλὰ καὶ στὸν πολιτικὸ τομέα, γιὰ νὰ «ξεκαθαρίσουν τοὺς λογαριασμούς» τους μὲ τοὺς πιὸ μισητοὺς ἐχθρούς τους, τοὺς ἀναρχικοὺς καὶ τοὺς Τροτσκιστές. Καὶ ἐπειδὴ οἱ πρῶτοι ἦταν πολὺ σκληρὰ καρύδια γιὰ νὰ σπάσουν, ἐξαιτίας τῆς ἀριθμητικῆς τους δύναμης, τὰ πρῶτα τους θύματα ἦταν οἱ Τροτσκιστές. Ὁ παλιὸς Μπολσεβίκος, Ἀντόνωφ Ὀβσένκο, ποὺ πολὺ γρήγορα θὰ πλήρωνε μὲ τὴ ζωή του τὴν ἀφοσίωσή του στὸ Στάλιν, ἔφερε τὸ τελεσίγραφο τοῦ τελευταίου στὸν Κομπανύς, ποὺ εἶχε ἤδη ἀδιαμφισβήτητα ἀναγνωριστεῖ σὰν Πρόεδρος τῆς Τζενεραλιντάτ. Ἔπρεπε νὰ ξεφορτωθεῖ τὸν Ἀντρὲς Νὶν σὰν πολιτικὴ φυσιογνωμία καὶ νὰ τὸν διώξει ἀπὸ τὴ θέση ποὺ κρατοῦσε γιὰ λογαριασμὸ τοῦ κόμματός του μέσα στὸ Συμβούλιο τῆς Τζενεραλιντάτ. Ὁ Κομπανὺς ξεφορτώθηκε τὸ Σύμβουλό του τῆς Δικαιοσύνης, ἀλλὰ γιὰ ν' ἀποφύγει μιὰ σύγκρουση μὲ τὴν CNT, χρησιμοποίησε μιὰ πολιτικὴ κρίση σὰν προπέτασμα καπνοῦ. Καὶ τὸ PSUC ἔκανε ὅ,τι μποροῦσε γιὰ νὰ μεταχειριστεῖ τὸν Νὶν καὶ τοὺς συντρόφους του σὰν πράκτορες τῶν φασιστῶν...

Στὸ μέτωπο οἱ πολιτοφύλακες ἀντιστέκονταν στὴ «στρατικοποίηση». Οἱ πρῶτοι ποὺ φώναξαν προειδοποιητικὰ ἦταν οἱ ὑπερασπιστὲς τοῦ μετώπου τῆς Χουέσκα, ποὺ ἔκαναν μιὰ δημόσια διαμαρτυρία: «Ἂν ἀπογυμνώσουμε τὸν πόλεμο ἀπὸ τὴν ἐπαναστατική του πίστη, ἀπ' ὅλες τὶς ἰδέες του γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἀλλαγή, ἀπὸ τὸν προσανατολισμό του πρὸς ἕνα διεθνὴ ἀγώνα, τότε δὲν θᾶναι τίποτ' ἄλλο ἀπὸ ἕνας χυδαῖος πόλεμος γιὰ τὴν ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία, βάζοντας τὸ ζήτημα ζωῆς ἢ θανάτου. Ἀλλὰ δὲν θὰ εἶναι πιὰ ἕνας πόλεμος γιὰ τὴν ἐπαναστατικὴ δημιουργία ἑνὸς νέου κοινωνικοῦ τρόπου ζωῆς. Λέμε ὅτι δὲν χάθηκαν τὰ πάντα, ἀλλὰ διακηρύσσουμε ὅτι ὅλα ἀπειλοῦνται καὶ ὅτι δὲν μποροῦμε νὰ νικήσουμε, ἐκτὸς ἂν συμβεῖ κάτι ποὺ δὲν μποροῦμε νὰ προβλέψουμε».

Οἱ πολιτοφύλακες τῆς CNT στὴ Μαδρίτη ἔκαναν τὴν ἴδια ἐρώτηση: «Μὲ ποιό δικαίωμα ἡ σημερινὴ κυβέρνηση φτιάχνει νέες ἁλυσίδες γιὰ τὸ προλεταριάτο, τὴ στιγμὴ ποὺ αὐτὸ τὸ ἴδιο ἔχει σπάσει τὶς ἁλυσίδες ποὺ τὸ ἐμπόδιζαν νὰ πραγματοποιήσει τὰ ὄνειρά του; Μὲ ποιό δικαίωμα ἐπαναφέρουν τὸν μιλιταρισμό, τὴ στιγμὴ ποὺ ἔχουμε ὑποφέρει ἀρκετὰ ὥστε νὰ ξέρουμε τὴν ἀξία του; Ὁ μιλιταρισμὸς γιὰ μᾶς εἶναι ἕνας ἀναπόσπαστος παράγοντας τοῦ φασισμοῦ. Τὸ νὰ καταπνίξουμε τὸ στρατὸ σημαίνει νὰ ξεφορτωθοῦμε τὸ ὅπλο τοῦ αὐταρχισμοῦ ποὺ καταπιέζει τὸ λαό. Αὐτὸς ὁ πόλεμος ποὺ τὸν ὑποστηρίζουμε, δὲν εἶναι ἕνας πόλεμος ποὺ τὸν διάταξε τὸ Κράτος· εἶναι μιὰ λαϊκὴ ἐξέγερση ἐνάντια στὶς δυνάμεις ποὺ θέλουν νὰ συντρίψουν τὴν προσωπικὴ ἀξιοπρέπεια. Συνεπῶς, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ λαὸ νὰ διαλέξει τὸ εἶδος τοῦ πολέμου καὶ τὴν τακτικὴ ποὺ θὰ χρησιμοποιηθεῖ γιὰ νὰ τὸν φέρει σ' ἕνα τέρμα. Ἡ ἐργατικὴ τάξη δὲν θέλει νὰ χάσει αὐτὸ ποὺ τῆς κόστισε τόσο πολὺ αἷμα. Ἡ δημιουργία ἑνὸς στρατοῦ δὲν εἶναι τίποτα παραπάνω ἀπὸ τὴν ἐπιστροφὴ σ' ἕνα παρελθόν, ποὺ θάφτηκε στὶς 19 Ἰούλη».[2]

Ἡ Φάλαγγα τοῦ Ντουρρούτι ἀπάντησε κι αὐτὴ στὸ διάταγμα μὲ μιὰ δήλωση τοῦ Ντουρρούτι στὴ Νέα Ἰσπανία. Οἱ συντάκτες προλόγισαν αὐτὴ τὴ δήλωση μὲ μιὰ ἐξήγηση τῆς κατάστασης στὸ μέτωπο:

«Ἀντιμετωπίζοντας τὸ δίλημμα νὰ ὑποταχτοῦν στὸ νέο νόμο ἢ νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ ὅπλα τους καὶ νὰ φύγουν, οἱ πολιτοφυλακές, οἱ πολεμιστές, θεωροῦν καὶ τὶς δύο αὐτὲς λύσεις ἐπιβλαβεῖς γιὰ τὴν ἐπανάσταση, τὴν ὁποία ὑπερασπίζουν. Καὶ παρὰ τὶς διαταγὲς ἀπὸ τὶς ὀργανώσεις τους, οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς ξεκαθάρισαν τὸ ζήτημα χωρὶς νὰ κάνουν τίποτε ἀπὸ αὐτά. Ἀλλὰ τὸ ἠθικό τους εἶναι κλονισμένο. Ἡ Φάλαγγα τοῦ Ντουρρούτι ἔδειξε τὴ δύναμή της ἀγνοώντας τὸ νέο νόμο ἐνῶ κάνει ὁρισμένες πρακτικὲς κινήσεις ποὺ ἔχουν πλεονεκτήματα καὶ ποὺ τὴν προφυλάσσουν ἀπὸ ἐπιθέσεις γιὰ ἔλλειψη πειθαρχίας. Ἐδῶ φαίνεται ὁ ρεαλισμὸς τοῦ ἴδιου τοῦ Ντουρρούτι, καθὼς καὶ ἡ ἠθικὴ ἐπιρροὴ ποὺ εἶχε πάνω στὴ φάλαγγα καὶ στὴ χώρα, καὶ ἕνα εἶδος χωριάτικης πονηριᾶς, τῆς ὁποίας τὸ πεῖσμα καὶ ἡ ἔξυπνη ἔκφραση φαίνονται καθαρὰ στὴν παρακάτω συνέντευξη:

«— Εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ κανονισμοὶ καὶ ἡ ἱεραρχία τοῦ παλιοῦ στρατοῦ θὰ καθιερωθοῦν ξανὰ στὶς πολιτοφυλακές;

— Ὄχι! Δὲν εἶναι ἔτσι τὰ πράγματα. Μερικοὶ νεοσύλλεκτοι ἐπιστρατεύτηκαν καὶ ἱδρύθηκε μιὰ κεντρικὴ διοίκηση. Ἡ πειθαρχία ποὺ εἶναι ἀρκετὴ γιὰ τὶς ὁδομαχίες εἶναι φυσικὰ ἀνεπαρκὴς γιὰ μιὰ μεγάλη καὶ σκληρὴ ἐκστρατεία, ὅταν ἀντιμετωπίζει ἕναν ἐχθρὸ μὲ σύγχρονο ἐξοπλισμό. Ἔπρεπε νὰ γίνει μιὰ ἀλλαγή.

— Μὲ ποιόν τρόπο ἐνισχύθηκε ἡ πειθαρχία;

— Μέχρι πρόσφατα εἴχαμε ἕνα μεγάλο ἀριθμὸ διαφορετικῶν μονάδων, ποὺ ἡ κάθε μιὰ εἶχε τὸν ἀρχηγό της, τοὺς ἄντρες της ποὺ διέφεραν ἀπὸ μέρα σὲ μέρα σ' ἕνα ἀσυνήθιστο βαθμό, τὸν ἐξοπλισμό της, τὶς ὑπηρεσίες ἀνεφοδιασμοῦ, τὴν τροφοδοσία, τὴν πολιτική τους ἀπέναντι στοὺς κατοίκους καὶ συχνὰ ἀκόμη τὸν ἰδιαίτερο τρόπο τους ἀντίληψης τοῦ πολέμου. Αὐτὸ δὲ μποροῦσε νὰ συνεχιστεῖ. Ἔγιναν μερικὲς ἐξελίξεις καὶ θὰ πρέπει νὰ γίνουν ἀκόμα περισσότερες.

— Ναί, ἀλλὰ τὰ ἀξιώματα, οἱ χαιρετισμοί, οἱ τιμωρίες, οἱ ἀμοιβές;

— Δὲν θὰ τὰ χρειαστοῦμε ἐδῶ. Εἴμαστε ἀναρχικοί.

— Ὁ προηγούμενος Κώδικας τῆς Στρατιωτικῆς Δι-

καιοσύνης, δὲν ἔχει ἀνασταλεῖ ἀπὸ ἕνα τελευταῖο διάταγμα τῆς Μαδρίτης;

— Ναί, καὶ αὐτὴ ἡ ἀπόφαση τῆς Κυβέρνησης ἔχει προκαλέσει ἕνα ἀξιοθρήνητο ἀποτέλεσμα. Ἔχουν χάσει ὁλότελα κάθε συναίσθηση τῆς πραγματικότητας. Ἡ ἀντίθεση μεταξὺ τοῦ δικοῦ τους πνεύματος καὶ τοῦ πνεύματος τῶν πολιτοφυλακῶν εἶναι ὁλοκληρωτική. Εἴμαστε πολὺ διαλλακτικοί, ἀλλὰ ξέρουμε ὅτι ἡ μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς δυὸ νοοτροπίες πρέπει νὰ ὑποκύψει στὴν ἄλλη.

— Δὲ νομίζεις ὅτι ἂν ὁ πόλεμος συνεχιστεῖ γιὰ πολὺ καιρό, ὁ μιλιταρισμὸς θὰ σταθεροποιηθεῖ καὶ θ' ἀποδειχθεῖ ἐπικίνδυνος γιὰ τὴν ἐπανάσταση;

— Λοιπόν! Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς πρέπει νὰ κερδίσουμε τὸν πόλεμο ὅσο πιὸ γρήγορα γίνεται!

Μ' αὐτὴ τὴν ἀπάντηση, ὁ σύντροφος Ντουρρούτι χαμογέλασε καὶ τὸν ἀφήσαμε ἀφοῦ τοῦ σφίξαμε θερμὰ τὸ χέρι».3

Ἀπὸ τὸ μέρος τους, ἡ CNT καὶ ἡ FAI δημοσίευσαν τὴν ἀκόλουθη δήλωση:

«Θὰ ἦταν παιδαριῶδες νὰ ἐπιτρέψουμε στὴν κυβέρνηση νὰ ἔχει ἀπόλυτο ἔλεγχο πάνω στὶς προλεταριακὲς δυνάμεις. Ἕνας ἐργάτης ποὺ ἐπιστρατεύεται δὲν εἶναι στρατιώτης, ἀλλὰ ἕνας ἐργάτης ποὺ ἄλλαξε τὸ ἐργαλεῖο του μὲ τὸ ὅπλο, τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ ἀγώνας καὶ στὸ ἐργοστάσιο καὶ στὸ μέτωπο εἶναι ὁ ἴδιος. Ἐπίσης, ἀπ' τὶς ἐργατικὲς ὀργανώσεις ἐξαρτᾶται ὁ ἔλεγχος τοῦ ἀνθρώπινου δυναμικοῦ τους. Ἡ CNT χωρὶς νὰ περιμένει διαταγὲς ἀπὸ κανέναν, ἀναλαμβάνει τὶς εὐθῦνες της, δίνοντας τὶς παρακάτω διαταγὲς σ' ὅλους τοὺς ἐργάτες ποὺ εἶναι μέλη της καὶ ποὺ θίγονται ἀπὸ τὴν ἐπιστράτευση, νὰ παρουσιαστοῦν ἀμέσως στοὺς στρατῶνες ποὺ εἶναι κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τῆς CNT ἤ, ἂν αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατόν, στὰ συνδικάτα ἢ τὶς ἀμυντικὲς ἐπιτροπές, ὅπου θὰ τοὺς δώσουν μιὰ ταυτότητα πολιτοφύλακα, ποὺ ἀποτελεῖ ἀπόδειξη γιὰ τὴν ἐνσωμάτωσή τους στὶς φάλαγγες τῆς Συνομοσπονδίες. Παίρνοντας αὐτὴ τὴν ἀπόφαση ἡ ἐργατικὴ τάξη ἀποδεικνύει ἀκόμη μιὰ φορὰ τὴν πίστη της στὴν πρόοδο τῆς Ἐπανάστασης».4

Μ' αὐτὴ τὴν ἀνακοίνωση, ἡ CNT προσπαθοῦσε νὰ ἐναρμονίσει τὴ συμπεριφορὰ τῶν ἀναρχικῶν πο-

λιτοφυλακῶν μὲ τὶς ἀποφάσεις τῆς Κυβέρνησης. Δὲν ἀρνήθηκε τὴν ἀνάγκη γιὰ τὴν ἐπιστράτευση. Ἁπλῶς διατηροῦσε τὸ δικαίωμα νὰ ἐλέγχει τοὺς ἀνθρώπους της στὶς φάλαγγες τῆς Συνομοσπονδίας μέσω ἑνὸς συστήματος ποὺ τὸ διάλεξαν οἱ ἴδιοι οἱ πολιτοφύλακες.

Ἡ CNT ἤξερε πῶς νὰ ξεπερνάει τὶς δυσκολίες, ἀλλὰ ὁ Καμπαλλέρο δὲν θεώρησε ὅτι εἶχε νικηθεῖ. Ξαναγύρισε στὴν ἐπίθεση, ψηφίζοντας καινούργια μέτρα, ποὺ ἔδιναν ἄμεσα χτυπήματα στὶς νίκες τῶν ἐργατῶν. Λογουχάρη, προσποιήθηκε ὅτι ἐθνικοποιεῖ τὶς βιομηχανίες, ἁρπάζοντάς τες ἀπὸ τὸν ἐργατικὸ ἔλεγχο καὶ ρίχνοντάς τες στὰ χέρια τῆς γραφειοκρατίας. Καθὼς βλέπουμε, ὁ κλειὸς γύρω ἀπὸ τὴν Ἐπανάσταση στένευε. Στὴν ἐφημερίδα του, Πάλη τῶν Τάξεων, ὁ Καμίλο Μπερνέρι δὲν σταματοῦσε νὰ καταγγέλει τὴν πορεία τῆς ἀντεπανάστασης γράφοντας ὅτι: «Μιὰ μυρουδιὰ τύπου Νόσκε πλανιέται στὸν ἀέρα».

Ὁ Καμπαλλέρο, στὴν πραγματικότητα, κατεύθυνε τὴν πολιτική του μὲ τέτοιο τρόπο ὥστε ν' ἀδυνατίσει τὴ CNT, ἀναγκάζοντάς την νὰ ἀναλάβει εὐθύνη γιὰ τὴν κρατικοποίηση τῶν βιομηχανιῶν. Ἡ CNT μετὰ τὶς ὑποχωρήσεις της, ἀφοῦ συμφώνησε νὰ δουλέψει μὲ τ' ἄλλα κόμματα, ἀφοῦ ἐπέτρεψε στὸν ἑαυτό της νὰ πάρει μέρος στὴν Κυβέρνηση τῆς Τζενεραλιντάτ, πιάστηκε μέσα στὴν ἴδια της τὴν παγίδα. Μόλις διαλύθηκαν οἱ Ἐπιτροπὲς τῆς Πολιτοφυλακῆς, ἡ CNT αἰσθάνθηκε σὰ φυλακισμένη καὶ ἤθελε νὰ ξεφύγει ἀπ' τὸ φαῦλο κύκλο, ποὺ σιγὰ - σιγὰ τὴν ἔπνιγε. Πρότεινε στὸν Καμπαλλέρο, τὸν Πρόεδρο τῆς UGT, τὸ σχηματισμὸ μιᾶς ἐργατικῆς κυβέρνησης ποὺ θὰ τὴν ἀποτελοῦσαν βασικὰ ἡ CNT καὶ ἡ UGT, καὶ ποὺ θὰ γινόταν γνωστὴ σὰν Ἐθνικὸ Συμβούλιο Ἄμυνας, ἀλλὰ ὁ Καμπαλλέρο, ποὺ φάνηκε ν' ἀποδέχεται αὐτὴ τὴν πρόταση, ἐπανῆρθε στὴν τάξη ἀπὸ τὸν Κέρβερό του, τὸν Ρόζεμπεργκ. Τὸ PC κατάγγειλε «μιὰ συνωμοσία μεταξὺ τῆς CNT καὶ τῆς UGT» καὶ ὅλη ἡ φιλοκομμουνιστικὴ φράξια ποὺ ἀκολουθοῦσε τὸν Ἰνταλέθιο Πριέτο συμφώνησε σ' αὐτό. Συγχρόνως, ὁ κομμουνιστὴς ὑπουργός, Βιτσέντε Ούρίμπε, ἐπιτέθηκε στὶς κολλεκτίβες μέσω τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας. Ἕνα

διάταγμα ὅριζε ὅτι μόνο ἡ γῆ τῶν φασιστῶν μποροῦσε νὰ ἀπαλλοτριωθεῖ καὶ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχουν ἀποδείξεις γιὰ τὸ ὅτι ὁ ἰδιοκτήτης ἦταν φασίστας.

Ξαφνικά, 1.500 κολλεκτίβες ποὺ εἶχαν όργανωθεῖ στὸ Λεβάντε, στὴν 'Αραγωνία, στὴν Καστίλλη καὶ στὴν 'Ανδαλουσία ἀπὸ τοὺς ἀντιεξουσιαστὲς ἐργάτες ἀπειλούνταν. Ἡ ἀντεπανάσταση δὲν σταμάτησε ἐδῶ· ἐπιτέθηκε στὰ κολλεκτιβοποιημένα μέσα μεταφορᾶς καὶ στὰ ἀπαλλοτριωμένα ὀρυχεῖα, μὲ λίγα λόγια σὲ ὅλα τὰ ἐπαναστατικὰ ἐπιτεύγματα. Ἦταν ὁλοφάνερο πὼς ἡ μόνη λύση ἦταν ἡ βία, δηλαδὴ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος στὸ ἀντιφασιστικὸ στρατόπεδο.

Τὴ νύχτα τῆς 20 'Ιούλη ὅλοι συμφωνοῦσαν ὅτι ἡ 'Ισπανικὴ 'Επανάσταση δὲν θὰ μποροῦσε νὰ νικήσει ἂν τὸ διεθνὲς προλεταριάτο, ἢ τουλάχιστον τὸ Εὐρωπαϊκό, δὲν ἐρχόταν γιὰ νὰ τὴ βοηθήσει. Τὸν 'Οκτώβρη δὲν εἶχε ἀπομείνει πιὰ καμιὰ ἐλπίδα. Δὲν περίμεναν τίποτε, οὔτε ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸ Γαλλικὸ προλεταριάτο. 'Ο Λεὸν Μπλοὺμ καὶ τὸ PCF τὸ εἶχαν ἀποκοιμίσει. Τὸ τελευταῖο χτύπημα γιὰ τοὺς Γάλλους ἐργάτες δόθηκε στὸ Λούνα - Πάρκ, στὶς 6 Σεπτέμβρη 1936. 'Ο Μπλούμ, ποὺ δὲν εἶχε προσκληθεῖ στὸ πάρτυ ποὺ ὀργάνωσε ἡ Σοσιαλιστικὴ 'Ομοσπονδία τῆς Σιένας, ἤθελε νὰ λάβει μέρος καὶ κατάληξε λέγοντας: «Ξέρετε ὅτι δὲν ἔχω ἀλλάξει. Νομίζετε ὅτι δὲν ὑποφέρω καὶ ὅτι δὲν καταλαβαίνω τὰ αἰσθήματά σας; 'Ακούσατε τοὺς ἀντιπρόσωπους τοῦ 'Ισπανικοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου ἐκείνη τὴ νύχτα στὸ Βὲλ ντ' 'Ιβέρ: τοὺς ἄκουσα κι ἐγὼ τὸ ἴδιο πρωί. Νομίζετε ὅτι τοὺς ἄκουσα μὲ λιγότερη συγκίνηση ἀπ' ὅ,τι ἐσεῖς; (Χειροκροτήματα)». Ὅλ' αὐτὰ γιὰ ν' ἀποφύγει τὸν ἄμεσο καὶ πιεστικὸ κίνδυνο τοῦ πολέμου. Καὶ στὸ ὄνομα τῆς Εἰρήνης, τί σημασία εἶχε ἂν ἀφανιζόταν ὁ 'Ισπανικὸς Λαός! Αὐτὸ ἦταν ποὺ εἶπε ὁ Μπλοὺμ ξεκάθαρα στὶς 6 Σεπτέμβρη στὸ Λούνα - Πάρκ. Πῆρε τὸ κόμμα μὲ τὸ μέρος του. Τὸ ἀκροατήριο μπροστὰ στὰ πόδια του χειροκροτοῦσε καὶ φώναζε «Ζήτω ὁ Λεὸν Μπλούμ». Μετὰ τραγούδησαν τὴν Διεθνή.[5] Ἡ ἐνέργεια ποὺ εἶχε ἀναληφθεῖ ἐναντίον τοῦ Μπλούμ, ἀπαιτώντας «Κανόνια γιὰ τὴν 'Ισπανία» τέλειωσε μὲ τὸ «Ζήτω ὁ Μπλούμ!» Αὐτὸ ἀντανακλοῦσε τὴν ὅλη διεθνὴ

σκηνή τὴν όποία μπόρεσαν νὰ δοῦν οἱ 'Ισπανοὶ ἐπαναστάτες αὐτὸν τὸν 'Οκτώβρη, τώρα ποὺ αἰσθάνονταν ἤδη τὸν σατανικὸ κλειὸ νὰ σφίγγεται γύρω τους. 'Ωστόσο, ἔπρεπε νὰ συνεχίσουν τὸν ἀγώνα.

'Αντιμετωπίζοντας τὴν ἀδυναμία δημιουργίας ἑνὸς 'Εθνικοῦ 'Αμυντικοῦ Συμβουλίου, ἡ CNT ὑποχώρησε κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῆς πραγματικότητας καὶ ἀναγκάστηκε νὰ συμφωνήσει νὰ πάρει μέρος στὴν Κυβέρνηση. Πῆρε τὸ πιὸ καταστροφικὸ μονοπάτι, τὴν συνεργασία, ποὺ κατάστρεψε καὶ τὶς τελευταῖες ἐλπίδες της. 'Ο ἐμφύλιος πόλεμος μέσα στὸ ἀντιφασιστικὸ μπλὸκ ἦταν ἀναπόφευκτος. 'Εξαιτίας τῆς μοιραίας ἀπόφασης ποὺ πῆρε, ἡ CNT βάδιζε πρὸς ἕναν ἀδελφοκτόνο πόλεμο καὶ κάτω ἀπὸ τὶς χειρότερες συνθῆκες. Τὸ μόνο ποὺ ἔκανε ἦταν νὰ ἀναβάλλει τὴν ἀναπόφευκτη σύγκρουση.[6]

Αὐτὴ ἡ ἀπόφαση ὄχι μόνον κατάστρεψε ὅλο τὸ ἱστορικὸ παρελθὸν τῆς CNT ἀλλὰ δίχασε τὶς δυνάμεις της καὶ προκάλεσε μιὰ ἐσωτερικὴ κρίση, ποὺ ἀπειλοῦσε καὶ τὴν ἴδια της τὴν ὕπαρξη. Οἱ πράκτορες τοῦ Στάλιν παρακολουθοῦσαν ἀπὸ κοντὰ αὐτὴ τὴ διαδικασία ἀποσύνθεσης, ποὺ ἔπληττε τὸν ἀναρχισμό. 'Ο Ρῶσος Σύμβουλος στὴ Βαρκελώνη, ὁ 'Αντόνωφ 'Οβσένκο, ἔπαιξε ἕναν σημαντικὸ ρόλο. 'Επαναλάμβανε συνεχῶς ὅτι «ὁ καλός μας Στάλιν δὲν ἔχει κρυφὰ κίνητρα γιὰ τὴν 'Ισπανία. Μόνο ἡ νίκη τῆς Δημοκρατίας μετράει γιὰ τὴ Σοβιετικὴ Ένωση».[7] Αὐτὴ ἡ ἀντεπίθεση τῆς Σταλινικῆς προπαγάνδας εἰσχώρησε ἀκόμη καὶ στὸ ἐσωτερικὸ τῶν CNT-FAI. 'Ο 'Αντόνωφ 'Οβσένκο εἶπε στὸν Κομπανὺς ὅτι θὰ ἦταν μιὰ πολὺ καλὴ ἰδέα νὰ γιόρταζε τὴν 'Επέτειο τῆς 'Οκτωβριανῆς 'Επανάστασης στέλνοντας μιὰ μεγάλη ἀντιπροσωπεία στὴ Μόσχα. 'Η συμμετοχὴ τοῦ Ντουρρούτι θὰ ἔκανε πολὺ μεγάλη ἐντύπωση... 'Ο Κομπανὺς μετέφερε τὴν πρόταση στὴ CNT. 'Η Περιφερειακὴ 'Επιτροπὴ συμφώνησε καὶ ἔστειλε μιὰ ἀποστολὴ στὴν Μπουχαραλὸζ γιὰ νὰ πείσει τὸ Ντουρρούτι. Αὐτὸς ἀπάντησε: «'Αστεῖο εἶναι... ἔτσι;» καὶ ἄρχισε νὰ γελάει μπροστὰ στοὺς ἀπεσταλμένους.

Μετὰ συνέχισε: «Παραδέχομαι ὅτι ἡ παρουσία τῆς CNT θὰ ἦταν ἕνα πλεονέκτημα ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς προπαγάνδας, ἀλλὰ τὸ νὰ πιστεύετε ὅτι οἱ ἀν-

τιπρόσωποι θὰ ἀνακατευτοῦν μὲ τὸν Ρωσικὸ λαὸ καὶ θὰ τοῦ μιλήσουν γιὰ τὴν ἐπανάστασή μας, αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἔχετε παρεξηγήσει τελείως τὴν Ρωσικὴ πραγματικότητα. Τὴν ἀντιπροσωπεία θὰ τὴν περικυκλώσουν οἱ Σοβιετικὲς ἀρχὲς καὶ οἱ πράκτορες τῆς GPU. Αὐτὴ ἡ ἀποστολὴ δὲν θᾶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ μιὰ ἀκόμα ἐκδήλωση πίστης στὸ ἐπίσημο πρόγραμμα τοῦ κόμματος, ἕνας τρόπος γιὰ νὰ δείξει στὸ Ρωσικὸ λαὸ ὅτι ἡ Ἱσπανία εἶναι ἕνας σύμμαχος τοῦ Σοβιετικοῦ της καθεστῶτος. Κάτω ἀπ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες, μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἄσκοπο νὰ πᾶνε ἐκεῖ μέλη τῆς CNT ἢ ἔστω κι ἕνας ἀντιπρόσωπος ἀπὸ τὴ Φάλαγγα Ντουρρούτι».8

Ἀλλὰ οἱ ἀπεσταλμένοι ἐπέμεναν καὶ ζήτησαν ἀπὸ τὸ Ντουρρούτι μιὰ σαφὴ ἀπάντηση. Αὐτὸς τότε πρότεινε νὰ συζητηθεῖ τὸ ζήτημα στὴν Ἐπιτροπὴ Πολέμου τῆς Φάλαγγας. Αὐτὴ ἀποφάσισε νὰ στείλει τὸν Φρανθίθκο Καρένιο μ' ἕνα ἀνοιχτὸ γράμμα πρὸς τοὺς Ρώσους ἐργάτες. Ὁ Ντουρρούτι ἔγραψε τὸ παρακάτω κείμενο: «Χαιρετᾶμε τοὺς ἐργάτες τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης. Σύντροφοι, δεχτεῖτε ἕναν ἀδερφικὸ χαιρετισμὸ ἀπὸ τὸ Μέτωπο τῆς Ἀραγωνίας, ὅπου πολεμᾶνε χιλιάδες ἀπὸ τ' ἀδέρφια σας, ὅπως πολεμήσατε κι ἐσεῖς πρὶν ἀπὸ εἴκοσι χρόνια γιὰ τὴ χειραφέτηση μιᾶς τάξης, ποὺ τὴν πλήγωναν καὶ τὴν ταπείνωναν ὁλόκληρους αἰῶνες.

» Πρὶν εἴκοσι χρόνια, οἱ Ρῶσοι ἐργάτες σήκωσαν τὴν κόκκινη σημαία στὴν Ἀνατολή, ἕνα σύμβολο ἀδερφότητας μεταξὺ τῶν προλετάριων ὅλου τοῦ κόσμου. Εἴχατε ἐμπιστοσύνη ὅτι θὰ σᾶς βοηθοῦσαν στὸ μεγάλο ἔργο ποὺ εἴχατε ἀναλάβει. Κι ἐμεῖς, οἱ ἐργάτες τοῦ κόσμου, ξέραμε πῶς νὰ φανοῦμε ἀντάξιοι σ' αὐτὴ τὴν ἐμπιστοσύνη, ἀνταποκρινόμενοι μὲ αὐτοθυσία σύμφωνα μὲ τὶς δυνατότητές μας σὰν προλετάριοι.

» Σήμερα, γίνεται μιὰ ἐπανάσταση καὶ στὴ Δύση. Καὶ κυματίζει κι ἐδῶ μιὰ σημαία, ποὺ ἀντιπροσωπεύει ἕνα ἰδανικό. Ἂν θριαμβεύσει, θὰ ἑνώσει μὲ ἀδερφικοὺς δεσμοὺς δυὸ λαούς, ποὺ τοὺς συμπεριφέρθηκε μὲ περιφρόνηση, ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ ὁ τσαρισμὸς καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μιὰ δεσποτικὴ μοναρχία. Σήμερα, Ρῶσοι ἐργάτες, ἐμεῖς εἴμαστε ποὺ βάζουμε στὰ χέρια σας τὴν ὑπεράσπιση τῆς ἐπανά-

στασής μας. Δὲν ἔχουμε καμιὰ ἐμπιστοσύνη σὲ μιὰ πολιτικὴ ποὺ αὐτοαποκαλεῖται δημοκρατικὴ ἢ ἀντιφασιστική. Πιστεύουμε στὰ ταξικὰ ἀδέρφια μας, στοὺς ἐργάτες. Αὐτοὶ εἶναι —ἐσεῖς εἶστε— ποὺ πρέπει νὰ ὑπερασπίσουν τὴν Ἱσπανικὴ ἐπανάσταση ὅπως τὸ κάναμε ἐμεῖς, εἴκοσι χρόνια πρίν, ὅταν ὑπερασπίζαμε τὴ Ρωσικὴ ἐπανάσταση.

»Νὰ ἔχετε ἐμπιστοσύνη σὲ μᾶς. Εἴμαστε γνήσιοι ἐργάτες καὶ δὲν θὰ ἐγκαταλείψουμε τὶς ἀρχές μας, τὸν ἀγώνα μας γιὰ τὴ λευτεριὰ τῆς ἐργατικῆς τάξης, γιὰ τίποτα στὸ κόσμο.

» Δεχτεῖτε τοὺς χαιρετισμοὺς ὅλων τῶν ἐργατῶν ποὺ πολεμᾶνε ἐνάντια στὸ φασισμὸ μὲ τὰ ὅπλα στὰ χέρια τους στὸ μέτωπο τῆς Ἀραγωνίας.

»Ὁ σύντροφός σας, Ντουρρούτι».9

Ἡ στρατιωτικὴ κατάσταση στὴ Μαδρίτη γινόταν ὅλο καὶ πιὸ ὀδυνηρὴ μέρα μὲ τὴ μέρα. Οἱ φασίστες κατακτοῦσαν τὴ μιὰ θέση μετὰ τὴν ἄλλη καὶ πλησίαζαν ἐπικίνδυνα τὴν πρωτεύουσα. Κι ἔτσι ἡ Κυβέρνηση ἀποφάσισε νὰ μεταφέρει τὴν ἕδρα της στὴ Βαλέντσια. Ἤθελε νὰ πάρει μαζί της ὅλα τὰ ἀντιπροσωπευτικὰ σώματα τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου. Στὶς 18 Ὀκτώβρη ὁ Καμπαλλέρο συγκέντρωσε ὅλους τοὺς ἀντιπρόσωπους τῶν κομμάτων καὶ τῶν ἐργατικῶν όργανώσεων. Ὁ Ὀράθιο Μαρτίνεζ Πριέτο πῆρε μέρος στὴ συνέλευση σὰν γραμματέας τῆς CNT. Μετὰ τὸν λόγο τοῦ Καμπαλλέρο φαινόταν ὅτι θἄφταναν σὲ μιὰ τελικὴ συμφωνία ἀλλὰ ὁ Ὀράθιο ἀνέλαβε τὴν εὐθύνη νὰ πεῖ δυνατά ὅ,τι ὁ λαὸς ψιθύριζε μὲς ἀπ' τὰ δόντια του. «Ἡ Μαδρίτη δὲν πρέπει νὰ ἐγκαταλειφθεῖ. Ἡ ἀναχώρηση τῆς Κυβέρνησης θὰ θεωρηθεῖ φυγή». Ὁ Καμπαλλέρο ἀπάντησε ὅτι «ἡ CNT δὲν ἀντιμετώπιζε ρεαλιστικὰ τὴν κατάσταση». Ἀλλὰ ὁ Ὀράθιο ἐπέμενε καὶ ὁ σοσιαλιστὴς ἡγέτης ἐγκατέλειψε τὸ σχέδιό του. Ἐπιμένοντας σ' αὐτὴ τὴν ἄποψη, ἡ CNT, ποὺ δὲν διακινδύνευε γιατὶ δὲν ἀποτελοῦσε μέρος τῆς Κυβέρνησης, θἄβλεπε τὴν ὑπόληψή της νὰ μεγαλώνει μέσα στὶς μάζες. Ὡστόσο ὁ Καμπαλλέρο δὲν εἶχε ἐγκαταλείψει ὁριστικὰ τὸ σχέδιό του καὶ ἐξακολουθοῦσε τὴν πολιτική του προσπαθώντας νὰ κάνει τὴ CNT νὰ πάρει μέρος στὴν Κυβέρνηση. Ἤξερε ὅτι

ὁ γενικὸς γραμματέας της, ὁ Ὁράθιο Πριέτο, δὲν ἦταν ἀντίθετος σ' αὐτό, καὶ αὐτὸ ποὺ μετροῦσε γι' αὐτὸν ἦταν ὁ ἀριθμὸς τῶν Ὑπουργικῶν θέσεων. Ἔπρεπε ὁπωσδήποτε νὰ διαπραγματευτεῖ. Τελικὰ τὰ δυὸ κόμματα ἦρθαν σὲ συμφωνία. Ἡ CNT θἄπαιρνε τέσσερα ὑπουργεῖα, ἂν οἱ δυνάμεις τοῦ Ντουρρούτι ἔρχονταν νὰ πολεμήσουν στὴ Μαδρίτη. Ὁ Πριέτο δὲν συμβουλεύτηκε κανέναν γιὰ τὴν ἐκλογὴ τῶν τεσσάρων ὑπουργῶν. Οἱ δυὸ ἦταν ἀπὸ τὴ μετριοπαθὴ φράξια, ὁ Χουὰν Λοπὲζ καὶ ὁ Χουὰν Πειρό, καὶ οἱ ἄλλοι δυό, ὁ Γκαρθία Ὀλιβὲρ καὶ Φεντέρικα Μοντσένυ, ἦταν ἀπὸ τὴν ἄκρα ἀριστερὰ τῆς CNT. Ὁ Λοπὲζ καὶ ὁ Πεϊρὸ ἐνημερώθηκαν ἀπὸ τὸ τηλέφωνο, ἀλλὰ οἱ ἄλλοι δυὸ ἔπρεπε νὰ πειστοῦν μέσω προσωπικῆς ἐπαφῆς. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἡ Φεντέρικα ἀγανάκτησε, ἀλλὰ τὸ δέχτηκε μόνο στ' ὄνομα «τῶν ἱερῶν ἀρχῶν τῆς ἀγωνιστικῆς ὑπευθυνότητας». Μὲ τὸν Ὀλιβὲρ ἦταν ἀκόμη δυσκολότερο. Δὲν ἤθελε νὰ φύγει ἀπὸ τὴ Βαρκελώνη, ὅπου ἡ παρουσία του λειτουργοῦσε σὰν χαλινάρι στὴν ἐπέκταση τοῦ PSUC, ποὺ πλάταινε τὶς γραμμές του δεχόμενο σὰν μέλη μικροαστοὺς καὶ «νομοταγεῖς καὶ πειθαρχημένους πολίτες». Τελικά, δέχτηκε ἀλλὰ ἔριξε τὴν εὐθύνη γιὰ τὴν ἐκλογὴ στὴν Ἐθνικὴ Ἐπιτροπή. Τὸ μόνο ποὺ χρειάζονταν ἦταν νὰ πείσουν τὸ Ντουρρούτι.

Ὁ Πριέτο πῆγε στὴ Μπουχαραλὸζ γιὰ νὰ τὸν συναντήσει. Ὁ Ντουρρούτι εἶχε ἤδη ἐνημερωθεῖ ἀπὸ τὸν Γκαρθία Ὀλιβὲρ ἀπὸ τὸ τηλέφωνο καὶ διέκοψε τὴν κουβέντα τοῦ γενικοῦ γραμματέα τῆς CNT «Μὴν τὸ συζητᾶς... Θὰ μείνω στὴν Ἀραγωνία». Ὁ Ὁράθιο ἐπέμενε: «Ὑπάρχει κάτι ποὺ λέγεται ὑπευθυνότητα καὶ κομματικὴ πειθαρχία», ἀλλὰ τὸ ἐπιχείρημα ποὺ χρησιμοποίησε δὲν ἦταν καλό, γιατί ὁ Ντουρρούτι ἀπάντησε ἀμέσως: «Δὲν ξέρω καμιὰ ἄλλη πειθαρχία παρὰ μόνον ἐκείνη τῆς Ἐπανάστασης». Ὅσο γιὰ τὴν κομματικὴ ὑπευθυνότητα ἡ ἀπάντησή του ἦταν ἀκόμη πιὸ βίαιη. «Δὲ δίνω πεντάρα γιὰ τὴν γραφειοκρατικὴ σου ὑπευθυνότητα». Ἡ ἀντίδραση τοῦ Ντουρρούτι ἔφτασε σ' ἕνα σημεῖο ποὺ δὲν εἶχε φτάσει ποτέ, γιατὶ ποτέ του δὲν εἶχε φανταστεῖ ὅτι θὰ μποροῦσε νὰ ἐξεγερθεῖ ἐνάντια στὴ CNT. Τότε θυμήθηκε ὅτι καὶ ὁ Ἀσκάζο

εἶχε ἐξεγερθεῖ ἐναντίον τῆς 'Εθνικῆς 'Επιτροπῆς, ποὺ τὴν ἀντιπροσώπευε ὁ Μπουενακάζα, στὰ 1927. Καὶ εἶχε πεῖ τότε ὁ Μπουενακάζα: «Ἡ ὀργάνωση ἔχει πάντα δίκιο». Ὁ Ἀσκάζο ἀπάντησε: «Ὄχι πάντα, αὐτὴ τὴ φορὰ ἔχω ἐγὼ δίκιο».10 Καὶ τώρα ἐρχόταν ἡ δική του σειρὰ νὰ πεῖ ὄχι, αὐτὸς ποὺ πάντα ἔλεγε ναὶ στὴ CNT. Οἱ τρεῖς μῆνες πολέμου εἶχαν ἀνοίξει νέους ὁρίζοντες γιὰ τὸ Ντουρρούτι, καὶ τώρα ἀπελευθερωνόταν κι αὐτὸς ἀπὸ τὸ διοικητικὸ ἔλεγχο.

Ὅταν ὁ Ὁράθιο γύρισε στὴ Μαδρίτη, ἐπίσπευσε τὴν εἴσοδο τῆς CNT στὴν Κυβέρνηση. Φοβόταν ὅτι ἡ στάση τοῦ Ντουρρούτι θὰ ἐπηρέαζε τὴν Φεντέρικα καὶ τὸν Ὀλιβέρ. Ἡ 4 Νοέμβρη ἦταν ἡ μοιραία μέρα γιὰ τὴ CNT: ἀνάλαβε τέσσερα ὑπουργεῖα καὶ ὁ Ὀλιβέρ, ὁ ἄνθρωπος ποὺ σ' ὅλη του τὴ ζωὴ ἦταν καταδιωγμένος καὶ ἐκτὸς νόμου, ἔγινε Ὑπουργὸς Δικαιοσύνης.11

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Πιὲρ Μπεσνάρ: «Ἡ καταπάτηση αὐτῆς τῆς συμφωνίας σημάδεψε τὴν πρώτη ἐπέμβαση τῶν Ρώσων στὶς Ἱσπανικὲς ὑποθέσεις. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα, ἡ Σοβιετικὴ πίεση ἔγινε ἰσχυρότερη καὶ ὁ Ρόζεμπεργκ μπόρεσε νὰ πείσει τὸν Λάργκο Καμπαλλέρο, ποὺ δίσταζε, ὅτι ἡ Σοβιετικὴ βοήθεια ἦταν ἀνιδιοτελής. Τοῦ ὑποσχέθηκε μαζικὲς ἀποστολὲς ὅπλων. Ὁ Καμπαλλέρο ὑποχώρησε σ' αὐτὸ τὸν πειρασμό, ἀγνοώντας τὸ εἶδος τῆς βοήθειας ποὺ σκόπευε νὰ τοῦ δώσει ὁ Στάλιν. «Ἔκθεση ποὺ ἤδη ἀναφέραμε.

2. Μπουρνὲτ Μπολλοτέν, Ἡ Ἱσπανικὴ ἐπανάσταση, W.G. Κριβίτσκυ, ἐργ. Ἀν., Τζέζους Χερνάντεζ, Ἐργ. Ἀν. Καμίλο Μπερνέρι Πόλεμος τῶν τάξεων· Ἀντιεξουσιαστικὸ Μέτωπο, ὄργανο τῆς Συνομοσπονδιακῆς Πολιτοφυλακῆς τῆς Μαδρίτης, Ὀκτώβρης 1936.

3. Ἀντιφασιστικὴ Ἱσπανία, Νοέμβρης 1936.

4. Χοσὲ Πεϊράτς, Ἐργ. Ἀν.

5. Λεὸν Μπλούμ: Ὁ δημοκρατικὸς σοσιαλισμός, Ἐκδόσεις Ἀλμπὶν Μισὲλ καὶ Ντενοέλ, Παρίσι 1972. Ὁλόκληρο τὸ κείμενο τοῦ λόγου τοῦ Μπλοὺμ στὶς 6 Σεπτέμβρη 1936 στὸ «Λούνα - Πάρκ», περιέχεται σ' αὐτὸ τὸ ἔργο.

6. Στὴν πραγματικότητα ἡ πρώτη σύγκρουση ἔγινε στὶς 3 Μάη τοῦ 1937 στὴ Βαρκελώνη καὶ ἡ δεύτερη τὸ Μάρτη τοῦ 1939.

7. Σαντιγιάν, ἐργ. Ἀν.

8. Μαρτυρία τοῦ Φρονθίθκο Καρρένιο σὲ μιὰ διάλεξη στὸ Ἀτενέο «Φάρος» στὴ Βαρκελώνη, 1937.

9. Τὸ κείμενο δημοσιεύθηκε στὶς 2 Νοέμβρη στὴ C.N.T. τῆς

Μαδρίτης. Τὴν ἀντιπροσωπεία τὴν ἀποτελοῦσαν ὁ Φρανθίθκο Καρρένιο καὶ ὁ Μαρτίν Γκουντέλλ· ὁ τελευταῖος περιέγραψε τὶς ἐντυπώσεις του ἀπό τό ταξίδι στό βιβλίο του «LO QUE UI EN PUSIA», Μεξικό, 1945.

10. Ἀνέκδοτο πού διηγήθηκε στό συγγραφέα ὁ Μπουενακάζα· μαρτυρία πού ἤδη ἀναφέρθηκε.

11. Ὁ Σέζαρ Μ. Λορέντζο, ἐργ. Ἀν. δίνει πληροφορίες γιὰ τὶς δραστηριότητες τοῦ Ὁράθιο Πριέτο. Οἱ συζητήσεις μεταξὺ Γκαρθία Ὀλιβέρ, Φεντέρικα Μονταένυ καὶ Ντουρρούτι ἀναπαραστήθηκαν χάρη στὴ βοήθεια τῶν ἀγωνιστῶν πού συνεργάστηκαν σ' αὐτὴ τὴ βιογραφία.

13. «Ζήτω ἡ Μαδρίτη χωρὶς Κυβέρνηση»[1]

Ἡ μέρα ποὺ ἡ CNT μπῆκε στὴν κυβέρνηση σημάδεψε ἐπίσης καὶ τὴν ἀρχὴ τῆς πολιορκίας τῆς Μαδρίτης. Οἱ φασίστες, στὰ πρόθυρα τῆς πρωτεύουσας, βομβάρδιζαν τὴν Πουέρτα ντὲλ Σόλ. Ἡ Κυβέρνηση καθὼς καὶ πολλοὶ σημαντικοὶ ἄνθρωποι πανικοβλήθηκαν. Ἦταν ἀπαραίτητο νὰ φύγουν ὅσο τὸ δυνατὸ γρηγορότερα, αὐτὸ ἦταν τὸ σύνθημα ποὺ ψιθύριζαν οἱ ὑπεύθυνοι ἄνθρωποι. Σκέφτονταν μόνο πῶς νὰ φύγουν γιὰ νὰ γλυτώσουν τὰ τομάρια τους, πιστεύοντας ὅτι ἡ Μαδρίτη ἦταν μιὰ χαμένη πόλη.[2]

Ὁ ἴδιος πανικὸς ἐπικρατοῦσε καὶ στὰ κυβερνητικὰ σώματα τῆς Βαρκελώνης. Τὸ Ἀμυντικὸ Συμβούλιο τῆς Τζενεραλιντὰτ κάλεσε σὲ μιὰ συγκέντρωση ὅλους τοὺς Ἀντιπρόσωπους τῶν Φαλαγγῶν ποὺ δροῦσαν στὴν Ἀραγωνία, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἀποκτήσει μεγάλη ἐξουσία μετὰ τὸ νέο διάταγμα. Σχεδὸν ὅλοι τους φοροῦσαν στολές. Οἱ μόνοι ποὺ δὲν φοροῦσαν καὶ ποὺ εἶχαν ἀκόμη τὸν τίτλο τοῦ Ἀντιπρόσωπου τῆς Φάλαγγας, ἦταν αὐτοὶ ποὺ ἦταν ὑπεύθυνοι γιὰ τὶς μονάδες τῆς CNT καὶ ὁ Ροβίρα τῆς Φάλαγγας τῆς POUM. Ὁ Συνταγματάρχης Σαντίνο καὶ ὁ Σαντιγιάν, ποὺ ἦταν ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν Ἄμυνα, ἐξήγησαν τὴ μεγάλη σοβαρότητα τῆς κατάστασης στὸ μέτωπο τῆς Μαδρίτης. Ἔπρεπε νὰ σταλοῦν ἐνισχύσεις στὴν πρωτεύουσα, ποὺ βρισκόταν σὲ κίνδυνο. Ὅλοι κοίταξαν πρὸς τὸ Ντουρρούτι, ἀλλὰ ἐκεῖνος δὲν ἔλεγε λέξη. Δὲν εἶχαν πάρει καμιὰ ἀπόφαση ἀκόμη. Συμφώνησαν νὰ κάνουν μιὰ ραδιοφωνικὴ ἔκκληση καὶ ζήτησαν ἀπὸ τὸ Ντουρρούτι νὰ βγάλει ἕναν λόγο. Αὐτὸς συμφώνησε καὶ καθόρισαν σὰν ἡμερομηνία τὴν 5 Νοέμβρη.

Ὅταν ὁ Ντουρρούτι ἔφυγε ἀπὸ τὴ συγκέντρωση, πῆγε νὰ βρεῖ ἕνα παλιὸ σύντροφο ἀπ' τὸ '20, τὸν Μάρκος Ἀλκόν. Πόσοι μῆνες εἶχαν περάσει ἀπὸ τότε ποὺ μποροῦσαν νὰ μιλᾶνε ἐλεύθερα ὁ ἕνας στὸν ἄλλο! Ἀποφάσισαν νὰ φᾶνε μαζὶ καὶ προσκάλεσαν καὶ μερικοὺς συντρόφους ἀπὸ τὸ ἡρωικὸ παρελθόν. Μίλησαν μόνον γιὰ τὸ πρόβλημα ποὺ ἦταν τόσο σημαντικὸ γι' αὐτούς: τὴν Ἐπανάσταση καὶ τὴν ἄθλια κατάσταση τοῦ μέλλοντός της.

Ἐδῶ χρησιμοποιοῦμε τὴ μαρτυρία τοῦ Μάρκος Ἀλκὸν γιὰ κεῖνο τὸ ἀπόγευμα: «Ὁ Ντουρρούτι παραπονέθηκε γιὰ τὴν διαφθορὰ ποὺ ἄνθιζε στὰ μετόπισθεν. Στὸν λόγο του, σκόπευε νὰ καταγγείλει αὐτὴ τὴν κατάσταση, ποὺ εἶχε ἐπεκταθεῖ ἀκόμη καὶ μέσα στὴ CNT καὶ στὴ FAI, ὅπου ἡ συμπεριφορὰ πολλῶν ἀγωνιστῶν ἀπεῖχε πολὺ ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι εἰλικρινής.

«Θυμᾶμαι πολὺ καλὰ πῶς αὐτὸς ὁ λόγος ξεσήκωσε τοὺς ἀγωνιστὲς τῆς CNT καὶ τῆς FAI καὶ στὴ συνέχεια γέμισε μὲ πανικὸ τοὺς πολιτικούς. Ὁ Ντουρρούτι πράγματι τοὺς τρομοκράτησε χρησιμοποιώντας πολὺ ἔντονη γλώσσα καὶ ὑποσχέθηκε ὅτι δὲν θὰ κατάφερναν νὰ καταπνίξουν τὴν Ἐπανάσταση, στό ὄνομα τοῦ ξεπερασμένου ἀντιφασισμοῦ. Δὲν ὑπερβάλλω καὶ ὑπάρχουν ἀκόμα πολλοὶ ζωντανοὶ μάρτυρες σήμερα, ποὺ λένε ὅτι ὁ τύπος, ἀκόμη καὶ ὁ συνομοσπονδιακός, δημοσίευσε τὶς δηλώσεις του, πού, ἂν καὶ λογοκριμένες, ἦταν πύρινες. Ὡστόσο, παρόλη τὴν αὐστηρότητά του, τό κείμενο δὲν ἀπέδωσε ἀκριβῶς αὐτὸ ποὺ εἶχε ἐκφράσει ὁ Ντουρρούτι, κάθε ἄλλο. Τὰ λόγια του ἦταν σὰν χαστούκια γιὰ τοὺς κερδοσκόπους τῆς Ἐπανάστασης».3 Ἐδῶ παραθέτουμε ὁλόκληρο τὸ κείμενο τοῦ λόγου ποὺ δημοσιεύτηκε στὶς 6 Νοέμβρη ἀπὸ τὴν Σολινταρίνταντ Ὀμπρέρα:

«Ἐργάτες τῆς Καταλωνίας, σ' ἐσᾶς ἀπευθύνομαι. Σ' ἐσᾶς, θαρραλέοι ἄντρες, ποὺ πρὶν ἀπὸ τέσσερις μηνες μπορέσατε νὰ ὑποτάξετε τὸ στρατό, ποὺ ἤθελε νὰ σᾶς συντρίψει κάτω ἀπὸ τὶς μπότες του! Σᾶς φέρνω τὸν ἀδερφικὸ χαιρετισμὸ τῶν ἀδερφῶν σας καὶ τῶν συντρόφων σας ποὺ πολεμᾶνε στὸ μέτωπο τῆς Ἀραγωνίας, λίγα χιλιόμετρα μακριὰ ἀπὸ τὴ Σαραγόσσα, ἀντικρύζοντας τοὺς πύργους τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ.

» Παρὰ τὴν ἀπειλὴ γιὰ τὴ Μαδρίτη, πρέπει νὰ συνειδητοποιήσετε ὅτι ἔχει ξεσηκωθεῖ ὁλόκληρος ὁ πληθυσμὸς καὶ ὅτι τίποτε στὸν κόσμο δὲν θὰ τὸν ἀναγκάσει νὰ ὑποχωρήσει.

» Θὰ ἀντισταθοῦμε μέχρι θανάτου στὶς φασιστικὲς ὀρδὲς στὸ μέτωπο τῆς Ἀραγωνίας καὶ κάνουμε ἔκκληση στοὺς ἀδερφούς μας στὴν Μαδρίτη καὶ τοὺς παροτρύνουμε ν' ἀντισταθοῦν, γιατὶ οἱ Κατα-

λάνοι πολιτοφύλακες ξέρουν πῶς νὰ κάνουν τὸ καθῆκον τους, ὅπως τότε ποὺ ξεχύθηκαν στοὺς δρόμους τῆς Βαρκελώνης γιὰ νὰ συντρίψουν τὸ φασισμό.

» Οἱ ἐργατικὲς ὀργανώσεις δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶνε τὸ ἐπιτακτικὸ καθῆκον, ποὺ τοὺς ὑπαγορεύουν τὰ σημερινὰ γεγονότα. Στὸ μέτωπο, στὰ χαρακώματα, μιὰ σκέψη κυβερνάει, μιὰ ἐπιθυμία, ἕνας μόνον στόχος: νὰ θριαμβεύσουμε ἐνάντια στὸ φασισμό!

» Ζητᾶμε ἀπὸ τὸν Καταλάνικο λαὸ νὰ δώσει ἕνα τέλος στὶς φραξιονιστικὲς διαμάχες καὶ τὶς δολοπλοκίες· ἀντιμετωπεῖστε τὴν κατάσταση, παραμερίστε τὶς παλιὲς διαφορὲς καὶ μὴ σκέφτεστε τίποτ' ἄλλο παρὰ μόνον τὸν πόλεμο. Ὁ Καταλάνικος λαὸς πρέπει ν' ἀνταποκριθεῖ στὶς προσπάθειες αὐτῶν ποὺ πολεμᾶνε στὸ μέτωπο. Δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος παρὰ νὰ ἐπιστρατευτοῦν ὅλοι, ἀλλὰ μὴν φανταστεῖτε ὅτι ἡ ἐπιστράτευση θὰ περιορίζεται πάντα στοὺς ἴδιους ἀνθρώπους! Ἀφοῦ οἱ ἐργάτες τῆς Καταλωνίας ἀνάλαβαν τὸ καθῆκον νὰ πολεμήσουν στὸ μέτωπο, ἔφτασε ἡ στιγμὴ ποὺ ἀπαιτοῦνται θυσίες ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ζοῦνε στὶς πόλεις. Εἶναι ἀπαραίτητο νὰ κινητοποιηθοῦν ἀποτελεσματικὰ ὅλοι οἱ ἐργάτες στὰ μετόπισθεν, γιατὶ ἐμεῖς, ποὺ ἤδη εἴμαστε στὸ μέτωπο, θέλουμε νὰ ξέρουμε σὲ τί ἀριθμὸ ἀντρῶν μποροῦμε νὰ βασιζόμαστε. Καὶ ἂς μὴ σκέφτεται κανεὶς τώρα γιὰ αὐξήσεις ἡμερομισθίων καὶ γιὰ μείωση τῶν ὡρῶν δουλειᾶς.

» Τὸ καθῆκον ὅλων τῶν ἐργατῶν, καὶ ἰδιαίτερα αὐτῶν τῆς CNT, εἶναι νὰ θυσιάσουν καὶ νὰ παράγουν ὅ,τι μᾶς λείπει. Ἀπευθύνομαι στὶς ὀργανώσεις καὶ τοὺς ζητάω νὰ ἐγκαταλείψουν τὶς παλιὲς διαμάχες τους καὶ τὰ τεχνάσματά τους. Ἐμεῖς ποὺ πολεμᾶμε στὸ μέτωπο, ἀπαιτοῦμε εἰλικρίνεια, ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴ FAI καὶ τὴ CNT. Ζητᾶμε ἀπὸ τοὺς ἡγέτες νὰ εἶναι πιστοί. Δὲν εἶναι ἀρκετὸ νὰ μᾶς στέλνουν ἐνθαρρυντικὰ γράμματα στὸ μέτωπο, ροῦχα, τροφὲς καὶ πυρομαχικά. Εἶναι ἐπίσης ἀπαραίτητο νὰ ξέρουν νὰ ἀτενίζουν τὴν πραγματικότητα, τώρα καὶ στὸ μέλλον. Αὐτὸς ὁ πόλεμος ἔχει ὅλες τὶς δυσκολίες ἑνὸς σύγχρονου πολέμου, καὶ κοστίζει πάρα πολλὰ στὴν Καταλωνία. Οἱ ἡγέτες πρέπει ἀπὸ δῶ

καὶ πέρα νὰ συνειδητοποιήσουν ὅτι ἂν αὐτὸς ὁ πόλεμος συνεχιστεῖ, θὰ εἶναι ἀπαραίτητο ν' ἀρχίσουν νὰ ὀργανώνουν τὴν Καταλάνικη οἰκονομία σύμφωνα μ' ἕνα ὀρθολογικὰ φτιαγμένο σχέδιο.

»Τὸ ἂν ἀληθεύει ὅτι πολεμᾶμε γιὰ κάτι ἀνώτερο, οἱ πολιτοφύλακες σᾶς τὄχουν ἀποδείξει, αὐτοὶ οἱ ἄντρες ποὺ χαμογελᾶνε ὅταν διαβάζουν γιὰ τὶς συνεισφορὲς ποὺ ἔγιναν γι' αὐτοὺς καταχωρημένες στὶς ἐφημερίδες, ὅταν βλέπουν ἐκεῖνες τὶς ἀφίσες ποὺ ζητᾶνε βοήθεια γι' αὐτούς. Χαμογελᾶνε γιατί, ὅταν τὰ φασιστικὰ ἀεροπλάνα ρίχνουν τὶς ἐφημερίδες τους, βρίσκουν τὶς ἴδιες συνεισφορὲς καὶ τὶς ἴδιες ἐκκλήσεις.

»Ἂν θέλετε νὰ βάλετε ἕνα τέλος στὸν κίνδυνο, πρέπει νὰ πάρετε τὴ μορφὴ βουνοῦ ἀπὸ γρανίτη.

»Ἦρθε ἡ στιγμὴ νὰ ζητήσουμε ἀπὸ τὶς ὀργανώσεις τῶν συνδικάτων καὶ τὰ πολιτικὰ κόμματα νὰ βάλουν μιὰ γιὰ πάντα ἕνα τέλος σ' αὐτὸ τὸ εἶδος συμπεριφορᾶς. Στὰ μετόπισθεν, εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ξέρουμε πῶς νὰ διοικοῦμε. Ἐμεῖς ποὺ εἴμαστε στὸ μέτωπο, θέλουμε νὰ ἔχουμε πίσω μας ὑπεύθυνους ἀνθρώπους καὶ ἐγγυήσεις, καὶ ἀπαιτοῦμε ἀπὸ τὶς ὀργανώσεις νὰ φροντίσουν γιὰ τὶς συντρόφους μας καὶ γιὰ τὰ παιδιά μας.

»Ἂν ἡ στρατικοποίηση ποὺ θεσπίστηκε ἀπὸ τὴ Τζενεραλιντὰτ ἔγινε γιὰ νὰ μᾶς ἐκφοβίσει καὶ γιὰ νὰ μᾶς ἐπιβάλλει μιὰ σιδερένια πειθαρχία, τρέφουν αὐταπάτες καὶ ζητᾶμε ἀπὸ τοὺς ἐφευρέτες αὐτοῦ τοῦ διατάγματος νὰ ἔρθουν στὸ μέτωπο γιὰ νὰ δοῦν τὸ ἠθικό μας καὶ τὴν πειθαρχία μας. Μετὰ ἀπ' αὐτὸ θὰ ἔρθουμε καὶ θὰ τὸ συγκρίνουμε μὲ τὸ ἠθικὸ καὶ τὴν πειθαρχία στὰ μετόπισθεν.

«Μὴν ἀνησυχεῖτε' δὲν ὑπάρχει οὔτε χάος οὔτε ἔλλειψη πειθαρχίας στὸ μέτωπο. Καθένας ἀπὸ μᾶς ξέρει πολὺ καλὰ τὶς εὐθῦνες του, γιατὶ καταλαβαίνουμε τὸν θησαυρὸ ποὺ ἐμπιστευθήκατε στὰ χέρια μας. Νὰ κοιμᾶστε ἥσυχα. Ἀλλὰ φύγαμε ἀπὸ τὴν Καταλωνία, καὶ σᾶς ἐμπιστευτήκαμε τὴν οἰκονομία. Ν' ἀναλάβετε κι ἐσεῖς τὶς εὐθῦνες σας, νὰ πειθαρχεῖτε στὸν ἑαυτό σας. Δὲν πρέπει νὰ γίνει ἕνας νέος ἐμφύλιος πόλεμος ἀνάμεσά μας μετὰ ἀπ' αὐτὸ τὸν πόλεμο, ἐξ αἰτίας τῆς ἀνικανότητάς σας.

»Ἂν ὁ καθένας πιστεύει ὅτι τὸ κόμμα του εἶναι τὸ δυνατότερο καὶ μπορεῖ νὰ ἐπιβάλλει τὴν πολιτική του, κάνει λάθος, γιατὶ πρέπει ν' ἀντιμετωπίσουμε τὴν φασιστικὴ τυραννία μὲ μιὰ δύναμη, μιὰ μόνον ὀργάνωση, μὲ μιὰ ἑνοποιημένη πειθαρχία.

«Οἱ φασίστες τύραννοι δὲν θὰ περάσουν ποτὲ ἀπὸ δῶ, ποὺ εἴμαστε. Αὐτὸ εἶναι τὸ σύνθημα στὸ μέτωπο. Τοὺς φωνάζουμε: Δὲν θὰ περάσετε! Εἶναι ἡ σειρά σας τώρα νὰ πεῖτε: δὲν θὰ περάσουν!».4

Ἐνῶ μιλοῦσαν γιὰ τὸ λόγο τοῦ Ντουρρούτι στὴ Βαρκελώνη, τὰ πράγματα στὴ Μαδρίτη χειροτέρευαν. Στὶς 4 Νοέμβρη οἱ φασίστες κατέλαβαν τὰ χωριὰ Λεγκάνες, Ἀλκορκὸν καὶ Γκετάφε στὰ περίχωρα τῆς πρωτεύουσας καὶ βρίσκονταν μπροστὰ στὶς πύλες τῆς Μαδρίτης. Μέχρι τώρα ἡ προέλασή τους ἦταν πολὺ γρήγορη. Οἱ πολιτοφύλακες, ξαφνιασμένοι, πολεμοῦσαν καθὼς ὑποχωροῦσαν. Αὐτὴ ἡ εὔκολη προέλαση ἔδωσε κουράγιο στοὺς στασιαστές, ποὺ νόμιζαν ὅτι θὰ μποροῦσαν νὰ πάρουν τὴν πόλη ἀμαχητί. Εἶχαν ἤδη ἑτοιμάσει τὰ πάντα, ἀπὸ τὴ λίστα ποὺ περιεῖχε τὰ ὀνόματα αὐτῶν ποὺ θὰ ἀναλάμβαναν τὴν ἀρχὴ μέχρι τὴ λίστα αὐτῶν ποὺ θὰ ἐκτελοῦσαν, μιὰ λίστα ποὺ τὴν ἐνημέρωνε προσεκτικὰ ὁ Στρατηγὸς Μαρτίνεζ Ἀνίντο, ὑπουργὸς Ἐσωτερικῶν τοῦ Φράνκο.

Τότε συνέβηκε ἕνα ψυχολογικὸ φαινόμενο, ποὺ εἶναι δύσκολο νὰ ἐξηγηθεῖ. Οἱ πολιτοφύλακες ποὺ εἶχαν ὑποχωρήσει μέχρι τὴ Μαδρίτη αἰσθάνθηκαν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸν ἐχθρό. Ἡ θέα τῆς Πρωτεύουσας τοὺς σαγήνευσε καὶ τοὺς σταμάτησε. Γυναῖκες καὶ παιδιὰ ἔφτιαχναν ὁδοφράγματα καὶ κανεὶς δὲν σκεφτόταν νὰ φύγει. Τότε, γιατὶ νὰ τὸ βάλουν στὰ πόδια;... καὶ ποῦ νὰ πᾶνε; Ἡ ἀπόφαση πάρθηκε γρήγορα, ν' ἀντισταθοῦν, νὰ ὑπερασπίσουν τὸν ἑαυτό τους, ἦταν ἡ μόνη λύση.

Στὸ συμβούλιο τῶν Ὑπουργῶν ὁ πανικὸς ἦταν γενικός. Σ' ἕνα παθητικὸ λόγο ὁ Καμπαλλέρο πρότεινε μιὰ ὑποχώρηση στὴ Βαλέντσια. Οἱ ὑπουργοὶ τῆς Συνομοσπονδίας (τῆς CNT) κάθονταν γύρω ἀπὸ τὸ κυβερνητικὸ τραπέζι γιὰ πρώτη φορά. Νὰ φύγουν; Μὰ μόλις ἔφτασαν, μονολόγησε ὁ Γκαρθία Ὀλιβέρ. Ἀπάντησε στὸν Καμπαλλέρο στὸ ὄνομα τῶν τεσσάρων ὑπουργῶν τῆς CNT: «Ἡ Κυβέρνηση πρέ-

πει νὰ μείνει στὴ Μαδρίτη. Κάθε ὑπουργὸς πρέπει νὰ γίνει ἕνας ἀντιπρόσωπος τῆς κυβέρνησης, ποὺ θὰ ριψοκινδυνεύσει τὴ ζωή του στὰ ὁδοφράγματα». Ὅλοι οἱ ἄλλοι ὑπουργοὶ κοίταξαν μὲ τρόμο αὐτὸν τὸν τρελλὸ ποὺ ἤθελε νὰ τοὺς ἐκθέσει στὸ τουφεκίδι καὶ ἔριξαν τὰ μάτια τους μὲ ἀγωνία στὸν Πρωθυπουργό, ποὺ δὲν ἔκρυβε τὴν ὀργή του. Ἀνακάλεσε στὴν τάξη τὰ μέλη τῆς CNT παροτρύνοντάς τους νὰ ειναι λογικοί. Δὲν τοὺς ἔμενε πολὺς καιρὸς καὶ ἡ ἀπόφαση ἔπρεπε νὰ εἶναι ὁμόφωνη. Ἀλλὰ καθὼς ὁ Ὀλιβὲρ ἐπέμενε στὴν ἄποψή του, ἡ κυβέρνηση βρέθηκε σὲ ἀδιέξοδο. Ὁ Καμπαλλέρο πρότεινε νὰ συζητήσουν τὸ ζήτημα οἱ ἀναρχικοὶ ὑπουργοὶ καὶ νὰ διευκολύνουν τὸ ἔργο τῆς κυβέρνησης, ψηφίζοντας γιὰ τὴ μετακίνηση στὴ Βαλέντσια. Οἱ τέσσερις ἀναρχικοὶ ἔφυγαν ἀπὸ τὴν αἴθουσα γιὰ νὰ τὸ σκεφθοῦν. Ἀποφάσισαν νὰ θέσουν τὸ ζήτημα στὴν Ἐθνικὴ Ἐπιτροπή, ἔτσι ὥστε ἡ CNT νὰ πάρει τὴν ἀπόφαση. Ὁ Ὀράθιο Πριέτο τηλεφώνησε στὸν Ὀλιβὲρ καὶ τοῦ εἶπε: «Ἐπέμενε, ἀλλὰ ἂν ὑπάρχει κίνδυνος γιὰ μιὰ κρίση, ὑποχώρησε...». Νέες συζητήσεις, νέα ἀναμονή. Ἡ ἀτμόσφαιρα γινόταν ὅλο καὶ πιὸ τεντωμένη... Πῶς μποροῦσαν νὰ σταματήσουν τὰ φανατικὰ μέλη τῆς CNT; Μερικοὶ ὑπουργοὶ (ποὺ ἀνῆκαν στὸ κόμμα τοῦ Ἀζάνια) κατηγόρησαν τὸν Καμπαλλέρο ποὺ εἶχε δεχτεῖ τοὺς ἀναρχικοὺς στὴν Κυβέρνηση. «Κοίτα μὲ τί τρελλοὺς ἔχουμε νὰ κάνουμε!». Νέες συσκέψεις τῶν ὑπουργῶν τῆς Συνομοσπονδίας, νέα ἔκκληση πρὸς τὸν Ὀράθιο Πριέτο. Αὐτὸς τοὺς ἀπάντησε: «Ψηφίστε καὶ μετὰ ἐπιστρέφετε στὴ Μαδρίτη». Ὅταν ὁ Ὀλιβὲρ ἀνακοίνωσε τὴν ἀπόφαση τῆς CNT, ἀνάπνευσαν ὅλοι μὲ ἀνακούφιση.[5] Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα, ὅλα ἔγιναν μὲ μιὰ τρελλὴ ταχύτητα. Εἶχε γίνει ἔμμονη ἰδέα στὸν καθένα: νὰ φύγουν... νὰ φύγουν...!

Ἀντίθετα, τὰ αἰσθήματα στοὺς δρόμους ἦταν τελείως διαφορετικά. Ἡ ἔμμονη ἰδέα τοῦ πληθυσμοῦ ἦταν ὁ ἡρωισμός. Ἡ CNT καὶ ἡ UGT εἶχαν δημιουργήσει τὸ σύνθημα «Ἐλευθερία ἢ θάνατος». Τὸ ραδιόφωνο μετέδιδε λόγους ποὺ ἐξυμνοῦσαν τὴν ἀντίσταση. Ἀνώνυμοι ρήτορες αὐτοσχεδίαζαν καὶ μιλοῦσαν πρὸς τὸ πλῆθος. Κανεὶς δὲν σκεφτόταν τὸν ἑαυτό του. Ὁ καθένας σκεφτόταν τοὺς ἄλλους.

'Ακόμη καὶ ἡ ἀνάσα τους ἦταν συλλογική, γιατὶ καταλάβαιναν ὅτι πλησίαζε ἕνας συλλογικὸς θάνατος.

Ἡ Κυβέρνηση εἶχε κανονίσει ὥστε ἡ φυγή της νὰ γίνει κατὰ τὸ σούρουπο. Ὁ Καμπαλλέρο διέταξε τὸν ἀρχηγὸ τοῦ στρατιωτικοῦ του συμβούλιου νὰ στείλει τὶς διαταγὲς στὸ Στρατηγὸ Μιάχα, ποὺ εἶχε γίνει διοικητὴς τῆς πόλης τῆς Μαδρίτης καὶ στὸ Στρατηγὸ Πόζας, διοικητὴ τοῦ Κεντρικοῦ Στρατοῦ. Πῆραν καὶ οἱ δυό τους σφραγισμένους φακέλλους καὶ διατάχθηκαν νὰ μὴν τοὺς ἀνοίξουν μέχρι τὶς 7 Νοέμβρη, στὶς 6 τὸ πρωΐ.

Ἡ φυγὴ θὰ γινόταν ἀπὸ τὸ δρόμο ποὺ πηγαίνει στὴ Βαλέντσια μέσω τῆς Ταρανκόν, ἕνα χωριὸ ποὺ βρισκόταν 40 χιλιόμετρα ἀπὸ τὴ Μαδρίτη. Ἐκεῖ ἦταν τὰ ὑπολείμματα μιᾶς μονάδας ποὺ εἶχε πολεμήσει στὴ Σιγκουέντζα. Ὁ ὑπεύθυνος ἀντιπρόσωπος, ὁ ἀναρχικὸς Βιλλανουέβα, ἔμελλε νὰ γίνει πασίγνωστος. Δὲν ἤξερε τίποτε παραπάνω ἀπὸ τοὺς ἄντρες του γιὰ τὸ τί εἶχε συμβεῖ στὴν πρωτεύουσα, ἀλλὰ εἶχε διαταγὲς ἀπὸ τὴν Ἀμυντικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς CNT νὰ σταματήσει κάθε φυγὴ ἀπὸ τὴ Μαδρίτη καὶ νὰ ἀφοπλίσει ὅλους ὅσους θὰ περνοῦσαν ἀπὸ τὸν τομέα ποὺ ἔλεγχε.[6]

Οἱ πολιτοφύλακες, μὲ τὰ ὅπλα στὰ χέρια, σταμάτησαν τοὺς ὑπουργούς. Καὶ ἔγινε ὁ παρακάτω διάλογος: «Ποῦ πηγαίνετε;». «Στὴ Βαλέντσια». «Γιατί;». «Εἰδικὴ ἀποστολή». Οἱ εἰδικὲς ἀποστολὲς ἦταν τῆς μόδας, κάθε δειλὸς σκαρφιζόταν κι ἀπὸ μιά. Ἔτσι, οἱ πολιτοφύλακες δὲν ἐντυπωσιάστηκαν. «Εἶστε δειλοί! Γυρίστε στὴ Μαδρίτη!» Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ὑπουργούς, ντροπιασμένοι ὑπάκουσαν. Ἄλλοι ἐπέμεναν νὰ φύγουν. «Τότε ἀφῆστε τὰ ὅπλα σας», φώναξε ὁ Βιλλανουέβα, «δὲν θὰ τὰ χρειαστεῖτε στὴ Βαλέντσια».

Ἐκείνη τὴν ὥρα ἔφτασε ὁ Πέντρο Ρίκο, Δήμαρχος τῆς Μαδρίτης, στριμωγμένος στὴ γωνιὰ ἑνὸς αὐτοκινήτου καὶ μὲ φανερὸ πανικὸ στὸ πρόσωπό του. Οἱ πολιτοφύλακες βλέποντάς τον, ἄρχισαν νὰ γελᾶνε. «Κι ἐσύ, θὲς κι ἐσὺ νὰ φύγεις, δειλέ!». Ὁ Ρίκο προσπάθησε νὰ δικαιολογηθεῖ. «Θὰ σᾶς στήσουμε στὸ τοῖχο!». Ὁ Δήμαρχος ξαναγύρισε στὴ Μαδρίτη, ὅπου κρύφτηκε σὲ μιὰ ξένη πρεσβεία.

Ἡ νύχτα ἔπεφτε. Ὁ Βιλλανουέβα, ποὺ ἦταν ὑ-

πεύθυνος γιὰ τὶς ὁμάδες ἐλέγχου, ἦταν ἕνας ἀποφασιστικὸς ἄνθρωπος. Γενναῖος πολεμιστής, εἶχε πάρει μέρος στὴν κατάληψη τοῦ στρατώνα Μοντάνα καὶ εἶχε πολεμήσει στὴν Γκουανταλαχάρα καὶ στὴ Σιγκουέντζα. Νωρὶς τὸ πρωὶ θὰ πήγαινε νὰ πάρει μέρος στὴν ὑπεράσπιση τῆς Μαδρίτης. Θὰ πολεμοῦσε στὴν Κάζα ντὲλ Κάμπο κι ἔμελλε νὰ πεθάνει ἀντιμετωπίζοντας τὶς ξένες ὀρδὲς στὴ φρικτὴ μάχη τοῦ Τερουέλ, ἐνῶ ὁδηγοῦσε τὴν ταξιαρχία του.

Μιὰ πομπὴ ἀπὸ αὐτοκίνητα προχωράει. Οἱ πολιτοφύλακες τοὺς σταματᾶνε. Ἀκούγεται μιὰ φωνή: «Ἀνοίξτε δρόμο! Εἶναι ὑπουργοί». «Ὅλοι ὅσοι εἶναι μέσα νὰ βγοῦνε ἔξω ἀπὸ τ' αὐτοκίνητα», ἀπάντησε ὁ Βιλλανουέβα. Ἕνας ἀπ' αὐτοὺς συστήνεται στὸν Βιλλανουέβα: «Αὐτὸ πάει πολύ. Εἶμαι ὁ Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν καὶ πηγαίνω στὴ Βαλέντσια». «Τὸ καθῆκον σου σὰν ὑπουργὸς εἶναι νὰ μείνεις μὲ τὸ λαὸ σ' αὐτὴ τὴ δραματικὴ ὥρα. Φεύγοντας, ἀποθαρρύνεις τοὺς πολεμιστές». Ἐμφανίστηκαν κι ἄλλοι ὑπουργοί, ὁ Ὑπουργὸς τῆς Δημόσιας Ἐκπαίδευσης καὶ Γεωργίας, οἱ κομμουνιστὲς Τζέζους Χερνάντεζ καὶ Βιτσέντε Οὐρίμπε. Ὁ Βιλλανουέβα τοὺς ἀφόπλισε. «Τί πρόκειται νὰ κάνεις;». «Αὔριο θὰ σᾶς βάλω στὴν πρώτη γραμμή, ὅταν θὰ πολεμᾶμε». «Αὐτὸ εἶναι ἔγκλημα». «Θὰ ἦταν χειρότερο ἂν σᾶς τουφέκιζα, ὅπως σᾶς ἀξίζει». Μετά, ὁ Βιλλανουέβα τηλεφώνησε στὸν Ἐντουάρντο Βάλ, γραμματέα τῆς Ἀμυντικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς CNT: «Ἔχω ἐδῶ τέσσερις ὑπουργοὺς ποὺ φεύγουν ἀπὸ τὴ Μαδρίτη. Τί νὰ τοὺς κάνω;». Ὁ Βὰλ δὲν ἔχασε τὴν ψυχραιμία του. Φυσικά, ἦταν ἀντίθετος μὲ τὴν ἀναχώρηση τῆς Κυβέρνησης. Ἤξερε ὅτι αὐτὴ ἦταν ἡ πιὸ δραματικὴ στιγμὴ γιὰ τὴν ἄμυνα τῆς πρωτεύουσας καὶ ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ καθενὸς κρεμόταν ἀπὸ μιὰ κλωστή. Ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ μὲ τὸ νὰ φυλακίσει τοὺς ὑπουργοὺς δὲν θὰ ἔλυνε κανένα πρόβλημα. Κι ἔτσι διέταξε: «Ἐλευθέρωσέ τους». «Μά...» «Κάνε ὅ,τι σοῦ λέω!». «Καλά, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐγὼ θέλω νὰ εἶμαι καθαρός, στεῖλε μου μιὰ γραπτὴ διαταγή».

Ὁ Βὰλ ἔστειλε τὴ διαταγή. Ὁ Βιλλανουέβα τὴ διάβασε ἀργὰ καὶ μετὰ εἶπε στοὺς ὑπουργούς: «Ἡ ὀργάνωση, παρὰ τὴ δική μου θέληση, σᾶς ἐλευθε-

ρώνει. Μπορείτε νὰ πᾶτε στὴ Βαλένσια, ἀλλὰ νὰ μὴ ξεχάσετε ποτὲ αὐτὴ τὴ φυγή, κι ἀκόμη περισσότερο νὰ μὴν ξεχάσετε τὸν ἡρωϊσμὸ μὲ τὸν ὁποῖο πολεμάει ὁ λαὸς τῆς Μαδρίτης. Φοβισμένοι, οἱ ὑπουργοὶ μπῆκαν μέσα στ' αὐτοκίνητα κι ἔφυγαν ὅσο πιὸ γρήγορα μποροῦσαν. Τὰ χαράματα, οἱ ἐθνοφρουροὶ πήδηξαν μέσα στὰ φορτηγὰ καὶ πῆραν τὸ δρόμο ποὺ πήγαινε στὴν ἀντίθετη κατεύθυνση ἀπ' αὐτὴ ποὺ εἶχαν πάρει οἱ ὑπουργοί. Πήγαιναν στὸν θάνατό τους, ἀλλὰ ἐπίσης γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς λευτεριᾶς καὶ τῆς ζωῆς.7

Στὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς ἀξέχαστης νύχτας, δυὸ ἀπείθαρχες πράξεις ἔσωσαν τὴν πρωτεύουσα. Ἡ πρώτη ἦταν ἡ σύλληψη τῶν ὑπουργῶν ἀπὸ τὸν Βιλλανουέβα, ἡ δεύτερη ἦταν ὅταν ὁ Μιάχα ἄνοιξε τὸν σφραγισμένο φάκελλο, χωρὶς νὰ περιμένει τὴν ὥρα ποὺ εἶχε ὁρίσει ὁ Καμπαλλέρο. Ἀπὸ τὶς 8 μέχρι τὶς 11 δὲν τόλμησε, ἀλλὰ πῶς νὰ μείνει ἄπρακτος τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ μάχη συνεχιζότανε στὴν Καραμπανσὲλ καὶ στὴ Μαδρίτη ἡ θύελλα πλησίαζε; Ὁ Μιάχα διάλεξε τὸν Βιντσέντε Ρόχο Λούς, ἕναν ταγματάρχη τοῦ πεζικοῦ, σὰν ἀξιωματικὸ τοῦ ἐπιτελείου του. Αὐτὸς ἐρεύνησε γιὰ τὴν κατάσταση στὴ Μαδρίτη, ἀφότου ἔφυγε ἡ Κυβέρνηση καὶ κανεὶς δὲν ἤξερε τίποτε. Οἱ ἀκριβεῖς θέσεις ποὺ κρατοῦσε ὁ ἐχθρὸς ἦταν ἄγνωστες, ἡ κατάσταση τῆς δικῆς τους δύναμης δὲν ἦταν γνωστὴ ἢ πόσα ὅπλα ἦταν διαθέσιμα, ἢ πολεμοφόδια, τρόφιμα κ.λπ. Καὶ σὰν νὰ μὴν ἦταν ἀρκετὰ αὐτά, ὅταν ὁ Μιάχα ἄνοιξε τὸ φάκελο καὶ διάβασε τὶς διαταγές, εἶδε μὲ μεγάλη ἔκπληξη ὅτι ἦταν αὐτὲς ποὺ ἀπευθύνονταν στὸν Πόζας, ἐνῶ ὁ τελευταῖος πῆρε αὐτὲς ποὺ ἀπευθύνονταν στὸ Μιάχα. Ὁ Μιάχα δὲν ἤξερε τί νὰ κάνει, καθὼς δὲν ἤξερε ποῦ νὰ βρεῖ τὸν Πόζας. Πάνω στὴν ὥρα χτύπησε τὸ τηλέφωνο. Ἦταν ὁ Βάλ, ποὺ ἔδωσε ἀναφορὰ γιὰ τὶς πράξεις τοῦ Βιλλανουέβα. Ἔτσι ὁ Μιάχα μπόρεσε νὰ ἐντοπίσει τὴν ἀκριβὴ θέση ὅπου θὰ μποροῦσε νὰ βρεῖ τὸν Πόζας. Αὐτὸς εἶχε ἐγκαταστήσει τὸ ἀρχηγεῖο του στὴν Ταρανκὸν καὶ ἔτσι μπόρεσαν καὶ ἄλλαξαν τοὺς φακέλους.8

Στὴ διάρκεια τῆς νύχτας τῆς 7 Νοέμβρη, ἡ μάχη ἦταν σκληρή, ἀλλὰ ὁ λαὸς καὶ οἱ πολιτοφύλακες πολεμοῦσαν ὑπέροχα. Ἡ φωνὴ τῆς CNT ἀντηχοῦσε

στὰ μεγάφωνα: «Ἡ Μαδρίτη θὰ γίνει ὁ τάφος τοῦ φασισμοῦ. Ἡ Μαδρίτη ἔχει ἀπαλλαχθεῖ ἀπὸ ὑπουργούς, κομμισάριους καὶ ἄλλους «τουρίστες», ποὺ μὲ τὴν πρόφαση ὅτι ἔχουν μιὰ εἰδικὴ ἀποστολή, ἔφυγαν ἀπὸ τὴ Μαδρίτη μόλις κατάλαβαν τὸν κίνδυνο. Ἀλλὰ ὁ λαός, ἡ ἐργατικὴ τάξη τῆς Μαδρίτης δὲν χρειάζεται ὅλους αὐτοὺς τοὺς «τουρίστες», ποὺ ἔφυγαν γιὰ τὸ Λεβάντε καὶ τὴν Καταλωνία. Ἔφυγαν γιὰ νὰ μὴν ξαναγυρίσουν ποτέ, ἀλλὰ ἂν κατὰ τύχη ξαναγυρίσουν... Ἡ Μαδρίτη, ἀπελευθερωμένη ἀπὸ τοὺς ὑπουργούς της, θὰ γίνει ὁ τάφος τοῦ φασισμοῦ. Ἐμπρός, πολιτοφύλακες! Ζήτω ἡ Μαδρίτη χωρὶς κυβέρνηση. Ζήτω ἡ Κοινωνικὴ Ἐπανάσταση!».

Στὴ Βαλέντσια ἡ λαϊκὴ διακήρυξη τῆς CNT καὶ τῆς FAI ἦταν ἀκόμη πιὸ ριζοσπαστική: «Γιὰ τὶς γυναίκες, τὰ παιδιά, τοὺς γέρους καὶ τοὺς πληγωμένους τῆς Μαδρίτης, τὸ ψωμί μας, τὰ σπίτια μας. Γιὰ τοὺς δειλοὺς καὶ τοὺς λιποτάκτες ποὺ ἐπιδεικνύονται μὲ τὰ ὅπλα τους καὶ τ' αὐτοκίνητά τους, ἡ περιφρόνησή μας. Σύντροφοι, πρέπει νὰ τοὺς μποϊκοτάρετε καὶ νὰ τοὺς κάνετε τὴ ζωὴ τους δύσκολη».9

Στὴ Μαδρίτη, στὴ Βαλέντσια καὶ στὴ Καταλωνία οἱ ἀντιδράσεις τῆς CNT ἀνταποκρίνονταν στὴν προκλητικὴ ἀτμόσφαιρα ποὺ ἀναπτυσσόταν στοὺς κόλπους τοῦ λαοῦ, ποὺ ἦταν πάντα πιὸ ἀριστερὸς ἀπὸ τοὺς ἡγέτες του. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ κλίμα τῆς δυσαρέσκειας ἦταν ποὺ ἔβγαλε ὁ Ντουρρούτι τὸ λόγο ποὺ ἀναφέραμε. Ἡ ἀποψή του ἦταν ἴδια μὲ τὶς ἰδέες τῶν μαζῶν καὶ τὶς ἐνθάρρυνε νὰ πάρουν πιὸ ριζοσπαστικὲς θέσεις. Μέσα σὲ λίγες ὧρες ἡ πίστη τοῦ Ντουρρούτι ἐκτοξεύτηκε παντοῦ καὶ τὸν ἔκανε τὸ ἄτομο ποὺ προσωποποιοῦσε καλύτερα τὶς πιὸ κρυφὲς σκέψεις τοῦ λαοῦ. Ὁ Ντουρρούτι εἶπε δυνατὰ αὐτὸ ποὺ ὅλοι αἰσθάνονταν.

«Ὁ πόλεμος ποὺ κάνουμε στὴν πραγματικότητα μᾶς βοηθάει νὰ συντρίψουμε τὸν ἐχθρὸ στὸ μέτωπο, ἀλλὰ εἶναι μόνο αὐτό; Ὄχι! Ἐχθρός μας εἶναι κι αὐτὸς ποὺ ἐναντιώνεται στὶς κατακτήσεις μας γιὰ τὴν Ἐπανάσταση, καὶ ἂν τὸν βροῦμε ἀνάμεσά μας, πρέπει νὰ τὸν συντρίψουμε κι αὐτόν».

Κι ἄλλοι ἄντρες χρησιμοποίησαν τὴ γλώσσα τοῦ Ντουρρούτι ἀλλ' ὑπῆρχε μιὰ διαφορὰ ποὺ ὁ λα-

ὸς τὴν αἰσθανόταν. Στὸ Ντουρρούτι, ἡ θεωρία καὶ ἡ πράξη ἦταν τέλεια ἑνωμένες. Εἶχε πεῖ ὄχι στὴ στρατικοποίηση καὶ διατηροῦσε τὴν πρότυπη συγκρότηση τῆς Φάλαγγάς του. Εἶπε ὄχι στὸ μιλιταρισμὸ καὶ δὲ μασκαρεύτηκε σὰν στρατιώτης. Εἶπε ὄχι στὰ προνόμια καὶ ζοῦσε ἀνάμεσα στοὺς πολιτοφύλακές του ἀκριβῶς ὅπως κι ἐκεῖνοι. Πολεμοῦσε γιὰ μιὰ ἀταξικὴ κοινωνία καὶ τὴν ἐφάρμοζε στὴ φάλαγγά του. Μὲ τὴ συμπεριφορά του ἔγινε ἕνα εἶδος ἐγγύησης γιὰ τὴν ἐπανάσταση καὶ μιὰ ἐλπίδα γιὰ ὅλους τοὺς ἐπαναστάτες.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Τίτλος ἑνὸς φυλλάδιου ποὺ εἶχε ἐκδόσει ἡ CNT στὴ Μαδρίτη

2. Χουλιὰν Ζουγκαζαγκοίτια, G U E R R A Y V I C I T U D E S D E L O S E S P A N O L E S, Τόμος 1, σελ. 178.

3 Μάρκος Ἀλκὸν α' ἕνα γράμμα πρὸς τὸ συγγραφέα.

4. Σ ο λ ι ν τ α ρ ι ν τ ὰ τ Ὀ μ π ρ έ ρ α, 5 Ναέμβρη, 1936.

5. Γιὰ τὴν μετακίνηση τῆς κυβέρνησης στὴ Βαλέντσια, βλ. τὸ ἔργο τοῦ ΤΖ Ἀλβαρέζ ντὲλ Ράγιο Ο ἱ Μ ά χ ε ς τ ῆ ς Ἐ λ ε υ θ ε ρ ί α ς, τοῦ Χουλιὰν Ζουγκαζαγκαΐτια, Ἐργ. Ἀν., τοῦ Ἐντουάρντο ντὲ Γκουζμὰν Ἡ κ ό κ κ ι ν η κ α ὶ μ α ύ ρ η Μ α δ ρ ί τ η, Ἐκδόσεις CNT, Βαρκελώνη, 1937. Γιὰ τὴν τοποθέτηση τῆς CNT ἀκολουθοῦμε τὴν ἰδιωτικὴ μαρτυρία τῆς Φεντέρικα Μοντσένυ, Ὑπουργοῦ Ὑγιεινῆς ἐκείνης τῆς ἐποχῆς.

6. Ὁ Βιτσέντε Ρόχο, ἐργ Ἀν., δίνει λεπταμέρειες γι' αὐτὰ τὸ ἐπεισόδιο.

7. Ἐντουάρντα ντὲ Γκουζμάν, ἐργ. Ἀν.

8. Ἀντουάρντο Βὸλ, μαρτυρία Ὁ Ρόχο στὸ παραπάνω βιβλία, ἀναφέρει αὐτὸ τὸ «ἄτυχο» γεγονός.

9. Α καὶ Δ Πριντομώ Ἡ κ ό κ κ ι ν η κ α ὶ μ α ύ ρ η Κ α τ α λ ω ν ί α, Σπάρτακος, Παρίσι.

14. Ἡ Πανεπιστημιούπολη

Ἐνῶ τὰ φασιστικὰ στρατεύματα ἐνίσχυαν τὶς ἐπιθέσεις τους στὴ Μαδρίτη, ἡ κατάσταση τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς πρωτεύουσας γινόταν ὅλο καὶ πιὸ κρίσιμη. Ὁ πληθυσμὸς ἦταν ἕτοιμος νὰ ὑπερασπίσει τὴν πόλη, ἀλλὰ τὰ ὅπλα ἦταν λιγοστά. Δὲ διέθεταν ἄλλες ὀβίδες γιὰ τὸ πυροβολικὸ καὶ δὲν εἶχαν οὔτε κὰν τὶς σφαῖρες ποὺ χρειάζονταν γιὰ τὰ 13 χιλιάδες ὅπλα ποὺ ὑπεράσπιζαν τὴν πόλη. Μόνο τὸ θάρρος ἦταν ἄφθονο κι αὐτὸ ἦταν τὸ μόνο μέσο ἄμυνας. Ἂν χαλάρωνε κι αὐτό, ἡ Μαδρίτη θάπεφτε στὰ χέρια τῶν φασιστῶν.

Συνειδητοποιώντας τὴν κατάσταση, οἱ ἀγωνιστὲς τῆς CNT συγκεντρώθηκαν τὴ νύχτα τῆς 8 πρὸς 9 Νοέμβρη. Τὰ Γερμανικὰ ἀεροπλάνα κατάκλυζαν τὴν πόλη μὲ ρουκέτες καὶ ἐμπρηστικὲς βόμβες σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῶν δύο ὡρῶν, ποὺ κράτησε ἡ συγκέντρωση. Ἡ Μαδρίτη ἦταν στὶς φλόγες. Στὸ τέλος τῆς συγκέντρωσης ὑπῆρχε ἀπόλυτη συμφωνία: ὁ καθένας καταλάβαινε ὅτι ἔτσι ὅπως εἶχε ἐξελιχθεῖ ἡ κατάσταση, ἡ παρουσία τοῦ Ντουρρούτι θὰ δροῦσε σὰν διεγερτικὸ γιὰ τὸ λαό. Ἀποφασίστηκε νὰ στείλουν τὸ Ντάβιντ Ἀντόνα καὶ τὸν Μιγκουὲλ Ἰνεστὰλ στὴν Ἀραγωνία γιὰ νὰ πληροφορήσουν τὸ Ντουρρούτι ὅτι ἡ παρουσία του στὴ Μαδρίτη ἦταν ἀπαραίτητη. Τὸ Συμβούλιο τῶν Ὑπουργῶν στὴ Βαλέντσια ἀποφάσισε τὸ ἴδιο πράγμα, νὰ στείλουν τὸ Ντουρρούτι στὴν πρωτεύουσα. Ἡ Φεντέρικα Μοντσένυ ἀνάλαβε τὴν εὐθύνη νὰ τὸν πείσει. Τὸ ὄνομα τοῦ Ντουρρούτι ἀναφέρθηκε καὶ στὴ Βαρκελώνη ἀπὸ τὸν Σαντιγιάν, ποὺ εἶχε γίνει ἀρχηγὸς τοῦ Ἀμυντικοῦ Συμβουλίου, ἀφοῦ ὁ Γκαρθία Ὀλιβὲρ εἶχε γίνει ὑπουργὸς Δικαιοσύνης στὴ Μαδρίτη.

Οἱ Ρῶσοι σύμβουλοι, ἰδιαίτερα ὁ Ἀντόνωφ Ὀβσένκο συμβούλεψαν τὸ Σαντιγιὰν ὅτι ἔπρεπε νὰ σταλοῦν ἐνισχύσεις στὴ Μαδρίτη. Ὁ Σαντιγιὰν συγκέντρωσε ὅλους τοὺς ἀντιπροσώπους ἀπὸ τὶς φάλαγγες μαζὶ μὲ τὸ Ντουρρούτι, ποὺ τοὺς εἶχε καλέσει ἀπὸ τὸ μέτωπο. Ὅταν ἔφτασαν στὴ Βαρκελώνη, τὴ νύχτα, τοὺς εἶπε: «Ἀποφασίσαμε νὰ στρατολογήσουμε μιὰ δύναμη 12.000 ἀντρῶν γιὰ τὴν ἄμυνα τῆς Μαδρίτης μὲ ἀρχηγὸ τὸ Ντουρρούτι. Ἔχω ὁ-

ρίσει ρητὰ ὅτι ἡ Μαδρίτη πρέπει νὰ προσφέρει τὰ ὅπλα, ὅσο γιὰ κεῖνα ποὺ ἀφήσαμε στὸ μέτωπο θὰ χρησιμοποιηθοῦν ἀπὸ τοὺς νέους πολιτοφύλακες. Οἱ Ρῶσοι μᾶς ὑποσχέθηκαν ὅτι θὰ μᾶς προμηθεύσουν μὲ ὅπλα καὶ πυρομαχικά».

Στὴν πραγματικότητα, ὅμως, αὐτὰ ἦταν τὰ θλιβερὰ Ἑλβετικὰ ὅπλα ποὺ χρονολογοῦνταν ἀπὸ τὸ 1886, μὲ πολεμοφόδια τῆς ἴδιας ἐποχῆς ποὺ δὲν εἶχαν δοκιμαστεῖ προηγουμένως. Κανεὶς δὲν ἔφερε ἀντίρρηση γιὰ τὸ ὅτι οἱ ἐνισχύσεις ποὺ θὰ πήγαιναν στὴ Μαδρίτη θὰ ἔμπαιναν κάτω ἀπὸ τὶς διαταγὲς τοῦ Ντουρρούτι. Ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἤθελε νὰ φύγει. Ἦταν ταραγμένος καὶ ζήτησε νὰ μείνει στὸ μέτωπο τῆς Ἀραγωνίας. «Ἂν βλέπατε τὰ τρόλλεϋ τῆς Σαραγόσσα ἔτσι ὅπως τὰ βλέπω ἐγώ, δὲν θὰ φεύγατε». Ὁ Σαντιγιὰν ἀπάντησε ὅτι «δὲν θἄπρεπε νὰ σκεφτόμαστε τὴ Σαραγόσσα στὴν κατάσταση ποὺ βρισκόμαστε. Ἀπάντησε ὅτι θὰ μποροῦσα νὰ στείλω κάποιον ἄλλον στὴ Μαδρίτη, τὸν Μιγκουὲλ Γιόλντι, ποὺ ἦταν πιὸ ἱκανὸς ἀπ' ὅ,τι ἐκεῖνος. Ἀπάντησα ὅτι κι ἂν ἀκόμα αὐτὸ ἦταν ἀλήθεια, τὸν Μιγκουὲλ Γιόλντι δὲν τὸν ἔλεγαν Ντουρρούτι κι ὅτι αὐτὸ ποὺ χρειαζόταν στὴ Μαδρίτη γιὰ νὰ ἀναπτερωθεῖ τὸ ἠθικὸ τοῦ λαοῦ ἦταν ὁ μυθικὸς Ντουρρούτι. Τελικὰ ὑποχώρησε. Κι ἔτσι τέλειωσε ἡ συγκέντρωση τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Πολιτοφυλακῶν καὶ ὅλοι γύρισαν στὶς θέσεις τους γιὰ ν' ἀρχίσουν νὰ κινητοποιοῦν τὶς δυνάμεις ποὺ θὰ ἐξοπλίζονταν ἀπ' τὴν Καταλωνία».1

Τὸ πρωὶ τῆς 12 Νοέμβρη, ὁ Ντουρρούτι τηλεφώνησε ἀπὸ τὴ Βαρκελώνη στὴ Μπουχαραλὸζ γιὰ νὰ ἑτοιμαστοῦν οἱ μονάδες τοῦ 1ου Τομέα, τοῦ ὁποίου ὁ ἀντιπρόσωπος ἦταν ὁ Χοσὲ Μίρα, τοῦ 3ου, ποὺ τὸν διοικοῦσε ὁ Μπονίλλα καὶ τοῦ 8ου τοῦ ὁποίου ἀντιπρόσωπος ἦταν ὁ νεαρὸς Λιμπέρτο Ρουάγκ. Προστέθηκαν ἀκόμη καὶ ἡ 44, 48 καὶ 52 ἑκατονταρχίες. Τὴν 52 τὴν ἀποτελοῦσαν οἱ Διεθνεῖς. Τὴν ἐπιτροπὴ πολέμου ποὺ πῆγε στὴ Μαδρίτη τὴν ἀποτελοῦσαν ὁ Μιγκουὲλ Γιόλντι, ὁ Ρικάρντο Ριόντα (Ρίκο) καὶ ὁ Ντουρρούτι. Ὁ Μανζάνα πῆγε σὰν στρατιωτικὸς σύμβουλος καὶ ὁ Μόρα ἀνέλαβε τὴν γραφικὴ δουλειά.

Τὸ πρωὶ τῆς 13 Νοέμβρη, τὰ αὐτοκίνητα ποὺ ἔρ-

χονταν ἀπὸ τὴν 'Αραγωνία ἔφτασαν στὴ Βαρκελώνη. Οἱ πολιτοφύλακες ἦταν ἐλεύθεροι μέχρι τὶς 5 τὸ ἀπόγευμα γιὰ ν' ἀποχαιρετήσουν τὶς οἰκογένειές τους. Μετά, συγκεντρώθηκαν στὸ στρατώνα «Μπακούνιν» γιὰ νὰ ξεκινήσουν τὴν ἴδια νύχτα γιὰ τὴ Μαδρίτη. Στὴν κανονισμένη ὥρα, ὁ Ντουρρούτι μίλησε στοὺς συντρόφους του ἀπὸ ἕνα παράθυρο ποὺ ἔβλεπε στὴν αὐλὴ τοῦ στρατώνα. Ἕνας ἀπὸ τοὺς Διεθνεῖς ἔχει ἀφήσει μιὰ ἔκθεση, στὴν ὁποία περιγράφει τὶς ἐντυπώσεις του: «Φάνηκε σ' ἕνα ἀπὸ τὰ παράθυρα ποὺ ἔβλεπαν στὴν αὐλὴ καὶ μίλησε. Τί μᾶς εἶπε; Δὲν δημοσιεύτηκε καὶ δὲν μεταδόθηκε πουθενά. Ἦταν ἕνας λόγος μεταξὺ συντρόφων καὶ ὁπωσδήποτε ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ συγκινητικοὺς λόγους ποὺ ἔβγαλε ποτὲ ὁ Ντουρρούτι. Μὲ λίγα λόγια, νὰ τί μᾶς εἶπε: Θέλετε νἄρθετε μαζί μου στὴ Μαδρίτη, ναί ἢ ὄχι; Εἶναι ἕνα ζήτημα ζωῆς καὶ θανάτου γιὰ ὅλους μας. Ἢ θὰ νικήσουμε ἢ θὰ πεθάνουμε γιατί ἡ ἧττα θὰ εἶναι τόσο τρομερὴ ποὺ δὲν θὰ τὴν ἀντέξουμε. 'Αλλὰ θὰ νικήσουμε. Πιστεύω στὴν νίκη μας. Γιὰ τὸ μόνο ποὺ λυπᾶμαι εἶναι ὅτι σᾶς μιλάω σήμερα μέσα σ' ἕνα στρατώνα. Μιὰ μέρα οἱ στρατῶνες θὰ καταργηθοῦν καὶ θὰ ζοῦμε σὲ μιὰ ἐλεύθερη κοινωνία. Καὶ ὁ Ντουρρούτι ἔδωσε μιὰ τέτοια περιγραφὴ μιᾶς κοινωνίας χωρὶς ἀδικίες καὶ σκληρότητες ποὺ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἄντρες ποὺ ἄκουγαν ἔκλαψαν. Καὶ ὅταν στὸ τέλος ρώτησε ξανά: Ἔρχεστε μαζί μου, ναί ἢ ὄχι; ἀκούστηκε ἕνα τόσο ὁμόφωνο «Ναί», τόσο εἰλικρινὲς καὶ βαθὺ ποὺ δὲν θὰ τὸ ξεχάσω ποτέ».2

Ὅταν τὸ αὐτοκίνητο τοῦ Ντουρρούτι ἔφτασε μπροστὰ στὰ πρῶτα ὁδοφράγματα, στὴ Βαλλέθα τῆς Μαδρίτης, φάνηκε ἕνας πολιτοφύλακας καὶ ζήτησε νὰ μάθει ποιοὶ εἶναι. «Ἀνοῖξτε τὸ δρόμο γιὰ τὴ φάλαγγα τοῦ Ντουρρούτι!». Τὰ νέα πέταξαν ἀπὸ στόμα σὲ στόμα. Ἡ λαϊκὴ φαντασία ὑπερέβαλε τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀντρῶν ποὺ ἦταν μαζὶ μὲ τὸ Ντουρρούτι: μερικοὶ εἶπαν στὸν Θυπριάνο Μέρα, ποὺ πολεμοῦσε στὸ Πανεπιστήμιο, ὅτι ἦταν 16.000, ἄλλοι ἀνέφεραν 6.000 στὸ Βαλεντὶν Γκονζάλες, τὸν «Ἐλ Καμπεσίνο», ποὺ πολεμοῦσε στὴν Οὐζέρα. Οἱ ἱστορικοὶ εἶπαν ὅτι ἦταν 4.000. Τίποτε δὲν ἦταν ἀλήθεια. 'Αλλὰ τί σημασία εἶχε αὐτὴ τὴ στιγμὴ ὁ ἀριθμός; Τὸ

σπουδαιότερο ήταν ή ἄφιξη τοῦ Ντουρρούτι καί τῶν ἀντρῶν του...

Στό μέτωπο, σὲ κάθε γωνιά τοῦ δρόμου, σὲ κάθε σπίτι, ὅλοι μιλοῦσαν γιὰ τὸ Ντουρρούτι. Λίγοι τὸν ἤξεραν ἀλλὰ ὅλοι τὸν θαύμαζαν. Οἱ μάνες τὸν περίγραφαν στὰ παιδιά τους σὰ γίγαντα. Ὁ Σαντιγιὰν εἶχε δίκιο, ὁ Ντουρρούτι ἦταν ἕνας θρῦλος καὶ γι' αὐτὸ τὸ θρῦλο ἕνα καινούργιο κεφάλαιο ἄρχιζε στὴ Μαδρίτη, στὶς 14 Νοέμβρη 1936.

Στὶς 10 καὶ 11 Νοέμβρη οἱ δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ φάνηκαν νὰ μειώνονται. Ἀλλὰ στὶς 12 καί στὶς 13 ἡ ἐπίθεση ἐνισχύθηκε. Τότε ἦταν ποὺ ἔφτασε ἡ 11η Διεθνὴς Ταξιαρχία μὲ διοικητὴ τὸν Στρατηγὸ Κλέμπερ.[3] Στὶς 13 οἱ δυνάμεις τοῦ Φράνκο ἔφτασαν μέχρι τὸν ποταμὸ Μανζανάρες ἀνάμεσα στὴ γαλλικὴ γέφυρα καὶ στὸ Ἱπποδρόμιο καὶ κατέλαβαν ἕνα μέτωπο περίπου μισὸ μίλι. Ἀλλὰ ἀκόμη δὲν εἶχαν περάσει τὸν ποταμό. Ἀπὸ τὴν πλευρά της, ἡ 4η φάλαγγα τῶν δυνάμεων τοῦ Φράνκο προχωροῦσε πρὸς τὰ Ἀνατολικὰ καὶ πρὸς τὰ Βόρεια χωρὶς νὰ φτάσει στὰ τείχη τῆς Κάζα ντὲλ Κάμπο. Ἐκεῖ ἦταν ἡ εἴσοδος τῆς Πανεπιστημιούπολης, ἀλλὰ ἡ προέλαση τῶν ἐπιτιθεμένων ἐλέγχονταν ἀπ' τὰ πολυβόλα ποὺ εἶχαν τοποθετηθεῖ, πολὺ σοφά, πάνω στὴ γέφυρα.

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου, ὁ Βιθέντε Ρόχο, σχεδίαζε μιὰ ἀντεπίθεση γιὰ ν' ἀπελευθερώσει αὐτὸ τὸν τομέα. Περίμενε νὰ βασιστεῖ στὶς ἐνισχύσεις ποὺ εἶχαν μόλις φτάσει. Ὁ στόχος του ἦταν νὰ κάνει ἕνα ἄνοιγμα στὸν ποταμὸ Μανζανάρες, ὄχι μακρυὰ ἀπὸ τὴν περιοχὴ ποὺ εἶχε καταλάβει ὁ ἐχθρός, νὰ αὐξήσει τὴν πίεση στὰ πλευρά του κόβοντας τὰ περιθώρια τοῦ ἐχθροῦ γιὰ νὰ κάνει ἐλιγμούς στὴν Κάζα ντὲλ Κάμπο καὶ προχωρώντας κατευθείαν πρὸς τὴν πύλη τῆς Ροντάχιας: «Μ' αὐτὸ τὸν ἐλιγμό» γράφει ὁ Βιθέντε Ρόχο, «προσπαθήσαμε νὰ ἀπομακρύνουμε τὸν ἐχθρὸ ποὺ εἶχε ἤδη καταλάβει τὴν Γκαραμπίτα καὶ νὰ προκαλέσουμε μιὰ ἀντίδραση ἀπ' αὐτοὺς ποὺ εἶχαν φτάσει ἤδη στὸν ποταμὸ καὶ στὴ λίμνη. Ἂν πετυχαίναμε μ' αὐτὲς τὶς δυνάμεις καὶ μ' αὐτὲς ποὺ θὰ ἦταν ἀπὸ τὴ δεξιὰ πλευρά, τὸ πεδίο τῶν ἐλιγμῶν μας θὰ ἦταν μιὰ σοβαρὴ ἀπειλὴ γιὰ τὴν ἀριστερὴ πτέρυγα τοῦ ἐ-

χθροῦ. Ἦταν ἀπαραίτητο νὰ ἀναγκάσουμε ὅλο τὸ μέτωπο ποὺ ἦταν ἀπέναντί μας νὰ ὑποχωρήσει, καὶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο θὰ ἐλευθερώναμε τὴν πόλη ἀπὸ τὴν πίεση, τὴν ὁποία δεχόταν. Τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἐξαρτιόταν ἐν μέρει κι ἀπὸ τὶς ἐνισχύσει ποὺ θὰ ἔπαιρναν οἱ ἐχθρικὲς φάλαγγες ποὺ βρισκόταν μέσα στὴν Κάζα ντὲλ Κάμπος».4

Αὐτὰ εἶπε ὁ Βιθέντε Ρόχο στὸ Ντουρρούτι, ὅταν ὁ τελευταῖος παρουσιάστηκε γιὰ ν' ἀναφέρει τὴν ἄφιξη τῶν ἐνισχύσεων ἀπὸ τὴν Ἀραγωνία. Ὁ Ρόχο τοῦ εἶπε ὅτι ὑπολόγιζε σ' αὐτοὺς τοὺς ἄντρες γιὰ τὴν ἐπιχείρηση ποὺ θὰ γινότανε τὸ πρωὶ τῆς 15 Νοέμβρη. Τὸ Ἐπιτελεῖο στὴ Μαδρίτη ἀνέθεσε στὸ Ντουρρούτι τὴν εὐθύνη ἑνὸς τομέα τῆς Πανεπιστημιούπολης, ὅπου ὑπῆρχε ἤδη μιὰ μονάδα ἐνισχυσεων ἀπὸ τὴν Ἀραγωνία, ἡ φάλαγγα Λιμπερτὰτ-Λοπὲζ Τιέντα, ποὺ εἶχε δύναμη 2.200 ἀντρῶν. Λίγο πιὸ πέρα βρισκόταν μιὰ φάλαγγα ποὺ τὴν ὁδηγοῦσε ὁ Ταγματάρχης Παλάθιος, τῆς ὁποίας ἡ δύναμη ἦταν ἄγνωστη, ἐπειδὴ εἶχε πολλὲς ἀπώλειες.

Ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Ρόχο κανόνισαν νὰ συναντιοῦνται κάθε νύχτα γιὰ νὰ συζητᾶνε τὶς δραστηριότητες τῆς μέρας καὶ ν' ἀποφασίζουν γιὰ τὶς ἐπιχειρήσεις ποὺ θὰ ἔκαναν. Ὁ Ρόχο ἔβγαλε μιὰ διαταγὴ ποὺ τὴν ἔστειλε στὸν γενικὸ ἀντιπρόσωπο τῆς φάλαγγας «Λιμπερτὰτ» στὸν Ἐλ Νέγκους, ἕναν ἀγωνιστὴ τοῦ PSUC, βάζοντάς τον κάτω ἀπὸ τὶς διαταγὲς τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ τομέα, τοῦ Ντουρρούτι.5 Ἡ Ἀμυντικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς CNT πρόσφερε στὴ φάλαγγα τὸ σπίτι ἑνὸς ἀριστοκράτη στὴν ὁδὸ Μιγκουὲλ Ἄντελ. Ὁ Ντουρρούτι βρῆκε ἐκεῖ τὸν Μανζάνα καὶ τοῦ ζήτησε νὰ ἐπισκεφτεῖ τὸν τομέα ποὺ εἶχε καταλάβει ἡ φάλαγγα «Λιμπερτάτ».

Στὶς 3 τὸ μεσημέρι ἦρθε ὁ Μιγκουὲλ Γιόλντι καὶ τοὺς εἶπε γιὰ τὴν ἄφιξη τῶν τελευταίων φορτηγῶν στοὺς στρατῶνες τῆς ὁδοῦ Γκρανάντος, ποὺ ἦταν προηγουμένως κολλέγιο. Ὁ Γιόλντι πληροφόρησε τὸν Ντουρρούτι ὅτι ὁ ἐχθρὸς δὲν ἦταν μόνον μπροστά τους, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα ἦταν καὶ μέσα στὴ Μαδρίτη. Μπροστὰ στὴ Φιλανδικὴ Πρεσβεία ἕνα ἀπὸ τὰ αὐτοκίνητα τῆς Φάλαγγας εἶχε δεχτεῖ πυροβολισμοὺς ἀπὸ τὰ παράθυρα. Οἱ πολιτοφύλακες κα-

τέθηκαν ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο γρήγορα, καὶ κατέλαβαν μὲ ἔφοδο τὸ κτίριο, ὅπου βρῆκαν φασίστες καὶ ὅπλα.[6] Ὁ Γιόλντι ἀνάφερε γελώντας ὅτι ἡ Φεντέρικα εἶχε φτάσει σὰν τρελλὴ στὴν ὁδὸ Γκρανάντος λέγοντας ὅτι «οἱ Μαροκινοὶ ἦταν στὸ Πασέο ντὲ Ροσάλες καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἔρθουν γρήγορα νὰ τοὺς σταματήσουν». Ὁ Μίρα, ποὺ τὴ δέχτηκε, τῆς εἶπε ὅτι «ἂν εἶναι μόνο στὸ Πασέο ντὲ Ροσάλες, τότε μποροῦσαν νὰ πάρουν ἀκόμη ἕναν ὑπνάκο γιατὶ οἱ ἄντρες ἦταν κουρασμένοι...» «Καημένη Φεντέρικα», εἶπε ὁ Ντουρρούτι χαμογελώντας.

Τὴ νύχτα ὁ Ντουρρούτι πῆγε στὸ Ὑπουργεῖο Πολέμου γιὰ νὰ πάρει τὶς τελευταῖες ὁδηγίες. «Οἱ δυνάμεις του θὰ ἔμπαιναν στὴν Πανεπιστημιούπολη γιὰ νὰ καταλάβουν θέσεις στὶς ὄχθες τοῦ Μανζανάρες. Θὰ ἐξαπέλυαν μιὰ ἐπίθεση τὴν αὐγή, καὶ θὰ τοὺς κάλυπτε ἡ 5η ταξιαρχία μὲ διοικητὴ τὸ Φερνάντο Σάμπιο. Στὶς ὄχθες τοῦ Μανζανάρες ἡ φάλαγγα Λιμπερτὰτ - Λοπὲζ Τιέντα θὰ ἀντιμετώπιζε τὸν ἐχθρὸ καὶ θὰ προσπαθοῦσε νὰ περάσει τὸ ποτάμι γιὰ νὰ τὸν ἀπωθήσει».[7]

Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἱκανοποιήθηκε μὲ τὶς ἐξηγήσεις ποὺ εἶχε πάρει, ὁ Ντουρρούτι πῆγε στὴν Ἀμυντικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς CNT γιὰ νὰ πάρει πρόσθετες πληροφορίες. Πῆγε στὴν ὁδὸ Σεράνο 3 μαζὶ μὲ τὸ Γιόλτι καὶ τὸ Μανζάνα. Ἐκεῖ βρῆκε τὸν Ἐντουάρντο Βάλ, τὸ Γκαρθία Ὀλιβὲρ καὶ τὴ Φεντέρικα Μοντσένυ.[8] Σὲ λίγο ἔφτασαν καὶ ὁ Θυπριάνο Μέρα καὶ ὁ Ταγματάρχης Παλάθιος, ποὺ ὑπεράσπιζαν ἕναν τομέα μεταξὺ τῆς φάλαγγας «Λιμπερτὰτ» καὶ τῆς 5ης ταξιαρχίας στὸ Πανεπιστήμιο. Ὁ Μέρα ἔγραφε, «ὁ Ντουρρούτι μὲ ρώτησε γιὰ τὴν κατάσταση, ζητώντας τὴν γνώμη μου γιὰ τὴν ἀντίσταση τῆς Μαδρίτης καὶ ρωτώντας γιὰ τίς ἀκριβεῖς θέσεις τοῦ ἐχθροῦ. Τὸν ἐνημέρωσα γιὰ τὴν πραγματικὴ κατάσταση καὶ γιὰ τὴν κατάσταση τοῦ ἀντιπάλου μας. Τοῦ εἶπα ἐπίσης τί εἶχε πεῖ ὁ Στρατηγὸς Μιάχα στὴν Ἀμυντικὴ Ἐπιτροπή, 14 - 16 ὧρες νωρίτερα. Κοιτώντας ἕνα χάρτη, τοῦ ἔδειξα τὸν κίνδυνο ποὺ ἀντιπροσώπευαν τὰ ὑψώματα Κουάτρο Καμίνος. Τὸν παρακάλεσα νὰ δώσει μεγάλη προσοχὴ στὸν ὑπόνομο ποὺ ἄρχιζε ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο κι ἔφτανε μέχρι τὸν ποταμό. Γιατὶ ἂν ὁ ἐχθρὸς μποροῦσε νὰ γλιστρήσει μέσ' ἀπ' αὐτόν,

θὰ μποροῦσε νὰ φέρει ἐνισχύσεις χωρὶς νὰ τὶς δοῦμε... Τὸ μόνο μας πλεονέκτημα εἶναι τὸ ἠθικὸ τῶν ἀντρῶν μας, ποὺ εἶναι θαυμάσιο. Ὅταν μάθουν ὅτι ἦρθες μὲ ἐνισχύσεις καὶ ὅτι θὰ πολεμήσουν κι αὐτές, θὰ πάρουν πάλι κουράγιο».

Ὁ Θυπριάνο Μέρα νόμιζε ὅτι ὁ Ντουρρούτι ἔφερνε 16.000 ἄντρες. Ὁ Ντουρρούτι ἔβαλε τέλος στὶς αὐταπάτες του. Δὲν ἦταν παραπάνω ἀπὸ 1.800. Τὰ νέα ἀποθάρρυναν τὸν Μέρα. Πρότεινε ἀμέσως τὴ συγχώνευση τῶν δυὸ φαλαγγῶν τους. Μετά, μελετώντας τὶς διαταγὲς ποὺ εἶχε πάρει ὁ Ντουρρούτι, ὁ Μέρα σκέφτηκε: «Νὰ ἐπιτεθοῦμε κατὰ μέτωπο στὸν ἐχθρὸ εἶναι ἠλίθιο. Αὐτὸ ποὺ χρειαζόμαστε εἶναι μιὰ ἧττα γιὰ νὰ τὸν ταρακουνήσουμε. Ὁ Στρατηγὸς Μιάχα ἔχει μεγάλη ἐμπιστοσύνη στοὺς κομμουνιστὲς καὶ αὐτοὶ δὲν θὰ ἐπιτρέψουν στὸ Ντουρρούτι, τὸν ἀναρχικό, νὰ γίνει ὁ σωτήρας τῆς πρωτεύουσας». Πρὶν χωριστοῦνε, ὁ Μέρα πρόσφερε στὸ Ντουρρούτι μιὰ ἑκατονταρχία ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν ἄντρες ποὺ ἤξεραν καλὰ τὸν τόπο καὶ θὰ μποροῦσαν νὰ χρησιμεύσουν σὰν ὁδηγοὶ γιὰ τοὺς πολιτοφύλακες τοῦ Ντουρρούτι.[9]

Τὸ πρωὶ τῆς 15 Νοέμβρη, ἡ φάλαγγα τοῦ Ντουρρούτι, σύμφωνα μὲ τὶς διαταγὲς ποὺ εἶχε πάρει, ἀνέπτυξε τοὺς ἄντρες της γιὰ νὰ καταλάβει τὸν καθορισμένο στόχο μὲ ἔφοδο. Ἡ μέρα εἶναι μουντή, βροχερὴ καὶ ἡ πορεία τῆς μάχης δύσκολη. Ἀπὸ τὸ βουναλάκι Γκαραμπίτας, τὰ πολυβόλα ξεκαθάριζαν τὸ πεδίο προκαλώντας ἤδη τὰ πρῶτα θύματα. Ἡ προέλαση ἀνακόπτεται καὶ τὰ στρατεύματα εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ ὑποχωρήσουν. Ὁ Ντουρρούτι εἶναι ἀνυπόμονος. Ἀναδιοργανώνει τὶς μονάδες του καὶ ἐπιτίθεται ξανά. Ἄλλη ἧττα. Μιὰ τρίτη ἐπίθεση ἔχει τὰ ἴδια ἀποτελέσματα. Οἱ φασίστες, ἀπὸ τὴν ὀχυρωμένη θέση του σ' ἕνα ὕψος 400 μέτρων, ἐλέγχουν τὴν περιοχή.

Γύρω στὶς 10 τὸ πρωὶ νέες μονάδες ἑνώνονται μὲ τοὺς ἐπιτιθέμενους, καὶ κυρίως ἡ 2η Διεθνὴς Ταξιαρχία, ποὺ δὲν εἶχε πολεμήσει μέχρι τότε, χωρὶς κανεὶς νὰ ξέρει τὸ γιατί.[10] Τότε ὁ Ντουρρούτι κατάλαβε ὅτι κρατοῦσε τὸν τομέα μόνος του, ἀλλὰ ὑποκινούμενος ἀπὸ τὴν ἄφιξη τῶν ἐνισχύσεων ἐξαπέλυσε μιὰ νέα ἐπίθεση, ἀλλὰ πάλι χωρὶς ἐπιτυχία.

Τὸ ἀπόγευμα τὸ πυροβολικὸ καὶ ἡ ἀεροπορία μπῆκαν στὴ μάχη, ἐνισχύοντας τὰ στρατεύματα ποὺ ἐπιτίθονταν μὲ ἀνανεωμένη ὁρμή. Τὸ βράδυ ἡ μάχη ἐξαπλώθηκε. Νέα φασιστικὰ στρατεύματα ἐξαπολύουν μιὰ ἐπίθεση ἐναντίον τοῦ τμήματος ποὺ κρατοῦσε ἡ φάλαγγα Λιμπερτὰτ — Λοπὲζ Τιέντα στὴν ἄλλη μεριὰ τοῦ Μανζανάρες. Ἡ μάχη δυναμώνει. Οἱ πολιτοφύλακες τῆς φάλαγγας Λιμπερτὰτ μάχονται γενναία, ἀλλὰ ἡ πίεση τοῦ ἐχθροῦ γίνεται ὅλο καὶ μεγαλύτερη. Ὁ ἐχθρὸς διασχίζει τὸν ποταμὸ μὲ τὴ βοήθεια αὐτοσχέδιων γεφυρῶν. Ἡ φάλαγγα Λιμπερτὰτ ἀδυνατίζει καί τὰ φασιστικὰ στρατεύματα, μὲ διοικητὴ τὸν Στρατηγὸ Ἀσένσιο, μπαίνουν στὴν Πανεπιστημιούπολη. Κατέλαβαν τὸ πρῶτο κτίριο, τὴ Σχολὴ Ἀρχτεκτονικῆς.[11] Ἡ φάλαγγα τοῦ Ντουρρούτι καὶ ἡ 2η Ταξιαρχία ἀναγκάζονται νὰ ὑποχωρήσουν. Ἡ νύχτα προχωράει ἀλλὰ ἡ μάχη συνεχίζεται. Ἡ μέρα δὲν ἦταν εὐνοικὴ γι' αὐτοὺς καὶ ὁ Ντουρρούτι ἔχει χάσει κιόλας τὸ ἕνα τρίτο ἀπὸ τὰ στρατεύματά του. Ἡ φάλαγγα «Λοπὲζ — Τιέντα» ἔχει χάσει σχεδὸν ὅλα τὰ δικά της. Στοὺς ἄλλους τομεῖς ἡ μάχη ἦταν τὸ ἴδιο σκληρή. Στὸ Στρατηγεῖο, ὁ Βιθέντε Ρόχο ξαναβρίσκει τὴν ψυχραιμία του. Διατάζει νὰ καταλάβουν ξανὰ τὸ ἔδαφος ποὺ χάθηκε ἀπὸ τὴ φάλαγγα Λιμπερτάτ - Λοπὲζ Τιέντα, χωρὶς νὰ λογαριάσουν τὶς ἀπώλειες.[12] Οἱ ἐχθρικὲς ὁμάδες πρέπει νὰ περικυκλωθοῦν καὶ ἡ γραμμὴ τοῦ μετωπου στὸ ποτάμι πρέπει νὰ ξανακερδηθεῖ.

Ὁ Χοσὲ Μίρα ἀναφέρει ὅτι «Τὴν αὐγὴ ἀναπτυχθήκαμε καὶ στὶς δυὸ πλευρές. Ὁ Λιμπέρτο Ρουάγκ μὲ τὰ στρατεύματά του μπῆκε στὸ Ἀνατολικὸ Πάρκο καὶ ἔδιωξε τὸν ἐχθρὸ ἀπὸ τὰ πρῶτα σπίτια τοῦ Πασέο ντὲ Ροσάλες. Συνέχισε τὴν προέλασή του μέχρι τὸ Ἰνστιτοῦτο Ρούμπιο, τὸ ὁποῖο κατέλαβε παρὰ τὴν σκληρὴ ἀντίσταση ποὺ συνάντησε. Ἤμουνα ὑπεύθυνος γιὰ τὴ δεξιὰ πλευρά, ποὺ κάλυπτε τὸ Ἄσυλο Σαὶντ Κριστὶν καὶ τὰ κτίρια ποὺ βρίσκονταν γύρω ἀπ' αὐτό, τὰ τείχη ποὺ βλέπουν στὴν Προμενάντε καί ποὺ προχωρᾶνε μέχρι τὸ Νοσοκομεῖο, τὸ Σπίτι τοῦ Βελάσκουεζ καὶ τὸ Κολλέγο Φιλοσοφίας καὶ Γραμμάτων. Ὑποτίθεται ὅτι ἔπρεπε ν' ἀποκαταστήσουμε τὴν ἐπαφὴ μὲ τὸν Λιμπέρτο Ρουὰγκ ἐδῶ στὸ Παλασὲτ καὶ μὲ τοὺς Διεθνεῖς, Βόρεια τοῦ Κολλεγίου.

«Ἡ προέλασή μας συνέπεσε μὲ τοῦ ἐχθροῦ. Συναντηθήκαμε σ' ἕνα ἀκάλυπτο μέρος καὶ ἡ σφαγὴ ἦταν τρομερὴ καὶ στὶς δυὸ μεριές. Συχνὰ ἀναγκαζόμασταν νὰ πολεμᾶμε σῶμα μὲ σῶμα καὶ ὅταν νομίζαμε ὅτι εἴχαμε γλυτώσει ἀπ' αὐτούς, ἔρχονταν ἄλλοι καταπάνω μας. Οἱ πολιτοφύλακές μας, ποὺ ἦταν συνηθισμένοι σ' αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς μάχης, πολεμοῦσαν καλὰ καὶ ἔτρεπαν τὸν ἐχθρὸ σὲ φυγή.

«Γύρω στὶς 9 τὸ πρωὶ τῆς 16 Νοέμβρη, ἐμφανίστηκε ἡ ἐχθρικὴ ἀεροπορία καὶ βομβάρδισε τὶς γραμμές μας. Ἀλλὰ τὸ θαῦμα τῆς προηγούμενης μέρας ἐπαναλήφθηκε: τὰ μικρά μας ἀεροπλάνα, ποὺ τὰ λέγαμε «κάτος» βγῆκαν νὰ τὴν ἀντιμετωπίσουν κι ἔδωσαν μιὰ μάχη μὲ ἀναλογία ἕνας πρὸς δέκα. Τὰ «κάτος» μας πολέμησαν καλὰ καὶ κατέρριψαν ἀρκετὰ ἐχθρικὰ ἀεροπλάνα. Ἑφτὰ δικά μας χτυπήθηκαν. Μετὰ τὴν ἀερομαχία ἔφτασαν στὸ Κουάτρο Καμίνος οἱ πολιτοφύλακες τῆς φάλαγγας ποὺ διοικοῦσε ὁ κομμουνιστὴς ντὲλ Μπάρριο, ποὺ εἶχε ξεκινήσει κι αὐτὴ ἀπὸ τὴν Ἀραγωνία πρὶν ἀπὸ μᾶς. Τοὺς ὁδήγησε ἐκεῖ ὁ Ταγματάρχης Μινέντζα, ποὺ ἔφερε μιὰ διαταγὴ ἀπὸ τὸ Ἐπιτελεῖο ποὺ ἔλεγε νὰ παραδώσουμε σ' αὐτοὺς τὴν ἐπιτήρηση τοῦ Νοσοκομείου. Ἡ μάχη ἦταν σκληρὴ σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς μέρας. Κερδίζαμε καὶ χάναμε τὸ ἴδιο ἔδαφος μέσα σὲ μιὰ ὥρα. Καὶ ὅταν νομίζαμε ὅτι εἴμασταν καλὰ ταμπουρωμένοι, μᾶς ἐδιώχναν ἀπὸ κεῖ μὲ μιὰ ἀντεπίθεση».[13]

Ἡ μάχη συνεχιζόταν μέρα καὶ νύχτα χωρὶς διακοπή. Στὶς 17 ἕνας ἰσχυρὸς βομβαρδισμὸς προκάλεσε ἀρκετὰ θύματα σ' ὁλόκληρη τὴ Μαδρίτη. Τὰ Γερμανικὰ Γιοῦνκερς ἄρχισαν κιόλας νὰ δοκιμάζουν τὶς μαζικὲς ἐπιθέσεις τους στὴν Ἰσπανία. Αὐτὲς οἱ ἐπιχειρήσεις ἦταν τόσο ἀπάνθρωπες ποὺ τὰ διπλωματικὰ σώματα ἔκαναν δημόσιες διαμαρτυρίες κ' οἱ ἀνταποκριτὲς τοῦ Τύπου, ποὺ μέχρι τότε ἦταν ἐχθρικοὶ πρὸς τὴ Δημοκρατία, ἑνώθηκαν μαζί τους. «Στὴν διάρκεια αὐτῶν τῶν ἡμερῶν, ἡ Μαδρίτη εἶχε γίνει μιὰ μαρτυρικὴ πόλη, ξεχασμένη ἀπὸ τὸν κόσμο ποὺ αὐτονομαζόταν δημοκρατικὸς καὶ χριστιανικός».[14]

Μ' ἕναν προφητικὸ τρόπο οἱ δημοσιογράφοι συνέλαβαν τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν τῶν βομβαρδισμῶν.

'Ο Ντ. Μπάκλεϋ, ἕνας Ἄγγλος δημοσιογράφος, ἔγραψε: «Εἶναι πιθανὸ μέσα σὲ πέντε χρόνια τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου νὰ ὑποβληθοῦν κι αὐτὰ στὸν βομβαρδισμό, τὸν ὁποῖο ὑπέστη ἡ Μαδρίτη στὰ 1936, γιατὶ ὅλα πληρώνονται σ' αὐτὸ τὸν κόσμο». 'Ο Σέζαρ Φάλκον προφήτεψε: «Τὸ Λονδίνο, τὸ Παρίσι καὶ οἱ Βρυξέλες πρέπει νὰ δοῦνε στὰ σπίτια ποὺ καταστράφηκαν στὴ Μαδρίτη, στὶς γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ ποὺ κατακρεουργήθηκαν... τὸ δικό τους μέλλον ὅταν ὁ φασισμὸς τοὺς ἐπιτεθεῖ». Καὶ ὁ ἀνταποκριτὴς τῆς Παρὶ Σουάρ: «'Αλλοίμονο, γριὰ Εὐρώπη! Ποὺ εἶσαι πάντα τόσο ἀπασχολημένη μὲ τὰ μικρὰ παιχνίδια καὶ τὶς σοβαρές σου ἴντριγκες. Μακάρι, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, νὰ μὴ σὲ σοκάρει ὅλο αὐτὸ τὸ αἷμα!».15

Οἱ φασίστες ἐξαπόλυσαν μιὰ δεύτερη ἐπίθεση ποὺ συνοδευόταν ἀπὸ τὸ φρικτὸ θόρυβο τῶν κανονιῶν καὶ τῶν βομβῶν, ποὺ ἔκοβαν στὰ δυὸ τὰ σπίτια. Τρεῖς φάλαγγες ἀπὸ τὶς δυνάμεις τοῦ Φράνκο διέσχισαν τὸ Μανζανάρες πάνω σὲ αὐτοσχέδιες γέφυρες. 'Ο Στρατηγὸς Βαρέλα τοὺς εἶχε διατάξει νὰ καταλάβουν τὴ Μαδρίτη, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν κατάληψη τῆς Πανεπιστημιούπολης. Τὸ θέατρο τῶν ἐπιχειρήσεων κάλυπτε τὸ Ἄσυλο Σαὶντ Κριστίν, τὸ Νοσοκομεῖο, τὸ Ἵδρυμα ντὲλ 'Αμόρ, τὸ Σπίτι τοῦ Βελάσκουεζ, τὸ Κολλέγιο Φιλοσοφίας καὶ Γραμμάτων, τὴν Μονκλόα, τὸ Παλασέτ. Γιὰ νὰ πετύχει αὐτοὺς τοὺς στόχους ὁ Βαρέλα εἶχε στὶς διαταγές του ἀρκετὰ στρατεύματα καὶ τάνκς. Οἱ πολιτοφύλακες σταματοῦσαν τὰ τὰνκς μὲ βόμβες καὶ δυναμίτη, πολὲς φορὲς θυσιάζοντας τὴν ἴδια τους τὴ ζωή. Μερικοὶ πολεμιστὲς πανικοβλήθηκαν. 'Ο Συνταγματάρχης Μινέντζα, ποὺ ἦταν ὑπεύθυνος γιὰ τὴν ἄμυνα τοῦ Νοσοκομείου, διέταξε ὑποχώρηση, ἐπιτρέποντας μ' αὐτὸν τὸν τρόπο στὸν ἐχθρὸ νὰ καταλάβει τὸ κτίριο. Ὅμως, οἱ πολιτοφύλακες ποὺ ἔτρεχαν πρὸς τὴν πλατεία Μονκλόα συνάντησαν κι ἄλλους συντρόφους ποὺ ξαναζωντάνεψαν τὸ θάρρος τους. 'Αναδιοργανώθηκαν καὶ ἀντεπιτέθηκαν.

'Ο Λουίτζι Λόγκο κομμισσάριος τῆς 12 Διεθνοῦς Ταξιαρχίας, διηγεῖται γιὰ τὴν μάχη αὐτῆς τῆς μέρας: «Κάθε παράθυρο, κάθε γωνιὰ κτιρίου ὅπου θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι κρυμμένος ἕνας φασίστας γα-

ζωνόταν μὲ σφαῖρες. Οἱ ἐθελοντές μας ἄνοιγαν τὸν δρόμο μὲ χειροβομβίδες. Οἱ ἄντρες τοῦ Τάγματος «Παρισινὴ Κομμούνα» κατέλαβαν τὸ Κολλέγιο Φιλοσοφίας καὶ Γραμμάτων. Ἀμέσως μιὰ σημαία ποὺ ὑψώθηκε στὸ κτίριο δείχνει στοὺς πολυβολητές μας ὅτι εἶναι δικό μας. Τὸ Κολλέγιο Ἐπιστημῶν πέφτει κι αὐτὸ στὰ χέρια μας. Τὸ καταλαμβάνει ὁ Ντουρρούτι. Ἡ μάχη δυναμώνει. Οἱ Ἀστουριανοὶ μὲ τοὺς δυναμιστές τους πραγματοποιοῦν θαύματα ἡρωϊσμοῦ στὸ σπίτι τοῦ Βελάσκουεζ. Ὁ διοικητής τους εἶναι νεκρὸς καὶ δὲν καταφέρνουν νὰ φτάσουν στὸ στόχο τους. Παρὰ τὶς προσπάθειές τους, οἱ πτέρυγες τοῦ Νοσοκομείου καὶ τοῦ Σπιτιοῦ τοῦ Βελάσκουεζ εἶναι ἀκόμη στὰ χέρια τοῦ ἐχθροῦ. Εἶναι ἀδύνατο νὰ περάσουν ἀνάμεσά τους χωρὶς νὰ πέσουν νεκροὶ μὲ τὸ πρῶτο βῆμα. Οἱ πυροβολισμοὶ συνεχίζονται ἀπὸ τὸ ἕνα καταφύγιο στὸ ἄλλο καὶ ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὰ δέντρα, ὅπου μερικὲς φορὲς οἱ ἐλεύθεροι σκοπευτὲς ποὺ κρύβονται ἐκεῖ, πέφτουν κάτω χτυπημένοι ἀπὸ μιὰ σφαίρα».16.

«Τὸ κολλέγιο Ἐπιστημῶν εἶχε καταληφθεῖ μὲ ἔφοδο, ἀπὸ τὸν Ντουρρούτι ποὺ ὁδηγοῦσε τοὺς ἄντρες του. Τὸ κτίριο τὸ προστάτευαν σάκκοι μὲ χῶμα καὶ τὸ ὑπεράσπιζαν πολυβόλα. Ἐπιτέθηκαν μὲ χειροβομβίδες στὴ γραμμὴ τῶν πολυβολητῶν. Οἱ ἄντρες ὅρμησαν στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ κτιρίου. Πολεμοῦσαν σῶμα μὲ σῶμα στὸ χώλ, στὰ σκαλιά, στὰ κελλάρια. Ἡ μάχη κράτησε ἀρκετὴ ὥρα, μέχρι ποὺ οἱ Διεθνεῖς ἑνώθηκαν μὲ τοὺς ἄντρες τοῦ Ντουρρούτι. Μετὰ ἡ μάχη τέλειωσε».17 Οἱ Διεθνεῖς καὶ οἱ ἄντρες τοῦ Ντουρρούτι ἀδερφώθηκαν: «Δὲν ὑπάρχει πιὸ εἰλικρινὲς συναίσθημα ἀπ' αὐτὸ ποὺ γεννιέται μέσα στὸν ἀληθινὸ κίνδυνο» ἔγραψε ὁ Μιρά. «Μὲ τὶ ἀθωότητα ἀντάλλάσσανε δῶρα, ἀντικείμενα, γιὰ νάχουν ὁ καθένας μιὰ ἀνάμνηση ἀπὸ τὸν ἄλλον μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴ τραγικὴ νύχτα, ὅταν ὅλοι σκέφτονταν, ὄχι χωρὶς λόγο, ὅτι εἶχαν ξαναγεννηθεῖ».

Τὸ πρωὶ τῆς 18, οἱ ἐφεδρεῖες ἄρχισαν νὰ ἀντικαταστοῦν τοὺς ἄντρες τῆς 11ης καὶ τῆς 12ης Διεθνοῦς Ταξιαρχίας. Κ' οἱ ἄλλες μονάδες τῶν Ἰσπανικῶν μικτῶν ταξιαρχιῶν πῆραν κι αὐτὲς ἐνισχύσεις ἢ ἀντικαταστάθηκαν. Μόνο οἱ δυνάμεις τοῦ Ντουρρούτι συνέχιζαν τὴ μάχη, ἀλλὰ αὐτὴ ἡ κατάσταση

δὲν μποροῦσε νὰ συνεχιστεῖ περισσότερο. Πράγματι, οἱ ἄντρες εἶχαν ἀρχίσει νὰ πολεμᾶνε ἀπὸ τὴ νύχτα τῆς 15 πρὸς 16 Νοέμβρη καὶ ἀπὸ τότε δὲν μπόρεσαν οὔτε τὰ μάτια τους νὰ κλείσουν. Τσαλαβουτοῦσαν μέσα στὴ λάσπη, καὶ δὲν εἶχαν τίποτε ζεστὸ νὰ φανε. Τὸ στράτευμα εἶχε μειωθεῖ στοὺς 700 ἄντρες καὶ μόνο τὸ ἔνστικτο τῆς αὐτοσυντήρησης τοὺς κρατοῦσε ὄρθιους. Ὁ Ντουρρούτι εἶπε στὸν Λιμπέρτο Ρουὰγκ ὅτι θὰ προσπαθοῦσε νὰ πάρει μερικοὺς πιὸ ξεκούραστους ἀγωνιστὲς γιὰ νὰ ἀντικαταστήσει τοὺς πιὸ ἐξαντλημένους πολεμιστές. Ἔχοντας αὐτὴ τὴν σκέψη στὸ μυαλό του, πῆγε στὸ στρατώνα Μιγκουὲλ Ἄντζελ καὶ συνάντησε τὸν Ἀριέλ, τὸν ἀνταποκριτὴ τῆς Σολινταριντὰτ Ὀμπρέρα στὴν Μαδρίτη. Ὁ Ἀριὲλ τὸν ρώτησε νὰ τοῦ πεῖ τὶς ἐντυπώσεις του: «Ἡ μάχη θὰ εἶναι σκληρή, πολὺ σκληρὴ» ἀπάντησε ὁ Ντουρρούτι, «ἀλλὰ δὲν θὰ μποῦν στὴ Μαδρίτη. Οἱ σύντροφοι μάχονται σὰν λιοντάρια. Πολέμησαν σ' ὅλες τὶς φάσεις τῆς μάχης, ἀλλὰ εἴχαμε μεγάλες ἀπώλειες. Ὁ Γιόλντι καὶ ὁ Μανζάνα εἶναι πληγωμένοι. Πρέπει νὰ συζητήσουμε πῶς θ' ἀντικαταστήσουμε αὐτοὺς τοὺς συντρόφους γιὰ νὰ συνεχίσουμε τὴ μάχη». «Χωρὶς νὰ χάσω καιρὸ» ἔγραψε ὁ Ἀριέλ, «πῆγα στὴν Ἀμυντικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ ἐπανέλαβα στὸν Ἐντουάρντο Βὰλ ὅ,τι μοῦ εἶχε πεῖ ὁ Ντουρρούτι. Μαθαίνοντας τὴν κατάσταση ἦρθε μαζί μου στὸν στρατώνα Μιγκουὲλ Ἄντζελ. Ὁ Ντουρρούτι ἐπανέλαβε αὐτὰ ποὺ μοῦ εἶχε πεῖ: πρέπει νὰ ἀναδιοργανωθοῦν οἱ δυνάμεις, νὰ ξεκουραστοῦν οἱ ἄντρες ποὺ εἶναι ἐξαντλημένοι καὶ ν' ἀντικατασταθοῦν οἱ νεκροὶ καὶ οἱ τραυματίες. Ὁ Ἐντουάρντο Βὰλ ἔδωσε ὁδηγίες ἀπὸ τὸ τηλέφωνο γιὰ τὴν ἀντικατάσταση τῶν ἀνδρῶν τοῦ Ντουρρούτι. Ἕνας σύντροφος ἀπὸ τὴ Μαδρίτη θὰ ἀντικαταστοῦσε τὸ Γιόλντι ποὺ εἶχε μπεῖ στὸ νοσοκομεῖο κι ὁ Μανζάνα θὰ προσπαθοῦσε νὰ μείνει στὸ πόστο του παρὰ τὸ τραῦμα του, ἐπειδὴ ἤξερε πόσο χρήσιμος ἦταν στὸν Ντουρρούτι.[18]

Ὁ Ἐντουάρντο Βὰλ ἐξήγησε στὸ Ντουρρούτι ὅτι ἦταν δύσκολο νὰ βροῦν ἀντικαταστάτες, γιατὶ δὲν ὑπῆρχαν ἐφεδρεῖες. Ἔτσι, ὁ Ντουρρούτι βρέθηκε ἀντιμέτωπος μ' ἕνα πρόβλημα συνείδησης: νὰ πάρει ἀπὸ τὸ μέτωπο τοὺς ἄντρες του, κάτι ποὺ θὰ ἔ-

κανε κακὸ στὸ ἠθικὸ τῶν πολεμιστῶν ἢ νὰ συνεχίσει τὴ μάχη μὲ τοὺς ἐξαντλημένους ἄντρες του. Ἔπρεπε τὸ πρόβλημα νὰ λυθεῖ ἀμέσως καὶ ὁ Ντουρρούτι ἀποφάσισε νὰ τὸ θέσει στὸ ἐπιτελεῖο τοῦ Μιάχα. Μόλις ἦταν ἕτοιμος νὰ φύγει, ἔφτασε στὸ στρατώνα Μιγκουὲλ Ἄντζελ ὁ Λιμπέρτο Ρουάγκ, φέρνοντας νέα ἀπὸ τὸ μέτωπο. Ὁ Χοσὲ Μίρα εἶχε τραυματιστεῖ καὶ οἱ ἄλλοι ζητοῦσαν ν' ἀντικατασταθοῦν.

Ὁ Λιμπέρτο Ρουάγκ, ποὺ ἦταν 22 χρονῶν, εἶχε κιόλας πάρει μέρος στὴν ἐξέγερση τοῦ 1933 καὶ ἀπὸ τότε βρισκόταν πάντα στὴ πρώτη γραμμὴ τῆς μάχης. Ὁ Ντουρρούτι τὸν ρώτησε ποῦ ἦταν οἱ φασίστες. Ὁ Ρουὰνγκ ξαφνιάστηκε: «Μά, ξέρεις πολὺ καλά. Πολεμᾶμε στὴ Μονκλόα». Ὁ Ντουρρούτι τὸ παραδέχτηκε: «Πράγματι, τὸ εἰσιτήριο τοῦ τραίνου ἀπ' τὴν Πουέρτα Ντὲλ Σὸλ κάνει μόνο 15 σεντίμος. Λιμπέρτο, νομίζεις ὅτι κάτω ἀπὸ τέτοιες συνθῆκες μποροῦμε νὰ σκεπτόμαστε νὰ μᾶς ἀντικαταστήσουν; Πέστα ἔξω ἀπ' τὰ δόντια στοὺς συντρόφους. Πές τους τὴν ἀλήθεια: δὲν ὑπάρχουν στρατεύματα γιὰ νὰ τοὺς ἀντικαταστήσουν. Πρέπει νὰ κρατήσουν, νὰ κρατήσουν γερά. Βρίσκομαι κι ἐγὼ στὴν ἴδια κατάσταση μ' ἐσένα. Ἤμουν μαζί σου σήμερα τὸ πρωὶ στὴ Μονκλόα καὶ τὸ βράδυ θὰ εἶμαι μὲ τὸν Μίρα. Πέστα ὅλ' αὐτὰ στοὺς συντρόφους, κι ἂν τὸ τραῦμα σου δὲν εἶναι σοβαρό, κράτα Λιμπέρτο».19

Ἀφοῦ ἔφυγε ὁ Λιμπέρτο, ὁ Ντουρρούτι εἶπε στὸν Μόρα ὅτι θὰ πήγαινε στὸ Ὑπουργεῖο Πολέμου νὰ ζητήσει ἐνισχύσεις, γιατὶ ἡ ἀντικατάσταση τῶν ἀντρῶν ἦταν ἀπαραίτητη. Τὴν ὥρα ποὺ ἔφευγε, ὁ Μόρα τοῦ εἶπε ὅτι ἡ σύντροφός του, ἡ Ἐμιλιέν, τὸν ζητοῦσε στὸ τηλέφωνο. Πῆρε τὸ ἀκουστικὸ νευρικὰ καὶ εἶπε: «Τί συμβαίνει;» πολὺ ψυχρὰ γιὰ τὴν γυναίκα ποὺ ἀγωνιοῦσε στὴ Βαρκελώνη. «Ναί, εἶμαι καλά. Μὲ συγχωρεῖς, ἀλλὰ πρέπει νὰ φύγω, εἶμαι καλά. Συγγνώμη, ἀλλὰ πρέπει νὰ φύγω, βιάζομαι». Ἔβαλε τὸ ἀκουστικὸ στὴ θέση του καὶ βλέποντας τὴν ἔκπληξη στὸ πρόσωπο τοῦ Μόρα εἶπε· «Τί περιμένεις, στὸν πόλεμο γίνεται κανεὶς τσακάλι».20

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ντ. Α, Ντὲ Σαντιγιάν, γράμμα στὸ συγγραφέα. Σ' αὐτὸ τὸ γράμμα ὁ Σαντιγιὰν συμπεραινει: «Όταν αὐτὲς οι δυνάμεις ἔφτασαν σ.ή Μαδρίτη χωρίστηκαν σὲ ὁμάδες, κάθε μιὰ ἀνάλογα μὲ. τὴν πολιτική της ιδεολογια. Ὁ Ντουρρούτι ἔμεινε μόνος του μαζὶ μὲ τοὺς αντρες του απὸ τὸ μέτωπο τῆς Αραγωνίας, περίπου 1.500. Μοῦ μιλησε τὴ νύχτα ποὺ ἔφτασε στὴ Μαδρίτη, περίπου ατις δυο ἢ τρεις τὸ πρωι: «Χέρ' τὰ ὅπλα σου... ατεῖλε μου μερικές χειροβομβίδες». Αυτὰ τὰ οπλα ἦταν τὰ σκουπίδια ποὺ εἶχαν ὀγοράσει οἱ Ρῶσοι, κανεις δὲν ἤξερε ἀπὸ ποῦ, καὶ ἦταν ἄχρηστα.

2. Ὁ Συνδικαλιστικὸς Ἀγώνας, 19 Νοέμβρη 1937, Παρίσι. Ἄρθρο τοῦ Ζὰν Ντυπό.

3. Μέχρι τώρα ἡ ἡμερομηνια τῆς ἐπέμβασης τῶν Διεθνῶν Ταξιαρχιῶν στὴ Μαδρίτη ἔχει αναφερθεῖ λαθεμένα Ὁ Βιτσέντε Ρόχα στὸ βιβλίο του A SI FUE DE LA DEFENSA DE MADRID, σελ. 86, διορθώνει τὸ κομμάτι, στὸ ὁποῖο ὁ Χιοὺ Τόμας στὸ ἔργο του Ἡ ἱστορία τοῦ Ἱσπανικοῦ ἐμφύλιου πολέμου, σελ. 268 — 270, δηλώνει ὅτι «στὶς 8 Νοέμβρη ὁ Στρατηγὸς Κλέμπερ ἀνάλαβε τὴ διοίκηση τῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων στὸ Πανεπιστήμιο καὶ στὴν Κάζα ντὲ Κόμπο... γιατὶ ἡ ταξιαρχία χωρίστηκε ἔται ὥστε κάθε μέλος νὰ πολεμάει δίπλα σὲ τέσσερεις Ἱσπανοὺς γιὰ νὰ διατηροῦν τὸ ἠθικό τους καὶ νὰ δίνει μαθηματα στοὺς πεισματάρηδες πολιτοφύλακες πῶς νὸ πυροβολοῦν σωστὰ». Ὁ Ρόχο ὁπαντάει ἔτσι: «Μιὰ τέτοια λαμπρὴ ἰδέα τακτικῆς μπορεῖ νὰ τὴ φαντάστηκαν καὶ νὰ τὴν ἀνέπτυξαν μερικοὶ ξύπνιοι δημοσιογράφοι, ξένοι ἢ Ἱσπανοί, σ' ἕνα τραπέζι κανενὸς καφενείου στὴ Μαδρίτη. Ἀλλὰ δὲν ἔχει σημασια τί λένε τὸ βιβλία γι' αὐτὸ τὸ γεγονός, ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι αὐτὴ τὴ μέρα ὁ Κλέμπερ καὶ οἱ ἄντρες του ἁπλῶς λιάζονταν σὲ κάποιο χωριὸ στὴν κοιλάδα τοῦ Τάγου ἢ τοῦ Ταχούνα, καὶ βρίσκονταν πολὺ μακριὰ γιὰ ν' ἀκούσουν τοὺς ἤχους τῆς μάχης» Ὁ Βιτσέντε Ρόχο τοποθετεῖ τὴν ἡμερομηνία στὴν ὁποία ἔλαβαν μέρος στὴ μάχη ἡ 11η Διεθνὴς Ταξιαρχία (ὁ Κλέμπερ) μεταξὺ 10 καὶ 11 Νοέμβρη 1936.

4. Βιτσέντε Ρὸχο, ἐργ Ἀν.

5. Στὸ HISTORIA Y VIDA, Nο 31, Ὀκτώβρης 1970, Μαδρίτη, ὁ Χοσὲ Μανουὲλ Μαρτίνεζ Μπάντε μιλώντας γιὰ τὴν ἐπέμβαση τῆς Φάλαγγος τοῦ Ντουρρούτι στὴ Μαδρίτη, ἀναφέρει αὐτὴ τὴ διαταγὴ ποὺ ὑπάρχει στὰ ἀρχεῖα τοῦ Τμήματος τῆς Στρατιωτικῆς Ἱστορίας τῆς Μαδρίτης Ἀλλὰ στὸ νούμερο 35 τῆς ἴδιας ἐφημερίδας, σὲ ἀπάντηση στὸ Μαρτίνεζ Μπάντε, ἕνας ἀναγνώστης, ὁ Φρανθίσκο Χιντόλγκο Μαντέρα, ποὺ ἰσχυρίζεται ὅτι ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐπαγγελματίες ἀξιωματικοὺς στὴν Φάλαγγα «Λιμπερτὰτ - Λοπὲζ Τιέντα», γράφει· «Ἡ Φάλαγγα «Λιμπερτὰτ - Λοπὲζ Τιέντα» ποτὲ δὲν εἶχε ἀναρχοσυνδικαλιστὲς στὶς γραμμές της καὶ ποτὲ δὲν ἦταν κάτω ἀπὸ τὶς διαταγές, ἄμεσες ἢ προσωπικές, τοῦ Ντουρρούτι» Πιὸ κάτω δηλώνει· «Καθὼς λέει πολὺ σωστὰ ὁ Σενιὸρ Μαρτίνεζ Μπάντε, ἡ Φάλαγγα Λιμπερτὰτ - Λοπὲζ Τιέντα πῆρε διαταγὴ (ἀπὸ τὴν Ἀμυντικὴ Χούντα ποὺ πρόεδρός της ἦταν ὁ Στρατηγὸς Μιάχα) νὰ τοποθετηθεῖ κάτω ἀπὸ τὶς διαταγές τοῦ Ντουρρούτι. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ διαταγὴ ποτὲ δὲν ἐκτελέστηκε. Ἡ Φάλαγγα Λιμπερτὰτ - Λοπὲζ Τιέντα δὲν

ήταν πατέ κάτω άπό τις διαταγές τοῦ Ντουρρούτι». Καί έξηγεί τούς λόγους: «Όταν πέθανε ό λοχαγός Λοπέζ Τιέντα στις 2 Νοέμβρη, άντικαταστάθηκε άπό κάποιον «Νέγκους» άγωνιστή τοῦ PCUC (μαρξιστή). Αύτός ό έπαναμαζόμενος Νέγκους δέν ήθελε νά ύποταχτεί στις διαταγές τοῦ Ντουρρούτι. Άκόμη, οί έπαγγελματίες ήγέτες δέν ήταν πρόθυμοι νά ύπακούσουν σ' έναν άρχηγό Πολιτοφυλακής. Καί τελικά έγινε καθαρό καί σαφές ότι οὔτε ό κομμισσάριος οὔτε τό μαρξιστικό μέρος τῆς Φάλαγγας ήθελε νά ύποταχτεί στις διαταγές ένός άναρχικοῦ, όπως ό Ντουρρούτι άλ' αύτό είχαν σάν άποτέλεσμα νά μήν έκτελεστεί ή διαταγή».

Άν τονίσαμε ίδιαίτερα αύτή τή σημείωση, είναι γιατί άπ' αύτή τήν παρεξήγηση προκύψανε πολλές άντιφάσεις. Ή πρώτη ήταν ότι ή Φάλαγγα Λιμπερτάτ - Λοπέζ Τιέντα πῆγε στή μάχη στις 13 Νοέμβρη καί ή Φάλαγγα τοῦ Ντουρρούτι τό πρωί τῆς 15 Νοέμβρη. Στις 14 ό έχθρός κατέλαβε τό έδαφος κοντά στό Μανζανάρες καί τό άπόγευμα στις 15 διέσχισε τό ποτάμι καί κατέλαβε τή Σχολή Άρχιτεκτονικῆς, άκριβώς στόν τομέα πού έλεγχε ή Φάλαγγα Λιμπερτάτ - Λοπέζ Τιέντα. Τό συμπέρασμα ήταν ότι «οί άναρχικοί πού τράπηκαν σέ φυγή μπροστά στήν προέλαση τοῦ έχθροῦ, έπιτρέποντάς του έτσι νά διασχίσει τό Μανζανάρες, ήταν οί άναρχικοί τῆς Λοπέζ Τιέντα καί όχι αύτοί πού έφτασαν μέ τό Ντουρρούτι άπό τό μέτωπο τῆς Άραγωνίας».

Μετά τόν θάνατο τοῦ Ντουρρούτι, τό συνομοσπονδιακό όργανο, ή C.N.T., έγραψε: «Στό Πανεπιστήμιο είχε άνατεθεί σέ μιά φάλαγγα Μορξιστῶν άπό τήν Καταλωνία νά έμποδίσουν τό πέρασμα τοῦ έχθροῦ. Άλλ' αύτά τά στρατεύματα τράπηκαν σέ φυγή καί ό στρατός τῶν στασιαστῶν πέρασε, καταλαμβάνοντας τά κτίρια πού ήταν πραγματικά φρούρια, μεταξύ αύτῶν καί τήν Νοσοκομειακή Κλινική».

Κανείς άπό τούς μετέπειτα ίστορικούς δέν θυμήθηκε αύτή τήν παράγραφο άπό τόν τύπο καί όλοι τους συνέχιζαν νά λένε γιά «τόν τρόμο πού προκάλεσαν οί δυνάμεις τοῦ Ντουρρούτι».

Σήμερα, μετά άπό περισσότερα άπό τριάντα χρόνια, ό μάρτυρας Φρανθίθκο Χιντάλγκο ξεκαθαρίζει τά πράγματα μέ τή μαρτυρία πού άναφέραμε

6 Βιθέντε Ρόχα, Έργ. Άν Άναφέρει κι αύτός αύτά τό γεγονός.

7 Βιθέντε Ρόχα, Έργ. Άν

8. Μόλις οί ύπαυργοί τῆς Συνομοσπονδίας έφτασαν στή Βαλένθια, γύρισαν άμέσως στή Μαδρίτη όπου καί παρέμειναν στή διάρκεια τῶν πρώτων ήμερῶν τῆς πολιορκίας της.

9. Θιπριάνο Μέρα, Ά ν α μ ν ή σ ε ι ς ά π' τ ό ν Π ό λ ε μ ο, άνέκδοτο έργο, πού βρίσκεται κατατεθειμένο στό Ίνστιτοῦτο Κοινωνικῆς Ίστορίας στό Άμστερνταμ. Ό συγγραφέας μᾶς έπέτρεψε νά τό συμβουλευτοῦμε. Αύτή ή προσφυγή ήταν πολύ χρήσιμη γιατί περιέχει σημαντικές πληροφορίες γιά τις δραστηριότητες τοῦ Ντουρρούτι στις 19 Νοέμβρη.

10. Πέρασαν χρόνια μέχρι νά μπορέσουμε νά μάθουμε πῶς άκριβώς έγινε αύτή ή έπιχείρηση. Ό Ντουρρούτι δέν ήξερε τίποτε γι' αύτό. Σήμερα, χάρη στις πληροφορίες πού μᾶς έδωσε ό Στρατηγός Ρόχα, ξέρουμε μερικούς άπό τούς λόγους πού άπέτυχε αύτή ή έπίθεση. Στις 26 Νοέμβρη, σ' ένα έμπιστευτικό έγγραφο πού έστειλε ό Ρόχα στόν Στρατηγό Μιάχα, τοῦ ζητοῦσε νά διώξει άπό τή θέση του τό Στρατηγό Κλέμπερ. Έκτός τῶν άλ-

λων λόγων, ό Ρόχα δήλωσε καί τόν παρακάτω: όντας έπικεφαλής τών δυνάμεων πού έπρόκειτο νά καταλάβουν τήν Γκαραμπίτα - μιά έπιχείρηση πού πραγματοποιήθηκε μέ τή συμφωνία όλων τών άρχηγών τής φάλαγγας — ματαίωσε τό σχέδιο ίσχυριζόμενος ότι δέν είχε άρκετούς άντρες (πράγμα πού δέν είναι βέβαια, άφοῦ τήν έπόμενη μέρα μπόρεσε νά άνασυντάξει ξανά δύο άπό τά τάγματά του)' άργότερα έβαλε σέ κίνδυνα τήν έξέλιξη τής έπιχείρησης άναβάλλοντας τήν έπίθεση γιά τίς 10, ένώ είχε έτοιμαστεί γιά τίς 8. Καί μ' αύτόν τόν τρόπο όχρήστευσε τελείως τήν προετοιμασία τοῦ πυροβολικοῦ». Βιθέντε Ρόχα, Έργ. Άν, σελ. 234.

11. Έξηγώντας τή μάχη αύτής τής μέρας, ό Ρόχο είπε ότι «όπως μαθεύτηκε άργότερα ό έχθρός πήρε ένισχύσεις άπό τά βουνά καί τά μετόπισθεν. Καί γιά νά ένισχύσει τήν έπίθεσή του στήν Κάζα ντέ Κάμπο είχε προσθέσει τήν Φάλαγγα 2, πού τήν είχε άποσπάσει άπό τήν Καραμπανσέλ, στίς Φάλαγγες 1 καί 3. Οί στασιαστές είχαν συγκεντρώσει τήν μεγαλύτερή τους δύναμη σ' ένα πολύ στενό μέτωπο καί έπίσης στάθηκαν τυχεροί στό νά προκαλέσουν πανικό σέ μιά άπό τίς αύτοσχέδιες μονάδες μας. Αύτή ή μονάδα πού ύποχωροῦσε μέ άταξία έπηρέασε κι άλλες μονάδες, κι έτσι ό έχθρός μπόρεσε νά μπεί στό Πανεπιστήμιο καί νά καταλάβει άρκετά κτίρια. Έφτασε μέχρι τήν Νοσοκομειακή Κλινική, τόν πιό προωθημένα τομέα», έργ. όν., σελ. 89.

12. «Αύριο τή 16η Νοέμβρη τήν αύγή, ή Φάλαγγα τοῦ Ντουρρούτι, άφήνοντας τό Άσυλο Σαίντ Κριστίν, θά κάνει μιά άναγνώριση στό Πανεπιστήμιο πρός τήν κατεύθυνση τοῦ Στάδιου γιά νά άπωθήσει πίσω στήν άλλη μεριά τοῦ ποταμοῦ τά έχθρικά στοιχεία πού έχουν φτάσει σέ αύτή τήν περιοχή. Ή 11η Διεθνής Ταξιαρχία (ό Κλέμπερ) θά ύποστηρίξει τό Ντουρρούτι άπό τά δεξιά καί ή Φάλαγγα Λοπέζ Τιέντα άπό τ' άριστερά». Αύτή ή διαταγή μπορεί νά βρεθεί στό βιβλίο τοῦ Χοσέ ΜαρτίνεΖ Μπάντε, LA MARCHA SOBRE MADRID, σελ. 139.

14. Βιθέντε Ρόχα, έργ. άν.

15 Βλ τίς έφημερίδες έκείνης τής περιόδου.

16. ΛουίτΖι Λόνκο, Οί Διεθνεῖς Ταξιαρχίες στήν Ίσπανία

17. Χοσέ Μίρα, έργ. Άν

18. Άριέλ, Στή μνήμη τοῦ Ντουρρούτι, (μπροσοῦρα).

19 Μαρτυρία τοῦ Λιμπέρτο Ρουάγκ στόν συγγραφέα.

20. Μ. ΜπουενακόΖα, CAHIERS CITES

15. «Ὁ Ντουρρούτι εἶναι Νεκρός»

Στὸ Ὑπουργεῖο Πολέμου, ὁ Στρατηγὸς Μιάχα ἀναγνώρισε τὰ δικαιολογημένα παράπονα τοῦ Ντουρρούτι, ἀλλὰ τοῦ ἀπάντησε ὅτι δὲν μποροῦσε νὰ κάνει τίποτε γιὰ τὴν ἀντικατάσταση τῶν ἀντρῶν του προτοῦ τελειώσει ἡ ἐπιχείρηση ἐναντίον τῆς Νοσοκομειακῆς Κλινικῆς. Θὰ γινόταν τὴν ἄλλη μέρα, στὶς 19 Νοέμβρη. Ὁ Ντουρρούτι ὑπενθύμισε στὸ Στρατηγὸ ὅτι εἶχε χάσει 1.400 ἄντρες καὶ τοῦ ἔμεναν μόνον 400. Αὐτὴ ἡ κατάσταση δὲν βοηθοῦσε τὸ ἠθικὸ τῶν πολεμιστῶν, ὅσο γενναῖοι κι ἂν ἦταν. Ὁ Στρατηγὸς Μιάχα δὲν μπόρεσε παρὰ νὰ συμφωνήσει ἀλλὰ τοῦ εἶπε ὅτι θὰ προσέθετε μερικὰ στρατεύματα σ' αὐτὰ τοῦ Ντουρρούτι, ποὺ θὰ κρατοῦσαν τὸ βάρος τῆς ἐπίθεσης στὴ Νοσοκομειακὴ Κλινική.

Βγαίνοντας ἔξω ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο, ὁ Ντουρρούτι ἔπεσε πάνω στὸν Κολτσὼφ, τὸν ὁποῖο δὲν εἶχε ξαναδεῖ μετὰ ἀπὸ τὴ συζήτηση ποὺ εἶχαν στὴν Ἀραγωνία. Ὁ Κολτσὼφ τὸν χαιρέτησε καὶ τοῦ ζήτησε «νὰ μιλήσουν λίγο γιὰ τὰ γεγονότα στὴν Ἰσπανία». Ὁ Ντουρρούτι τοῦ ἀπάντησε ὅτι δὲν εἶχε καιρὸ γιατὶ εἶχε νὰ κάνει πολλὰ στὸ Στρατηγεῖο. Χώρισαν ἀλλὰ ὁ Ντουρρούτι στράφηκε πρὸς τὰ πίσω καὶ τοῦ εἶπε: «Βλέπεις, οὔτε μὲ σκότωσαν οὔτε ἔγινα Μπολσεβίκος».[1]

Στὸ στρατώνα Μιγκουὲλ Ἄντζελ βρῆκε ἕνα μήνυμα ἀπὸ τὸν Χοσὲ Μίρα: «Ἡ κατάστασή μας εἶναι ἀπελπιστική· προσπάθησε μὲ κάθε τρόπο νὰ μᾶς βγάλεις ἀπὸ δῶ. Εἴχαμε κα' συνεχίζουμε νἄχουμε πολλὲς ἀπώλειες. Ἐκτὸς αὐτοῦ, οὔτε τρῶμε οὔτε κοιμόμαστε. Σωματικά, λοιπόν, ἔχουμε νικηθεῖ. Χαιρετισμούς, Μίρα». Ὁ Ντουρρούτι ἀπάντησε σ' αὐτὸ τὸ μήνυμα μ' ἕνα ἄλλο: «Σύντροφε Μίρα, καταλαβαίνω τὴ φυσική σου ἐξάντληση γιατὶ εἶμαι κι ἐγὼ τὸ ἴδιο ἐξαντλημένος, ἀλλὰ τί νὰ κάνουμε, φίλοι μου, ὁ πόλεμος εἶναι σκληρὸς καὶ συνεπῶς πρέπει νὰ μείνετε στὶς θέσεις σας μέχρι νὰ σᾶς ἀντικαταστήσουν. Χαιρετισμούς, Ντουρρούτι».[2] Ἐκείνη τὴ νύχτα ὁ Ντουρρούτι, μοίρασε τὸν χρόνο του ἀνάμεσα στὸ Ὑπουργεῖο Πολέμου καὶ στὴν Ἀμυντικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς CNT, δὲν μποροῦσε νὰ κρατήσει τὴν ὑπόσχεσή του καὶ νὰ ἑνωθεῖ μὲ τὸ Μίρα στὸ μέτωπο. Μα-

ζι μὲ τὸν 'Εντουάρντο Βὰλ μελετοῦσε τὴν ἀναδιοργάνωση τῆς πολιτοφυλακῆς, καὶ τὸ πῶς νὰ κρατήσουν ἐφεδρεῖες, ὅπως ἔκαναν οἱ ἄλλες ὁμάδες κι ἰδιαίτερα οἱ Διεθνεῖς. (Ταξιαρχίες).

'Ο Μέρα τὸν περίμενε στὸ Μιγκουὲλ "Αντζελ. Τοῦ τόνισε ὅτι τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα θὰ ἐπέβαλε ἀνοιχτὰ τὴν πολιτική του καὶ ὅτι ἦταν ἀπαραίτητο νὰ προχωρήσουν μὲ ὅλες τὶς δυνάμεις τῆς Συνομοσπονδίας ἐνωμένες. "Εχοντας αὐτὴ τὴ σκέψη στὸ μυαλό τους οἱ ἀγωνιστὲς τῆς Μαδρίτης εἶχαν καλέσει μιὰ ὁλομέλεια γιὰ τὶς 19 Νοέμβρη. 'Ο Μέρα τοῦ εἶπε ἀκόμη ὅτι κατὰ τὴ γνώμη τῶν συντρόφων ὁ Ντουρρούτι ἦταν ὁ ἄνθρωπος ποὺ πρότειναν οἱ περισσότεροι γιὰ ν' ἀντιπροσωπεύσει ὅλες τὶς συνομοσπονδιακὲς πολιτοφυλακὲς στὴ Μαδρίτη. 'Ο Ντουρρούτι συμφώνησε γιὰ τὴν ἑνοποίηση τῶν συνομοσπονδιακῶν δυνάμεων. "Οσο γιὰ τὴν ἀντιπροσώπευση, προτιμοῦσε νὰ σταλεῖ μιὰ 'Επιτροπὴ Πολέμου παρὰ ἕνας μόνο ἀντιπρόσωπος. Εἶπε ἀκόμη ὅτι μόλις σταθεροποιούνταν τὸ μέτωπο τῆς Μαδρίτης, θὰ ξαναγύριζε στὴν 'Αραγωνία, γιατὶ ἡ παρουσ'α του ἐκεῖ ἦταν πολὺ πιὸ σημαντικὴ ἀπ' ὅ,τι στὴ Μαδρίτη. "Οσο γιὰ τὴν ἐπιχείρηση ἐναντίον τῆς Νοσοκομειακῆς Κλινικῆς ποὺ θὰ γινόταν τὸ ἄλλο πρωί, ἀποφάσισαν νὰ συναντηθοῦν στὸ στρατώνα Ρέινα Βικτόρια τῆς Γκουάρντια Θιβίλ, γιατὶ ἀπὸ τὸν πύργο αὐτοῦ τοῦ κτιρίου θὰ μποροῦσαν νὰ ἔχουν μιὰ συνολικὴ εἰκόνα τῆς κατάστασης.

'Η μέρα ἄρχισε μὲ μὰ καταρρακτώδη βροχή. Οἱ ἄντρες τσαλαβουτοῦσαν μέσ' στὰ νερὰ καὶ ἔκανε κρύο. Πρὶν ἀνεβοῦν πάνω στὸν πύργο, ὁ Ντουρρούτι ἔδωσε διαταγὲς στὸ Γιόλντι, ποὺ εἶχε συνέλθει ἀπὸ τὸ τραῦμα του καὶ θὰ κατεύθυνε τὶς ἐπιχειρήσεις. Τὶς δυνάμεις ποὺ θὰ ἔκαναν τὴν ἐπίθεση στὴ Νοσοκομειακὴ Κλινική, τὶς ἀποτελούσαν τέσσερις λόχοι ποὺ ἦταν κάτω ἀπὸ τὶς διαταγὲς ἐπαγγελματιων ἀξιωματικῶν. Αὐτοὶ οἱ ἄντρες εἶχαν σταλεῖ ἀπὸ τὸ 'Επιτελεῖο τοῦ Μιάχα καὶ ἀπὸ τὴν 'Αμυντικὴ 'Επιτροπὴ τῆς CNT.

'Η ἐπίθεση ἄρχισε καλὰ ἀλλὰ ἔγινε ἕνα λάθος, γιατὶ δὲν κατέλαβαν τὰ κελλάρια, ὅπως τοὺς εἶχε πεῖ ὁ Ντουρρούτι. Τὰ στρατεύματα σκορπίστηκαν στὰ πάνω πατώματα, καὶ αὐτὸ ἔκανε τὴν μάχη πιὸ

δύσκολη καθὼς οἱ ἐπιτιθέμενοι εἶχαν χάσει τὴν ἐπαφὴ μεταξύ τους. Αὐτὸ ἦταν τὸ νόημα ἐνὸς ἀνανοινωθέντος, ποὺ πῆρε ὁ Ντουρρούτι στὶς 8 τὸ πρωί. Ὁ Ντουρρούτι ζήτησε ἀπὸ ἕναν λοχαγὸ νὰ πάει καὶ νὰ βοηθήσει αὐτοὺς ποὺ εἶχαν ἀποκλειστεῖ μέσα στὸ κτίριο.

Γυρίζοντας στὸν πύργο, ἔσκυψε γιὰ νὰ δεῖ καλύτερα τί γινότανε στὸ Νοσοκομεῖο. Τότε μιὰ σφαίρα ἐξοστρακίστηκε στὸ τοῖχο, λίγα μόλις ἑκατοστὰ ἀπ' τὸ κεφάλι του. «Χτυπᾶνε πολὺ κοντά, θιπριάνο!» εἶπε ὁ Ντουρρούτι, ἐξακολουθώντας νὰ στέκεται στὴν ἴδια θέση. Ὁ Μανζάνα ἦρθε γιὰ νὰ ἐπιβεβαιώσει αὐτὸ ποὺ ἔλεγε τὸ σημείωμα. Ἐπίσης τὸν πληροφόρησε ὅτι δυὸ λόχοι παίζανε κορώνα - γράμματα γιὰ τὸ ποιὸς θὰ ἔκανε τὴν πρώτη ἐπίθεση. Ὁ Ντουρρούτι ἐξοργίστηκε. Κατέβηκε τὶς σκάλες καὶ εἶπε στὸν λοχαγὸ ὅτι δὲν τραβοῦσαν κλῆρο στὴ Φάλαγγα τοῦ Ντουρρούτι. Εἶπε στοὺς πολιτοφύλακες δὲν εἶχαν καιρὸ γιὰ χάσιμο καὶ ὅτι ἔτσι κι ἀλλιῶς θὰ πήγαιναν καὶ οἱ δυὸ λόχοι στὴ μάχη καὶ κάτω ἀπ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες ἦταν καλύτερα νὰ πᾶνε πρῶτοι παρὰ ἀργότερα.

Πρὸς τὸ ἀπόγευμα ἀποκαταστάθηκε ξανὰ ἡ ἐπαφὴ μεταξὺ τῶν πολεμιστῶν ποὺ βρίσκονταν στὸ ἰσόγειο τῆς Νοσοκομειακῆς Κλινικῆς καὶ κείνων ποὺ πολεμοῦσαν στὰ ἄλλα πατώματα καὶ νέες ἐνισχύσεις, ποὺ τὶς ὑποστήριζαν οἱ Διεθνεῖς, ποὺ εἶχαν μπεῖ κι αὐτὲς στὴν μάχη, εἶχαν μπλοκάρει τὰ κελλάρια. Ὁ Γιόλντι πληροφόρησε τὸν Ντουρρούτι ὅτι αὐτὴ τὴ φορὰ ἡ ἐπιχείρηση εἶχε ἀρχίσει καλά. Ἦταν 12.30 στὶς 19 Νοέμβρη. Κάτω ἀπὸ τὸν πύργο ὁ Μέρα καὶ ὁ Ντουρρούτι χωρίστηκαν, ἀφοῦ κανόνισαν μιὰ συνάντηση γιὰ τὶς 3 τὸ ἀπόγευμα.3

Στὴ 1 τὸ ἀπόγευμα, ὁ Ντουρρούτι καὶ ὁ Γιόλντι ἔφτασαν στὸ στρατώνα Μιγκουὲλ Ἄντζελ. Ὁ Ντουρρούτι πῆρε ἕνα κομμάτι ψωμὶ καί, ὄρθιος, ὑπαγόρευσε τὴ διαταγὴ ἀντικατάστασης τοῦ Μίρα, ποὺ ἔπρεπε νὰ τὴν ὑπογράφει καὶ ὁ Στρατηγὸς Μιάχα: «Πρὸς τὸν σύντροφο Μίρα: Ἐπειδὴ ὁ Ὑπουργὸς Πολέμου ἀποφάσισε νὰ ἀντικαταστήσει τὸ προσωπικὸ τῆς φάλαγγας ποὺ βρίσκεται στὴν πρώτη γραμμή, φρόντισε νὰ ὑποχωρήσουν σήμερα οἱ δυνάμεις σου

ἀπὸ τὶς θέσεις ποὺ κρατᾶνε καὶ νὰ πᾶνε στὸ στρατώνα τῆς ὁδοῦ Γκραβάντα 33. Γιὰ νὰ γίνει αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ ἐξηγήσεις στὸν ὑπεύθυνο ἡγέτη τοῦ τομέα σου ὅτι πρέπει νὰ διαλέξει τὶς δυνάμεις ποὺ θ' ἀντικαταστήσουν τὶς δικές σου στὸ Κολλέγιο Φιλοσοφίας καὶ Γραμμάτων καθὼς καὶ στὸ Ἄσυλο Σαὶντ Κριστίν. Αὔριο, πρὶν τὶς 12 τὸ μεσημέρι, θὰ μοῦ δώσεις μιὰ ἀναφορὰ ὅτι αὐτὴ ἡ διαταγὴ ἐκτελέστηκε. Μαδρίτη, 19 Νοέμβρη, 1936. Ὑπογραφὴ Μπ. Ντουρρούτι – (Ἐγκρίθηκε) – Στρατηγὸς Μιάχα».4

Δὲν πρόλαβε καλὰ - καλὰ νὰ ὑπογράψει τὸ ἔγγραφο, ὅταν ἔφτασε ὁ Μπονίλλα, ποὺ τὸν εἶχε στείλει ὁ Λιμπέρτο Ρουάγκ, γιὰ νὰ πληροφορήσει τὸ Ντουρρούτι ὅτι αὐτοὶ ποὺ εἶχαν καταλάβει τὴ Νοσοκομειακὴ Κλινικὴ ἐπρόκειτο νὰ τὴν ἐγκαταλείψουν.5 Ἀνήσυχος ὁ Ντουρρούτι, ζήτησε ἀπὸ τὸν σωφέρ του, τὸν Τζούλιο Γκρέιβ, νὰ ἑτοιμάσει τὸ αὐτοκίνητο γιὰ νὰ φύγουν ἀμέσως γιὰ τὴ Νοσοκομειακὴ Κλινική. Ὁ Μανζάνα τὸν συμβούλεψε νὰ μείνει στὸ στρατώνα, μιὰ κι ἔπρεπε νὰ πάρει μέρος σὲ μιὰ συγκέντρωση τῶν ἀγωνιστῶν ποὺ θὰ γινόταν τὸ ἀπόγευμα. Ἀλλὰ ὁ Ντουρρούτι ἀπάντησε ὅτι «εἶναι ζήτημα μισῆς ὥρας μόνο καὶ ὅτι, ἂν πράγματι ἑτοιμαζόταν μιὰ ὑποχώρηση, ἡ παρουσία του ἐκεῖ θὰ ἦταν χρήσιμη».5

Ὁ Ντουρρούτι κάθισε δίπλα στὸν σωφέρ του. Αὐτὸς πῆρε ξανὰ τὸ δρόμο ποὺ εἶχαν ἀκολουθήσει προηγουμένως: «Πήγαμε στὴν Πλατεία Κουάτρο Καμίνος. Ἀπὸ κεῖ πήγαμε στὴ Λεωφόρο Πάμπλο Ἰγκλεσίας (τὴν τωρινὴ Λεωφόρο Βασίλισσας Βικτώριας) ὅσο πιὸ γρήγορα μπορούσαμε. Περάσαμε μερικὰ ξενοδοχεῖα ποὺ βρίσκονται στὸ τέλος αὐτῆς τῆς Λεωφόρου καὶ στρίψαμε δεξιά. Φτάνοντας σ' ἕνα μεγάλο δρόμο, εἴδαμε μιὰ ὁμάδα πολιτοφυλάκων ποὺ ἐρχόταν πρὸς τὸ μέρος μας. Ὁ Ντουρρού ι νόμισε ὅτι ἦταν τίποτα νεαροὶ ποὺ ἔφευγαν ἀπὸ τὸ μέτωπο. Αὐτὴ ἡ περιοχὴ εἶχε καταστραφεῖ τελείως ἀπὸ τὶς σφαῖρες ποὺ ἔρχονταν ἀπὸ τὴν Νοσοκομειακὴ Κλινική, ποὺ στὴ διάρκεια αὐτῶν τῶν ἡμερῶν εἶχαν καταλάβει οἱ Μαροκινοί, ποὺ κυριαρχοῦσαν στὰ περίχωρα. Ὁ Ντουρρούτι μοῦ εἶπε νὰ σταματήσω τὸ αὐτοκίνητο, κι ἐγὼ τὸ παρκάρισα σὲ μιὰ γωνιὰ ποὺ σχημάτιζαν αὐτὰ τὰ μικρὰ ξενοδοχεῖα, γιὰ προφυ-

λαξη. Ό Ντουρρούτι βγήκε έξω άπό τό αύτοκίνητο καί προχώρησε πρός τούς πολιτοφύλακες. Τούς ρώτησε πού πήγαιναν. Καθώς αύτοί δέν ήξεραν τί νά τού πούνε, τούς διέταξε νά γυρίσουν πίσω στό μέτωπο.

«Οί πολιτοφύλακες ύπάκουσαν και ό Ντουρρούτι γύρισε στό αύτοκίνητο. Ή βροχή άπό τίς σφαίρες έγινε πιό πυκνή. Άπό τόν τεράστιο κόκκινο θόλο τής Νοσοκομειακής Κλινικής, οί Μαροκινοί καί ή Γκουάρντια Θιβίλ πυροβολούσαν άσταμάτητα. Φτάνοντας στήν πόρτα τού αύτοκινήτου, ό Ντουρρούτι παραπάτησε· μιά σφαίρα τόν είχε βρεί στό στήθος. Ό Μανζάνα κι έγώ βγήκαμε γρήγορα έξω άπό τ' αύτοκίνητο καί τόν μεταφέραμε μέσα χωρίς νά χάνουμε καιρό. Γύρισα τό αύτοκίνητο πρός τήν άντίθετη μεριά, μανουβράροντας όσο μπορούσα πιό γρήγορα καί κατευθυνθήκαμε πρός τό νοσοκομείο τών Καταλάνων άγωνιστών τής Μαδρίτης».7

Ό Τζούλιο Γκρέιβ ύπολογίζει ότι έκανε είκοσι λεπτά γιά νά φτάσει άπό τόν τόπο τού άτυχήματος στό ξενοδοχείο Ρίτζ. Συνεπώς, πρέπει νά ήτανε γύρω στίς 2.35 τό μεσημέρι όταν ό Ντουρρούτι μεταφέρθηκε στό χειρουργείο, όπου έμεινε μέχρι τίς 5 τό άπόγευμα. Μετά, τόν μετέφεραν άπό τό χειρουργείο σ' ένα δωμάτιο στόν πρώτο όροφο. Οί γιατροί Σάνταμαρία, Φρέιλ, Μόνχε καί Μπάοτος, άφού μελέτησαν τή φύση τού τραύματος άποφάσισαν νά μήν τόν χειρουργήσουν. Τό τραύμα ήταν θανάσιμο. Άργότερα ή διάγνωση ήταν: «Ό θάνατος προήλθε άπό αίμορραγία στόν ύπεζωκότα». Ή σφαίρα είχε σφηνωθεί στήν περιοχή τής καρδιάς. Οί γιατροί έκαναν μιά έκθεση στήν όποία έγραψαν τήν φύση τού τραύματος καί τήν πορεία τής σφαίρας, άλλά δέν άνέφεραν τό διαμέτρημα τής σφαίρας, άφού δέν τήν είχαν άφαιρέσει καί δέν έγινε καμιά αύτοψία.

Ό Ντουρρούτι διατήρησε τίς αίσθήσεις του μέχρι τά μεσάνυχτα. Μετά έπεσε σέ κώμα καί βρισκόταν στά πρόθυρα τού θανάτου μέχρι τίς 20 Νοέμβρη τού 1936 στίς 6 τό πρωί, τήν ώρα πού πέθανε. Ό Ντουρρούτι είχε ζήσει 40 χρόνια καί 129 μέρες. Τέσσερις μήνες νωρίτερα, ό Άσκάζο είχε πεθάνει κάτω άπό παρόμοιες συνθήκες σέ ήλικία 35 χρονών.

Μὲ τὸν θάνατο αὐτῶν τῶν δυὸ ἀντρῶν, ἔκλεισε ἕνα πολὺ συγκλονιστικὸ κεφάλαιο τοῦ Ἱσπανικοῦ ἀναρχισμοῦ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Μισὲλ Κολτσώφ, Ἐργ. Ἀν.
2. Χοσὲ Μίρα, Ἐργ. Ἀν.
3. Θιπριάνο Μέρα, ἐργ. ἀν.
4. Χοσὲ Μίρα, Ἐργ. Ἀν.
5. Λιμπέρτο Ρουάγκ, ζωντανὴ μαρτυρία.
6. Θιπριάνο Μέρα, ζωντανὴ μαρτυρία.
7. Προφορικὴ ἀναφορὰ τοῦ Τζούλιο Γκρέϊθ, τοῦ σωφὲρ τοῦ Ντουρρούτι, στὸν Ἀριέλ· ὁ τελευταῖος τὸ ἀναφέρει στὴ μπροσοῦρα ποὺ ἀναφέραμε ἤδη.

16. Ἡ Κηδεία ἑνὸς Αἱρετικοῦ

Ἡ συγκέντρωση τῶν ἀγωνιστῶν καὶ τῶν ἐπιτροπῶν εἶχε ἀρχίσει ἐδῶ καὶ δυὸ ὧρες, ὅταν ὁ Βὰλ ἀνακοίνωσε τὰ νέα, ὅτι ὁ Ντουρρούτι εἶχε πληγωθεῖ θανάσιμα. Συμφώνησαν νὰ κρατήσουν μυστικὴ τὴν πληροφορία καὶ νὰ περιμένουν γιὰ πιὸ ἀκριβεῖς λεπτομέρειες. Ὁ Θιπριάνο Μέρα διατάχτηκε νὰ πάει ἀμέσως στὴ Βαλένθια γιὰ νὰ τὸ πεῖ στὴ Φεντέρικα Μοντσένυ, στὸν Γκαρθία Ὀλιβὲρ καὶ στὸ Μαριάνο Βασκέζ.[1]

Ὁ Ντουρρούτι εἶχε πεθάνει στὶς 6 τὸ πρωὶ τῆς 20 Νοέμβρη. Τὰ νέα εἶχαν διαρεύσει, γιατὶ ἄρχισαν νὰ φτάνουν στὸ Περιφερειακὸ Στρατηγεῖο τῆς CNT ἀντιπροσωπεῖες ἀπὸ πολιτικὰ κόμματα καὶ συνδικάτα γιὰ νὰ δώσουν τὰ συλλυπητήριά τους. Ἦρθε καὶ ὁ Στρατηγὸς Μιάχα καὶ ἕνας μάρτυρας, ποὺ δὲν ἦταν ἀναρχικός, εἶπε ὅτι ὁ Μιάχα δὲν μποροῦσε νὰ συγκρατήσει τὰ δάκρυά του καὶ ὅτι ἀντικρύζοντας τὸ νεκρὸ ἄντρα εἶπε: «Ἦταν θαρραλέος!»[2] Ἡ CNT ἀντιπροσωπεύονταν ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴ Ὑποεπιτροπὴ καὶ τὴν Περιφερειακὴ Ἐπιτροπή, ποὺ δεχόταν τοὺς ἐπισκέπτες. Τὸ πτῶμα, τυλιγμένο σ' ἕνα σεντόνι, ἦταν ξαπλωμένο σ' ἕνα ράντζο, μὲ τὸ κεφάλι πάνω σ' ἕνα μαξιλάρι. Στὶς 8 τὸ πρωὶ ἦρθε ὁ γλύπτης Βικτοριάνο Μάχο μαζὶ μὲ ἄλλους καλλιτέχνες ἀπὸ τὴν Συμμαχία Διανοούμενων γιὰ νὰ φτιάξει μιὰ νεκρικὴ μάσκα. Τὸ σῶμα ξεντύθηκε γιὰ νὰ γίνει αὐτὴ ἡ δουλειὰ καὶ παρέμεινε τελείως γυμνό. Τὸ κεφάλι μὲ τὰ μάτια κλειστά, ἀναπαυόταν στὴν μιὰ μεριὰ τοῦ μαξιλαριοῦ, ἐνῶ μιὰ σταγόνα αἵματος εἶχε πήξει στὴ γωνιὰ τῶν χειλιῶν του. Στὸ ἀριστερὸ μέρος τοῦ στήθους διακρίνονταν τὸ θανατηφόρο χτύπημα.[3]

Ὁ Θιπριάνο Μέρα ἔφτασε στὴ Βαλένθια σχεδὸν τὴν ἴδια ὥρα ποὺ ὁ Ντουρρούτι ἄρχισε νὰ παλεύει μὲ τὸ θάνατο. Πῆγε στὸ Ξενοδοχεῖο Μετροπόλ, ὅπου ἔμεναν ὁ Μαριάνο Βασκέζ, ὁ Γκαρθία Ὀλιβὲρ κα' ἡ Φεντέρικα Μοντσένυ. Τὰ νέα τοὺς ἄφησαν κατάπληκτους. Ἡ Φεντέρικα ἔπαθε νευρικὴ κρίση καὶ ἄρχισε νὰ κλαίει. Ὁ Γκαρθία Ὀλιβὲρ ἄρχισε νὰ βρίζει, μόνο ὁ Μαριάνο Βασκὲζ μπόρεσε νὰ κρατήσει τὴν ψυχραιμία του. Ζήτησε ἀπὸ τὸν Μέρα νὰ γυρίσει ἀμέσως πίσω στὴ Μαδρίτη γιὰ νὰ πεῖ στὸν

Γιόλντι καὶ στὸν Μανζάνα νὰ ἀναδιοργανώσουν τὴ Φάλαγγα μέχρι νὰ φτάσει ὁ Ρικάρντο Σάντς, γιατὶ δὲν ἦταν δυνατὸ ἡ Φάλαγγα νὰ ἐγκατέλειπε τὴ Μαδρίτη.4

Στὶς 9 τὸ βράδυ, στὶς 20 Νοέμβρη, ὁ Ρικάρντο Σάντς ξεκίνησε γιὰ τὴ Μαδρίτη. Ἀλλὰ αὐτὴ τὴν ὥρα οὔτε οἱ ἄνθρωποι οὔτε οἱ ἐφημερίδες στὴ Μαδρίτη καὶ στὴ Βαρκελώνη, οὔτε κανένας στὸν κόσμο ἤξερε τὰ νέα. Ὁ συγγραφέας Καμίνσκι, ποὺ ἑτοίμαζε ἕνα βιβλίο γιὰ τὴν ἐπανάσταση στὴ Βαρκελώνη ἀναφέρει: «Μοῦ ἐπιβεβαίωσαν τὸ θάνατό του τὴν νύκτα στὶς 20 Νοέμβρη, ἀλλὰ ὁ Τύπος δὲν δημοσίευσε τὰ νέα μέχρι τὶς 21, γιατὶ οἱ ἀρχὲς φοβόντουσαν ἀντίποινα ἀπὸ τοὺς ἄντρες τῆς CNT»... «Δὲν μποροῦσα νὰ συγκρατήσω τὴν ἐπιθυμία ποὺ ἔνοιωθε νὰ μοιραστῶ τὸ μυστικὸ μὲ μερικοὺς ἔμπιστους ἀνθρώπους. Ὅλοι τους, ἀκόμη κι αὐτοὶ ποὺ δὲν συμπαθοῦσαν τοὺς ἀναρχικούς, χλώμιασαν καὶ στὰ πρόσωπά τους ἔβλεπες τὴν ἀπελπισία».5 Αὐτὴ ἡ «χλωμάδα ἀγωνίας» ὀφείλονταν στὸν φόβο γιὰ τὶς συνέπειες ποὺ θὰ εἶχε ὁ θάνατός του.

Τὸ νὰ παραδεχτοῦν ὅτι ὁ Ντουρρούτι ἦταν νεκρὸς φαινόταν δύσκολο ἂν ὄχι ἀδύνατο. Ναί, ὁ Μαριανὲτ τὸ εἶχε πεῖ καθαρά: «Ὁ Ντουρρούτι δὲν ἦταν Θεός, ἦταν ἕνας θνητὸς καὶ στὸν πόλεμο δὲν πεθαίνουν μόνον οἱ στρατιῶτες ἀλλὰ καὶ οἱ ἀρχηγοί». Τίποτε δὲν φαινόταν περισσότερο λογικὸ ἀπ' αὐτό. Μὰ ὁ Ντουρρούτι πρὶν λίγες μέρες εἶχε μιλήσει ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο, καὶ μὲ τὴν φθορὰ τῆς ἐπανάστασης καὶ τὴν αὐξημένη δύναμη τῶν κομμουνιστῶν, ὁ θάνατός του φαινόταν ξαφνικὰ ἀδιανόητος. Ἀκόμη καὶ ὁ Ἐντουάρντο Βὰλ ἀρνιόταν νὰ τὸ παραδεχτεῖ καὶ ρώτησε τὸν Μανζάνα μήπως ἦταν κι αὐτὸ κανένας ἀπὸ τοὺς ἐλιγμοὺς τῶν κομμουνιστῶν. Ἤδη εἶχε ἀρχίσει νὰ πλάθεται ἕνας θρύλος ἑνὸς παράξενου θάνατου γύρω ἀπὸ τὸ σῶμα. Καὶ ὁ μύθος τοῦ Ντουρρούτι, σύμβολου μιᾶς τεράστιας πολιτικῆς δύναμης, ἄρχισε γιὰ ἕναν ἄνθρωπο ποὺ εἶχε ταυτιστεῖ μὲ τὴ μοίρα του.

Τὸ σῶμα τοῦ Ντουρρούτι μεταφέρθηκε στὸ ἀρχηγεῖο τῆς Ἐθνικῆς Ὑπο-επιτροπῆς τῆς CNT, ὅπου θὰ διοργανώνονταν μιὰ ἔνοπλη ὁλονυκτία. Μιὰ ὁμάδα πολιτοφυλάκων σχημάτισε μιὰ ἔνοπλη συνοδεία

στὸ ὄνομα τῆς Φάλαγγας. Τὰ προσωπικά του ἀντικείμενα εἶχαν συγκεντρωθεῖ γιὰ νὰ δοθοῦν στὴ σύντροφό του. Ἦταν μόνο μιὰ μικρή, παλιὰ τσάντα. Τί θὰ μποροῦσε νὰ ἔχει μέσα; Τὴν ἄνοιξαν καὶ τὴ βρῆκαν σχεδὸν ἄδεια. Ὑπῆρχαν λίγα παλιὰ ἐσώρουχα, μιὰ ξυριστικὴ μηχανὴ καὶ ἕνα μικρὸ σημειωματάριο μὲ τὴν καταχώρηση: «Νοέμβρης 15: ζήτησα ἀπὸ τὴν Ὑπο-επιτροπὴ τῆς CNT ἕνα δάνειο ἑκατὸ πεσέτες γιὰ προσωπικὰ ἔξοδα». Αὐτὲς ἦταν ὅλες οἱ ἀποσκευές του.6

Στὶς 21 Νοέμβρη μιὰ πομπὴ αὐτοκινήτων ἄφηνε τὴ Μαδρίτη γιὰ νὰ πάει στὴ Βαλέντσια, ἀκολουθώντας τὸ βαγόνι μέσα στὸ ὁποῖο ἦταν τὸ σῶμα. Ἡ πρώτη στάση ἔγινε στὴν Ταρανκόν' μετὰ ἡ συνοδεία συνέχισε γιὰ τὸ Λεβάντε' ὁ Ντουρρούτι ἄφηνε τὴν περιοχὴ τῆς Καστίλλης, γιὰ νὰ μπεῖ στὴν περιφέρεια τῆς Μεσογείου, ὅπου ὁ γαλάζιος οὐρανός μπλεκόταν μὲ τὴ γῆ ποὺ τὴ σκέπαζαν πορτοκαλιές. Ὅταν ἔφτασαν στὴν Τσίβα ὁ κόσμος δὲ μποροῦσε πιὰ νὰ συγκρατηθεῖ. Περικύκλωσαν τὴ συνοδεία κι ἔπνιξαν μὲ λουλούδια τὸ φέρετρο. Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔκλαιγαν, ἀλλὰ ἔβλεπες τὰ χείλη τους ποὺ ἔτρεμαν καὶ τὰ χέρια τους ποὺ ἦταν σφιγμένα σὲ γροθιές. Τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ σ' ὅλα τὰ χωριά, ἀλλὰ ὅταν ἔφτασαν στὴ Βαλέντσια ἔγινε ἕνα καθολικὸ ξέσπασμα. Καὶ πρὶν φτάσει ἡ πομπὴ στὸ άρχηγεῖο τῆς CNT ἄρχισε νὰ προχωράει σιγά. Ἀλλὰ οἱ ὧρες περνοῦσαν καθὼς ἡ κηδεία εἶχε ὁριστεῖ γιὰ τὴν Κυριακή, 22 Νοέμβρη, στὶς δέκα τὸ πρωὶ στὴ Βαρκελώνη.

Ἡ πομπὴ ἔφτασε στὴ Βαρκελώνη πρὶν ἀπ' τὰ μεσάνυχτα. Ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριό, παρὰ τὴν περασμένη ὥρα καὶ τὴ βροχή, ἐργάτες καὶ ἀγρότες περίμεναν νὰ συνοδεύσουν τὴν πομπὴ καὶ νὰ πάρουν μέρος στὴν τελετὴ ποὺ θὰ γινόταν τὴν ἄλλη μέρα. Ἕνα τεράστιο πλῆθος εἶχε πλημμυρίσει τὴν περιοχὴ γύρω ἀπὸ τὸ ἀρχηγεῖο τῶν CNT - FAI. Ἡ εἴσοδος τῆς Κάζα CNT - FAI εἶχε γίνει ἕνα πύρινο παρεκκλήσι, στολισμένο στὸ μαῦρο καὶ τὸ κόκκινο. Κάμποσοι ἄντρες τῆς Φάλαγγας ποὺ εἶχαν ἔρθει ἀπὸ τὴ Μαδρίτη μαζὶ μὲ τὴν πομπή, μετέφεραν τὸ Ντουρρούτι μέσα στὸ κτίριο. Ὑπῆρχαν τόσοι πολλοὶ ἄνθρωποι ποὺ δὲν μποροῦσαν νὰ προχωρήσουν καὶ οἱ φρουροὶ ἀναγκάστηκαν νὰ σπρώξουν πρὸς τὰ

πίσω τὸν κόσμο ποὺ περίμενε. Τὸ καπάκι τοῦ φέρετρου ἀφαιρέθηκε καὶ φάνηκε ὁ Ντουρρούτι κάτω ἀπὸ τὸ γυαλί, σκεπασμένος μ' ἕνα σεντόνι καὶ μ' ἕνα ἄσπρο κάλυμμα γύρω ἀπὸ τὸ κεφάλι του.

Ἡ χήρα του, ἡ Ἐμιλιέν, καὶ οἱ πιὸ στενοὶ του φίλοι, στέκονταν γύρω ἀπὸ τὸ σῶμα. Τὰ ἐθνικὰ καὶ τὰ τοπικὰ σώματα τῆς CNT καὶ τῆς FAI ἀντιπροσωπεύονταν ἀπὸ τοὺς Γενικοὺς Γραμματεῖς τους, τὸν Μαριάνο Βασκὲζ καὶ τὸν Γκερμινὰλ ντὲ Σούζα. Ἡ ἀντιεξουσιαστικὴ νεολαία εἶχε στείλει σὰν ἀντιπροσώπους τὴν Περιφερειακὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Καταλωνίας καὶ μιὰ ἀντιπροσωπεία ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ Χερσονήσου τῆς FIJL.

«Τὸ ἄλλο πρωὶ ἔγινε ἡ κηδεία. Μποροῦσε κανεὶς νὰ δεῖ ὅτι ἡ σφαίρα ποὺ χτύπησε τὸ Ντουρρούτι εἶχε διαπεράσει τὴν καρδιὰ ὅλης τῆς Βαρκελώνης. Ὑπολογίστηκε ὅτι ἕνας στοὺς τέσσερις ἢ πέντε κατοίκους ἀκολουθοῦσε τὸ φέρετρο, χωρὶς νὰ ὑπολογίσουμε τὶς μάζες ποὺ ἦταν στοὺς δρόμους, στὰ παράθυρα, στὶς στέγες, ἀκόμη καὶ πάνω στὰ δέντρα τῆς Ράμπλας. Τὰ κόμματα καὶ τὰ συνδικάτα κάθε εἴδους εἶχαν συγκεντρώσει τὰ μέλη τους καὶ οἱ σημαίες ὅλων τῶν ἀντιφασιστικῶν ὀργανώσεων κυμάτιζαν πίσω ἀπὸ τὶς σημαίες τῶν ἀναρχικῶν, πάνω ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀνθρωποθάλασσα. Ἦταν ἕνα θέαμα ἐπιβλητικό, μεγαλοπρεπὲς καὶ περίεργο. Γιατὶ κανεὶς δὲν καθοδηγοῦσε τὸ πλῆθος, δὲν ὑπῆρχε τάξη ἢ ὀργάνωση. Τίποτε δὲν λειτουργοῦσε καὶ τὸ χάος ἦταν ἀπερίγραπτο.

»Ἡ κηδεία εἶχε κανονιστεῖ γιὰ τὶς 10 ἡ ὥρα. Ἀπὸ τὶς 9 κιόλας ἦταν ἀδύνατο νὰ φτάσεις στὸ κτίριο τῆς Περιφερειακῆς Ἀναρχικῆς Ἐπιτροπῆς. Κανεὶς δὲν σκέφτηκε ν' ἀνοίξει δρόμο γιὰ τὴν πομπή. Ἀπὸ κάθε μεριὰ ἔφταναν βάρδιες τῶν ἐργοστασίων, συναντιόνταν, ἀνακατεύονταν καὶ μπλοκάριζαν τὸ δρόμο. Στὸ κέντρο, τὸ ἀπόσπασμα ἱππικοῦ καὶ τὰ αὐτοκίνητα ποὺ θὰ προχωροῦσαν μπροστὰ ἀπ' τὸ φέρετρο εἶχαν μπλοκαριστεῖ. Παντοῦ ὑπῆρχαν σταματημένα αὐτοκίνητα γεμάτα στεφάνια, ποὺ δὲν μποροῦσαν οὔτε νὰ προχωρήσουν, οὔτε νὰ κάνουν πίσω. Οὔτε οἱ ὑπουργοὶ δὲν μπόρεσαν νὰ φτάσουν στὸ φέρετρο.

»Στὶς δέκα καὶ μισὴ ὁ Ντουρρούτι, σκεπασμέ-

νος μὲ μιὰ κόκκινη καὶ μαύρη σημαία, ἔφευγε ἀπὸ τὸ κτίριο τῶν ἀναρχικῶν, πάνω στοὺς ὤμους τῶν πολιτοφυλάκων τῆς φάλαγγάς του. Οἱ μάζες ὕψωσαν τὶς γροθιές τους γιὰ τὸν τελευταῖο χαιρετισμό. Τραγουδοῦσαν τὸ ἀναρχικὸ τραγούδι, 'Ὁ Γιὸς τοῦ Λαοῦ. Ἦταν μιὰ συγκινητικὴ στιγμή. Ἀλλὰ ἀπὸ ἕνα λάθος εἶχαν προσκληθεῖ δυὸ ὀρχῆστρες· ἡ μιὰ ἔπαιζε σιγά, ἡ ἄλλη πολὺ δυνατὰ καὶ δὲν μποροῦσαν νὰ κρατήσουν τὸν ἴδιο ρυθμό. Οἱ μοτοσυκλέτες ἔκαναν θόρυβο, τὰ αὐτοκίνητα χτυποῦσαν τὶς κόρνες τους, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν πολιτοφυλακῶν ἔδιναν συνθήματα μὲ τὶς σφυρίχτρες καὶ οἱ ἄντρες ποὺ κουβαλοῦσαν τὸ φέρετρο δὲν μποροῦσαν νὰ κινηθοῦν. Δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ σχηματιστεῖ μιὰ πομπή. Οἱ ὀρχῆστρες ἔπαιζαν ξανὰ καὶ ξανὰ τὸ ἴδιο τραγούδι· ἔπαιζαν χωρὶς νὰ δίνουν προσοχὴ ἡ μιὰ στὴν ἄλλη καὶ οἱ ἦχοι μπλέκονταν σὲ μιὰ μουσικὴ χωρὶς μελωδία. Οἱ γροθιὲς παρέμεναν ὑψωμένες. Τελικά, ἡ μουσικὴ καὶ οἱ χαιρετισμοὶ σταμάτησαν. Τότε, τὸ μόνο ποὺ ἀκουγόταν ἦταν ὁ θόρυβος τοῦ πλήθους. Στὴ μέση αὐτοῦ τοῦ πλήθους ὁ Ντουρρούτι ἀναπαυόταν πάνω στοὺς ὤμους τῶν συντρόφων του.

»Πέρασε τουλάχιστο μισὴ ὥρα μέχρι ν' ἀνοίξει ὁ δρόμος καὶ ν' ἀρχίσει νὰ προχωράει πάλι ἡ πομπή. Τῆς πῆρε ἀρκετὲς ὧρες μέχρι νὰ φτάσει στὴν Πλάζα ντὲ Καταλούνια, ποὺ ἦταν μόνο λίγες ἑκατοντάδες μέτρα πιὸ πέρα. Ἡ συνοδεία ἔψαχνε νὰ βρεῖ μιὰ διέξοδο, κάθε ἄντρας γιὰ τὸν ἑαυτό του. Οἱ μουσικοί, ποὺ εἶχαν διασκορπιστεῖ, προσπαθοῦσαν νὰ ἑνωθοῦν ξανά. Τὰ αὐτοκίνητα ποὺ εἶχαν σταματήσει ἀντίστροφα, ἔκαναν ὄπισθεν. Τὰ αὐτοκίνητα μὲ τὰ στεφάνια λοξοδρομοῦσαν προσπαθώντας νὰ πάρουν τὴ θέση τους, δὲν εἶχε σημασία ποῦ, στὴν πομπή, καὶ ὅλοι φώναζαν καὶ οὔρλιαζαν.

»Ὄχι, δὲν ἦταν μιὰ βασιλικὴ κηδεία, ἦταν μιὰ λαϊκὴ κηδεία. Τίποτε δὲ γινόταν μὲ τάξη, τὰ πάντα γίνονταν αὐθόρμητα, ἐπιτόπου. Ἦταν μιὰ ἀναρχικὴ κηδεία, αὐτὸ ἦταν ἡ μαγεία της! Ἂν καὶ μερικὲς φορὲς παράξενη, παρέμενε πάντα μεγαλοπρεπής, μὲ ἕνα παράξενο καὶ πένθιμο μεγαλεῖο.

»Οἱ ἐπικήδειοι λόγοι ἐκφωνήθηκαν μπροστὰ στὸ ἄγαλμα τοῦ Χριστόφορου Κολόμβου, ὄχι μακριὰ ἀπὸ τὸ σημεῖο ὅπου στὶς 19 Ἰούλη, ὁ Ἀσκάζο,

ὁ φίλος τοῦ πεθαμένου, εἶχε πολεμήσει καὶ εἶχε βρεῖ τὸ θάνατο δίπλα στὸ σύντροφό του. Ὁ Ὀλιβέρ, ὁ μόνος ἀπὸ τοὺς τρεῖς συντρόφους ποὺ εἶχε ἀπομείνει ζωντανός, μίλησε ὡς φίλος, ὡς ἀναρχικός καὶ ὡς Ὑπουργὸς Δικαιοσύνης τῆς Ἰσπανικῆς Δημοκρατίας. "Σ' αὐτὲς τὶς ὧρες τῆς δυστυχίας", εἶπε, "ἡ κυβέρνηση τῆς Ἐπανάστασης ἐκδηλώνει μὲ συγκίνηση τὸ σεβασμό της στὸ Ντουρρούτι καὶ σ' ὅλους αὐτοὺς ποὺ πέθαναν σ' αὐτὸ τὸν ἀγώνα ἐνάντια στὸ Φασισμό. Μέσω τῆς συντρόφου του τιμάει ὅλες αὐτὲς τὶς γυναῖκες ποὺ κλαῖνε γιὰ τὸ χαμὸ ἑνὸς ἀγαπημένου. Μὲ τὸ παιδὶ τοῦ Ντουρρούτι, χαιρετάει ὅλ' αὐτὰ τὰ παιδιὰ ποὺ ἔχασαν ἕναν πατέρα. Χαιρετᾶμε ὅλους αὐτοὺς ποὺ πολεμᾶνε στὸ μετωπο καὶ θὰ συνεχίσουμε μέχρι τὴν τελικὴ νίκη". Μετὰ μίλησε ὁ Ρῶσος Πρέσβυς καὶ τέλειωσε τὴν προσφώνησή του στὰ καταλάνικα, φωνάζοντας 'Θάνατος στὸ Φασισμό!'. Ὁ Πρόεδρος τῆς Τζενεραλιντάτ, ὁ Κομπανύς, μίλησε τελευταῖος. 'Σύντροφοι', εἶπε καὶ μετὰ φώναξε: ''Ἐμπρός! Ἐμπρός!'.

»Εἶχε κανονιστεῖ νὰ διαλυθεῖ ἡ πομπὴ μετὰ τοὺς λόγους καὶ νὰ συνοδεύσουν τὴ νεκροφόρα στὸ νεκροταφεῖο μόνο λίγοι φίλοι. Ἀλλὰ ἦταν ἀδύνατο νὰ ἀκολουθήσουν τὸ πρόγραμμα ποὺ εἶχε γίνει ἀπὸ πρίν. Οἱ μάζες δὲν ἔφυγαν, ἦταν ἤδη στὸ νεκροταφεῖο, εἶχαν κλείσει τὸ δρόμο ὡς τὸ νεκροταφεῖο. Ἦταν πάρα πολὺ δύσκολο νὰ φτάσεις ὡς ἐκεῖ, γιατὶ ὅλα τὰ μονοπάτια τοῦ νεκροταφείου ἦταν ἤδη ἀδιάβατα ἀπ' τὶς χιλιάδες τὰ στεφάνια.

»Ἔπεφτε ἡ νύχτα. Ἄρχισε πάλι νὰ βρέχει. Πολὺ γρήγορα τὸ νερὸ ἄρχισε νὰ πέφτει σὰ χείμμαρος καὶ τὸ νεκροταφεῖο μεταβλήθηκε σὲ μιὰ θάλασσα λάσπης, ὅπου ἔπλεαν τὰ λουλούδια. Τὴν τελευταία στιγμὴ ἀποφασίστηκε νὰ ἀναβάλλουν τὴν ταφὴ καὶ αὐτοὶ ποὺ κουβαλοῦσαν τὸ φέρετρο ἔκαναν μεταβολὴ μπροστὰ στὸν τάφο καὶ μετέφεραν τὸ φορτίο τους στὸ νεκροθάλαμο.

»Πέρασε μιὰ μέρα μέχρι νὰ θάψουν τὸ Ντουρρούτι. Τελικά, θὰ ἀναπαυόταν μέσα στὸ μαυσωλεῖο ποὺ θὰ κτιζόταν γι' αὐτὸν καὶ γιὰ τὸν Ἀσκάζο. Θ' ἀποτελοῦσε ἕνα τόπο προσκυνήματος γιὰ ἕνα λαὸ ποὺ θλίβεται γιὰ τοὺς ἥρωές του χωρὶς νὰ κλαίει ἀπὸ πάνω τους καὶ τοὺς τιμάει χωρὶς ἐκείνη τὴ συ-

ναισθηματικότητα πού όνομάζουμε οΐκτο».7

Αύτή ή προλεταριακή έκδήλωση, ή συνοδεία τοῦ σώματος τοῦ Ντουρρούτι, παραμένει ή πιό σπουδαία έργατική έκδήλωση στήν Ιστορία τοῦ προλεταριάτου, μαζί μέ τήν κηδεία τοῦ Λένιν. Περισσότερο άπό μισό έκατομμύριο άνθρωποι παρακολούθησαν τήν κηδεία, άλλά τό μεγαλεῖο τοῦ γεγονότος δέν στηρίζεται στή φυσική παρουσία αύτοῦ τοῦ πλήθους άλλά στό βαθύ συναίσθημα πού γέννησε σ' όλόκληρη τήν έπαναστατική περιφέρεια τῆς Ίσπανίας καί ό Καμίνσκι τό έχει περιγράφει αύτό πολύ καλά.

Νά τί έγραφε ή «Ρούτα», τό όργανο τῆς άντιεξουσιαστικῆς νεολαίας: «Ντουρρούτι, ό πολεμιστής πού ποτέ δέν ξέχασε τό έργοστάσιο, ό άντρας πού ήταν ύπεύθυνος γιά τή Φάλαγγα, πού μισοῦσε τίς τιμές καί τά άξιώματα καί ήταν ένα άκλόνητο παράδειγμα γιά τήν άντιεξουσιαστική νεολαία». Καί ή «Φρέντε Λιμπερτάριο», τό όργανο τῆς Καταλάνικης Πολιτοφυλακῆς, άνέφερε μιά άπό τίς φράσεις του: «Έμπρός γιά τήν έπανάσταση», προσθέτοντας, «θά μᾶς άξίζει ή περιφρόνηση τοῦ προδότη, άν δέν έκπληρώσουμε τό καθῆκον μας». Ό Τύπος σέ άλλα άντι-φασιστικά κόμματα λάτρεψε τούς ήρωές τους, άλλά οί άναρχικοί, όρκισμένοι έχθροί αύτῆς τῆς ήρωολατρείας έγραφαν στή «Σολινταριντάτ Όμπρέρα»: «Κάθε άλλη όργάνωση έκτός τῆς CNT θά τόν είχε άναγνωρίσει ώς θεό». Καί ή «Τιέρα ι Λιμπερτάτ», όργανο τῆς FAI, έγραφε: «Ή πόλη καί ό άντρας άναζήτησαν ό ένας τόν άλλον, βρῆκαν ό ένας τόν άλλον καί ήταν άντάξιοι ό ένας τοῦ άλλου». Τό «Έλ Φρέντε», όργανο τῆς Φάλαγγας τοῦ Ντουρρούτι, μέ ήμερομηνία 25 Νοέμβρη 1936 άπό τήν Πίνα ντέ Έμπρο άνακεφαλαιώνει μ' αύτό τόν τρόπο: «Ή Ίστορία καί ό θρύλος θά είναι οί καλύτεροι έκφραστές του». Καί πράγματι, μόλις διαδόθηκε τό νέο γιά τό θάνατο τοῦ Ντουρρούτι, άρχισε ό θρύλος. Τριανταπέντε χρόνια πέρασαν κι άκόμη είναι ζωντανός. Ή λαϊκή φαντασία δέν βρῆκε τό τέλος του άντάξιο τοῦ ίστορικοῦ του άναστήματος. Κι όπως συνέβηκε καί σ' άλλες στιγμές τῆς περιπετειώδους ζωῆς του, πλάστηκε ένα άλλο τέλος πού ταίριαζε σ' έναν άντρα, πού μέ τή ζωή του

ἔδωσε σάρκα στὶς ἐλπίδες τόσων πολλῶν ἀνθρώπων.

Χιλιάδες γράμματα καὶ τηλεγραφήματα ποὺ προέρχονταν ἀπ' ὅλο τὸν κόσμο, ἔφταναν στὶς 'Επιτροπὲς τῆς CNT καί τῆς FAI. "Ολες οἱ 'Ισπανικὲς πολιτικὲς προσωπικότητες, οἱ ἐκπρόσωποι καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν 'Ισπανικῶν ἢ τῶν διεθνῶν φαλαγγῶν ἔδωσαν τὰ συλλυπητήριά τους. "Αντρες τῆς 'Επαναστα τικῆς 'Αριστερᾶς, ὅπως ὁ 'Αντρὲ Νὶν καὶ ὁ Μαρσὲ Πιβέρ, τόνισαν τὴν τρομερὴ ἀπώλεια ποὺ σήμαινε γιὰ τὴν ἐπανάσταση ὁ θάνατος τοῦ Ντουρρούτι. Δεκάδες 'Ισπανῶν καὶ ξένων συγγραφέων ἐκφράσανε τὴ λύπη τους. 'Ανάμεσά τους, ὁ Πιὲρ Σίζε περίγραφε καλύτερα τὸ τεράστιο κενὸ ποὺ ἄφηνε ὁ Ντουρρούτι: «Ποιός θὰ εἶναι ἀρκετὰ δυνατός, ἀρκετὰ ἄξιος γιὰ ν' ἀναλάβει τὸ τεράστιο βάρος τῆς κληρονομιᾶς τοῦ Ντουρρούτι;».8

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 'Αναμνήσεις τοῦ Μέρα

2 Χουλιὰν Ζαυγκαζαγκοίτια, Γκουέρα ι βικιζιτοῦντες ντὲ λὸς ἐσπανιόλες, Τόμος 1, σελ. 215 SQ

3 Αριέλ, ἐργ άν

4 Θιπριάνο Μέρα, ἐργ άν

5 Η Ε Καμινσκι, Σὲ ντὲ Μπαρτοελόν, σελ 57

6 'Αριελ, ἐργ άν

7 Η Ε Καμινακι, ἐργ. άν, σελ 62 SQ 'Ο συγγραφέας πῆρε μέρος σ αυτή τὴν ἐκδήλωση ἀλλὰ προτιμάει νὰ δώσει τὴν ἀναφορὰ τοῦ Καμίνακι πάνω στὴν ὁποῖο στηρίζεται.

8 2 0 Ν α έ μ β ρ η, φυλλάδιο ποὺ ἐκδόθηκε ἀπὸ τὴ CNT τό 1937 στή Βαρκελώνη Γιὰ τὴν ταφή βλ. τὶς ἐφημερίδες τῆς περιόδου, Ιδιαίτερο τὴ Σ ο λ ι ν τ ο ρ ι ν τ ά τ 'Ομπρέρα καὶ την Λὰ Β α ν γ κ ο υ ά ρ ν τ ι ο

COLUMNA

IMITAD
al héroe del Puebl

ΝΤΟΥΡΡΟΥΤΙ

"Η κοινωνική επανάσταση στην Ισπανία". 1896 - 1936

"Το βιβλίο του Παζ για τον Ντουρρούτι, σε αντίθεση με το δικό μου έργο (Το Σύντομο Καλοκαίρι της Αναρχίας), είναι υψηλών επιστημονικών απαιτήσεων, τις οποίες άλλωστε εκπληρώνει..." γράφει ο Χ. Μ. Ετσενσμπέργκερ, επισημαίνοντας έτσι τη σπουδαιότητα του παρόντος βιβλίου, διότι όντως αυτό δεν πραγματεύεται μόνο την ιστορία ενός ανθρώπου αλλά και μιας εποχής καθώς και της ίδιας της Ισπανικής Επανάστασης.

Κατά την διάρκεια 40 ολόκληρων χρόνων αγώνων, εξορίας, φυλακίσεων, παρανομίας, απεργιών και εξέγερσης, ο Μπουεναβεντούρα Ντουρρούτι, ο θρυλικός Ισπανός επαναστάτης, έζησε πολλές ζωές και όταν πέθανε, εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι τον συνόδευσαν στην τελευταία του κατοικία, διότι υπήρξε ένας ασυμβίβαστος αναρχικός, ο οποίος υπεράσπιζε και βίωνε την πεποίθησή του ότι η Επανάσταση και η Ελευθερία είναι αδιαχώριστες.